

דין וחשבון תקופתי 2021



כלל חברה לביטוח בע"מ

דין וחשבון תקופתי לשנת 2021

30 במרס 2022

תוכן עניינים

חלק א' - תיאור עסקי התאגיד

מדיניות תגמול

חלק ב' - דוח הדירקטוריון

הצהרות מנהלים (SOX)

חלק ג' - דוחות כספיים

הצהרות האקטואר

חלק ד' - פרטים נוספים על התאגיד

חלק א

תיאור עסקי התאגיד



הערה לגבי אופן עריכת הדוח

החברה הינה מבטח, כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981. החברה מחזיקה בכלל ביטוח אשראי בע"מ, שאף היא הינה מבטח וכן בחברות מנהלות הפעילות בתחום הפנסיה והגמל: כלל פנסיה וגמל בע"מ, ועתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאים בע"מ אשר מחזיקות אף הן ברשיון מבטח.

דוח זה ערוך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון) התשנ"ח-1998 ובהתאם להנחיות הקבועות בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 4, פרק 1, לענין תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי של חברות ביטוח.

במקרים בהם פרק זה בדוח התקופתי, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, הרי שהכוונה כי המידע הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה מעריכה", "החברה סבורה", "בכוונת החברה" "צפויה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. אלא אם נאמר אחרת, להערכת החברה, לכל אחת מהוראות הרגולציה שפורסמה בשנה האחרונה המתוארת בדוח זה, כשלעצמה, לא צפויות להיות השלכות מהותיות על תוצאותיה הכספיות של החברה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי חיסכון ארוך טווח (פנסיה, ביטוח וגמל), כיסויים ביטוחיים וחוזי השקעה. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי הענין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד, הוא אינו מהווה ייעוץ ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסות ו/או חוזי ביטוח ו/או תקנונים, לפי הענין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

7	<u>חלק I – פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה</u>
7	1. מבוא
7	1.1 תיאור עסקי החברה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021
7	1.2 מקרא
11	2. פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה
11	2.1 תרשים החזקות
11	2.2 שנת התאגדות החברה וצורת ההתאגדות, בעלי השליטה בחברה ושינויים בשליטה
11	2.3 תיאור עסקי החברה וההתפתחות הכללית של עסקי החברה
12	2.4 שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח
12	2.5 שינויים מהותיים בעסקי החברה בשנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח
17	3. תחומי פעילות
17	3.1 תחום חיסכון ארוך טווח
17	3.2 תחום ביטוח כללי
18	3.3 תחום ביטוח בריאות
18	4. השקעות בהון החברה ובמניותיה
18	4.1 השקעות בהון החברה שבוצעו בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח
18	5. חלוקת דיבידנדים
19	<u>חלק II – תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה</u>
19	6. תחום פעילות א' - חיסכון ארוך טווח
19	6.1 מוצרים ושירותים
42	6.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות
50	6.3 תחרות
55	6.4 לקוחות
60	7. תחום פעילות ב' - ביטוח כללי
60	7.1 מוצרים ושירותים
76	7.2 תחרות
80	7.3 לקוחות
85	7.4 אחרים
86	8. תחום פעילות ג' - ביטוח בריאות
86	8.1 מוצרים ושירותים
97	8.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות
97	8.3 תחרות
100	8.4 לקוחות
103	<u>חלק III – מידע נוסף ברמת כלל החברה - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה</u>
103	9. מידע נוסף ברמת התאגיד
103	9.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על הפעילות
103	9.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד
110	9.3 חסמי כניסה ויציאה
112	9.4 גורמי הצלחה קריטיים
113	9.5 השקעות
124	9.6 ביטוח משנה

134	הון אנושי	9.7
141	שיווק והפצה	9.8
150	ספקים ונותני שירותים	9.9
151	רכוש קבוע	9.10
155	עונתיות	9.11
157	נכסים לא מוחשיים	9.12
158	דיון בגורמי סיכון	9.13
166	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	9.14
167	חזון הקבוצה, יעדים ואסטרטגיה עסקית	9.15
169	חלק IV – משטר תאגידי	
169	משטר תאגידי	10.
169	דירקטורים חיצוניים	10.1
169	ממשל תאגידי	10.2
174	מבקר פנים	10.3
176	רואה חשבון מבקר	10.4
176	אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי	10.5

חלק I – פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1. מבוא

1.1. תיאור עסקי החברה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

חלק א' זה כולל את תיאור עסקי החברה ליום 31 בדצמבר 2021, ואת התפתחות עסקיה, כפי שחלו בשנת 2021 ("תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם להנחיות הקבועות בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 4, פרק 1 לעניין תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי של חברות ביטוח. ראה הערה בעניין זה בפתח הדוח (עמ' 4).

לעניין החזקה במניות של החברות הנזכרות בדוח זה, נתוני החזקות בחברה כלשהי כוללים גם את כל ההחזקות באותה חברה, שהינן באמצעות חברות בנות בבעלות מלאה של החברה המחזיקה.

אחוזי ההחזקה מוצגים במספרים מעוגלים לאחוז השלם הקרוב, אלא אם צוין אחרת.

מהותיות המידע הכלול בדוח תקופתי זה ובכלל זה תיאור עסקאות מהותיות, נבחנה מנקודת ראותה של החברה, כאשר בחלק מהמקרים הורחב התיאור בכדי ליתן תמונה מקיפה של הנושא המתואר.

1.2. מקרא

למען הנוחות, בדוח תקופתי זה תהיה לקיצורים הבאים המשמעות הרשומה לצידם:

1.2.1. כללי

אי די בי פתוח -	אי די בי חברה לפתוח בע"מ
בורסה-	הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ
בנק לאומי-	בנק לאומי לישראל בע"מ
הדוחות הכספיים -	הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 בדצמבר 2021
הממונה -	הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון
הרשות-	רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון
התאגיד או החברה -	כלל חברה לביטוח בע"מ
חוק הביטוח -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
חוק החברות -	חוק החברות, התשנ"ט-1999
חוק הייעוץ הפנסיוני -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005
חוק קופות גמל -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005
חיסכון ארוך טווח-	ביטוח חיים, פנסיה, גמל והשתלמות
כללביט מימון -	כללביט מימון בע"מ

כללביט מערכות -	כללביט מערכות בע"מ
כלל ביטוח אשראי -	כלל ביטוח אשראי בע"מ
כלל החזקות-	כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ
כלל פנסיה וגמל -	כלל פנסיה וגמל בע"מ (לשעבר "מיטבית-עתודות חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ" ("מיטבית עתודות"))
כנף -	כנף – כלל ניהול פיננסים בע"מ
משטר כושר פירעון כלכלי-	כהגדרתו בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 2, פרק 2, סימן ב' והנחיות נלוות של הממונה לעניין יישום משטר כושר פירעון כלכלי.
עתודות הותיקה -	עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ (לשעבר שבח)
קבוצת כלל ביטוח או הקבוצה-	החברה וחברות בשליטתה במישרין ו/או בעקיפין
קבוצת כלל החזקות-	כלל החזקות וחברות בשליטתה במישרין ו/או בעקיפין
ש"ח -	שקל חדש
תקנות ההשקעה -	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012

1.2.2. מונחים

אגרות חוב ממשלתיות צמודות למדד אשר המדינה מנפיקה לחברות הביטוח (מסוג "ח"ץ") ולקרנות הפנסיה (מסוג "מירון" ו-"ערד") בריבית ולתקופה קבועה מראש.	אג"ח מיועדות -
שם מסחרי לתוכנית ביטוח חיים לעובדים שכירים, המאושרת כקופת גמל, מסוג ביטוח.	ביטוח מנהלים-
ביטוח הנערך למבוטחים פרטיים, יחידים עימם מתקשרת חברת הביטוח על בסיס פרטני.	ביטוח פרט -
תוכנית ביטוח שלפיה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של המבטח.	ביטוח תלוי תשואה / חוזים תלויי תשואה -
ביטוח הנערך על ידי בעל פוליסה מסוים לקבוצת אנשים בעלי מאפיינים משותפים, כגון: עובדים אצל מעביד, עמיתי קופת גמל, או חברים בתאגיד.	ביטוח קולקטיבי/ביטוח קבוצתי-
מבטח וחברה מנהלת.	גוף מוסדי -
הסכום שמשלם המבוטח למבטח עבור חוזה הביטוח בתמורה להתחייבות המבטח לשלם בקורות מקרה ביטוח תגמולי ביטוח למוטב.	דמי ביטוח/פרמיה -
הסכום שמפקיד עמית בקרן פנסיה ו/או בקופת גמל.	דמי גמולים -
סך כל הסכומים המתווספים לפרמיה נטו לכיסוי הוצאות המבטח.	דמים -
חברה המנהלת קרן פנסיה ו/או קופות גמל.	חברה מנהלת -
תהליך בדיקת הסיכון והחלטה האם לקבל את הסיכון לביטוח ובאילו תנאים/מחיר, וזאת בהתאם להנחיות החברה וניסיונה.	חיתום -
המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת, מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה למבוטח בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. המרווח הפיננסי בחוזים תלויי תשואה, הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה (כגון דמי ניהול מהפקדות) והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.	מרווח פיננסי -
דמי ביטוח בלא דמים.	פרמיה נטו -
סך הסכומים הצבורים בקרן פנסיה ו/או קופת גמל ו/או בקופת ביטוח ו/או פוליסת ביטוח פרט, הנזקפים לזכות עמיתיהם/מבוטחיהם.	צבירה -
חלק הביטוח שהמבטח ישיר משאיר אצלו ושאינו מכוסה בביטוח משנה.	שייר -

תגמולי ביטוח -

יחס כושר פירעון-

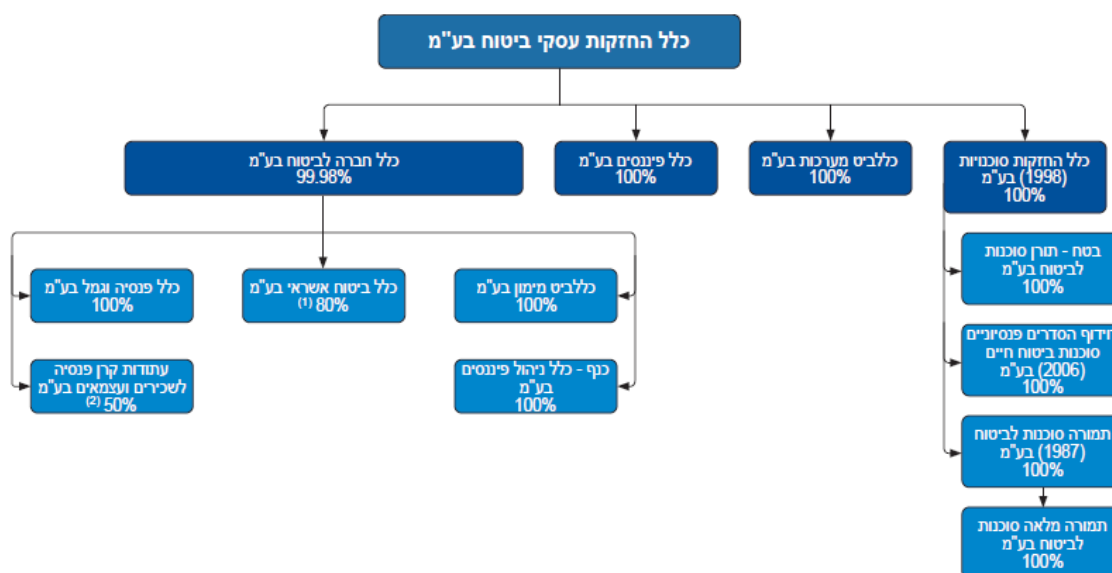
סכום שיש לשלמו על פי חוזה ביטוח בקרות מקרה ביטוח.

היחס שבין ההון העצמי המוכר (סך הון של חברת ביטוח, לאחר ניכויים והפחתות בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי) להון הנדרש לכושר פירעון (הון נדרש מחברת ביטוח לשמירת כושר הפירעון המחושב על פי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי).

2. פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

2.1. תרשים החזקות

להלן תרשים מבנה ההחזקות העיקריות של קבוצת כלל החזקות¹ נכון למועד פרסום הדוח:



2.2. שנת התאגדות החברה וצורת ההתאגדות, בעלי השליטה בחברה ושינויים בשליטה

החברה התאגדה ונרשמה בישראל ביום 10 בספטמבר 1962. החברה הינה חברה בת בבעלות מלאה (99.98%) של כלל החזקות. מניות כלל החזקות רשומות למסחר בבורסה.

נכון למועד הדוח כלל החזקות הינה חברה ללא גרעין שליטה. לפרטים נוספים ולפרטים אודות השינויים בשליטה בכלל החזקות ראה ביאורים 1(א) - (ג) לדוחות הכספיים.

2.3. תיאור עסקי החברה והתפתחות הכללית של עסקי החברה

הקבוצה פעילה בתחומי הביטוח, הפנסיה, הגמל והפיננסים ונכון לשנת הדוח הקבוצה מהווה אחת מקבוצות הביטוח והפיננסים הגדולות בישראל. בשנת הדוח פעילות הקבוצה התמקדה בעיקרה בשלושה תחומי פעילות (ראה תרשים בסעיף 2.1 לעיל): חיסכון ארוך טווח, ביטוח כללי וביטוח בריאות.

הפעילות הביטוחית

הפעילות בתחום הביטוח בקבוצה מתבצעת ככלל בישראל. הפעילות הביטוחית מתבצעת על ידי החברה, למעט עסקי ביטוח אשראי, שמבוצעים באמצעות כלל ביטוח אשראי.

¹ בחלק ד לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 3 מפורטות כל החברות המהותיות המוחזקות על ידי החברה וחברות בנות שלה. לא צוינו חברות שאינן פעילות.

(1) ביתרת המניות מחזיקה חברת Atradius Participation Holdings S.L., צד שלישי שאינו קשור לחברה.
(2) ביתרת המניות מחזיקה חברת ביטוח חקלאי אגודה שיתופית מרכזית בע"מ, צד שלישי שאינו קשור לחברה.

החברה החלה לפעול בישראל בשנת 1962 כחברת ביטוח ממשלתית תחת השם יובל חברת הביטוח לישראל בע"מ (להלן: "יובל").

בשנת 1978, נרכשה יובל על ידי כלל (ישראל) בע"מ, ושמה שונה לכלל חברה לביטוח בע"מ. לאורך השנים רכשה ומיזגה לתוכה החברה חברות ביטוח וביניהן: אררט חברה לביטוח בע"מ, עילית חברה לביטוח בע"מ, איתן חברה לביטוח בע"מ ואריה חברה ישראלית לביטוח בע"מ וכן רכשה תיקי ביטוח בישראל. בשנת 1992 רכשה החברה חלק מתיק הביטוח של חברת הביטוח "הסנה", ואת תיק הביטוח של חברת הביטוח "צור שמיר". בהמשך, מוזגו לחברה חברות ביטוח שנרכשו על ידיה כאמור וביניהן: אררט, עילית, איתן ואריה. הרכישות והמיזוגים האמורים, תרמו להפיכתה של החברה לאחת מחברות הביטוח הגדולות בישראל.

בשנת 1998 רכשה החברה את החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ, אשר שמה שונה לכלל ביטוח אשראי בע"מ. לפרטים נוספים אודות הסכם בעלי המניות בכלל ביטוח אשראי ראה סעיף 9.14.3 להלן.

החל משנת 2006 רוכזה פעילות ביטוח בריאות וסיעוד בקבוצה בכלל בריאות חברה לביטוח בע"מ ("כלל בריאות"). במרס 2013 הושלם מיזוגה של כלל בריאות עם ולתוך החברה, באופן שכל נכסיה והתחייבויותיה של כלל בריאות הועברו לחברה, וכלל בריאות חוסלה ללא פירוק.

פנסיה וגמל

בתחום החיסכון ארוך הטווח, בענפי הפנסיה והגמל, פועלת הקבוצה באמצעות כלל פנסיה וגמל וכן מחזיקה בחברה מנהלת של קרן פנסיה ותיקה, המנהלת קרן פנסיה ותיקה מאוזנת אקטוארית, באמצעות עתודות הותיקה, המוחזקת על ידי החברה וביטוח חקלאי אגודה שיתופית מרכזית בע"מ בחלקים שווים.

התפתחותה של כלל פנסיה וגמל מתוארת להלן:

בשנת 2004, רכשה החברה את מיטבית חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ (להלן: "מיטבית"), חברה לניהול קרנות פנסיה חדשות ובשנת 2006 מיזגה לתוכה את עתודות קרן פנסיה (1996) בע"מ, ושינתה את שמה למיטבית-עתודות.

בשנת 2007 נרכשו על ידי הקבוצה קופות גמל של בנק דיסקונט לישראל בע"מ וקופות גמל של בנק הפועלים בע"מ שהוחזקו בחלקן בבעלות משותפת עם קגמ (קרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ).

בשנת 2010 מוזגה פעילותה של כלל גמל בע"מ לתוך מיטבית עתודות ששמה שונה בעקבות המיזוג לכלל פנסיה וגמל. כלל פנסיה וגמל הפכה בעקבות המיזוג לחברה המנהלת קופות גמל לקציבה וקופות גמל לחיסכון, וכן קופות גמל הוניות ביחס לכספים שהופקדו בהן עד שנת 2008, קרנות השתלמות, קופות מרכזיות לפיצויים, קופות גמל להשקעה, וכן קופות גמל מרכזיות להשתתפות בפנסיה תקציבית.

לעניין עתודות הותיקה - בשנת 2007 הועבר ניהול עתודות הותיקה מ- ש.ב.ח. ניהול קופות פנסיה בע"מ (אשר החברה רכשה 50% מההחזקות בה בשנת 2005) לעתודות הותיקה. עתודות הותיקה מוחזקת כיום על ידי החברה וביטוח חקלאי אגודה שיתופית מרכזית בע"מ בחלקים שווים. עתודות הותיקה קיבלה בשנת הדוח שירותי ניהול השקעות מכנף.

2.4 שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח

לפרטים בדבר שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח, ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 3.

2.5 שינויים מהותיים בעסקי החברה בשנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח

להלן תיאור שינויים מהותיים שחלו בעסקי החברה במהלך שנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח, לפי תחומי פעילות:

2.5.1. כללי

2.5.1.1. התנהלות כלל החזקות כחברה ללא גרעין שליטה; מינוי דירקטורים בקבוצה; והיבטי ממשל תאגידי

לפרטים אודות התנהלותה של כלל החזקות כחברה ללא גרעין שליטה, אודות מתווה השליטה וסטטוס היתר השליטה בחברה, אודות מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות ובעלי היתר החזקה בכלל החזקות, ראה סעיף 10.2 להלן וכן ביאורים 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

2.5.1.2. דירוג

לפרטים אודות דירוג החברה וכללביט מימון ראה ביאור 25(ד) לדוחות הכספיים.

2.5.1.3. סביבת ריבית נמוכה והשפעותיה

לפרטים אודות שינויים בעתודות הביטוח בסביבת ריבית נמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בביטוח חיים ובענף סיעוד, לרבות שינויים רגולטוריים אשר מיתנו את ההשפעה האמורה, ראה ביאור 35(ה)(1)(ד) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר נוהג מיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי ראה ביאור 35(ה)(2)(4) לדוחות הכספיים.

2.5.1.4. דרישות הון בהתאם ליישום משטר כושר פירעון כלכלי

בהתאם להנחיות הממונה, בשנת הדוח החברה וכלל ביטוח אשראי חישבו את יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 31 בדצמבר 2020, וצפויות לחשב את יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 31 בדצמבר 2021 ולפרסמו יחד עם פרסום הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 במרס 2022. לפרטים בדבר תוצאות החישובים שפורסמו במהלך שנת הדוח, ראה חלק ב' לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 2.2.3. בהתאם להוראות החוזר המאוחד החברה ביצעה חישוב פנימי, לא מבוקר ולא סקור, של יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 30 ביוני 2021, שדווח לממונה, ולהערכתה אין בו שינוי מהותי באשר למצב ההון של החברה בהשוואה לדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 15 באוקטובר 2020 פורסם תיקון לחוזר המאוחד לעניין הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II ("התיקון"), לפיו חברת ביטוח תוכל ליישם הוראות פריסה אלטרנטיביות לאלו הקיימות, אשר מאפשרות פריסה הדרגתית לינארית עד ליום 31 בדצמבר 2032 של הגידול בעתודות הביטוח הכלכליות (כולל מרווח הסיכון) בשייר, המחושבות ליום 31 בדצמבר 2019, אל מול העתודות החשבונאיות בשייר לאותו מועד, וזאת בהתייחס לעתודות מסוימות. השימוש בשיטה האלטרנטיבית וגובה הניכוי כפופים לאישור הממונה, בהתבסס על מכתב הממונה מיום 15 באוקטובר 2020 בעניין "עקרונות לחישוב ניכוי בתקופת הפריסה במשטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II" ("מכתב העקרונות").

בהמשך למכתב העקרונות, ביום 25 באוקטובר 2020 התקבל בחברה מכתב הממונה שעניינו אישור ניכוי בתקופת הפריסה, לפיו רשאית החברה לכלול בעתודות הביטוח ניכוי בתקופת הפריסה, כהגדרתו בתיקון, בהתאם לעקרונות לחישוב הניכוי בתקופת הפריסה שפורטו במכתב העקרונות. כן נקבע כי סכום הניכוי הבסיסי המאושר לחברה ליום 31 בדצמבר 2019 לא יעלה על סך של 4,276 מיליוני ש"ח.

ליישום הניכוי כאמור היתה השפעה משמעותית לחיוב על יחס כושר הפירעון של החברה.

לפרטים בדבר מדיניות ניהול הון ויעד יחס כושר פירעון מינימלי שנקבעו על ידי דירקטוריון החברה בחודש יוני 2021 ראה סעיף 2.2.3 לחלק ב' לדוח- דוח הדירקטוריון וביאור 16(ה) לדוחות הכספיים של החברה.

2.5.1.5 פעילויות הוניות

בשנת הדוח ביצעה הקבוצה מספר פעולות הוניות משמעותיות שמטרתן לחזק את ההון של הקבוצה ולאפשר גמישות לניצול הזדמנויות עסקיות נוספות, בתחומי הביטוח והפיננסים כמפורט להלן:

(א) הארכת תוקף תשקיפי מדף

- ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקף תשקיף המדף שפרסמה כלל החזקות בחודש אוגוסט 2019, עד ליום 28 באוגוסט 2022.
- ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקף תשקיף המדף שפרסמה כללביט מימון בחודש אוגוסט 2019, עד ליום 28 באוגוסט 2022.

(ב) הנפקת אגרות חוב בכללביט מימון

ביום 26 באוגוסט 2021 גייסה כללביט מימון סך של 400,000,000 ש"ח ע.ג. אגרות חוב (סדרה יב'), במסגרת הנפקה על פי דוח הצעת מדף של כללביט מימון מיום 24 באוגוסט 2021, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019. תמורת ההנפקה הופקדה בחברה ומוכרת כהון רובד 2 של החברה, בכפוף למגבלות הרגולטוריות הכמותיות.

(ג) החלפת אגרות חוב בכללביט מימון

בחודש דצמבר 2021 רכשה כללביט מימון, על פי דוח הצעת מדף שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019, המהווה גם מפרט הצעת רכש חליפין חלקית:

- ממחזיקי אגרות חוב (סדרה ז') של כללביט מימון, 103,378,742 ע.ג. אגרות חוב (סדרה ז') בתמורה להנפקה של 116,817,978 ש"ח ע.ג. אגרות חוב (סדרה יב') בדרך של הרחבת סדרה.
- ממחזיקי אגרות חוב (סדרה ח') של כללביט מימון, 205,716,330 ע.ג. אגרות חוב (סדרה ח') בתמורה להנפקה של 218,059,310 ש"ח ע.ג. אגרות חוב (סדרה יב'), בדרך של הרחבת סדרה.

ההחלפות האמורות בוצעו לצורך הארכת מח"מ ההתחייבויות של החברה המוכרות כהון רובד 2.

תנאיהן של אגרות החוב הנוספות שהונפקו כאמור לעיל זהים לתנאי אגרות החוב הקיימות במחזור, והן מוכרות כהון רובד 2 של החברה, בכפוף למגבלות הרגולטוריות הכמותיות.

2.5.1.6 השלכות משבר הקורונה על פעילות החברה

לעניין השפעת מגפת הקורונה על פעילות החברה ראה סעיפים 6.1.2.3, 6.1.4.1, 6.2.3(ד), 8.1.2.1(ב), 9.5.2.2, 9.8.1.1(ב), 9.10.3.3 ו-9.11.3 להלן, ביאור 1(ד) לדוחות הכספיים וכן חלק ב' לדוח-דוח הדירקטוריון, סעיף 2.

2.5.2 רפורמות רגולטוריות

חברות הקבוצה פועלות בשוק עתיר רגולציה והן מתמודדות עם ההשלכות של רפורמות רגולטוריות משמעותיות, בתחומי הביטוח והחיסכון השונים. בשנים האחרונות, קודמו רפורמות אשר בעיקרן מכוונות להפחתת ישירה או עקיפה של דמי ביטוח ודמי ניהול, להאחדה בין המוצרים או לעידוד התחרות. ראוי לציין, בין היתר, את קביעת קרן פנסיה ברירת מחדל על ידי הממונה כאמצעי להורדת דמי ניהול והכנסת שחקנים חדשים לשוק, הפחתת שיעור דמי ניהול למקבלי קצבאות, התערבות בתנאי ו/או בתעריפי מוצר אובדן כושר עבודה, ריסק ביטוח חיים, ביטוחי בריאות, תאונות אישיות ורכב חובה. שינוי אופן יישוב התביעות והכתבתו ובפרט במוצרי הסיעוד ואבדן כושר עבודה והסדרה מפורטת של הליך צירוף לביטוח. בנוסף, קימת הסדרה רגולטורית היוצרת שינויים במבנה ההתקשרות ויחסי הגומלין שבין גופים מוסדיים, סוכנים, מעסיקים ולקוחות, אשר לה השפעה בהיבטים תפעוליים, תחרותיים ובאופן שמסליל על היכולת של גוף מוסדי לקשור בין הכנסותיו להוצאותיו. ישומן של חלק מן הרפורמות נמשך או החל במהלך תקופת הדוח, וחלקן עתיד להיות מיושם בעתיד ו/או נמצא בשלבים שונים של הליכי הסדרה או דיון. בשלב זה, לא ניתן להעריך את מלוא השפעתם של הצעדים הננקטים על שוק הביטוח והפנסיה בישראל. מכלול השינויים המיושמים והמוצעים, ההתערבות

בתעריפים ובדמי הניהול, בהליכי המכירה, העומס התפעולי הנגרם מקצב, היקף ומורכבות השינויים הרגולטורים, והצורך לבצע התאמות במערכות המיכון ותהליכי עבודה, משליכים על המודל העסקי של הענף, משפיעים ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על שוק הביטוח בישראל ועל רווחיותו ובין היתר על שווי העסקים החדשים (VNB) שיימכרו, הערך הגלום בגין עסקי החברה, ועל יחס כושר הפירעון בהתאם למשטר כושר הפירעון הכלכלי החל על הגופים המוסדיים בקבוצה.

המידע בכל הקשור להשלכות השינויים הרגולטורים הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. השינויים והשלכותיהם בפועל עשויים להיות שונים מאלה שנחזו וזאת בין היתר נוכח אי הודאות הן ביחס להתרחשותם, והן ביחס להשלכותיהם המלאות, אשר תלויות, בין היתר, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים, המבוטחים וכן בהשפעות הגומלין שבין הרפורמות השונות.

2.5.3. תחום חיסכון ארוך טווח

2.5.3.1. **רפורמות בתחום**

בשנים האחרונות קידמה הרשות רפורמות ושינויים רגולטוריים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובשנת הדוח השלימה מהלך להפחתת דמי ניהול למקבלי קצבאות בפנסיה ובביטוח חיים. לפרטים בדבר הרפורמות והשינויים האמורים, ראה סעיפים 6.2 ו- 6.1.2.3 להלן. במסגרת זו, המשיכה החברה בשנת הדוח ביישומן של רפורמות משמעותיות ובין היתר ביחס לפעילות המסלקה והממשק התפעולי בין המעסיקים לבין הגופים המוסדיים בכל הנוגע להפקדות בקופות גמל (בהתאם להוראות חוזר אופן הפקדת תשלומים לקופות גמל) (ראה סעיף 6.2.1 (ב) להלן). כן הושפעה פעילות הקבוצה בתחום חיסכון ארוך טווח מרפורמות שיושמו בשנים האחרונות, לרבות המשך הפעלתן של קרנות פנסיה נבחרות (ראה סעיף 6.2.1 (א) להלן), שינויים במבנה התגמול של הסוכנים בעקבות תיקוני חקיקה שענינם תשלום עמלות בלא זיקה לדמי הניהול הנגבים מהלקוחות (ראה סעיף 9.8.1.1 להלן), אי תשלום עמלה לבעל רישיון עבור מוצר פנסיוני בגינו לא בוצע הליך שיווק פנסיוני (ראה סעיף 9.8.1.1 להלן) ואי מתן אישור לתעריפי הריסק במסגרת ביטוחי המנהלים (ראה סעיף 6.1.4.1 להלן).

2.5.3.2. **הפחתת שיעור דמי ניהול למקבלי קצבאות**

בחודש ינואר 2022 פורסמו תקנות שעיקרן העמדת דמי הניהול המקסימליים למקבלי קצבאות על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבל הקצבה (חלף התקרה כיום של 0.5% או 0.6%, בהתאם לסוג המוצר). במסגרת התקנות נקבע כי התקרה האמורה תחול ביחס למי שיחלו לקבל קצבה מקרן פנסיה מיום כניסת התיקון לתוקף, וכן על פוליסות ביטוח שישווקו ממועד זה. לשון התקנות מחילה את התקרה האמורה גם על מקבלי קצבאות שאירים של מקבלי קצבאות זקנה בפנסיה במועד כאמור.

להערכת החברה, הפחתת דמי הניהול למקבלי קצבה עלולה להיות בעלת השפעה מהותית על גובה דמי הניהול שיגבו הגופים המוסדיים ממקבלי קצבאות, לרבות שאירים ומוטבים.

לפרטים נוספים ראו סעיף 6.1.2.3 להלן.

2.5.4. תחום ביטוח כללי

2.5.4.1. **רפורמות בתחום ביטוחי הפרט**

שנת הדוח התאפיינה בתחרות משמעותית בתחום ביטוחי הפרט (רכב ודירה), אשר הביאה לירידת מחירים ענפית. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.2.3 להלן.

2.5.4.2. **זכות שיבוב של המוסד לביטוח לאומי**

בחודש נובמבר 2021 אושר במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה לעניין מנגנון ההתחשבנות בין המוסד לביטוח הלאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון האמור, החל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין

תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי ביטוח החובה שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2023-2024 – 10%; ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך – 10.95%. עוד נקבע בתיקון האמור כי תיקון חקיקה קודם, ממרס 2018 במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2019, שקבע חובת תשלום סכום גלובאלי בגין תביעות שיבוב עבור השנים 2014 עד 2018 - יבוטל. כתוצאה מכך התחשבות בגין תביעות שיבוב פרטניות בהן מבוצעת התחשבות נפרדת בגין כל תביעה, תמשיך לחול עד דצמבר 2022. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.1(ד)(1) להלן.

2.5.5. תחום ביטוח בריאות

2.5.5.1. רפורמות בתחום

לאחר שנת הדוח פרסם הממונה רפורמה בתחום ביטוח הבריאות הכוללת מבנה חדש לשוק ביטוחי הבריאות אשר יכלול חמישה רבדים של כיסויים ביטוחיים, כאשר הרובד הראשון כולל פוליסת בריאות בסיסית אחידה בכל חברות הביטוח, וכן הוראות פרטניות לענין הליכי מכירת הביטוח (לרבות הוראה בדבר איסור על מכירת פוליסת בריאות פרט למועמד לביטוח שיש ברשותו פוליסת בריאות פרט מסוג שיפוי המעניקה לו כיסוי ביטוחי דומה מבלי לבטל את הפוליסה הקיימת והוראה לפיה הנחות יינתנו בשיעור קבוע לתקופה של עשר שנים לפחות).

קיומה של פוליסת בריאות בסיסית אחידה אצל כל חברות הביטוח עשויה להגביר את התחרות, שתתמקד במחיר, בשירות ובאופן יישוב התביעות, וזאת בין היתר נוכח האחידות בין הפוליסות ונוכח מבנה הפוליסות, שיורכב ממספר רבדים, שיכול וירכשו על ידי מבטח מחברות שונות.

האיסור להציע למבטח לרכוש ביטוח ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל במסגרת ברובד הראשון, יכול וישפיע על היקף המכירות של המוצר.

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.1 להלן.

2.5.5.2. שינויים בענף תאונות אישיות

בשנת הדוח נכנסו לתוקף שינויים רגולטוריים בענף תאונות אישיות שמטרתם להסדיר את תהליך המכירה ואת תנאי הכיסוי הביטוחי במוצר. מכלול השינויים שחלו בשנים האחרונות, לרבות בשנת הדוח, בקשר עם ההסדרה הרגולטורית בענף תאונות אישיות כמפורט לעיל השפיעו ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות, באופן המקשה על הליכי המכירה והשימור. בשלב זה נוכח השינויים הרגולטוריים האמורים והליכי האישור הנדרשים טרם הושג אישור מהממונה לשיווק ביטוח תאונות אישיות בהתאם למתכונת החדשה ולא ידוע מתי יושג אישור כאמור, ובהתאם החל מחודש מאי 2021 הפסיקה החברה לשווק ביטוח תאונות אישיות ללקוחות חדשים. למיטב ידיעת החברה נכון למועד הדוח מרבית חברות הביטוח אינן משווקות ביטוח תאונות אישיות במתכונת החדשה. לפרטים נוספים ראה סעיפים 7.1.1.4(ד) ו-8.1.2.1(ג) להלן.

הערכת החברה ביחס להשפעת ההוראות הרגולטוריות בקשר עם מכירות פוליסות תאונות אישיות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות ראשוניות ויישומה בפועל יכול להיות שונה וזאת בין היתר בהתאם להתנהגות החברה והגופים המתחרים, ואופן תמחור המוצרים.

2.5.5.3. הפסקת שיווק ביטוחי סיעוד ללקוחות חדשים

במהלך תקופת הדוח, נמשך יישום מדיניותה של החברה שלא לשווק ביטוחי סיעוד ללקוחות חדשים, לרבות פוליסות סיעוד פרטיות ופוליסות סיעוד קולקטיביות. לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.2(א) להלן.

2.5.5.4 השלכות מגיפת הקורונה

לאור מגיפת הקורונה העולמית במרבית תקופת הדוח חל קיטון משמעותי בפעילות בתחום ביטוח נסיעות לחו"ל ביחס להיקף הפעילות בשנה שקדמה לשנת פרוץ המגיפה (שנת 2019). לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.1(ב) להלן וביאור 1(ד)(3) לדוחות הכספיים.

2.5.6 שינוי רגולציה נוספים בתחומי הפעילות של החברה

לשינוי רגולציה מהותיים נוספים שהשפיעו על עסקי החברה בשנת הדוח ראה בתחומי הפעילות ובסעיף 9.2 להלן.

3. תחומי פעילות

לקבוצה שלושה תחומי פעילות מהותיים, כמפורט להלן:

3.1 תחום חיסכון ארוך טווח (ראה סעיף 6 להלן)

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענף ביטוח חיים, ענף קרנות פנסיה וענף קופות גמל.

נושא הביטוח הפנסיוני בישראל מורכב משלושה רבדים מרכזיים: **רובד חובה המנוהל בידי המדינה** - הביטוח הלאומי; **רובד חובה המנוהל בידי גופים מוסדיים** - החל משנת 2008, במסגרת פנסיית חובה לשכירים בגין תגמולים ופיצויים המופקדים אצל גופים מוסדיים ומשנת 2017 גם פנסיית חובה לעצמאיים (ראה סעיף 6.1.4 להלן); ו**רובד רשות** - חיסכון פנסיוני מעבר לרובד החובה, המנוהל בידי גופים מוסדיים וכן אפיקי חיסכון פרט.

מוצרי התחום מספקים בעיקר מוצרי חיסכון לתקופת הפרישה ("**החיסכון**"). בנוסף, ברוב המוצרים בתחום משולבים או שניתן לשלב בהם, כיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ומחלות קשות ("**הסיכון**" או "**הריסק**"). (ראה סעיף 6.1 להלן).

הפעילות בענף ביטוח חיים התבצעה בשנת הדוח באמצעות החברה. הפעילות בענפי הפנסיה והגמל התבצעה בשנת הדוח באמצעות החזקותיה של החברה בחברות הבאות:

כלל פנסיה וגמל - חברה בת בבעלות מלאה של החברה (100%) הפועלת, בין היתר, כחברה מנהלת של קופות גמל לקיצבה [קרנות פנסיה חדשות וקופות גמל לחיסכון] וקופות גמל הוניות מסוגים שונים: קופות גמל אישיות לתגמולים ופיצויים, קרנות השתלמות, קופות מרכזיות לפיצויים, קופת גמל להשקעה וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית.

עתודות הותיקה - חברה בת של החברה בבעלות של 50% המנהלת קרן פנסיה ותיקה מאוזנת (קרן הפנסיה עתודות).

3.2 תחום ביטוח כללי (ראה סעיף 7 להלן)

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח כללי וכן בענף ביטוח תאונות אישיות (עד שנה), הנרשמים בעסקי ביטוח כללי.

הביטוח הכללי נחלק לענפי ביטוח רכוש, ענפי ביטוח חבויות, ביטוח תאונה, מחלה ונכות וענפים אחרים, הכוללים ביטוחים מסוגים שונים.

ביטוחי רכוש - במסגרתם מוענק כיסוי בגין אובדן או נזק פיזי שנגרם לרכוש המבוטח, כתוצאה מהתממשות הסיכונים הרשומים בפוליסה, במתכונת של "סיכונים ספציפיים" המנויים בפוליסה או במתכונת של "כל הסיכונים" (כיסוי מפני כל אובדן או נזק תאונתי פתאומי ובלתי צפוי מראש, למעט אובדן או נזק שהוחרג במפורש).

ביטוחי חבויות - במסגרתם מוענק כיסוי בגין חבותו הכספית על פי דין של המבוטח, כלפי צד שלישי שאינו המבוטח עד לגבול האחריות הרשום בפוליסה.

ביטוחי תאונה, מחלות ונכות - במסגרתם מוענק למבוטח פיצוי בגין נזק גוף שנגרם לאדם - מוות או נכות קבועה, מלאה או חלקית, כתוצאה מתאונה ו/או נזק של אובדן כושר זמני לעבודה כתוצאה מתאונה או מחלה, וכן שיפוי בגין הוצאות רפואיות עקב כך. פעילות הביטוח בענף זה כוללת ביטוח תאונות אישיות לזמן קצר לתקופה של עד 12 חודשים.

הפעילות בחברה בתחום זה, כוללת את ענף ביטוח רכב חובה, ענף ביטוח רכב רכוש, ענפי ביטוח חבויות וענפי ביטוח רכוש ואחרים.

פעילות ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ התבצעה בשנת הדוח באמצעות כלל ביטוח אשראי, חברה בת בשליטה (80%) של החברה.

3.3. תחום ביטוח בריאות (ראה סעיף 8 להלן)

תחום זה כולל את פעילות החברה בביטוח בריאות, בענף מחלות ואשפוז (הכולל, בין היתר: מחלות ואשפוז וביטוח נסיעות לחו"ל) ובענף סיעוד. בתחום זה קיימות תוכניות ביטוח המיועדות למבוטחים פרטיים ותוכניות ביטוח המיועדות לקולקטיבים.

מרבית פעילות החברה בתחום זה מרוכזת בחטיבת הבריאות של החברה. כיסויי בריאות נוספים (ריידרים) נמכרו בהיקף מצומצם בשנת הדוח במסגרת חטיבת החיים ונכללו בתחום חיסכון ארוך טווח – ראה סעיף 6 להלן.

4. השקעות בהון החברה ובמניותיה

4.1. השקעות בהון החברה שבוצעו בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח

בחודש אוקטובר 2020 השקיעה כלל החזקות במכשיר הון רובד 1 נוסף שהונפק לה על ידי החברה, בסכום של 450 מיליון ש"ח בריבית שנתית בשיעור של 4.53%, צמוד למדד המחירים לצרכן. יתר תנאי המכשיר, לרבות תקופת הפדיון, הינם בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי ביחס למכשירים מסוג זה. לפרטים נוספים ראה ביאור 25(ב)(3) לדוחות הכספיים.

5. חלוקת דיבידנדים

בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח החברה לא חילקה דיבידנדים.

לפרטים בדבר מגבלות על חלוקת דיבידנד מכוח דרישות ההון הרגולטוריות החלות על חברות בקבוצה ומכח הוראות הממונה ואופן עמידת החברות בהן, ראה ביאור 16 לדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים בדבר ניהול ודרישות הון של החברה ובדבר יעד ההון שנקבע על ידי החברה ראה ביאור 16 לדוחותיה הכספיים של החברה.

חלק ו- תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה

6. תחום חיסכון ארוך טווח

6.1. מוצרים ושירותים

6.1.1. תיאור ענפי תחום הפעילות והכיסויים הביטוחיים

מוצרי התחום מספקים בעיקר מוצרי חיסכון לתקופת הפרישה לשכירים ולעצמאיים, מוצרי חיסכון פרטי, כיסוי למקרה מוות, כיסוי למקרה נכות וכיסוי למקרה של אובדן הכנסה בעקבות אובדן כושר עבודה, כיסוי למקרה של מחלה או תאונה, שבעקבותיו איבד המבוטח בפוליסה את כושר עבודתו.

מוצרי ביטוח חיים

מוצרי ביטוח חיים מהווים התחייבות חוזית בין המבטח למבוטח וכוללים תוכניות ביטוח שמאפשרות צבירת חיסכון, לטווחי זמן שונים ותוכניות ביטוח ו/או שילובים בתוכניות ביטוח הכוללים כיסויים ביטוחיים למוות, אובדן כושר עבודה, נכות ואריכות חיים (קצבת זקנה).

מבוטח המגיע לתום תקופת הביטוח, זכאי לתגמולי הביטוח (כולל, הסכומים שנצברו ברכיב החיסכון בפוליסה), על פי תנאי הפוליסה. את הסכומים הללו יכול המבוטח, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לקבל בסכום חד-פעמי ("תשלום הוני"), בתשלומים לשיעורין לכל ימי חייו ("קיצבה") או בשילוב של השניים. בחלק ממוצרי הקיצבה נהנה המבוטח ממקדם קיצבה מוגן מפני התארכות תוחלת חיים, שנקבע במועד רכישת הפוליסה או במועד התחלת תשלום הקיצבה למבוטח, או כזה שניתן לרכישה עם הגיע המבוטח לגיל 60 לפחות.

קרנות פנסיה

קרנות פנסיה מהוות קרן לביטוח הדדי ופועלות על פי תקנון, אשר יכול להשתנות מעת לעת. עמית בקרן הפנסיה, זכאי לקבל ממועד הפרישה תשלומי קיצבה לכל ימי חייו, המבוססים על מקדמי קיצבה שאינם מובטחי תוחלת חיים, והקיצבה יכולה להשתנות מעת לעת בהתאם לאיזון האקטוארי של הקרן.

החל משנת 1995 עמיתים חדשים יכולים להצטרף לשני סוגי קרנות פנסיה חדשות: (א) קרנות פנסיה מקיפות המאפשרות חיסכון פנסיוני למטרת קיצבת זקנה וכן כיסויים ביטוחיים למוות ונכות. קרנות הפנסיה המקיפות נהנות, באופן חלקי, מהבטחת תשואה (להחלפת האג"ח המיועדות במנגנון השלמת התשואה ראה סעיף 9.5.5.1(ב) להלן) וניתן לבצע בהן הפקדות עד לתקרה הקבועה בדין (ראה פירוט בסעיף 6.1.1.1 להלן) ו- (ב) קרנות פנסיה כלליות (משלימות) שאינן נהנות מהבטחת תשואה ולא קיימת בהן תקרת הפקדה. קרנות הפנסיה הכלליות מאפשרות חיסכון פנסיוני למטרת קיצבת זקנה וניתן לאפשר במסגרתן גם רכישת כיסויים ביטוחיים למוות ונכות.

קופות גמל

קופות גמל מעניקות פתרונות חיסכון הן לטווח הארוך (כגון: קופות גמל לתגמולים ולפיצויים וקופות גמל לחיסכון), הן לטווח הבינוני (קרנות השתלמות) והן לחיסכון לכספי פרט במעמד עצמאי אשר יכול וימשך או כתשלום חד פעמי או כקיצבה כנגד הטבות מס (קופות גמל להשקעה). קופות כאמור הן, ככלל, ללא כיסויים ביטוחיים והכספים הצבורים בהם ניתנים למשיכה בסכום חד פעמי או כקיצבה (באמצעות העברתם למוצר פנסיוני המאפשר משיכת קיצבה), בהתאם לתקופה בה הופקדו. כספים שנצברו לזכות עמית בקרנות השתלמות נמשכים בתשלום חד פעמי. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.1.1.1 להלן.

ענף קופות הגמל כולל גם קופות גמל מרכזיות, בהן העמית הינו המעסיק, כאשר הכספים שהופקדו בהן נועדו לצורך הבטחת זכויות עובדיו הזכאים לכך². החל משנת 2011 לא ניתן עוד להפקיד כספים לקופות גמל מרכזיות לפיצויים, אולם ניתן לנייד כספים בין קופות מרכזיות לפיצויים.

היקף דמי הניהול הנגבים על ידי כלל פנסיה וגמל מהקופות המרכזיות לפיצויים הינם בהיקף שאינו מהותי לחברה.

6.1.1.1. להלן יפורטו הבחנות עיקריות בין המוצרים המרכזיים כיום³:

קופות גמל	קרנות פנסיה חדשות מקיפות	ביטוח חיים	סוג התקשרות
העמית הינו חבר בקופה או בקרן, ואלה פועלות ומנהלות על ידי החברות המנהלות, על פי הוראות התקנונים שלהן. התקנונים עשויים להשתנות מעת לעת, וככלל זכויות וחובות העמית נקבעות בהתאם לתקנון התקף במועד הזכאות.	הכיסוי הביטוחי מובנה בהוראות התקנון וניתן להתאמה במסגרת האפשרויות הקבועות בו ובנוסף ניתן לרכוש כיסוי ביטוחי משלים ממבטח.	ההתחייבות חוזית בין המבטח למבטח. ההתחייבות אינה ניתנת לשינוי, אלא בהתאם להוראות הפוליסה והדין.	הכיסוי הביטוחי ניתן להתאמה לצרכי הלקוח.
בבסיסן אינן כוללות כיסוי ביטוחי, אך מאפשרות רכישת כיסוי ביטוחי ממבטח. ⁵	מקדם הקיצבה אינו מוגן מפני השתנות תוחלת חיים והוא עשוי להשתנות עד למועד הפרישה. לאחר הפרישה, מקדם הקיצבה אינו משתנה, אולם הקיצבה יכולה להשתנות מעת לעת בהתאם לאיזון האקטוארי של הקרן.	בכל הפוליסות הקיצבתיות הכוללות מקדם קיצבה מובטח, מקדם הקיצבה מוגן מפני השתנות תוחלת חיים. החל משנת 2013 לא ניתן עוד למכור פוליסות עם מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים (להלן: "מקדמי קיצבה מובטחים"), למעט למבטחים בני 60 ומעלה.	מקדם קיצבה ⁶
אין	קרן ביטוח הדדי. זכויות העמיתים מושפעות, בין היתר, מנתונים דמוגרפיים של כלל עמיתי הקרן, כגון: מצב בריאות ותוחלת חיים. ההנחות האקטואריות נבחנות מעת לעת ומשפיעות על זכויות כלל העמיתים ומקבלי הקיצבאות בקרן הפנסיה, ואלה עשויות להשתנות בהתאם.	אין	ביטוח הדדי

² קופות הגמל המרכזיות הן, בעיקרן, קופות גמל מרכזיות לפיצויים.

³ בקופות גמל ובקרנות פנסיה קיימת הפרדה מלאה בין נכסי החברה המנהלת והתחייבויותיה לבין נכסי העמיתים הצבורים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה, ונכסי העמיתים אינם נכללים בדוחותיה הכספיים של החברה המנהלת.

⁴ במסגרת תקנות הפיקוח על השירותים הפיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"ב-2012 ניתן כיום לרכוש אצל מבטח, במסגרת ומתוך ההפקדות הפנסיוניות, כיסוי ביטוחי לביטוח לסיכוני מוות, סיכוני נכות וכן כיסוי ביטוחי לשחרור מתשלום פרמיות במקרה של נכות, לעמיתי קרנות הפנסיה, קופות הגמל והביטוח.

⁵ נכון למועד הדוח כלל פנסיה וגמל איננה משווקת לעמיתים פעילים בקופות גמל שבניהולה כיסויים ביטוחיים כאמור.

⁶ מקדם הקיצבה משמש לקביעת גובה הקצבה, באמצעות המרת סכום החיסכון לקיצבה חודשית. סכום החיסכון מחולק במקדם, המגלם את תוחלת החיים הצפויה (להלן: "מקדם הקיצבה"). בקרנות הפנסיה ובפוליסות קיצבתיות בביטוח חיים בהן לא קיים מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, נקבע מקדם הקיצבה סמוך למועד תחילת קבלת הקיצבה ובפוליסות הקצבתיות בלבד הוא מובטח ממועד זה ואילך.

מנגנון הבטחת תשואה	ביטוח חיים	קרנות פנסיה חדשות מקיפות	קופות גמל
קיים מנגנון הבטחת תשואה באמצעות הנפקת אג"ח מסוג ח"ץ בפוליסות מבטיחות תשואה שנמכרו עד סוף שנת 1990 בלבד, ראה פירוט בסעיף 6.1.1.2 להלן.	קיים מנגנון הבטחת תשואה באג"ח מיועדות בשיעור של 30% מסך הנכסים בקרן, ביחס להפקדות שיבוצעו עד יום 1 ליולי 2022, המשוויכות בשיעורים שונים למקבלי קיצבה ולעמיתים בגילאים שונים. החל מחודש יולי 2022 צפויות האג"ח המיועדות להיות מוחלפות במנגנון חלופי – מנגנון השלמת התשואה. ראה פירוט בסעיף 9.5.5.1(ב) להלן.	קיים מנגנון הבטחת תשואה באמצעות אג"ח מיועדות בשיעור של 30% מסך הנכסים בקרן, ביחס להפקדות שיבוצעו עד יום 1 ליולי 2022, המשוויכות בשיעורים שונים למקבלי קיצבה ולעמיתים בגילאים שונים. החל מחודש יולי 2022 צפויות האג"ח המיועדות להיות מוחלפות במנגנון חלופי – מנגנון השלמת התשואה. ראה פירוט בסעיף 9.5.5.1(ב) להלן.	אין ⁷
דמי ניהול ⁸	שיעור מהצבירה ומההפקדות ⁹ , לפרטים בדבר היקף גביית דמי ניהול ראה פירוט בביאור 29 לדוחות הכספיים.	שיעור מהצבירה ומההפקדות ¹⁰ , ראה פירוט בסעיף 6.1.2.2 להלן.	
נהנים ¹¹	מוטבים המוגדרים על ידי המבוטח על פי שיקול דעתו.	על פי הקבוע בתקנון - לרוב שארים.	מוטבים המוגדרים על ידי העמית לפי שיקול דעתו.
מגבלה רגולטורית לגובה ההפקדה ¹²	ללא הגבלה.	עד 20.5% מפעמיים השכר הממוצע במשק.	ללא הגבלה.

לתיאור מוצרי התחום ראה סעיף 6.1.2 להלן.

6.1.1.2. מוצרי החיסכון הפנסיוניים נבדלים זה מזה גם באופן השקעת כספי החיסכון

חלק מכספי החיסכון מושקעים בשוק החופשי ואילו חלקם מגובים באג"ח ממשלתיות (וצפויים להיות מגובים במנגנון חלופי של השלמת תשואה), בהתאם לחקיקה, כמפורט להלן:

• ביטוח חיים

בפוליסות שנמכרו עד סוף שנת 1990, התשואה למבוטח בפוליסות ביטוח חיים עם מרכיב חיסכון נקבעה כשיעור מובטח או גולמה במסגרת סכום ביטוח מובטח ("פוליסות מבטיחות תשואה"). התשואה המובטחת השתנתה בהתאם לסוג הפוליסה ולמועד הנפקתה. ההתחייבות לתשואה מובטחת מגובה ברובה באגרות חוב מיועדות. יתרת הנכסים מושקעת בהתאם לתקנות ההשקעה ("הנכסים החופשיים").

⁷ למעט למספר מצומצם של קופות גמל מבטיחות תשואה המגובות בפקדונות חשכ"ל.
⁸ האמור כולל את דמי הניהול הרגולטוריים האפשריים במוצרים הנמכרים כיום ואינו כולל דמי ניהול והוצאות מסוגים שונים הנגבים במוצרים או בחלק מהם, כדוגמא בגין דמי ניהול משתנים, הוצאות ניהול השקעות, גורם פוליסה או גורם גביה וכו'.
⁹ בפוליסות מסורתיות מבטיחות תשואה אין דמי ניהול והכנסות החברה נובעות מהמרווח הפיננסי. בפוליסות מסורתיות וכן בפוליסות מסוג "עדיף" (מיטב) אין דמי ניהול כשיעור מההפקדות.
¹⁰ בקרנות השתלמות אין דמי ניהול כשיעור מההפקדות.
¹¹ בכפוף להוראות הדין, יכולה לקום זכאות לשארים ביחס לרכיב הפיצויים בפוליסה.
¹² לא כולל התייחסות למגבלות על פי תנאי המוצרים. כמו כן, בכל המוצרים הפנסיוניים קיימת הטבת מס עד לתקרה הקבועה בפקודת מס הכנסה.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 מהווה אחזקת אגרות החוב המיועדות, כ- 73% מסך הנכסים העומדים כנגד ההתחייבויות בגין פוליסות מבטיחות תשואה. הקבוצה פדטה במהלך השנים, חלק מאגרות החוב המיועדות במטרה להשיג תשואות עודפות, והיא אינה יכולה לרכוש מחדש אגרות חוב מיועדות בגין חלק העתודות שנפדה על ידה. כתוצאה, החשיפה של הקבוצה במסגרת ההשקעות החופשיות גדלה. בהתאם למנגנון ההתחשבות שנקבע מול משרד האוצר, אחזקת אגרות חוב מיועדות תפחת על פני תקופת חיי הפוליסות מבטיחות התשואה, עד שיעור של 50% מסך הנכסים העומדים כנגד ההתחייבויות בגין פוליסות מבטיחות תשואה. נכון למועד פרסום הדוח, החברה רוכשת אגרות חוב מיועדות בגין הפקדות חדשות, בשיעורים האפשריים, בהתאם לסוג הפוליסה ומועד הנפקתה.

פוליסות שהונפקו מראשית שנות ה-90, הינן בעיקרן פוליסות תלויות תשואה ובהן כספי החיסכון מושקעים על ידי חברות הביטוח בהשקעות חופשיות, בעיקר בשוק ההון, כאשר התשואה, בניכוי הוצאות, נזקפת לזכות המבוטח בהתאם לתוצאות תיק ההשקעות ובניכוי דמי ניהול כמפורט להלן¹³.

לנתוני יתרת עתודות הביטוח לגבי תוכניות הביטוח מסוג משתתף ברווחים ומבטיח תשואה, ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

• קרנות פנסיה

נכון להיום, קרנות הפנסיה הוותיקות והחדשות המקיפות נהנות מהבטחת תשואה על חלק מנכסי הקרן המגובים באג"ח מיועדות, הנושאות ריבית ריאלית בשיעור שנתי של 4.86%, עד לשיעור מקסימלי של 30% מסך הנכסים. ואולם, שיעור אגרות חוב מיועדות ביחס לעמיתים בקרנות הפנסיה החדשות, שקודם ל-1 בינואר 2004 כבר היו זכאים לפנסיה, יעמוד על 70% מסך הנכסים.

בנוסף, מדינת ישראל מעניקה "פיצוי" לקרנות הפנסיה הוותיקות המאוזנות בגין צמצום הנפקת אגרות החוב המיועדות, שבוצע לאורך השנים, וזאת באמצעות הבטחת ההפרש שבין הריבית על אגרות החוב הישנות מסוג "מירון" (5.57%) לבין (א) 4% בגין הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ומושקעים בשוק החופשי; (ב) 4.86% וזאת בגין חלק הנכסים המושקעים באגרות חוב מיועדות חדשות מסוג "ערד". גם מנגנון זה צפוי להיות מוחלף במנגנון השלמת התשואה.

כמו כן, משרד האוצר מעמיד כרית ביטחון לקרנות הוותיקות על מנת להגן על עמיתים וגמלאי הקרנות מפני תנודתיות בתשואות. עתודות הוותיקה מצויה בדיון מול הרשות ביחס לאופן יישום מתווה כרית הבטחון כפי שאומץ על ידי עתודות הוותיקה.

בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, מנגנון חדש אשר נועד להבטיח את יציבות החיסכון הפנסיוני וזאת באמצעות השלמת תשואה לשיעור שנתי של 5.15% בתוספת מדד ("מנגנון השלמת התשואה"), במקום הבטחת תשואה באמצעות אג"ח מיועדות. לפרטים בדבר מנגנון השלמת התשואה ויישומו, ראה סעיף 9.5.5.1(ב) להלן.

בשלב ראשוני זה, כלל פנסיה וגמל אינה יכולה להעריך את מלוא השפעות המנגנון המפורט לעיל, אשר עשוי מחד להיטיב במידה מסוימת עם העמיתים נוכח הגידול בשיעור התשואה המובטחת ומאידך לשנות את המנגנון הנוהג ביחס לאופן הבטחת התשואה. התיקון צפוי להביא להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על-ידי החברות המנהלות בשוק החופשי, הסחיר והבלתי סחיר, ולפיכך צפוי כי ניהולם יהיה כרוך בעלויות נוספות בעבורן.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של יישום מנגנון השלמת התשואה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע הראשוני המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום המנגנון, בהסדרים המשלימים שיקבעו בתקנות, בהיערכות הגופים המוסדיים ובהתנהגות השוק.

¹³ ביחס לפוליסות משתתפות ברווחים, הקיצבה צמודה למדד ההשקעות, בניכוי דמי ניהול וריבית תעריפית.

לעניין אופן השקעת הנכסים החופשיים, ראה סעיף 9.5 להלן.

זקיפת תשואה בקרן פנסיה חדשה מקיפה

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (זקיפת תשואה בקרן פנסיה חדשה מקיפה), התשע"ו-2016 (להלן: "תקנות זקיפת תשואה"), אופן זקיפת תשואה לעמיתים ופנסיונרים בקרן פנסיה חדשה מקיפה ("תשואת אגרות חוב מיועדות"), מבוצע באופן שלמקבלי קצבה נזקפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי היחס שבין 60% מסך נכסי מקבלי הקיצבה ובין סך נכסי הקרן שהושקעו באגרות חוב מיועדות; ואילו לעמיתים שאינם מקבלי קצבה מבוצעת זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי יתרת התשואה בקרן הנובעת מהשקעה באגרות חוב מיועדות לאחר שנזקפה התשואה למקבלי הקצבה. בהמשך ליישום מנגנון השלמת התשואה כאמור, פורסמה טיוטת תיקון לתקנות זקיפת תשואה, במסגרתה מוצע לקבוע כי זקיפת התשואה בשל נכסי הקרן שבאפיק השקעה מובטח תשואה תיעשה באופן תואם לזקיפת התשואה בשל נכסי הקרן שבאגרות חוב מיועדות, למעט שיעור התשואה (5.15% באפיק השקעה מובטח תשואה, לעומת 4.86% על אגרות חוב מיועדות)¹⁴.

הממונה רשאי להגדיל את שיעור זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות למקבלי קיצבה בקרן מסויימת, אם מצא כי שיעור זקיפת התשואה המובטחת באגרות החוב לעמיתים שאינם מקבלי קצבה, עולה על מחצית האחוז בהשוואה לקרן אחרת וכי הפער האמור עלול להפר את האיזון האקטוארי בקרן.

תקנות זקיפת תשואה, והקצאת אגרות החוב המיועדות ומנגנון השלמת תשואה בהתאם לקבוצות גיל, יצרו שונות באופן הקצאת אגרות חוב מיועדות בין עמיתים המשתייכים לאותה קבוצת גיל בקרנות הפנסיה השונות. תקנות אלו, בשילוב עם הוראות שעניין עדכון הקצבה, בין היתר, בהתאם לסטיות בין התשואה שתושג בפועל על ההשקעות החופשיות ובין שיעורי תשואה שנקבעו בדין ואשר משקפים את שיעור התשואה הגלומה בעת חישוב הקצבה לראשונה, באופן שגרעון בגין פורשים לא מושת על כלל העמיתים בקרן, יצרו יתרון בהקשר זה לקרנות הפנסיה על פני מוצרים פנסיוניים אחרים, במיוחד החל בשלב הסמוך לגיל הפרישה ואף יצרו העדפה להצטרפות או נידוד לקרנות פנסיה מסוימות, בהתאם לתמהיל גילאי העמיתים בקרן.

מגמה זו יכולה להתמתן בשל העובדה שקליטת עמיתים בגיל פרישה יכולה לייצר העדפה שלילית להצטרפות עמיתים צעירים לקרנות אשר שיעור הנכסים המשוייכים למקבלי קיצבה בהן גבוה, ביחס לקרנות פנסיה אחרות, כמפורט לעיל. בשנים שקדמו לשנת הדוח ניכרה התגברות מסויימת בבקשות נידוד של עמיתים סמוך למועד פרישתם ובשנת הדוח חלה התייצבות בהיקף בקשות הנידוד, אולם חל גידול בסכומים שנידודו על-ידי עמיתים כאמור (ראה סעיף 6.4.5 להלן).

• קופות גמל

מאז אמצע שנות ה-80 לקופות הגמל לא הונפקו אגרות חוב מיועדות¹⁵ והנכסים מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות ההשקעה.

¹⁴ החל מראשית 2024, לעמיתים בגיל 50 ומעלה (שאינם מקבלי קצבה) תבוצע זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי היחס שבין 30% מסך היתרות הצבורות בקרן לעמיתים בקבוצה זו ובין סך נכסי הקרן שהושקעו באגרות חוב מיועדות; ואילו לעמיתים אחרים תבוצע זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי יתרת התשואה בקרן הנובעת מהשקעה באגרות חוב מיועדות לאחר שנזקפה התשואה למקבלי הקצבה ולעמיתים מעל גיל 50. בטיטת תיקון לתקנות זקיפת תשואה מוצע לדחות את כניסתה לתוקף של הוראה זו בשנה (לתחילת 2025) ולהחילה גם על זקיפת התשואה באפיק מובטח תשואה.

¹⁵ למעט למספר מצומצם של קופות גמל מבטיחות תשואה.

6.1.2. פירוט עיקר המוצרים והשירותים הנכללים בתחום הפעילות

להלן תיאור של המוצרים והשירותים אשר נוהלו על ידי החברה בשנת הדוח.

6.1.2.1. ענף ביטוח חיים

(א) כללי

הקבוצה משווקת ביטוח לעצמאים ולשכירים וכן ביטוח פרט וביטוח קבוצתי, כמפורט להלן.

• פוליסות פרט ופוליסות לשכירים ועצמאים

הפוליסות משלבות, בדרך כלל, חיסכון וכיסויים ביטוחיים כגון ריסק ואובדן כושר עבודה. חלק מפוליסות הביטוח המיועדות לשכירים ולעצמאיים, מאושרות כקופות גמל, נהנות מהטבות מס ומהוות חלק מהביטחון הסוציאלי של השכיר או העצמאי. פוליסות פרט, לעומתן, הכוללות חיסכון, אינן מאושרות כקופת גמל, אך נהנות מהטבות מס בגין כיסוי ביטוחי למקרה מוות ו/או אובדן כושר עבודה, הנרכש במסגרת הפוליסות, ובתנאים מסויימים גם בגין רכיב התשואה שנצברה בגין החיסכון.

• ביטוח קבוצתי

הסכם הביטוח הקבוצתי מיועד להעניק כיסוי ביטוחי למקרה מוות, שניתן להוסיף לו ביטוח מפני סיכוני תאונה מחלה ונכות או כיסוי ביטוחי למקרה של אובדן כושר עבודה. הביטוחים הינם ללא מרכיב חיסכון, לקבוצות המונות למעלה מ-50 מבטחים שיש ביניהם זיקה משותפת ומשווק בעיקר לקבוצות עובדים והם כפופים להוראות תקנות ספציפיות בעניין.

סכום הביטוח בביטוח חיים קבוצתי שווה, בדרך כלל, לכל חברי הקבוצה, או שהוא נקבע על פי גיל, משכורת או לפי קריטריון אובייקטיבי אחר, או שילוב שלהם. סכום הביטוח בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, נקבע, בין היתר, על פי תבחנים שונים וביניהם עיסוק, שכר, גיל ומגדר.

בהתאם להסדר התחיקתי ו/או בהתאם לתנאי הפוליסה הקבוצתית, מבטח שתוקף הפוליסה הקבוצתית פקע לגביו, רשאי, בתנאים ובמקרים שנקבעו מראש, לרכוש פוליסה אישית ללא צורך בהליך חיתום רפואי, בדמי ביטוח שיהיו נהוגים במועד המעבר לגבי כלל המבטחים אצל המבטח בפוליסת פרט דומה.

(ב) פירוט תוכניות ביטוח עיקריות בתחום ביטוח החיים

בתיק ביטוח החיים של הקבוצה קיים מגוון של תוכניות ביטוח, בהתאם לסוגי המוצרים שנמכרו לאורך השנים, להלן פירוט המוצרים העיקריים:

• ביטוח מסורתי

- **פוליסה מסוג מסורתי מעורב** הינה פוליסה הכוללת שני מרכיבים, חיסכון וריסק (מוות). הפרמיה נגזרת מסכום הביטוח, מגיל המבטח, מתקופת הביטוח וכדומה, ואינה ניתנת להפרדה וייחוס למרכיבי הפוליסה. סכום הביטוח משולם כסכום חד פעמי בתום תקופת הביטוח (בדרך כלל בגיל 65), או במקרה מוות לפני תום תקופת הביטוח, ולמעט סכומים שמשולמים בתום תקופת הביטוח, שהופקדו לאחר ינואר 2008 לפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל, אשר משולמים כקיצבה.
- **פוליסה מסוג מסורתי "גמלא"** הינה פוליסה שרוב הפרמיה שלה (הנגזרת מסכום הביטוח, מגיל המבטח, מתקופת הביטוח ועוד) מיועדת לתשלום גמלה שתשולם בהתאם לתנאי הפוליסה ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי. סכום הגמלה שתשולם וסכומי הפרמיה נקבעו במועד הוצאת הפוליסה.
- **פוליסה מסוג מסורתי חיסכון** הינה פוליסה שכל הפרמיה שהצטברה בגינה משולמת כסכום חד פעמי, למעט סכומים שמשולמים בתום תקופת הביטוח, שהופקדו לאחר ינואר 2008 לפוליסות הכפופות לתקנות קופות

גמל (פוליסות המיועדות לשכירים ולעצמאים), אשר משולמים כקיצבה. ערך הפדיון נקבע במועד הוצאת הפוליסה ונגזר מהפרמיה. במקרה מוות לפני תום תקופת הביטוח ישולם הסכום שהצטבר לאותו מועד.

בפוליסות מסוג מסורתי לא ניתן להגדיל את סכום ההפקדות בפוליסה, לרבות בגין גידול בשכר מעל לשיעור עליית המדד, ובמקרים אלו ניתן היה לערוך פוליסה נוספת ביחס לגידול בסכום ההפקדה או השכר, לפי העניין.

פוליסות מסוג מסורתי היו המוצר היחיד שנמכר עד שנת 1982 כביטוחי פרט, תגמולים לעצמאיים ומנהלים. פוליסות מסוג מעורב, גמלא ומסורתי- חיסכון המשיכו להיות משווקות כביטוח מנהלים עד יוני 2001 וכביטוח פרט וכתגמולים לעצמאים עד סוף 2003, בנוסף למוצרים אחרים שנמכרו במקביל.

• ביטוח מסוג עדיף (מיטב, מיטבית)

המאפיינים העיקריים של מוצר זה הם:

- הפוליסה מחולקת לשני מרכיבים – לאחר ניכוי הוצאות בסכום קבוע, אחוז מסוים מהפרמיה נצבר כחיסכון ויתרת הפרמיה מיועדת לרכישת כיסוי ביטוחי למקרה מוות ולהוצאות תפעול ושיוק ("מרכיב הריסק"). עד סוף שנות ה-90, שיעור הפרמיה שיועד לחיסכון בפוליסות אלה במקור היה לרוב 72%. מתחילת שנות ה-2000, השיעור שיועד לחיסכון במקור היה לרוב 80% ומעלה. לאורך השנים, חלו שינויים בתמהיל הרכיבים כאמור בחלק מהפוליסות.

- ביחס להפקדות שבוצעו עד שנת 2000, רשאי המבוטח לבחור בסמוך למועד קבלת הקיצבה, האם לקבל את החיסכון שנצבר כתשלום הוני או כגמלה, על בסיס מקדם קיצבה שנקבע בפוליסה במועד רכישתה. ביחס להפקדות שבוצעו החל משנת 2000, על המבוטח היה לבחור, במועד הרכישה, בין הפקדה ל: (א) פוליסה הונית או נספח הון שצורף לפוליסה קיצבתית - במסגרתם ניתן היה לייעד את החיסכון שנצבר לאפיק הוני ללא אפשרות המרה לתשלום גמלה; ו- (ב) פוליסה קיצבתית - במסגרתה ניתן היה להמיר את החיסכון שנצבר לתשלום גמלה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, שנקבע במועד רכישת הפוליסה; הכל בכפוף לתנאי הפוליסות.

- בפוליסה ששווקה עד לשנת 2000, בפני מבוטח שמגיע לגיל פרישה עומדים לבחירה מספר מסלולים אפשריים לקבלת קיצבה. בכל המסלולים, הקיצבה תשולם על בסיס מקדמי קיצבה מובטחים.

החל משנת 2001, המבוטח זכאי לתשלום קיצבה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, למשך כל ימי חייו במסלול אחד בלבד הכולל הבטחת מספר מינימלי של 240 תשלומי קיצבה חודשיים, למבוטח ו/או למוטבים; במסלולים נוספים מקדם הקיצבה המובטח תוחלת חיים נקבע במועד קבלת הקיצבה, בהתאם לתנאי הפוליסה.

פוליסות מסוג עדיף שווקו בענף ביטוח חיים בין השנים 1983 ועד סוף 2003. הפוליסות שווקו כביטוח פרט, כביטוח תגמולים לעצמאים וכביטוח מנהלים.

• ביטוח מסוג פרופיל

- החל משנת 1999 משווקת הקבוצה קו מוצרים בשם המסחרי "פרופיל" לסוגיו, אשר שונה מהמוצרים ששווקו עד אותה עת, בין היתר: (א) בהפרדה בין רכיבי החיסכון, הסיכון והוצאות/דמי ניהול; (ב) באפשרות להתאים את הכיסויים הביטוחיים בהתאם לבחירת המבוטח; (ג) באפשרות לניהול החיסכון באמצעות מספר מסלולי השקעה עם תשואה יומית (במקום חודשית); (ד) בשיעור דמי הניהול, שאינם משתנים בהתאם לתשואה; (ה) באפשרות לייעד את החיסכון שנצבר לאפיק הוני ו/או לאפיק קיצבתי באותה פוליסה.

לאחר שנת 2008 ניתן לייעד את ההפקדות בפוליסות כפופות לתקנות קופות גמל לאפיק קיצבתי בלבד, ובמקביל בוטלה האפשרות להמיר כספים שהופקדו עד שנת 2008 למקדמי קיצבה מובטחים, וההמרה התאפשרה בהתאם למקדמי הקיצבה שהיו ידועים במועד הבקשה להמרת סכום החיסכון החד פעמי לקיצבה. כיום, מבוטח רשאי לבקש המרה של סכום החיסכון החד פעמי לקיצבה החל מגיל 60 בלבד.

החל משנת 2004 החברה שיווקה מספר סוגים נוספים של פוליסות פרופיל. פוליסות אלו נבדלו זו מזו, בין היתר, במבנה דמי הניהול ובשיעורם וכן במקדמי הקיצבה.

○ בשנת הדוח שווקו פוליסות ביטוח חיים עם מקדמי קיצבה לבני 60 ומעלה בהיקף לא מהותי.

לפרטים בדבר מוצרים חדשים ראה סעיף 6.1.3 להלן.

במסגרת פוליסות הפרופיל האמורות מסלול ברירת מחדל הוא תשלום קיצבה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, למשך כל ימי חייו ובמקרה מותו, בטרם שולמו למבטח מספר מינימלי של תשלומי קיצבה חודשיים מובטחים (240 תשלומים), ישולמו יתרת הקיצבות למוטבים. כמו כן, קיימים מסלולים חלופיים לקבלת קיצבה, לבחירת המבטח. בפוליסות ששווקו עד שנת 2013 מקדמי הקיצבה במסלולים החלופיים ובפוליסות שנמכרות החל משנת 2013 מקדמי הקצבה, בכל המסלולים, נקבעים במועד הפרישה, למעט ביחס למבטחים שרכשו את הפוליסה לאחר גיל 60 ובחרו בתוכנית ביטוח הכוללת מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים.

○ במהלך השנים שווקו פוליסות מסוג פרופיל מנהלים, עצמאים ופרט, חלקן עם כיסויים ביטוחיים וחלקן ללא כיסויים ביטוחיים, חלקן עם מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים וחלקן ללא מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים.

פוליסות מסורתיות ופוליסות עדיף שכללו מרכיב חיסכון שנמכרו עד סוף שנת 1990, הינן פוליסות מבטיחות תשואה, שחלק מהתחייבויות החברה למבטחים בהן מגובות באגרות חוב מיועדות. פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון, שנמכרו משנת 1991 ככלל, פוליסות תלויות תשואה.

לעניין פירוט דמי הניהול הנגבים בפוליסות ביטוח חיים העיקריות, ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

• מוצרים המקנים כיסוי ביטוחי "ריסק"

מוצרי הריסק (ביטוח למקרה מוות ו/או נכות ו/או אובדן כושר עבודה ו/או מחלות קשות) נמכרים או נמכרו בעבר, כפוליסות עצמאיות ו/או כנספחים/תוספות לפוליסות "מסורתיות", "עדיף" או "פרופיל".

כיסויי הריסק העיקריים הם:

• **ביטוח ריסק טהור – פרט** - ביטוח חיים למקרה מוות ללא מרכיב חיסכון. התוכנית מבטיחה למוטבים סכום ביטוח קבוע מראש, אם המבטח נפטר במהלך תקופת הביטוח. תגמולי הביטוח משולמים למוטבים כפיצוי חד-פעמי או כסכום חודשי לתקופה הקבועה בפוליסה, בהתאם לתנאיה. במקרה של תוכנית ריסק המיועדת לכיסוי חוב יתרת הלוואת משכנתא, סכום הביטוח מתעדכן בהתאם לריבית שנקבעה בפוליסה ותגמולי הביטוח משולמים למוטב הבלתי חוזר והיתרה, ככל שקיימת, למוטבים. בעבר אפשרה החברה לרכוש כיסוי המעניק ביטוח חיים למקרה מוות ללא צורך בהליך מוקדם של חיתום רפואי, כאשר במקרה זה הכיסוי הביטוחי בשלוש השנים הראשונות לתקופת הביטוח היה בגין מוות כתוצאה מתאונה בלבד ובתקופה שלאחר מכן, בגין מוות מכל סיבה שהיא. החל מהרבעון האחרון של שנת 2018, מאפשרת החברה לרכוש ביטוח חיים למקרה מוות המיועד לכיסוי חוב יתרת הלוואת משכנתא לאנשים עם מוגבלות מקצרת חיים (כהגדרת מונח זה בדין ובהתאם להליך המוסדר בדיון), ובכפוף לתקופת אכשרה של שנתיים וחצי.

• **ביטוח אובדן כושר עבודה** - תוכנית ביטוח המשלבת פיצוי חודשי בשיעור שאינו עולה בדרך כלל על 75% מהשכר של המבטח, וזאת בכפוף למגבלות חיתום מסוימות במקרה של עליית שכר. בנוסף לתשלומי הפיצוי החודשיים שמשולמים למבטח, המבטח משוחרר, ככלל, מתשלום הפרמיות, והן משולמות על ידי חברת הביטוח, כל עוד המבטח אינו כשיר לעבודה ("שיחרור"). תגמולי הביטוח משולמים בתשלומים חודשיים, החל מתום תקופת ההמתנה, וכל עוד המבטח אינו כשיר לעבודה, אך לא יאוחר מתום תקופת הביטוח.

• **משלים פנסית נכות (מטריה לקרן הפנסיה)** - ביטוח לאובדן כושר עבודה לעמית בקרן הפנסיה, אשר נועד להרחיב את הכיסוי הביטוחי הניתן במסגרת תקנון קרן הפנסיה למקרים מסוימים בהם לא קיימת זכאות לתשלום קיצבת נכות בהתאם לתקנון קרן הפנסיה, כגון מקרה של אובדן כושר עבודה עיסוקי או בגין תקופת אכשרה הקבועה בתקנון קרן הפנסיה.

- **ביטוח מחלות קשות**- לעניין מכירת ביטוח מחלות קשות ראה סעיף 8.1.2.1(א) להלן.
- **ביטוח מוות מתאונה**- תוכנית ביטוח המבטיחה תשלום סכום חד-פעמי במקרה של מוות שנגרם כתוצאה מתאונה. לפרטים נוספים בדבר הפסקת שיווק כיסוי זה עקב חוזר תאונות אישיות ראה סעיף 6.2.2(ד) להלן.
- **ביטוח נכות מתאונה**- תוכנית ביטוח המבטיחה תשלום סכום חד-פעמי במקרה של נכות שנגרמה כתוצאה מתאונה. לפרטים נוספים בדבר הפסקת שיווק כיסוי זה עקב חוזר תאונות אישיות ראה סעיף 6.2.2(ד) להלן.

6.1.2.2. ענפי קרנות פנסיה וקופות גמל

קרנות פנסיה וקופות גמל מנהלות על ידי החברות המנהלות על פי הוראות תקנונים. התקנונים הינם דינמיים ועשויים להשתנות מעת לעת באישור הממונה. הודעה על עיקרי השינויים נמסרת לעמיתים. ככלל, זכויות העמית נקבעות בהתאם לתקנון הקופה או הקרן התקף במועד הזכאות. החל משנת 2018, תקנוני החברות המנהלות במוצרים השונים הינם אחידים במתכונתם, עקב מהלך של האחדת נוסחים שיזמה הרשות.

בשנת הדוח לא בוצעו מיזוגים של קופות גמל ומסלולי השקעה בקופות הגמל. נכון למועד הדוח, קופות הגמל ומסלולי ההשקעה המנוהלים על ידי כלל פנסיה וגמל הינם:

שם הקופה	מסלולי השקעה	סוג הקופה
כלל תמר	מודל השקעות תלוי גיל	מסלול לבני 50 ומטה
		מסלול לבני 50 עד 60
		מסלול לבני 60 ומעלה
	אג"ח עד 25% מניות	
	אג"ח צמוד מדד	
	שקלים	
	מניות	
	שקלי טווח קצר	
	אג"ח	
	הלכה	
	אג"ח, עד 15% מניות	
	מחקה מדד S&P500	
בר קרן גמולים	בר א' - מבטיח תשואה	
	בר ג'	
כלל השתלמות	קופת גמל מבטיחת תשואה	
	קופת גמל אישית לתגמולים ופיצויים	
	כללי	
	שקלי טווח קצר	
	אג"ח צמוד מדד	
	מניות	
	אג"ח	
	הלכה	
כלל גמל לעתיד	אג"ח, עד 15% מניות	
	מחקה מדד S&P500	
	כללי	
	אג"ח	
	אג"ח ממשלתי	

שם הקופה	מסלולי השקעה	סוג הקופה
	מניות	קופת גמל להשקעה ¹⁶
	אג"ח, עד 15% מניות	
	שקלי טווח קצר	
	הלכה	
	מחקה מדד S&P500	
קופה מרכזית לפיצויים	קופה כללית לפיצויים	
	הדס	
	כלל פיצויים למעסיק	
	כלל ברזל - קופה מרכזית לפיצויים	
	כלל גמל מרכזית מסלולית	
קופה מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית	כלל תקציבית	

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2021:

קרן הפנסיה עבודות הותיקה	נכסים מנוהלים ליום 31 בדצמבר 2021 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2021 (אלפי ש"ח)	צבירה נטו בשנת 2021 (אלפי ש"ח)	שיעור דמי ניהול ממוצע מהפקדות לשנת 2021	שיעור דמי ניהול ממוצע מנכסים לשנת 2021
	13,572,504	199,018	(171,042)	3.63%	0.28%
קרנות פנסיה חדשות	כלל פנסיה	90,242,032	6,582,648	1.72%	0.19%
	כלל פנסיה משלימה	2,993,351	350,945	0.43%	0.36%
קופות גמל לתגמולים ופיצויים וקופות גמל לחיסכון	28,876,694	1,062,940	2,189,762	0.07%	0.45%
קופת גמל להשקעה	1,790,883	818,513	1,048,624		0.64%
קרן השתלמות	15,897,288	1,721,685	3,955,003		0.55%
אחר ¹⁷	2,140,752	452	(155,611)		0.68%
סה"כ	155,513,504	10,736,201	13,542,605		

* צבירה נטו – הפקדות בתוספת העברות נכנסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

¹⁶ כספים בקופת גמל להשקעה ניתנים למשיכה בסכום חד פעמי בכל עת, ללא הטבות מס בהפקדה, תוך תשלום מס רווחי הון בלבד. כספים שיופקדו בקופת גמל להשקעה וימשכו כקיצבה בתקופת הפרישה (בהתאם לכללי קיצבה מוכרת), יהיו פטורים ממס רווחי הון וממס הכנסה. סך התשלומים שעמית רשאי להפקיד בכלל חשבונותיו בקופת גמל להשקעה לא יעלה על 70,000 ש"ח בשנה, צמוד למדד שהיה ידוע ביום 1 ביולי 2016.

¹⁷ כולל: קופות גמל מרכזיות לפיצויים, קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית וקופת גמל לדמי מחלה.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2020:

קרן הפנסיה עמודות הותיקה	נכסים מנוהלים ליום 31 בדצמבר 2020 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2020 (אלפי ש"ח)	צבירה נטו בשנת 2020 (אלפי ש"ח)	שיעור דמי ניהול ממוצע מנכסים לשנת 2020	שיעור דמי ניהול ממוצע מהפקדות לשנת 2020
	12,013,897	208,087	(145,100)	0.28%	3.63%
קרנות פנסיה חדשות	כלל פנסיה	72,497,732	6,021,058	0.20%	1.83%
	כלל פנסיה משלימה	2,347,543	286,706	0.40%	0.10%
קופות גמל לתגמולים ופיצויים וקופות גמל לחיסכון		24,228,794	(1,023,459)	0.46%	0.06%
קופת גמל להשקעה		632,466	123,878	0.65%	-
קרן השתלמות		10,397,365	293,543	0.58%	-
אחר ¹⁸		2,089,533	(373,215)	0.67%	-
סה"כ		124,207,330	8,630,963		

* צבירה נטו – הפקדות בתוספת העברות נכסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2019:

קרן הפנסיה עמודות הותיקה	נכסים מנוהלים ליום 31 בדצמבר 2019 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2019 (אלפי ש"ח)	צבירה נטו בשנת 2019 (אלפי ש"ח)	שיעור דמי ניהול ממוצע מנכסים לשנת 2019	שיעור דמי ניהול ממוצע מהפקדות לשנת 2019
	11,549,644	215,447	(107,119)	0.28%	3.36%
קרנות פנסיה חדשות	כלל פנסיה	64,530,990	5,911,465	0.21%	2.02%
	כלל פנסיה משלימה	2,039,500	254,011	0.41%	-

קופות גמל לתגמולים ופיצויים וקופות גמל לחיסכון	24,516,271	610,429	(133,238)	0.47%	0.09%
קופת גמל להשקעה	482,652	254,435	206,767	0.65%	-
קרנות השתלמות	9,629,858	1,328,466	744,625	0.61%	-
אחר ¹⁹	2,415,100	417	(197,720)	0.64%	-
סך הכל	115,164,015	8,574,670	4,354,933		

* צבירה נטו – הפקדות בתוספת העברות נכנסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

6.1.2.3 דמי ניהול והוצאות במוצרים השונים

(1) להלן טבלאות המתארות את שיעורי דמי הניהול המירביים השנתיים במוצרים העיקריים השונים²⁰ בהתאם להסדר התחיקתי, לרבות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב - 2012 (להלן: "תקנות דמי ניהול"):

ביטוח חיים

מוצר פנסיוני	דמי ניהול שנתיים מקסימליים
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה ששווקו עד סוף שנת 2003 מסוג "מסורתי" ו"עדיף" ²¹	דמי ניהול קבועים עד 0.6% מהצבירה + דמי ניהול משתנים עד 15% מהתשואה הריאלית שהושגה בניכוי דמי הניהול הקבועים. במקרה של הפסד, חברת הביטוח אינה זכאית לדמי הניהול המשתנים וזאת עד לכיסוי ההפסד המצטבר הקבוע בפוליסות. ²²
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה ששווקו מ- 1 בינואר 2004 עד סוף שנת 2012	2% מהצבירה + 0% מההפקדות או שיעור נמוך יותר מהצבירה ושיעור גבוה יותר מההפקדות (על פי תמהיל מאושר על ידי הממונה- כאשר דמי הניהול מההפקדות הינם בשיעור שבין 0% ל-13%).
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה המשווקות החל מינואר 2013	עד 1.05% מהצבירה (תוכניות ששווקו בשנת 2013 עד 1.1% מהצבירה) + עד 4% מההפקדות.
מקבלי קיצבה	עד 0.6% מהצבירה לגבי פוליסות שנמכרו עד ליום 31 לינואר 2022. עד 0.3% מהצבירה לגבי פוליסות שנמכרות החל מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קיצבה ראה סעיף זה להלן.

הכנסות החברה בפוליסות מבטיחות תשואה נובעות מהמרווח הפיננסי, ככל שנוצר, בין התשואה המובטחת באגרות החוב המיועדות והרווחים מההשקעות על הנכסים החופשיים לבין ההתחייבויות כלפי המבוטחים.

¹⁹ כולל: קופות גמל מרכזיות לפיצויים, קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית וקופת גמל לדמי מחלה.
²⁰ האמור לא כולל דמי ניהול והוצאות מסוגים שונים הנגבים בחלק מפוליסות ביטוח החיים כדוגמא בגין ניהול תיק השקעות, גורם פוליסה או גורם גביה וכו'.
²¹ פוליסות "פרופיל" שנמכרו עד שנת 2003 כללו מנגנון תמחור שונה.
²² ראה ביאור 3(ד)3 לדוחות הכספיים.

קרנות פנסיה

מוצר פנסיוני	דמי ניהול שנתיים החל משנת 2014
קרן ותיקה מאוזנת	על פי היתרים ספציפיים שניתנו על ידי הממונה
קרן פנסיה חדשה מקיפה	עד 0.5% מהצבירה + עד 6% מההפקדות
קרן פנסיה חדשה כללית (משלימה)	עד 1.05% מהצבירה + עד 4% מההפקדות
מקבלי קיצבה בקרן פנסיה מקיפה	עד 0.5% מתוך סך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן לכלל מקבלי הקיצבה לגבי מי שהחלו לקבל קצבת זקנה עד ליום 31 לינואר 2022 ²³ . עד 0.3% מהצבירה לגבי מקבלי קצבאות שהחלו לקבל קצבה מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קצבה ראה סעיף זה להלן.
מקבלי קיצבה בקרן פנסיה כללית	עד 0.6% מתוך סך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן לכלל מקבלי הקיצבה לגבי מי שהחלו לקבל קצבת זקנה עד ליום 31 לינואר 2022. עד 0.3% מהצבירה לגבי מקבלי קצבאות שהחלו לקבל קצבה מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קצבה ראה סעיף זה להלן.

קופות גמל²⁴

מוצר פנסיוני	דמי ניהול שנתיים החל משנת 2014
קופת גמל אישית לתגמולים ופיצויים, קופת גמל לחיסכון וקופת גמל להשקעה	עד 1.05% מהצבירה + עד 4% מההפקדות
קופת גמל מרכזית	עד 2% מהצבירה (ללא דמי ניהול מההפקדות)
קרנות השתלמות	עד 2% מהצבירה (ללא דמי ניהול מההפקדות)

(2) כן נקבעו הסדרים משלימים נוספים, לרבות כמפורט להלן:

- ביחס למבוטחים ועמיתים שהינם מנותקי קשר – רשאים הגופים המוסדיים לגבות דמי ניהול בשיעור של עד 0.3% מהצבירה, או השיעור שנגבה בפוליסה או בחשבון העמית, לפי העניין, במועד שבו נותק הקשר, לפי הנמוך²⁵.
- דמי הניהול השנתיים המינימליים בחשבונות קופת גמל, שאינה קופת ביטוח או קרן פנסיה מקיפה²⁶, אליה בוצעו הפקדות שקדמו לשנת המס 2008, לא יפחתו מ-6 ש"ח לחודש (צמוד למדד), בכל חשבונות העמית.

בפועל, הגופים המוסדיים בקבוצה גובים דמי ניהול ממוצעים, נמוכים מהתקרות המפורטות לעיל, בהתאם להסכמים פרטניים ולהנחות, וזאת בשל התחרות הקיימת בשוק, ובהתאם להוראות רגולטוריות החלות על מתן ההנחות בדמי הניהול, (לפרטים נוספים בדבר התחרות בשוק ראה סעיף 6.3 להלן).

תיקון חוזר דמי ניהול - הוראת שעה

בחודש ספטמבר 2020 פורסם חוזר דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני- תיקון – הוראת שעה על רקע אירוע הקורונה (להלן: "הוראת שעה- תיקון חוזר דמי ניהול"), במסגרתו נקבע כי גוף מוסדי יהיה רשאי להעלות את שיעור דמי הניהול לפני תום תקופת ההנחה שנקבעה ללקוח, בעקבות הפסקת תשלומים לחיסכון המועברים לקופת הגמל

²³ למעט נכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן למי שהיה זכאי לקבל קיצבה או קיצבת נכות לפני ה-1 בינואר 2004.

²⁴ למעט קופות גמל מבטיחות תשואה, שדמי הניהול בהן נקבעים על פי האמור בתקנון.

²⁵ ביחס לעמית/מבוטח שאינו עמית/מבוטח שנפטר- רשאי הגוף המוסדי לגבות, באופן רטרואקטיבי, דמי ניהול נוספים, באופן שדמי הניהול שייגבו בגין התקופה שחלה החל משנה ממועד ניתוק הקשר ועד איתור העמית/מבוטח יהיו בשיעור של עד 0.5% מהיתרה הצבורה בחשבון (במקום 0.3%).

²⁶ ולמעט מוצרים נוספים שנקבעו בתקנות דמי ניהול.

עבור העמית שלא אירעה בשל המעביד (כגון בעת סיום העסקה), שהחלה עד סוף חודש אוקטובר 2020, רק לאחר שחלפו 12 חודשים ממועד הפסקת התשלומים לחיסכון (חלף 6 חודשים, בהתאם לנוסח חוזר דמי הניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני).

בחודש מרס 2021 שלח הממונה מכתב לגופים המוסדיים (להלן: "קריאת הממונה בעניין דמי ניהול") במסגרתו קרא לגופים המוסדיים להמשיך ולנהוג בסולידריות כלפי עמיתים שהופסקו בגינם הפקדות לחסכון הפנסיוני בתקופה שמחודש נובמבר 2020 ועד חודש יוני 2021, באופן שלאחר חלוף 6 חודשים (ועד חלוף 12 חודשים) ממועד הפסקת ההפקדות לא יועלה שיעור דמי הניהול ביחס לאותם לקוחות, למעט העלאה רק עד לשיעור דמי הניהול הממוצע מצבירה באותו גוף מוסדי. כן קרא הממונה לגופים המוסדיים להאריך את התקופה בה לא יועלה שיעור דמי הניהול, ביחס לעמיתים שהפסקת ההפקדות להם בוצעה מחודש מרס 2020 ועד חודש אוקטובר 2020 (לגביהן חלה הוראת שעה - תיקון חוזר דמי ניהול), מ-12 חודשים ממועד הפסקת ההפקדות ל-18 חודשים.

במסגרת המכתב הודיע הממונה על כוונתו לפרסם מידע אודות היענות הגופים המוסדיים לקריאתו כאמור. בהתאם לפרסומי הממונה, הגופים המוסדיים, ובכלל זאת הגופים המוסדיים בקבוצה, נענו ליוזמה והודיעו כי בכוונתם לפעול בהתאם לקריאת הממונה בעניין דמי ניהול. הוראת שעה- תיקון חוזר דמי ניהול ומכתב הממונה בעניין זה הביאו לירידה בהכנסות החברה מדמי ניהול, בהיקף שאינו מהותי.

דמי ניהול למקבלי קצבה

במסגרת חוזר קופת ברית מחדל נקבע כי דמי הניהול שתגבה חברה מנהלת של קרן שנבחרה כקרן ברית מחדל ממקבלי קיצבה שיפרשו במהלך תקופת הזכייה (אף אם הצטרפו שלא במסגרת ברית המחדל), לא יעלו על שיעור של 0.3% לשנה (לעומת שיעור מירבי של 0.5% בהתאם לדין שהיה נהוג עד 31 לינואר 2022). לפרטים בדבר הגידול בנתח השוק של קרנות ברית המחדל הנבחרות ראה סעיף 6.3.1 (2) להלן.

בחודש ינואר 2022 פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול) (תיקון), התשפ"ב-2021** (להלן: "**תקנות דמי ניהול – מקבלי קצבאות**"), שעיקרן העמדת דמי הניהול המקסימליים למקבלי קצבאות על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבל הקצבה (חלף התקרה כיום של 0.5% או 0.6%, בהתאם לסוג המוצר, כמפורט לעיל). במסגרת התיקון נקבע כי התקרה האמורה תחול ביחס למי שיחלו לקבל קצבה מקרן פנסיה מיום כניסת התיקון לתוקף, וכן על פוליסות ביטוח חיים שישווקו ממועד זה. התקנות מחילות את התקרה האמורה גם על מקבלי קצבאות שאירים של מקבלי קצבאות זקנה בפנסיה במועד כאמור.

הפחתת דמי הניהול למקבלי קצבה, הנחות הניתנות בשיעור דמי הניהול למקבלי קיצבה, בשילוב ההתחייבות למתן הנחות למשך כל תקופת חיי העמית ושאריו, עלולות להיות בעלות השפעה מהותית על גובה דמי הניהול שישלמו הגופים המוסדיים ממקבלי קצבאות, לרבות שאירים ומוטבים, וכן להביא לגידול בנידוי מביטוח המנהלים סמוך לגיל הפרישה.

להערכת החברה, כניסתן לתוקף של התקנות צפויה להביא לפגיעה בהכנסות וברווחיות העתידיות של הגופים המוסדיים בקבוצה לרבות ביחס לתיק ביטוח החיים הקיים.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של תקנות דמי ניהול- מקבלי קצבאות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר לאור השפעתן על החלטות הגופים המוסדיים בקבוצה אשר תלויות בין היתר בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים, המעסיקים ובהתנהגות הלקוחות.

לפרטים בדבר דמי הניהול שגבו חברות הקבוצה במוצרים השונים בשנים 2019 עד 2021 ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל וכן ביאורים 20 ו-29 לדוחות הכספיים.

הוצאות בקשר עם ניהול השקעות

בנוסף לדמי הניהול, גובים הגופים המוסדיים הוצאות בקשר עם ניהול השקעות עמיתים שמשמשות לצדדים שלישיים, וזאת בכפוף להוראות **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008** (להלן: "**תקנות ההוצאות הישירות**"), אשר קובעות את סוגי ההוצאות בהן ניתן לחייב את העמיתים

ומחילות מגבלה מצטברת כמותית שנתית בשיעור של 0.25% מהנכסים, על סכום ההוצאות שניתן לחייב את העמיתים ביחס לחלק מההוצאות. לפרטים בקשר עם התקנות האמורות ראה סעיף 9.5.5.1(א) להלן.

סכום ההוצאות הנגבה מהעמיתים מהווה רכיב נוסף בהשפעה על התשואה ללקוח במוצרי החיסכון השונים ומהווה אף רכיב השוואתי נוסף בין הגופים המתחרים, וכפועל יוצא משפיע על התחרות בענף.

לפרטים בדבר דוח הוועדה המייעצת לממונה בנושא בחינת ההוצאות הישירות וכן אישור ועדת הכספים של הכנסת באשר לתוקף תקנות ההוצאות הישירות ראה סעיף 9.5.5.1(א) להלן.

6.1.3. מוצרים חדשים

• כללי:

בשנת הדוח לא שיווקו חברות הקבוצה מוצרים מהותיים חדשים בתחום זה, למעט כמפורט להלן:

שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה בשנת הדוח:

(א) קרן פנסיה מקיפה - "כלל פנסיה"

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קרן הפנסיה המקיפה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש ינואר 2021 תוקן תקנון קרן הפנסיה המקיפה "כלל פנסיה", במסגרתו נוסף מסלול השקעה "מחקה מדד S&P 500".

בחודש ינואר 2022 נכנס לתוקף תיקון לתקנון קרן הפנסיה המקיפה "כלל פנסיה", במסגרתו נוספה אפשרות עבור עמיתים שמבקשים לקבל קצבת זקנה, שגילם מעל גיל 67, לבחור בתקופה מקסימלית של תשלומים מובטחים ובלבד שבתום התקופה גילם לא יעלה על גיל 87, וכן נוסף מסלול ביטוח ייעודי לעמיתים שניידו יתרה מקרן אחרת, באופן שישמר להם הכיסוי לו היו זכאים בקרן ממנה בוצע הנידוד, בכפוף למגבלות שקבועות בתקנון.

(ב) קרן פנסיה כללית - "כלל פנסיה משלימה"

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קרן הפנסיה המשלימה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש ינואר 2022 נכנס לתוקף תיקון תקנון קרן הפנסיה הכללית "כלל פנסיה משלימה", במסגרתו הותאם נוסח התקנון לנוסח התקנון של הקרן המקיפה "כלל פנסיה". במסגרת זו, בין היתר, התווסף לקרן המשלימה מסלול השקעה מסוג מניות; נקבע כי במקרה של הפקדות בסכום העולה על תקרת ההפקדה החודשית לקרן המקיפה יועברו ההפקדות למסלול ביטוח בקרן המשלימה, שהינו מקביל למסלול הביטוח של העמית בקרן המקיפה וכן יחולו ביחס להפקדות אלה, בחירות העמיתים כפי שהן בקרן המקיפה ביחס לכיסויים ביטוחיים מסוימים בקרן.

(ג) קרן פנסיה ותיקה - עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים ("עתודות הותיקה")

לא בוצעו שינויים בתקנון קרן הפנסיה עתודות הותיקה.

ביום 14 באפריל, 2021, אישר הממונה את בקשת הקרן לתיקון תקנון הקרן. במסגרת התיקון התבקש, בין היתר, אישור הממונה לעדכון ההנחות האקטואריות ומקדמי התמורה כפי שפורסמו בחוזר ביטוח 10-1-2019 וכן תיקון הוראת התקנון בנושא מנגנון ההפחתה של מנות הפנסיה בגין כרית הבטחון. במסגרת הבקשה לתיקון התקנון, נדרשה הקרן לבצע חישוב מחדש של סך ההפחתות הנדרש ביחס למתווה כרית הבטחון כפי שאומץ על ידי הקרן בעבר, זאת היות ובהתאם למתווה ובשנים בהן נדרשה הקרן לבצע הפחתה של 1.15% מסך עליית המדד במשך חמש שנים היו בפועל מדידים נמוכים או שליליים. בהתאם לחישובי אקטואר הקרן, סך ההפחתה הנדרש המעודכן הינו 6.235% (במקום

5.75%). לפי תקנון הקרן שאושר כאמור, נקבע כי ההפרש בין סך ההפחות שבוצעו בפועל לבין ההפחות המעודכנת החדשה יופחת בשתי פעימות וללא קשר לשיעור המדד, האחת ב-15 באפריל 2021 והשנייה ב-15 בינואר 2022.

שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה לאחר שנת הדוח

לאחר שנת הדוח לא היו תיקונים בתקנוני קרנות הפנסיה.

שינויים בתקנוני קופות הגמל בשנת הדוח:

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קופות הגמל שבניהולה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש אוקטובר 2021 בוצע תיקון בתקנון קופת הגמל "כלל תמר" בהתאם להוראות חוזר בעניין תיקון לתקנון התקני של קופת גמל לחיסכון, ונקבע כי עמית שכיר יהיה ראשי לבצע משיכה שלא כדין רק אם נותקו יחסי עובד מעסיק בין העמית לבין אותו מעסיק או שהעמית הגיע לגיל הזכאות המינימלי לקצבת זקנה והוא זכאי לכספים בהתאם להוראות ההסדר התחיקתי (בדומה להוראות החלות בקרן הפנסיה).

6.1.4 השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

נושא הביטחון הסוציאלי בישראל מורכב מרובד חובה המנוהל בידי המדינה והחל משנת 2008 גם מרובד חובה נוסף המנוהל באמצעות גופים מוסדיים, במסגרת צו פנסיית חובה, המתייחס לכלל השכירים במשק ומחייב מעסיקים להפקיד עבור עובדיהם כספים בגין מרכיבי תגמולים ופיצויים, בשיעורים הקבועים בצו פנסיית חובה, וזאת במסגרת הסדר פנסיה מקיפה, אשר נקבע כהסדר ברירת המחדל, או במסגרת קופת ביטוח לקיצבה הכוללת כיסויים למקרה מוות ונכות.

החל משכר חודש ינואר 2017, עומדים שיעורי ההפקדות המינימליות לכלל העובדים והמעסיקים במשק על 6% לרכיב תגמולי העובד, 6.5% לרכיב תגמולי המעסיק ו-6% לרכיב הפיצויים, כאשר שיעור ההפקדות של המעסיק יהיה אחיד לכל סוגי המוצרים הפנסיוניים. כן נקבע כי תשלום המעסיק כאמור יכלול רכישת כיסוי אובדן כושר עבודה לעובד, אולם בכל מקרה הפרשות המעסיק לחלק התגמולים לא יפחתו מ-5% מהשכר הקובע, וסך עלויות המעסיק בגין חלק התגמולים וכיסוי אובדן כושר עבודה ביחד לא יעלו על 7.5% מהשכר הקובע, השכר הקובע יהיה השכר בגינו יבוצעו הפקדות בהתאם להסכם העובד, אך לא פחות מהשכר המבוטח לפי צו ההרחבה לפנסיית חובה²⁷.

החל משנת 2017, חלה חובה גם על עצמאים להפקיד תשלומים לקופת גמל לקיצבה, בשיעורים שנקבעו (הפקדות בשיעור של 4.45% עד מחצית השכר הממוצע במשק ובשיעור של 12.55% על הכנסה העולה על מחצית השכר הממוצע במשק ולא מעבר לשכר הממוצע במשק), בהתאם לגובה הכנסתם (להלן: "**חוק פנסיית חובה לעצמאים**").

בנוסף, קיימות הפקדות לרובד רשות, הנובעות מהפקדות עובד ומעסיק שהינן בגדר הסדר מיטיב וכן מהפקדות של עמיתים עצמאיים מעבר לחובה בחוק. רובד הרשות האמור, כולל הפקדות בשיעור או בסכום העולים על המתחייב בדיון וכן הפקדות לאפיקי חיסכון שחלקם אינם נהנים מהטבות מס או נהנים מהטבות מס מופחתות.

²⁷ שכר העובד ורכיביו כמשמעם בחוק פיצויי פיטורים התשכ"ג-1963 ובתקנות לפיו.

6.1.4.1. ענף ביטוח חיים

מגמות בביקוש ובהיצע: בשנת הדוח, הייתה הפנסיה למוצר הפנסיוני העיקרי ששווק על ידי הגופים המוסדיים לכלל הציבור, וזאת בהמשך למגמה הנמשכת בשנים האחרונות, של עידוד רגולטורי של הפקדות למוצרי הפנסיה, כדוגמת גיבוי חלקי של מנגנון להבטחת התשואה עד לשיעור של 30% והעלאת שיעור הבטחת התשואה,²⁸ קביעת הפנסיה כמוצר ברירת מחדל במסגרת צו פנסיית חובה ושינויים רגולטוריים נוספים, לרבות ביטול מקדמי הקיצבה המובטחים בביטוח, למעט ללקוחות בני 60 ומעלה, אי מתן אישור לתעריפים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים (ראה סעיף 6.1.4.1 להלן) וכן העמדת דמי הניהול למקבלי קצבאות בקרן הפנסיה על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבלי הקצבאות (ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל).

בשנים האחרונות חל קיטון במכירת ביטוחי מנהלים וגידול בביטולי פוליסות ריסק שנמכרו בעבר, עקב תנאי התחרות בתחום והעדר תעריפים מאושרים במסגרת ביטוחי מנהלים. עם זאת, בשנת הדוח חל גידול בהיקף ההצטרפות למוצרי ביטוח חיים משולבי חיסכון בהשוואה לשנה קודמת. בשנת הדוח לא חל שינוי מהותי במכירות של מוצרי הריסק בהשוואה לשנה קודמת, אולם חל גידול במכירות ריסק אגב משכנתא. בשנה זו, חל צמצום מסוים בהיקף ביטולי פוליסות ריסק שאינו ריסק אגב משכנתא וגידול בביטולי פוליסות ריסק אגב משכנתא אשר נמכרו בעבר. להשפעות העדר תעריפים מאושרים במסגרת ביטוחי המנהלים ראה להלן.

לאחר שבמהלך שנת 2020 ניכרו השפעות מהותיות למשבר הקורונה, לרבות ירידת ערך שווי נכסים פיננסיים בתיק ההשקעות המנוהלים על ידי החברה וירידה בהיקפי ההפקדות במוצרים פנסיוניים ואחרים, בסוף שנת 2022 ובשנת הדוח, עם ההתאוששות בשוק העבודה, חל גידול בהיקפי ההפקדות במוצרים הפנסיוניים והאחרים וכן חל גידול ניכר בתשואות הנכסים הפיננסיים בתיק ההשקעות המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה. בנוסף, בשנת הדוח חלה התארכות במשך תביעות אובדן כושר עבודה, שעשויה להיות מיוחסת במידה מסוימת להשלכות משבר הקורונה.

החברה אינה יכולה להעריך באופן מלא את השלכות משבר הקורונה ואת התפתחותן. לפרטים בדבר תיקוני רגולציה שנבעו ממשבר הקורונה ראה סעיף 6.2.3(ד) להלן.

• **היקף הפעילות²⁹:** בהתאם לפרסומי הממונה, הנכסים בענף ביטוח חיים בשוק הביטוח הישראלי ליום 30 בספטמבר 2021 הסתכמו בכ-455 מיליארדי ש"ח, מתוכם 371 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-400 מיליארדי ש"ח ליום 30 בספטמבר 2020, מתוכם 318 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש, דהיינו גידול של כ-14% בסך הנכסים וגידול של כ-16% בנכסי תיק ביטוח חיים החדש.

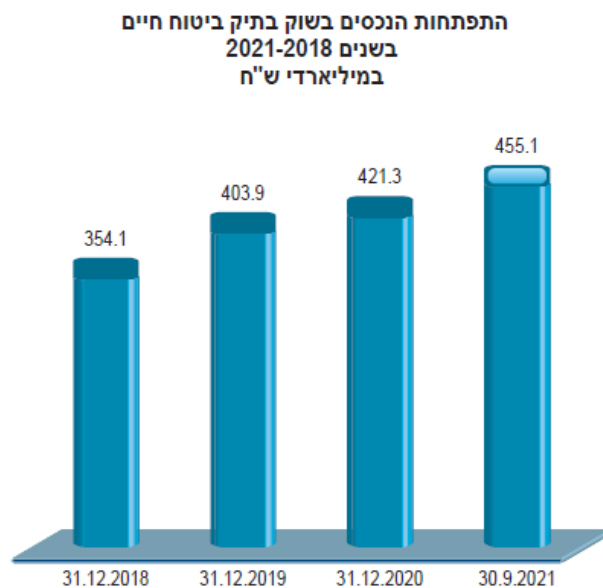
נכון ליום 30 בספטמבר 2021, הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי החברה הסתכמו בכ-99 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-79 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-87 מיליארדי ש"ח נכון ליום 30 בספטמבר 2020, מתוכם כ-68 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש. דהיינו גידול של כ-14% בסך הנכסים וגידול של כ-16% בנכסי תיק ביטוח חיים החדש.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021, הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי החברה הסתכמו בכ-102 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-83 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-92 מיליארדי ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020, מתוכם כ-73 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש.

נכון ליום 30 בספטמבר 2021 הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי החברה היוו כ-21.8% מסך הנכסים בשוק ביטוח החיים, בהשוואה לכ-21.7% נכון ליום 30 בספטמבר 2020.

²⁸ לפרטים בדבר החלפת האג"ח המיועדות במנגנון השלמת תשואה ובדבר זקיפת התשואה בשל נכסי הקרן בגינם קיימת הבטחת תשואה לעמית קרנות הפנסיה בגילאים שונים ראה סעיף 9.5.5.1(ב) להלן וסעיף 6.1.1.2 לעיל.

²⁹ היקף הנכסים בביטוח חיים מבוסס על סכום ההתחייבויות הביטוחיות.



הגידול בנכסים ביום 30 בספטמבר 2021 לעומת 31 בדצמבר 2020, נובע בעיקר מעלייה בתשואות במרבית אפיקי ההשקעה בשוק ההון, אשר הביאו לגידול בהיקף הנכסים המנוהלים בשוק בתחום ביטוח החיים.

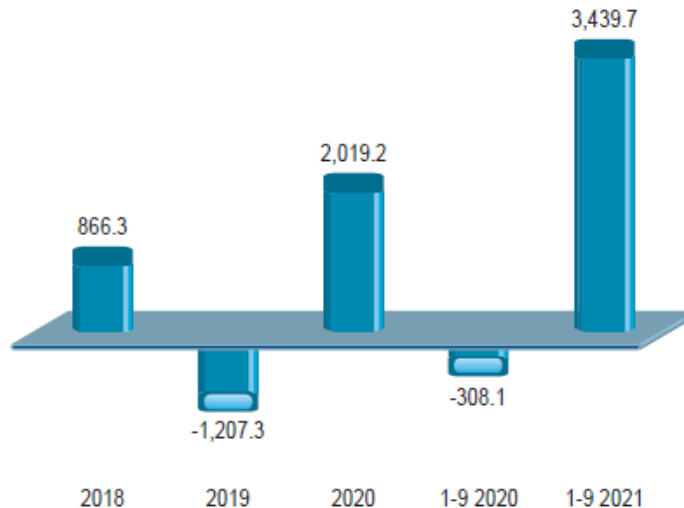
לפרטים בדבר השינויים בפרמיות ובפדיונות במוצרי הביטוח ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.1.

- **רווחיות**³⁰: בהתאם לפרסומי הממונה, סך הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח חיים בשוק ביטוחי החיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת הדוח הסתכם בכ- 3,440 מיליוני ש"ח לעומת הפסד של כ- 308.1 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. יוער כי ברבעון האחרון של שנת 2020 עברו חברות הביטוח לרווח ועל פי נתונים פומביים, הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח חיים בשוק ביטוחי החיים בשנת 2020 הסתכם בכ- 2,019 מיליוני ש"ח.

הרווחיות בביטוח חיים מבוססת בין היתר על התוצאה המצרפית של המרכיבים הבאים לאורך חיי הפוליסה: המרווח הפיננסי בתיק ביטוח חיים מבטיח תשואה, דמי הניהול הנגבים מהצבירה ו/או מרווחי ההשקעה ו/או מההפקדות בפוליסות תלויות תשואה, הפער בין הפרמיה הנגבית לכיסוי סיכונים ביטוחיים והוצאות לבין עלותם בפועל, אורך חיי הפוליסה, רווחי השקעה, שינויים בעקום הריבית חסרת הסיכון, השפעות התארכות תוחלת החיים בפוליסות עם מקדמי קצבה מובטחים, עמלות והוצאות אחרות.

³⁰ הרווח המוצג בביטוח חיים בשנים 2018-2019 הינו לפני הצגה מחדש בשל יישום למפרע של הוראות חוזר רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר 'החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות- בדיקת נאותות העתודה'.

סך הרווח הכולל לפני מס בביטוח חיים ברמת השוק
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליוני ש"ח



התוצאות המצטברות של חברות הביטוח בשוק הביטוח הישראלי בענף ביטוח חיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 הושפעו בעיקר מגידול משמעותי בהכנסות מהשקעות עקב עלייה בתשואות במרבית אפיקי ההשקעה בשוק ההון. בעקבות התשואות בשוק ההון, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 נגבו דמי ניהול משתנים בפוליסות תלויות תשואה מסוג עדיף ובפוליסות מסורתיות. סך דמי הניהול (משתנים וקבועים) אשר ניגבו בשוק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 הסתכמו בכ-4,381 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ-1,960 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

שוק ביטוחי החיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת הדוח, אופיין בירידה שאינה מהותית בשיעור הפדיונות. לפרטים בדבר שיעור הפדיונות של פוליסות ביטוח החיים בקבוצה בשנת הדוח ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.1.

התחייבויות בגין קיצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף, שטרם נמשכו בגין קיצבאות, מחושבות, בין היתר, בהתאם לתוחלת החיים הצפויה ובהתאם להסתברות למשיכת הקיצבה בפוליסות תקפות. בשנים האחרונות, קיימת מגמה של עליה בשיעור המימוש של קבלת קיצבאות, על פני משיכת כספי החיסכון בסכום הוני, וזאת בנוסף ובמקביל לעליה בתוחלת החיים. החברה מעדכנת את ההתחייבויות בגין מקבלי הקיצבאות מעת לעת. לשינויים הנובעים מעידכון ההנחות הדמוגרפיות עקב חוזר לוחות תמותה וכן לשיפורים במודל ראה ביאורים 35(ה)(ה1)(ד)(2) ו-3(3) לדוחות הכספיים.

בחודש פברואר 2019 אושרו על ידי הרשות תעריפים חדשים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (הריסק) של חברות הביטוח בישראל, במסגרתם נכללה הפחתה משמעותית בתעריפים המאושרים למוצרי הריסק שנמכרים ממועד זה ואילך ובמקביל הורטה הרשות על שינוי מנגנון תשלום העמלות לסוכני הביטוח (לעיל ולהלן: "אישור תעריפי הריסק").

התעריפים אושרו במקור לתקופה של שנתיים ובחודש דצמבר 2020 הוארך תוקף אישור התעריפים עד ליום 31 בדצמבר 2022.

בעקבות עדכון תעריפי המכירה של מוצרי הריסק (ולרבות עדכון מבנה ההנחות למבוטחים), תנאי התחרות בשוק והבדלים בין החברות ביחס לגילאים השונים, פחתה רווחיות החברה במכירת מוצרי הריסק וריסק אגב משכנתא.

במסגרת אישור תעריפי הריסק כאמור, ונכון למועד פרסום הדוח, טרם אושרו לחברה (ולמיטב ידיעתה אף לא לחברות אחרות), תעריפים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים. עקב האמור, הפסיקו חברות הביטוח את

שיווקם של כיסויי הריסק במסגרת ביטוחי המנהלים. היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיסויי ריסק במסגרת ביטוחי המנהלים הביא להפחתה משמעותית במכירות ביטוחי המנהלים, וכנגזרת הביא גם לירידה במכירות כיסויי אובדן כושר עבודה שנמכר אגב ביטוחי המנהלים, והביא לגידול מסויים במכירתם של מוצרים פנסיונים אחרים, בעיקר מוצרי הפנסיה, לרבות קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל. למועד זה החברה אינה יודעת אם ומתי יאושרו תעריפים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים.

כמו כן, מכירת מוצרי ביטוח חיים פחתה גם כתוצאה מיישום הוראות חוזר תאונות אישיות, הכולל הוראה לפיה כיסויי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם לחלק מהוראות חוזר תאונות אישיות, ונוכח העדר תעריפים מאושרים למוצרים אלו במרבית החברות בשוק. לפרטים נוספים בדבר חוזר תאונות אישיות ראה סעיפים 6.2.2(ד) ו-8.1.2.1(ג) להלן. לפרטים בדבר חוסר הוודאות באשר לאישור תעריפים למוצרי מוות מתאונה ונכות מתאונה ראה סעיף 6.2.2(ד) להלן.

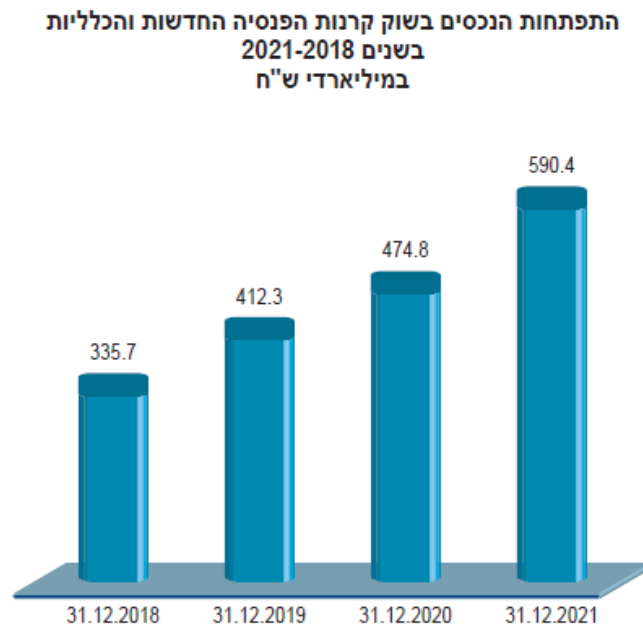
למידע כספי של החברה בענף ביטוח חיים ראה גם ביאור 20 לדוחות הכספיים.

- **לקוחות:** בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.1 להלן.

6.1.4.2. ענף קרנות פנסיה

- **מגמות בביקוש ובהיצע:** לאורך השנים עודדה המדינה את החיסכון הפנסיוני באפיק הקיצבתי, בין היתר, באמצעות גיבוי חלק מהשקעות קרנות הפנסיה באגרות חוב מיועדות; צו פנסיית חובה, במסגרתו נקבע כי ברירת המחדל, כל עוד לא בחר המבוטח אחרת היא הצטרפות לקרן הפנסיה; הגבלת האפשרות של מבטחים למכור תוכניות ביטוח חיים חדשות הכוללות מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים; קרנות ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) להלן); זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות למקבלי קיצבה בקרנות הפנסיה (לפרטים ראה סעיף 6.1.1.2 לעיל); ואי מתן אישור לתעריפים למוצרי הריסק במסגרת ביטוח מנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל). כל אלו, בצירוף ההוראות בדבר מנגנון השלמת התשואה (לפרטים ראה סעיף 9.5.5.1(ב) לעיל), יוצרים העדפה אצל לקוחות, במהלך השנים האחרונות, למוצר הקיצבתי הנרכש במסגרת קרן הפנסיה, על אף יתרונות מסויימים שקיימים למוצרי הביטוח על פני הפנסיה. בשנים האחרונות התגברה המגמה של העדפת מוצרי הפנסיה על פני מוצרי הביטוח והגמל ומוצרי הפנסיה המשיכו להיות המוצר הפנסיוני המוביל המשווק בשוק. כתוצאה, בשנת הדוח ניכר המשך גידול בהיקף ההצטרפות למוצרי הפנסיה.

- **היקף הפעילות:** בהתאם לפרסומי הממונה, הסתכם היקף הנכסים הצבורים בקרנות הפנסיה החדשות והכלליות בשוק הפנסיה ביום 31 בדצמבר 2021 בכ- 590.4 מיליארדי ש"ח, בהשוואה לכ- 474.8 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה; דהיינו גידול של כ- 24%. הגידול בהיקף הנכסים הצבורים נבע בעיקר מהתשואות על הנכסים המנוהלים וכן בשל הפקדות במהלך השנה. חלקן של קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות בקבוצה מסך שוק קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות, נכון ליום 31 בדצמבר 2021, היה כ- 15.8%, ללא שינוי לעומת התקופה המקבילה. הצבירה נטו בשוק קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות בגין הפקדות במהלך שנת הדוח הסתכמה בכ- 43.4 מיליארדי ש"ח לעומת 39.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה.



- **רווחיות:** הרווחיות בקרנות הפנסיה מבוססת, בין היתר, על הפער שבין דמי הניהול שהחברות המנהלות גובות לבין ההוצאות בפועל. דמי הניהול וההוצאות מושפעים מכמות העמיתים, היקף הנכסים הצבורים, סכומי ההפקדות ומושפעים אף מהתשואות בשוק ההון.

התחרות הערה בשוק הפנסיה, מתבטאת בהנחות בדמי ניהול לעמיתים. הקמת קרנות ברירת מחדל נבחרות גרמה והמשיכה לגרום בשנת הדוח להפחתת שיעור דמי הניהול הממוצעים של מצטרפים חדשים, עמיתים קיימים ומקבלי קיצבה. לפרטים בדבר הוראות בקשר עם הגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני והשלכותיה, וכן בדבר התחרות ביחס למקבלי קצבאות, ראה סעיפים 6.2.1 להלן ו- 6.1.2.3 לעיל. לפרטים בדבר היקף הנכסים, הצבירה ודמי הניהול הממוצעים, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל. למידע כספי של החברה בענף קרנות פנסיה ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

צבר שינויים רגולטוריים שהוחלו במהלך השנים האחרונות הובילו להפחתה משמעותית ברווחיות ענף הפנסיה, לרבות כלל פנסיה וגמל.

- **לקוחות:** בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.3 להלן.
- בענף קרנות הפנסיה הוותיקות לא חל שינוי בביקוש וההיצע לאור העובדה שמדובר בקרנות סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

6.1.4.3. ענף קופות גמל

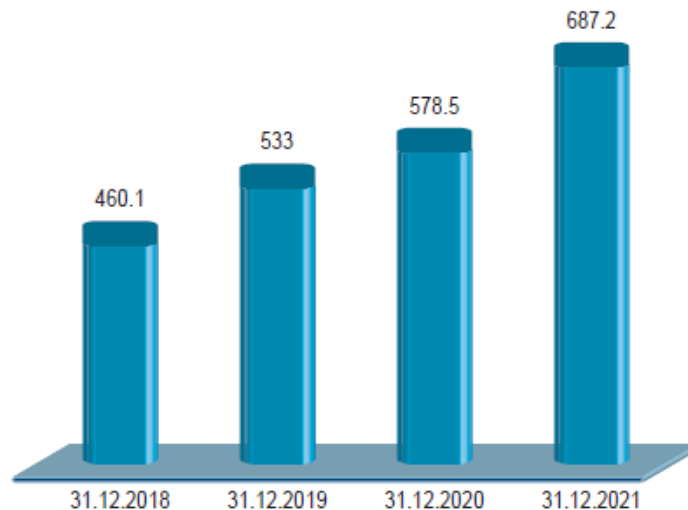
- **מגמות בביקוש ובהיצע:** הביקוש למוצרי הגמל, שהינם בעיקרם מוצרי חיסכון בלבד, התמקד ביחס למוצר קופת הגמל בעיקר בנידוי צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים ובקבלת הפקדות חד פעמיות אגב פרישה או מוות

של עמית (אגב תיקון 190³¹), ביחס לקרנות ההשתלמות וקופות גמל להשקעה – בהפקדות חדשות וכן בניוד צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים; זאת תוך תחרות על דמי ניהול והתשואות.

- **היקף הפעילות:** בהתאם לפרסומי הממונה, סך כל הנכסים בקופות הגמל בשוק קופות הגמל הסתכם ביום 31 בדצמבר 2021 בכ- 687.2 מיליארדי ש"ח, בהשוואה לכ- 578.5 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020, גידול של כ-19%. גידול זה נובע בעיקר מהתשואות על הנכסים המנוהלים וכן מצבירה חיובית נטו של כ- 38.8 מיליארדי ש"ח אשר הביאו יחדיו (בניכוי גביית דמי ניהול) לגידול של כ- 109 מיליארדי ש"ח בנכסי קופות הגמל בשוק.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 היקף נכסי קופות הגמל המנוהלים בקבוצה מהווים כ- 7.1% מסך הנכסים בשוק קופות הגמל בהשוואה לכ- 6.5% נכון ליום 31 בדצמבר 2020.

התפתחות הנכסים בשוק קופות הגמל
בשנים 2018-2021
במיליארדי ש"ח



- בשנת הדוח נמשכה המגמה של מעבר עמיתים וצבירות בין קופות הגמל. להערכת הקבוצה, מגמה זו נובעת מתחרות בין הקופות על תשואות, מתחרות על דמי ניהול, ומהגברת השקיפות בענף.

למידע כספי של החברה בענף קופות גמל ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

- **רווחיות:** הרווחיות בקופות הגמל מבוססת, בין היתר, על הפער שבין דמי הניהול שהחברות המנהלות גובות לבין שיעור ההוצאות בפועל. דמי הניהול מושפעים מהתחרות בשוק, מהיקף הנכסים הצבורים והתשואות בנכסים המנוהלים, כמו גם משינויים רגולטורים. בשנת הדוח חלה המשך ירידה בדמי הניהול הממוצעים, בעיקר בקרנות ההשתלמות.

- **לקוחות:** בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.4 להלן.

³¹ תיקון לפקודת מס הכנסה והוראת שעה ("תיקון 190") במסגרתו הורחבו, בין היתר, הטבות המס הניתנות בעת משיכת כספים באפיק החיסכון לקציבה ונקבעו הוראות בקשר עם זכאות עמיתים לכספי פיצויים וכן זכאות מוטבים לכספי נפטר.

6.1.5.

שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים

פוליסות ביטוח חיים, קרנות פנסיה וקופות גמל הינם מוצרים תחליפיים זה לזה, לאור היותם מוצרי חיסכון ארוך טווח, המזכים בהטבות מס, ואשר ניתן לשלב בהם כיסויים ביטוחיים. בעקבות שינויים רגולטורים, גברה האחידות בין המוצרים השונים, המתבטאת בין היתר, במבנה דמי הניהול, ביכולת למכור כיסויים ביטוחיים לעמיתים ובהיעדר מקדמי קיצבה מובטחים. להערכת הקבוצה, מוצר הפנסיה ימשיך להיות המוצר המוביל בשוק בין היתר, לאור צו פנסית חובה, חוק פנסית חובה לעצמאים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4 להלן), ההוראות בקשר עם קרנות ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) להלן), קיומם של מנגנוני הבטחת תשואה (לפרטים ראה סעיף 9.5.5.1(ב) לעיל), מקדמים משופרים למקבלי קצבאות בפנסיה ביחס לביטוחי המנהלים (אם כי מדובר במקדמים שאינם מובטחים) והיעדר אישור תעריפים למוצרי הריסק במסגרת מוצרי ביטוח המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל).

בשנת הדוח הקבוצה הינה הקבוצה הרביעית בגודלה בשוק הפנסיוני ובעלת יתרון יחסי מסוים, לאור העובדה שהיא משווקת את כל מגוון המוצרים בתחום.

6.1.5.1.

ענף ביטוח חיים –

בהתאם לפרסומי הממונה, בשנת הדוח היתה הקבוצה השניה בגודלה בענף ביטוח החיים, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. לא ידוע לחברה על שינויים מהותיים שצפויים בחלקה הכולל בענף ביטוח חיים, והדבר תלוי, בין היתר, בהתנהגות הגופים המוסדיים המתחרים, בטעמי המבטחים והעמיתים ובהתנהגות הגורמים המפיצים, בהשפעות שינויים רגולטוריים בתחום החיסכון הפנסיוני ביחס לנכסים המנוהלים ולמכירות חדשות ובהיתכנות המשך מכירות עתידי של ביטוחי ריסק במסגרת ביטוחי מנהלים.

לעובדה שלפוליסות הביטוח הקיצביות, שנמכרו בעבר והכוללות מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים (כמו גם פוליסות שנמכרות כיום לבני 60 ומעלה), יש יתרון יחסי על פני קרנות הפנסיה עבור הלקוחות וזאת ביחס לתקופה שלאחר גיל הפרישה, מאחר שאין כפופות להוראות תקנוניות ואין בהן מנגנון איזון אקטוארי, ומנגד קיומו של מנגנון הבטחת תשואה למקבלי קיצבה או לעמיתים בגילאים הסמוכים לפרישה בקרנות הפנסיה, תיתכן השפעה על חלקו של ענף הביטוח בשוק החיסכון הפנסיוני.

היעדר תעריפים מאושרים למכירת ביטוחים למקרה מוות (ריסקים) במסגרת ביטוחי המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל), הביא לגידול בהעדפה לרכישת מוצר הפנסיה, על חשבון מוצר הביטוח ואולם החברה אינה יכולה להעריך את ההשפעה ארוכת הטווח של האמור והיא תלויה, בין היתר, בתקופת הפסקת המכירה, בהתנהגות המתחרים ובטעמי הלקוחות ובגורמים המפיצים.

יתרון נוסף שיכול וייווצר למוצר הפנסיה נובע מעלויותיהם היחסיות של הכיסויים הביטוחיים בקרן הפנסיה ביחס לעלותם במוצר ביטוח המנהלים.

6.1.5.2.

ענף קרנות הפנסיה –

בשנת הדוח, היתה הקבוצה הרביעית בגודלה בענף קרנות הפנסיה, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. להערכת החברה, בשנים הבאות ימשיכו מוצרי הפנסיה להיות מוצרים מובילים בשוק החיסכון הפנסיוני. החברה מעריכה כי חלקה של כלל פנסיה וגמל בענף הפנסיה יושפע, בין היתר, משיעור דמי הניהול שיגבו, מהתשואות, מהשירות, מהתחרות בין הגופים המוסדיים, מהתנהגות הגורמים המפיצים, מטעמי המבטחים והעמיתים וכן מהוראות הרגולציה הרלבנטיות.

כאמור, חלקה של כלל פנסיה וגמל בענף הפנסיה מושפע וצפוי להיות מושפע באופן ניכר מקרנות ברירת מחדל לאור שיעור דמי הניהול הנגבים במסגרתן והשפעתם הישירה והעקיפה על התחרות בשוק, לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) להלן, נוכח היתרון התפעולי שקיים לקרנות אלה ביחס לצירוף עמיתים חדשים, לפיו לא נדרש מילוי טופס לצורך הצטרפות אליהן; וכן מהשפעת שינויים במנגנון הבטחת יציבות קרנות הפנסיה וזקיפת תשואה מובטחת (הן מכוח אג"ח מיועדות והן מכוח מנגנון השלמת התשואה) על קבוצות הגיל, בין קרנות הפנסיה השונות. לפרטים ראה סעיף 6.1.1.2.

לעיל ו-9.5.5.1 (ב) להלן. להערכת החברה, נוכח שינויים רגולטורים מהשנים האחרונות, ונוכח התחרות העזה בתחום הן במועד ההצטרפות והן ביחס לניוד עמיתים קיימים, שבאה לידי ביטוי בין היתר בתחרות על דמי ניהול ותשואות, המשפיעים על היקפי השימור והמכירות החדשות של המוצרים הפנסיוניים השונים קיימת אי ודאות, ביחס לתנאי התחרות ונתח השוק העתידי של כלל פנסיה וגמל.

המשך היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות מנהלים, כמפורט לעיל, יכול וימשיך להביא להמשך העדפה של מוצרי הפנסיה.

כמו כן, המשך התגברות בבקשות נידוד של עמיתים לקרנות פנסיה סמוך למועד פרישתם יכול להיות גם הוא בעל השלכה מהותית לתוצאותיה העסקיות של החברה. בשנת הדוח ניכר גידול בהיקפי הסכומים שלגביהם בוצע נידוד של עמיתים סמוך למועד פרישתם, ולהערכת החברה מדובר במגמה שיכול ותתגבר בשנים הבאות.

6.1.5.3. ענף הגמל –

בשנת הדוח היתה הקבוצה החמישית בגודלה בענף קופות הגמל, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. חלקה של החברה בענף קופות הגמל מושפע, בין היתר, מהתחרות בין הגופים המוסדיים ובתי ההשקעות, אשר מושפעת מתשואות קופות הגמל, מגובה דמי הניהול, ומהשירות שניתן לעמיתים.

קרנות ההשתלמות שונות מיתר מוצרי החיסכון הפנסיוני כיוון שהן מקנות אפשרות לחיסכון לטווח בינוני, המזכה בהטבות מס. חלקה של החברה בענף קרנות ההשתלמות מושפע, בין היתר, מהתחרות בין הגופים המוסדיים, אשר מושפעת מתשואות קרנות ההשתלמות, מגוון מסלולי ההשקעה, דמי הניהול, ומהשירות שניתן לעמיתים.

בשנת הדוח, גדלו משמעותית ההפקדות והצבירות בקופות הגמל להשקעה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל. לשינויים בהיקף ההפקדות לקופות גמל להשקעה, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

חלקה של החברה בענף קופות הגמל, צפוי שיושפע ביחס לקרנות ההשתלמות וקופות גמל לקיצבה, אף מהוראות חוזר קופת ברית מחדל נוכח הליכי הצירוף שנקבעו במסגרתו.

המידע בכל הקשור לשינויים עתידיים בחלקה של החברה בשווקים, במוצרים הפנסיוניים השונים, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. השינויים והשלכותיהם בפועל עשויים להיות שונים מאלה שנחזו וזאת נוכח השינויים הרגולטוריים הרבים שמצויים בראשית יישומם; שינויים רגולטורים עתידיים, ככל שיהיו ואשר יכול ויהיה בהם להשפיע על חלקה של החברה בשווקים השונים; התחרות בשוק; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים והגופים המפיצים; וכן טעמי הלקוחות.

6.2.

מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

הפעילות בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, על קרנות פנסיה ועל קופות גמל הפועלות בתחום - לרבות חוק הביטוח, חוק קופות גמל, חוק הייעוץ הפנסיוני ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964, וכן כפופה להוראות הממונה, כפי שהן מתפרסמות מעת לעת. קופות גמל וקרנות פנסיה מנוהלות על ידי חברות מנהלות, קופות ביטוח מנוהלות על ידי חברות ביטוח.

הפעילות בתחום זה טעונה רישוי מאת הממונה, בהתאם לחוק הביטוח ולחוק קופות גמל, ומפוקחת על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. חברה מנהלת של קופת גמל המנהלת קרן פנסיה נדרשת לקבל רישיון מבטח, שמהווה גם רישיון חברה מנהלת לכל קופות הגמל שבניהולה. חברה מנהלת שניתן לה רישיון מבטח כאמור, רשאית כיום לנהל את כל סוגי קופות הגמל, למעט קופות ביטוח. חברה מנהלת אחת יכולה לנהל גם קרן פנסיה חדשה מקיפה אחת, קרן פנסיה חדשה כללית וכן קרן פנסיה ותיקה וקופות גמל.

חברה מנהלת רשאית לעסוק גם בעיסוק אחר הנוגע למוצר פנסיוני שאישר הממונה ובכפוף לתנאים שאישר ובלבד שהעיסוק מוסדר לפי הוראות חוק קופות גמל, חוק הביטוח או חוק הייעוץ הפנסיוני. בנוסף, כל קופת גמל המנוהלת על ידי חברה מנהלת מחויבת באישור לניהול קופת גמל המתחדש מדי שנה.

במסגרת חוק הביטוח נקבע כי לא ינתן לאדם היתר לשליטה במבטח, אם לאחר מתן ההיתר תהיה לאותו אדם החזקה העולה על שיעור של 15% מסך נכסי החיסכון ארוך הטווח, כהגדרתם בחוק הביטוח. חוק הביטוח מטיר החזקה מהותית בתחום החיסכון לטווח ארוך, אם מקורה של החזקה מהותית זו בשינויים הנובעים מהפעילות השוטפת. לפי מיטב ידיעת

החברה, בהתאם לשקלול המידע המתפרסם באתר הממונה, היקף ההחזקות של החברה בתחום החיסכון לטווח ארוך נכון ליום 30 בספטמבר 2021, הוא כ – 12.8%.

תחום הפעילות מאופיין בהסדרה רגולטורית משמעותית, ענפה ותכופה, הן ביחס למוצרים שנמכרו בעבר ועדיין בתוקף היום והן ביחס למוצרים שנמכרים כיום, שמטרתה בין היתר, הגברת השקיפות, התחרות ושכלול השוק.

להלן יפורטו שינויים מהותיים שחלו בהוראות הרגולטוריות בתחום הפעילות בשנים האחרונות:

6.2.1. הגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני

במהלך השנים האחרונות פורסמו הוראות ותקנות אשר הביאו להגברה של שכלול השוק, של התחרות והשקיפות, בין היתר, במטרה לאפשר לחוסכים הפנסיוניים להתאים טוב יותר את המוצרים לצרכיהם ולפשט את תהליך קבלת החלטותיהם. להלן פירוט הוראות עיקריות, כדלקמן:

א. קופות ברירת מחדל

במסגרת הוראות חוזר בעניין "הוראות לעניין בחירת קופת גמל" (להלן: "חוזר קופת ברירת מחדל"), שעניינו בחירת קרנות פנסיה נבחרות, שהינן קרנות ברירת מחדל אליהן מצורפים עמיתים שלא מילאו טופס הצטרפות לקופת גמל ואשר מעסיקם לא בחר קופת ברירת מחדל בהליך תחרותי שנערך על ידו (לעיל ולהלן: "קרנות ברירת מחדל"), בחודש ספטמבר 2021 פורסמו תוצאות הליך במסגרתו נבחרו ארבע קרנות פנסיה מתחרות, בהן שתי קרנות פנסיה חדשות, לשמש קרנות נבחרות לתקופה של שלוש שנים, בדמי ניהול שיעמדו על 1% מההפקדה ו-0.22% מהצבירה, החל מחודש נובמבר 2021. בחירת קרנות ברירת המחדל בוצעה תוך מתן העדפה לקרנות פנסיה שנתח השוק שלהן מהפקדות (במועדים שנקבעו בהליך) קטן מ-10% והעדפה מוגברת לקרנות שנתח השוק שלהן מהפקדות קטן מ-5%, לרבות גורמים שאינם פעילים כיום בשוק קרנות הפנסיה.

בהתאם להליך בחירת הקרנות הנבחרות, דמי הניהול שתגבנה קרנות ברירת המחדל ממקבלי קיצבה שיפרשו במהלך תקופת הזכייה (אף אם הצטרפו שלא במסגרת ברירת המחדל), לא יעלו על שיעור של 0.3% לשנה, לכל תקופת קבלת הקצבה.

במקביל, הוראות הליך בחירת קרנות נבחרות כללו עדכון בעניין קופת גמל לקיצבה או קרן השתלמות ברירת מחדל שתבחר באמצעות הליך תחרותי שיערוך המעסיק. ביחס להליך זה, בו רשאית כל חברה מנהלת להשתתף, ואשר הקריטריונים בו הינם מדד שירות, תשואות ודמי ניהול, נקבע כי המעסיק רשאי להביא בחשבון גם מדד סיכון (מדד שארף) וכן נקבע כי המשקל שיינתן לשיעור דמי הניהול המוצע למקבלי קצבת זקנה שיפרשו בתקופת היותה של הקרן נבחרת, לא יעלה על 10% מהציון.

הקמת קרנות ברירת מחדל והיתרונות התחרותיים שמוקנים להן, הינם בעלי השפעה רוחבית מהותית על שוק קרנות הפנסיה. הוראות חוזר קופת ברירת מחדל, לרבות ההוראות בקשר עם קביעת דמי ניהול כקריטריון מרכזי, הביאו לכניסת מתחרים חדשים לשוק, לירידה בדמי הניהול הממוצעים הנגבים בקופות גמל לקיצבה ובקרנות השתלמות, להגברת הניידים מקרן הפנסיה של כלל פנסיה וגמל (לרבות כתוצאה מכניסת קרנות ברירת המחדל למעסיקים שמולם פועלת כלל פנסיה וגמל), ובהתאמה אף הביאו, על פני שנים, לשינוי בנתחי השוק של המתחרים הקיימים, לרבות כלל פנסיה וגמל. ההשפעה האמורה התעצמה נוכח השפעתן המשולבת של ההוראות האמורות ביחד עם ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות (ראה סעיף 6.3.1 להלן). ההתחייבות להנחה בדמי הניהול למקבלי קיצבות הגבירה את התחרות בין הגופים המוסדיים ביחס לעמיתים הנמצאים בסמוך לשלב הפרישה. לפרטים בדבר תקנות דמי ניהול – מקבלי קצבות ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל. החברה אינה יודעת להעריך את מלוא ההשלכות של הליך בחירת הקרנות הנבחרות אשר החלו פעילותן בחודש נובמבר 2021 ודמי הניהול שהוצעו על ידן.

עם זאת, בשל הגברת היקף השיווק הפנסיוני המבוצע על ידי החברה ו/או סוכנים, וכן בשל היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיסויי ריסק במסגרת ביטוחי המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל), חל גידול בהפקדות של עמיתים חדשים למוצרי הפנסיה, לרבות קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, ביחס לשנה קודמת.

המידע בכל הקשור להשלכות אפשריות של ההוראות שעניין הקמתן ובחירתן של קרנות ברירת מחדל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה, והוא תלוי במידה רבה בגורמים הבאים: הצעדים שינקטו על ידי החברות בקבוצה, לרבות לעניין התמודדות עם הגברת התחרות בשוק והשינויים בנתחי השוק ובהכנסות הגופים המוסדיים בקבוצה; יחסי הגופים המוסדיים עם המעסיקים והגורמים המפיצים; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; טעמי העמיתים והמבוטחים והתנהגותם ביחס למוצרים שברשותם; התנהגות המעסיקים וגורמים מתפעלים מטעמם; השלכות שינויים רגולטוריים אחרים בתחום והשפעתם המשולבת עם ההוראות כאמור.

ב. הסרת חסמים תפעוליים - העברת מידעים בתחום החיסכון הפנסיוני והמסלוקה הפנסיונית

במהלך השנים נקטה הרשות שורה של צעדים שמטרתם להסיר חסמים תפעוליים ולסייע בקבלת מידעים, יצירת שקיפות והסרת חסמי המעבר בין המוצרים השונים.

במסגרת זו, בין היתר, הוקמה המסלוקה הפנסיונית המרכזית (להלן: "המסלוקה הפנסיונית") המשמשת להעברת מידע בין הגורמים השונים הפועלים בשוק החיסכון הפנסיוני (הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, המעסיקים, המבוטחים והעמיתים) וכן לביצוע - שורת פעולות (שביחס לחלקן קיימת חובה לבצען באמצעות המסלוקה הפנסיונית בלבד). למן הקמת המסלוקה הפנסיונית, התווספו והתעדכנו ההוראות בדבר המידע והבקשות אותן יש להעביר באמצעות המסלוקה הפנסיונית.

לשם יישום ההוראות שעניין העברת מידע באמצעות המסלוקה הפנסיונית, נכנס לתוקף בהדרגה, חוזר הקובע מבנה של רשומה אחודה שנועדה לשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני במסגרת הפעולות העסקיות השונות המתבצעות ביניהם (להלן: "חוזר מבנה אחיד"). הוראות חוזר מבנה אחיד מתעדכנות מעת לעת וישומן כרוך בהערכות תפעוליות ומיכונית על פני זמן.

חוזר מבנה אחיד כולל מספר ממשקים שמטרתם ליצור מתכונת אחידה להעברת מידע בין הגורמים השונים, בלוחות זמנים קבועים וביניהם ממשק מעסיקים שעיקרו יצירת ממשק מובנה להעברת מידע אודות תשלומי מעסיקים למוצרים פנסיוניים עבור עובדיהם לצורך רישום זכויותיהם באופן תקין במערכות הגוף המוסדי וכן מידע אודות הפסקת הפקדות והסיבה להפסקת ההפקדות כאמור; ממשק האירועים באמצעותו מועברות בקשות לקבלת מידע ובקשות לביצוע פעולות³²; ממשק אחזקות וטרום יעוץ³³; ממשק יתרות פיצויים³⁴; ממשק נידוד³⁵; ממשק מידע למעסיק³⁶ והיזונים חוזרים.

טייטות לתיקון חוזר מבנה שפורסמו במהלך שנת הדוח, כוללות הקמה של ממשק פיצול פוליסות, שעניינו קבלת הוראות בדבר שיוך ההפקדות למוצרים הפנסיוניים השונים של המבוטחים, וממשק אירועים הקמה, שנועד לאפשר למבוטחים ולעמיתים לבצע פעולות שונות במוצרים הפנסיוניים שלהם.

³² ממשק אירועים הינו ממשק המבטא את כל הבקשות המגיעות לחברה מהמסלוקה, בין אם מדובר בבקשות לקבלת מידע ובין אם מדובר בבקשות לביצוע פעולות.

³³ ממשק אחזקות הינו ממשק הכולל נתונים אודות המוצרים הפנסיוניים של מבוטחים ועמיתים, שעל גוף מוסדי להעביר לבעל רישיון בהמשך לבקשתו להעברת מידע אודות הלקוח.

³⁴ ממשק יתרות פיצויים הינו ממשק למתן מידע אודות יתרות פיצויים, למעסיק בגין עובדיו, או למבוטח בעבור תקופות עבודה אצל מעסיקיו.

³⁵ ממשק הנידוד מסדיר את הליכי נידוד כספים בין גופים מוסדיים, וקובע כי נידוד כספים המתנהל בין הגופים המוסדיים יבוצע במסגרת המסלוקה הפנסיונית בלבד.

³⁶ ממשק מידע למעסיק קובע מידע שהמעסיק רשאי לקבל מהגוף המוסדי באמצעות הממשק ומועדים למתן תשובות למעסיק מאת הגוף המוסדי.

המסלקה מסייעת ומייעלת את הליכי העברת המידע ביחס לכספים הפנסיוניים, מסירה חסמים תפעוליים ומקלה על מעבר כספים בין גופים מוסדיים מתחרים ועל איתורם של כספים אלה, מקלה על הצטרפות עמיתים והליכי גביה, ולפיכך מסייעת בהגברת התחרות וביעול הליכים תפעוליים.

להערכת החברה, השימוש בממשקים השונים, ובראשם בממשק מעסיקים, והסדרת הליכי העברת מידע וטיפול בכספים הינם בעלי השלכות חיוביות, בין היתר בשיפור המידע שקיים בגופים המוסדיים באשר להפקדות כספים המבוצעות אליהם, ובהתאם בשיפור הליך קליטת הכספים והפחתת התלות בגורמים משווקים. תהליך הטמעת הטיפול המתמשך בנושא במערכות הגופים המוסדיים בקבוצה הביא לשיפור מהותי בטיפול בכספים הפנסיוניים המנוהלים על ידי החברה. הגופים המוסדיים בקבוצה מוסיפים ומבצעים תהליכי הטמעה וטיפול בסוגיות העולות אגב יישום חוזר מבנה אחיד, לרבות באמצעות שיפורים במערכות המיכון ובתהליכי העבודה. יציין כי כניסתה לתוקף של ההוראה בדבר חובת הדיווח ברמת מבטח במסגרת ממשק המעסיקים (בשונה מדיווח ברמת פוליסה) הוסיפה קושי תפעולי בשיור ההפקדות למוצרים הפנסיוניים השונים של המבוטחים והעמיתים. לפרטים נוספים בקשר עם השלכות הטמעת ממשקים ראה ביאור 38(א)(א)(4)(2) לדוחות הכספיים.

שיפור בתשתיות העברת המידע והכספים בשוק החיסכון הפנסיוני

בחודש אוקטובר 2020 פרסם הממונה נייר התייעצות שעניינו שיפור בתשתיות העברת המידע והכספים בשוק החיסכון הפנסיוני ("פרוייקט שיפור התשתיות"), אשר כלל מספר סוגיות שנבחנו על ידי הרשות, לרבות שיפור איכות המידע המועבר במסגרת המסלקה הפנסיונית, שיפור תהליך ההצטרפות למוצרי החיסכון הפנסיוני, אופן הטמעת טכנולוגיות חדשות בתהליכי העברת מידע וסליקת כספים בשוק החיסכון הפנסיוני, והנגשה לגופים המוסדיים של מידע על פרטי הגורם המבצע הפקדות כספים פנסיוניים באמצעות המערכת הבנקאית.

בחודש יוני 2021 פורסמו תיקונים לחוזר מבנה אחיד ולחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, אשר יחד עם טיוטת תיקון לחוזר חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית שפורסמה בחודש אוקטובר 2020 כללו את ההוראות בדבר השלב הראשון של פרוייקט שיפור התשתיות (בסעיף זה להלן: "**חוזרי התשתיות**"). במסגרת חוזרי התשתיות נקבעו הוראות שעתידות להיכנס לתוקף, בין היתר, בדבר עיבוי תשתית להעברת מידע בין גורמים בשוק הפנסיוני, וכן הוראות שעניינן קיצור משמעותי בפרקי הזמן למתן מידע וביצוע פעולות בשוק, לרבות מתן מידע לחוסך על תיק הנכסים שלו, תשתית חדשה לצירוף עובד באופן ממוכן למוצר הפנסיוני, העברת הנחיות על ידי בעל רישיון לגוף המוסדי לעניין אופן פיצול קופות גמל של עובד ואופן פיצול כספים בין פוליסות בקופת ביטוח ועוד. כן כוללים החוזרים הוראה בדבר חובת העברת כספים בין קופות גמל באמצעות המסלקה הפנסיונית (להבדיל מהמצב הנוהג כיום לפיו העברת הכספים מבוצעת ישירות בין הגופים המוסדיים).

כנדבר משלים להוראות שפורסמו בחודש יוני 2021, פורסם בחודש דצמבר 2021 נייר התייעצות נוסף בנוגע לשלב השני של פרוייקט שיפור התשתיות, אשר כלל סוגיות הנבחנות ע"י הרשות, לרבות הנחת תשתית להעברת מידע נדרש לשם מיצוי זכויות המס להן זכאים חוסכים לאורך תקופת החיסכון (להלן: "**תשתית למיצוי הטבות מס**"). אופן השילוב הראוי של קבוצת המעסיקים הקטנים ברפורמת הדיווח הממוכן, חידוש מבנה מסמך ההנמקה, קידום אסדרה בעניין ייעוץ דיגיטלי בשוק החיסכון הפנסיוני וקידום הנגשת אישורים ממשלתיים לחוסכים. במקביל, פורסמו טיוטות לתיקון חוזר מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני וחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, הכוללות הוראות בעניין הנחת תשתית למיצוי הטבות מס ובעניין הקמת ממשק אחזקות ממוקד שנועד לאפשר למבוטחים ועמיתים מידע מפורט בקשר עם חסכונותיהם הפנסיוניים, לרבות מידע אודות גביית דמי ניהול ותנועות (להלן: "**טיטוט חוזרי התשתיות הנוספות**").

תהליך היישום וההטמעה של ההוראות הכלולות בחוזרי התשתיות וטיטוטות חוזרי התשתיות הנוספות, ככל שיפורסמו כנוסח מחייב, יכלול שינויים ותוספות בממשקים עם גורמים רבים, צפוי להיות מורכב תפעולית וכרוך בהשקעה מיכונית נרחבת, אשר למועד זה החברה אינה יכולה להעריך את מלוא היקפה. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכו ומוסיפים להיערך תפעולית ליישום ההסדרים האמורים לעיל. עם זאת, בטווח הארוך, השינויים המוצעים בתשתיות העברת מידע וכספים בשוק החיסכון הפנסיוני יכול שיביאו ליעול תהליכי עבודה ולקיצור זמני השירות.

הקמת תשתית מחשוב ותפעול באמצעות לשכות מחשוב

בחודש נובמבר 2020 פרסמה הרשות "בקשה לקבלת מידע (RFI) – בדיקת רקע אודות ספקי שירות ותוכנה לתפעול מוצרים פנסיוניים" (להלן: "**בקשת המידע בעניין ספקי שירות**") שבבסיסה הקמת תשתית מחשוב ואספקת שירותי תפעול למוצרים פנסיוניים ומוצרים נוספים בגופים המוסדיים לניהול זכויות החוסכים, וזאת באמצעות "לשכת מחשוב" שתנהל את פעילות הליבה של הגופים המוסדיים בתחום הביטוח והחיסכון, לאורך כל מחזור חיי המוצר ותקופת החיסכון.

הקמת לשכות מחשוב משותפת כאמור, יכול שתביא לכניסתם של מתחרים נוספים לתחום הפנסיוני בכלל, ולענף הפנסיה בפרט, ולהגברת התחרות בתחום. בנוסף, וכנגזרת, אפשר שהקמת לשכות מחשוב תביא לחיסכון בעלויות התפעול של הגופים המוסדיים, לרבות הגופים המוסדיים בקבוצה.

המידע בכל הקשור להשלכות אפשריות של הוראות הדין המפורטות לעיל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שההסדרים האמורים מערבים גורמים שונים. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה. השלכות הוראות הדין כאמור תלויות במידה רבה בהמשך היערכות הגופים המוסדיים להוראות הדין וכן בשיתוף פעולה ובהתנהגות המעסיקים וגורמים מתפעלים מטעמם; התנהגות והעדפות בעלי הרישיון; התנהגות העמיתים והמבוטחים ביחס למוצרים שברשותם; וכן ביחס לתיקונים המוצעים בחוזרי התשתיות ובטיטות חוזרי התשתיות הנוספות, ככל שיפורסמו כנוסח מחייב.

ג. הסדרי עמלות עבור מוצרי הביטוח ומוצרי החיסכון הפנסיוני

לעניין **עמדת ממונה ותיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 20)**, שעניינם הפרדת העמלות מדמי הניהול ולעניין **ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני**, שעניינה אי תשלום עמלה לבעל הרישיון עבור מוצר פנסיוני בגינו לא בוצע הליך שיווק פנסיוני ראה סעיף 9.8.1.1 להלן; לעניין הצעת החוק שעניינה מתן אפשרות לתאגיד בנקאי להעניק ייעוץ פנסיוני באמצעות טלפון או באמצעות אמצעי דיגיטלי ראה סעיף 9.8.1.1(ב) להלן; וכן לעניין **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה), התשס"ו-2006** שעניינן עמלת הפצה שיועץ פנסיוני רשאי לקבל מגוף מוסדי, ראה סעיף 9.8.1.1(ב) להלן; לעניין טיטות תיקון חוזר שירות סוכנים ויועצים ראה סעיף 9.8.2(ב) להלן.

ד. הרחבת פעילות קופות גמל ענפיות

בחודש יוני 2021 פרסם הממונה מסמך "מדיניות להרחבת פעילותן של חברות המנהלות קופות גמל ענפיות בלבד", שעיקרו קביעת שיקולים שהממונה יביא בחשבון לעניין הענקת אישור לחברה המנהלת קופות גמל ענפיות, לנהל קופת גמל להשקעה או להרחיב את קהל היעד שרשאי להצטרף למוצרים שבניהולה של הקופה הענפית.

האפשרות להרחבת פעילות קופות הגמל הענפיות יכול ותביא לכניסת קופות גמל ענפיות לתחום קופות גמל להשקעה ולהגברת התחרות ביחס ללקוחות של הענפים שאותם מאגדות הקופות הענפיות האמורות.

ההערכות בקשר עם המדיניות האמורה הינן מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומה בפועל של מדיניות הממונה וכן בהתנהלות קופות הגמל הענפיות וטעמי הלקוחות.

6.2.2. מוצרים – האחדת מוצרים, שקיפות והתערבות בתעריפים

במהלך השנים נקטה הרשות שורה של צעדים במטרה לעודד תחרות ולמקד אותה בדמי ניהול, תשואות ושירות, תוך האחדת המוצרים הביטוחיים השונים הנמכרים בשוק והכתבתם. במסגרת זו נוצרה מתכונת אחידה למוצרים שונים בתחום וביניהם תקנוני קרנות הפנסיה, פוליסות אובדן כושר עבודה ופוליסות תאונות אישיות.

א. תעריפים חדשים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק)

לפרטים בדבר תעריפים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסקים) שאושרו על ידי הרשות בחודש פברואר 2019 והעדר תעריפים מאושרים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים, והשלכות תעריפים אלו, ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל.

ב. חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה

בחודש דצמבר 2020 פורסם חוזר "יישוב תביעות אובדן כושר עבודה" (להלן: "חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה"), הכולל הוראות ליישוב תביעות בביטוח אובדן כושר עבודה שמטרתן להבטיח הליך יישוב תביעות הוגן, יעיל, שקוף ומקצועי וזאת, בין היתר באמצעות בירור אובייקטיבי של תביעות אובדן כושר עבודה בפני גורם חיצוני בלתי תלוי, בדומה למודל הקיים בתביעות נכות בקרנות פנסיה, תוך צמצום ככל הניתן של טרחת המבוטח.

במסגרת החוזר נכללו, בין היתר, הוראות בדבר סדר הפעולות ולוחות הזמנים שיחולו על המבטח בעת הליך יישוב תביעה, לרבות בירור התביעה תוך 20 ימי עסקים ממועד קבלת המסמכים שהגיש המבוטח למבטח; וכן מגבלות למקרים בהם ניתן לבצע חקירות וביחס לאופן ביצוען. בין היתר, נקבע כי חקירה תכלול רק תיעוד של פעולות המבוטח כהוויתם וכי במסגרת החלטה על דחיית תביעה, הנסמכת גם על ממצא חקירה, על המבטח לצרף להחלטתו את מועד ביצוע החקירה ומיקומה וכן תמונה מהחקירה בה ניתן יהיה לאמת את זהות המבוטח.

במסגרת החוזר נדרשות חברות הביטוח להקים רשימת ספקי שירותי ייעוץ רפואי שתכלול רופאים מומחים בפיקוד גאוגרפי נאות שאינם עובדי חברת הביטוח ("ספק שירותי ייעוץ רפואי"). בחירת רופא מהרשימה תבוצע באופן אקראי ומחזורי, וההצטרפות לרשימה תתאפשר לכל ספק שירותי ייעוץ רפואי שיבחר בכך בהתאם לכללים המפורטים בחוזר.

החוזר כולל אפשרות להפנות מבוטחים, במסגרת בירור תביעתם לבדיקה רפואית באמצעות רופא חברה או באמצעות ספקי שירותי ייעוץ רפואי, לפי בחירת החברה. ערעור על חוות הדעת הרפואית יתבצע בפני ועדה רפואית (שתכלול רופאים מתוך רשימת ספקי שירותי ייעוץ רפואי, וככל שיבקש המבוטח תכלול גם רופא מטעמו). ערעור על החלטת הוועדה הרפואית ידון בפני ועדה רפואית לערעורים, שתרכז על ידי חברה פרטית או על ידי בית חולים.

מועד תחילת עיקר הוראות החוזר הינו 1 בספטמבר 2021, והן חלות על תביעות אובדן כושר עבודה שיתקבלו בחברת הביטוח לראשונה לאחר מועד תחילת החוזר.

להליכים המתוארים, להוראות ולמגבלות שנקבעו במסגרת חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה צפוי כי תהיה השפעה על הליך יישוב תביעות אובדן כושר עבודה בכללותו, הן מבחינה תפעולית והן בכל הנוגע לאופן יישוב התביעה והכלים שיעמדו בידי המבטח על מנת לברר את חבותו וכפועל יוצא צפוי כי יגדילו את עלויות יישוב התביעה. עם זאת, החברה אינה יכולה להעריך, בשלב ראשוני זה של יישום החוזר, את מלוא ההשלכות ואת עוצמתן.

המידע בכל הקשור להשלכות של חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה כמתואר לעיל, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן היישום בפועל של הוראות החוזר, והשלכותיו על הליך יישוב תביעות אובדן כושר עבודה, לרבות ביחס לתביעות שיושבו לאחר מועד התחילה על פי פוליסות ששווקו ותומחרו קודם לכניסת החוזר לתוקף.

ג. ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי

בחודש מאי 2021 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי), התשפ"א – 2021 (להלן: "טיטוט תקנות אכ"ע קבוצתי"), במסגרתן מוצע לקבוע הוראות נוספות לעניין פוליסות ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, אשר תכליתן להגביר את השקיפות למבוטח לגבי זכויותיו במסגרת הפוליסה או השינויים בה. ההוראות שנוספו במסגרת טיוטת תקנות אכ"ע קבוצתי מתייחסות, בין היתר, לקבלת הסכמת המבוטח מראש כתנאי לצירוף לפוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתי, להעלאת הפרמיה ולשינוי היקף הכיסוי הביטוחי; לחובות המבטח לשלוח הודעות בעת ביצוע שינויים בתנאי הפוליסה ובעת סיום הכיסוי הביטוחי במסגרתה; ולהיקף הכיסוי הביטוחי הנדרש במסגרת פוליסת ביטוח לאובדן כושר עבודה פרטית המוצעת בסיום הפוליסה הקבוצתית והגבלת גובה הפרמיה שניתן לגבות בגינה.

ההוראות תחולנה על פוליסות ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתיות שיכרתו מיום התחילה ועל חידוש פוליסות קבוצתיות מאותו יום, אף אם נכרתו לפני כן.

להערכת החברה, טיטות תקנות אכ"ע קבוצתי, ככל שתתקבל כנוסח מחייב, יכול ותביא לקיטון בכמות המבוטחים בפוליסות אובדן כושר עבודה קבוצתי. יישום טיטות תקנות אכ"ע קבוצתי תצריך היערכות מיכונית ותפעולית אשר למועד זה החברה אינה יכולה להעריך את היקפם.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של טיטות תקנות אכ"ע קבוצתי הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכול ותהיה שונה באופן מהותי מזו שנחזתה וזאת בין היתר לאור נוסחן הסופי של התקנות, אם וככל שיפורסמו; הצעדים שניקטו על ידי החברה להתמודדות עם התקנות; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; וכן התנהגות המעסיקים והמבוטחים.

ד. חוזר תאונות אישיות

הוראות חוזר תאונות אישיות, אשר פורסם בחודש יוני 2020, כוללות הוראה לפיה כיסויי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם להוראות חוזר זה. הוראות חוזר תאונות אישיות מכבידות על הליכי המכירה של פוליסות מוות מתאונה ונכות מתאונה, הן ביחס לחובות אשר יחולו על הגורם המבצע את פעולת הצירוף והן לאור המורכבות של הליך המכירה עצמו. למועד פרסום דוח זה, טרם אושרו לחברה (ולמיטב ידיעתה, אף למרבית החברות הנוספות) תעריפים עדכניים לפוליסות מוות מתאונה ונכות מתאונה המותאמות להוראות חוזר תאונות אישיות. קיימת אי וודאות באשר לאישור תעריפים למכירת כיסויים אלו, ובאשר לגובהם, ככל שיאושרו. עקב האמור, למועד הדוח, החברה אינה משווקת פוליסות פרט לכיסויי מוות מתאונה ונכות תאונה.

לפרטים נוספים בדבר השלכות חוזר תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה כיסויי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם להוראות חוזר תאונות אישיות, ראה סעיף 8.1.2.1(ג) להלן.

6.2.3. אחרים

א. חוק גיל פרישה

בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, **תיקון לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004**. במסגרת התיקון לחוק גיל פרישה, נקבע מנגנון שבו יועלה באופן הדרגתי, על פני 11 שנה, גיל הפרישה שבו אישה תהא זכאית לפרוש מעבודתה, מגיל 62 לגיל 65.

התיקון כולל העלאה של גיל הפרישה לנשים באופן רוחבי במשק (ולא בהקשר ספציפי של דיני הביטוח והפנסיה), אולם צפוי להיות בעל השפעה עקיפה על הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, ביחס לתקופת ההפקדות לקופות הגמל, למועד תחילת קבלת הקצבה וכן ביחס לתקופת רכישת הכיסויים הביטוחיים למקרה מוות ולאובדן כושר עבודה, שיכול ותתארך.

התיקון בעניין גיל הפרישה לנשים, צפוי להביא לגידול בהפקדות לחיסכון ולגידול בפרמיות בגין כיסויים ביטוחיים בשנות העבודה הנוספות של הנשים, ויכול גם להביא לגידול בתשלום תביעות בגילאים הרלבנטיים.

הערכות החברה בדבר השלכות העלאת גיל פרישה הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות לא סופיות של החברה הידועות במועד פרסום הדוח, אשר צפויות להשתנות בהתאם להוראות לגבי יישומו במוצרים הפנסיוניים, ככל שיפורסמו.

ב. שינוי בשוק המשכנתאות

בחודש דצמבר 2020 עדכן בנק ישראל הוראה שהוצאה על ידו בעניין מתן הלוואות לדיוור, באופן שביטל את המגבלה שהיתה קיימת על חלק ההלוואה במסלול הצמוד לשינוי בריבית הפריים, וזאת במטרה להקל על הלווים ולחסוך בהחזר החודשי. כתוצאה, נוטלי הלוואות לדיוור (משכנתאות) יוכלו להגדיל את חלק ההלוואה שיהיה מוצמד לשינוי בריבית הפריים בהשוואה למצב שהיה נהוג עד העדכון.

הדבר יכול להשפיע על היקף מיחזורי החוב וכפועל יוצא להביא לשינוי בפוליסות ביטוחי חיים אגב משכנתא. במהלך שנת הדוח לא היתה להוראה האמורה השפעה מהותית.

הערכת החברה בקשר עם השלכות השינוי בשוק המשכנתאות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר בהתפתחות תנאי התחרות בשוק, לרבות בקשר לתנאי ההלוואות שניתנו, וכן בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפצים ובחירות המבוטחים.

ג. איסור הלבנת הון

בחודש אוקטובר 2021 פורסמה טיוטת צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותן שירותים פיננסיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשפ"ב - 2021 (להלן: "טיטוט צו איסור הלבנת הון"), שעיקרה פרסום צו איסור הלבנת הון שיחול על כלל הגופים הפיננסיים, ויחליף את הצווים הספציפיים הקיימים כיום, לרבות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017, החל על הגופים המוסדיים בקבוצה, ויקבע הוראות עקרוניות זהות ואחידות לכלל הגופים הפיננסיים המדווחים לרשות איסור הלבנת הון. במסגרת טיוטת הצו, מוצע להסמיך את הרגולטורים הפיננסיים לקבוע הסדרים משלימים ומפורטים באמצעות חוזרים והנחיות, ובכלל זאת הסדרים שיתנו מענה למאפיינים הייחודיים של גופים פיננסיים מסויימים.

טיטוט הצו כוללת שינויים ביחס להתנהלות הנדרשת מהגופים המוסדיים בקבוצה, ביחס לצו הקיים כיום, אשר העיקריים שבהם הינם שינויים בהליכי "הכר את הלקוח", זיהוי ואימות; הוראות ספציפיות בקשר עם העברה אלקטרונית והעברה בנכסים וירטואליים; והרחבת חובות הדיווח הרגיל לרשות איסור הלבנת הון.

להערכת החברה, לטיטוט צו איסור הלבנת הון, ככל שיפורסם כנוסח מחייב, יכול ותהייה השלכות מסויימות על הליך המכירה של מוצרי הביטוח וקופות גמל, הן במסגרת ערוצי המכירה הישירים והן באמצעות הסוכנים.

המידע בכל הנוגע להוראות האמורות בקשר עם איסור הלבנת הון הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסחו הסופי של צו איסור הלבנת הון שיפורסם, ככל שיפורסם, בהערכות התפעוליות ליישום ההוראות כאמור, ובפרשנות שתינתן להוראות החלות על פיהם בעתיד על ידי הגורמים המוסמכים, בהתנהגות הלקוחות, סוכני הביטוח והחברות המתחרות.

ד. שינויי רגולציה עקב משבר הקורונה

בעקבות התפרצות מגפת הקורונה, פורסמו שורת צעדים ובכללם –

תיקון חוזר דמי ניהול - הוראת שעה

- **הוראת שעה- תיקון חוזר דמי ניהול** בעניין הארכת תקופת מתן הנחות למבוטחים ועמיתים שאינם מבצעים הפקדות ומכתב הממונה בעניין דמי ניהול בעניין זה, לפרטים ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל.

- **הארכת תקופת הריסק הזמני -** בחודש יוני 2020 פורסמו ברשומות **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל) (הוראת שעה), התש"ף-2020**, שעיקרן הארכת תקופת הריסק הזמני (הכיסוי הביטוחי האוטומטי הניתן למבוטחים בפוליסות ביטוחי מנהלים ולעמיתים ובקרן הפנסיה בעת הפסקת הפקדות) ל- 12 חודשים, במקום 5 חודשים, והחלתו גם בפוליסות בהן לא קיים מנגנון זה, וזאת למעט ביחס לפוליסות קלאסיות. התקנות חלות ביחס למקרי ריסק זמני שיחלו בשנת 2020. בחודש ספטמבר 2021 פורסמה טיוטת תיקון לתקנות המאריכה את תוקף הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2021. למועד פרסום דוח זה, לא פורסם התיקון האמור לתקנון כנוסח מחייב.

- **מתן אפשרות למשיכת כספים מקרנות השתלמות** – וזאת אף ביחס לכספים שאינם נזילים ובמגבלה של עד 7,500 ש"ח, ללא תשלום מס. הוראת השעה עמדה בתוקף עד ליום 6 ביולי 2021 והיתה ללא השפעה מהותית על החברה.

- **מתן אפשרות לעצמאים למשיכת כספים** – וזאת ביחס לעצמאים המצויים באבטלה או שסגרו את עסקיהם, במגבלה של עד 7,500 ש"ח לחודש, ללא תשלום מס. הוראה זו היתה ללא השפעה מהותית על החברה.
- לפרטים בדבר השלכות מגיפת הקורונה על תוצאותיה העסקיות של החברה ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל וכן ביאור 1(ד) לדוחות הכספיים.

6.3. תחרות

6.3.1. תנאי התחרות בתחום הפעילות ושמות המתחרים המשמעותיים בתחום

תחום זה מתאפיין בתחרות עזה בין כלל הגופים המוסדיים, הן בשלב ההצטרפות למוצר הפנסיוני וכן במהלך תקופת החיסכון, בקשר עם נידוד ושימור צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים. כן קיימת תחרות ביחס למבטחים ועמיתים שנמצאים סמוך לפני קבלת הקצבה, על המוצר ממנו יקבלו את קצבת הזקנה.

התחרות על ההצטרפות לקרן הפנסיה מתעצמת נוכח ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות, לפיהן בעת הצטרפות עמית לקרן פנסיה חדשה וכל עוד לא ביקש העמית אחרת, יועברו כספי החיסכון העומדים לרשותו בחשבונות לא פעילים בקרנות פנסיה חדשות אחרות, לקרן הפנסיה החדשה אליה הוא מבקש להצטרף, וזאת תוך שמירה על רצף ביטוחי (להלן: "נידוד אגב הצטרפות").

השילוב של ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות בפנסיה ביחס לעמיתים שהצטרפו בעבר ושיצטרפו לקרנות פנסיה בעתיד, ביחד עם קרנות ברירת מחדל הביאו וצפויים להמשיך ולהביא לגידול משמעותי בהיקף הנכסים של קרנות ברירת המחדל, על חשבון הגופים האחרים הקיימים בשוק, וצפוי כי ימשיכו וישפיעו לרעה על נתחי השוק, הצבירות ושיעור דמי הניהול הנגבים גם בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל (וזאת, בין היתר, מאחר ושיעור דמי הניהול בחשבונות הלא פעילים המועברים לקרנות פנסיה אחרות גבוה משמעותית משיעור דמי הניהול שנגבה מכספים לא פעילים שמועברים לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל).

החל מחודש אוגוסט 2020 התאפשר נידוד כספים אף בין קופות גמל להשקעה.

כאמור לעיל, התגברות בבקשות נידוד של עמיתים לקרנות פנסיה סמוך למועד פרישתם יכול להיות גם הוא בעל השלכה מהותית לתוצאותיה העסקיות של החברה. מגמה זו מושפעת בין היתר, מהוראות תקנות זקיפת תשואה, מנגנון הבטחת התשואה בקרנות הפנסיה והמשך התחרות ביחס לדמי הניהול למקבלי קיצבאות.

המידע בכל הקשור להשלכות המפורטות לעיל הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה, והוא תלוי בתנאי התחרות; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; טעמי העמיתים והמבטחים והתנהגותם ביחס למוצרים שברשותם; השלכות הוראות דין אחרות בתחום והשפעתם המשולבת עם ההוראות כאמור.

להלן פרטים על תנאי התחרות אשר משפיעים על ההצטרפות למוצרים הפנסיוניים ועל הנידוד של המוצרים הפנסיוניים שבניהול הגופים המוסדיים בקבוצה. לפרטים אודות העברת כספים מהגופים המוסדיים בקבוצה ואליהם בענפי חיסכון ארוך טווח בשנים 2019 עד 2021, ראה סעיף 6.4.5 להלן.

מוצרי ביטוח חיים, פנסיה וגמל, הם מוצרים תחליפיים בחלקם, עם דגשים מסוימים בכל אחד מהם. לאור שורה של רפורמות בתחום שצמצמו את השוני בין המוצרים ונתנו עדיפות למוצרי קיצבה, ביטול המקדמים המובטחים בקופות הביטוח, עלותם הנמוכה יחסית של הכיסויים הביטוחיים בקרן הפנסיה, דמי הניהול הנגבים, הבטחת התשואה על חלק מהנכסים בקרנות הפנסיה והקמתן של קרנות ברירת מחדל, קרנות הפנסיה הינן המוצר העיקרי המשווק לכלל הציבור. לעניין מגמות בביקוש ובהיצע בשנת הדוח, ראה סעיף 6.1.4 לעיל.

מוצרי הביטוח שאינם נהנים מהטבות מס כמו פוליסות פרט או כספי חיסכון פנסיוני שהפכו לנזילים וכן קופות הגמל להשקעה, הינם מוצרים מתחרים בינם לבין עצמם וכן מול מוצרי השקעה אחרים אשר משווקים גם על ידי גורמים פיננסיים שאינם גופים מפוקחים על ידי הממונה, בעיקר בנקים, מנהלי תיקים וקרנות נאמנות.

התחרות בתחום מתרכזת בתשואות, בקיומם או היעדרם של מקדמי קיצבה או תשואה מובטחים, בגובה דמי הניהול (ובהנחות הניתנות), בכיסויים הביטוחיים ובעלותם, ברמת השירות ובפטרונות ביטוחיים משלימים.

בהתאם לפרסומי הממונה, נכון ליום 31 בדצמבר 2021 הקבוצה הינה השנייה בגודלה בענף ביטוח חיים, הרביעית בגודלה בענף קרנות פנסיה, והחמישית בגודלה בענף קופות גמל ובסך הכל הקבוצה הינה הרביעית בגודלה בשוק הפנסיוני, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. יצוין כי חוזר קופת ברירת המחדל נותן העדפה לכניסה ולחיזוק של השחקנים הקטנים בשוק הפנסיה.

התחרות במוצרי הריסק ואובדני כושר עבודה, הינה בין חברות הביטוח השונות, ומתמקדת בתעריפים ובהנחות הניתנות, וזאת בין היתר בעקבות הדמיון הרב בתנאי המוצרים (לעניין זה ראה, בין היתר, ההוראות בדבר קביעת תעריפים בביטוחי ריסק, כמפורט בסעיף 6.1.4.1 לעיל). בנוסף, קרנות הפנסיה, הכוללות ביטוחי שארים (במקרה מות העמית) וביטוחי נכות מהוות אף הן תחרות למוצרי הריסק ואובדן כושר עבודה, כמוצר נלווה לביטוחי המנהלים.

התחרות בין מוצרי התחום ובין הגופים המוסדיים התעצמה בשל השפעתם המשולבת של שינויים רגולטוריים שהתקבלו בשנים האחרונות, לרבות הקמתן של קרנות פנסיה ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל), מגמת האחדה בין המוצרים השונים, הסרת חסמים תפעוליים המעכבים תהליכי העברת כספים בין הגופים המוסדיים, כדוגמת הקמת המסלוקה הפנסיונית והגברת השימוש בה (ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל), חוזר צירוף לביטוח³⁷, והסרת חסמי נידוד. גורמים נוספים אשר השפיעו על התחרות הינם כניסתם של שחקנים חדשים לשוק וחיזוקם, כמו גם המשך מגמת העדפה של מוצר הפנסיה והפסקת מכירות מוצרי ביטוח הריסק במסגרת ביטוחי המנהלים.

התחרות ביחס למוצרים האמורים באה לידי ביטוי, בין היתר, ביכולת השימור, בתשואות, בגובה דמי הניהול הנגבים ובעמלות המשולמות לסוכנים. לפרטים נוספים ראה חלק ב לדוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.

בנוסף, בשנת הדוח ניכרה מגמת רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן.

כמו כן, חברות כרטיסי אשראי הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן, בהתאם לתנאים שקבע הממונה. למיטב ידיעת החברה, בשלב זה סוכנויות אלו אינן משווקות מוצרי חיסכון ארוך טווח. החברה אינה יודעת להעריך את השפעת כניסת סוכנויות הביטוח של חברות כרטיסי האשראי על שוק מוצרי חיסכון ארוך טווח.

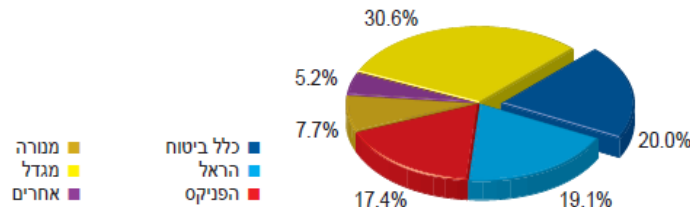
1) ענף ביטוח חיים

כ-94.8% משוק ביטוח החיים במונחי פרמיות שהורווחו ברוטו נשלט על ידי חמש חברות הביטוח הגדולות (החברה, מגדל, הראל, מנורה והפניקס). החברה מתחרה בעיקר מול מבטחים אלו, מול קרנות פנסיה ומול קופות גמל המספקות מוצרים חלופיים. כן מתחרה החברה בתחום ביטוחי פרט מול חברות הביטוח האחרות.

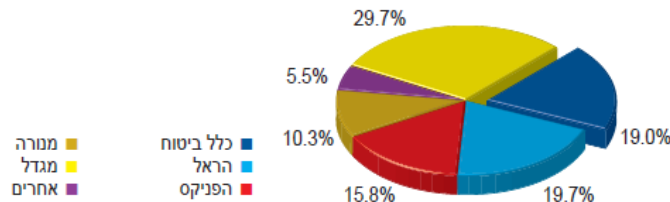
37

במסגרת חוזר בעניין צירוף לביטוח, המסדיר את התנהלות חברות ביטוח וסוכני ביטוח בעת צירוף מועמד לביטוח לתוכנית ביטוח, נקבעו, בין היתר, הוראות בעניין הליך התאמת הביטוח לצורכי הלקוח, וזאת על ידי שאילתה באתר "הר הביטוח" לשם קבלת מידע על ביטוחים נוספים של המבוטח בחברות אחרות; וכן הוראות האוסרות על צירוף מועמד לביטוח לפוליסת פרט המעניקה פיצוי כאשר למבוטח קיימת פוליסה אחרת המעניקה פיצוי עבור מקרה ביטוח, למעט במקרים חריגים ו/או בהסכמת המבוטח.

התפלגות שיעור הפרמיות בין קבוצות וחברות הביטוח
בישראל בענף ביטוח חיים ליום 30.9.21



התפלגות שיעור הפרמיות בין קבוצות וחברות הביטוח
בישראל בענף ביטוח חיים ליום 30.9.20



* היקף הפרמיות בענף ביטוח חיים משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח.

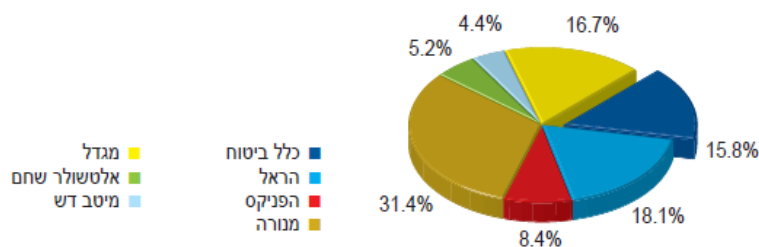
2) ענף קרנות פנסיה

להערכת הקבוצה, כלל פנסיה וגמל מתחרה בקרנות ברירת המחדל הנבחרות וכן בקרנות הגדולות, מבטחים (מנורה) ומקפת (מגדל), הראל פנסיה והפניקס פנסיה. כאמור, במסגרת הליך בחירת קרנות ברירת מחדל, נבחרו ארבע קרנות פנסיה מתחרות, בהן שתי קרנות פנסיה חדשות, אשר צפויות להתחיל לפעול במהלך 2022.

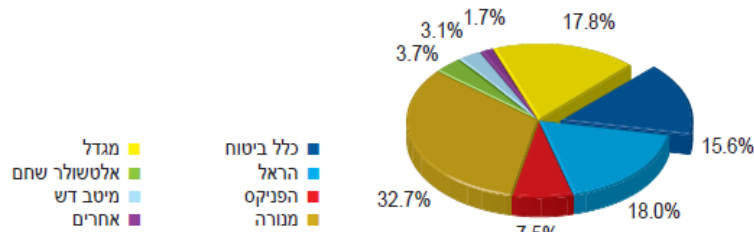
בשנת הדוח הושלמו שתי עסקאות לרכישת חברות מנהלות של קרנות פנסיה נבחרות ומיזוגן עם חברות מנהלות הפועלות בשוק. מנגד, במסגרת בחירת קרנות ברירת מחדל (ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל), נוספו לשוק שתי מתחרות חדשות. ככלל, ריבוי מתחרים מביא להגברת התחרות בשוק.

הקמת לשכות מחשוב, שינהלו את פעילות הליבה של הגופים המוסדיים בתחום הביטוח והחיסכון (כפי שעולה מבקשת המידע בעניין ספקי שירות, ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל) יכול שתביא לכניסתם של מתחרים נוספים לתחום הפנסיוני בכלל, ולענף הפנסיה בפרט.

התפלגות שיעור הנכסים בקרנות הפנסיה החדשות
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל ליום 31.12.21



התפלגות שיעור הנכסים בקרנות הפנסיה החדשות
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל ליום 31.12.20

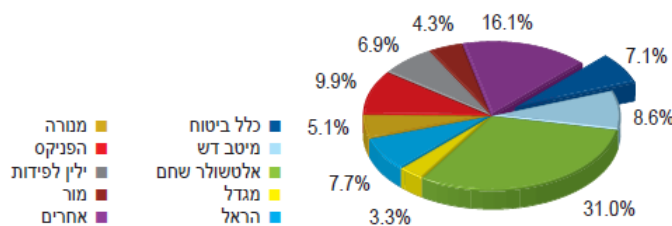


הגידול בנתח השוק של החברה נבע מצמיחה בהיקפי המצטרפים לקרן הפנסיה בניהול החברה, מגידול בהיקפי הניוד הנכנס ומקיטון בשיעור הניוד היוצא. האמור בא על רקע שיפור במיצוב של החברה בהיבטי תשואות ושירות.

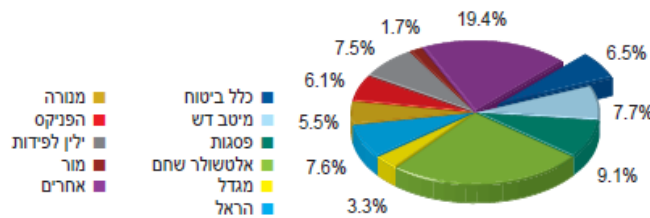
3) ענף קופות גמל

נכון לשנת הדוח, התחרות בענף היא בעיקר עם קופות גמל לחיסכון אחרות. להערכת הקבוצה, המתחרים העיקריים שלה הם אלטשולר שחם, מור, מיטב-דש, הראל, הפניקס, מנורה ומגדל.

התפלגות שיעור נכסי קופות הגמל
בין גופים פרטיים וקבוצות ביטוח בישראל ליום 31.12.21



התפלגות שיעור נכסי קופות הגמל
בין גופים פרטיים וקבוצות ביטוח בישראל ליום 31.12.20



6.3.2. שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה

ההתמודדות עם התחרות, בתחום פעילות זה, מתרחשת במספר מישורים:

- סינרגיה בין חברות הקבוצה – מתן פתרונות אינטגרטיביים ללקוחות בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח.
- שימוש בשינויים רגולטוריים, על מנת להיחשף למגזרי לקוחות פוטנציאליים חדשים, ולצרפם כלקוחות.

- התייעלות תפעולית – באמצעות שיפור שיטות העבודה ושיפור מערכות המיכון. לעניין שיפור מערכות המיכון והדיגיטציה ראה סעיף 9.10.3.2 להלן.
- שימור לקוחות בתיק הקיים ושיפור השירות ללקוח – על ידי דיגיטציה, הפעלת יחידות ייעודיות לטיפול בנושא, הקמת מוקדי שירות ייעודיים וביניהם מוקדי תביעות ומוקדי מעסיקים תוך הצגת מגוון האפשרויות הקיימות בקבוצה בפני הלקוחות.
- הרחבת מאגר הלקוחות, הן באמצעות הרחבת ערוצי ההפצה, לרבות באופן ישיר והן על ידי הגדלת היקף המכירות, סוגי המוצרים והיקף הכיסוי הביטוחי, ללקוחות קיימים.
- שמירה על היקף פעילות משמעותי והרחבתו על בסיס מערך תפעול ובסיס הוצאות נתונים.
- מערך השקעות מקצועי ומיומן הפועל להשגת תשואות מירביות למבוטחים ולעמיתים, תוך ניהול סיכונים מושכל.
- הרחבת מערכי ההפצה והשיווק, הישירים ובאמצעות סוכנים, באמצעות עריכת מבצעי קידום מכירות, שיפור השירות לסוכן (לרבות שיפור טכנולוגי בממשקים אל מול הסוכן ומתן שירותים דיגיטליים), גיוס סוכנים חדשים ורכישת סוכנויות.
- מיתוג ומיצוב הקבוצה.
- חדשנות, פיתוח מוצרים והתאמת המוצרים לצרכי הלקוחות ולתנאי השוק המשתנים, תחת המגבלות הרגולטוריות.
- תעריפים תחרותיים.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה הם:

- ניסיון רב-שנים בתחום ביטוח החיים והחיסכון לטווח ארוך.
- המוניטין של הקבוצה בתחום.
- קשר ארוך-טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.
- מערך הפצה ישיר.
- מגוון המוצרים הפנסיונים הנמכרים תחת קורת גג אחת.
- חוסן פיננסי.
- התשואות המושגות על כספי החיסכון, בהשוואה לתשואות הגורמים המתחרים.
- השירות הניתן על ידי החברה ללקוחות ולסוכנים ואופן יישוב התביעות.
- שקיפות ומחיר – כחלק ממדיניות הממונה בשנים האחרונות קודמו רפורמות משמעותיות שעניין שקיפות, הפחתת תעריפים והגברת התחרות. רפורמות אלה, משפיעות ועתידות להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על תחום חסכון ארוך טווח ועל רווחיותו.
- חסמים תחרותיים - לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק וכניסת מתחרים, ראה סעיף 9.3.1.2 להלן.

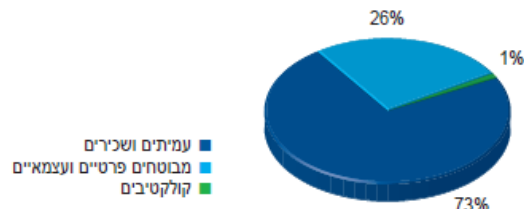
6.4. לקוחות

סוגי הלקוחות העיקריים בתחום החיסכון ארוך הטווח הם: מעסיקים, עמיתים, מבטחים, פרטיים, עצמאים וקולקטיבים. בתחום זה אין לחברה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. לחברה אין לקוח בודד שהכנסות החברה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בדוחות המאוחדים.

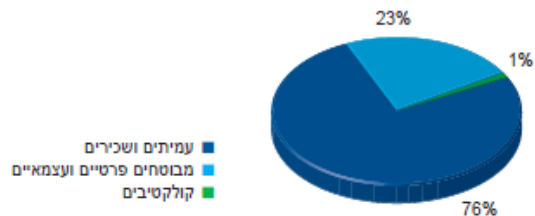
6.4.1 התפלגות לקוחות החברה בענף ביטוח חיים לפי פרמיות לשנים 2021 ו- 2020

סוג הלקוח	2021		2020	
	פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות
עמיתים ושכירים	4,688,233	73%	4,354,747	76%
מבטחים פרטיים ועצמאים	1,637,458	26%	1,307,610	23%
קולקטיבים	61,375	1%	68,793	1%
סה"כ	6,387,066	100%	5,731,150	100%

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חיים לפי פרמיות ברוטו בשנת 2021



התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חיים לפי פרמיות ברוטו בשנת 2020



6.4.2 פדיונות בענף ביטוח חיים

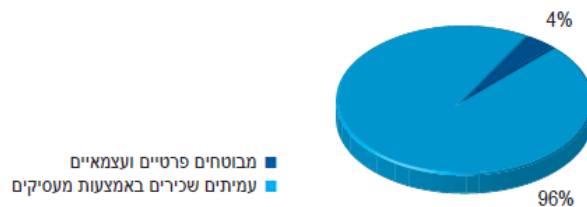
בענף ביטוח חיים, שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בשנת הדוח היה 1.5% לעומת 1.6% בשנת 2020.

6.4.3.

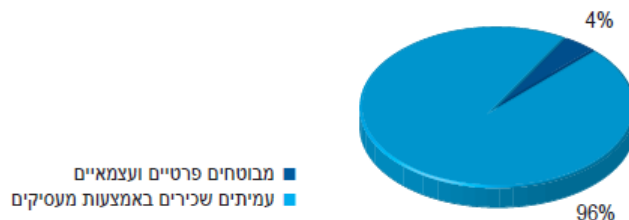
התפלגות לקוחות החברה בענף קרנות פנסיה לפי דמי גמולים לשנים 2020 ו-2021

סוג הלקוח	2021		2020	
	דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות
עמיתים שכירים	6,625,198	96%	6,024,847	96%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	308,395	4%	282,917	4%
סה"כ	6,933,593	100%	6,307,764	100%

התפלגות הלקוחות בענף קרנות פנסיה
לפי דמי גמולים בשנת 2021



התפלגות הלקוחות בענף קרנות פנסיה
לפי דמי גמולים בשנת 2020



6.4.4.

התפלגות לקוחות החברה בענף קופות גמל לפי דמי גמולים לשנים 2020 ו-2021

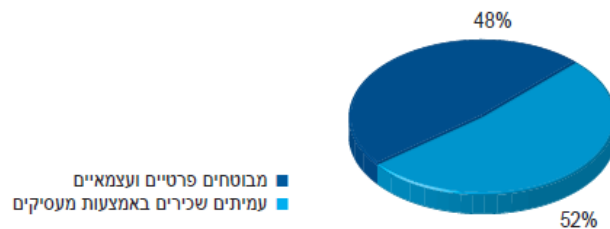
שנת 2021

סוג הלקוח	דמי גמולים קופות גמל (באלפי ש"ח)	דמי גמולים מרכזיות (באלפי ש"ח)	דמי גמולים השתלמות קרנות (באלפי ש"ח)	קופות גמל להשקעה (באלפי ש"ח)	סה"כ דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך דמי הגמולים (באלפי ש"ח)
עמיתים שכירים	322,364	452	1,537,963	-	1,860,779	52%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	740,576	-	183,722	818,513	1,742,811	48%
סה"כ	1,062,940	452	1,721,685	818,513	3,603,590	100%

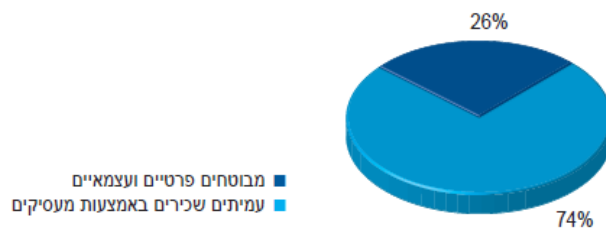
שנת 2020

דמי גמולים / הפקדות קרנות השתלמות	דמי גמולים קופות מרכזיות	דמי גמולים קופות גמל	סה"כ דמי גמולים	שיעור מסך דמי הגמולים	סוג הלקוח
(באלפי ש"ח)	(באלפי ש"ח)	(באלפי ש"ח)	(באלפי ש"ח)	(באלפי ש"ח)	
1,272,700	398	284,008	1,557,106	74%	עמיתים שכירים
137,876	-	192,093	558,006	26%	מבוטחים פרטיים ועצמאיים
1,410,576	398	476,101	2,115,112	100%	סה"כ

התפלגות הלקוחות בענף קופות גמל
לפי דמי גמולים בשנת 2021



התפלגות הלקוחות בענף קופות גמל
לפי דמי גמולים בשנת 2020



6.4.5. מידע אודות העברת כספים מהגופים המוסדיים בקבוצה ואליהם בענפי חסכון ארוך טווח בשנים 2019 עד 2021: 38

2021

סך הכל	פעילות הקבוצה			באלפי ש"ח
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
העברות לקבוצה מגופים אחרים				
1,313,516	481,925	421,558	410,033	העברות מחברות ביטוח אחרות
4,940,377	4,443,228	276,502	220,647	העברות מקרנות פנסיה
6,369,685	43,481	5,999,456	326,748	העברות מקופות גמל
12,623,578	4,968,634	6,697,516	957,428	סה"כ העברות לקבוצה
העברות מהקבוצה לגופים אחרים				
488,794	111,523	62,445	314,826	העברות לחברות ביטוח אחרות
4,136,608	3,297,783	34,749	804,076	העברות לקרנות פנסיה
2,638,629	275,410	1,506,735	856,484	העברות לקופות גמל
7,264,031	3,684,716	1,603,929	1,975,386	סה"כ העברות מהקבוצה
5,359,547	1,283,918	5,093,587	(1,017,958)	העברות, נטו

2020

סך הכל	פעילות הקבוצה			באלפי ש"ח
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
העברות לקבוצה מגופים אחרים				
391,864	150,869	129,294	111,701	העברות מחברות ביטוח אחרות
2,129,829	1,982,382	81,039	66,408	העברות מקרנות פנסיה
1,186,195	34,134	1,089,713	62,339	העברות מקופות גמל
3,707,879	2,167,385	1,300,046	240,448	סה"כ העברות לקבוצה
העברות מהקבוצה לגופים אחרים				
366,697	91,713	61,517	213,467	העברות לחברות ביטוח אחרות
3,329,944	2,811,681	40,145	478,118	העברות לקרנות פנסיה
3,348,894	245,006	2,393,677	710,211	העברות לקופות גמל
7,045,535	3,148,400	2,495,339	1,401,796	סה"כ העברות מהקבוצה
(3,337,656)	(981,015)	(1,195,293)	(1,161,348)	העברות, נטו

2019

סך הכל	פעילות הקבוצה			באלפי ש"ח
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
העברות לקבוצה מגופים אחרים				
294,673	87,350	73,015	134,308	העברות מחברות ביטוח אחרות
1,630,235	1,458,925	40,175	131,135	העברות מקרנות פנסיה
1,764,509	29,144	1,623,078	112,287	העברות מקופות גמל
3,689,417	1,575,419	1,736,268	377,730	סה"כ העברות לקבוצה

38 מובהר כי המידע להלן אינו כולל העברות כספים בין הגופים המוסדיים בקבוצה.

העברות מהקבוצה לגופים אחרים				
408,943	123,108	71,090	214,745	העברות לחברות ביטוח אחרות
2,489,223	2,236,890	20,972	231,361	העברות לקרנות פנסיה
2,154,352	141,711	1,496,887	515,754	העברות לקופות גמל
5,052,518	2,501,709	1,588,949	961,860	סה"כ העברות מהקבוצה
(1,363,101)	(926,290)	147,319	(584,130)	העברות, נטו

7. תחום ביטוח כללי

7.1. מוצרים ושירותים

7.1.1. תיאור ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי הביטוח הכללי. נהוג לחלק את תחום הביטוח הכללי ל-2 קטגוריות עיקריות: (א) ביטוחי רכוש ו-(ב) ביטוחי חבויות.

הפעילות בביטוחי רכוש נחשבת כבעלת "זנב תביעות קצר" מאחר שמשך תקופת ההתיישנות הינו שלוש שנים בלבד מקרות מקרה הביטוח ומאחר שתביעות אלו מוגשות, במרבית המקרים, במהלך תקופת הביטוח. מנגד, ביטוחי חובה וחבויות נחשבים כבעלי "זנב תביעות ארוך" מאחר שמשך תקופת ההתיישנות הינו שבע שנים מקרות מקרה הביטוח, כיוון שהתביעה הביטוחית אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי כנגד המבוטח, בשל פרק הזמן הארוך שחולף בין מועד היווצרות העילה כנגד המבוטח לבין מועד הגילוי ו/או לבין מועד הגשת התביעה, בין היתר לאור תקופת ההתיישנות כאמור לעיל, ו/או בשל פרק הזמן הדרוש לבירור התביעה. תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח במקרה של נכות שנגרמה למבוטח ממחלה או מתאונה, תימנה מיום שקמה למבוטח זכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי תנאי חוזה הביטוח. לפיכך, פוליסות תאונות אישיות³⁹ הכוללות כיסוי נכות מתאונה עשויות להיחשב אף הן כבעלות "זנב תביעות ארוך".

להלן יסקרו הענפים העיקריים הנכללים בתחום הביטוח הכללי:

7.1.1.1. ענף ביטוח רכב חובה

א. כללי

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שחובה על כל בעל כלי רכב או הנוהג בו לרוכשו לפי דרישות **פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש) התש"ל - 1970** (להלן בהתאמה: "**רכב חובה**" ו- "**פקודת ביטוח רכב מנועי**"), המכסה נזקי גוף של בעל הרכב, כל הנוסעים ברכב והולכי רגל שנפגעו מהרכב, כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם **לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התש"ה - 1975** ("**חוק הפלת"ד**"). עריכת הביטוח הינה חובה אשר אי קיומה מהווה עבירה פלילית. תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם לנוסח פוליסה תקנית שנקבעה **בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי) התש"ע - 2010** (להלן: "**הפוליסה התקנית רכב חובה**").

בחודש מרס 2021 פרסמה הרשות תיקונים לפוליסה התקנית רכב חובה במסגרת **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי (תיקון) התשפ"א - 2021**. התיקון האמור נכנס לתוקף בחודש ספטמבר 2021. בין היתר נקבע כי ניתן לשלוח עותק של תעודת הביטוח כמסר אלקטרוני; בוטלה גביית ההוצאות בעד הפקת תעודת ביטוח חדשה ובגין שינוי התעודה; בוטלה חובת החזר התעודה המקורית בעת ביטול הפוליסה; נקבעו הוראות לעניין אופן ביטול הפוליסה; והוספה אפשרות לבטח את הרכב במצב השבתה (אי נסיעה ברכב) לתקופה של 30 יום או יותר, בדמי ביטוח מופחתים. כמו כן הוספה פוליסה תקנית לביטוח מסוג "תו סוחר" המעניקה כיסוי מותאם ויעודי לשימוש ברכב בעל לוחית זיהוי "במבחן".

בשלב ראשוני זה החברה אינה צופה כי לתיקון הפוליסה התקנית רכב חובה יהיו השפעות מהותיות על תוצאותיה הכספיות של החברה.

הערכת החברה ביחס להשפעת תיקון הפוליסה התקנית רכב חובה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הלקוחות ובאופן יישום הוראות הפוליסה החדשה.

³⁹ לעניין תאונות אישיות ראה סעיפים 7.1.1.4 (ד) ו- 8.1.2.1 (ג) להלן.

קיימים מספר מאפיינים ייחודיים לענף פעילות זה, ובין היתר:

אחידות המוצר: היקף האחריות והיקף הכיסוי לנזקי גוף תואמים את הוראות הפוליסה התקנית רכב חובה אשר קובעת נוסחים סטנדרטיים מחייבים.

עקרון האחריות המוחלטת (No Fault): בהתאם להוראות חוק הפל"ד, האחריות של הנוהג ברכב, בעל הרכב או המחזיק בו היא אחריות מוחלטת ומלאה ואין צורך בהוכחת אשם.

ייחוד עילה: מי שנפגע בתאונת דרכים וחוק הפל"ד מקנה לו עילת תביעה, חייב לתבוע את זכותו על פי חוק הפל"ד בלבד ואינו זכאי לתבוע את נזקו לפי חוק אחר. מי שאין לו עילת תביעה לפי חוק זה יכול לתבוע את המזיק בנזיקין. ככלל, מבטח של הרכב המעורב, מחויב בכיסוי הנפגעים ברכב המבטח ואינו רשאי לחזור ולשוב ממזיק שגרם או תרם או החמיר את הנזק, את הפיצויים ששילם המבטח לנפגע.

דרכי פיצוי מיוחדות: חוק הפל"ד ובהתאם פוליסת ביטוח החובה אינם נוקבים בסכום ביטוח, והפיצוי בשל נזק גוף מחושב בהתאם לחוק הפל"ד ולתקנות שהותקנו על פיו. אלה קובעים, בין היתר, בניגוד לפקודת הנזיקין, את תקרת הפיצוי למרכיבי נזק שאינו נזק ממזין וכן מגבילים את הפסדי ההשתכרות שניתן לתבוע עד פי שלושה מהשכר הממוצע במשק. למעט שני ראשי נזק אלו, הכיסוי אינו מוגבל בסכום.

ב. הסדרים מיוחדים בענף ביטוח רכב חובה

בענף ביטוח רכב חובה מתקיימים מספר הסדרים המשפיעים על תעריף הביטוח, כמפורט להלן:

(1) הסדר הביטוח השיורי (הסדר במסגרת ה"פול")

הואיל ומחד ביטוח רכב חובה הינו חובה חוקית, ומאידך חברות הביטוח אינן מחויבות לבטח את כל המבקשים לרכוש ביטוח כאמור, נוסד מכוח **תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001**, הסדר הביטוח השיורי, במסגרתו מבטחים המשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל חברות הביטוח המסחריות (כגון: נהגים בעלי עבר ביטוחי המעיד על סיכון גבוה, נהגים עם עבר של שליליות רישיון, כלי רכב עתירי סיכון כגון אופנועים, טרקטורונים ו/או כלי רכב נוספים שנדחו על ידי חברות הביטוח). הסדר הביטוח השיורי מתבסס על ביטוח משותף של כל חברות הביטוח הפועלות בענף ביטוח רכב חובה, במסגרתו מחויבות החברות האמורות להשתתף בהסדר הביטוח השיורי ונושאות יחד בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן בסך כל פרמיות ביטוח רכב חובה ("נתח שוק חובה"). חלקה של הקבוצה בהסדר הביטוח השיורי עמד נכון לשנת חיתום 2021 על שיעור של כ- 9.87%⁴⁰ בהשוואה לשיעור של כ- 10.01% בשנת החיתום 2020.

חברות הביטוח מממנות את חלקן בהסדר הביטוח השיורי (במסגרת ה"פול") באמצעות העמסת עלות הביטוח השיורי על יתר המבטחים בביטוחי רכב חובה בחברת הביטוח, שלא במסגרת הביטוח השיורי.

בחודש יולי 2018 פורסם **חוק לתיקון פקודת רכב מנועי (מס' 23) התשע"ח – 2018** המעדכן את ההסדר התחיקתי בעניין מרכיב ההעמסה (להלן: "**תיקון טווח מרכיב העמסה**") אותו רשאיות חברות הביטוח המשתתפות בהסדר הביטוח השיורי לגבות לצורך מימון העלות לביטוח השיורי. מרכיב העמסה החל מיולי 2020 הינו בין 5.5% ל- 8% מעלות הסיכון הטהור⁴¹ של ביטוחי החובה של המבטח שלא במסגרת הביטוח השיורי.

⁴⁰ השיעור הנקוב הינו שיעור זמני המתבסס על נתוני ספטמבר 2021, כפי שפרסם ה"פול".

⁴¹ "עלות הסיכון הטהור" – חלק מתעריף ביטוח שאינו כולל רווח, הוצאות ועלות אספקת שירותים, למעט הוצאות ליישוב תביעות. עלות הסיכון הטהור מתבססת על ניסיון התביעות בעבר של ענף ביטוח רכב מנועי שחלה לגביו חובה לרכוש ביטוח, בתוספת אומדן של תשלומים עתידיים בשל אותן תביעות ובהתחשב במגמות המשפיעות על שכיחות התביעות ועל עלותן והכל בהתאם

(2) קרנית - הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים

הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים – קרנית ("קרנית"), הינה תאגיד שהוקם על פי חוק הפלת"ד, לצורך תשלום פיצויים לזכאים על פי חוק הפלת"ד שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מחברת ביטוח, בשל אחד מן המקרים הבאים: (1) פגיעה על ידי רכב שלא היה לו כיסוי ביטוחי; (2) מבטח שאינו ידוע (כגון פגיעת "פגע וברח"); (3) מבטח שנמצא בהליכי פירוק או שמונה לו מנהל מורשה.

מימון הקרן נעשה באמצעות העמסה בשיעור של 1% מהפרמיה נטו⁴² על המבטחים בפוליסות ביטוח רכב חובה. סכום זה מועבר על ידי חברות הביטוח לקרנית.

(3) אחריות למתן שירותים רפואיים

בהתאם לתיקון חקיקה משנת 2009 במסגרתו הועברה האחריות הביטוחית למתן שירותים רפואיים הנכללים בסל השירותים הקבוע בתוספת השניה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד – 1994 (להלן: "חוק ביטוח בריאות ממלכתי") ובצו התרופות לפי סעיף 8(ז) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, בשל נזקי גוף לנפגעי תאונות דרכים, מהמבטחים לקופות החולים, גובות חברות הביטוח אחוז קבוע מדמי הביטוח לצורך מימון עלות אספקת השירותים לנפגעי תאונות דרכים (להלן: "סכום ההשתתפות").

בחודש אוגוסט 2021 פרסם שר האוצר את צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התשפ"א-2021, אשר במסגרתו עודכן שיעור סכום ההשתתפות שגובות חברות הביטוח מהמבטחים לשיעור של 12.66% מדמי הביטוח, החל מ-1 בינואר 2022, וזאת חלף שיעור של 9.4% שנגבה קודם לכן.

המבטחים ממשיכים להיות אחראים לגבי יתר השירותים הרפואיים שאינם נכללים בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי ובצו התרופות. האמור אינו חל על אוכלוסיות מסוימות, בין היתר, חיילים ונפגעי תאונות עבודה אשר האחריות הביטוחית לכיסוי הוצאות טיפול רפואי עבורם במקרה של תאונת דרכים, נותרה של המבטחים. סכום ההשתתפות מועבר לקופות החולים מאת המבטחים, באמצעות קרנית והמוסד לביטוח לאומי.

ג. תעריפים והפיקוח עליהם, מאגר המידע הסטטיסטי ומאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח בענף רכב חובה**(1) משתנים לקביעת תעריף בענף רכב חובה ושיעור דמים מקסימלי**

חברות הביטוח קובעות את דמי הביטוח תוך שימוש במשתנים שאושרו על ידי הממונה כמשתנים שבהם יהיה מבטח רשאי להשתמש לצורך קביעת התעריף (להלן: "המשתנים"). המשתנים נועדו להתאים את פרמיית הביטוח לסיכון המבטח.

שיעור דמים מקסימלי

החוזר המאוחד קובע הסדרים לקביעת דמי ביטוח בענף רכב חובה שרשאי מבטח לגבות ואופן הגשתם לאישור הממונה. בהתאם לפרק ביטוח כללי בחוזר המאוחד, מרכיב פרמיית הסיכון שבתעריף ביטוח רכב חובה (דמי הביטוח נטו) הינו אחיד לכל המבטחים בעלי אותם מאפיינים, אצל המבטח. המבטח רשאי לגבות בנוסף דמים בשיעור של עד 16.25% מפרמיית הסיכון, שנועדו לכיסוי הוצאות המנהל של המבטח, עמלת סוכנים ורווח. המבטח רשאי לתת הנחות ביחס למרכיב הדמים בלבד, למעט לצי"י רכב, שאז רשאי המבטח לתת הנחה אף מדמי הביטוח נטו (דמי הביטוח למעט הדמים). לעניין זה – צי רכב מונה לפחות 40 כלי רכב שכולם בבעלות אחת ומבטחים אצל אותו מבטח.

לסעיף 7א לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970.

42 פרמיה (דמי ביטוח) נטו- פרמיה המגלמת את עלות הסיכון ללא העמסות חיצוניות כגון הוצאות ועמלות.

(2) מאגרי מידע

מאגר מידע סטטיסטי

בענף ביטוח רכב חובה פועל מאגר מידע סטטיסטי המשמש להערכת עלות הסיכונים בענף ביטוח רכב חובה, ואשר הוקם מכוח **תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), תשס"א-2001**.

מאגר המידע הסטטיסטי והמאגר לטיפול בהונאות ביטוח, כמפורט בסעיף זה להלן, מנוהלים על ידי צדדים שלישיים בלתי קשורים לחברה ולחברות הביטוח ("מפעיל המאגר").

מפעיל המאגר מוסמך על-פי דין לאסוף מידע מהמבטחים בענף הביטוח, ולקבוע על בסיסו את עלות הסיכון הטהור ("תעריף הסיכון"). תעריף הסיכון אינו מחייב את חברות הביטוח במישרין ואולם תעריף "הפול" נקבע על ידי הממונה בהתייחס אליו ובנוסף הוא מהווה מדד רלבנטי, מבחינת הממונה, לאישור התעריף של חברות הביטוח. לענין הסדר הביטוח השיורי, ראה סעיף 7.1.1.1(ב)(1) לעיל.

מאגר מידע לטיפול בהונאות ביטוח

בענף ביטוח רכב חובה פועל מאגר מידע לטיפול בהונאות ביטוח, בהתאם **לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), תשס"ד-2004**. המאגר, המרכז מידעים מכל חברות הביטוח, משמש לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה וכן למניעת הונאות ביטוח בתהליך החיתום בפוליסות רכב-חובה. מימון עלות הפעלת המאגר מוטל על כל חברות הביטוח, בהתאם לכללים שנקבעו על ידי הממונה. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, ככלל לא תופק תעודת ביטוח רכב חובה עבור כלי רכב פרטי או מסחרי עד 3.5 טון או אופנוע, מבלי שבוצע אימות בשאלתה מקוונת במאגר בעת תהליך החיתום.

ד. ביטוח לאומי

(1) זכות שיבוב של המוסד לביטוח לאומי

בהתאם **לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995** (להלן: "**חוק הביטוח הלאומי**"), במקרה בו שילם הביטוח הלאומי לזכאי גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחיוב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, לפי פקודת הנזיקין, או לפי חוק הפל"ד, רשאי המוסד לביטוח לאומי לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם או שהוא עתיד לשלם (להלן: "**הצד השלישי**"). הצד השלישי רשאי לנכות מהפיצוי את הגמלאות המשתלמות ו/או שעתידות להשתלם מאת הביטוח הלאומי.

הצד השלישי, שניכה או רשאי היה לנכות סכום כלשהו מהפיצויים שהוא חייב לשלם לזכאי בגין תשלומים שהמוסד לביטוח לאומי רשאי לתבוע ממנו, חייב לדווח לביטוח לאומי על סכומים כאמור וכן נקבעו בחוק סנקציות בגין אי דיווח.

בחודש מרס 2018 פורסם **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2019), התשע"ח - 2018** (להלן: "**חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019**") במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח הלאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון החקיקה בוטל מנגנון הסדר השיבוב הפרטני, על פיו מבוצעת התחשבות נפרדת בגין כל תביעה, ותחתיו נקבע כי מבטח יעביר למוסד לביטוח לאומי, מידי שנה, סכום קבוע שנתי לצורך כיסוי חבותו עבור כל תביעות השיבוב מכוח פוליסות רכב חובה וזאת הן ביחס לתקופת העבר, משנת 2014, והן מכאן ואילך (להלן: "**הסדר השיבוב החדש**") ו-"**הסכום הקבוע**"). בחודש יוני 2019 פורסמה **טיוטת תקנות הביטוח הלאומי (העברת סכום שנתי ממבטח למוסד בעד תאונת דרכים), התשע"ט - 2019** (להלן: "**טיוטת תקנות הסדר השיבוב החדש**"), שאמורה היתה להסדיר את מנגנון קביעת הסכום הקבוע ולאפשר את כניסתו לתוקף של חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019. בעקבות שימוע שנערך לחברות הביטוח, בעניין טיוטת תקנות הסדר השיבוב החדש, וטענות שהעלו חברות הביטוח בשימוע בנוגע לקשיים במימוש ההסדרה המוצעת לגבי תקופת העבר, הגיעו חברות הביטוח והמוסד לביטוח לאומי, בשיתוף משרד האוצר, לסיכום לפיו ייחתם הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח אשר קובע כי חברות הביטוח יעמידו מקדמה למוסד לביטוח לאומי בגין ההתחשבות עבור תביעות מהשנים 2014 עד 2018 (להלן: "**הסכם המקדמה עם ביטוח לאומי**"), ואילו האסדרה שתוכננה בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 תתוקן על ידי משרד

האוצר כך שתבוטל חובת תשלום סכום גלובלי בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2018, ובמקום זאת ייקבע שהחל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי הביטוח שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2023-2024 – 10%; ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך – 10.95% (להלן: "**הסדר השיבוב המתוקן**"). לפיכך, הסדר השיבוב המתוקן יחול רק על אירועים עתידיים החל משנת 2023 ואילו לגבי תקופת העבר ימשיכו הצדדים להתנהל באופן דומה למצב קודם לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 וליישב כל תביעת שיבוב בנפרד, אלא אם הצדדים יגיעו להסכמה פרטנית אחרת בעניין (להלן יחדיו: "**ההבנות**").

בהמשך לאמור, בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה התואם את ההבנות שבין חברות הביטוח, המוסד לביטוח לאומי ומשרד האוצר כמפורט לעיל ובחודש ינואר 2022 העבירה החברה מקדמה לטובת הביטוח הלאומי בהתאם להוראות הסכם המקדמה עם ביטוח לאומי.

להערכת החברה, להבנות ולתיקון האמור בעניין הסדרת מנגנון ההתחשבנות בשל תביעות תאונות דרכים בין המל"ל לחברות הביטוח לא צפויות להיות השלכות מהותיות לעניין עלויות ישוב התביעה.

המידע בכל הקשור להסדרת מנגנון ההתחשבנות בשל תביעות תאונות דרכים בין המל"ל לחברות הביטוח הינו מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באישור רשות שוק ההון לתעריפי הביטוח בעתיד, ובדמי הביטוח שיגבו בעתיד.

(2) שיעור הריבית לצורך היוון קיצבאות הביטוח הלאומי

בחודש יוני 2016 פורסם תיקון לתקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח 1978 ("**תקנות ההיוון**") אשר כלל, בין היתר, עדכון של לוחות התמורה ושל שיעורי ההיוון לצורך חישוב קיצבאות.

בהתאם לתיקון, שיעור הריבית לצורך היוון קיצבה שנתית, המשולמת מאת הביטוח הלאומי, אמור לעמוד על 2% במקום 3% שהיו קבועים בתקנות ההיוון ערב תיקון. כמו כן, קובע התיקון כי לוחות התמורה ושיעורי היוון הקיצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ואחת לארבע שנים שלאחר מועד זה.

התיקון לתקנות ההיוון, נכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2017 ובעקבותיו נבחנה על ידי בתי המשפט, ההשפעה של שינוי שיעור ריבית ההיוון כאמור, גם לענין ביטוחי חובה וחבויות. עניין זה עמד להכרעה בבית המשפט העליון במסגרת תיק פרטני שהתנהל כנגד "הפול" (להלן: "**התיק הפרטני**"). בחודש אפריל 2018 הוקמה ועדה בינמשרדית (על ידי משרד המשפטים ומשרד האוצר) לבחינת סוגיית ריבית ההיוון בפיצוי המזיק על כל השלכותיה, אשר הגישה את מסקנותיה, בחודש יוני 2019 (להלן: "**דוח וועדת קמיניץ**"). בין היתר המליצה ועדת קמיניץ כי שיעור ריבית ההיוון בפיצוי נזיקין המשמש, בין היתר, להיוון תגמולי ביטוח למבוטחים, ימשיך לעמוד על שיעור קבוע של 3% לכלל הניזוקים (להלן: "**ריבית ההיוון שנקבעה**"). כן המליצה, כי ניתן יהיה לשנות את ריבית ההיוון שנקבעה, בהתאם למנגנון בדיקה שיבוצע אחת לשנתיים, על בסיס בדיקה ביחס לתשואה המתקבלת מהשקעה באג"ח קונצרני AA לתקופה של 25 שנים בחצי השנה שקדמה לאותו מועד. ככל שתמצא חריגה של למעלה מאחוז לכיוון מסוים, יעודכן שיעור הריבית על ידי החשב הכללי (להלן: "**מנגנון העדכון**") וזאת למעט בנסיבות חריגות, כמפורט בהמלצות הוועדה. בחודש אוגוסט 2019 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון בתיק הפרטני, אשר אימץ את עיקרי מסקנות דוח וועדת קמיניץ (להלן: "**פסק הדין בעניין הפול**"). והותיר את ריבית ההיוון על 3%. כמו כן קבע בית המשפט כי עד לתיקון חקיקה שיבוא בנושא, לצורך בחינת שינוי כלכלי מהותי שמצריך שינוי בשיעור ההיוון, הוא מאמץ את מנגנון העדכון. עוד נקבע במסגרת פסק הדין בעניין הפול – ביחס לשיעורי ההיוון אשר ישמשו מבטחים לצורך ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי מאת המבוטחים ולצורך תשלום תביעות שיבוב למוסד לביטוח לאומי, כי בתקופת הביניים, עד לתיקון תקנות ההיוון בהתאם להמלצות הוועדה, תעמוד בתוקף הסכמת המבוטחים לנכות מתגמולי הביטוח למבוטחים את תגמולי הביטוח הלאומי, לפי ריבית היוון של 3%. עם זאת נקבע כי נוכח הפגיעה במזיקים (לרבות חברות הביטוח), חזקה כי, עד לתיקון תקנות ההיוון, הביטוח הלאומי יחזור גם הוא אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "**תביעות שיבוב של המל"ל**").

על פסק הדין הוגשה בחודש ספטמבר 2019 בקשה לקיום דיון נוסף שנדחתה בחודש נובמבר 2020.

בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין נוסף של בית המשפט העליון, בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, בו חזר וקבע בית המשפט כי המוסד לביטוח לאומי מחויב לפעול בהתאם לחזקה שנקבעה בפסק הדין בעניין הפול, ולחזור אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "פסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי").

ככל שיתקבל תיקון חקיקה העולה בקנה אחד עם דוח ועדת קמינץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי כאמור לעיל, להערכת החברה לא יהיה בכך השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות.

המידע בכל הקשור לשיעור הריבית לצורך היוון קצבאות הביטוח הלאומי בהתאם לתיקון חקיקה העתידי בעקבות המלצות דוח ועדת קמינץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי, הינו מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח החקיקה שיאושר ובגובה הריבית העתידית.

ה. מתווה סליקה קל-כבד

בהתאם לחוק הפלת"ד, על כל מבטח לפצות את הנוסעים שנסעו בכלי הרכב המבטח על ידו. עוד קובע חוק הפלת"ד, כי כלפי מי שנפגע בתאונה מחוץ לכלי הרכב המבטחים, בתאונות דרכים שבה היו מעורבים מספר כלי רכב, תהא למבטחים השונים אחריות (ללא הוכחת אשם) ביחד ולחוד, ובינם לבין עצמם ישאו המבטחים בנטל החיוב בחלקים שווים. בהתאם לחוק הפלת"ד ולצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), **התשס"א-2001**, נקבעו לכלל הנ"ל חריגים, שעניינם בתאונות בין כלי הרכב השונים במידה משמעותית זה מזה קרי אופנוע ורכב אחר, או רכב קל ורכב כבד. במקרים אלה קובעים צווי החצייה את "תשלומי האיזון" של המבטחים, היינו - השיפוי לו זכאים המבטחים זה מזה בגין תאונות אלה ומטרתם לאזן את נטל התשלום בין המבטחים, מקום בו הסיכון של כלי הרכב המעורבים לגרום היזק בתאונות דרכים, אינם מאוזנים באופן מובהק. איגוד חברות הביטוח מפעיל מערכת סליקה שנועדה, בין היתר, להעביר תשלומים באופן ממוכן בין מבטחי רכב בביטוח רכב חובה, בגין תשלומי איזון כאמור. למנהל המתווה הסמכות לכהן כבורר מקום בו תתעוררנה מחלוקות בין המבטחים באשר למעורבות כלי רכב מבטח בתאונה. להסדר ניתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל על ידי הממונה על הגבלים עסקיים עד אוגוסט 2020 אשר הוארך עד לאוגוסט 2025 באמצעות מנגנון הערכה עצמית, בהתאם **לכללי ההגבלים העסקיים (פטור סוג למיזמים משותפים) (הוראת שעה), תשס"ו-2006**. התנאים כוללים, בין היתר, הגבלת פעילות המערכת למטרה האמורה בלבד, הפעלת המערכת על ידי גוף עצמאי שאינו קשור למבטחים, איסור העברת מידע עסקי בין הצדדים להסכם ומתן אפשרות לכל מבטח להצטרף למערכת.

7.1.1.2. ענף ביטוח רכב רכוש

א. כללי

ענף ביטוח רכב רכוש כולל את פעילות הקבוצה בביטוח לכיסוי אובדן או נזק של כלי רכב מבטחים ונזקים הנגרמים לרכוש של צד שלישי על ידי כלי הרכב המבטחים.

ביטוח רכב רכוש מעניק סל של כיסויים ביטוחיים, כגון: גניבה, אש, התנגשות מקרית, התהפכות ותאונה מכל סוג שהוא, מעשה זדון, נזקי טבע וחבות המבטח בשל נזק שייגרם לרכוש צד שלישי כתוצאה משימוש ברכב בתקופת הביטוח ("**ביטוח צד ג**") בשלב הצעת הביטוח, רשאי המבטח לבחור כיסוי באחת מארבע חלופות: (1) ביטוח מקיף; (2) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה; (3) ביטוח מקיף ללא כיסוי מפני תאונות; ו- (4) ביטוח צד ג' בלבד.

תעריף דמי הביטוח בגין ביטוח רכב רכוש הוא בדרך כלל דיפרנציאלי ונקבע, בין היתר, בהתחשב במאפייני הרכב (בעיקר דגם הרכב המבטח ושנת ייצורו) ובמאפייני הנהגים בו (בעיקר גיל הנהג העיקרי, נהגים המורשים לנהוג ברכב, תקופת הרישיון וניסיון התביעות של בעל הפוליסה).

ענף ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קטגוריות עיקריות:

(א) ביטוח לכלי רכב פרטי וכלי רכב מסחרי שמשקלו עד 3.5 טון, אשר פוליסת הביטוח בעבורם כפופה לתנאי הפוליסה התקנית כפי שנקבעו בתקנות שהותקנו בנושא (להלן: "**הפוליסה התקנית – רכב רכוש**" ו- "**תקנות רכב רכוש**", בהתאמה).

(ב) ביטוח לכלי רכב שאינו נמנה על הקטגוריה הראשונה (כגון: משאיות, אופנועים, אוטובוסים, מלגזות וטרקטורים), אשר פוליסת הביטוח בעבורם אינה כפופה לתנאי הפוליסה התקנית – רכב רכוש.

הפוליסה התקנית – רכב רכוש, קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח רכוש לרכב, אשר המבטח רשאי לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח או לבקשת בעל צי רכב. ניתן להוסיף הרחבות להיקף הכיסוי הניתן במסגרת הפוליסה התקנית, באישור הממונה.

בחודש יוני 2021 פרסם הממונה **תיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש - הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) (תיקון), התש"פ-2020** (להלן: "**התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש**"). במסגרת התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין פיצוי למערכות בטיחות מתקדמות שהותקנו ברכב; עדכון ההוראות הנוגעות להחזר דמי ביטוח יחסיים במקרה של ביטול הפוליסה מצד המבוטח, ללא תלות ביתרת התקופה לביטוח וללא קנס; ותיקון דוח עבר ביטוחי (דוח המשמש לצורך רכישת ביטוח בעתיד) על ידי העלאת סף הכנסת תביעה לדוח, משיעור של 35% מהפרמיה לסך של 5,000 ₪ מעל ההשתתפות העצמית. כמו כן נקבע כי תביעות שיתקבל בגין שיעור שיבוב העולה על 75% יוחרגו מהדוח. התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש נכנס לתוקף בחודש דצמבר 2021.

בשלב ראשוני זה החברה אינה יכולה להעריך את השלכות התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש. הדבר יכול להביא בטווח הקצר לגידול בשכיחות הגשת התביעות בביטוחי רכב רכוש בסכומים נמוכים, עקב אי קבלת מידע אודות תאונות בסכומים נמוכים אשר לא יכללו במסגרת דוח עבר ביטוחי, ובהתאמה להגדיל את עלות יישוב התביעות.

הערכת החברה ביחס להשפעת התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הלקוחות, המתחרים, הסוכנים, אישורי הממונה לעדכון תעריפים, עלויות יישוב התביעות ותעריפי הביטוח כפי שיקבעו לאורך זמן.

ב. הסדרים מיוחדים ביישוב תביעות רכב רכוש

1. הסדר השמאים

במטרה לייעל ולקצר הליכי יישוב תביעות רכב רכוש, ובהתאם להוראות שנקבעו בחוזר המאוחד, מפרסמות חברות הביטוח רשימות שמאים⁴³ ("**רשימת שמאי החוץ**"), לבחירת המבוטח. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, הצעת תיקון או שומה של שמאי שנבחר על ידי המבוטח מתוך רשימת שמאי החוץ (להלן: "**שמאי חוץ**"), מהווה הצעת התיקון או השומה הקובעת והיא מחייבת את הצדדים בכפוף לזכות המבוטח והמבוטח להעלות בפני שמאי החוץ הערות בעניינים טכניים. כמו כן, באפשרות המבוטח לערער על השומה בהתאם להסדר הקבוע בחוזר השמאים.

2. מוסכי הסדר

במטרה לייעל, לקצר ולהוזיל עלויות יישוב תביעות רכב רכוש התקשרה החברה עם "מוסכי הסדר" לתיקון רכבי מבוטחים שנגרם להם נזק חלקי (שאינו אובדן גמור). מוסך הסדר הינו מוסך שהתקשר עם החברה בחוזה למתן שירותים כ- "מוסך הסדר" בתמורה להנחות הניתנות למבטח (במחירי החלפים ו/או במחיר שעת העבודה) ו/או תוך התחייבות לעשות שימוש בחלפים שמעמיד לרשותו המבטח ואשר ניתן להשיגם בעלות מוזלת לעומת "מחיר הספר" בשוק (להלן: "**מוסך הסדר**"). החברה מאפשרת למבוטחיה לבחור את המוסך שבו יבוצע תיקון הרכב אולם מציעה למבוטחיה הטבות שונות כגון הנחת השתתפות עצמית ו/או העמדת רכב חלופי לתקופת התיקון, על מנת לתמרץ את המבוטחים לתקן את רכבם באחד ממוסכי ההסדר עמם התקשרה החברה. למבוטח יש אפשרות להתחייב במועד ההתקשרות, כי בקרות

⁴³ שמאי החוץ הינו מי שאינו שמאי בית. שמאי בית הם מי שעלולים להימצא בניגוד עניינים בשל קשר מיוחד עם המבוטח כגון במקרה שלי: שמאי שהוא עובד של קבוצת הביטוח; שמאי שלמעלה מ-30% מסך כל הכנסותיו משמאות ועסקים אחרים עם מבטחים הם מקבוצת הביטוח; חברת שמאות אשר קבוצת הביטוח מחזיקה בלמעלה מ-5% מאמצעי השליטה בה.

מקרה ביטוח תיקון הרכב יבוצע במוסך הסדר וכנגד זאת ייחנה המבוטח גם מהנחה בפרמיה והטבות נוספות בקרות מקרה הביטוח (להלן: "פוליסת נבחרת המוסכים").

ב3. רפורמה מוצעת בעניין מוסכי ההסדר והסדר השמאים:

בחודש מאי 2019 פרסם הממונה טיוטה שנייה של חוזר בעניין "תיקון הוראות החוזר המאוחד - הוראות בענף רכב רכוש" (להלן: "טיטת חוזר מוסכים ושמאים") המסדירה את אופן יישוב תביעות ביטוח בענף רכב רכוש, לעניין התקשרות עם שמאים ועם מוסכים וכן הוראות שונות ביחס להליך שיווק הפוליסה ויישוב התביעה.

הטיטה כוללת, בין היתר, הוראות בדבר מתן אפשרות לכל מוסך שיתחייב לעמוד בעקרונות שייקבעו על ידי המבטח ויחתום על הסכם התקשרות עמו, לשמש כמוסך מוסכם ולהעניק שירות למבוטחו או לצד שלישי (להלן: "מוסך מוסכם"); על המבטח לנהל משא ומתן שוויוני בין מוסכים בעלי מאפיינים דומים ומשעה שחתם על הסכם מול מוסך מוסכם יאפשר לכל מוסך אחר, בעל מאפיינים דומים, לחתום על הסכם בנוסח זהה; מחיר שעת עבודה יהיה בהתאם למוסכם בין המוסך המוסכם למבטח; עלות החלפים תהיה בהתאם להנחה שיתחייב המוסך המוסכם להעניק למבטח או שהמוסך המוסכם יתחייב כי מחיר חלקי חילוף שיספק לא יעלה על מחיר החלף שנרכש על ידי המבטח או אשר עשוי להיות מסופק על ידו, בהתאם להסכמה בין המבטח למוסך; מוסך מוסכם לא יחל בתיקון הרכב, אלא לאחר אישור חברת הביטוח ובעל הרכב.

ביחס לשמאים מוצע לקבוע, בין היתר, כי במקרה של בחירת שמאי מתוך מאגר שמאים שמציע המבטח (שמאי שהחלטתו מחייבת את חברת הביטוח, בכפוף להליך ערעור מוגבל שנקבע בפני שמאי מכריע), יחויב המבטח לעשות שימוש במאגר שמאים אשר יהיה פתוח לכל השמאים שיעמדו בקריטריונים שנקבעו בטיטה. בחירת השמאי מתוך המאגר תבוצע על ידי המבוטח מתוך רשימה של שלושה שמאים שתיבחר באופן אקראי (להלן: "מנגנון שמאי מאגר"). כן נקבע, כי במידה והתובע יחליט לפנות לשמאי פרטי (שלא בדרך של מנגנון שמאי מאגר), חברת הביטוח תהיה רשאית להתנות בחירה כאמור, בבדיקת הרכב טרום תיקון וכי הצעת התיקון או השומה במקרה כאמור תהיה הצעת התיקון והשומה הקובעות, אלא אם הציגה חברת הביטוח בכתב הצעת תיקון או שומה נגדיות והודיעה על רצונה לערער על הצעת התיקון או השומה בפני שמאי מכריע במנגנון מוגבל, כאמור.

חברת הביטוח תחויב להציע למבוטחים תכנית במסגרתה ניתן לבחור כל מוסך (להבדיל ממוסך מוסכם) וזאת ללא השפעה על גובה ההשתתפות העצמית שישלם המבוטח.

עוד מוצע לקבוע הוראות שונות בעניין גילוי, שקיפות ורמת שירות ובהן פרסום מדדי שביעות רצון של המבוטחים ביחס למוסכים מוסכמים והוראות גילוי נרחבות הן קודם למועד רכישת הפוליסה והן במועד התביעה.

החברה אינה יכולה לצפות את השפעותיה של טיטת חוזר מוסכים ושמאים, ככל שתפורסם, אשר יכול ותשפיע על עלויות ישוב התביעות בביטוחי רכב רכוש וזאת, בין היתר, נוכח ריבוי התיקונים המוצעים והשלכותיהם האפשריות, אשר יכולות לפעול ככיוונים מנוגדים ובהתחשב, בין היתר, בהתנהגות החברות, הסוכנים, המוסכים, השמאים והלקוחות.

ב4. טיטת תיקון תקנה 309 לתקנות התעבורה תשכ"א-1961 שכתרתה "שימוש ברכב שניזוק" ("תקנה 309"):

בחודש ינואר 2021 פרסם משרד התחבורה מסמך התייחסות לאיגודים המקצועיים (להלן: "דברי ההסבר") במסגרתו מוצע לתקן את תקנה 309 באופן שיביא לכך שכל נזק בטיחותי כהגדרתו בתקנות יהיה מחוייב דיווח (להבדיל מהמצב קודם לתיקון לפיו רק נזק בטיחותי מהותי מחוייב בדיווח). התיקון מוצע לאור מיעוט הדיווחים שנמסרו בעניין נזק בטיחותי לרכב בהתאם לתקנה 309, נוכח הקושי לקבוע מהו נזק בטיחותי מהותי ובמטרה להגביר את השקיפות לגבי מצבו של רכב משומש לרוכש.

בשלב ראשוני זה החברה אינה יכולה להעריך את מלוא השלכות תיקון תקנה 309. עם זאת, ככל שטיטת התיקון לתקנה 309 תהפוך לנוסח מחייב, הדבר צפוי להביא לגידול במספר הרכבים שיוכרוזו כאובדן (במקום נזק חלקי), לגידול בשיעור ירידת הערך שייקבע לרכבים בהם תירשם הערה בדבר נזק בטיחותי לרכב, ועלול להביא לגידול בעלות התביעה הממוצעת. בנוסף, במקרה של רישום הערה בדבר נזק בטיחותי לרכב, הדבר צפוי להפחית את התמורה שהחברה תקבל מספקי השרידים הרוכשים ממנה שרידי רכב שהוכרוזו כאובדן להלכה לצורך שיקומם.

הערכת החברה ביחס להשפעת התיקון לתקנה 309 הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח הסופי של התיקון לתקנה, בהתנהגות השמאים, הלקוחות, המוסכים וספקי השרידים.

ג. זכויות למידע וגילוי בענף רכב

ג.1. מאגר רכב רכוש

החל מדצמבר 2013 פועל מאגר מידע שהקימו איגוד חברות הביטוח ומרכז הסליקה של חברות ביטוח בע"מ ("חברת הסליקה") שעיקרו רישום היסטוריית תאונות של כלי רכב (להלן: "מאגר רכב רכוש"). המידע זמין הן לציבור רוכשי רכבים משומשים והן למבטחים שבחרו להצטרף למאגר ומטרתו איתור מידע ושקיפות בנוגע לתאונות שאירעו לכלי רכב משומשים בתקופה שקדמה לרכישתם.

איגוד חברות הביטוח וחברת הסליקה קיבלו פטור מאישור הסדר כובל מאת הממונה על ההגבלים העסקיים עד לחודש פברואר 2021, ואישור זה הוארך עד לאוגוסט 2025 באמצעות מנגנון הערכה עצמית, בהתאם לכללי ההגבלים העסקיים (פטור למיזמים משותפים) (הוראת שעה), תשס"ו-2006.

נכון למועד פרסום הדוח, מאגר רכב רכוש כולל מידע ממרבית חברות הביטוח המבטחות בפוליסות רכב רכוש בישראל, לרבות החברה. כל מבטח יכול להצטרף להסדר (קרי, למסור נתונים למאגר ולהגיש שאילתות) או לצאת מההסדר אחת לשנה בהודעה מוקדמת של 90 יום.

נכון למועד פרסום הדוח החברה עושה שימוש בנתוני מאגר רכב רכוש במסגרת יישוב תביעות וחיתום, לפי צרכיה. האפשרות לעשות שימוש בנתוני המאגר, מצמצמת את פערי המידע בשוק.

7.1.1.3. ענף ביטוח חבויות

בפוליסות ביטוח חבויות נהוג לבטח על פי אחד משני בסיסי כיסוי:

- **כיסוי לפי "בסיס מועד האירוע" (Occurrence basis)** – בפוליסות אלה, הכיסוי ניתן לאירועים אשר קרו בתוך תקופת הביטוח כאשר התביעה יכולה להיות מוגשת אף לאחר תום תקופת הביטוח, בכפוף להתיישנות.
- **כיסוי לפי "בסיס מועד הגשת התביעה" (Claims made basis)** – בפוליסות אלה הכיסוי ניתן על בסיס מועד הגשת התביעה, כלומר לתביעות אשר הוגשו לראשונה כנגד המבוטח במהלך תקופת הביטוח, אף אם העילה כנגד המבוטח נוצרה לפני מועד תחילת הביטוח, ובלבד שנוצרה לאחר תאריך מסוים שנקבע בפוליסה.

תתי ענפי הביטוח העיקריים בענף ביטוח חבויות הינם:

- **ביטוח אחריות כלפי צד שלישי (ביטוח צד ג')** – ביטוח זה נועד לכסות חבות – בדרך כלל חבות הנובעת מפקודת הנזיקין – של המבוטח, כלפי צדדים שלישיים (במקרה של מבוטח המעסיק עובדים, הביטוח אינו מכסה חבות כלפי עובדי המבוטח), בשל אירוע תאונתי שבעטיו נגרם נזק גוף ו/או רכוש, לרבות נזק תוצאתי הנובע מכך, ואשר התרחש במהלך תקופת הביטוח (פוליסה על בסיס מועד האירוע - Occurrence Basis).

ביטוח אחריות כלפי צד שלישי נמכר כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסות ביטוח אחרות, כגון: פוליסות לביטוח בית העסק, משרדים, פוליסות לביטוח דירות, בית משותף ופוליסות לביטוח עבודות קבלניות.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: סוג הפעילות של המבוטח, סוג הבניה של מבנה העסק, היקף הפעילות, מספר עובדים, הימצאותם של חומרים מסוכנים בשימוש העסק, מספר האתרים בהם המבוטח מקיים את פעילותו, עסקים סמוכים אליו, מצב התחזוקה הכולל של העסק, גבולות האחריות המבוקשים על ידי המבוטח, ההשתתפות העצמית והיסטוריית התביעות של המבוטח.

- **ביטוח אחריות המוצר** – ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח בגין נזק לגוף ו/או לרכוש של צד שלישי, לרבות נזק תוצאתי הנובע מהם, שנגרם על ידי מוצר פגום שהמבוטח ייצר, יבא או סיפק, לאחר שהמוצר יצא מחזקתו של המבוטח ושתביעה בגינו הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה – Claims Made Basis).

הפוליסה מתבססת על **חוק האחריות למוצרים פגומים, תש"ס - 1980**, המחיל על היצרן (כהגדרתו בחוק, הכוללת למשל, גם יבואן ו/או ספק) אחריות בגין נזקי גוף; וכן פקודת הנזיקין, המחילה על היצרן אחריות נזיקית בגין נזקי גוף ורכוש.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: סוג הפעילות של המבוטח וסוג המוצרים המיוצרים, מיובאים, או מסופקים על ידו, היקף הפעילות (בהתאם למחזור המכירות של העסק), גבולות האחריות המבוקשים, סכום ההשתתפות העצמית, תקופת כיסוי תביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח, אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, היסטוריית התביעות והיקף הכיסוי הטריטוריאלי (בישראל או גם בגין יצוא למדינות זרות).

○ **ביטוח אחריות מקצועית**- ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח בגין נזק לגוף ו/או לרכוש של צד שלישי ו/או נזק כספי לצד שלישי שנגרם כתוצאה מהפרת חובה מקצועית בתום לב, אשר מקורה במעשה או במחדל המהווים רשלנות, טעות או השמטה של המבוטח במסגרת מקצועו של המבוטח בגינו ניתן הכיסוי בפוליסה ואשר תביעה בגינו הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה - **Claims Made Basis**). הכיסוי בפוליסה אינו מוגבל לאירועים תאונתיים.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: תחום העיסוק, היקף הפעילות, תקופת כיסוי תביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח, אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, גבולות האחריות המבוקשים, סכום ההשתתפות העצמית, מחזור הכנסות, מספר עובדים, ותק במקצוע, היסטוריית תביעות, תחום טריטוריאלי ושיפוט.

○ **ביטוח אחריות מעבידים**- ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח כלפי עובדיו בשל נזק גוף, אשר נגרם לעובד תוך כדי ועקב עבודתו אצל המבוטח, בשל רשלנות המבוטח, במשך תקופת הביטוח, כתוצאה מתאונה ו/או מחלה (פוליסה על בסיס מועד האירוע - **Occurrence Basis**). החבות המכוסה על פי פוליסה זו היא מכוח פקודת הנזיקין. פוליסות רחבות יותר מכסות את חבות המעביד המבוטח כלפי עובדיו גם מכוח חוק אחריות למוצרים פגומים.

ביטוח אחריות מעבידים הינו מוצר משלים לפיצויים המשולמים לאדם שנפגע על ידי המוסד לביטוח לאומי בשל תאונת עבודה או מחלת מקצוע, אשר סוגם בחוק מוגבל ושיעורם קצוב. פוליסה זו מכסה את החשיפה העודפת מעבר לכיסוי הביטוח הלאומי ולא יותר מתקרת האחריות הרשומה בפוליסה.

פוליסת אחריות מעבידים יכולה להירכש כמוצר עצמאי או להיות משולבת, ככיסוי נוסף, במסגרת פוליסות אחרות, כגון: פוליסות לביטוח בתי עסק, פוליסות לביטוח דירה ופוליסות לביטוח עבודות קבלניות.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: מספר העובדים המועסקים, שכר העבודה השנתי שמשלם המעביד, רמת הסיכון של העסק על-פי עיסוקו וניסיון התביעות שלו. כמו כן, מושפעים דמי הביטוח מהקפדה על נוהלי הבטיחות שמקיים המעביד בעסק, ממצב התחזוקה הכולל של העסק וממידת חשיפתו לחומרים מסוכנים.

○ **ביטוח אחריות נושאי משרה (D&O)**- ביטוח זה נועד לכסות את חבותם החוקית של דירקטורים ונושאי משרה אחרים (**Directors & Officers**), בגין נזק כספי שנגרם עקב מעשה או מחדל שעשו או נמנעו מלעשות, בתום לב או מחמת רשלנות, בכפוף לחריגים בפוליסה, בתוקף היותם נושאי משרה בחברה ואשר תביעה בגינם הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה - **Claims Made Basis**). החבות המכוסה על פי פוליסה זו היא מכוח חוק החברות והוראות חוק נוספות, המטילות חבות אישית על נושאי משרה, לרבות הפרת חובת זהירות והפרת חובת אמונים בתום לב, אותן ניתן לבטח בהתאם לדין.

חברת הביטוח תשלם תגמולי ביטוח למבוטח (נושא המשרה) או תשפה את בעלת הפוליסה (בדרך כלל החברה הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה המכהנים בה), בגין תשלום ששילמה לנושא המשרה, והיתה רשאית לעשות כן על פי חוק.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: תחום העיסוק, הרכב בעלי המניות, חשיפה טריטוריאלית, חוסן פיננסי, חשיפה למסחר בבורסות, גבולות אחריות, סכום ההשתתפות העצמית, תקופת הכיסוי לתביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, היסטוריית התביעות ותנאי הסכמי ביטוח המשנה.

בשנת הדוח ובשנה שקדמה לה, חל גידול משמעותי בתעריפים הסופיים למבוטח וקיטון בהיצע הביטוח ובגבולות האחריות הנמכרים וזאת נוכח מדיניות מבטחי המשנה, עזיבתם של חלק ממבטחי המשנה בעולם את תחום הביטוח בעקבות הפסדים שנגרמו, ונוכח הערכות הסיכון שהשתנו, דבר שהשפיע בהתאמה גם על השוק בישראל. ענף ביטוח אחריות מקצועית מגובה ברובו המכריע בביטוח משנה.

• **תיקון חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995**

לעניין תיקונים לחוק הביטוח הלאומי ראה סעיף 7.1.1.1(ד) לעיל.

• **שיעור הריבית המשמש להיוון קיצבאות ביטוח לאומי**

לעניין שיעור הריבית המשמש לצורך היוון קיצבאות ביטוח לאומי, ראה סעיף 7.1.1.1(ד)(2) לעיל.

7.1.1.4. **ענף ביטוח רכוש ואחרים**

• **ענף זה כולל מספר תתי ענפים כמפורט להלן:**

א. תת ענף ביטוח דירות

תת ענף זה כולל ביטוח דירות, תכולה ומבנה, בתוכניות שונות, אשר העיקרית שבהן הינה תוכנית ביטוח מקיף לדירות. תת ענף זה כולל כיסוי לדירת המבוטח כנגד אובדן או נזק פיזי שנגרמו למבנה הדירה או לתכולתה כתוצאה מסיכונים נמנים המפורטים בפוליסה. פוליסה זו כפופה לתנאים מינימאליים אשר נקבעו במסגרת **התוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולת) התשמ"ו – 1986** (להלן: "**הפוליסה התקנית לביטוח דירה**"). את תנאי הפוליסה התקנית לביטוח דירה ניתן לשנות רק לטובת המבוטח וניתן להוסיף לה הרחבות לגבי הרכוש והסיכונים המבוטחים, היקף הכיסוי וכן ביטוחי חבויות הקשורים לדירת המגורים (כגון ביטוח חבות מעבידים). הביטוח מיועד לדירות מגורים במגזר הפרטי וכולל בין היתר פוליסות לביטוח דירה למבוטחים שנטלו הלוואות מגובות במשכנתא שחלקן נמכר באמצעות סוכנויות בנקים למשכנתאות ובמקרים כאמור הפרמיה שלהן מוגבלת על ידי הממונה.

החברה מציעה מספר תכניות לביטוח דירה, הנבדלות זו מזו בהיקף הכיסוי ובגובה הפרמיה. הפרמיה הינה לרוב דיפרנציאלית ונגזרת בעיקר מהיקף הכיסוי המבוקש, מסכומי הביטוח ומרמת הסיכון.

ב. תת ענף ביטוח רכוש אחר

תת ענף זה כולל פוליסות המיועדות בעיקר למגזר העסקי ומכסות אובדן או נזק פיזי ישיר לרכוש של המבוטח או לרכוש של המבוטח זיקה אליו, כתוצאה מסיכונים שעלולים להיגרם לרכוש המבוטח כגון: אש, ברק וסיכונים שונים נוספים. במסגרת תת ענף זה נמכרות אף פוליסות ביטוח ציוד אלקטרוני, ציוד מכני הנדסי, שבר מכני ועבודות בנייה (עבודות קבלניות והקמה), ביטוח מטענים בהובלה יבשתית בינלאומית (ימית ואווירית), ביטוח כלי שיט, ביטוח נזקי טרור וביטוחים שונים אחרים (כגון כספים ונאמנות).

הפוליסה הרווחת היא פוליסה ל**ביטוח בתי עסק - "אש מורחב"** שהינה פוליסה על בסיס סיכונים הנמנים בה - המכסה, סיכונים שעלולים להיגרם לרכוש המבוטח, כגון: אש וברק, התפוצצות, התנגשות, שביטות, נזק בזדון,

פריצה ושוד. כן מאפשרת הפוליסה כיסוי לנזקי טבע, לרבות רעידת אדמה. ביטוח "אש מורחב" נועד להעניק כיסוי לשיקומו של העסק תוך מתן שיפוי בגין הנזק הפיזי. נזקי אש, לרבות נזקי טבע ורעידת אדמה, מתאפיינים בשכיחות נמוכה אך בחומרה גבוהה, לעומת נזקי פריצה המתאפיינים בשכיחות גבוהה ובחומרה נמוכה.

ניתן לרכוש כתוספת לפוליסת ביטוח "אש מורחב" גם כיסוי ביטוחי ל"אובדן תוצאתי" (אובדן רווחים) שהינו תוצאה של הנזק הפיזי שנגרם לרכוש המבוטח. הפרמיה לכיסוי "אובדן תוצאתי" נקבעת, בדרך כלל, כשיעור מסכום הביטוח שנקבע בפוליסה, לפי סוג הפעילות של העסק המבוטח, היקף הכיסוי המוענק לו ותקופת השיפוי המבוקשת.

ניתן להרחיב את הכיסוי "אש מורחב" לכיסוי "משלים כל הסיכונים" (המכסה כל סיכון למעט הסיכונים המוחרגים בפוליסה). על פי רוב, כרוכה ההרחבה בתשלום תוספת פרמיה והינה בסכום מוגבל. בנוסף, קיימת גם פוליסה על בסיס "כל הסיכונים לתעשייה", שנמכרת במקרים מיוחדים לעסקים ספציפיים, במסגרתה מכוסים נזקים תאונתיים לרכוש המבוטח, למעט הנזקים המוחרגים במסגרת הפוליסה.

במרבית המקרים הפוליסות בביטוחי רכוש אחר מונפקות לפרק זמן של שנה.

ג. תת ענף ערבויות

תת ענף זה כולל בעיקר פוליסות ערבות על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ("חוק המכר"), המונפקות על ידי החברה, שמהותן הינה התחייבות לשיפוי מוטב בגין הפרת התחייבות הנערב ו/או המבוטח כלפיו. פוליסות לפי חוק המכר, מיועדות להבטחת השקעתם של רוכשי יחידות דיור שבנייתן טרם הושלמה, למקרה שמוכר הדירה לא יוכל להעביר לקונה בעלות או זכות אחרת בדירה כמסכם בחוזה המכר בשל התקיימות אחת העילות המנויות בחוק המכר. נוסח הפוליסות לפי חוק המכר המשווקות על ידי החברה מותאם, בשינויים המחויבים, להוראות שפורסמו בעניין במסגרת תקנות שהותקנו מכוח חוק המכר. פוליסות אלו מונפקות בדרך כלל כנגד בטוחות ותקופת הביטוח בפוליסות אלו ארוכה (עד לפקיעת הפוליסה על פי אחת החלופות לפי חוק המכר, וביטול הכיסוי על פיה, יכול ויחלפו מספר שנים). הסיכון בפוליסות פוחת עם התקדמות הבניה ועד למסירת החזקה בנכס. ההכרה בהכנסה בגין פוליסות אלו נדחית על פני 3 שנים. בחלק מן המקרים בהם החברה מוכרת פוליסות לפי חוק המכר, היא מעניקה במקביל מימון ליזם לצורך הקמת הפרויקט. מעת לעת החברה מנפיקה גם ערבויות מסוגים אחרים.

החברה מעמידה בעיקר הלוואות לליווי בנייה למגורים לצד ערבויות מכר וזאת בשיתוף עם בנקים, עם גורמים חוץ בנקאיים או באופן עצמאי. בנוסף, מנפיקה החברה גם ערבויות מסוגים אחרים (ערבויות ביצוע וערבויות אוטונומיות נוספות) המונפקות על ידי החברה במסגרת פרויקטים אותם היא מממנת כחלק ממימון בניה במתכונת של "ליווי סגור".⁴⁴

בשנים האחרונות החברה הגדילה את פעילותה בתת ענף זה, בין היתר באמצעות התקשרותה עם מכלול התחדשות עירונית פתרונות נדל"ן בע"מ ("מכלול"). מכלול נוסדה בשנת 2018, ועיסוקה בהעמדת מימון ליזמים בפרויקטי נדל"ן שונים, ובפרט פרויקטים בתחום הנדל"ן למגורים והתחדשות עירונית. בחודש מרס 2020 מימשה החברה אופציה לרכישת 20% מהון המניות של מכלול, חתמה על תיקון להסכם מסגרת אשראי משנת 2018, במסגרתו נערכו שינויים בתנאי מסגרת האשראי וערבויות חוק מכר שהעניקה החברה למכלול, ובנוסף קיבלה 8% נוספים מהון המניות של מכלול. עם קבלת המניות, מכרה החברה, בהתאם למחיר שנקבע בהערכת שווי, את מלוא מניותיה במכלול לכלל פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של כלל החזקות. החברה ממשיכה להעמיד אשראי וערבויות חוק מכר למכלול תחת הסכם מסגרת האשראי.

⁴⁴ מסגרת עסקית לאספקת שירותים בנקאיים למימון בנייה במסגרתה מבטיח הגורם המממן את כל היבטי המימון של הפרויקט.

בנוסף, מנפיקה כלל ביטוח אשראי ערבויות ככלל לתקופות של עד שלוש שנים, בין היתר, מסוג מכרז, מקדמה וביצוע, למוטבים שהינם רשויות שלטוניות, גופים ממשלתיים, עיריות או חברות בבעלותן. בשלב זה הפעילות אינה מהותית.

ד. תת ענף ביטוח תאונה, מחלה ונכות

תת ענף זה כולל **פוליסות ביטוח תאונות אישיות** אשר הינן פוליסות לתקופת ביטוח קצובה של עד 12 חודשים, המעניקות פיצוי בקרות מוות ו/או נכות (מלאה או חלקית) כתוצאה מתאונה ו/או אי כושר זמני לעבודה מתאונה על פי היקף הכיסוי הנבחר.

פוליסות אלה נמכרות כביטוחי פרט וכביטוחים קבוצתיים.

בעקבות שינויי רגולציה שנערכו בשנים האחרונות בתת ענף זה, אשר הביאו להכבדה תפעולית משמעותית, קטנה פעילותה של החברה בביטוח תאונות אישיות לטווח קצר (עד 12 חודשים).

בחודש יוני 2020 פורסם **תיקון הוראות החוזר המאוחד – שער 6 חלק 3 פרקים 2,3 ו-4 – ביטוח תאונות אישיות** (להלן: "**חוזר תאונות אישיות**"), הכולל הוראות שמטרתן להסדיר את תהליך המכירה ואת הכיסוי הביטוחי בענף תאונות אישיות. חוזר תאונות אישיות נכנס לתוקף במאי 2021.

במהלך שנת הדוח, בעקבות מכלול השינויים הרגולטורים החלים על ביטוח תאונות אישיות ובפרט חוזר תאונות אישיות, ריכזה החברה את מכירת פוליסות ביטוח תאונות אישיות קצרות טווח למקרים בהם הפוליסה מוחרגת מהוראות חוזר תאונות אישיות, וזאת במסגרת חטיבת הבריאות. להערכת החברה להחלטה האמורה לא יהיו השלכות מהותיות על דוחותיה הכספיים של החברה.

לפירוט נוסף בדבר חוזר תאונות אישיות והשלכותיו, ראה סעיף 8.1.2.1 (ג) להלן.

בעבר ביטחה החברה תלמידים בפוליסות תאונות אישיות. ככלל, החברה חדלה לשווק ביטוחים אלה החל מספטמבר 2016. ההתחייבויות בפוליסות תאונות אישיות לתלמידים הינן בעלות זנב תביעות ארוך במיוחד, כיוון שתקופת ההתיישנות לגבי קטינים מתחילה להימנות לכל המוקדם עם הגיעם לגיל 18. לפיכך, על אף היציאה מתחום הפעילות של שיווק פוליסת תאונות אישיות לתלמידים לחברה נותרה עדיין חשיפה בגין פוליסות אלה.

7.1.1.5. ענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ

ענף זה כולל פוליסות לביטוחי סיכוני אשראי בשוק המקומי וסיכוני סחר חוץ בחו"ל, המשווקות על ידי כלל ביטוח אשראי, ומעניקות למבוטחים - חברות המוכרות באשראי בישראל ובחו"ל, כיסוי לסיכונים מסחריים, כנגד חדלות פירעון ואי פירעון מתמשך של הקונה מהחברה המבוטחת בישראל ובחו"ל, וכן כיסוי לסיכונים פוליטיים בחו"ל בלבד. סיכונים פוליטיים כוללים מורטוריום כללי שהוכרז על ידי המדינה ממנה אמור להתבצע תשלום התמורה למבוטח ("**מדינת היבוא**"); איסור יבוא על ידי מדינת היבוא או ביטול רישיון יבוא המונעים ביצוע ההסכם בין החברה המבוטחת ללקוח שלה; אירוע מדיני או קושי כלכלי במדינת היבוא המונעים העברת התמורה ואי תשלום התמורה על ידי לקוח ציבורי במדינת היבוא (היינו – הממשלה או רשות מקומית כלשהי או גוף המפוקח על ידי מי מהן).

ההתקשרות עם המבוטח נעשית באמצעות פוליסת ביטוח בסיסית המהווה את מסגרת ההתקשרות בין הצדדים ומגדירה את תנאי הכיסוי הביטוחי. תחת פוליסת הבסיס מאשרת החברה למבוטח תקרות אשראי בסכום ובתנאים משתנים בתהליך חיתום פרטני לכל לקוח של המבוטח המאושר על ידה. ככלל, הפוליסות בענף זה הינן לטווח קצר לשנה ומתחדשות בדרך כלל באופן אוטומטי.

הפוליסה מספקת יציבות למבוטח על ידי צמצום החובות האבודים ויציבות בתזרים המזומנים תוך ניהול סיכוני האשראי של לקוחות המבוטח וטיפול בחובות בהם יש קשיי גבייה.

בנוסף, בהתבסס על פוליסת הביטוח של החברה יכול המבוטח לקבל שירותי פקטורינג מבנקים או מחברות פיננסיות אחרות, ואף לפנות לגורם המממן את המבוטח (בנק, חברת פקטורינג או כל גוף אחר) לשם הגדלת מסגרת האשראי של המבוטח, וזאת באמצעות קביעת הגורם המממן כמוטב לקבלת תגמולי ביטוח על פי הפוליסה.

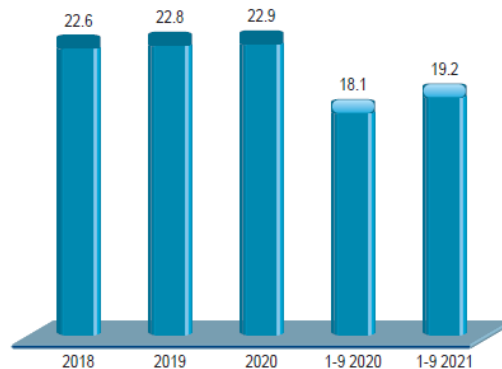
הפעילות בענף ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ מבוצעת באמצעות כלל ביטוח אשראי חברה בשליטה של החברה, המחזיקה 80% ממניותיה, כאשר 20% מהמניות הנוספות מוחזקות על ידי ATRADIUS PARTICIPATION HOLDINGS SL ("קבוצת Atradius"). בין בעלי המניות בכלל ביטוח אשראי קיים הסכם המסדיר את שיתוף הפעולה העסקי של הקבוצה עם קבוצת Atradius כשותף אסטרטגי, ומאפשר לכלל ביטוח אשראי לבטח עסקאות אשראי במדינות רבות (ההסכם בין בעלי המניות לרבות תיקונים, ייקרא להלן: "הסכם בעלי המניות"). לפרטים בדבר הסכם בעלי המניות, המתחדש אחת לתקופה, ראה סעיף 9.14.3 להלן.

7.1.2. השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

שוק הביטוח הכללי הראה יציבות בהיקפי הפרמיות בשנת הדוח תוך שמירה על תמהיל מוצרים בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

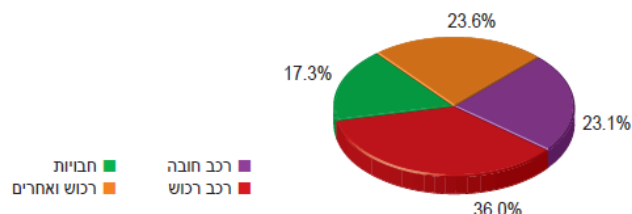
בהתאם לפרסומי הממונה, ליום 30 בספטמבר 2021, הסתכמו הפרמיות ברוטו בתחום הביטוח הכללי בישראל בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 בכ- 19.2 מיליארדי ש"ח, גידול של 6% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

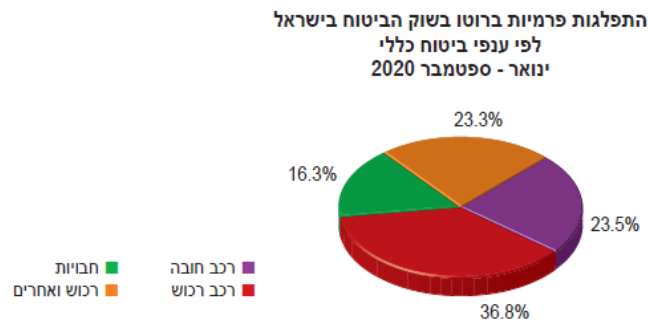
התפתחות פרמיות ברוטו בתחום הביטוח הכללי
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליארדי ש"ח



להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בשוק הביטוח הכללי בישראל לפי ענפי ביטוח כללי המתוארים בתחום זה למעט ענף מחלות ואשפוז לזמן קצר שמתואר בתחום ביטוח בריאות (סעיף 8.1.1.1 להלן) אשר קיימת שונות בין החברות לעניין הכללתו בתחום הבריאות או בתחום הביטוח הכללי בחודשים ינואר עד ספטמבר בשנים 2020 ו-2021:

התפלגות פרמיות ברוטו בשוק הביטוח בישראל
לפי ענפי ביטוח כללי
ינואר - ספטמבר 2021





בהתאם לפרסומי הממונה, ליום 30 בספטמבר 2021, הסתכם הרווח בתחום הביטוח הכללי בישראל בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 בכ-1.24 מיליארד ש"ח, לעומת רווח של כ-1.36 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים נוספים אודות התפתחות הרווח בתחום הביטוח הכללי בחברה, ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.2.



א. ענף ביטוח רכב חובה-

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין ככלל במוצר אחד ובתחרות מחירים משמעותית. הביקוש בתחום זה, הינו תוצאה של כמות כלי הרכב אשר הולכת וגדלה מדי שנה, לאור העובדה כי מדובר בביטוח חובה ומתנאי התחרות בתחום. תנאי התחרות מושפעים, בין היתר, מכניסתם של גורמים חדשים לשוק ואף מהתערבות רגולטורית. האפשרות לערוך השוואת תעריפים באמצעות אתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחסכון וכן באמצעות אמצעים דיגטליים שונים, המאפשרים שימוש במחוללים להשוואת מחירים בשוק, תורמת גם היא לסביבת התחרות.

מעבר לתמחור המושפע משיקולי התחרות, הרווחיות בענף זה עשויה להיות מושפעת, בין היתר, משינויים בכמות תאונות הדרכים וחומרת הפציעות מהן, משינויים בהיקף תביעות שיבוב ומשינויים בחקיקה ובפסיקה הנוגעים לענף.

הרווחיות המושגת מושפעת מהתוצאות החיתומיות ומהתעריפים, כמו גם תוצאות ההשקעות, המושפעות משינויים בשוק ההון, משינויים בשיעורי הריבית ובשיעורי האינפלציה. שינויים בשיעור הריבית ובאינפלציה כאמור, משפיעים במיוחד על הרווחיות בביטוחי חבויות ובביטוח רכב חובה, וזאת לאור העובדה שענפים אלו מתאפיינים ברמת עתודות גבוהה יחסית הנובעת ממרווח זמן ניכר בין מועד קבלת הפרמיות עד להשלמת הטיפול בתביעות. לפרטים נוספים בעניין השינויים בריבית ההון ובעניין הסדר השיבוב של הביטוח הלאומי, ראה סעיפים 7.1.1.1(2) ו- 7.1.1.1(ד) לעיל.

ב. ענף ביטוח רכב רכוש

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין ככלל במוצר אחיד ביחס לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון ובתחרות מחירים משמעותית. הגידול בתחום זה, הינו תוצאה של כמות כלי הרכב אשר הולכת וגדלה מדי שנה.

הרווחיות בענף זה עשויה להיות מושפעת, בין היתר, משינויים שונים ברכיבים, כגון: מדיניות חיתום, כמות גניבות הרכב ותאונות הדרכים, שינוי במחירי חלפים ובעלות התיקון, שינויי תקינה ושינויי רגולציה, שינוי במחירי כלי רכב חדשים, מחיר שעת עבודה במוסכים ונזקים עקב פגעי טבע. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.2(ב) לעיל.

לפרטים בדבר שינויי רגולציה בענף ביטוח רכב רכוש שעשויים להשפיע על הרווחיות בענף זה ראה סעיף 7.1.1.2(ב) לעיל.

ג. ענף ביטוח חבויות

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין במוצרים בעלי מאפיינים דומים ובתחרות מחירים משמעותית. הביקוש בענף זה, הינו תוצאה, בין היתר, של המצב המשפטי, לרבות הלכות שנקבעות בקשר עם פרשנות הוראות הדין לנזקי גוף ורכוש לצדדים שלישיים המכוסים במסגרת הפוליסות.

הרווחיות בענפי חבויות עשויה להיות מושפעת מהתחרות בענף, משינויים רגולטוריים, מטיב החיתום ומרמת הוודאות המשפטית הקיימת. לפרטים נוספים בעניין תיקוני החקיקה המסדירים את זכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי והשינויים בריבית ההיוון, ראה סעיפים 7.1.1.1(ד) ו- 7.1.1.1(ד)(2) לעיל. לפרטים נוספים אודות שינויים בהיצע בביטוחי חבויות מסוג דירקטורים ונושאי משרה (D&O) ראה סעיף 7.1.1.3 לעיל.

לפרטים בדבר השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווחיות בענף זה, ראה סעיף קטן א' לעיל "ענף ביטוח רכב חובה", שהינו בעל מאפיינים דומים בהקשר זה.

ד. ענפי ביטוח רכוש ואחרים-

הביקוש לענפי הרכוש ורווחיותם עשוי להיות מושפע, בין היתר, משיעור פריצות, שריפות ונזקי מים לדירות ובתי עסק וכן מנזקים עקב פגעי טבע.

הביקוש לענפים אלה יכול להיות מושפע מהתחרות בתחום.

ביטוחי ערבויות נמכרים על ידי חברות ביטוח וערבויות חוק מכר מונפקות גם באמצעות בנקים. הביקוש לביטוחים אלה, מושפע, בין היתר מהתפתחות ענף הבניה ומן החלופות הנבחנות על ידי הקבלנים והוא עשוי להיות מושפע, בין השאר, מהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובחו"ל, ממצב שוק ההון וטיב החיתום, לרבות הערכת סיכוני הענף בו פועל הנערב וקביעת יכולת ההחזר של הנערב. בשנת הדוח החברה הגדילה את פעילותה בתחום ערבויות חוק מכר, לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.4(ג) לעיל.

ה. ענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ-

הביקוש והרווחיות בענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ עשויים להיות מושפעים, בין השאר, מהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובחו"ל, ממצב שוק ההון, מרמת סיכון הענף בו פועל החייב וממצב התחרות בשוק ביטוח האשראי בישראל.

ו. תת ענף ביטוח תאונות אישיות

הביקוש לתת ענף זה יכול להיות מושפע מהתחרות בתחום. בנוסף, לביטוחים מסוג תאונות אישיות יכולים להיות תחליפים באמצעות רכישת מוצרים שונים בביטוח חיים ובריאות הנותנים כיסוי לתקופה ארוכה. שינויים משמעותיים בסביבה הרגולטורית בשנים האחרונות הקשו על הליכי המכירה והשימור של הפוליסות. לפרטים נוספים ראה סעיף

7.1.1.4 (ד) לעיל ו-8.1.2.1 (ג) להלן. לפרטים בדבר ביטוח תאונות אישיות תלמידים שהחל מספטמבר 2016 אינו נמכר עוד על ידי החברה, ראה סעיף 7.1.1.4 (ד) לעיל.

7.1.3. שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים.

בהתאם לנתונים המפורסמים באתר הממונה, הקבוצה הינה הקבוצה הרביעית בגודלה בתחום הביטוח הכללי.

להערכת החברה, חלקה של החברה בשווקים יושפע, מהתחרות הערה בתחום, אשר תמשיך להתמקד בגובה דמי הביטוח ובמתן השירותים למבוטחים, ואף מהסרת חסמי כניסה רגולטורים וכניסת חברות ביטוח חדשות לפעילות בתחום בשנים האחרונות. לפירוט לעניין זה ראה סעיף 7.2.1 להלן. כמו כן שינויים בהסדרים מול ספקים (מוסכים ושמאים) בעקבות טיוטת חוזר מוסכים ושמאים, יכולים להשפיע על נתחי השוק בפוליסות הרכב. לפירוט בעניין זה ראה סעיף 7.1.1.2 (ב3) לעיל. לפרטים נוספים בדבר השפעת התחרות ראה סעיף 7.2 להלן.

החברה פועלת לגידול עסקי, במיוחד בעסקי הפרט, בסביבה עסקית תחרותית אגרסיבית.

הערכות החברה הינן בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססות על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בתנאי התחרות בתחום, באופן היישום של הוראות רגולטוריות, בהתנהגות הגורמים המתחרים ובעלי הרישיון, ובהשפעה על התעריפים.

7.1.4. מוצרים חדשים

בשנת הדוח שווקו על ידי החברה מוצרים חדשים ובכללם:

(א) פוליסת סייבר למשפחה (Family Cyber). המוצר משווק ליחידים ולמשפחות ומקנה כיסוי ביטוחי בגין נזקים שונים שעשויים להיגרם כתוצאה מהפעילות ברשת האינטרנט, כגון "שיימינג", הטרדות, בריונות ברשת, גניבת זהות, שימוש בפרטים אישיים, שחזור מידע מבטוח דיגיטלי, דרישות כופר, הונאה, הוצאת כספים במרמה ברשת ("פשיינג"), וגניבת כספים מקוונת.

(ב) כלל Behave - מסלול חדשני בביטוח מקיף לרכב המבוסס על אפליקציה הבוחנת את נהיגתם של כל אחד מהנהגים הנקובים ברכב המבוטח, לפי שני מדדים - איכות הנהיגה והנסועה (קילומטראז'). בהתאם, לקוחות המסלול יכולים ליהנות מהנחה בכל חודש במחיר הביטוח, בהתאם לאיכות הנהיגה שלהם וכמות הנסועה.

7.2. תחרות

7.2.1. גורמים מעודדי תחרות

להערכת החברה התחרות המשמעותית בביטוח כללי, ובפרט בענפי הפרט, תמשיך בתקופה הקרובה והיא אף התגברה בשנים האחרונות, בין היתר, כפועל יוצא מכניסת מתחרים חדשים לשוק והסרת חסמים רגולטורים כמפורט בסעיף 9.3.1.2 להלן, מהשפעתן המתמשכת של רפורמות רגולטוריות יחודיות לתחום, כמפורט לעיל ולהלן, וכתוצאה מהוראות רגולטוריות רוחביות. התחרות הגוברת הובילה לפיתוח מוצרים חדשים ומסלולי ביטוח ייחודיים שמעניקים הנחות פרוטונאליות, לשכלול התחרות בשוק ולשחיקה בתעריפי הביטוח. להלן גורמים המשפיעים על התחרות בתחום ומעודדים אותה:

- **שקיפות ומחיר** - בהתאם לחוק הביטוח, מבטח המבקש להנהיג או לשנות תנאי תוכנית ביטוח או את דמי הביטוח מחויב להודיע לממונה על כך 30 ימי עבודה מראש ובסמכות הממונה להתנגד לכך. מעת לעת החברה מנהלת דיונים עם הממונה בקשר עם בקשות כאמור ולרבות ביחס לתעריפי ביטוח. במהלך השנים האחרונות פורסמו הוראות שונות שמטרתן הגברת השקיפות ללקוחות, בין היתר בין שלב ההצטרפות לביטוח ולקראת סיום תקופתו, במסגרות הוראות חוזר חידושים.

• **זמינות נתונים באמצעים דיגיטליים** – בשנים האחרונות קודמו על ידי הממונה הוראות שונות שעניינן העברת מידע באמצעים דיגיטליים. במסגרת זו נכנס לתוקפו בשנת 2018 תיקון לחוק ביטוח בענין "צירוף לביטוח" אשר חייב את הגורם המשווק במעמד בירור הצרכים לבדוק בהר הביטוח (פלטפורמה המרכזת מידע ביחס לכל מוצרי הביטוח שיש למבוטח בחברות הביטוח) (למעט בענפים שהוחרגו) האם למועמד לביטוח קיימים מוצרי ביטוח דומים, דבר המגביר את התחרות בשוק.

בנוסף, הממונה קידם דיווח ניסיון תביעות בתביעות רכב רכוש ל- "הר הביטוח" במטרה לייצר דוח תביעות מרכז שיקל על מבטחים אשר נדרשים להציג דוח תביעות, לצרכי חיתום, טרם הצטרפות לביטוח. דבר זה שיפר את מהימנות הנתונים, הסיר חסמים תפעוליים וכפועל יוצא הגביר את התחרות.

• **מכירות** – החברה מפעילה פלטפורמה דיגיטלית לשיווק מוצרי רכב חובה, רכב רכוש, ביטוח דירה וסייבר פרט. בנוסף החברה מפעילה מוקד מכירה ישירה למוצרים אלה.

• **מחשבוני- חלק** מהתחרות בתחום מתמקד בתחרות ביחס לגובה דמי הביטוח. באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון מפורסם מחשבון ביטוח רכב חובה, המציג את תעריפי הביטוח של כל החברות, הנקבעים בהתאם למשתנים הרלבנטיים (של כל חברה) לביטוח הרכב לגביו מבוצעת השאילתה במחשבון ("מחשבון רכב חובה"). מחשבון רכב חובה מאפשר למעוניינים להשוות תעריפי ביטוח החובה לרכב בין החברות. כמו כן, באתר האינטרנט האמור, מפורסם מחשבון תעריפי ביטוח דירה ("מחשבון דירה"). מחשבון דירה מיועד להציג תעריפי ביטוח השוואתיים של מבטחים, בהתאם לכיסויים הניתנים בפוליסה התקנית לביטוח דירה ותכולתה.

• **מחוללים להשוואת מחירים** – בשנים האחרונות, לרבות בשנת הדוח, התפתחו בשוק אגרגטורים שונים אשר משמשים את סוכני הביטוח ו/או לקוחות הקצה, ככלי מכירה השוואתי בביטוחי רכב. האגרגטורים מאפשרים קבלת הצעות מחיר לביטוח ממספר חברות ביטוח במקביל, דבר אשר מגביר את התחרות בענף רכב חובה ובתת ענף רכב רכוש.

• **שירות ויישוב תביעות** – להערכת החברה בשנת הדוח ובשנים הבאות, התחרות בתחום תמשיך ותתרחב והיא תתייחס גם למרכיבים נוספים מעבר לנושא המחיר, כדוגמת נושא השירות ולאופן ישוב התביעות. נתונים אלה, מהווים כלי מדידה נוסף, בידי המבוטח, לבחירת המוצר הביטוחי. הממונה מפרסם באתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון נתונים השוואתיים אודות אופן יישוב התביעות על ידי חברות הביטוח וכן נתונים השוואתיים אודות מדדים לבחינת השירות המסופק על ידי חברות הביטוח למבוטחים.

החברה מחזיקה באפליקציה בשם "הלחצן של כלל" המאפשרת למבוטחי החברה לקבל שירות חירום 24 שעות ביממה במקרה של תאונה ברכב או אירוע בחו"ל (בקשר לפוליסת נסיעות לחו"ל) או במקרה של נזקי צנרת בדירה המבוטחת, בלחיצת כפתור. בנוסף ניתן באמצעות האפליקציה להגיש תביעה, לבדוק סטאטוס תביעה, לעיין בתיק האישי ולבצע מגוון פעולות בתיק האישי.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשרויות של התפתחות התחרות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה וזאת בין היתר, נוכח התנהגות המתחרים והלקוחות בשוק.

הסרת חסמים תחרותיים –

לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק, ראה סעיף 9.3.1.2 להלן.

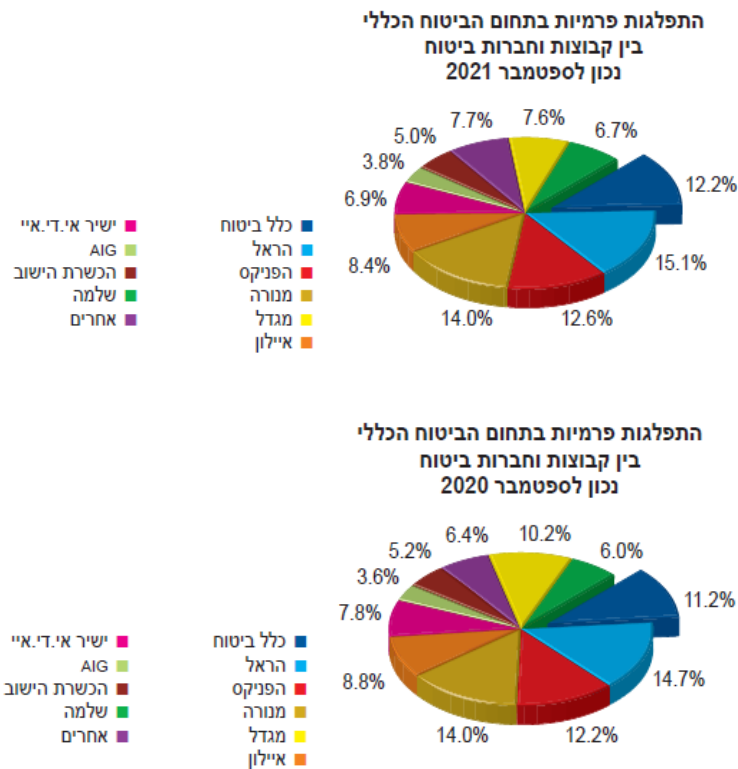
להערכת החברה לגורמים מעודדי התחרות הנזכרים לעיל, היתה בשנת הדוח השפעה מהותית על פעילות החברה בענפי הביטוח הכללי, והם האיצו את התחרות בענפי הפרט, אשר התגברה באופן משמעותי בשנת הדוח, וזאת בשילוב עם החלטות עסקיות, תחרות מחירים אגרסיבית, כניסת שחקנים חדשים והתנהגות השחקנים המתחרים בשוק, הגורמים המפיצים והלקוחות ופעילות אגרגטורים שנכנסו לשוק. להערכת החברה תנאי התחרות בתחום ימשכו גם בתקופה הקרובה.

הערכת החברה בקשר עם גורמי התחרות, כמפורט לעיל, הינה בחלקה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על מידע המצוי בידי הקבוצה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת מהטעמים שפורטו לעיל.

7.2.2. תנאי התחרות בתחום הפעילות

מרבית חברות הביטוח בישראל פעילות בתחום זה.

סך הפרמיות ברוטו שהתקבלו בתחום הביטוח הכללי בקבוצה הסתכמו, נכון ליום 30 בספטמבר 2021, בכ- 2,329 מיליוני ש"ח והיו, בהתאם לנתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח ליום 30 בספטמבר 2021 המפורסמים באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, כ-12.2% מפעילות תחום הביטוח הכללי בשוק, לעומת פרמיות ברוטו בהיקף של 2,028 מיליוני ש"ח אשר היוו כ-11.2% בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020. עיקר הגידול בנתח השוק נובע מקולקטיבים בענף רכב חובה וכן מעסיקים גדולים בענף חבויות ובענפי רכוש ואחרים. החברה מתרכזת בשנים האחרונות בצמיחה בנתח השוק שלה לצד שמירה על רווחיות.



א. ענפי פרט

מרבית חברות הביטוח מוכרות את מרבית מוצרי התחום בענפי ביטוחי פרט (ביטוח רכב חובה, ביטוח רכוש וביטוחי דירות). חלקן רק באמצעות סוכנים, חלקן רק בערוצי מכירה ישירה, וחלקן בשני הערוצים. השוק בענפי ביטוח פרט מתאפיין בתחרות משמעותית. התחרות בענפי הפעילות מתגברת ככל שהדבר נוגע לענפים בהם קימת אחידות בין המוצרים ולפיכך, ישנה רגישות יתרה לתעריף במוצרים אלו.

ב. ענפים עסקיים

חלק מחברות הביטוח מוכרות את מוצרי הענפים העסקיים. התחרות בענפי חבויות ורכוש מושפעת מהתחרות הכללית הקיימת בביטוחים עסקיים. מכירת ביטוחים אלה מחייבת התמחות ולעיתים שיתוף של מבטחי משנה בסיכון הספציפי.

התחרות בעסקים גדולים מושפעת, בין היתר, מעריכת מכרזי ביטוח על ידי הלקוחות וממערבותם של יועצים, וכן מקיבולת ותמחור ביטוחי המשנה.

לעניין ניתוח התוצאות העסקיות של החברה בתחומי הפרט, והביטוחים העסקיים ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.2.

7.2.3. המתחרים המשמעותיים בתחום

בביטוחי הרכב והדירה קיימת תחרות ערה בין כל חברות הביטוח הפועלות בתחום זה. כניסתן לשוק של חברות ביטוח הפועלות בפלטפורמה של מכירה דיגיטלית ישירה, לצד מגמת הגידול בנתח השוק של פלטפורמות ישירות שמחזקות ע"י חברות הביטוח המסורתיות, הביאה להגברת התחרות בשוק ביטוחי הרכב והזלה של פרמיות הביטוח.

ביתר מוצרי הביטוח הכללי (שאינם רכב ודירה) קיימת תחרות ערה בעיקר בין חברות הביטוח המסורתיות. להערכת הקבוצה, המתחרים המשמעותיים של הקבוצה במוצרים אלה הן קבוצות הביטוח הגדולות: הראל, מגדל, הפניקס, אילון ומנורה, שמחזיקות ביחד עם הקבוצה בכ- 70% מנתח השוק בביטוח כללי נכון ליום 30 בספטמבר 2021 וזאת בהתאם לנתונים המפורסמים באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בענפים מסוימים בתחום הביטוח הכללי בישראל קיימים מתחרים משמעותיים באותו ענף. בענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ המתחרה העיקרית של כלל ביטוח אשראי הינה ב.ס.ס.ח - החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ, כמו כן מתחרים נוספים הינם חברת פור לה קומרס אקסטריאר (Coface) שהחלה לפעול בשנת 2015 בישראל ומספר חברות ביטוח אשראי זרות המבטחות חברות ישראליות בתחום ביטוח האשראי ומבצעות את פעילות המכירות באמצעות ברוקרים.

בשנת הדוח ניכרה מגמת של רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן. כמו כן, חברות כרטיסי אשראי ומועדוני לקוחות שונים הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן, בהתאם לתנאים שקבע הממונה, ומוכרות מוצרי רכב ודירה, אולם נכון לשנת הדוח אין מדובר בהיקפים משמעותיים.

7.2.4. שיטות התמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה

החברה מתמודדת עם התחרות בתחום במספר מישורים:

שיפור שיטות התמחור, החיתום וניהול הסיכונים – ניתוח נתונים באמצעות מודלים אקטואריים, ניתוח מידע עסקי שוטף והתבססות על מסד נתונים רחב, הנותנים תמונה המאפשרת להגיב לשינויים בשוק, לרבות באמצעות תעריפים דיפרנציאליים ושיפור תהליכי החיתום.

שיפור השירות ללקוח ולסוכן – בין היתר באמצעות הפעלת מערכות להפקת פוליסות במשרד הסוכן, שיפור טכנולוגי בממשקים אל מול הסוכן (כדוגמת מערכת להדפסה ודיוור ישיר של פוליסות, שיתופי פעולה עם אגרגטורים בביטוח רכב לצורך ייעול תהליך ההפקה), ומתן שירותים דיגיטליים.

שיפורים תפעוליים – לצורך עמידה בהוראות הרגולציה פיתחה החברה כלים מיכוניים על מנת להקל על הסוכן בפעולות הנדרשות ממנו. כמו כן, החברה פעלה לשיפור שיטות עבודה, שיפור הסכמים עם נותני שירותים, מעבר חלקי לדיוור באמצעים דיגיטליים למבוטחים וכדומה.

מוצרים – יצירת מוצרים ייחודיים בהתאמה לפלחי שוק ו/או אוכלוסיות מסוימות וכן הרחבה של פוליסות קיימות והתאמתן לצורכי הלקוחות. לפירוט נוסף ראה סעיף 7.1.4 לעיל.

שיווק - קידום מכירות באמצעות קמפיין שיווקי נרחב באמצעי התקשורת השונים, פרסומים לסוכנים, פרסומים בעיתונות מקצועית, מבצעים ממוקדים, ביקורים יזומים של גורמים מקצועיים מטעם החברה במשרדי סוכן, כנסים מקצועיים והדרכות מקצועיות. החברה מפעילה פלטפורמה דיגיטלית לשיווק מוצר רכב חובה, רכב רכוש, ביטוח דירה וסייבר פרט.

כמו כן החברה משווקת מסלולים ייחודיים בפוליסת המקיף, בשם "נבחרת המוסכים" (ראה סעיף 7.1.1.2(ב) (2) לעיל) ו-"כלל VAR", "כלל מטראז" ו-"כלל Behave".

להערכת החברה, בין הגורמים המשפיעים לטובה על מעמדה בתחום ניתן למנות את: היציבות והחוסן הפיננסי של הקבוצה המשמעותיים במיוחד בביטוחים בעלי זנב תביעות ארוך, התמחות מקצועית, היכולת להציע מגוון פתרונות רחב ולהתאים את המוצר ללקוח כולל מתן פתרונות חדשניים וייחודיים בתחום, מערכות מתקדמות להפקת פוליסות בענפי הפרט, קיום קשר טוב עם מבטחי המשנה, לרבות הסכמי ביטוח משנה המאפשרים לחברה גמישות בקבלת עסקים שונים, שירות איכותי לסוכנים וללקוחות.

7.3. לקוחות

7.3.1. כללי

הלקוחות בתחום הביטוח הכללי הם מבוטחים פרטיים ועסקיים: ענפי ביטוח רכב רכוש, ביטוח רכב חובה ותת ענף ביטוח דירות מאופיינים בעיקר במבוטחים פרטיים. ענף ביטוח חבויות וענפי ביטוח רכוש ואחרים (למעט דירות), ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ, ערבויות ופוליסות חוק מכר (שבהן רוכש הדירה הוא המוטב והקבלן הוא המבוטח) מאופיינים בעיקר במבוטחים עסקיים.

בחלק מענפי הביטוח בתחום, שהינם ענפי ביטוח פרט, מרכיב מהותי של המכירות מתבצע לקולקטיבים, כגון: תת ענף ביטוח תאונות אישיות (לתקופה קצרה), ענף ביטוח רכב חובה וענף ביטוח רכב רכוש.

בנוסף, בענפי ביטוח רכב חובה ורכב רכוש קיימים לקוחות שהינם חברות בעלות צי רכב, לרבות חברות העוסקות בהשכרת רכב/חברות ליסינג.

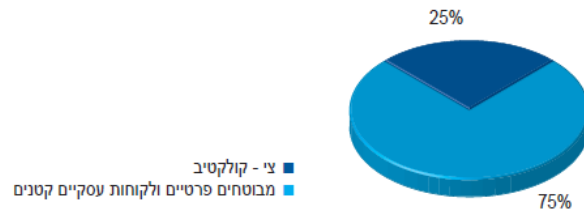
סוגי הלקוחות של הקבוצה בענף ביטוח חבויות נחלקים בהתאם לסוג הביטוח: ביטוח אחריות כלפי צד שלישי וביטוח אחריות מעבידים מיועדים גם למגזר הפרטי (משקי בית ובתים משותפים) וגם למגזר העסקי (בתי עסק, תאגידים, רשויות מקומיות וגופים מוסדיים אחרים). ביטוח נושאי משרה, ביטוח אחריות מקצועית וביטוח אחריות מוצר מיועדים למגזר העסקי בלבד.

התפלגות פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בענפים השונים בתחום ביטוח כללי לשנים 2020 ו- 2021

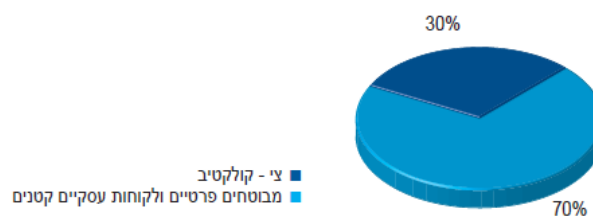
א. ענף ביטוח רכב חובה

סוג לקוח	2021		2020	
	פרמיות באלפי ₪	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ₪	שיעור מסך ההכנסות
מבוטחים פרטיים (שאינם צי או קולקטיב)	449,461	75%	370,521	70%
צי – קולקטיב	149,210	25%	161,420	30%
סה"כ	598,671	100%	531,941	100%

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב חובה
לפי פרמיות בשנת 2021



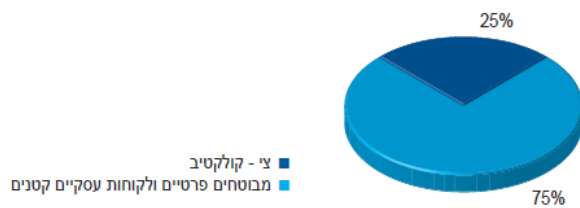
התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב חובה
לפי פרמיות בשנת 2020



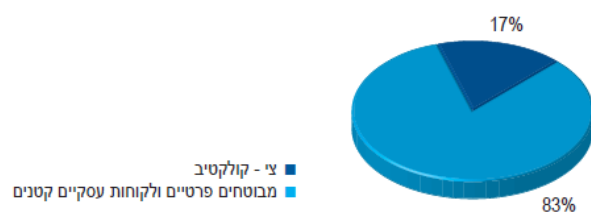
ב. ענף ביטוח רכב רכוש

2020		2021		סוג לקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ₪	
83%	570,127	75%	590,337	מבוטחים פרטיים (שאינם צי או קולקטיב)
17%	116,004	25%	199,918	צי - קולקטיב
100%	686,131	100%	790,255	סה"כ

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב רכוש
לפי פרמיות בשנת 2021



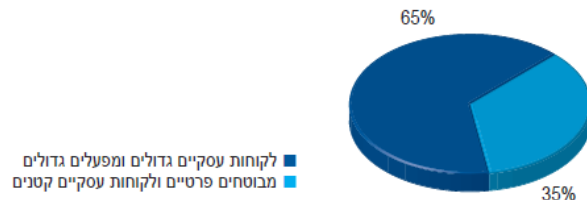
התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב רכוש
לפי פרמיות בשנת 2020



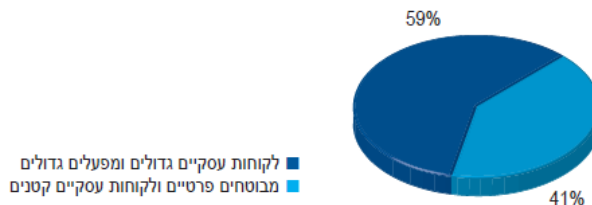
ג. ענף ביטוח חבויות

2020		2021		סוג לקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
41%	174,064	35%	174,023	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
59%	248,916	65%	324,267 ⁽⁴⁵⁾	לקוחות עסקיים גדולים ומפעלים גדולים
100%	422,980	100%	498,290	סה"כ

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חבויות לפי פרמיות בשנת 2021



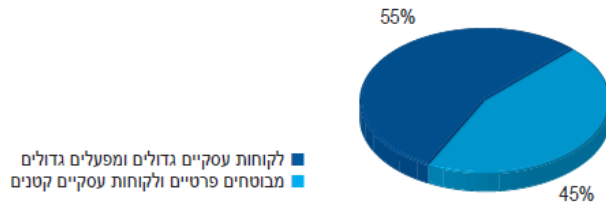
התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חבויות לפי פרמיות בשנת 2020



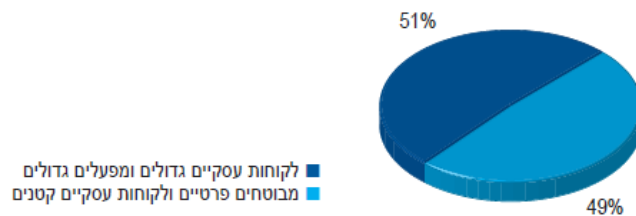
ד. ענף ביטוח רכוש ואחרים

2020		2021		סוג לקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
49%	411,749	45%	417,063	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
51%	424,265	55%	514,441	לקוחות עסקיים גדולים ומפעלים גדולים
100%	836,014	100%	931,504	סה"כ

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכוש ואחרים
לפי פרמיות בשנת 2021



התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכוש ואחרים
לפי פרמיות בשנת 2020



ה. ענף ביטוח אשראי

2020		2021		סוג לקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
100%	115,303	100%	123,039	מבוטחים עסקיים
100%	115,303	100%	123,039	סה"כ

7.3.2. תלות בלקוחות בתחום, שיעורי חידושים וותק

- בתחום הביטוח הכללי אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות.
- לקבוצה אין לקוח בודד שההכנסות ממנו בתחום מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בדוחות המאוחדים.
- שיעור המבוטחים הפרטיים שרכשו ביטוח רכב חובה יחד עם ביטוח רכב במהלך שנת 2021 מסך כל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב חובה בקבוצה, עומד על כ-76%. שיעור המבוטחים הפרטיים שרכשו ביטוח רכב חובה יחד עם ביטוח רכב במהלך שנת 2021 מסך כל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב חובה בקבוצה, עומד על כ-92%.
- להלן נתונים בדבר שיעור החידושים (לקוחות שחידשו פוליסה שתקופת הביטוח בה הסתיימה) בענפי ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש ותת ענף ביטוח דירות בשנים 2021, 2020 ו-2019 מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2021, 2020 ו-2019 בהתאמה⁴⁶:

46 השיעורים המובאים הינם במונחי פרמיה ברוטו.

ענף	שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2021	שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2020	שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2019
ביטוח רכב חובה	74.6%	70.7%	71.3%
ביטוח רכב רכוש	70.8%	69.4%	68.9%
ביטוח דירות	88.7%	85.4%	86.4%

להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בחברה (לפי מועד רכישת הפוליסה וחידושה) **בענף ביטוח רכב חובה:**⁴⁷

פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך ההכנסות			מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
2021	2020	2019	2021	2020	2019	
215,432	227,789	149,872	35.99%	42.82%	32.59%	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
152,031	89,299	90,530	25.39%	16.79%	19.68%	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
60,765	59,069	98,443	10.15%	11.10%	21.40%	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
170,443	155,784	121,167	28.47%	29.29%	26.34%	למעלה משלוש שנות ותק
598,671	531,941	460,012	100.00%	100.00%	100.00%	סה"כ

להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בחברה (לפי מועד רכישת הפוליסה וחידושה) **בענף ביטוח רכב רכוש:**

פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך ההכנסות			מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
2021	2020	2019	2021	2020	2019	
338,323	250,567	224,741	42.81%	36.52%	33.19%	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
154,067	135,701	145,110	19.50%	19.78%	21.43%	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
88,766	90,735	101,774	11.23%	13.22%	15.03%	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
209,099	209,128	205,511	26.46%	30.48%	30.35%	למעלה משלוש שנות ותק
790,255	686,131	677,136	100.00%	100.00%	100.00%	סה"כ

⁴⁷ לפרטים בדבר פרמיות שנגבו על ידי החברה בתחום ביטוח כללי בשנת הדוח, ראה ביאור 5(ד) לדוחות הכספיים.

- להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בחברה (לפי מועד רכישת הפוליסה וחיידושה) **בתת ענף ביטוח דירות:**

פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך ההכנסות		
2021	2020	2019	2021	2020	2019
מספר שנות ביטוח (שנות ותק)					
שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)					
51,413	48,072	42,466	18.43%	18.13%	15.86%
שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)					
36,292	29,230	27,338	13.01%	11.02%	10.21%
שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)					
25,287	22,450	22,117	9.06%	8.47%	8.26%
למעלה משלוש שנות ותק					
165,979	165,379	175,863	59.5%	62.38%	65.68%
278,971	265,131	267,784	100.00%	100.00%	100.00%
סה"כ					

* נתוני החידושים ללקוחות אינם כוללים נתוני פוליסות שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות (תיקים ישנים) שנכנסו ל- Run Off החל משנת 2005.

7.4 אחרים

7.4.1 אסדרה צפויה לרכבים אוטונומיים

בחודש ספטמבר 2020 פרסמה הרשות נייר התייעצות בעניין אסדרה נדרשת בעידן של רכבים אוטונומיים. בנוסף, בחודש פברואר 2021 פרסם משרד המשפטים פניה לקבלת עמדת הציבור בתחום הנזיקין והביטוח לקראת הסדרת השימוש ברכבים אוטונומיים. במסגרת פרסומים אלה התבקש הציבור להביע עמדתו בנוגע למתווה האסדרה הרצויה ולשאלות מרכזיות עקב המעבר הצפוי לשימוש ברכבים אוטונומיים.

בחודש אוקטובר 2021 עברה בקריאה ראשונה **הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 129) (רכב עצמאי ורכב בעל עצמאות מותנית), תשפ"א-2021** (להלן: "**הצעת חוק רכב אוטונומי**"). בחודש מרס 2022 פורסם נוסח מתוקן של הצעת החוק לקריאה שניה ושלישית.

מטרת התיקון המוצע ליצור תשתית נורמטיבית שתאפשר מעבר משלב הניסויים בכלי רכב עצמאיים שיושב בהם נהג בטיחות כאמור, לשלב של נסיעות ניסיוניות ברכב עצמאי בלא נהג כלל. ההסדר המוצע בחוק זה נועד לאפשר ניסוי בשימוש ברכב למטרות שהן ציבוריות באופיין - הסעת נוסעים, לרבות בשכר, כגון בנסיעות שיתופיות, ביצוע משלוחים וייתכן שלצורך שימושים נוספים שיעלו בעתיד, אך לא לשימוש פרטי. בין היתר נקבע בהצעת החוק כי תנאי למתן היתר להפעלת רכב עצמאי - בידי המבקש פוליסת ביטוח תקפה לפי פקודת ביטוח רכב מנועי, שרכש המבקש, אשר מבטחת את הפעלת הרכב העצמאי שלגביו מבוקש ההיתר. בהתאם לנוסח ההצעה בעל היתר להפעלת רכב עצמאי לא יהיה רשאי לרכוש פוליסת ביטוח מהפול (לפרטים בדבר ה"פול" ראה סעיף 7.1.1.1(ב)(1) לעיל). עם זאת, בתקופה של שלוש שנים ממועד בקשת היתר הפעלה לפי החוק עד לתום שלוש שנים מהמועד האמור, רשאי יהיה בעל היתר שלא השיג כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטח ישראלי, לרכוש פוליסת ביטוח לפי דרישות פקודת הביטוח, מהפול. בנוסף מוצע כי שר האוצר, לאחר התייעצות עם הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שבחן בין השאר את זמינות הכיסוי הביטוחי באמצעות מבטחים ואת עלות הסיכון הטהור של כלי הרכב העצמאיים, יהיה רשאי, בצו, להאריך את התקופה האפשרית לרכישת ביטוח מהפול בתקופות נוספות שלא יעלו יחד על שלוש שנים במצטבר.

החברה באמצעות איגוד חברות הביטוח השיבה להצעת חוק רכב אוטונומי כי היא מתנגדת בתוקף להסדר הביטוחי המוצע, בין היתר לנוכח העובדה שמדובר בפעילות ניסיונית ובהיעדר מידע מספק לתמחור הסיכון.

בשלב מקדמי זה, בטרם פורסם הנוסח הסופי של הצעת חוק רכב אוטונומי, בטרם קיימת אסדרה לשוק הרכבים האוטונומיים ובטרם ידוע מועד כניסת הרכבים האוטונומיים לפעילות בישראל והיקפה, לא ניתן לחזות את השפעת הפעילות האמורה על שוק הביטוח בישראל. לפרטים בדבר נתח השוק של החברה בתחום ביטוח כללי, ראה סעיף 7.2.2 לעיל.

8. תחום ביטוח בריאות

8.1. מוצרים ושירותים

8.1.1. תיאור ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

8.1.1.1. ענף מחלות ואשפוז

בארץ קיימים מספר רבדים המעניקים כיסוי בגין מחלות ואשפוז: סל הבריאות הבסיסי המוענק לאזרחי המדינה מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי ("הסל הבסיסי"); שירותים נוספים המוענקים על ידי קופות החולים בהתאם להוראות חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן: "השירותים הנוספים" או "שירותי השב"ן"); וביטוחים הנמכרים על ידי חברות הביטוח.

הקבוצה מציעה למבוטחיה מגוון של כיסויים ביטוחיים בענף מחלות ואשפוז, הכוללים פיצוי או שיפוי למבוטח בגין הוצאות רפואיות במקרים של פגיעה בבריאותו כתוצאה ממחלה או מתאונה. חלק ממוצרים אלו תחליפים, משלימים ומרחיבים את הכיסויים והשירותים הניתנים בסל הבסיסי ו/או את השירותים הנוספים.

ענף מחלות ואשפוז כולל ענפי משנה עיקריים אלו המוצעים על ידי החברה:⁴⁸

- ביטוח מחלות ואשפוז.
- ביטוח נסיעות לחו"ל.
- ביטוח תאונות אישיות.

8.1.1.2. ענף סיעוד

ביטוח סיעודי מספק פתרונות למצב בו מוגדר המבוטח כסיעודי כהגדרת מקרה הביטוח בפוליסה, דהיינו כמי שאינו יכול לבצע בעצמו חלק מפעולות היום-יום ועל כן נזקק לעזרה או להשגחה. מבוטח שהוא תשוש נפש נחשב אף הוא לסיעודי.

אדם סיעודי השוהה בביתו, ואשר עומד בקריטריונים מסויימים (הכוללים, בין היתר, קריטריונים בריאותיים וכלכליים), עשוי להיות זכאי לקבל שירותים מהמוסד לביטוח לאומי, ובכלל זה שעות טיפול בביתו, והכל בהתאם להוראות **חוק המוסד לביטוח לאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995**.

כמו כן, משרד הבריאות משתתף בעזרה למימון שהות במוסד סיעודי מבין המוסדות הסיעודיים המוכרים על ידו לצורך ענין זה, למי שהוא סיעודי הנזקק לעזרה במימון שהות כאמור.

ענף סיעוד כולל כיסויים ביטוחיים המשולמים, בנוסף לתשלומים או לשירותים שניתנים על ידי המדינה כמפורט לעיל, וזאת כביטוחי פרט וכביטוחים קבוצתיים (כיום בעיקר לחברי קופות חולים), אשר במסגרתם, בקרות אירוע ביטוחי, מתחייבת חברת הביטוח להשתתף במימון אשפוז סיעודי או לפצות את המבוטח. הפוליסות מעניקות תגמולי ביטוח לתקופה קצובה או לכל החיים.

החל מחודש אוקטובר 2019 הפסיקה החברה ולמיטב ידיעתה גם יתר השחקנים בשוק, לשווק פוליסות סיעוד פרטיות ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל.

⁴⁸ לענין הפסקת שיווק ביטוח תאונות אישיות במהלך שנת הדוח ראה סעיף 8.1.2.1 (ג) להלן.

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.2 להלן. כמו כן נכון למועד פרסום הדוח, החברה אינה מתקשרת בהסכמים חדשים לביטוח סיעודי קבוצתי.

8.1.2 פירוט עיקר המוצרים והשירותים הנכללים בתחום הפעילות

להלן תיאור עיקרי הכיסויים:

8.1.2.1 ענף מחלות ואשפוז

בענף מחלות ואשפוז משווקת החברה ביטוחי פרט וביטוחים קבוצתיים.

• ביטוחי פרט

פוליסות ביטוח בריאות פרטיות שנמכרו עד סוף חודש ינואר 2016 הינן, בדרך כלל, לתקופה בלתי קצובה כאשר, למעט במקרים הקבועים בהסדר התחיקתי ובפוליסות, רק המבוטחים רשאים להודיע על סיומן.

בהתאם להנחיות הממונה, ביטוחי הפרט בבריאות (למעט אובדן כושר עבודה, ביטוח סיעודי, נח"ל, שיניים, עובדים ושוהים זרים) שנמכרים מחודש פברואר 2016 מתחדשים מאליהם לכלל המבוטחים אחת לשנתיים ובכפוף לאישור הממונה יכולה חברת הביטוח לעדכן את התעריפים והתנאים בכל פוליסות ביטוח בריאות פרט, וזאת עד למועד העדכון הבא של התעריף ו/או התנאים (להלן: "**מועד השינוי**"). על חברת הביטוח להודיע לכל המבוטחים על השינוי כחודשיים לפני המועד ולקבל את הסכמתם במידה וחלה עלייה בדמי הביטוח החודשיים או אם נעשתה הפחתה בהיקף הכיסוי הביטוחי, כתחליף להעלאת דמי הביטוח כאמור, בהתאם למקרים ולתנאים שקבע הממונה (להלן: "**הרפורמה בענין תמחור פוליסות**").

בהמשך לאמור, בחודש מרס 2022 פורסמה **טיוטת תיקון להוראות החוזר המאוחד – שער 6 חלק 3 פרק 1 – עדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות** (להלן: "**טיוטת חוזר עדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות**" או "**טיוטת החוזר**"), הכוללת הוראות לפיהן מבטח יהיה רשאי להנהיג העלאה בדמי הביטוח בפוליסות ביטוח בריאות מסוג הוצאות רפואיות (פרט) מבלי להודיע על כך מראש לממונה בהתקיים התנאים שנקבעו בטיטת החוזר וביניהם תנאי לפיו שיעור הנזק (LR), כהגדרתו בטיטה, יעלה על 85% ועד לשיעור 85% כאמור. כמו כן חברת ביטוח תהיה רשאית להציע למבוטחים להפחית את גובה עליית הפרמיה באמצעות הגדלת ההשתתפות העצמית או הפחתת כיסוי, בכפוף לאישור מראש ובכתב של הממונה. תחילתו של החוזר ביום פרסומו והוא יחול על תכניות ביטוח הוצאות רפואיות פרט שישווקו או שיחודשו מיום התחילה.

כמו כן, בהתאם להנחיות הממונה, החל מחודש פברואר 2016 על חברת ביטוח המשווקת פוליסות פרט בענף מחלות ואשפוז ובענף תאונות אישיות לאפשר למועמד לביטוח לרכוש תוכנית בסיס, תכנית אשר ככלל, עם ביטולה, בטלות גם התכניות הנוספות אשר נלוות לה, ללא תלות ברכישה של תוכנית נוספת אחרת או תוכנית בסיס אחרת אלא אם התיר זאת הממונה מראש ובכתב. כן נקבע כי על חברת ביטוח לאפשר למועמד לביטוח לרכוש את כל אחד מהכיסויים הבאים כתוכניות בסיס: ניתוחים, השתלות, תרופות ומחלות קשות. חברת ביטוח אינה רשאית להתנות הנחה בתוכנית מסוימת ברכישה או בהחזקתה של תוכנית אחרת ועליה לקבל את הסכמת המבוטח בנפרד לרכישת או ביטול כל אחת מהתוכניות.

האפשרות לעדכן את תעריפי הפוליסות ללא אישור הממונה, בתנאים שנקבעו בטיטת החוזר, נועדה לגדר את הסיכון הביטוחי ארוך הטווח של חברת הביטוח, לייצר ודאות וכפועל יוצא להקטין את מקדמי השמרנות בתמחור הפוליסה.

עדכון תנאי הפוליסה מדי תקופה, ככל שיבוצע באופן שלא יטיב עם המבוטח, יכול וישפיע על יכולת השימור של המבוטחים במיוחד בקרב מבוטחים בריאים.

נכון למועד הדוח החברה טרם נדרשה לעדכון פוליסות המצריך קבלת הסכמה של המבוטחים, כאמור.

המידע בכל הקשור להשלכות עתידיות אפשריות של הרפורמה בענין תמחור פוליסות הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה מזה

שנחזה והוא תלוי במכלול של גורמים, לרבות האופן בו יעודכנו הפוליסות, ככל שצריך ו/או ניתן יהיה לעדכן, לאורך השנים וההוצאות התפעוליות הכרוכות בכך, וכן תלוי בהתנהגותם של החברות המתחרות, הגורמים המפיצים ובטעמי המבוטחים לאורך זמן, בהשפעה המשולבת של הרפורמה בענין תמחור פוליסות ביחד עם תקנות הפוליסה האחידה, כהגדרתה להלן.

בחודש מרס 2022 פרסם הממונה רפורמה בתחום ביטוחי בריאות, במסגרתה פורסמו- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל) (תיקון), התשפ"ב-2021, הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לפוליסת בריאות בסיסית), התשפ"ב-2021 ותיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרקים 1, 2, 3, 4 ו-6 - עריכת תוכנית לביטוח בריאות (להלן, 'יחדיו: "הוראות הרפורמה")**, אשר יחדיו יוצרות רפורמה בתחום ביטוח הבריאות. הוראות הרפורמה כוללות מבנה חדש לשוק ביטוחי הבריאות אשר יכלול חמישה רבדים:

(א) רובד ראשון - פוליסת בריאות בסיסית שתורכב משלוש תכניות ביטוח אחידות: השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות מחוץ לסל וניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בחו"ל – הפוליסות מכסות מקרים אשר ככלל אינם מכוסים על ידי סל הבריאות. במסגרת הוראות הרפורמה, הממונה הגדיר את הכיסויים האמורים באופן אחיד במטרה לאפשר השוואה בין מוצרים, להגביר את התחרות ולמקד אותה במחיר הביטוח ובשירות הניתן על ידי חברת הביטוח.

(ב) רובד שני- תכנית ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל - כיסוי משלים לכיסוי הביטוחי הנמכר במסגרת השב"ן עם/בלי השתתפות עצמית וכן כיסוי מהשקל הראשון ללא השתתפות עצמית.

(ג) רובד שלישי - מבטח יהיה רשאי לשווק פוליסת הרחבה אשר תכלול הרחבה לכיסויים הכלולים באחת או יותר מתכניות הביטוח שנרכשו במסגרת הרובד הראשון, השני או החמישי.

(ד) רובד רביעי – פוליסת בריאות נוספת אשר תכלול כיסויים אמבולטוריים לפי 4 נושאים ספציפיים שנקבעו בהוראות הרפורמה, וזאת במטרה להגביר את מגוון הביטוחים הקיימים לצד מניעת מצב של כפל כיסויים בין המוצרים, וכן כל תכנית נוספת שתאושר על ידי הממונה מראש ובכתב ואשר תותר על ידו לשיווק לכל החברות. מכירת מוצרי הרובד הרביעי תתאפשר בתנאי שהמבוטח מחזיק בפוליסת בריאות בסיסית אצל מבטח כלשהו.

(ה) רובד חמישי – פוליסת מחלות קשות אשר רכישתה אינה תלויה ברכישה של תכנית ביטוח אחרת.

כמו כן, כוללות הוראות הרפורמה איסור על מכירת פוליסת בריאות פרט למועמד לביטוח שיש ברשותו פוליסת בריאות פרט מסוג שיפוי המעניקה לו כיסוי ביטוחי דומה מבלי לבטל את הפוליסה הקיימת (למעט במקרים מסוימים שפורטו בהוראות הרפורמה) והוראה לפיה הנחות יינתנו בשיעור קבוע לתקופה של עשר שנים לפחות.

תחילתן של הוראות הרפורמה ביום 1 בדצמבר 2022 (להלן: "**מועד התחילה**") והן יחולו על פוליסות מסוג ביטוח בריאות פרט שייכרתו מיום התחילה ואילך וכן על פוליסות ביטוח בריאות קבוצתי שייכרתו או יחודשו ממועד התחילה ואילך.

קיומה של פוליסת בריאות בסיסית אחידה אצל כל חברות הביטוח עשויה להגביר את התחרות, שתתמקד במחיר, בשירות ובאופן יישוב התביעות, וזאת בין היתר נוכח האחידות בין הפוליסות ונוכח מבנה הפוליסות, שיורכ ממספר רבדים, שיכול וירכשו על ידי מבוטח מחברות שונות.

האיסור להציע למבוטח לרכוש ביטוח ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל במסגרת הרובד הראשון, יכול וישפיע על היקף המכירות של המוצר.

בשלב ראשוני זה, החברה אינה יכולה להעריך את מכלול השפעות הרפורמה.

הערכת החברה בקשר עם הוראות הרפורמה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר באופן תמחור הפוליסות, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים ובטעמי המבוטחים.

בחודש מרס 2022 מינה שר הבריאות ועדה מייעצת להעצמת מערכת הבריאות בישראל ואסדרת מערכת הבריאות הציבורית והפרטית בראשות מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' נחמן אש (להלן: "הוועדה"). בהתאם לכתב המינוי עליו חתם שר הבריאות, הוועדה תבחן את הסוגיות והאתגרים המרכזיים של מערכת הבריאות בישראל, בדגש על ההשפעות ההדדיות בין מערכות הרפואה הפרטית והציבורית בישראל, לרבות כשלי השוק ומערכי התמריצים, ותמליץ על גיבושם של צעדי מדיניות אפקטיביים אשר ישפרו את יעילותה ואיכותה של מערכת הבריאות, את האפקטיביות של סך ההוצאה הלאומית לבריאות ואת איכות הטיפול והשירות במערכת הבריאות.

בין היתר תתמקד הוועדה בסוגיות הבאות: בחינת תחום שירותי הבריאות שמעבר לסל הבריאות (השב"ן וביטוחים מסחריים) במטרה להגביר את יעילות ההוצאה הפרטית על שירותי בריאות, תוך התמודדות עם תופעות כגון – ביטוחים כפולים, מיצוי ביטוחי נמוך בתחום הבריאות, וההשפעה של השב"ן והביטוחים הפרטיים על המערכת הציבורית; וכן בחינת מערך התמריצים של הגורמים השונים לעבודה במערכות הציבוריות והפרטיות, תוך בחינת ההשפעה על כושר התחרות של המערכות השונות ורמת השירות הניתנת בכל מערכת.

הוועדה תפרסם דוח ביניים עד ליום 1 ביוני 2022, ותקיים בעקבותיו הליך שיתוף ציבור טרם גיבוש ההמלצות הסופיות. הוועדה תסכם את עבודתה והמלצותיה המנומקות, במסמך שיוגש לשר הבריאות עד ליום 1 בספטמבר 2022.

• ביטוחי קולקטיב

פוליסות ביטוח בריאות קולקטיביות הינן בדרך כלל לתקופה של מספר שנים, כאשר בחלק מהפוליסות יש זכאות למבוטחים לרכוש בתום תקופת הביטוח הקולקטיבי, פוליסת פרט ללא חיתום ("ברות ביטוח").

הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009 (להלן: "תקנות בריאות קבוצתי" או "ההוראות") מסדירות את הביטוחים הקבוצתיים וקובעות, בין היתר, כי חידוש ביטוח קבוצתי ברצף, יעשה רק בתנאי שלא בוטלו אחד או יותר מפרקי הכיסויים הבסיסיים, כהגדרתם בהוראות, שהיו קיימים בפוליסה טרם חידושה. עוד נקבע, כי לא ניתן לבצע במהלך הביטוח או במועד חידוש הביטוח הקבוצתי העלאה של דמי הביטוח בשיעור או בסכום הגבוה מזה הקבוע בהוראות אלא אם התקבלה הסכמתו המפורשת של המבוטח.

כיסויים ביטוחיים בענף מחלות ואשפוז

להלן תיאור של מהות הכיסויים הביטוחיים במוצרים העיקריים הנמכרים על ידי הקבוצה בענף מחלות ואשפוז:

א. **ביטוח מחלות ואשפוז**

- במסגרת ענף מחלות ואשפוז מציעות חברות הביטוח כיסויים הנחלקים לשלושה סוגים:
 - **ביטוח תחליפי** - כיסוי ביטוחי המהווה תחליף לשירותים הניתנים בסל הבסיסי ו/או לשירותים הנוספים.
 - **ביטוח מוסף** - כיסוי לשירותים שבמועד מכירתם אינם נכללים בסל הבסיסי ולא במסגרת השירותים הנוספים.
 - **ביטוח מרחיב** - כיסוי המרחיב כיסוי הניתן על ידי הסל הבסיסי ו/או השירותים הנוספים.
- הכיסויים הביטוחיים הבסיסיים הקיימים בענף משנה זה הינם:
 - **ביטוח ניתוחים, השתלות וטיפולים מיוחדים** - מקנה למבוטח כיסוי בגין שירותי רפואה פרטיים. במסגרת זו ניתנת למבוטח הזכות לבחור את מועד קבלת השירות הרפואי, זהות הרופא המטפל והמוסד הרפואי. הכיסוי הביטוחי האמור מעניק כיסוי בגין הוצאות רפואיות, בין היתר, בקשר עם ניתוח, השתלות ו/או טיפולים מיוחדים בחו"ל.

החל מחודש פברואר 2016 משווקות כל חברות הביטוח בישראל, המשווקות ביטוחי בריאות, פוליסה הכוללת כיסוי ביטוחי אחיד לניתוחים, מחליפי ניתוח והתייעצויות עם רופא מומחה אגב ניתוח או אגב טיפול מחליף ניתוח, הכל בישראל, שהיקפה ותנאיה נקבעו **בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל), התשע"ה-2015** (להלן: "פוליסת ניתוחים אחידה" ו- "תקנות הפוליסה האחידה", בהתאמה).

בהתאם לחוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2015 ו-2016), התשע"ה-2015 (להלן: "חוק ההסדרים 2015") החל בחודש יולי 2016 פוליסת הניתוחים האחידה המשווקת על ידי כל חברות הביטוח בישראל כוללת כיסוי לניתוח שיבוצע רק באמצעות ספק שירות שיש לו הסדר עם המבטח לביצוע ההליך (להלן: "ספק שירות בהסדר"). עוד נקבע במסגרת חוק ההסדרים 2015, באופן אחיד לגבי חברות ביטוח וקופות חולים, כי ככלל, למעט חריג שנקבע ביחס למבטח עם נתח שוק נמוך (להלן: "מבטחים עם נתח שוק נמוך"), חברת ביטוח תשלם לפי פוליסת הניתוחים האחידה, בשל ניתוח, ישירות לרופא או למוסד הרפואי שבו בוצע הניתוח לפי הסדר ניתוח בלבד ולא תשלם למטופל החזר כספי או תשלום בשל הניתוח.

קיומה של פוליסת ניתוחים אחידה אצל חברות הביטוח אשר מאפשרת מתן שירות למבטחים באמצעות ספקים שלהם הסכם עם חברת הביטוח בלבד, מיקדה את התחרות במחיר, בשירות (לרבות היצע הרופאים שיקבעו במסגרת ההסדר) ובאופן יישוב התביעות.

- **ביטוח מחלות קשות** - כיסוי ביטוחי במסגרתו זכאי המבטח, במקרה של גילוי מחלה קשה, לקבל פיצוי כספי בסכום חד פעמי.
- **ביטוח תרופות** - כיסוי ביטוחי בגין רכישת תרופות אשר אינן כלולות בסל הבריאות הממלכתי.
- בנוסף, קיימים כיסויים נוספים, שאינם תוכנית בסיס, כגון **שירותים אמבולטוריים**- שירותים המעניקים טיפול רפואי, בבית חולים או במרפאה, ללא צורך באשפוז.

ב. ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מורכב מסל של כיסויים ביטוחיים המיועדים למבטחים במהלך שהותם בחו"ל, הכולל, בין היתר, כיסוי בסיס שעיקרו הוצאות רפואיות שאיתן ניתן לרכוש הרחבות שונות (כגון ביטול נסיעה, קיצור נסיעה, הריון, תאונות אישיות, מטען, ספורט חורף). תקופת הביטוח בפוליסת נסיעות לחו"ל נקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבטח בחו"ל או למשך כל ימי הנסיעה שיחולו במהלך שנה קלנדרית אחת.

בעקבות התפרצות מגיפת הקורונה, בשנה שקדמה לשנת הדוח, החברה חדלה כמעט לחלוטין מלשווק פוליסות נסיעות לחו"ל. קודם להתפרצות המגיפה, פוליסות נסיעות לחו"ל נמכרו על ידי סוכני ביטוח ובעיקר על ידי מערך המכירות הישיר וכן באמצעות קופות החולים. במהלך שנת הדוח חל גידול בהיקף מכירות פוליסות נסיעות לחו"ל, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, וזאת במקביל להתאוששות מסוימת של ענף התעופה והנסיעות לחו"ל (בעיקר בין סגרים, בחודשי הקיץ והחגים), אך עדיין הפערים בהיקף המכירות בפוליסות נסיעות לחו"ל בשנת הדוח ביחס לשנת פעילות רגילה (ללא השפעות של מגיפת הקורונה) הינם גדולים. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ד) (3) לדוחות הכספיים.

בחודש נובמבר 2020 נכנס לתוקף תיקון לתקנות בריאות קבוצתי לפיו מבטח רשאי להחזיר לבעל פוליסה שהוא קופת חולים, שחבריה מבטחים בביטוח נסיעות לחו"ל, סכומים שהוציאה הקופה בשל ניהול פוליסה קבוצתית בביטוח נסיעות לחו"ל, ובלבד שסכומים אלו לא יעלו על 10% מסך כל דמי הביטוח שנגבו ממבטחים בביטוח נסיעות לחו"ל לחברי קופת חולים. החברה חידשה את התקשרויותיה עם קופות החולים, לתקופה קצובה.

החברה פועלת לפיתוח ערוצי הפצה לביטוח נסיעות לחו"ל, הרחבתם ושימורם בין היתר, ע"י הרחבת שיווק דרך סוכני ביטוח, מועדוני לקוחות, שיווק באמצעים דיגיטליים ושימור ההתקשרויות עם קופות החולים שהסכמים עמן חודשו כאמור. הרווחיות בפוליסות נסיעות לחו"ל מושפעת גם משינויים בשער החליפין.

ג. ביטוח תאונות אישיות

ענף משנה זה כולל פוליסות פרט המקנות זכאות לפיצוי בסכום חד פעמי בהתקיים מקרה ביטוח, כגון שברים, כוויות נכות ומוות כתוצאה מתאונה.

ענף תאונות אישיות עובר בשנים האחרונות שינויים מקיפים שהינם פועל יוצא, של מכלול שינויים ומהלכים רגולטוריים שנקטו על ידי הממונה, במטרה להגביר את התחרות והשקיפות ולשנות את תנאי המוצר ואת תהליכי המכירה. מהלכים אלו, משפיעים ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות באופן משמעותי וכמפורט להלן:

להלן התייחסות לעיקר השינויים בקשר עם פוליסת תאונות אישיות:

בהתאם להוראות חוזר בענין "תיקון הוראות החוזר המאוחד – שער 6 חלק 2, 3 ו-4 – גילוי ודיווח למבוטח בביטוח בריאות" (להלן: "חוזר גילוי ודיווח"), בין חודש ספטמבר 2018 לחודש ספטמבר 2020 נשלחו למבוטחים מסרונים חודשיים המדווחים להם אודות התשלום החודשי לחברת הביטוח עבור פוליסת תאונות אישיות. החובה לשלוח מסרונים חודשיים כאמור הביאה בשנה שקדמה לשנת הדוח לעליה בשיעור הביטולים ואולם בשנת הדוח לא היתה עליה נוספת בביטולים כאמור.

בחודש יוני 2020 פורסם "תיקון הוראות החוזר המאוחד – שער 6 חלק 3 פרקים 2, 3 ו-4 – ביטוח תאונות אישיות" (להלן: "חוזר תאונות אישיות"), הכולל הוראות שמטרתן להסדיר את תהליך המכירה ואת הכיסוי הביטוחי בענף תאונות אישיות. עיקר ההוראות שנקבעו בחוזר תאונות אישיות הן: קביעת רובד בסיסי לפוליסה שיקלו את הכיסויים מוות, נכות, אשפוז, ימי החלמה, שברים וכוויות, כאשר חברת ביטוח תהיה רשאית להציע הרחבות לרובד הבסיסי באישור הממונה. כמו כן הותר להמשיך ולשווק תוכנית הכוללת כיסוי לביטוח מוות מתאונה בלבד או כיסוי נכות מתאונה בלבד. במסגרת חוזר תאונות אישיות נקבעה הגדרת "תאונה" באופן אחיד ורחב; נקבע שתקופת הביטוח בפוליסת תאונות אישיות לא תעלה על שנתיים, למעט ביחס לתוכנית מוות מתאונה בלבד או נכות מתאונה בלבד הנמכרות כהרחבה לביטוח חיים – סיכון בלבד שאז תקופת הביטוח תהיה בהתאם לתקופת הביטוח בפוליסת הבסיס. נקבעו הוראות מעבר שיחולו למשך תקופה של שנתיים מיום התחילה, לפיהן על חברת ביטוח לשלוח למועמד לביטוח בסיום הליך מכירה טלפוני מסרון הכולל הסבר על הביטוח במסגרתו יהיה על המועמד לביטוח לאשר באופן פוזיטיבי את הסכמתו להצטרף לביטוח, הוטלה חובה על חברת ביטוח לקיים מנגנון בקרה פנימי אודות אופן צירוף לביטוח תאונות אישיות בדגש על אוכלוסיות מסוימות שהוגדרו בחוזר, וכן הוטלה חובה על חברת ביטוח להודיע, באמצעות מסרון למבוטחים קיימים בפוליסות תאונות אישיות, אודות אפשרות מעבר לפוליסת תאונות אישיות במתכונת החדשה. במסגרת החוזר, נקבעו הוראות ייחודיות ומגבילות לצירוף מבטחים לפוליסת תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה פעולות הצירוף יבוצעו אל מול המועמד לביטוח במישרין על ידי חברת ביטוח או על ידי בעל רישיון ("ביצוע פעולת הצירוף"); מנגנון ליישוב תביעות נכות בביטוח תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה חברת ביטוח לא תדחה חוות דעת שנקבעה למבוטח מטעם המוסד לביטוח לאומי או חוות דעת רפואית הקובעת אחוזי נכות למבוטח מבלי שבוצעה למבוטח בדיקה על ידי רופא מומחה מטעמה; וכן הוראה לפיה חברת הביטוח לא תאשר תביעת מבטח באחוזי נכות מופחתים משיעור אחוזי הנכות שנתבעו, אלא בהתבסס על קביעת רופא מומחה שבדק את המבטח. בהתאם לחוזר תאונות אישיות מועד התחילה הינו 1 במאי 2021 ותחולתה אנה, ככלל, על פוליסות לביטוח תאונות אישיות פרט או קבוצתי שיונהגו או יחודשו מיום התחילה ואילך, למעט הוראות מסוימות שמוצע לקבוע שלא יחולו, בין היתר, ביחס לביטוח תאונות אישיות תלמידים וביטוח תאונות אישיות קבוצתי לפי העניין. ההוראה לפיה ביצוע פעולת מכירת פוליסת תאונות אישיות תיעשה על ידי חברת ביטוח או בעל רישיון נכנסה לתוקף במועד פרסום החוזר.

מכלול השינויים שחלו בקשר עם ענף תאונות אישיות כמפורט לעיל השפיעו ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות, באופן שהקשה על הליכי המכירה והשימור.

החברה בוחנת את השלכות הוראות חוזר תאונות אישיות אשר מכבידות על הליכי המכירה של פוליסות תאונות אישיות, הן בכל הנוגע לזהות הגורם המורשה לבצע את פעולת הצירוף, הן לאור מורכבות הליך המכירה עצמו והן נוכח שינויים בתנאי הפוליסה אשר ישפיעו על תקופת הפוליסה, היקף הכיסוי הביטוחי הניתן במסגרתה וצפוי כי ייקרו את עלויות המכירה, התפעול ויישוב התביעות. שינויים אלה בתנאי הפוליסה צפויים, בחלקם, להשפיע גם על מכירות מוצר כיסוי מוות מתאונה במסגרת ביטוח חיים.

בשלב זה נוכח השינויים הרגולטוריים האמורים והליכי האישור הנדרשים למכירת פוליסה בהתאם לחוזר תאונות אישיות, טרם הושג אישור מהממונה לשיווק ביטוח תאונות אישיות בהתאם למתכונת החדשה ולא ידוע אם ומתי יושג אישור כאמור. בהתאם החל מחודש מאי 2021 הפסיקה החברה לשווק ביטוח תאונות אישיות ללקוחות חדשים. למיטב ידיעת החברה נכון למועד הדוח מרבית חברות הביטוח אינן משווקות ביטוח תאונות אישיות במתכונת החדשה. הפסקת שיווק ביטוח תאונות אישיות, הביא לקיטון בשיעור הביטולים של פוליסות בתוקף.

הערכת החברה ביחס להשפעת חוזר תאונות אישיות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות ראשוניות ויישומה בפועל יכול להיות שונה וזאת בין היתר בהתאם להתנהגות החברה והגופים המתחרים, ואופן תמחור המוצרים.

8.1.2.2. ענף סיעוד

בענף סיעוד משווקות פוליסות במסגרתן, בקרות אירוע ביטוחי, מתחייבת החברה להשתתף במימון שהות במוסד סיעודי או לפצות את המבוטח בסכום קבוע מראש. הפוליסות מעניקות תגמולי ביטוח לתקופה קצובה או לכל החיים.

בהתאם להוראות הממונה בעניין, כפי שבאות לידי ביטוי במסגרת חוזר "עריכת תוכנית לביטוח סיעודי" ("חוזר הסייעוד") מקרה ביטוח הנובע ממצב של אי יכולת לבצע לפחות 3 מתוך 6 פעולות המוגדרות בחוזר (לקום ולשכב, להתלבש ולהתפשט, להתרחץ, לאכול ולשתות, לשלוט על סוגרים וניידות) יזכה את המבוטח בלא פחות מ-50% מתגמולי הביטוח החודשי, ומקרה ביטוח הנובע ממצב של "תשישות נפש" (כמוגדר בחוזר), יזכה את המבוטח ב-100% מתגמולי הביטוח החודשי. תגמולי הביטוח משולמים החל מתום תקופת ההמתנה לכל ימי חייו של המבוטח או לתקופה של מספר שנים כפי שהוגדרה בפוליסה, וכל עוד המבוטח נמצא במצב סיעודי. תקופת ההמתנה עשויה להיות מספר חודשים בודדים או מספר שנים, בהתאם למוצר שאותו רכש המבוטח.

נכון למועד הדוח, כפועל יוצא משילוב של הוראות רגולטוריות מהשנים האחרונות כמפורט להלן וכן תנאי שוק ושיקולים עסקיים, החברה חדלה לשווק פוליסות סיעוד - הן פוליסות סיעוד פרטיות והן פוליסות סיעוד קולקטיביות לרבות במסגרת ביטוח סיעוד קבוצתי לחברי קופת חולים אשר הפעילות בהן עברה מהחברה לחברות ביטוח אחרות, ולמעט פוליסות סיעוד במסגרת מימוש התחייבויות חוזיות כלפי מבוטחים. למיטב ידיעת החברה, גם חברות ביטוח אחרות אינן משווקות עוד פוליסות ביטוח סיעוד פרטיות.

בשלב זה החברה אינה יכולה לחזות התפתחויות עתידיות בתחום זה אשר מושפע בין היתר משינויים רגולטוריים, עמדות מבטחי משנה, אישור תעריפים חדשים על ידי הממונה ותנאי השוק.

המידע בכל הקשור להתפתחויות עתידיות בתחום ביטוח סיעוד הינו בגדר מידע צופה פני עתיד והוא תלוי במכלול של גורמים, לרבות השפעותיהם ארוכות הטווח של הרפורמות בענף סיעוד, התנהגות החברה והגופים המתחרים, התנהגות מבטחי המשנה, ומדיניות הממונה ביחס לשינויים בתנאי ו/או תעריפי מוצר הסייעוד.

בתקופה שלפני שנת הדוח נכנס לתוקף בהדרגה (בחודש דצמבר 2018 ובמהלך שנת 2019) "תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 - ביטוח סיעודי" (להלן: "החוזר" או "חוזר יישוב תביעות סיעוד"), הכולל הוראות ליישוב תביעות בביטוח סיעודי, לרבות הוראות בדבר סדר הפעולות ולוחות הזמנים שיחולו על המבטח בעת הליך יישוב תביעה; הטלת החובה על המבטח למנות נציג מטעמו שיהיה איש קשר אל מול המבוטח; וכן קביעת מגבלות למקרים בהם ניתן לבצע חקירות וביחס לאופן ביצוען.

כן נקבעו בחוזר המקרים בהם מותר למבטח להפנות את המבוטח לביצוע הערכת תפקוד ונקבע כי במידה וקיימת ברשות המבטח הערכת תפקוד שבוצעה על ידי המוסד לביטוח לאומי או מבטח אחר, היא תחשב כמידע מספק לעניין תיאור ביצוע הפעולות המפורטות בה. ערעור של חברת הביטוח על תוצאות הערכת התפקוד יעשה באמצעות ספק מכריע ורק על בסיס מידע הסותר את תוצאות הערכת התפקוד שבוצעה ושלא היה בידיה קודם לכן. ספק הערכות התפקוד יבחר על ידי המבטח באופן אקראי ומחזורי מתוך רשימת הספקים איתם התקשר המבטח. המבטח יחויב ליצור מאגר של ספקים אשר יבצעו את הערכות התפקוד בהתאם לכללים המפורטים בחוזר.

ההליכים המתוארים, ההוראות והמגבלות שנקבעו במסגרת חוזר יישוב תביעות סיעוד השפיעו על הליך יישוב התביעות בכללותו, הן מבחינה תפעולית והן בכל הנוגע לאופן יישוב התביעה והכלים שעומדים בידי המבטח על מנת לברר את חבותו וכפועל יוצא הביאו בתקופה שממועד תחילת תוקף החוזר ועד למועד פרסום הדוח לגידול בעלויות יישוב התביעה. בשלב זה של יישום הוראות החוזר שנכנסו לתוקף בעיקרן במהלך שנת 2019, וכן לאור העובדה שנדחתה כניסתה לתוקף של ההוראה בדבר מנגנון ספקי הערכות תלות לחודש ספטמבר 2022, החברה אינה יכולה להעריך את מלוא ההשפעה של ההוראות האמורות, אשר לאורך זמן יכול ותהינה מהותיות. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.13(ב) להלן.

הערכת החברה ביחס להשפעת חוזר יישוב תביעות סיעוד כמתואר לעיל, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה מזו שנחזתה וזאת בין היתר לאור העובדה שמדובר בביטוחים ארוכי טווח ולאור העובדה שלא כל הוראות החוזר נכנסו לתוקף נכון למועד הדוח.

א. ביטוחי סיעוד פרט

ביטוחי פרט בענף סיעוד הינם ביטוחים הנרכשים באופן פרטי על ידי המבוטחים. תקופת הביטוח בפוליסות כאמור הינה לכל החיים, כאשר תקופת הזכאות המרבית לקבלת תגמולי ביטוח הינה בהתאם לסוג הפוליסה שרכש המבוטח (משנים בודדות ועד לכל החיים). קיימות פוליסות לביטוח סיעודי משלים לביטוח סיעודי שרכש מבוטח (בדרך כלל, באמצעות קופת חולים או ביטוח קבוצתי), המעניקות תגמולי ביטוח, רק בתום תקופת המתנה שאורכה 36 או 60 חודשים.

קיימות פוליסות סיעוד בפרמיה קבועה המקנות למבוטח זכות, במקרה בו הוא מפסיק לשלם את הפרמיה מכל סיבה שהיא, בתנאים מסוימים, לצבור לזכותו ערכי סילוק, אשר מאפשרים לו לקבל תגמולי ביטוח מופחתים במקרה תביעה, והכל בהתאם לגילו, לתקופה שבה שילם את דמי הביטוח ולסכום דמי הביטוח ששולם על ידו. כאשר ערכי הסילוק נמוכים מסכום מסויים שנקבע על ידי הממונה, מקבל המבוטח, במקום ערכי סילוק, סכום חד פעמי. בנוסף, עד לשנת 2013 נמכרו גם פוליסות סיעוד פרט בפרמיה משתנה, ללא ערכי סילוק. בהתאם להוראות הממונה, החל משנת 2013, ניתן למכור בנוסף לפוליסות בפרמיה קבועה, רק פוליסות בפרמיה צמודה למדד הגדלה בשיעור של עד 4% לשנה ואשר מחירה מתקבע לא יאוחר מגיל 65 ("פרמיה בשיעור משתנה מוגבל").

פוליסות הסיעוד ששיווקה החברה היו בעיקרן בפרמיה קבועה וחלקן בפרמיה בשיעור משתנה מוגבל. עד לשנת 2007, שיווקה החברה גם פוליסות ביטוח סיעודי עם פרמיה קבועה, אשר להן מנגנון הצמדה לתשואת תיק ההשקעות באופן שתשואה חיובית מעבר לתשואת מינימום שנקבעה בפוליסה מגדילה את גובה הגמלה החודשית לה זכאי המבוטח בעת קרות מקרה הביטוח. תשואה נמוכה מתשואת מינימום שנקבעה בפוליסה מזכה את החברה בהגדלת פרמיית הביטוח, כך שסכום הגמלה החודשית לה זכאי המבוטח בעת קרות מקרה הביטוח לא יפגע. משנת 2007, לא נמכרות עוד על ידי הקבוצה פוליסות סיעוד עם מנגנון זה.

בהמשך לאמור בסעיף 8.1.3.2 להלן, על מנת להקטין חשיפה לתחום זה, החשוף לסיכונים משמעותיים, לרבות חשיפה לשינויים רגולטוריים, לפערים משמעותיים בין תנאי הכיסוי הביטוחי לבין ציפיות המבוטחים ולהליכי יישוב תביעה מורכבים, החליטה החברה החל מחודש אוקטובר 2019 על הפסקת שיווקן של פוליסות הסיעוד הפרטיות בחברה ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל. לפרטים נוספים ראה ביאור 38(א)(4)(2) לדוחות הכספיים.

ב. ביטוחי סיעוד קבוצתיים (שאינם ביטוחי הסיעוד הקבוצתיים לחברי קופות החולים)

במהלך השנים האחרונות פרסם הממונה הנחיות במסגרתן הסדיר את סיום פעילות ביטוחי הסיעוד הקבוצתיים, במתכונת שהיתה נהוגה בעבר, ואשר סיומן נקבע לבסוף עד ליום 31 בדצמבר 2017 (להלן: "מועד הסיום"). כמו כן, במהלך שנת 2017 נכנסו לתוקפן הוראות הממונה ביחס למתכונת הביטוחים הסיעודיים הקבוצתיים ארוכי טווח שיימכרו החל ממועד הסיום (להלן: "המתכונת החדשה"). בהתאם למתכונת החדשה נקבע, בין היתר, כי תקופת הביטוח לא תפחת מ-5 שנים ולא תעלה על 8 שנים; סוג הפרמיה שניתן יהיה לגבות ממבוטח הינו פרמיה קבועה או פרמיה מוגדלת (משתנה עד 4% בשנה ורק עד גיל 65); מבוטח בביטוח סיעוד קבוצתי יצבור ערכי סילוק מגיל 40 אשר יקבעו לפי גיל ההצטרפות לראשונה של המבוטח לביטוח כאשר בעת חידוש הביטוח הקבוצתי אצל מבטח אחר יועברו הרזרבות בין המבוטחים; בעת מימוש זכות המשכיות של מבוטח אשר גילו 40 ומעלה, לפוליסת סיעוד במתכונת פרטית, הפרמיה של פוליסת ההמשך לא תהיה גבוהה מהפרמיה שנדרש אותו מבוטח לשלם בגין הביטוח הסיעודי הקבוצתי טרם המעבר לפוליסת ההמשך. למיטב ידיעת החברה פוליסות במתכונת החדשה אינן רווחות בשוק.

נכון למועד פרסום הדוח, החברה אינה מתקשרת בהסכמים לביטוח סיעודי קבוצתי במתכונת החדשה ובהתאם לכך, מרבית הפוליסות הקבוצתיות בהן היתה קשורה החברה בעבר, שלא בהתאם למתכונת החדשה, הסתיימו.

ג. ביטוחי סיעוד קבוצתיים לחברי קופות החולים

החל מיום 1 בינואר 2019 חדלה החברה להיות המבטחת של קופ"ח מכבי והחל מיום 1 באפריל 2019 חדלה החברה להיות המבטחת של קופ"ח לאומית.

בתקופת הדוח, השפעת עסקת קופות חולים מכבי ולאומית הינה רווח של כ- 21 מיליוני ש"ח וכ-8 מיליוני ש"ח בהתאמה. ברבעון הנוכחי, השפעת עסקת קופות חולים מכבי ולאומית הינה הפסד של כ-9 מיליוני ש"ח ורווח של כ-2 מיליוני ש"ח בהתאמה.

סיום ההתקשרות עם קופות החולים מכבי ולאומית הביא להקצאה מחדש של הוצאות שאין ישירות וכן להפחתה מדורגת בכמות התביעות ובהוצאות הישירות בגין הפעילות שהסתיימה, ממועד סיום תקופת הביטוח ומגמה זו נמשכה גם בשנת 2021 וככלל עתידה להסתיים, ביחס לתביעות חדשות, עם חלוף תקופת ההתיישנות, שהינה ביחס למרבית התביעות, כעבור 3 שנים ממועד סיום ההתקשרות עם קופות החולים. במהלך תקופת הדוח החברה המשיכה לקבל תביעות בגין תקופת העבר, ואף בשיעור גבוה מזה שנחזה על ידה מלכתחילה. לעיתים מתקיימות מחלוקות עם קופת החולים ו/או המבטח החדש, באשר למועד הנכון לייחוס קרות מקרה הביטוח לראשונה. בחודש ינואר 2022 התקבל בחברה מכתב מאת קופ"ח מכבי אליו צורפה חוות דעת משפטית בנושא תקופת התיישנות של תביעות בפוליסת הסיעוד הקבוצתית לחברי מכבי, על פיה, נטען בין היתר, כי למבטחים בפוליסה עומדת הזכות להגיש תביעות חדשות לתשלום תגמולי ביטוח מהחברה, בגין התקופה בה החברה היתה המבטחת בביטוח הקבוצתי, וזאת גם לאחר חלוף 3 שנים מתום סיום ההתקשרות של החברה עם קופת החולים ובלבד שמקרה הביטוח ארע במהלך התקופה בה החברה ביטחה את חברי קופות החולים והוא נמשך ברצף עד למועד הגשת התביעה. החברה חולקת על עמדה זו. לעניין הוראות הממונה בנושא יישוב תביעות בביטוח סיעודי ראה סעיף 8.1.2.2 זה לעיל. לפרטים נוספים בדבר החשיפה הקיימת לחברה בגין התיישנות, ראה סעיף 9.2.4 להלן.

בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים ("Cut off"). בהתאם, ככל שהעתודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי תביעות, קיימות ועתידיה, החברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 לדצמבר 2021.

המידע בכל הקשור להשלכות עתידיות אפשריות של סיום פעילותה של החברה כמבטחת בביטוח הסיעודי לחברי קופות החולים מכבי ולאומית הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח, התוצאות בפועל יכולו ויהיו שונות.

8.1.3 השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

8.1.3.1 ענף מחלות ואשפוז

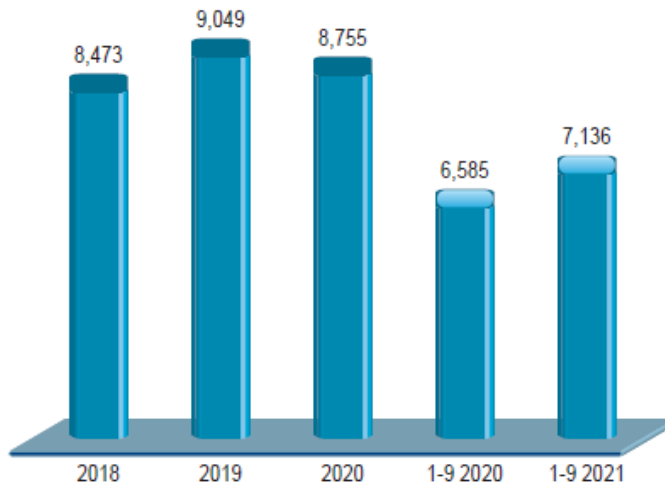
בשנים האחרונות, ענף מחלות ואשפוז הינו ענף מתפתח, בין השאר, בשל העובדות הבאות: פער בין היקף שירותי הבריאות שהמדינה מעניקה במסגרת סל הבריאות הבסיסי לבין הצורך של האזרחים בשירותי בריאות משופרים; שיפורים טכנולוגיים בתחום הרפואה; עליה בתוחלת החיים ושיפור באיכות החיים אשר דורשים משאבים רפואיים יקרים, כגון: תרופות וטיפולים רפואיים מתקדמים; שירותי השב"ן, הנתונים לשינויים, אשר אינם בהכרח נותנים מענה מספק בנושאים שונים כגון: השתלות ותרופות; ועליה במודעות הצרכנית בתחום הבריאות, לרבות מודעות לצורך בשירות זמין ועל פי בחירה, לצורך בשירותים רפואיים שאינם כלולים בסל הבריאות הבסיסי ובשירותים הנוספים של קופות החולים.

בהתאם לפרסומי הממונה ליום 30 בספטמבר 2021, היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, הסתכם בכ- 7.1 מיליארדי ש"ח, לעומת כ- 6.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הפרמיות בענף מחלות ואשפוז לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 היוו כ-13.5% מסך הפרמיות בכל שוק הביטוח בישראל לעומת כ- 12.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

בחודשים ינואר עד ספטמבר 2021 חלה עליה של כ- 8.4% בסך היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו של ביטוחי מחלות ואשפוז בשוק הביטוח בישראל בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, וזאת לעומת ירידה של כ- 3.3% בסך היקף הפרמיות האמורות בשנת 2020 בהשוואה לשנת 2019.

בשנים האחרונות קיימת מגמת עלייה במכירת ביטוחי מחלות ואשפוז, בין השאר, כתוצאה מהמודעות הציבורית, ומהסיבות שפורטו בסעיף 8.1.2.1 לעיל.

התפתחות הפרמיות בענף מחלות ואשפוז
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליוני ש"ח



היקף הפרמיות בענף ביטוח מחלות ואשפוז משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהם אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח.

לענין השלכות של מכירת פוליסת ניתוחים אחידה על ידי כל חברות הביטוח והנחיות הממונה לענין אופן מכירת פוליסות בריאות מחודש פברואר 2016 לרבות לענין תקופת ביטוח שמתחדשת מאליה מידי שנתיים, ראה סעיפים 8.1.2.1 (א) ו- 8.1.2.1 לעיל.

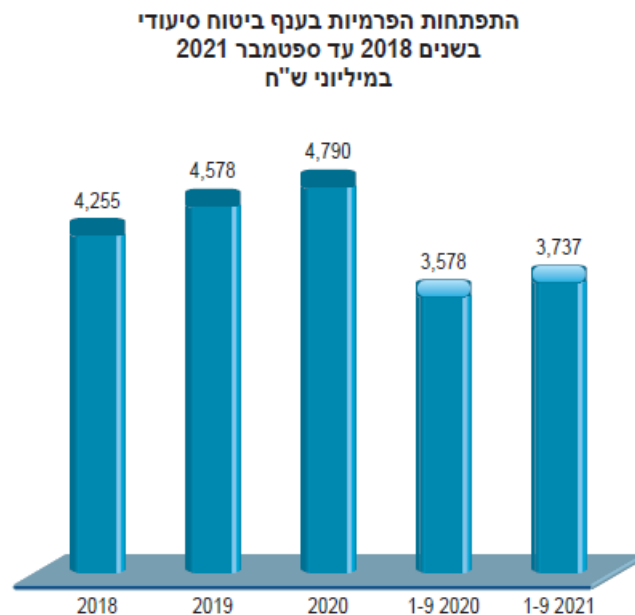
8.1.3.2. ענף סיעוד

ענף הסיעוד עובר שינויים מהותיים בשנים האחרונות שהינם פועל יוצא בין היתר של שינויים רגולטוריים, פערים משמעותיים בין תנאי הכיסוי הביטוחי לבין ציפיות המבוטחים והליכי יישוב תביעה מורכבים. בשנים האחרונות חל קיטון במכירת ביטוחי סיעוד פרט על ידי החברה (הכולל מכירת פוליסות סיעוד פרט במסגרת מימוש זכות המשכיות של מבוטחים בקולקטיבים של סיעוד שהסתיימו), וזאת, בין היתר, בשל החלטתה להקטין חשיפה לתחום זה, החשף לסיכונים משמעותיים, כאמור.

בהמשך לאמור, החליטה החברה בשנה שקדמה לתקופת הדוח על הפסקת שיווקן של פוליסות הסיעוד הפרטיות בחברה ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל. למיטב ידיעתה של החברה, ככלל, חברות הביטוח בישראל הפסיקו גם הן לשווק פוליסות סיעוד פרטיות ללקוחות חדשים.

בהתאם לפרסומי הממונה ליום 30 בספטמבר 2021, היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו בענף הסיעוד בשוק בתשעת החודשים הראשונים של 2021, הסתכם בכ- 3.7 מיליארדי ש"ח לעומת כ- 3.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הפרמיות בענף סיעוד לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 היוו כ- 7.1% מסך הפרמיות בשוק הביטוח בישראל לעומת כ- 7.0% בתקופה המקבילה אשתקד.

בחודשים ינואר עד ספטמבר 2021 חלה עליה של כ- 4.4% בהיקף הפרמיות ברוטו בביטוחי הסיעוד בשוק הביטוח בישראל בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, לעומת עליה של כ- 4.6% בהיקף הפרמיות בביטוחי הסיעוד בשוק הביטוח בישראל בשנת 2020 בהשוואה לשנת 2019.



היקף הפרמיות בענף ביטוח סיעוד משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח.

חלק מענפי התחום מתאפיינים בצבירת רזרבות ניכרות לתקופות ארוכות, ולכן הרווחיות בתחום מושפעת, בין היתר, מהכנסות מהשקעות העומדות כנגד ההתחייבויות הביטוחיות.

8.1.4 שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים

בהתאם לפרסומי הממונה המתייחסים לנתוני תשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2021, הקבוצה הינה החמישית בגודלה בתחום הבריאות, הרביעית בגודלה בענף מחלות ואשפוז והחמישית בגודלה בענף הסיעוד.

שוק ביטוחי הבריאות הינו שוק מתפתח, והחברה הינה שחקן מרכזי בשוק זה. עם זאת, לאור העובדה שהשוק עובר הסדרה רגולטורית מקיפה בשנים האחרונות, לאור שינויים רגולטוריים מהעת האחרונה, ושינויים עתידיים אפשריים, לא ניתן בשלב זה לצפות את מלוא השפעתם של השינויים על התחום בכלל ועל חלקה של החברה בפרט בעתיד. לפרטים בדבר מחקר שפרסמה רשות התחרות בחודש יולי 2021 בתחום ביטוחי הבריאות הפרטיים המתמקד בתמריצים של סוכני הביטוח בשוק האמור, ראה סעיף 8.3.1 להלן. לפרטים בדבר טיוטת רפורמה במבנה המוצרים בשוק ביטוחי הבריאות ראה סעיף 8.1.2.1 לעיל.

הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהשפעותיהם ארוכות הטווח של השינויים הרגולטוריים האמורים, בתוצאות העסקיות של החברה, בהתנהגות המתחרים, הגורמים המפיצים וטעמי המבוטחים.

8.1.5 מוצרים חדשים

לא היו שינויים מהותיים במוצרים בשנת הדוח.

8.2. מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

הפעילות בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים הפועלים בתחום, וכן להוראות הממונה כפי שהן מתפרסמות מעת לעת. הממונה מפרסם מעת לעת חוזרים המתייחסים לכיסויים הביטוחיים שיכללו בפוליסות בתחום.

הפעילות בתחום זה טעונה רישוי בהתאם לחוק הביטוח ומפוקחת על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

לענין תמצית הוראות דין סופיות נוספות שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיטות הוראות דין שפורסמו, החלות על תחום הפעילות, מעבר להוראות הדין אשר פורטו בפרק זה לעיל, ראה בנוסף, סעיף 9.2 להלן.

8.3. תחרות

8.3.1. תנאי התחרות בתחום ושמות המתחרים בתחום

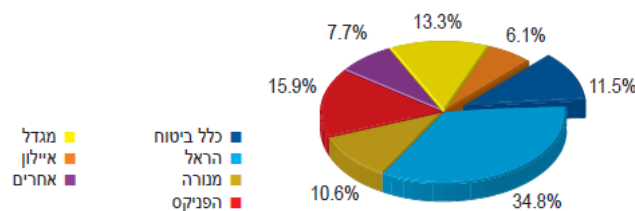
להערכת הקבוצה, המתחרים העיקריים בתחום מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:

- חברות הביטוח, שמרביתן פועלות בתחום.
 - תחליפים קיימים לחלק מהכיסויים בענף מחלות ואשפוז במסגרת השירותים הנוספים של קופות החולים.
- התחרות בין חברות הביטוח בתחום מתמקדת במידת ההתאמה לצרכי המבוטח ולרצונו, בשירות, ביישוב תביעות ובתעריפים.

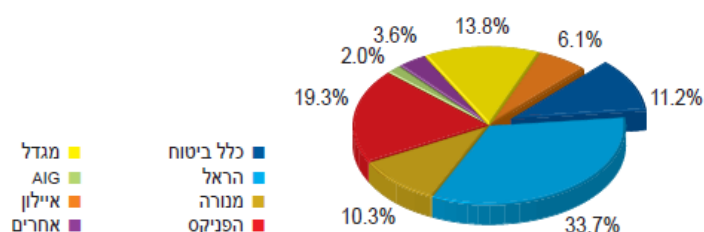
סך הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז בקבוצה הסתכמו, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, בכ- 821 מיליוני ש"ח והיוו, בהתאם לנתוני הממונה, כ- 11.5% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל. בתקופה המקבילה אשתקד הסתכמו סך הפרמיות ברוטו בכ- 735 מיליוני ש"ח והיוו כ-11.2% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל.

להערכת הקבוצה המתחרים המשמעותיים בתחום הינם קבוצת הראל, קבוצת הפניקס, קבוצת מגדל וקבוצת מנורה.

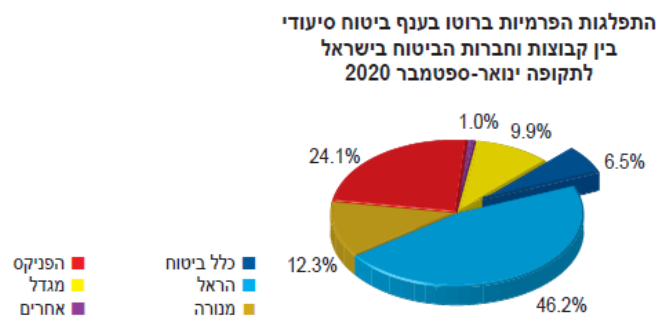
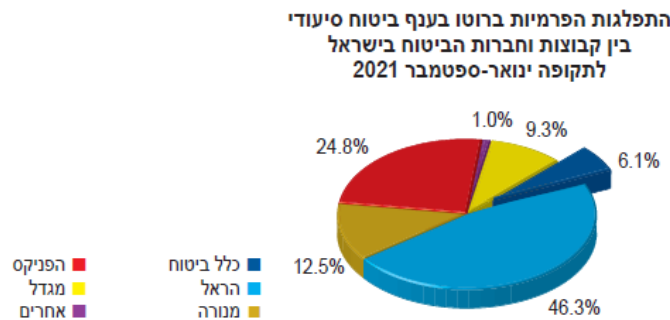
התפלגות הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל
נכון לספטמבר 2021



התפלגות הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל
נכון לספטמבר 2020



סך הפרמיות ברוטו בענף סיעוד בקבוצה הסתכמו, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, בכ- 228 מיליוני ש"ח והיוו, בהתאם לנתוני הממונה המפורסמים באתר האינטרנט של אגף שוק ההון ביטוח וחסכון, כ- 6.1% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל. בתקופה המקבילה בשנת 2020 הסתכמו סך הפרמיות ברוטו בכ- 232 מיליוני ש"ח והיוו כ- 6.5% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל.



בשנת הדוח ניכרה מגמת רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן.

כמו כן, חברות כרטיסי אשראי הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן, בהתאם לתנאים שקבע הממונה. למיטב ידיעת החברה בשלב זה סוכנויות אלו אינן משווקות מוצרי בריאות, למעט ביטוחי נסיעות לחו"ל.

כחלק ממדיניות הממונה בשנים האחרונות קודמו רפורמות משמעותיות שענינן הפחתת תעריפים, שקיפות והגברת התחרות. רפורמות אלה, משפיעות ועתידות להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על תחום ביטוח בריאות ועל רווחיותו, לרבות על היכולת להמשיך ולמכור מוצרים בתחום. לפרטים נוספים ראה סעיף 2.5.2 לעיל.

להערכת החברה התחרות בתחום הבריאות תתגבר בשנים הקרובות וזאת כפועל יוצא מתנאי התחרות בשוק כמו גם מהשפעתן העתידית המשולבת של רפורמות רגולטוריות. חלק מן הרפורמות הינן ייחודיות לתחום כמפורט לעיל, וחלקן הינן רפורמות רגולטוריות רוחביות וביניהן הוראות חוזר "איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים", בעקבותיו פורסמו באתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחסכון נתונים השוואתיים בדבר מדד השירות של חברות הביטוח.

במטרה להגביר את שכלול השוק, את התחרות והשקיפות וכן לסייע למבוטח לבחור את הביטוח המתאים עבורו, מפורסם באתר הרשות מחשבון השוואת ביטוחי בריאות שמטרתו לאפשר השוואה של עיקרי הכיסויים הנמכרים במסגרת ביטוחי בריאות (השתלות, תרופות וניתוחים), בין כל חברות הביטוח המשווקות כיסויים אלו. מטרת המחשבון היא להגביר את התחרות בשוק ולאפשר למבוטחים להשוות בין שיעורי התעריפים המוצעים למצטרפים חדשים לביטוחי בריאות כאמור.

כמו כן, במסגרת חוזר גילוי ודיווח שעניינו בקביעת המתכונת שבה ישלחו דיווחי מידע למועמדים לביטוח ולמבוטחים תוך שימת דגש על הנגשת המידע למבוטח באופן פשוט וברור שיסייע לו להבין את תנאי המוצר שנרכש, הורחבו המידעים הנמסרים למבוטחים, לרבות במהלך תקופת הביטוח בנוגע למחיר הביטוח לרבות חובת עדכון מבוטחים באמצעות מסרון בדבר סיום הנחה ועליית מחיר ביטוח. הרפורמות הרגולטוריות האמורות, לרבות פרסום המידע כאמור ו/או חלקים ממנו, יכול וישפיעו על התחרות בתחום, ויהוו כלי מדידה נוסף בבחירת המוצר הביטוחי על ידי המבוטח.

בחודש יולי 2021 פרסמה רשות התחרות מחקר של שוק ביטוחי הבריאות הפרטיים המתמקד בתמריצים של סוכני הביטוח בשוק האמור, במסגרתו בין היתר נבחנו דפוסי המכירה של סוכנים בתחום ביטוחי הבריאות והשפעת מבנה התמריצים הכלכליים הניתנים על ידי חברות הביטוח לסוכנים על דפוסי המכירות. במסגרת הדוח נמצא בין היתר, כי ככלל תמריצים כלכליים המשולמים על ידי החברה לסוכן משפיעים על מכירות הסוכנים וכי סוכנים העובדים עם מספר גדול של חברות מוכרים את הפוליסות השכיחות בשוק במחירים נמוכים מסוכנים העובדים עם מעט חברות ביטוח. לפיכך הסיקו עורכי המחקר כי סוכן הביטוח אינו ממלא בצורה המיטבית את המטרה של בחירת ביטוח הבריאות הפרטי הטוב ביותר עבור הלקוח. עוד הועלו על ידי רשות התחרות חלופות אפשריות בעניין שינויים למודל התגמול של הסוכנים, לרבות בדרך של איסור על תשלומים מחברת ביטוח לסוכן, והתרת תשלום לסוכן מאת המבוטחים בלבד; תגמול שאינו נגזר במלואו מדמי הפרמיה בגין הפוליסה (כגון תגמול הנגזר מהחזרי תביעות שחברת הביטוח שילמה למבוטח), או איסור מתן תגמול בצורת בונסים, פרסים והטבות והגבלתו לתגמול כספי בלבד.

בשלב ראשוני זה, החברה אינה יכולה להעריך, את השפעת ההוראות האמורות על נתח השוק של החברה בתחום, ובמיוחד לטווח הארוך והדבר תלוי בין היתר במידת ובאופן אימוץ של ההמלצות על ידי הגורמים המוסמכים, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הסוכנים, טעמי המבוטחים והחלטות עסקיות שיתקבלו בהתאמה.

8.3.2. שיטות להתמודדות עם התחרות

התמודדות הקבוצה עם התחרות, בתחום פעילות זה, נעשית במספר מישורים:

- פיתוח פתרונות עדכניים וחדשניים הנותנים מענה איכותי לצרכי המבוטחים.
- תמחור נכון של המוצרים בהתחשב בכל הגורמים המשפיעים כגון: עמלות הפצה ומכירה, עלויות תפעול, שרידות הפוליסות ועלות הסיכון.
- קיומו של מידע איכותי לגבי ניסיון העבר המהווה בסיס לניהול הסיכונים.
- חוזי ביטוח משנה ופיזור הסיכונים בשיתוף עם מבטחי משנה באופן המאפשר מציאת פתרונות המתאימים לסוגי הצרכנים השונים.
- מתן שירות מהיר, יעיל, מקצועי, הוגן ואיכותי, הן לסוכנים בהיבט של התפעול והן למבוטחים בהיבט של טיפול בתביעות ושירות.
- יכולת התאמה לתנאי השוק המשתנים ולחוסר ודאות הנובע משינויי רגולציה צפויים, אשר נוגעת, בין היתר, להיבטי תפעול, התאמת מוצרים ורווחיות.
- שיפור השירות ללקוח ולסוכן – בין היתר באמצעות מתן שירותים דיגיטליים מתקדמים וסיוע לסוכן במיצוי פוטנציאל המכירה עבור לקוחותיו.

8.3.3. הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה הם:

- ניסיון רב-שנים בתחום ביטוח הבריאות;
- המוניטין של הקבוצה בתחום;

- קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה;
- מערך הפצה ישיר;
- מגוון מוצרי הבריאות הנמכרים תחת קורת גג אחת;
- השירות הניתן על ידי החברה ללקוחות ולסוכנים ואופן יישוב התביעות.
- חסמים תחרותיים - לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק, ראה סעיף 9.3.1.2 להלן.

8.4. לקוחות

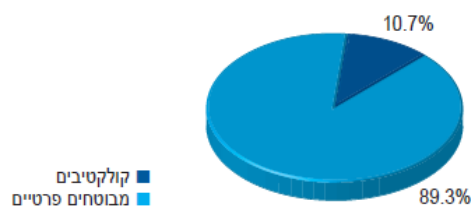
סוגי הלקוחות העיקרים בתחום הבריאות הינם קולקטיבים ומבוטחים פרטיים.

8.4.1 מחלות ואשפוז⁴⁹

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בתחום מחלות ואשפוז לשנים 2020-2021:

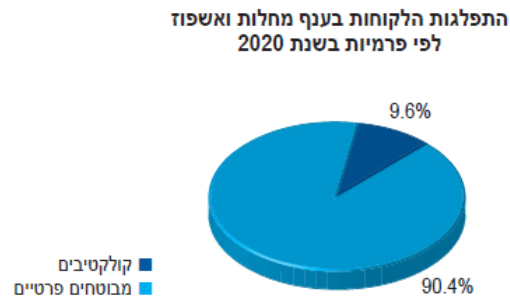
שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2020	שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2021	פרמיות ברוטו לשנת 2021	באלפי ש"ח
9.6%	94,350	10.7%	119,167	קולקטיבים ⁵⁰
90.4%	890,619	89.3%	989,242	מבוטחים פרטיים
100%	984,969	100%	1,108,409	סה"כ

התפלגות הלקוחות בענף מחלות ואשפוז
לפי פרמיות בשנת 2021



⁴⁹ היקף הפרמיות בענף ביטוח מחלות ואשפוז משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בשנת הדוח.

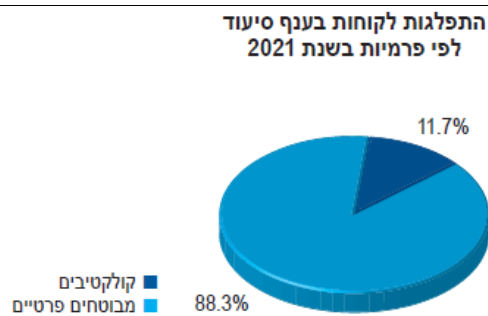
⁵⁰ כולל מכירות של ביטוחי נסיעות לחו"ל אצל קופות החולים.



8.4.2. סיעוד⁵¹

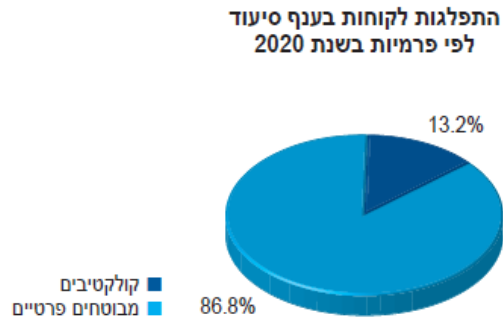
להלן התפלגות הפרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בתחום סיעוד לשנים 2020-2021:

שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2020	שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2021	פרמיות ברוטו לשנת 2021	באלפי ש"ח
13.2%	40,522	11.7%	34,909	קולקטיבים ⁵²
86.8%	267,251	88.3%	264,477	מבוטחים פרטיים
100%	307,773	100%	299,386	סה"כ



⁵¹ היקף הפרמיות בענף ביטוח סיעוד משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בשנת הדוח.

⁵² כולל מבוטחי קופות החולים.



שיעור הביטולים (לרבות: ביטול פוליסה, הקטנה או אי חידוש) לשנה מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, בענף מחלות ואשפוז פרט לטווח ארוך (ענף משנה מחלות ואשפוז בלבד), עמד על כ-8.1% בשנת הדוח לעומת כ-13.1% בשנת 2020.⁵³

שיעור הביטולים (לרבות: סילוק, ביטול פוליסה, הקטנה או אי חידוש) לשנה מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, בענף סיעוד פרט עמד בשנת הדוח על כ-2.1% לעומת 3.9% בשנת 2020.⁵⁴

אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום ביטוח בריאות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום הפעילות.

לקבוצה אין לקוח בודד שההכנסות ממנו בתחום מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בדוחות המאוחדים.

⁵³ בהתאם להוראות חוזר הממונה, שיעור הביטולים מחושב על ידי חלוקת סכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה בסכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה הקודמת. החישוב מתייחס רק לפוליסות שהתחילו לפני השנה השוטפת ובנטרול עליית תעריפים.

⁵⁴ ראה הערת שוליים 53 לעיל.

חלק III- מידע נוסף ברמת התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

9. מידע נוסף ברמת התאגיד

9.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על הפעילות

לפירוט בדבר תיאור מגמות, אירועים והתפתחויות בסביבה המקרו כלכלית של הקבוצה שיש להם או צפויה להיות להם השפעה על הקבוצה, ראה התייחסות ספציפית בתחומי הפעילות השונים, וכן חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון סעיף 3.

9.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

פעילות הקבוצה בתחומים השונים כפופה להוראות הדין הכללי וכן להוראות דין החלות על כל תחום פעילות, כפי שתואר לעיל.

לצד הדינים הכלליים, כפופה פעילות הביטוח והחיסכון הפנסיוני בישראל, לדינים ייחודיים החלים על הענף כגון: חוק הביטוח, חוק חוזה הביטוח התשמ"א-1981, חוק קופות הגמל, חוק הייעוץ הפנסיוני והתקנות שהוצאו על פיהם וכן לפסיקות עקרוניות של בתי המשפט המשפיעות על פעילות הביטוח והחיסכון הפנסיוני בישראל, לרבות לעניין פרשנותם של חוקים ותקנות כאמור.

לחברה רישיון מבטח ולכלל ביטוח אשראי רישיון מבטח לענפי הפעילות הרלבנטים לפעילותה. לעניין היתר השליטה בגופים המוסדיים בקבוצה ראה ביאורים 1(א) - (ג) ו-16(ה) (8) לדוחות הכספיים. לכלל פנסיה וגמל ולעתודות הוטיקה רישיון מבטח בענף ביטוח פנסיה בהתאם לחוק הביטוח ולכלל פנסיה וגמל ולעתודות הוטיקה גם אישורים לניהול קופות הגמל המנוהלות על ידה.

החברות בקבוצה מפקחות על ידי רשויות פיקוח שונות ביניהן הממונה, אשר מפקח על פעילות הגופים המוסדיים בקבוצה. בנוסף, כללביט מימון מפקחת על ידי רשות ניירות ערך. כמו כן, בשנים האחרונות נוספו סמכויות אכיפה/דיווח לרשויות רגולטוריות נוספות וביניהן רשות התחרות (בעבר רשות ההגבלים העסקיים), הרשות להגנת הפרטיות והממונה על שיתוף בנתוני אשראי בבנק ישראל. החברות בקבוצה חשופות, מעת לעת, להליכי אכיפה מנהליים ולהטלת קנסות על ידי רגולטורים שונים, לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ג) לדוחות הכספיים. כן חשופות החברות בקבוצה לתובענות ייצוגיות בעניינים שונים הנובעות מהוראות דין שהגופים המוסדיים כפופים אליהן, בין שנכללות בפרק זה ובין שנכללות בפרקים נוספים בדוח תיאור עסקי התאגיד. לעניין תובענות ייצוגיות שהוגשו כנגד הגופים המוסדיים בקבוצה ראה ביאור 38(א) לדוחות הכספיים.

במסגרת תוכניות האכיפה, מבצעת החברה, בשנים האחרונות באופן מדורג ובתחומים השונים, סקרי ציות במסגרתם מתגלים פערים אשר החברה פועלת להסדרתם, במסגרת מתווי פעולה הנקבעים על ידה.

להלן תמצית הוראות הדין והחוזרים הסופיים שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיטות שפורסמו על ידי הממונה, החלות על פעילות החברות בקבוצה ואשר הינן מהותיות לפעילות, בנוסף לדינים שפורטו במסגרת תיאור תחומי הפעילות וסעיפים נוספים לעיל ולהלן. לפירוט בקשר עם מגבלות רגולטוריות החלות על הגופים המוסדיים בקבוצה, בקשר עם דרישות ההון העצמי והשליטה בכלל החזקות, ולפרטים בדבר הכרעות רוחביות של הממונה, ראה ביאורים 16(ד) ו-16(ו) וכן ביאור 38(ג) לדוחות הכספיים.

9.2.1 חוק הריכוזיות

בחודש דצמבר 2013 פורסמו הוראות החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013 ("חוק הריכוזיות"), אשר מבקש להפחית את רמת הריכוזיות במשק הישראלי באמצעות מספר מהלכים מרכזיים הכוללים, בין היתר, הטלת מגבלות על התאגדות במבנה פירמידאלי, החלת כללי ממשל תאגידי מוגברים על חברות פירמידאליות, הפרדה בין החזקה בפעילות ריאלית משמעותית ופעילות פיננסית משמעותית, וקביעת מנגנון של "מבטח ללא שולט".

בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, מבנה החזקות פירמידאלי מוגבל לשתי שכבות בלבד⁵⁵.

בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, החל מיום 10 בדצמבר 2019, תאגיד ריאלי משמעותי או השולט בתאגיד כאמור לא ישלט בגוף פיננסי משמעותי ולא יחזיק ביותר מ-10% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף כאמור ולא יחזיק ביותר מ-5% בגוף פיננסי משמעותי שאין בו בעל שליטה⁵⁶.

החל מחודש מאי 2015 מתפרסמת ברשומות, מעת לעת, רשימת הגורמים הריכוזיים, רשימת התאגידים הריאליים המשמעותיים ורשימת הגופים הפיננסיים המשמעותיים. בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, ייחשבו כגורם ריכוזי, בין היתר, גוף פיננסי משמעותי, תאגיד ריאלי משמעותי, ומי שמשתייך לקבוצה עסקית (תאגיד, השולט בתאגיד ותאגיד בשליטת מי מהם) הכוללת גוף פיננסי משמעותי או תאגיד ריאלי משמעותי. בהתאם לרשימות שפורסמו בחודש פברואר 2020, חברות קבוצת כלל החזקות שהינן גופים מוסדיים מסווגות כגוף פיננסי משמעותי ואילו חברות קבוצת כלל החזקות שאינן גופים מוסדיים, נכללות ברשימת הגורמים הריכוזיים (לאור השתייכותן לקבוצה הכוללת גוף פיננסי משמעותי).

בדצמבר 2020 פרסמה רשות התחרות קול קורא לציבור למתן התייחסות בנוגע להשפעות של פרק ד' לחוק הריכוזיות וההפרדה בין תאגידים ריאליים משמעותיים וגופים פיננסיים משמעותיים על מידת הריכוזיות במשק. הקבוצה העבירה את התייחסותה לקול הקורא באמצעות איגוד חברות הביטוח והתייחסה בין היתר לאפשרות של חריגה פסיבית, עקב עדכון רשימת הגורמים הריכוזיים.

לפרטים נוספים בדבר סטטוס השליטה בכלל החזקות ראה ביאורים 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר מגבלות חוק הריכוזיות בהיבטי ניהול השקעות ראה סעיף 9.5.4.2 להלן.

להוראות חוק הריכוזיות ולמגבלות הקבועות מכוחו, יכולות להיות השפעות על התפתחות פעילות הקבוצה, הן ביחס להשקעות כספי העמיתים והן ביחס להשקעות אסטרטגיות וכן על מבנה ההחזקות בה. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

9.2.2 הוראות לעניין יישום משטר כושר פירעון מבוסס Solvency II

בחודש ינואר 2022 פורסמו מסמך עקרונות ליישום הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA) וכן תיקון החוזר המאוחד בעניין דיווח לממונה על שוק ההון – הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA).

תהליך ה-ORSA הינו חלק מהנדבך השני הנוגע לתהליכי בקרה פנימיים, לניהול סיכונים וממשל תאגידי ומטרתו הערכה פנימית של חברת הביטוח את הסיכונים השונים אליהם היא חשופה ואת הלימות כריות הספיגה כנגדן.

בחוזר נקבע כי חברת הביטוח תדווח לממונה על שוק ההון, אחת לשנה, אודות הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) וכן כללים ועקרונות לדיווח.

בהתאם למסמך העקרונות, נקבעו עקרונות משלימים למסגרת ניהול הסיכונים ולניהול ההון של חברת ביטוח, במסגרתם על החברה לבחון את קשרי הגומלין בין האסטרטגיה הכללית ותוכנית העבודה השנתית, לפרופיל הסיכון של החברה, מדיניות ניהול הסיכונים, רמת החשיפה הכוללת והלימות כריות הספיגה תחת הנחות ותרחישים שונים. בתוך כך, יש לבחון ולהביא בחשבון את מדיניות ניהול ההון, יעדי ההון ומגוון הכלים לניהול סיכונים המיושמים בחברה. מסמך העקרונות כולל עקרונות לניהול הסיכונים בחברת ביטוח וכן מתייחס באופן פרטני לסוגים שונים של סיכונים לרבות קביעת מדיניות לניהול הסיכונים המהותיים, קביעת מסגרת לדיווח פנימי, בחינת גורמי סיכון נוספים או שונים מההנחות בחישוב יחס כושר פירעון ועוד. בנוסף מסמך העקרונות כולל הנחיות הנוגעות לניהול ההון ולניהול התקין של חברת

⁵⁵ "חברת שכבה", הינה חברה או חברת חוץ שהן תאגיד מדווח, למעט חברות שהוחרגו בהתאם להגדרות חוק הריכוזיות. המונחים "חברת שכבה", "חברת שכבה שניה" ו"חברת שכבה אחרת" – כהגדרתם בחוק הריכוזיות.

⁵⁶ כן נקבע בחוק הריכוזיות כי החזקות גוף מוסדי בסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד ריאלי משמעותי לא יעלו על 10%.

ביטוח בהתבסס על בחינה כמותית ואיכותית של החשיפה לגורמי סיכון באמצעות ניתוחי רגישות ותרשימים פיננסיים, דמוגרפיים ותפעוליים באופק זמן של בין 3 ל- 5 שנים וזאת בהתייחס לפרופיל הסיכון של החברה ולאופק הזמן של התחייבויותיה.

תחילתו של חוזר זה ביום 1 בינואר 2023, למעט סעיפים 3(ה) ו-3(ו) בחלק ד' לנספח 5.4.3.4 אשר תחילתם ביום 1 בינואר 2024.

9.2.3 יישום תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS)

ביום 7 ביוני 2020 פרסם הממונה **מפת דרכים לאימוץ תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 17 (IFRS) – חוזי ביטוח** (להלן: "**התקן**"), הקובעת כי מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יחול החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023, וכן קובעת את צעדי ההיערכות ולוחות הזמנים המרכזיים שמטרתם להבטיח את היערכותן של חברות הביטוח בישראל ליישום התקן באופן נאות, בין היתר, בנוגע להתאמת מערכות המידע ותפעולן, ניהול הפרויקט ותיעודו, גיבוש מדיניות חשבונאית, ביצוע מבדקים כמותיים ואופן הגילוי הנדרש לציבור. בהתאם ל**טיוטת עדכון "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) – חוזי ביטוח"** שהתפרסמה, על ידי הממונה, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2023. בנוסף לאמור לעיל, פרסם הממונה טיוטת חוזר לעניין סוגיות מקצועיות הנוגעות ליישום התקן בישראל וטיוטת הוראות בנוגע לניהול נכסי השקעה עבור מבטח המיישם את התקן. לפרטים נוספים ראה ביאור 4 לדוחות הכספיים.

9.2.4 חוק חוזה הביטוח

החשיפה לדרישות כספיות, פרטניות או רוחביות, כפופה לדיני ההתיישנות. תקופות ההתיישנות במוצרי הביטוח משתנה בהתאם לסוג המוצר והאירוע בגינו נטענת טענת ההתיישנות. החשיפה בגין התיישנות הינה מוגברת במיוחד בביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" ובביטוחים ארוכי טווח, בתחומי ביטוח חיים וביטוחי הבריאות, בהם פועלת החברה. פרק הזמן הדרוש לבירור התביעה, שהינו לעיתים ארוך, במיוחד בתובענות ייצוגיות, מאריך את התקופה בגינה נדרשת החברה לבצע השבות, במסגרת תקופת ההתיישנות.

בהמשך למגמה מהשנים האחרונות להארכת תקופת ההתיישנות בחלק מענפי הביטוח, בחודש נובמבר 2021 פרסם משרד המשפטים תזכיר לתיקון חוק חוזה הביטוח (התיישנות וריבית מיוחדת), במסגרתו מוצע לקבוע כי על אף הוראות ההתיישנות הקבועות בחוק חוזה הביטוח, תקופת ההתיישנות לא תחלוף במשך שנה ממועד שבו תוגש תלונה לממונה לצורך בירור בהתאם לסמכותו, אך לא יותר מארבע שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי - לא יותר משש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח.

כן כולל התזכיר הוראה לפיה סמכות בית המשפט לחייב מבטח בתשלום תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב בתוספת ריבית מיוחדת, יורחבו באופן שלממונה תינתן סמכות דומה לחייב את חברות הביטוח בתשלום ריבית מיוחדת בעת שהממונה פעל לבירור תלונה לפי סמכותו, ומצא כי לא שולמו תגמולים שאינם שנויים במחלוקת בתום לב.

התיקון האמור, ככל שיתקבל במתכונתו הנוכחית, צפוי שיביא לגידול בהתחייבויות הביטוחיות של החברה ובעלויות יישוב התביעות.

לפרטים בדבר טענות בקשר עם התיישנות כפי שהועלו במכתב מאת קופת חולים מכבי ראה סעיף 8.1.2.2(ג) לעיל.

הערכות החברה בדבר השפעות תזכיר החוק בעניין הארכת תקופת ההתיישנות בביטוח וקביעת ריבית מיוחדת הינן בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות לא סופיות של החברה הידועות במועד פרסום הדוח. התוצאה של התיקון האמור יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר לאור אי הוודאות ביחס לנוסחה הסופי, ככל שיפורסם, וביחס לאופן בו ייושם התיקון על ידי הממונה.

9.2.5 תקנות סדר הדין האזרחי

בחודש ינואר 2021 נכנסו לתוקף תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018 (להלן: "**תקנות סדר הדין החדשות**") אשר מהוות רפורמה לאופן ניהול סדר הדין בבתי המשפט בישראל. בהתאם לדברי ההסבר שבתקנות, מטרת התקנות לקבוע סדר דין לניהול ההליכים האזרחיים בבית המשפט, ליצור ודאות דיונית, למנוע שרירותיות ולהגשים את העקרונות

החוקתיים העומדים ביסודו של הליך שיפוט ראויה והוגן, כדי להגיע לחקר האמת, להשיג תוצאה נכונה ופתרון צודק של הסכסוך. במסגרת תקנות סדר הדין החדשות נקבעו, בין היתר, הוראות צורניות למבנה כתבי בית דין; מגבלת עמודים לכתבי בית דין ולבקשות המוגשות על ידי הצדדים; חובה לקיים דיון מקדמי בין הצדדים ולדווח תוצאותיו לבית המשפט; חובה לקיים פגישת מהו"ת- פגישת מידע, היכרות ותיאום לבחינת האפשרות ליישב את הסכסוך באמצעות מנגנון חלופי ליישוב סכסוך בתביעות שסכומן עולה על 40,000 ₪ (למעט תביעות נזקי גוף ותביעות פל"ד); חובה להגשת רשימת עדים קודם לקדם המשפט הראשון; והוראות שונות לעניין שאלונים וגילוי מסמכים. כמו כן בוטלו מסלולי דיון שהיו קיימים עובר לכניסת התקנות החדשות לתוקף כגון מסלול סדר דין והמרצת פתיחה.

החברה נדרשת במהלך העסקים הרגיל להתדיינות משפטיות רבות במסגרת הליכי יישוב תביעות ואולם בשלב מקדמי זה אין באפשרותה להעריך את מידת השפעתן, אשר צפויה להתברר לאורך זמן, בין היתר, כתלות באופן יישום התקנות ופרשנותן על ידי בתי המשפט והתנהגות בעלי הדין.

9.2.6 הוראות בעקבות התפרצות מגיפת הקורונה

בעקבות התפרצות מגפת הקורונה, פרסם הממונה מספר הוראות הכוללות דחיית המועד לכניסתן לתוקף של הוראות שונות ודחייה של מועדי דיווח לרשות בעניינים שונים. לפרטים נוספים ראה סעיפים 6.1.2.3, ו- 6.2.3(ד) לעיל וסעיפים 9.5.5.2 ו- 9.8.1.1(ב) להלן.

9.2.7 תכנית לאומית לשיפור הרגולציה

בחודש נובמבר 2021 חוקק חוק עקרונות האסדרה, וזאת במסגרת אישור חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 וחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן, יחדיו: "**חוק ההסדרים**").

במסגרת חוק עקרונות האסדרה נקבעה שורה של עקרונות מנחים שימשו את המאסדרים בהליכי גיבוש וקביעת רגולציה בישראל, וכן נקבע כי תוקם רשות אסדרה, שתפעל למימוש מטרות החוק.

נקבע כי מדיניות האסדרה בישראל תהיה כזו שתאפשר את הגשמת התכליות העומדות ביסוד האסדרה וקידום תפקידיו של המאסדר תוך הפחתת נטל רגולטורי עודף, וזאת בהתחשב בעלויות הציות לאסדרה והשלכותיה הישירות והעקיפות על קידום הכלכלה, הסביבה והחברה, וכי האסדרה תפורסם במרשם אחוד. על פי החוק, הליכי אסדרה יחויבו בהגדרת יעדים ובבחינת יעדים אלו אחת לתקופה שתוגדר ביחס לכל הוראת חקיקה.

בנוסף, חוק עקרונות האסדרה מפרט את תפקידי וסמכויות רשות האסדרה, לרבות סמכויותיה ביחס לרגולטורים המאסדרים שווקים ספציפיים ופיקוח רשות האסדרה עליהן. לצורך הפחתת הנטל הרגולטורי העודף, נקבע שרשות האסדרה תהיה מוסמכת לבחון, או ליעץ למאסדרים לבחון מחדש, אסדרה קיימת. כן נקבע כי תאגידים ציבוריים לא יהיו כפופים למתודולוגיה של רשות האסדרה ולסמכויות הממשלה. חלף זאת, תאגידים ציבוריים יקבעו הנחיות פנימיות לעניין ביצוע הערכת השפעות האסדרה ויידרשו להקים מנגנון בקרה פנימי שיבטיח את איכות דוח הערכת השפעות האסדרה, והם יהיו חייבים בפרסומם לציבור, למעט במקרים חריגים. ההוראות לעניין תאגידים ציבוריים יחולו על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון לתקופה של שש שנים שתחילתה ביום התחילה, ולאחר מכן יחולו עליה ההוראות החלות על יתר המאסדרים.

בהתאם למטרותיו, חוק עקרונות האסדרה יכול ויביא להפחתה בהיקף הרגולציה בישראל ולהסיר חסמים לפעילות, ואולם אין ביכולת הקבוצה להעריך את היקף ההשפעה ומתכונתה.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של חוק עקרונות האסדרה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום החוק.

בחודש דצמבר 2021 הקימו משרד האוצר ובנק ישראל ועדה ציבורית, בראשות מנכ"ל משרד האוצר, לבחינת מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל. הוועדה הוקמה במטרה לשפר את מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל ולהגביר את התחרות בשווקים הפיננסיים, ובמסגרת מדיניות הממשלה לפעול להעלאת הפריון, קידום התחרות, הורדת יוקר המחיה, קידום של רגולציה חכמה ולהפחתת הנטל הרגולטורי העודף.

החברה אינה יודעת להעריך את ההשלכות האפשריות של הקמת הוועדה לבחינת מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל.

9.2.8.

שיתוף במידע פיננסיא. תזכיר חוק נתוני אשראי

בחדש אוקטובר 2021 פורסם **תזכיר חוק נתוני אשראי (תיקונים שונים), התשפ"ב-2021**, אשר הרחיב מחד את האפשרויות לשימוש בנתוני אשראי של לקוחות ומנגד הרחיב באופן משמעותי את סמכויות הבדיקה והאכיפה של הממונה על נתוני אשראי. בין היתר נקבע בתזכיר, כי חיווי האשראי יכול להינתן גם להבטחת קיום תנאי העסקה ולא רק לצורך התקשרות בעסקה חדשה והוא יורחב מחיווי בינארי לשאלה האם לתת או לא לתת ללקוח אשראי או לא, לחיווי רחב שיתייחס להערכת הסיכוי כי לקוח יעמוד בפרעון התשלומים.

בנוסף הורחבו סמכויות הפיקוח של הממונה על שיתוף נתוני אשראי ונקבע כי יהיה רשאי לבצע בדיקות במערכות המחשוב של נותן האשראי/מקור המידע במקרים לחשש של ממש לפגיעה בפרטיות לקוחות או באבטחת מידע ונקבעו כללים בהתייחס לגורם הרשאי לבצע את הבדיקות, הכשרתו וסמכויותיו. כמו כן נקבע כי הממונה על שיתוף נתוני אשראי יהיה רשאי להודיע למקור מידע או נותן אשראי, כהגדרתם בחוק, כי נתגלו פגמים בפעילותם הסותרת את הוראות החוק ולדרוש את תיקון הפגמים בכפוף להודעה מפורטת על הפגמים, כאשר הסנקציה הינה, בין היתר, הפסקת השימוש במאגר. כמו כן הורחבה רשימת ההפרות בגין ניתן להטיל עיצום כספי. הגופים המוסדיים בקבוצה מדווחים לממונה על שיתוף נתוני אשראי נתונים שונים, המעידים על כך שנטל אשראי אינו עומד בפרעון תשלומים, בהתאם לכללים הקבועים בחוק נתוני אשראי ובתקנות שהוצאו מכוחו.

לפרטים בדבר החשיפה הכללית הקיימת לגופים המוסדיים בקבוצה לרבות בגין סמכויות אכיפה ו/או התראות בדבר כוונת הממונה להטיל על גופים אלו עיצומים כספיים, וזאת בין היתר בקשר עם הכרעות ו/או ניירות עמדה המתפרסמים על ידי גופים מפקחים, ראה ביאור 38(ג) לדוחותיהם הכספיים של החברה.

ב. מתן שירותי מידע פיננסי

בחדש נובמבר 2021 אושרה בקריאה שלישית במליאת הכנסת, במסגרת חוק ההסדרים, הצעת חוק שירות מידע פיננסי.

במסגרת חוק שירות מידע פיננסי, חוייבו גופים פיננסיים שונים המחזיקים מידע על לקוחות (להלן: "**מקורות מידע**"), לרבות הגופים המוסדיים, לאפשר לגופים בעלי רישיון, או גופים מפוקחים הפטורים מרישיון (בנקים, גופים מוסדיים, חברות כרטיסי אשראי ואגודות פקדון ואשראי) (להלן: "**נותני שירותי מידע פיננסי**") לקבל, בהסכמת לקוח, גישה מקוונת למידע פיננסי של לקוח. נותני שירותי מידע פיננסי שקיבלו רישיון מרשות ניירות ערך יפוקחו על ידה, ואילו נותני שירותי מידע פיננסי המפוקחים על ידי רגולטור ייעודי יהיו מפוקחים על ידו גם לעניין חוק זה, לרבות לעניין הטלת עיצומים כספיים במקרה של הפרה. המידע הפיננסי אותו נדרשים גופים מוסדיים למסור הינו מידע על אשראי, הן לגבי יחיד והן לגבי תאגיד, וזאת החל מיום 14 בנובמבר 2023 לגבי יחיד ומיום 15 במאי 2024 לגבי תאגידים.

על בסיס המידע הפיננסי שיתקבל, יוכלו נותני שירותי מידע פיננסי להציע שירותים כמו ריכוז כלל המידע במקום אחד, השוואת עלויות בין גופים פיננסיים שונים, העברת מידע לגופים פיננסיים במטרה לקבל הצעות ערך עבור הלקוח (כלומר, הצעות מחיר מתחרות), וכן יעוץ פיננסי, והכל באופן דיגיטלי ומתקדם. חוק שירות מידע פיננסי מטיל על נותני שירותי מידע פיננסי חובות אמון, זהירות וסודיות וכן קובע כי נותן שירות שהוא מקור מידע אינו רשאי לתת ללקוח הצעה מטעמו לגבי מוצר או שירות שאינו נכלל בגדר המידע שעליו להעביר על פי החוק, או מוצר/שירות דומה לו. בחדש פברואר 2022 פורסמה טיוטת חוזר "הוראות לנותני שירותי מידע פיננסי". טיוטת החוזר קובעת הוראות לעניין אופן קבלת אישור רשות שוק ההון לגוף מוסדי לפעול כנותן שירות מידע פיננסי וכן הוראות לעניין פעילות מבטח כנותן שירות מידע פיננסי.

החברה לומדת את השלכותיו האפשריות של חוק שירות מידע פיננסי ושל טיוטת החוזר, לרבות ההשלכות התפעוליות הכרוכות ביישומם וההזדמנויות העסקיות שיתכן וגלומות בהם, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיהם.

לפרטים בדבר העברת מידעים בתחום החיסכון הפנסיוני והמסלקה הפנסיונית, ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל.

ג. הסדרת העיסוק בשירותי תשלום

בחדש ינואר 2022 פורסם **תזכיר חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום, התשפ"ב-2022** (להלן: "**התזכיר**"). מטרת התזכיר היא הסדרת העיסוק בשירותי תשלום הניתנים על ידי גופים חוץ בנקאיים, כדי לעודד את התחרות בכך שתאפשר לגורמים חוץ בנקאיים להיכנס לתחום התשלומים האלקטרוניים לצד הבנקים.

שירותים אלה, אשר עיסוק בהם יחייב רישיון ופיקוח מאת רשות ניירות ערך או מאת הרגולטור הייעודי של נותן השירות, כוללים: ייזום תשלום; מתן הוראת תשלום; סליקה של פעולת תשלום; הנפקה של אמצעי תשלום; וכן ניהול חשבון תשלום המאפשר העברת תשלומים בעד מוצרים ושירותים.

החברה לומדת את הוראות התזכיר האמור, אשר מצוי בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיו.

9.2.9. הליכי שירות וצירוף לביטוח

א. צירוף לביטוח

חוזר צירוף לביטוח מסדיר את התנהלות חברות ביטוח וסוכני ביטוח בעת צירוף מועמד לביטוח לתוכנית ביטוח, לרבות, בין היתר, הוראות בעניין הליך התאמת הביטוח לצורכי הלקוח.

בחודש ינואר 2022 פורסם תיקון לחוזר צירוף לביטוח, הכולל, בין השאר, הוראות שמטרתן התאמה של הליך הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים, לרבות דרישה שצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים, בעקבות הליך שיווק יזום, יבוצע ע"י נציגי שירות שיוכשרו לכך וכי יוצע למועמדים לביטוח להתייעץ עם מי מטעמם. כן מוצע לקבוע כי הליך המכירה יבוצע בשלבים על מנת להבטיח כי הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים יהיה לאחר גמירות דעת מצדם.

התיקון כולל גם דרישה חדשה לבצע התאמת צרכים מוגברת, בעת ביטול פוליסה ומעבר לחברה אחרת, גם בענפי ביטוח כללי מסוימים, שעד כה החובה האמורה לא חלה ביחס אליהם.

כמו כן נקבעה חובת הקלטת הליכי צירוף המבוצעים טלפונית.

להערכת החברה, התיקון לחוזר צירוף לביטוח מוסיף על המורכבות הקיימת בהליכי המכירה ובמיוחד ביחס לאזרחים ותיקים, ומשפיע על הליכי שימור וחידוש כיסויים ביטוחיים שונים. כמו כן התיקון ביחס לדרישות השוואה וביטול של פוליסה בענפי הביטוח הכללי יכול ויביא להכבדה בהליכי ביטול פוליסה במהלך תקופה, אגב הליך מכירה, ויהיה כרוך בהוצאות תפעוליות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של התיקון לחוזר צירוף לביטוח הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הגורמים המפיצים ובבחירת הלקוחות.

ב. שירות ללקוחות גופים מוסדיים

חוזר שירות ללקוחות גופים מוסדיים ("חוזר השירות") נועד להבטיח רמה נאותה ושיפור מתמשך בשירות אותו מקבל הלקוח מהגוף המוסדי.

בחודש ינואר 2022 פורסם תיקון לחוזר השירות שמטרתו הבטחת מתן שירות מהיר, יעיל ומכבד לאזרחים ותיקים.

התיקון לחוזר השירות קובע, בין היתר, חובת מינוי ממונה אזרחים ותיקים במעמד של עובד בכיר, אשר יתווה את מדיניות הגוף המוסדי למתן שירות לאזרחים ותיקים; הכשרות ייעודיות לנותני השירות לאזרחים ותיקים; יצירת נתב שיחות ייעודי לאזרחים ותיקים; ביצוע פניות טלפוניות יזומות לאזרחים ותיקים לשם מתן מידע מהותי בדבר צמתים מרכזיים בחיי המוצר; והגשת דוח שנתי בדבר עמידת הגוף המוסדי במדיניות ובתכנית העבודה בנושא זה.

להערכת החברה, התיקון לחוזר השירות יהיה כרוך בהוצאות תפעוליות לא משמעותיות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של התיקון לחוזר השירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום התיקון על ידי הגופים המוסדיים.

ג. שירות ללקוחות גופים מוסדיים

בהמשך לחוזר שפורסם בשנת 2015 הקובע כללים להנהגת כתבי שירות ולאופן שיווקם, לרבות לענין מבחנים להנהגת כתב שירות, אחריות חברת ביטוח, בחירת ספקי שירות ושיווק כתבי שירות ללא מעורבות חברת ביטוח (להלן: "חוזר כתבי שירות"), פרסם הממונה בחודש מרס 2022 טיוטת תיקון לחוזר כתבי שירות (להלן: "טיוטת התיקון לחוזר כתבי שירות") במסגרתו מוצע לקבוע בין היתר: 1) כי כתב שירות לא יעניק שירות תחזוקה, שירות תקופתי, טיפול מניעה או

תיקון מוצרים; 2) לענין כתבי שירות בביטוח בריאות - כי כתב שירות לא יעניק שירות של כיסוי הנכלל תחת פוליסות בריאות נוספות שהנן חלק מהרובד הרביעי ברפורמת ביטוחי הבריאות (ראה לענין זה סעיף 8.1.2.1 לעיל). כמו כן, מוצע לקבוע כי כתב שירות הכולל כיסוי למצבים רפואיים ללא מעורבות חברת ביטוח יימכר בנפרד ממכירת תכנית ביטוח ולאחר שחלפו שלושה ימי עסקים לפחות בין מכירת תכנית הביטוח לבין מכירת כתב השירות.

ככל שההוראות במסגרת טיוטת התיקון לחוזר כתבי השירות יכנסו לתוקף, הן עשויות לצמצם את היקף השירותים הנמכרים במסגרת כתבי השירות, שאינם במעורבות מבטח.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של טיוטת התיקון לחוזר כתבי השירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח הסופי של החוזר, בנוסח הפוליסות ובאופן התנהגות הגורמים המפיצים את כתבי השירות ובכללם סוכני הביטוח.

9.2.10 הצעת חוק הגנת הפרטיות

בחודש ינואר 2022 פורסמה הצעת חוק הגנת הפרטיות (תיקון מס' 14), התשפ"ב-2022, אשר מטרתה להתאים את החוק לאתגרים העכשוויים בהגנה על מידע אישי במאגרי מידע, בכמה מישורים: (1) שיפור יכולות הפיקוח והאכיפה המוקנות לרשות להגנת הפרטיות, וכן קביעת מנגנון אכיפה מנהלי שיהיה מנגנון חליפי לאכיפה במסגרת ההליך הפלילי במקרים מסוימים; (2) צמצום היקף חובת הרישום החלה על מאגרי מידע; ו-(3) התאמת הגדרות המונחים בחוק הגנת הפרטיות, הנוגעים להגנה על מידע אישי ממוחשב, להתפתחויות הטכנולוגיות, החברתיות והמשקיות שהתרחשו מאז נחקק החוק, ולהסדרים מודרניים של הגנת מידע אישי בעולם, ובראשם רגולציית הגנת המידע של האיחוד האירופי (General Data Protection Regulation – GDPR).

החברה לומדת את הוראות ההצעה האמורה, אשר מצויה בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיה.

9.2.11 ממשל תאגידי בחברות ציבוריות ללא בעל שליטה

ביום 10 במרס 2021 פרסם משרד המשפטים תזכיר חוק החברות (תיקון מס' __) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה) ("התזכיר") וטיוטת תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה) (תיקון מס' __), התשפ"א-2021 ("טיוטת התקנות").

לאור העובדה כי בשנים האחרונות גדל מספרן של החברות הנסחרות בישראל שמבנה הבעלות בהן מבוזר מוצע, במסגרת התזכיר, להתאים ולעדכן את כללי הממשל התאגידי החלים על חברות שאין בהן בעל שליטה. בין היתר, התיקונים המוצעים עוסקים בהגדרת שליטה כך שנוספה חזקה, הניתנת לסתירה, לפיה בחברה בה אין מי שמחזיק למעלה מ-50% מאמצעי השליטה בחברה, תיחשב החזקה של 25% או יותר מאמצעי השליטה בחברה כשליטה בה; הוחלפה החובה למנות דירקטורים חיצוניים, בחברה שאין בה בעל שליטה, בחובה למנות רוב דירקטורים בלתי תלויים בדירקטוריון ובוועדותיו; הורחב 'איסור הזיקה' שיש לדירקטור חיצוני גם ביחס לאיסור זיקה בין הדירקטור החיצוני לבין "כל דירקטור" בחברה, ולא רק ביחס ליו"ר הדירקטוריון; מוצע לאפשר תגמול ליושב ראש דירקטוריון שהינו דירקטור בלתי תלוי, מעבר לתקרת התגמול המושלמת לדירקטור חיצוני; מוצע להסדיר הליך הצעת המועמדים לכהונת דירקטורים מטעם הדירקטוריון על ידי ועדת מינויים בלתי תלויה; מוצע להסדיר את הליך אישור עסקאות עם דירקטורים ואת הליך אישור עסקאות חריגות עם בעלי מניות מהותיים, המחזיקים ב-10% או יותר מסוג מסוים של אמצעי השליטה בחברה ללא גרעין שליטה.

למועד זה החברה אינה יודעת להעריך את השלכות התזכיר והשפעתו, בין היתר לאור העובדה שחלות על כלל החזקות הוראות מחמירות מכח רגולציה ספציפית החלה עליה מכוח היותה של כלל החזקות בעלת השליטה בחברה שהינה חברת ביטוח.

9.3 חסמי כניסה ויציאה

9.3.1 להלן פירוט מחסומי הכניסה העיקריים של תחומי הפעילות השונים של החברה:

9.3.1.1 חובת רישוי ודרישה להיתר

(א) העיסוק בביטוח טעון רישוי, בהתאם לחוק הביטוח ולחוק קופות גמל, ומפוקח על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר. לחברה ולכלל ביטוח אשראי רישיון מבטח לפי חוק הביטוח. בתחום ביטוח כללי, חברה הפעילה בענפי ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ נדרשת לעסוק בענף זה בלבד.

(ב) חברה מנהלת של קופת גמל משלמת לקיצבה נדרשת גם היא לקבל רישיון מבטח לפי חוק הביטוח, ויראו את רישיון המבטח כאמור כרישיון חברה מנהלת לגבי כל קופות הגמל שבניהולה. חברה מנהלת שניתן לה רישיון מבטח כאמור, רשאית לנהל את כל סוגי קופות הגמל למעט קופות ביטוח. חברה מנהלת אחת יכולה לנהל גם קרן פנסיה חדשה מקיפה אחת הזכאית לאג"ח מיועדות⁵⁷, קרן פנסיה כללית חדשה שאינה זכאית לאג"ח מיועדות וכן קרן פנסיה ותיקה וקופות גמל. חברה מנהלת רשאית לעסוק בניהול קופות גמל בלבד. עיסוקה של חברה מנהלת בעיסוק אחר יתכן ביחס למוצר פנסיוני שאישר הממונה ובכפוף לתנאים שאישר ובלבד שהעיסוק מוסדר לפי הוראות חוק קופות הגמל, חוק הביטוח או חוק היעוץ הפנסיוני.

(ג) בנוסף, כל קופת גמל המנוהלת על ידי חברה מנהלת מחויבת באישור לניהול קופת גמל המתחדש מדי שנה. גם מוצרי ביטוח חיים, המנוהלים כקופות גמל (קופות ביטוח), טעונים אישור המתחדש מדי שנה.

לכלל פנסיה וגמל ולעתודות הותיקה רישיון מבטח בענף קרנות פנסיה בהתאם לחוק הביטוח וכן אישורים לניהול קופות הגמל המנוהלות על ידן.

(ד) החזקה של יותר מחמישה אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף מוסדי מותנית בקבלת היתר להחזקת אמצעי שליטה מאת הממונה, ושליטה בגוף מוסדי מחייבת גם היא היתר מאת הממונה, בין היתר, בהתאם להוראות מסמך מדיניות שליטה בגוף מוסדי מחודש דצמבר 2014 שפורסמו על ידו. לעניין סטטוס השליטה בכלל החזקות ראה ביאורים 1(א) - 1(ג) לדוחות הכספיים. לענין "מדיניות למתן היתר להחזקת אמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט לגופים המנהלים כספי לקוחות", המאפשרת, בתנאים מסוימים, לגופים מסוימים לקבל היתר החזקה שלא יעלה על 7.5% בגוף מוסדי בלא שולט, ולעניין הרחבת המדיניות האמורה גם ביחס לגופים מוסדיים שיש להם בעל שליטה ולענין סטטוס ההיתרים בקבוצה ראה סעיף 9.5.4.2 להלן. ההיתרים הרגולטוריים להחזקות בגופים המוסדיים בקבוצה ואופן הסדרתם יכולים להשפיע מעת לעת על פעילות הקבוצה.

(ה) בחודש ינואר 2020 פורסמה "טיוטת מדיניות שליטה בסוכן תאגיד", שמטרתה לתאר את מדיניות הממונה בבחינת בקשות לקבלת היתר שליטה בסוכן תאגיד, שיקולי הממונה בבחינת בקשות ואת אופן הגשת הבקשה האמורה. הטיטה קובעת כי בבחינת הבקשות יובאו בחשבון, בין היתר, שיקולים של שליטת המבקש בסוכן תאגיד באמצעות מבטח/חברה אם של מבטח או היות המבקש חברה ללא שולט וכן שיקולי תחרות ושיקולים שבטובת הציבור. בין הגופים המוסדיים לבין הממונה מתקיימים דיונים בקשר עם הוראות הטיטה. בשלב ראשוני זה, טרם פרסום נוסח סופי של ההוראות, החברה אינה יכולה לצפות את השלכותיה של הטיטה.

כמו כן פורסם בחודש אוגוסט 2021 נוהל הגשת בקשה לקבלת רישיון סוכן תאגיד, שמטרתו להסדיר את אופן מילוי הנתונים והמסמכים שיש להגיש במסגרת הבקשה באופן שייצר ודאות באשר למסמכים הנדרשים בעת הגשת בקשת רישיון לסוכנות ביטוח, תוך הבחנה בין מבקש שכל בעלי מניותיו הינם בעלי רישיון סוכן או מבקש שקיבל היתר שליטה בגוף מוסדי לבין מבקשים אחרים.

57 פרטים בדבר שינוי במנגנון הבטחת התשואה בקרנות הפנסיה ראה סעיף 9.5.5.1(ב) להלן.

לענין מגבלות שליטה והחזקה שנקבעו מכח חוק הריכוזיות, בין היתר לענין הפרדה בין החזקה בפעילות ריאלית משמעותית ופעילות פיננסית משמעותית, ראה סעיף 9.2.1 לעיל.

9.3.1.2 דרישות הון עצמי

לשם עיסוק בפעילות ביטוחית נדרשות חברות בקבוצת החברה לעמוד בדרישות הון. לפרטים בדבר דרישות ההון הרגולטוריות החלות על חברות בקבוצה ואופן עמידת החברות בהן, לרבות דרישות ההון הכלכלי, ראה ביאורים 16(ד) - (ו) לדוחות הכספיים.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מזערי הנדרש לקבלת רישיון מבטח), תשע"ח-2018 (להלן: "תקנות הון עצמי מזערי"), קובעות את ההון הראשוני המזערי הנדרש לקבלת רישיון בענפים המאופיינים בתקופת ביטוח ומשך תביעות ארוכים (ביטוחי חיים, בריאות ארוך טווח וחבויות) בסכום של 15 מיליוני ש"ח ואת ההון הראשוני המזערי לקבלת רישיון בענפים המאופיינים בתקופת ביטוח ומשך תביעות קצרים (ביטוח כללי וביטוח בריאות קצר טווח) בסכום של 10 מיליוני ש"ח.

התקנות הגבירו את התחרותיות בשוק הביטוח לעומת המצב טרם פרסומן בשל הפחתת דרישת ההון לצורך קבלת רישיון חברת ביטוח ופעילות של חברות חדשות בשוק, בעיקר בתחום הביטוח הכללי.

לפרטים בדבר כניסת חברות מתחרות חדשות לתחום הביטוח הכללי, ראה סעיף 7.2.1 לעיל.

9.3.1.3 היקף פעילות

על מנת לכסות את העלויות הקבועות הגבוהות הכרוכות בפעילות הקבוצה, נדרש היקף פעילות גדול, ובפרט בתחום החיסכון ארוך הטווח.

9.3.1.4 חסמים נוספים

- (א) היכולת לרכוש הגנות נאותות ממבטחי משנה.
- (ב) תשתית ארגונית, מיכונית ותפעולית בהתחשב במורכבות חלק מהמוצרים ותפעולם ובשינויים הרגולטוריים.
- (ג) מערך הפצה רחב ומיומן.
- (ד) בשנים האחרונות נקטה הרשות במספר פעולות במטרה להקל על חסמי הכניסה בתחום. לפרטים נוספים, ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל לענין קרן פנסיה ברירת מחדל וכן סעיף 9.3.1.2 לעיל לענין דרישות הון מינימליות.

9.3.2 להלן פירוט מחסומי היציאה העיקריים של תחומי הפעילות השונים של החברה:

במוצרי חיסכון ארוך טווח, בחלק מהמוצרים בענף ביטוח כללי, בענף הסיעוד ובחלק ממוצרי ענף מחלות ואשפוז, הפסקת פעילות בפוליסות בעלות זנב תביעות ארוך עשויה להימשך שנים רבות, עד ליישוב כל התביעות בגין פוליסות שנמכרו בתקופה שלפני הפסקת הפעילות ועד מימוש כל זכויות המבוטחים ו/או העמיתים הקיימים (run off), תקופה במהלכה נדרשת החברה לשאת בכל הסיכונים ובעלויות התפעול הנגזרות, או עד למכירת הפעילות.

לממונה נתונה הסמכות להורות למבטח המבקש לפרק או לחסל את עסקי הביטוח שלו, לפעול בדרך מסוימת בחיסול עסקיו וכן הסמכות לפנות לבית המשפט בבקשה כי הפירוק יעשה בידי בית המשפט או תחת פיקוחו.

9.4. גורמי הצלחה קריטיים

גורמי הצלחה המשותפים לכל תחומי הפעילות בקבוצה

להערכת הקבוצה, גורמי ההצלחה הקריטיים המשותפים לכל תחומי פעילות הקבוצה הינם:

- תמהיל תיק המבטחים, לרבות בהתחשב בהתחייבויות עבר על פי פוליסות בתוקף לשנים ארוכות, שימור התיק הרווחי וגיוס מבטחים ועמיתים חדשים, תוך שמירה על רווחיות;
- יכולת הסתגלות לתנאי השוק המשתנים, לשינויים ברגולציה, לתנאי התחרות ולהפחתה ברווחיות, לרבות בדרך של שינויים במוצרים, בשירות, בשיווק, בתמחור, בגובה דמי הניהול ובהתאמת רמת ההוצאות;
- איכות ומקצועיות החיתום ויישוב התביעות, לרבות תביעות רוחביות;
- איכות השירות ואפשרות לתת ברמת הקבוצה, פתרונות משולבים לכל צורכי הלקוח תוך יצירת סינרגיה בין חברות הקבוצה;
- יכולת הפיתוח והיישום של כלים דיגיטליים מתקדמים במכירה ובשירות;
- יעילות ואיכות התפעול ואיכות המחשוב והמיכון;
- הכנסות מהשקעות, תשואות התיקים המנוהלים, ומצב שוק ההון ותנאי הריבית;
- היכולת להשיג ולשמור על רמת הון ויחס הון התומכים בפעילות הקבוצה ובצמיחתה;
- יכולת אקטוארית לתמיכה במדיניות עסקית, לביצוע תמחור איכותי ועדכני ולחישוב איכותי של העתודות הנדרשות;
- תפיסת המותג בקרב לקוחות החברה כמוביל, רלוונטי וחדשני;
- שימור ופיתוח המשאב האנושי האיכותי;
- היכולת לפתח ולשמר את ערוצי ההפצה, לרבות בדרך של גיוס ושימור סוכנים איכותיים והקפדה על שביעות רצון גבוהה של הסוכנים מהשירות הניתן להם על ידי החברה ובאמצעות פיתוח של ערוצי הפצה חדשים והרחבת שיתופי הפעולה, בהתאם למגמות הענף, צרכי הלקוחות ושיקולי רווחיות;
- יכולת לרכוש ביטוח משנה, לרבות איכות מבטחי המשנה, ההסכמים עמם ויציבות מערכת היחסים עם מבטחי המשנה לאורך שנים;
- איכות ניהול הסיכונים, השליטה, המדידה והבקרה הפנימית.

9.5. השקעות

9.5.1. הנכסים המנוהלים בקבוצה

להלן פירוט של סוגי הנכסים המנוהלים בקבוצה:

א. נכסי נוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה (החברה, כלל פנסיה וגמל, עתודות הותיקה, כלל ביטוח אשראי)-
(א) נכסים כנגד ההון העצמי והתחייבויות אחרות; (ב) נכסים כנגד התחייבויות בביטוח כללי; (ג) נכסים כנגד התחייבויות בביטוח חיים שאינן תלויות תשואה; ו- (ד) נכסים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח סיעוד, בריאות ואובדן כושר עבודה.

החברה וכלל ביטוח אשראי נושאות בסיכונים הנובעים מנכסי הנוסטרו. יחד עם זאת, חלק מההתחייבויות בביטוח חיים בגין פוליסות מבטיחות תשואה, מגובות באגרות חוב מיועדות, ראה סעיף 6.1.1.2 לעיל.

ב. נכסי התחייבויות תלויות תשואה של החברה – נכסים כנגד התחייבויות בביטוח חיים ובביטוח סיעוד ואובדן כושר עבודה בגין פוליסות או כיסויים תלויי תשואה לסוגיהם. התשואות המושגות בקשר עם נכסים אלו נכללות במסגרת חישוב התחייבויות בגין פוליסות אלו. ככלל, חישוב זכויות המבוטחים מבוצע בניכוי דמי ניהול והוצאות בהתאם להוראות הפוליסה. לפרטים בדבר הכנסות החברה מדמי ניהול, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

נכסי הנוסטרו של החברה, ושל הגופים המוסדיים בשליטתה, המנוהלים על ידי הקבוצה, רשומים במאזניהן. החברה רושמת במאזן גם נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.

ג. קופות גמל וקרנות פנסיה - נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל שבניהול החברות המנהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה) – צבירות העמיתים בקרנות הפנסיה וקופות הגמל מנוהלים בנאמנות על ידי חברות מנהלות. התשואות בניכוי דמי ניהול והוצאות, בקשר עם נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל נזקפות גם הן לעמיתים. נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל אינם רשומים במאזני החברות המנהלות, למעט נכסי קופת הגמל בר קרן גמולים בע"מ שלה מסלול מבטיח תשואה ("בר א") שהחברה מחויבת בו כלפי העמיתים להבטחת תשואה. חלק מנכסי העמיתים בקרן הפנסיה המקיפה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה מגובים באגרות חוב מיועדות. לעניין שינוי מנגנון הבטחת התשואה ראה סעיף 9.5.5.1(ב) לעיל.

לפירוט בדבר התפלגות הנכסים המנוהלים בכל אחד מהגופים המוסדיים בקבוצה ראה סעיף 9.5.6 להלן.

ד. בגין חלק ממוצרי חיסכון ארוך טווח המנוהלים בקבוצה קיימת התחייבות להבטחת תשואה או ערבות לגובה ההפקדות הנומינליות

בחלק ממוצרי החיסכון של הקבוצה קיימת התחייבות להבטחת תשואה. להלן פרטים בדבר ההתחייבויות המהותיות של חברות הקבוצה להבטחת תשואה כאמור:

- בפוליסות שנמכרו עד סוף שנת 1990, התשואה למבוטח בפוליסות ביטוח חיים עם מרכיב חיסכון נקבעה בשיעור מובטח ("פוליסות מבטיחות תשואה"). השיעור השתנה בהתאם לסוג הפוליסה ולמועד הנפקתה. ההתחייבות לשיעור התשואה מגובה ברובה באגרות חוב מיועדות, יתרת הנכסים מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות ההשקעה. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.1.1.2 לעיל.
- פוליסות החיסכון שנמכרו על ידי החברה החל משנת 1991, התשואה נזקפת לזכות המבוטח בהתאם לתוצאות תיקי ההשקעות, בניכוי דמי ניהול והוצאות ("פוליסות תלויות תשואה").
- במסגרת רכישת קופת הגמל בר א', קיבלה על עצמה החברה התחייבות לתשואה שנתית מינימלית מובטחת, מידי שנה, לגבי כלל הנכסים המושקעים בבר א' (תשואה ריאלית נטו בשיעור של 5.5% בהתאם לקבוע בתקנון הקופה). התחייבות זו מגובה בהתחייבות החשב הכללי לתשואה מובטחת ריאלית בשיעור של 5.95% לשנה על 89% מהנכסים, כאשר יתר הנכסים מושקעים בהתאם לתקנות ההשקעה. לפרטים נוספים ראה ביאור 35(ד)(1)(ג) לדוחות הכספיים.

- בנוסף, בחלק מהקופות המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, נתנו החברה ו/או כלל פנסיה וגמל ערבות, ביחס לעמיתים שהצטרפו לקופות עד למועדים מסוימים וביחס להפקדות שהופקדו על ידי אותם עמיתים עד למועדים מסוימים, כמפורט בתקנוני הקופות, לכך שהסכום אשר ישולם לעמיתים, לא יפחת מסכום ההפקדות ששולמו על ידי אותם עמיתים או בעבורם, הכל בכפוף לתנאים הקבועים בתקנוני הקופות האמורות. לאורך השנים, הערבויות האמורות הופסקו ביחס לכספים שהופקדו, ממועד מסוים ואילך. תשואות שליליות מהותיות עלולות להביא לחיוב בתשלום מכוח הערבות. בהתחשב בתשואות המצטברות בקופות האמורות למועד הדוח, בפרט ממועד הפסקת הערבות, החשיפה לתשלום כאמור מוערכת כנמוכה.

הערכת החברה ביחס לערבויות האמורות הינו מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה וכלל פנסיה וגמל במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהתוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר בהתפתחות תנאי השוק, צבירות העמיתים והתשואה שתושג.

מרבית הנכסים המוחזקים כנגד התחייבות מבטיחת תשואה מנוהלים במסגרת הנוסטר.

9.5.2. סך הנכסים המנוהלים עבור הנוסטרו ועבור עמיתים/מבוטחים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (מיליוני ש"ח)⁵⁸:

גוף מוסדי	נוסטרו	כספים תלויי תשואה
החברה	38,281	94,879
כלל ביטוח אשראי	371	-
כלל פנסיה וגמל - קרנות פנסיה ⁽¹⁾	203	93,235
כלל פנסיה וגמל - קופות גמל ⁽¹⁾		48,706 ⁽²⁾
עתודות התיקה ⁽³⁾	40	13,573
סה"כ	39,623	250,393

(1) נתוני ההון העצמי של החברות המנהלות של קופות הגמל וקרנות הפנסיה האמורות מבוקרים.

(2) לרבות קופת גמל בבעלות החברה ולרבות קופות גמל מבטיחות תשואה.

(3) הנתונים הינם ביחס לסך כל נכסי הקרן ואינם מאוחדים.

9.5.3. ניהול ההשקעות של הגופים המוסדיים

א. חברות ניהול השקעות

פעילות ההשקעות של הגופים המוסדיים בקבוצה, מבוצעת באמצעות כנף שהינה חברה בת של החברה. כנף מנהלת את כספי הנוסטרו של חברות הביטוח והחברות המנהלות בקבוצה וכן מנהלת את השקעות נכסי ההתחייבויות תלויות התשואה ונכסי עמיתי קרנות הפנסיה וקופות הגמל בקבוצה.

לכנף צוותי השקעות נפרדים (ייעודיים) לניהול כספי נוסטרו ולניהול כספי עמיתים, הנעזרים ביחידות סמך מתמחות בכנף ובקבוצה: מחקר, אסטרטגיה, אשראי, תשתיות, קרנות השקעה, השקעות פרטיות, נדל"ן בישראל, נדל"ן בינ"ל, משכנתאות, ליווי בניה, גזברות, כלכלה, סיכונים ובקרה, "מידל אופיס", משפטית, בקרת השקעות, חשבות השקעות ואגף ניהול סיכונים.

בנוסף, חלק מפעילות ההשקעות בחו"ל מתבצעת בעזרת יועצי ומנהלי השקעות חיצוניים.

⁵⁸ בקבוצה יתרות מזומנים פנויות אשר משמשות בעיקר לתפעול בהקפים לא מהותיים.

ב. מדיניות ניהול השקעות

כספי הגופים המוסדיים בקבוצה מנוהלים בכפוף להוראות תקנות ההשקעה והוראות הממונה, לפי העניין, בהתאם למדיניות השקעות כללית הנקבעת על ידי דירקטוריון המבטח ו/או החברה המנהלת, ועל פי הנחיות ופיקוח של ועדות השקעה נפרדות ועצמאיות בהתאם לחברות ולסוגי הכספים המנוהלים. דירקטוריון החברה מאשר מדיניות השקעות כללית לתיקים המנוהלים. במסגרת זו מאשר הדירקטוריון מסגרות חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים, בכל אחד מהתיקים המנוהלים וכן את מדרג הסמכויות לאישור השקעות שונות. במסגרת מדיניות ההשקעות הכללית מנחה הדירקטוריון את ועדות ההשקעה לקבוע מדיניות השקעה ספציפית בהתאם למדיניות ההשקעה הכללית שקובע הדירקטוריון, לכל אחד מהגופים המוסדיים ומסלולי ההשקעה השונים, זאת - בהתחשב, בין היתר, במגבלות החלות על המסלול על פי דין ו/או על פי תנאי הפוליסה ו/או תקנוני קופות הגמל, ובהתחשב במאפייני המסלול הספציפיים ובכללם: התפתחות צפויה של תיק הנכסים, תזרים ומח"מ ההתחייבויות הצפוי, סיכוני פדיון מוקדם ועוד. ועדות ההשקעה קובעות את מדיניות ההשקעות המפורטת כאמור לעיל לכל קופה ומסלול בנפרד.

כחלק ממדיניות ההשקעות, מאשרים הדירקטוריון ועדות ההשקעה גם מדיניות אשראי לצורך ניהול נכסי האשראי של התיקים המנוהלים. במסגרת מדיניות האשראי נקבעים תהליכי עבודה, מדרג סמכויות ומדיניות חשיפות תיק האשראי, בהתייחס, בין היתר, למגבלות חשיפה מקסימלית ללווה בודד, לקבוצת לוויים, לענף מסוים וכדומה.

מדיניות ההשקעות של התיקים המנוהלים נבחנת באופן שוטף במסגרת דיוני ועדות ההשקעה. כמו כן, יחידות הבקרה וניהול הסיכונים מפקחות באופן שוטף על פעילות ההשקעות, תוך שימת דגש על היקפי פעילות, שיעורי החשיפה בכל סוג של אפיק השקעה, עמידה במגבלות מדיניות ההשקעות והאשראי והוראות הדין.

תיקי הנוסטרו מנוהלים באופן שיאפשר עמידה בהתחייבויות החברה וזאת תוך שימת לב, בין היתר, למח"מ ההתחייבויות, לבסיס ההצמדה, למטבע, לכללי הדיווח החשבונאי ולעיתוי תזרימי מזומנים בטווח קצר. מדיניות ההשקעות מתבססת על בחינת ההתאמה וניהול הסיכון הכולל אל מול ההון של החברה.

תיקי העמיתים מנוהלים, בין היתר, משיקולים ארוכי טווח, במטרה להשיא תשואה מקסימלית לעמיתים, תוך התחשבות ברמות הסיכון של נכסי ההשקעה השונים ובשיקולי נזילות התיקים.

לפירוט בדבר התפלגות הנכסים המנוהלים בכל אחד מהגופים המוסדיים בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2021 ראה סעיף 9.5.6 להלן.

בהתאם להוראות הממונה, הגופים המוסדיים בקבוצה מפרסמים את הצהרתם על מדיניות ההשקעות של כספי העמיתים והמבוטחים באתר האינטרנט שלהם.

הצהרה בדבר מדיניות ההשקעות הספציפית לשנת 2020 ולשנת 2021 פורסמה בחודשים ינואר 2020 וינואר 2021, בהתאמה, באתר האינטרנט של החברה, בכתובת:

<https://www.clalbit.co.il/clalins/channelsdonation/Pages/default.aspx>

ג. ועדות השקעה, ועדת משנה לאשראי ועדת אשראי פנימית

ועדות השקעה – לחברה ועדת השקעות. בנוסף, בהתאם לחוק הביטוח, לחברה שתי ועדות השקעה: ועדת השקעות להשקעת כספים לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה ועדת השקעות להשקעת ההון העצמי והתחייבויות אחרות של המבטח ולהשקעת כספים לכיסוי ההתחייבויות הביטוחיות שאינן התחייבויות תלויות תשואה ("נוסטרו"). לכלל ביטוח אשראי ועדת השקעות נוסטרו נפרדת.

לכל אחת מהחברות המנהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה), ועדת השקעות לניהול כספי עמיתים וועדת השקעות נוסטרו. הרכב חברי ועדת ההשקעות להשקעת כספים לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה ולהשקעת כספי עמיתי כלל פנסיה וגמל הינו זהה. הוועדות מתכנסות במשותף ביחס להצגת הנושאים הרלבנטיים, כאשר קבלת ההחלטות הינה בנפרד לכל ועדה.

ועדות ההשקעה קובעות, כל אחת בנפרד ובאופן עצמאי, מדיניות השקעה במסגרת מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה על ידי הדירקטוריון, מאשרות עסקאות לפי מדרג הסמכויות שקבע הדירקטוריון וכן ממלאות תפקידים נוספים בהתאם להוראות הדין. במסגרת זו וועדות ההשקעה מתוות את האסטרטגיה ומדיניות ההשקעה הספציפית בתיקי הנכסים. בנוסף, וועדות ההשקעה מפקחות אחר ביצוע המדיניות ומתאימות את מבנה התיק לתנאי השוק במסגרת מדיניות ההשקעות.

יישום הנחיות ועדות ההשקעה וביצוע ההשקעות בפועל, מתבצע בנפרד ובמובחן על ידי מנהלי ההשקעות הרלוונטיים.

נכון למועד פרסום הדוח, ועדת ההשקעות של החברה בתיקי הנוסטרו מורכבת מחברי דירקטוריון החברה ומנכ"ל החברה, והיא מתכנסת לפחות אחת לחודש. ועדות ההשקעה בתיקי העמיתים של החברה וכלל פנסיה וגמל מונות רק חברים חיצוניים וועדת השקעות בתיק העמיתים של עתודות הותיקה מונה רוב של נציגים חיצוניים והן מתכנסות בתדירות של אחת לשבועיים לפחות.

בנוסף, בהתאם להוראות הדין לא ימונה ולא יכהן כחבר ועדת השקעות עמיתים מי שתפקידיו או עיסוקיו האחרים יוצרים או עלולים ליצור ניגוד עניינים או שיש בהם כדי לפגוע ביכולתו לכהן כחבר כאמור וביחס לנח"צ בוועדת השקעות, מי שהוא קרוב של בעל השליטה, וכן מי שיש לו, לקרובו, לשותפו, למעבידו, למי שהוא כפוף לו במשרת או בעקיפין או לתאגיד שהוא בעל השליטה בו, במועד המינוי או בשנתיים שקדמו למועד המינוי, זיקה לחברה, לבעל השליטה בחברה או לקרוב של בעל השליטה, במועד המינוי, או לתאגיד אחר ("זיקה" - כמשמעותה בסעיף 240(ב) לחוק החברות).

ועדות השקעה עמיתים –

בחודש ינואר 2022 פרסם הממונה נייר עמדה בדבר גיבוש מדיניות רצויה בנושא ועדת השקעות עמיתים: תפקידי הוועדה וחובותיה, הרכבה ודרכי מינויה. העמדה דנה בצורך להתאים את אסדרת פעילות ועדות ההשקעה לשינויים שחלו בזירת ניהול ההשקעות של הגופים המוסדיים ומפרטת את השינויים הנדרשים לשיטת הממונה בהגדרת מטרותיה, תפקידיה ופעילותה של ועדת השקעות (וכנגזרת גם בהרכב ובכשירות חבריה). העמדה מתייחסת להתאמות הוראות הדין בעיקר ביחס להרכבה של ועדת ההשקעות ואופן מינוי חבריה וביחס להיקף תפקידיה, כמפורט להלן:

הרכב הוועדה - במסגרת נייר העמדה מוצע לפעול לחיזוק עצמאות ואי תלות חברי הוועדה ולקבוע שכל חברי הוועדה יהיו נציגים בלתי תלויים אשר יבחרו על ידי ועדה ציבורית בראשות שופט מחוזי או עליון בדימוס ויוחלו לענין זה הוראות דומות למינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ג) לדוחות הכספיים. כן מוצע להעלות את רף הכשירות המקצועית של חברי הוועדה כך שחברי הוועדה יידרשו לניסיון של לפחות חמש שנים בתחום, חלף הדרישה הנוכחית שמסתפקת בשנתיים בלבד.

תפקידי הוועדה - בהתאם לנייר העמדה תפקידיה של ועדת ההשקעות כגורם מפקח על ניהול ההשקעות לטובת ציבור החוסכים, ולא כגורם שמעורב בניהול ההשקעות עצמן. במסגרת זאת צומצמה סמכות ועדת ההשקעות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים או אישור עסקאות אחרות בהן קיים חשש לניגוד עניינים וכן הודגשו תפקידיה וסמכותה הבלעדית של ועדת השקעות עמיתים לקבל החלטות באופן עצמאי ובלעדי ביחס לאופן הצבעה באסיפות כלליות של תאגידים ציבוריים. בנוסף מוצע כי וועדת ההשקעות תפקח על יישום מדיניות ההשקעות כפי שתיקבע על ידי דירקטוריון הגוף המוסדי, חלף המצב הנוהג היום לפיו לפיו דירקטוריון החברה קובע מדיניות השקעות כללית וועדת ההשקעות קובעת מדיניות השקעות ספציפית, בתוך המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון. במסגרת נייר העמדה מוצע כי הדירקטוריון יקבע את מדיניות ההשקעות, ואילו וועדת ההשקעות תבחן את המדיניות שנקבעה ותהא רשאית להתנגד לסעיפים שנקבעו במדיניות.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לנייר העמדה, ככל שהוראותיו יהפכו להנחיות מחייבות, צפוי כי תהייה השלכות לענין הממשל התאגידי בגופים המוסדיים, לרבות לענין סמכויות הדירקטוריון בכל הקשור לתפקוד ועדת ההשקעות והרכב חבריה. בשלב זה לא ניתן להעריך אם ומה יהיו ההשלכות של נייר העמדה ביחס לתפקוד ועדת ההשקעות, אופן ביצוע תפקידיה והשלכותיו ביחס לניהול השקעות העמיתים, ואלה צפוי כי יתבררו על פני זמן. הגופים המוסדיים בחברה לומדים את נייר העמדה ואת ההתאמות שיידרשו ככל שיגובש כנוסח מחייב.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם נייר העמדה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומו בפועל של נייר העמדה ובנוסחו הסופי.

ועדת השקעות נוסטר - בחודש פברואר 2018 פורסמה טיוטת חוזר ועדת השקעות שאין תלויות תשואה. טיוטת החוזר מסדירה היבטים שונים בדרכי עבודת ועדת השקעות נוסטר לרבות בנושאים הבאים: מספר החברים; תנאי הסף לכשירות; תפקידי הוועדה ודרכי עבודתה. איתור ומיון המועמדים לועדת השקעות נוסטר נעשה על ידי הדירקטוריון, כאשר החברים שהינם נציגים חיצוניים ממונים מקרב הדירקטורים החיצוניים המכהנים בחברה או נציגים חיצוניים.

ועדת משנה לאשראי – בהתאם להוראות הממונה, מינו ועדות ההשקעה, באישור הדירקטוריון של הגופים המוסדיים בקבוצה, ועדת משנה לאשראי משותפת לגופים המוסדיים בקבוצה ("ועדת משנה לאשראי").

ועדת המשנה לאשראי מורכבת מחברים שהינם בעלי מומחיות וניסיון מוכחים בתחום האשראי. ועדת המשנה לאשראי כוללת נציגים חיצוניים בלבד.

תפקידיה של ועדת המשנה לאשראי הם לפקח על יישום מדיניות הדירקטוריון וועדות ההשקעות לעניין העמדת אשראי, לאשר העמדת אשראי בהתאם למדרג הסמכויות, ולקבל החלטות על אופן הטיפול בחובות בעייתיים, בהתאם למדרג הסמכויות.

ועדת אשראי פנימית - בהתאם להוראות הממונה, הגופים המוסדיים בקבוצה מינו ועדת אשראי פנימית המורכבת ממנהלים בכנף, אשר תפקידיה הם: לאשר העמדת הלוואה פרטית מנכסי הנוסטר, מתן המלצה על העמדת הלוואה פרטית וטיפול בה ואישור תיקונים שאינם מהותיים בהלוואות פרטיות, הכל בהתאם למדרג הסמכויות.

9.5.4 מגבלות, חקיקה, תקינה, חוזרים ואילוצים מיוחדים החלים על ניהול השקעות גופים מוסדיים

ניהול ההשקעות של גופים מוסדיים כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים ועל קרנות הפנסיה וקופות גמל לרבות הוראות הממונה, כפי שהן מתפרסמות מעת לעת.

במסגרת זו, פעילות ההשקעה כפופה בעיקר לתקנות ההשקעה, לפרק 4 לחוזר המאוחד - ניהול נכסי השקעה ("החוזר המאוחד") וכן להוראות חוזר כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים (בסעיף זה: "חוזר כללי השקעה"). תקנות ההשקעה, החוזר המאוחד וכן חוזר כללי השקעה מסדירים את עיקר מסגרת הוראות הדין החלה על השקעות גוף מוסדי.

9.5.4.1 תקנות ההשקעה, החוזר המאוחד וכללי ההשקעה (בס"ק זה: "הוראות הדין") –

הוראות הדין קובעות את המסגרת הרגולטורית החלה על השקעות גוף מוסדי, ומתייחסות, בין השאר, לנושאים הבאים:

- מגבלות לחשיפה לתאגיד בודד וקבוצת תאגידים, חשיפה מצטברת לחמשת התאגידים הגדולים ביותר וחמשת קבוצות התאגידים הגדולות ביותר, כהגדרתן בתקנות; ב. השקעה בחו"ל במדינות שדירוג האשראי שלהן הוא (BBB-) ומעלה או חברות ב-OECD; ג. הגבלת החזקה באמצעי שליטה של תאגיד עד ל- 20%, למעט שותפויות ותאגידי נדל"ן לגביהן הותר להגיע לשיעור החזקה של 49% במגבלות מסוימות ובהיקף מצטבר מקסימלי שנקבע בדין; ד. מגבלה כמותית להשקעה בזכויות מקרקעין מתוך סך נכסי הגוף המוסדי – עד 15%; ה. מגבלה לגבי שיעור ההחזקה בסדרת אג"ח סחיר לעד 25% מכל סדרה; ו. הגדרת צדדים קשורים לגוף המוסדי והטלת מגבלות על השקעות בגופים כאמור; ז. מגבלה על העמדת הלוואות שאינן מדורגות; ח. בנוסטר - דרישה לקביעת כללים לניהול הנכסים כנגד ההתחייבויות לרבות לעניין מידת התאמת מח"מ נכסי ההשקעה, שיעור הנזילות ותנאי ההצמדה למאפייני ההתחייבויות; ט. קביעת כללים לתיקון חריגות אקטיביות ופסיביות מהוראות תקנות ההשקעה, דיווחים וסנקציות.

בחודש יוני 2021 פורסמו תיקונים לתקנות ההשקעה, אשר כוללים בין היתר: (א) שינוי המגבלה לפיה משקיע מוסדי לא יוכל להחזיק למעלה מ-20% מיחידות קרן סל, באופן שתחול רק על קרנות סל שהן צד קשור לגוף המוסדי; (ב) מתן אפשרות בהתקיימות מספר תנאים למשקיע מוסדי לרכוש, באמצעות כספי עמיתים בלבד, אמצעי שליטה נוספים מאמצעי שליטה בתאגידים מסוימים בתחום התשתיות בישראל; (ג) מתן אפשרות למשקיע מוסדי להשקיע באגרות חוב היברידיות בישראל בכפוף להתקיימות מספר תנאים.

בנוסף, התיקונים כוללים הקלות בסוגי ההשקעות המותרות לקרנות וותיקות. בהקשר זה יצוין כי עתודות הוותיקה הינה קרן פנסיה ותיקה.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, אין לתיקונים האמורים השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים או על כללי ההשקעה ביחס לכספי עמיתים.

הערכות הגופים המוסדיים בקבוצה בקשר עם תיקון תקנות ההשקעה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה נוכח השלב הראשוני של יישום התקנות.

9.5.4.2. מגבלות על החזקה ועל ביצוע השקעות ואופן אישורן-

בהתאם לדינים שונים, נמנות החזקות הקבוצה בתאגידים שונים - הן החזקות בנוסטרו והן החזקות עבור אחרים (כגון: כספי פוליסות תלויות תשואה, קופות גמל וקרנות פנסיה) במשותף. בשל מגבלות החזקה הקיימות בדיון לגבי תאגידים בענפי פעילות מסוימים (כגון: תאגידים בנקאיים, מבטחים, חברות תקשורת) ו/או ביחס להחזקות בתאגידים שהינם צדדים קשורים של הקבוצה, ההחזקה המצרפית האמורה עלולה להיות מוגבלת והקבוצה עלולה להיות מנועה לעיתים מלהגדיל החזקות בניירות ערך של תאגידים כאמור, ולעיתים אף להידרש למכור החזקות קיימות, לרבות מהחזקות הקבוצה עבור אחרים. להשלכות הצפויות של שינוי מנגנון הבטחת התשואה ראה סעיף 9.5.5.1(ב) להלן.

בנוסף בהתאם להוראות החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013, החזקות גוף מוסדי בסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד יראלי משמעותי לא יעלו על 10%. נכון למועד פרסום הדוח, אין להוראה זו השלכה מהותית על פעילות ההשקעה של הגופים המוסדיים בקבוצה.

בחודש יולי 2019 פרסמה הרשות "מדיניות למתן היתר להחזקת אמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט לגופים המנהלים כספי לקוחות", אשר קובעת תנאים שבהתקיימם יינתן היתר החזקה (החזקה מעל 5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה) של גופים מוסדיים, קרנות נאמנות או קרנות סל המבקשים לקבל היתר החזקה בגוף מוסדי בלא שולט. בהתאם למדיניות האמורה, היתר כאמור יינתן במקרים בהם שיעור ההחזקה של מקבל היתר החזקה לא יעלה על 7.5% מאמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט ובלבד ששיעור החזקותיו שאין עבור לקוחותיו יהיה נמוך מ- 5%.

בחודש מרס 2020 הורחבה המדיניות האמורה ונקבע כי ניתן להגיש בקשה להיתר כאמור גם ביחס לגופים מוסדיים שיש להם בעל שליטה. בהתאם, בחודש אפריל 2020 הגישו הגופים המוסדיים בקבוצה בקשה לקבלת היתר להחזיק עד 7.5% מאמצעי שליטה בגופים מוסדיים אחרים אשר אושרה בחודש מרס 2021.

מגבלות על השקעה בצדדים קשורים – נוכח היותה של כלל החזקות, חברה ללא גרעין שליטה ונוכח העובדה כי בגופים מוסדיים, לרבות החברה, קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, בין היתר לאור העובדה כי הגופים המוסדיים מנהלים כספי עמיתים, אימצה החברה נוהל לאיתור ואישור עסקאות עם צדדים קשורים בחברה החל, בין היתר, על בעלי ענין בכלל החזקות ובחברה, דירקטורים, וגורמים נוספים, במסגרתו נקבעו פרוצדורות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים והשקעות בהם וכן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים. יצוין כי ביחס לכספי נוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה, אלוהב נדל"ן ומלונאות בע"מ מוגדרת כצד קשור גם בהתאם לתקנות ההשקעה. לפירוט נוסף בדבר סטטוס השליטה בכלל החזקות ראה ביאורים 1(א) – (ג) לדוחות הכספיים, לפרטים נוספים אודות נוהל צדדים קשורים, ראה סעיף 10.2.1.2(א) להלן.

9.5.5. להלן פירוט הוראות הדין הסופיות המהותיות שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיוטות מהותיות שפורסמו על ידי הממונה, החלות על גופים מוסדיים בקשר עם ניהול השקעותיהם:

9.5.5.1. הוראות לעניין אופן השקעת הכספים וכללי השקעה

(א) טיטות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (הוראת שעה), התש"ף-2019 (להלן: "תקנות ההוצאות")

תקנות ההוצאות קובעות את סוגי ההוצאות בהן ניתן לחייב את העמיתים ומחילות מגבלה מצטברת כמותית שנתית בשיעור של 0.25% מהנכסים, על סכום ההוצאות שניתן לחייב את העמיתים, בגין חלק מסעיפי ההוצאות הנכללים בתקנות ההוצאות.

במהלך השנים האחרונות, הוארכו תקנות ההוצאות מעת לעת ולאחרונה, בחודש דצמבר 2021, אישרה ועדת הכספים של הכנסת תקנות אשר מאריכות את התקופה במסגרתה חלה מגבלת ההוצאות הישירות שניתן לגבות מנכסי הקופות כנגד התחייבויות תלויות תשואה עד ליום 6 באפריל 2022. אישור ועדת הכספים ניתן לאור עבודת ועדה מקצועית ובלתי תלויה לבחינת נושא ההוצאות הישירות, שנועדה לבחון האם ניהול חיצוני של השקעות מסוימות מגדיל את התשואה נטו עבור החוסך.

בחודש נובמבר 2021 פורסם דוח הוועדה המייעצת לממונה בנושא בחינת ההוצאות הישירות (להלן: **"דוח ההוצאות הישירות"**). במסגרת דוח ההוצאות הישירות המליצה הוועדה, בין היתר, לבטל את גביית ההוצאות הישירות בנפרד מדמי הניהול ולגבות, במידת האפשר, שיעור אחד ידוע מראש מהצבירה; לעודד ניהול השקעות במסגרת מסלולי השקעה פסיביים, אשר יעקבו אחר מספר מדדים מרכזיים בארץ ובעולם; לאפשר לגופים המוסדיים להציע מסלולי השקעה עם דמי ניהול מבוססי ביצועים; לשפר את השקיפות לממונה ולעמיתים בפרט בנוגע לתשואות של קרנות לא סחירות; לשפר את הליכי ההחלטה של ועדות ההשקעה בכלל הנוגע להשקעה בקרנות לא סחירות, ולשפר את יכולות הפיקוח של הממונה באופן כללי ובפרט על השקעות הגופים המוסדיים.

אי הארכת תוקף התקנות כאמור או אישורן במתכונת שונה מהמתכונת הקיימת יכול ויגרם להשפעה מהותית, בכל הנוגע לאופן השקעת כספי עמיתים ומבוטחים והתשואה שתושג עבורם וכפועל יוצא יכול וישפיע גם על הכנסות החברה מדמי ניהול. בשלב ראשוני זה, בטרם התברר איזה מבין המלצות הוועדה יאומצו ובאיזה אופן, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את השפעות דוח ההוצאות הישירות.

הערכת החברה בקשר עם השלכות תקנות ההוצאות הישירות ודוח ההוצאות הישירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת, בין היתר, לאור ההוראות שיקבעו ביחס להארכת תקנות ההוצאות ו/או תכולתן, וכן שינויים שיחולו, ככל שיחולו, ביחס למוצרים הפנסיונים השונים, כתוצאה מדוח ההוצאות הישירות.

(ב) שינוי מנגנון הבטחת הציבות בתשואות קרנות הפנסיה

בחודש נובמבר 2021 אושרה, במסגרת חוק ההסדרים, החלפת מנגנון הבטחת יציבות החיסכון הפנסיוני באמצעות אגרות חוב מיועדות במנגנון חדש להבטחת יציבות כאמור באמצעות השלמת תשואה לשיעור שנתי של 5.15% בתוספת מדד ("מנגנון השלמת התשואה"). עיקר השינוי במנגנון הינו כי בגין גידול בנכסים ובגין פירעון שוטף של אג"ח מיועדות בקרנות הפנסיה מיום 1 לאוקטובר 2022 ("מועד התחילה") ואילך ישקיעו החברות המנהלות כספים לפי מדיניות ההשקעות במסלול שבו מנוהלים היקף הנכסים הגדול ביותר במועד הקובע. לאחר 5 שנים, תבוצע השוואה של תשואת הנכסים לחמש שנים אל מול תשואת היעד המצטברת (תשואה של 28.54%, צמודה למדד). ככל שתשואת הנכסים בשוק ההון תהיה נמוכה מתשואת היעד, המדינה תעביר לקרן הפנסיה את הפרש התשואה. במידה שתשואת הנכסים תהיה גבוהה מתשואת היעד המצטברת, היתרה שמעבר לתשואת היעד תועבר לקרן ייעודית, שתשמש להשלמת תשואה של קרנות הפנסיה בעתיד. ההסדר האמור יחול באופן הדרגתי ביחס לעד 30% מנכסי קרן הפנסיה. על נכסי קרנות הפנסיה שהושקעו באג"ח מיועדות עד ליום התחילה יחול המנגנון הקיים, עד למועד פדיון.

בחודש דצמבר 2021 פורסמו טיוטות של הוראות משלימות לעניין יישום המנגנון בקשר עם הבטחת התשואה.

בשלב ראשוני זה, כלל פנסיה וגמל אינה יכולה להעריך את מלוא השפעות המנגנון המפורט לעיל, אשר עשוי מחד להיטיב במידה מסוימת עם העמיתים נוכח שינוי שיעור התשואה המובטחת ומאידך לשנות את המנגנון הנוהג ביחס לאופן הבטחת התשואה. התיקון צפוי להביא להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על-ידי החברות המנהלות בשוק החופשי, הסחיר והבלתי סחיר, ולפיכך צפוי כי יהיה כרוך בעלויות נוספות. בנוסף, הגדלת היקף הנכסים המנוהלים צפויה להשליך על החזקות הגופים המוסדיים בקבוצה בניירות ערך אשר קיימות בהן מגבלות החזקה רגולטוריות מצטברות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של יישום מנגנון השלמת התשואה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע הראשוני המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום המנגנון, בהסדרים המשלימים שיקבעו בתקנות, בהיערכות הגופים המוסדיים ובהתנהגות השוק.

(ג) טיטות תיקון הוראות החוזר המאוחד – שיקולי השקעה הנוגעים להיבטים סביבתיים, חברתיים והיבטי ממשל תאגידי ולסיכונים מתפתחים, סיכוני סייבר וסיכונים טכנולוגיים

בחודש פברואר 2021 פרסם הממונה טיטות תיקון הוראות החוזר המאוחד, לפיו על ועדת ההשקעות של משקיע מוסדי לקבוע במסגרת מדיניות ההשקעה הכללית, מדיניות שמתייחסת להיבטים סביבתיים, חברתיים ולהיבטי ממשל תאגידי ("ESG") בתאגידים בהם משקיע המשקיע המוסדי. מדיניות זו תתייחס בין היתר לזיהוי סיכונים רלבנטיים שעשויים להשפיע על תיק ההשקעות, כמו סיכונים הנובעים מהשפעות סביבתיות ומשינוי אקלים. וועדת ההשקעות תהא רשאית לקבוע שניתן להתקשר עם נותני שירות חיצוניים בעלי מומחיות בתחום ה-ESG בכפוף להתקיימותם של תנאים מסוימים. במסגרת אותה מדיניות יפרט המשקיע המוסדי שיקולי השקעה הנוגעים לסיכונים טכנולוגיים ולסיכוני סייבר. עוד טרם פרסום התיקון, קבעו וועדות ההשקעה של הגופים המוסדיים בחברה מדיניות שמתייחסת להיבטי ESG. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לעדכון ותיקון מדיניות ה-ESG בהתאם להוראות הממונה.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לטיטות הממונה האמורה, ככל שתתקבל, אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה, יחד עם זאת הגופים המוסדיים לומדים לעומק את שיקולי ההשקעה אליהם מתייחס התיקון ונערכים ליישום מדיניות ESG מתוקנת.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם טיטות התיקון הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישום בפועל של התיקון.

(ד) טיטות תיקון הוראות החוזר המאוחד ותקנות ההשקעה – כללי השקעות נכסי חברת ביטוח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה

ביום 7 ביוני 2021 פרסם הממונה טיטות חוזר שעניינה תיקון הוראות החוזר המאוחד- פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" לעניין כללי השקעות נכסי חברת ביטוח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, המציעה לקבוע הוראות לעניין התחייבויות שאינן תלויות תשואה של חברת ביטוח, הצפויות להחליף חלק מההוראות שנקבעו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופת גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים) התשע"ב-2012, במסגרתן, בין היתר, מוצע להגדיר הון עצמי כפי שנרשם בדוח הכספי האחרון של חברת הביטוח ולעדכן את מגבלות ההשקעה הקבועות בתקנות כאמור.

החברה לומדת את טיטות החוזר והשלכותיה ביחס למגבלות ההשקעה שאינן תלויות תשואה.

(ה) תיקון הוראות החוזר המאוחד מודל דירוג פנימי

בחודש נובמבר 2020 ובמטרה לעודד את שיפור איכות ההערכה והניהול של סיכוני האשראי בגין השקעות בנכסי חוב ולקדם התמחות בדירוג אשראי בגופים מוסדיים, פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד, במסגרתו נוספו תנאים חדשים לתנאים הקיימים בפרק ניהול נכסי השקעה לעניין מודל דירוג פנימי של אשראי הניתן על ידי גופים מוסדיים ("התיקון"). במסגרת התיקון נקבע כי יראו מודל הדירוג המקיים את התנאים החדשים שנדרשים במסגרת התיקון, כמודל דירוג פנימי שאישר הממונה וזאת חלק אישורו של הממונה למודל, שנדרש בעבר. התיקון מפרט את התנאים הנדרשים בהתייחס למאפייני המודל, אופן תיקופו, תיעודו ואופן השימוש בו. עוד נקבע כי דירקטוריון הגוף המוסדי יוכל להסמיך ועדה מוועדותיו לביצוע תפקידיו הקשורים באישור מודל דירוג פנימי ופיקוח על השימוש בו. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לפיתוח ואישור מודלים לדירוג פנימי כאמור.

(ו) תיקון הוראות החוזר המאוחד – השאלת ניירות ערך

בחודש מאי 2021 פרסם הממונה תיקון הוראות החוזר המאוחד המאפשר השאלה מול בורסה וזאת נוכח השקת מערכת מאגר ההשאלות המרכזי לניירות ערך של הבורסה, כמו כן עודכנו חובות האנליזה המוטלות על גוף מוסדי טרם ביצוע השאלת נייר ערך.

(ז) טיטות תיקון החוזר המאוחד – אג"ח מיועדות

בחודש פברואר 2022 פרסם הממונה טיטות תיקון הוראות החוזר המאוחד, במסגרתה הוצע לתקן ולהבהיר את הבאים: נוספה הבהרה אגב שינוי מנגנון הבטחת תשואה, כי השקעות המתבצעות במסגרת אפיק מובטח תשואה יכולות להיות מנוהלות בסלי השקעה. כמו כן, ניתנה אפשרות להעברת ניירות ערך לסל סחיר במקרים מסוימים; נקבע כי סל השקעה לניהול סיכונים השקעה במט"ח ייחשב כסל סחיר; הותר להחזיק ביתרות מזומנים ושווה מזומנים במסלול השקעה מתמחה מחקה מדד בשיעור שלא יעלה על 40% גם בבנק שפועל מחוץ לישראל ובלבד שהבנק מדורג בדירוג AA – לפחות; נקבע כי השקעה של גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בתאגיד נדל"ן בשיעור העולה על 20% מסוג מסוים של אמצעי שליטה ועד שיעור של 49% מסוג מסוים של אמצעי שליטה, תתאפשר רק בתנאי שאמצעי השליטה בתאגיד הנדל"ן לא סחירים.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה לטיטות האמורה לעיל אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם טיטות התיקון הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומה בפועל.

9.5.5.2. **הוראות בתחום הנשיה**

(א) חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח – 2018

בחודש מרס 2018 אושר בכנסת **חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח- 2018 ("החוק")**, אשר נכנס לתוקף בחודש ספטמבר 2019 ומטרתו להסדיר מחדש את דיני חדלות הפירעון והליכי שיקום והבראה. הוראות החוק מחליפות שורה של הוראות דין אשר הסדירו עד כה את דיני חדלות הפירעון. החוק מסדיר, בין השאר, את הנושאים הבאים: (1) הגדרת חדלות הפירעון של תאגיד; (2) אפשרויות הכניסה להליכי שיקום ו/או פירוק של תאגיד; (3) חלוקת התמורות בין הנושים השונים; (4) הגבלת כוחם של בעלי שעבוד צף כך שיוכלו להיפרע רק מ-75% מהנכסים הכפופים לשעבוד הצף, כך שהנושים שאינם מובטחים יזכו לפירעון גדול יותר של החוב כלפיהם; (5) ביטול חלק מהחובות בדיון קדימה; (6) קביעת חובת זהירות מיוחדת לדירקטורים ומנכ"לים במצב שבו החברה מצויה במצב כלכלי של חדלות פירעון אבל עוד לא הוכרזה ככזו מן הבחינה המשפטית; (7) קביעת הוראות המקנות לבית המשפט סמכות להורות לספק אשר סיפק ערב מתן צו לפתיחת הליכים לגבי התאגיד, או בסמוך לפני המועד האמור גם אם הפסיק לספקו, הספקת שירות או מצרך חיוני לתאגיד בשיקום.

בנוסף, בחודש מרס 2021 נחקק **תיקון חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי (תיקון מס' 4 – הוראת שעה) (נגיף הקורונה החדש) (עיצוב הליכים לשם גיבוש ואישור הסדר חוב)** שנועד לתת מענה לעליה בהיקף החייבים שנקלעו לקשיים כלכליים בשל משבר הקורונה. עיקרי התיקון כוללים אפשרות לקבלת צו הקפאת הליכים למשך שלושה חודשים, עם אפשרות הארכה לחודש נוסף, שימור התקשרויות חוזיות של החברה, והותרת נושאי המשרה בחברה (כאשר נוספה חובת מינוי מנהל הסדר). בינואר 2022 פורסמה טיטות שמאריכה את תיקון מס' 4 עד לספטמבר 2022.

להערכת החברה יכול כי להוראת השעה תהיינה השלכות בכל הקשור להשקעות באג"ח של תאגידים, נוכח האפשרות של התאגיד לקבל בתנאים מסוימים צו הקפאת הליכים למשך שלושה חודשים.

הערכת החברה בקשר עם הוראת השעה הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומה בפועל.

(ב) תיקון הוראות החוזר המאוחד – הסדרי חוב

בחודש מאי 2021 תוקנו הוראות החוזר המאוחד ביחס להסדרי חוב. התיקון צמצם את ההגדרה של הסדר חוב והחיל את הוראות החוזר על חובות שהונפקו מחוץ לישראל.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לתיקון האמור לעיל, אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה.

(ג) תזכיר חוק מיסוי שותפויות

בחודש אוגוסט 2021 אושרה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת הצעה לתיקון לפקודת מס הכנסה בעניין מיסוי שותפויות וקרנות השקעה, במסגרת הצעת חוק ההסדרים. במסגרת הצעת התיקון, שפוצלה בהמשך מחוק ההסדרים, מוצע לעדכן את כללי המיסוי והדיווח שחלים על שותפויות בישראל באופן דומה לרפורמה שנעשתה בקשר עם חברות בית וחברות משפחתיות, תוך אימוץ של המודל המיסויי שנקבע בפסיקה לפיו מכירת זכות בשותפות כמוה כמכירת זכות בחברה.

עוד מוצע להסדיר את אופן המיסוי החל על שותפויות ושותפים המשקיעים בנכסים פיננסיים באמצעות קרנות השקעה וכן להסדיר את הטבות המס הניתנות על השקעת תושב חוץ בקרן הון סיכון, המשקיעה בחברות מ"פ או ייצור של מוצרים או תהליכים חדשניים ועתירי ידע, תוך ביטול סעיף 16א אשר מכוחו ניתנו עד כה ההטבות במסגרת אישורים פרטניים.

החברה לומדת את הוראות הצעת החוק בקשר עם הרפורמה למיסוי שותפויות, אשר מצויה בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה.

9.5.5.3. הרחבת אפשרויות ההשקעה

(א) תיקון הוראות החוזר המאוחד, שיתוף פעולה עם קרן קשורה

בחודש יוני 2021 תוקנו הוראות החוזר המאוחד באופן שהותר לגוף מוסדי ליתן שירותי ניהול השקעות על ידי מבטח לקרן השקעה שהיא צד קשור לו באופן שיגביר את היתרון התחרותי של קבוצת המשקיעים בהשתתפות בעסקאות ויביא ליעילות כלכלית וחסכון בעלויות של קבוצת המשקיעים מחד, תוך מזעור ככל הניתן של חשש לניגודי עניינים מאידך. החוזר מגדיר את התנאים שבהתקיימם יתאפשר שיתוף פעולה בין קבוצת המשקיעים לבין קרן השקעה המהווה צד קשור וביניהם, מתן שירותי ניהול השקעות ביחס לנכסים לא סחירים בלבד וביחס לנכסים לא סחירים שמוחזקים על ידי משקיע מוסדי הנמנה על קבוצת המשקיעים, אישור ועדות ההשקעה של כל המשקיעים המוסדיים את שיעור ההשקעה המזערי אליו תתחייב הקרן וכו'.

החברה לומדת את התיקון ובוחנת את ההזדמנות העסקית הטמונה בו.

(ב) עמדת ממונה – השקעה בחברות אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית

בחודש ינואר 2022 פרסם הממונה נייר מדיניות בדבר השקעה בחברות אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית, המחליף את עמדת הממונה בעניין מינואר 2020. המדיניות כוללת קווים מנחים למתן אישור עבור שליטה או החזקה באמצעי שליטה בתאגיד אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית בשיעור העולה על 20%.

(ג) מסלול הטבה מס' 43 – עידוד השקעות של גופי השקעה מוסדיים בתעשייה עתירת הידע

בחודש יולי 2020 פרסמה הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית מסלול הטבה 43 במטרה לעודד השקעות של גופים מוסדיים בחברות הייטק ישראליות. במסגרת התכנית, ובהתקיימותם של התנאים המפורטים במסלול ההטבה, תינתן הגנה חלקית של רשות החדשנות מפני הפסדים בהשקעות כאמור. בהתאם, הגישו הגופים המוסדיים בקבוצה בקשה לקבלת הגנת השקעות בהתאם למסלול ההטבה. בחודש ספטמבר 2020 זכו הגופים המוסדיים בקבוצה בהטבה האמורה בהיקף של עד 200 מיליון ש"ח. הגופים המוסדיים בקבוצה ביצעו השקעות בהתאם להוראות המסלול. להערכת הגופים המוסדיים בחברה, אין למסלול ההטבה השלכות מהותיות על השקעות הגופים המוסדיים בקבוצה.

הערכת החברה בקשר עם האמור הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, בהשקעות שיבוצעו על ידי הגופים המוסדיים.

9.5.6. השקעות מנוהלות

להשפעת ההכנסות מהשקעות על רווחי החברה ראה חלק ב לדוח- דוח הדירקטוריון סעיף 2.1.4.

9.5.6.1

התפלגות הנכסים המנוהלים בחברה ליום 31 בדצמבר 2021

נוסטר - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות)	נוסטר - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי, בריאות והון עצמי ⁵⁹	נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות ביטוחיות תלויות תשואה	
2.62%	21.20%	10.53%	מזומנים ושוי מזומנים
1.49%	20.15%	9.83%	אג"ח ממשלתיות סחירות
4.10%	12.62%	15.48%	אג"ח קונצרניות סחירות
5.67%	13.80%	42.70%	מניות וני"ע סחירים אחרים
57.46%	0.00%	0.16%	אג"ח מיועדות
16.36%	11.93%	7.16%	פקדונות והלוואות
12.30%	20.30%	14.14%	אחרים ^(*)
100.00%	100.00%	100.00%	סה"כ נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

9.5.6.2

התפלגות הנכסים המנוהלים בכלל ביטוח אשראי ליום 31 בדצמבר 2021:

נוסטר - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח חיים	נוסטר - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות ביטוחיות תלויות תשואה	נוסטר - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי והון עצמי	
-	-	11.74%	מזומנים ושוי מזומנים
-	-	40.78%	אג"ח ממשלתיות סחירות
-	-	16.18%	אג"ח קונצרניות סחירות
-	-	10.06%	מניות וני"ע סחירים אחרים
-	-	19.35%	פקדונות והלוואות
-	-	1.89%	אחרים ^(*)
-	-	100.00%	סה"כ נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

9.5.6.3

התפלגות נכסי קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי החברות המנוהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה) ליום 31 בדצמבר 2021

מיטבית - עתודות קרן חדשה	מיטבית - עתודות קרן משלימה	עתודות הותיקה	
4.59%	12.66%	1.97%	מזומנים ושוי מזומנים
1.55%	16.60%	13.70%	אג"ח ממשלתיות סחירות
5.36%	18.89%	11.00%	אג"ח קונצרניות סחירות

מניות וני"ע סחירים אחרים	מיטבית- עתודות קרן חדשה	מיטבית- עתודות קרן משלימה	עתודות הותיקה
41.78%	39.86%	17.55%	
29.31%	0.00%	40.42%	
4.10%	3.13%	4.22%	
13.31%	8.86%	11.14%	
100.00%	100.00%	100.00%	

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

9.5.6.4

התפלגות נכסי קופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל ליום 31 בדצמבר 2021 לפי חלוקה לסוגי קופות:

מזומנים ושווי מזומנים	קופת גמל לתגמולים	קרנות השתלמות	קופות גמל מרכזיות
8.24%	16.57%	13.75%	
15.45%	9.91%	15.67%	
22.32%	11.95%	21.66%	
29.98%	41.53%	37.80%	
7.03%	8.93%	5.57%	
16.98%	11.11%	5.55%	
100.00%	100.00%	100.00%	

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

9.5.7

השקעות בחברות מוחזקות

בשנת הדוח לא היו לחברה השקעות מהותיות בחברות מוחזקות ו/או שותפויות ו/או מיזמים שאינן חברות בנות. לפרטים בדבר נוהל לבחינת המהותיות לצורך סיווג עסקאות השקעה שאימצה החברה ראה סעיף 10.2.1.4 להלן.

9.6

ביטוח משנה

ביטוח משנה הינו כלי לניהול סיכונים ביטוחיים וגידורם ולהגנה על ההון. באמצעות ביטוח המשנה חולקת חברת הביטוח את סיכונה עם חברות ביטוח נוספות, מצמצמת את חשיפתה לסיכונים ביטוחיים (בפרט לצבר של נזקים באירוע קטסטרופה, כגון נזקי טבע, רעידת אדמה, אש וכד') ומאפשרת הרחבת היקף ההתחייבויות הביטוחיות אותן היא יכולה לקחת על עצמה וזאת בתמורה כספית ותוך יצירת חשיפה לסיכון צד נגדי.

ההתקשרות בביטוח משנה אינה פוטרת את חברת הביטוח מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים וההתחשבנות עם מבטחי המשנה מבוצעת לאורך שנות החשיפה הביטוחית. לפיכך יש חשיבות ליציבות מבטחי המשנה.

סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים הינם:

1. **TREATY** – הסכם עם מבטח משנה, בו מתחייב מבטח המשנה להשתתף בסיכונים, בדרך כלל, בענף מסוים.
2. **ביטוח פקולטטיבי** – הסכם עם מבטח משנה לגבי עסקים ספציפיים (לרוב אצל לקוחות עסקיים גדולים) אשר בהם גבולות האחריות חורגים מגבולות ה-TREATY, או שמסיבות אחרות החברה בוחרת לערוך אותו במסגרת זו.

ההסכמים האמורים יכולים להיות עם מבטח משנה אחד או עם מספר מבטחי משנה.

בנוסף, ניתן לחלק את חוזי ביטוח המשנה לפי אופן החלוקה בסיכונים:

1. **ביטוח משנה יחסי** – השתתפות מבטח המשנה בסיכון מוגדרת מראש בהתאם לחלקו היחסי בפרמיה והוא משתתף באותו שיעור שנטל על עצמו בתשלום הנזק. קיימים שני סוגים עיקריים של ביטוח משנה יחסי:

- **חוזת מסוג "מיקסה" (QUOTA SHARE)** - הסכם ביטוח משנה יחסי, לפיו מסכימים מבטחי המשנה לקבל שיעור קבוע של כל הביטוחים מסוג מסוים שהמבטחים הישירים קיבלו עליהם. מבטח המשנה מקבל חלק יחסי מהפרמיה הרלוונטית שמקבל המבטח הישיר ומתחלק בנזקים ובהוצאות באותו יחס והכל עד לסכום שנקבע, ובהתאם לתנאי החוזה.
- **חוזת מסוג "עודפים" (SURPLUS)** - הסכם ביטוח משנה יחסי, שבו המבטח הישיר נושא בסכום קבוע (ידה) אותו הוא קובע (שייר) ומבטח המשנה נושא במכפלות של הידה עד לקיבולת מוסכמת. אחוז ההשתתפות של החברה נקבע על פי יחס השייר מסכום הביטוח ובהתאם לכך הפרמיה והתביעות מתחלקות בין החברה למבטח המשנה.

ככלל, בגין הסכם ביטוח משנה יחסי (Treaty או פקולטטיבי) מתקבלת עמלה ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם מהפרמיה למבטחי משנה.

2. **ביטוח משנה לא יחסי מסוג "הפסד יתר" (XOL - EXCESS OF LOSS)** - הסכם ביטוח משנה לא יחסי, לפיו מבטח המשנה לוקח על עצמו את הרובד שעליו הוסכם מראש ומשתתף בתשלום הנזק רק אם הנזק הגיע לרובד בו הוא משתתף. בחוזים מסוג זה החלוקה בסיכון אינה יחסית והשתתפות מבטח המשנה מותנית בגובה הנזק עד לתקרה שנקבעה, ככל שנקבעה.

ביטוח הקטסטרופה של החברה הינו חוזה ביטוח משנה לא יחסי, אשר החברה רוכשת על מנת להגן על השייר שלה (בנוסף לכיסוי הקיים בביטוחי המשנה היחסיים), וזאת על בסיס הערכה של הנזק הצפוי בשייר בהסתברות נתונה, לו החברה עלולה להיות חשופה כתוצאה מאירוע קטסטרופה.

בגין הסכמי ביטוח משנה לא יחסי, בדרך כלל לא מתקבלת עמלה ממבטחי משנה, למעט בביטוחים פקולטטיביים מסוג **XOL - EXCESS OF LOSS**.

9.6.1 מדיניות ביטוח המשנה

על פי **חוזר הממונה בנושא "ניהול החשיפה למבטחי משנה"** מיום 7 בדצמבר 2003, לפחות אחת לשנה ידון הדירקטוריון ויקבע את מדיניות החשיפה ואת הערכות המבטח לניהול החשיפה ולבקרה עליה, למבטח משנה בודד ולקבוצת מבטחי משנה בעלי זיקה כלכלית (להלן ביחד – **"מבטחי משנה"**). על הדירקטוריון לקיים את הדיון, לאחר שעמד על איכות הכלים הקיימים במבטח לניהול ולבקרה על החשיפה כלפי מבטחי המשנה.

מדיניות החשיפה למבטחי משנה תכלול, בין היתר, מדיניות ניהול החשיפה מול מבטחי משנה בענפים - חיים, כללי ובריאות, וכן הגדרת מסגרת חשיפה מרבית למבטחי המשנה, על-פי פרמטרים שיקבע הדירקטוריון. פרמטר כאמור אפשר שיהיה פרמטר איכותי, דוגמת דירוג הבינלאומי של מבטח המשנה.

הדירקטוריון יפקח על יישום המדיניות שקבע ויטפל באירועים חריגים.

הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה מאשרים אחת לשנה מדיניות ביטוח משנה בהתאם לתחומי הפעילות של הקבוצה, על בסיס המלצות שגובשו על ידי הנהלת כל גוף מוסדי/חטיבה והמלצות אגף ניהול סיכונים. במסגרת זו נקבעת מדי שנה מדיניות השיירים לענפים השונים וכן נבחנים הסדרי ביטוח המשנה לסוגיהם. לעניין החשיפה למבטחי משנה, מדיניות חברות הביטוח בקבוצה להתקשרויות חדשות כוללת דרישות סף לבחירת מבטחי משנה המתייחסות בין השאר לדירוג האשראי שלהם ולפרמטרים איכותיים נוספים, לרבות ביחס לניסיון העבר, כאשר בענפי ביטוח בהם החשיפה למבטחי משנה היא ארוכת טווח, נדרש דירוג אשראי מינימלי גבוה יותר. כמו כן, כוללת המדיניות מסגרת חשיפה מרבית הקובעת מהו השיעור המקסימלי של החשיפה למבטח משנה בודד ו/או לקבוצת מבטחי משנה ו/או לקבוצת דירוג של מבטחי משנה, מהון החברה. בנוסף, קובעת המדיניות מגבלות לחשיפה פוטנציאלית למבטח משנה ולקבוצת מבטחי

משנה, באירוע רעידת אדמה לפי MPL.⁶⁰ המדיניות קובעת מנגנוני ניהול ובקרה של חשיפה למבטחי המשנה, לרבות דיווחים לדיקטוריונים של הגופים המוסדיים הרלבנטיים, אודות העמידה במגבלות האמורות.

בעסקי הביטוח הכללי, חוזי ביטוחי המשנה היחסיים והפקולטיביים של הקבוצה בענפי הביטוח השונים, נערכים בדרך כלל על בסיס שנתי על פי שנת חיתום (שבה הופקה הפוליסה) עם מבטחי משנה שונים. חלקו היחסי של כל מבטח משנה בכל אחד מענפי הביטוח יכול להשתנות משנה לשנה ומענף לענף, וזאת על פי המדיניות העסקית של הקבוצה ואופי העסקים שאותם היא מבקשת לבטח. ככלל, חוזים שאינם יחסיים נערכים על בסיס שנתי לפי שנת האירוע (שבה אירע הנזק).

בעסקי ביטוח החיים ועסקי ביטוח הבריאות המכסים סיכוני ריסק מוות, אובדן כושר עבודה, נכות, מחלות קשות, סיעוד והוצאות רפואיות והמאפיינים בפוליסות ארוכות טווח, ההתקשרות עם מבטחי המשנה נעשית לתקופת כל חיי הפוליסות שנמכרו בתקופת הסכם ביטוח המשנה, להוציא התקשרות לסיכון קטסטרופה הנערכת על בסיס שנתי לפי שנת האירוע.

היכולת של החברה להתקשר בהסכמי ביטוח משנה ותנאי ההתקשרות תלויים גם בתנאי השוק, בקיבולת מבטחי המשנה, העומדים בתנאי הסף שקבעה הקבוצה ביחס לסיכונים הרלוונטיים וכן בנכונותם של מבטחי המשנה ליטול על עצמם סיכונים אלו.

בשנת הדוח לא ביצעה הקבוצה עסקאות ביטוח משנה חריגות.

לפרטים נוספים ראה ביאור 35(ו)(8) לדוחות הכספיים.

לגורמי הסיכון הנובעים מהתקשרויות עם מבטחי משנה ראה סעיף 9.13(ב)(4) להלן.

9.6.2. ביטוח משנה בתחום ביטוח כללי

9.6.2.1. **סוגי הסדרי ביטוח המשנה העיקריים בתחום**

בענפי חבויות כגון: חבות מעבידים, אחריות מקצועית, חבות מוצר וצד ג', קיימת הגנה לחשיפה באמצעות חוזי ביטוח משנה לא-יחסי להגנה בפני תביעות גדולות.

בענף ביטוח רכב חובה החברה מגינה על החשיפה באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסי ולא יחסי.

ככלל, חשיפת החברה בענפי רכוש ואובדן רווחים ובפעילות הערבויות (לרבות ערבויות מכר וביצוע), מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסיים. בענפי הרכוש ואובדן רווחים נרכש בנוסף חוזה ביטוח משנה לא יחסי לכיסוי קטסטרופה (משותף לכל ענפי הרכוש), המעניק הגנה על חלקה של החברה בשייר העצמי של נזקים עקב אירוע קטסטרופה (לרבות רעידת אדמה), ראה סעיף 9.6.7 להלן.

בביטוחים מסוימים נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטיבי), במקום או בנוסף לכיסוי באמצעות ה-TREATY, תוך שמירה על עמידה במדיניות השיירים שקבעה החברה.

חלק מהותי מפעילותה של כלל ביטוח אשראי מוגן בביטוח משנה יחסי. כמו כן, רוכשת כלל ביטוח אשראי ביטוח משנה לא יחסי לכיסוי מפני כשל של קבוצת חייבים.

9.6.2.2. **מבנה העמלות בתחום ביטוח כללי**

בביטוחים יחסיים מתקבלות עמלות ממבטחי משנה. עמלות אלה מחושבות בעיקרן לפי שיעור מסוים מהפרמיה למבטחי משנה. קיימים שני סוגים עיקריים של עמלות: עמלות קבועות בשיעור קבוע מהפרמיות (flat) או עמלות מדורגות לפי

⁶⁰ הנזק הצפוי ביותר בהסתברות שנקבעה, המחושב לפי מודלים.

רווחיות התיק (Sliding Scale). ככלל, בהסכמים בתחום ביטוח כללי אין עמלות רווח, למעט הסכמים בודדים בהם קיימת גם עמלה המותנית ברווחים (Profit Commission) המבוססת על שיעור רווחיות מבטח המשנה בחוזה הספציפי.

ככלל, ההסכמים מתחדשים מדי שנה, ללא התחייבות לחדשם וללא שההסכמים כוללים מנגנון התחשבות בין שנות החיתום השונות. במסגרת ההתחשבות בגין שנת חיתום ספציפית תיתכן השבה או קבלת תוספת עמלה, במקביל לרישום ההתפתחות בתוצאות העסקיות בהתאם לאומדנים העדכניים למועד הדיווח (בהסכמי עמלות מדורגות ההשבה, ככל שתידרש, תהיה עד סכום עמלת המינימום שנקבעה).

לא מתקבלות עמלות ממבטחי משנה בביטוחים לא-יחסיים, למעט בביטוחי משנה פקולטיבי על בסיס Excess of Loss.

בשנת הדוח אין מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה.

9.6.2.3 שינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח כללי

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח כללי.

9.6.3 ביטוח משנה בתחום חיסכון ארוך טווח

9.6.3.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים בתחום חיסכון ארוך טווח

א. חוזים יחסיים מסוגים שונים המגנים על חשיפת החברה ברוב העסקים בענף ביטוח חיים.

ב. חוזה לא יחסי מסוג Excess of Loss המגן על חברות הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בהתייחס לכיסויי מוות, אובדן כושר עבודה ונכות.

9.6.3.2 תיאור הסכמי העמלות בתחום ביטוח חיים

בגין חלק מהסכמי ביטוח משנה יחסיים, משלמים מבטחי המשנה לחברה עמלה בשיעור מהפרמיה שהועברה למבטח המשנה בשנה הראשונה או לתקופה ארוכה יותר. בנוסף לעמלות ביטוח משנה המשולמות מהפרמיה כאמור, משלמים מבטחי המשנה, בחלק מההסכמים בתחום ביטוח חיים, עמלת רווחים המחושבת כחלק יחסי מהרווח מעסקי הביטוח המבטחים בביטוח המשנה.

במסגרת חישוב עמלת הרווחים על חוזה ביטוח משנה (בהתאם לכל הפוליסות הכלולות בתקופת החוזה) נלקח בחשבון גם הפסד ככל שקיים משנים קודמות, ורק ככל שהרווח עולה על ההפסד מתקבלת עמלת רווחים. יובהר, כי ככל ששולם סכום בגין עמלת רווח ובעתיד יהיה הפסד בגין אותו חוזה, החברה לא תחויב בהשבת סכומים שהתקבלו והדבר יבוא לידי ביטוי רק בקיזוז בעת חישוב עמלת רווח עתידית, ככל שתהיה.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה בתחום בשנת הדוח

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיה שנרשמה לטובת מבטח המשנה לשנת 2021 (באלפי ש"ח)	שיעור מסה"כ פרמיה למבטחי משנה לתחום פעילות בשנת 2021
Swiss Re	AA-	87,590	59.66%
Munich Re	AA-	38,561	26.27%
Gen Re	AA+	15,842	10.79%

9.6.3.3 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח חיים

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח ארוך טווח.

9.6.4 ביטוח משנה בתחום ביטוח בריאות

9.6.4.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים בתחום ביטוח בריאות וסיעוד

חלק מחשיפת הקבוצה בפוליסות בריאות בגין רכיבי סיכון מסוימים מכוסה בהסכמי ביטוח משנה יחסיים מסוג מכסה. בגין מוצרי ביטוח סיעוד, קיים ביטוח משנה יחסי מסוג חוזה מכסה לפוליסות פרט שנמכרו ככאלה עד לחודש יולי 2004 והחל מחודש יוני 2014 עד סוף שנת 2019 (לפרטים בדבר הפסקת מכירת פוליסות סיעוד פרט ראה סעיף 8.1.3.2 לעיל). בנוסף, נרכש ביטוח משנה יחסי מסוג מכסה בקשר עם אחריות החברה לכיסוי תביעות של חברי קופת חולים מכבי שירותי בריאות וחברי קופת חולים לאומית במסגרת הביטוח הסיעודי הקבוצתי לחברי הקופות בחברה, אשר הסתיים בשנת 2019. לענין סיום תקופת הביטוח של ביטוחי הסיעוד הקבוצתיים לחברי קופות החולים בחברה ואחריות החברה לתביעות המוגשות לאחר סיום תקופת הביטוח כאמור, ראה סעיף 8.1.2.2 (ג) לעיל. לענין סיום ההתחשבות בין החברה לבין מבטח משנה בקשר עם הסדרי ביטוח המשנה בגין הביטוח הסיעודי לחברי קופות החולים, ראה סעיף 9.6.6 להלן.

בנוסף, קיימת לקבוצה הגנה לצבר נזקים, בחוזה לא יחסי, ביחס לפוליסות תאונות אישיות, לפוליסות נסיעות לחו"ל ולפוליסות סיעוד ומחלות קשות, במסגרת כיסוי קטסטרופה. היקף ההגנה שנרכש מבוסס על מחקרים פנימיים שערכת החברה.

9.6.4.2 תיאור מבנה העמלות בתחום ביטוח בריאות

בחלק מחוזי ביטוח המשנה קיימת עמלה שמשלמים מבטחי המשנה לקבוצה עבור מוצרי ביטוח הבריאות לסוגיהם, המבוטחים בביטוח משנה יחסי, שמחושבת כשיעור מהפרמיה שהועברה למבטח המשנה. במרבית המקרים עמלה זו משולמת רק בשנה הראשונה לאחר המכירה.

בנוסף לעמלות ביטוח משנה המשולמות מהפרמיה כאמור, בחלק מחוזי ביטוח המשנה משלמים מבטחי המשנה לקבוצה, בגין ביטוחי המשנה האמורים, עמלת רווחים המחושבת כשיעור מהרווח מעסקי הביטוח המבוטחים בביטוח המשנה (Profit commissions). לענין חישוב עמלת הרווחים ראה סעיף 9.6.3.2 לעיל.

בחוזי ביטוח משנה לא יחסי (Excess of Loss) לא מתקבלת עמלה ממבטחי המשנה.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה בתחום בשנת הדוח

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיה שנרשמה לטובת מבטח המשנה לשנת 2021 (באלפי ש"ח)	שיעור מסה"כ פרמיה למבטחי משנה לתחום פעילות בשנת 2021
Swiss Re	AA-	50,050	69.19%
Munich Re	AA-	13,012	17.99%

9.6.4.3 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח בריאות

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח בריאות.

9.6.5 מגבלות ותקרות כיסוי

9.6.5.1 מגבלות או תקרות כיסוי בתחום ביטוח כללי⁶¹

ברוב חוזי ביטוח המשנה היחסיים בענפי הרכוש הגבילו מבטחי המשנה את היקף הכיסוי המצטבר לאירועים שנקבעו, ובפרט לרעידת אדמה. אצל מרבית מבטחי המשנה בחוזי הרכוש המגבלה לאירוע רעידת אדמה הינה בין 4% ל-5% מחלקם היחסי בסכום הביטוח ובהתייחס למגבלת החשיפה הכוללת שנקבעה בחוזים. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.6.7 להלן.

בחוזה המגן על שייר הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בתחום ביטוחי הרכוש הגבילו מבטחי המשנה את אחריותם עד לתקרת כיסוי מסוימת אשר מעבר לה, האחריות חלה על החברה.

בחוזים מסוג Excess of Loss, לא הגיעה החברה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות ואין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

9.6.5.2 מגבלות או תקרות כיסוי בתחום חיסכון ארוך טווח⁶²

אין מגבלות מהותיות לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות בחוזים יחסיים.

יצוין כי נכון למועד פרסום הדוח במקרים בהם נקבעו תקרות כיסוי בהסכמי ביטוח המשנה, ככלל החברה אינה מכסה סכומים החורגים מתקרת הכיסוי ללא כיסוי פקולטטיבי.

בחוזה המגן על שייר הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בתחום חיסכון ארוך טווח קיימת תקרת כיסוי, ונזקים מעל תקרה זו הינם באחריות החברה.

9.6.5.3 מגבלות או תקרות כיסוי בתחום ביטוח בריאות⁶³

בחלק מחוזי ביטוח המשנה היחסיים מסוג מכסה בענף סיעוד ומחלות קשות, קיימות התניות מסוימות לעניין תנאי ההשתתפות של מבטח המשנה בתביעות. נכון למועד הדוח ההתניות אינן מתקיימות.

יצוין כי במקרים בהם נקבעו תקרות כיסוי בהסכמי ביטוח משנה, ככלל, הפוליסות המונפקות על ידי החברה הינן במסגרת תקרות הכיסוי האמורות.

9.6.5.4 מגבלות מכוח חוקים ו/או אמנות

מזה מספר שנים מנסים מבטחי המשנה לכלול בהסכמי ביטוח המשנה סעיף המכפיף את חובותיהם בחוזה למגבלות חוקיות מכוח חוקים ו/או אמנות מדינתיים ו/או בינלאומיים שונים כפי שיהיו מעת לעת, כדוגמת סנקציות על איראן, הימנעות ממימון טרור וכד' (להלן: "סעיף סנקציות").

החברה הבהירה למבטחי המשנה כי היא מתנגדת להכללת סעיף סנקציות בחוזי ביטוח המשנה באופן המפחית ממחויבותם לתשלום בענפים שבהם אינה יכולה לכלול סעיף מקביל אל מול המבוטחים. נכון למועד כתיבת הדוח, אין בחוזים עם מבטחי המשנה סעיף סנקציות כאמור בענפים שבהם החברה אינה יכולה לכלול כיסוי מקביל מול מבוטחים. עם זאת, מבטחי המשנה שבים ומבהירים כי עשויה להיווצר מניעה לתשלום כתוצאה ממגבלות חוקיות כאמור.

⁶¹ מגבלה מתייחסת לסכום הביטוח המצטבר בחוזה ביטוח המשנה; תקרה בחוזה יחסי – סכום ביטוח מקסימלי למבוטח.

⁶² ראה הערת שוליים 61 לעיל.

⁶³ ראה הערת שוליים 61 לעיל.

9.6.6.

שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה המתייחסים לתקופה שמעבר לתאריך הדוח

לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתקופה שלאחר תאריך הדוח, למעט ביטול ביטוח המשנה בתחום תרופות ביחס לעסק חדש החל מינואר 2022.

כמו כן, בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים ("Cutt off"). בהתאם, ככל שהעתודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי תביעות, קיימות ועתידיה, החברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 לדצמבר 2021. לפרטים נוספים אודות סיום ההסכם עם קופות החולים ביחס לביטוחים הקבוצתיים האמורים ראה סעיף 8.1.2.2 (ג) לעיל.

יצוין, כי מעת לעת החברה עורכת התאמות בפרטי הסדרי ביטוח, לרבות לענין גובה העמלות, גבולות הכיסוי, סכומי ושיעורי השייר, מגבלת החשיפה לאירוע רעידת אדמה, בהתבסס על ניתוח תוצאות העבר והערכת הסיכון לרבות בהתייחס לשינויים במוצרים, בשוק וברגולציה.

9.6.7.

חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה בישראל

אירוע הקטסטרופה המרכזי אליו חשופה הקבוצה הינו רעידת אדמה בישראל והחשיפה העיקרית לסיכון זה הינה בגין ענפי הרכוש שהינם חלק מביטוח כללי.

ליום 31 בדצמבר 2021 סכומי ביטוחי הרכוש בישראל, הכוללים כיסוי רעידת אדמה מסתכמים בסך של כ-448 מיליארדי ש"ח (ברוטו). החברה מבטחת בגין ביטוחי הרכוש האמורים בביטוח משנה יחסי מסוג מכסה או מסוג עודפים. בחלק מחוזי ביטוח המשנה היחסי קיימת תקרת כיסוי לאירוע בודד.

בגין אירוע קטסטרופה רכשה החברה לענפי הרכוש, מעבר לכיסוי במסגרת הסכמי ביטוח משנה יחסיים (חוזי ו/או פקולטיבי) בגין השייר המצטבר, ביטוח משנה מסוג "הפסד יתר" בסכום מוגדר לחשיפה אשר תנבע מהאירוע כאמור, וזאת בהתבסס על אומדן החברה בדבר הנזק הצפוי להתרחש עקב קטסטרופה בהסתברות מסוימת.

רכישת ביטוחי המשנה בגין אירוע קטסטרופה, מבוססת על הערכות הסיכון על בסיס נתונים מפורטים ועדכניים של חשיפות החברה באמצעות תוכנות בינלאומיות ייעודיות, המבוססות על מודלים כמותיים להערכת סיכונים קטסטרופה. על פי בדיקה זו, שבוצעה לאחרונה בשנת 2021, היקף הכיסוי שרכשה החברה מגן עליה מפני אירועים שההסתברות להתרחשותם מוערכת על פי חלק מהמודלים כנמוכה מ-1 ל-500 שנה ואף כנמוכה מ-1 ל-1000 על פי חלק מהמודלים.

על בסיס הניתוח האמור, מבססת החברה את רכישת ההגנה מפני קטסטרופה, על שיעור נזק צפוי (MPL) הנע בין 1.08% ל-2.5% מסכום הביטוח, בהתאם לענפי הביטוח ולמאפייני הרכוש המבוטח. לשנת הדוח, רכשה החברה הגנה על השייר המצטבר מפני קטסטרופה בשיעור MPL משוקלל של כ-2.05% מסכום הביטוח הכללי בביטוחי דירות ורכוש.

כתוצאה ממערך ביטוחי המשנה האמורים, באירוע קטסטרופה בישראל, שיגרום נזק ברוטו לרכוש מבוטח בחברה בסך ברוטו של עד כ-9 מיליארדי ש"ח (שהינו הנזק הצפוי בהתאם להערכה המתוארת לעיל), יהיה סכום הנזק המירבי בו תישא החברה בשייר (בכלל זה עלות רכישת כינון) בסך של כ-42 מיליוני ש"ח. במידה וסכום הנזק יהיה גבוה מהסכום האמור, תישא החברה בחלק מהנזקים העולים על הסכום האמור, בהתאם לחוזי המכסה והעודפים הרלבנטיים.

יצוין כי הקבוצה רכשה גם ביטוח משנה לקטסטרופה בגין **ביטוחי חיים ובריאות**, כאשר רעידת אדמה בישראל עשויה להיות אירוע שיפעיל גם ביטוח משנה זה. היקף הכיסוי שנרכש בגין מוצרים אלה מבוסס על מחקרים פנימיים שביצעה החברה להשפעת תרחישים שונים, בהם רעידת אדמה בישראל, על ההתחייבויות הביטוחיות המכסות אירועי מוות או פגיעה פיזית המכוסים בפוליסות חיים ובריאות. יצוין כי, החשיפה לסיכון רעידת אדמה בישראל המוערכת בגין ביטוחים אלה הינה בהיקפים נמוכים מהותית ביחס לחשיפה בגין ביטוחים בענפי הרכוש אליה מתייחסים הנתונים בסעיף זה ובביאור 35(ה) לדוחות הכספיים.

מבטחי המשנה של החברה המשתתפים בחשיפה, בביטוח כללי, לאירוע רעידת אדמה בישראל מדורגים על פי הטבלה המפורטת להלן:

חשיפת מבטחי משנה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2021:

שיעור מסה"כ	תחזית חשיפה לרעידת אדמה	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה לרעידת אדמה בלתי יחסי
96.41%	9,583,511	8,708,511	A- ומעלה	875,000
3.51%	349,393	349,393	BBB - עד BBB+	0
0.08%	7,583	7,583	נמוך מ- BBB או לא מדורג	0
100.00%	9,940,488	9,065,488	סה"כ	875,000

מבטחי המשנה אשר החשיפה שלהם לסיכון רעידת אדמה עולה על 10% מסך החשיפה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2021:

שיעור מסה"כ	תחזית חשיפה לרעידת אדמה	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	שם מבטח המשנה
15.8%	1,567,358	1,404,358	AA-	Swiss Re
14.0%	1,387,541	1,224,541	AA-	Munich Re

חשיפת מבטחי משנה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2020:

שיעור מסה"כ	תחזית חשיפה לרעידת אדמה	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה לרעידת אדמה בלתי יחסי
93.46%	8,955,041	8,169,536	A- ומעלה	785,505
6.46%	618,640	607,709	BBB - עד BBB+	10,931
0.08%	7,314	-	נמוך מ- BBB או לא מדורג	7,314
100.00%	9,580,995	8,777,245	סה"כ	803,750

מבטחי המשנה אשר החשיפה שלהם לסיכון רעידת אדמה עולה על 10% מסך החשיפה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2020:

שיעור מסה"כ	תחזית חשיפה לרעידת אדמה	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	שם מבטח המשנה
16.9%	1,621,407	1,475,124	AA-	Swiss Re
12.3%	1,179,525	1,033,243	AA-	Munich Re

ריכוז תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי לשנים 2019 עד 2021⁶⁴

פרמיית ביטוח משנה בשנת 2021 (באלפי ש"ח)	ענף ביטוח רכב חובה	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח חבויות	סה"כ
רעידת אדמה וסיכונים טבע	-	2,189	277,487	-	279,676
ביטוח משנה יחסי	243,215	86,096	360,053	51,761	741,125
ביטוח משנה לא יחסי	15,357	689	141,761	216,002	373,809
סה"כ פרמיה	258,572	88,974	779,301	267,763	1,394,610
תוצאות ביטוח משנה	(219,223)	(15,534)	293,270	(537,305)	(478,792)

פרמיית ביטוח משנה בשנת 2020 (באלפי ש"ח)	ענף ביטוח רכב חובה	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח חבויות	סה"כ
רעידת אדמה וסיכונים טבע	-	2,191	250,760	-	252,951
ביטוח משנה יחסי	225,434	175,999	326,489	56,419	784,341
ביטוח משנה לא יחסי	10,441	1	115,269	146,190	271,901
סה"כ פרמיה	235,875	178,191	692,518	202,609	1,309,193
תוצאות ביטוח משנה	(89,566)	13,415	314,755	76,189	314,793

פרמיית ביטוח משנה בשנת 2019 (באלפי ש"ח)	ענף ביטוח רכב חובה	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח חבויות	סה"כ
רעידת אדמה וסיכונים טבע	-	570	247,307	-	247,877
ביטוח משנה יחסי	282,848	96,732	301,212	36,764	717,556
ביטוח משנה לא יחסי	5,273	469	87,567	75,674	168,983

⁶⁴ תוצאות רווח והפסד של ביטוח המשנה בלבד לפי תחומי פעילות בביטוח כללי כולל ביטוח אשראי, כפי שמשקף בדיווחי החברה לממונה.

סה"כ פרמיה	288,121	97,771	636,086	112,438	1,134,416
תוצאות ביטוח	(104,940)	(297)	145,195	(155,153)	(115,195)
משנה					

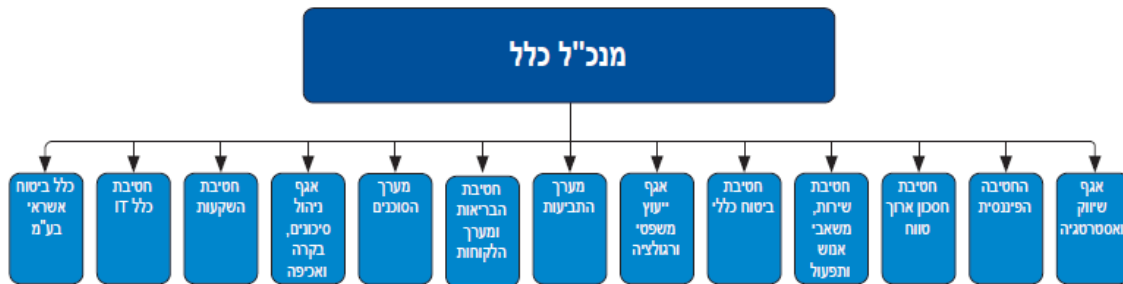
הסברים לתוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי:

- **ענף ביטוח רכב חובה –** לחברה חוזה יחסי החל משנת חיתום 2017. הגידול בהפסד נובע בעיקר מהרעה בהתפתחות התביעות אל מול שנה קודמת.
 - **ענף ביטוח רכוש ואחרים –** לא חל שינוי מהותי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.
 - **ענף ביטוח חבויות –** המעבר להפסד מבטחי המשנה בשנת הדוח נובע בעיקרו מהרעה בהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים.
 - **ענף רכב רכוש –** לחברה חוזה יחסי החל משנת חיתום 2019. המעבר להפסד מבטחי המשנה בשנת הדוח משקף הרעה בהתפתחות התביעות אל מול שנה קודמת, שבלטה בתוצאות חיוביות גם בשל הקורונה.
- לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה ראה ביאור 35(ו)(8) לדוחות הכספיים.

9.7. הון אנושי

9.7.1. תרשים המבנה הארגוני של הקבוצה

התרשים להלן, מבטא את הזיקה הפונקציונלית-ארגונית, נכון למועד דוח זה, של בעלי התפקידים השונים, אשר אינה בהכרח זהה לזיקה המשפטית.



המבנה הארגוני של הקבוצה נכון למועד הדוח הינו כדלהלן:

- (1) חטיבת הבראות (חטיבה מקצועית המרכזת את פעילות ביטוחי הבראות) ומערך הלקוחות שמרכז את פעילות המכירות הישירות;
- (2) מערך הסוכנים, שמרכז את פעילות המכירות מול סוכני הקבוצה;
- (3) חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול שמרכזת את פעילות השירות, התפעול והגביה מול הסוכנים והלקוחות וכן את ניהול משאבי האנוש;
- (4) חטיבת השקעות שמרכזת את פעילות ההשקעות ומתן האשראי בקבוצה;
- (5) מערך תביעות, שמרכז את הטיפול בתביעות מבוטחים ועמיתים בכל ענפי הביטוח והפנסיה;
- (6) חטיבת חסכון ארוך טווח (חטיבה מקצועית המרכזת את הפעילויות בתחום ביטוח החיים, הפנסיה והגמל באמצעות החברה וכלל פנסיה וגמל);
- (7) חטיבה לביטוח כללי (חטיבה מקצועית המרכזת את הפעילות בתחום הביטוח הכללי);
- (8) חטיבה פיננסית שמרכזת את כל פעילויות הכספים, האקטואריה, השכר והלוגיסטיקה בקבוצה;
- (9) אגף יעוץ משפטי ורגולציה;
- (10) אגף ניהול סיכונים, בקרה ואכיפה;
- (11) אגף שיווק ואסטרטגיה;
- (12) אגף הביקורת הפנימית, הכפוף ליו"ר הדירקטוריון.

בנוסף לאמור, בכפיפות למנכ"ל החברה פועלת גם חטיבת כלל IT- באמצעות כללביט מערכות, חברה בבעלות כלל החזקות, אשר נותנת שירותי מערכות מידע לחברות הקבוצה.

כמו כן, בבעלות הקבוצה חברות בנות בשליטה להן מנכ"לים נפרדים וביניהן כלל ביטוח אשראי⁶⁵, כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה.

לאחר מועד הדוח, בחודש ינואר 2022, קיבל דירקטוריון החברה החלטה לבצע שינוי במבנה הארגוני בקבוצה. במסגרת השינוי הארגוני האמור, החל מחודש פברואר 2022, פוצלו חטיבת הבריאות ומערך הלקוחות, פעילות מערך הלקוחות פוצלה בין מספר חטיבות, כמפורט להלן: (1) מערך הלקוחות הפרטיים, המרכז את פעילות המכירה הישירה של מוצרי הסיכונים והביטוח הכללי עבר לניהולה של מנהלת חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול; (2) אגף קשרי לקוחות, המרכז את פעילות השימור בקבוצה ואת פעילות המכירות הישירות על ידי בעלי רישיון מול מעסיקים ולקוחות, עבר לניהולו של מנהל חטיבת חסכון ארוך טווח.

ביום 21 בפברואר 2022 מונה מר משה בר סימן טוב כמשנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות בחברה, וזאת במקום מר דיויד ארנון שסיים את תפקידו בקבוצה.

השינוי הארגוני נועד, בין היתר, לסייע לחברה לעמוד ביעדים האסטרטגיים שלה לרבות מיקסום פעילות היחידות בסינרגיה מירבית, תוך שמירה על התמקצעות ומקצועיות היחידות, חיזוק ושימור הידע הארגוני.

9.7.2.

מצבת עובדי הקבוצה

בשנת הדוח המשיכה החברה לפעול בהתאם לתכנית האסטרטגית שלה, שמטרתה, בין היתר, צמצום כוח האדם בגופי המטה והתפעול תוך עיבוי היחידות בקבוצה אשר תומכות בצמיחה, ובפרט היחידות העוסקות במכירות.

⁶⁵ בחודש יוני 2021 נכנס לתפקיד מנכ"ל כלל ביטוח אשראי מר איציק אור, לאחר שמר שחר אושרי סיים את תפקידו כמנכ"ל.

להלן נתונים בדבר מצבת עובדי הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2021 ו- 2020 בהתאם למבנה הארגוני:

מס' עובדים 31.12.2020	מס' עובדים 31.12.2021	יחידות
92	81	מטה וגופי שירות מרכזיים ⁶⁶
617	655	חטיבת הבריאות ומערך לקוחות ⁶⁷
254	219	מערך הסוכנים ⁶⁸
155	142	חטיבת חסכון ארוך טווח
131	121	חטיבת ביטוח כללי
317	332	מערך התביעות
1,134	1,143	חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול
172	117	חטיבת השקעות ⁶⁹
	48	כלל ביטוח אשראי ⁷⁰
355	377	חטיבה פיננסית ⁷¹
3,227	3,235	סה"כ עובדי חברה⁷²

לפרטים בדבר שינוי ארגוני שבוצע בקבוצה לאחר מועד הדוח, ראה סעיף 9.7.1 לעיל.

מתוך מצבת העובדים הנזכרת לעיל, ההנהלה הבכירה של הקבוצה (מנהלי החטיבות, המערכים ויחידות המטה) מונה 12 מנהלים, ובנוסף את מנכ"ל החברה והמבקר הפנימי של הקבוצה.

לפרטים בדבר נושאי משרה בחברה, ראה חלק ד לדוח – פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 13. לפרטים נוספים אודות תנאי העסקה של מנכ"ל החברה ראה בראשית (5) לדוחות הכספיים ואודות תנאי התגמול של נושאי המשרה ראה סעיף 9.7.5 (ג) להלן.

לחברה אין תלות מהותית בעובד מסוים.

9.7.3. הטבות וטיבם של הסכמי העסקה

סוגי ההסכמים ואופן התגמול-

בחודש ינואר 2014 נחתם הסכם קיבוצי בין חברות בקבוצה ובקבוצת כלל החזקות לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ("ההסתדרות") וועד העובדים בקבוצה ("ההסכם הקיבוצי הראשון"). בחודש יולי 2017 נחתם הסכם קיבוצי

⁶⁶ במטה וגופי שירות מרכזיים נכללים: לשכת מנכ"ל, אגף ביקורת פנימית, אגף שיווק ואסטרטגיה, אגף ייעוץ משפטי ורגולציה, אגף ניהול סיכונים, בקרה ואכיפה.

⁶⁷ הגידול נובע מגיוס של מנהלי קשרי לקוחות ונציגי מוקד מכירות.

⁶⁸ עובדי ענף גביה הועברו לחטיבה פיננסית.

⁶⁹ כלל ביטוח אשראי הופרדה מחטיבת ההשקעות.

⁷⁰ ראה הערת שוליים 69 לעיל.

⁷¹ ראה הערת שוליים 68 לעיל.

⁷² מתוך מצבת העובדים נכון לסוף שנת הדוח 4 עובדים הינם עובדי ספק, לעומת 13 עובדי ספק בשנה שקדמה לה.

חדש בין חברות בקבוצה ובקבוצת כלל החזקות לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה ("ההסכם הקיבוצי השני"), אשר האריך את ההסכם הקיבוצי הראשון לתקופה של 4 שנים, מיום 1 לינואר 2017 ועד ליום 31 בדצמבר 2020, בכפוף לשינויים שבוצעו. ההסכמים הקיבוציים חלים על מרבית עובדי חברות הקבוצה וחברות קבוצת כלל החזקות, למעט עובדים בתפקידים ספציפיים שהוגדרו בהם ומנהלים בדרג שהוגדר.

בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי נוסף בין החברה והחברות הבנות שלה, כלל פנסיה וגמל, כלל ביטוח אשראי, וכנף וכן כלל ביט מערכות שהינה חברה בת של כלל החזקות ("החברות") לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה, המאריך את ההסכם הקיבוצי השני בשנה נוספת, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים ותוספות אשר עיקריהם מפורטים בביאור 24(ד) לדוחות הכספיים ("ההסכם השלישי"). הקבוצה נמצאת בימים אלו במגעים מתקדמים עם הוועד לגיבוש הסכם קיבוצי חדש. לפרטים בדבר השלכות התוצאות הכספיות של ההסכם השלישי ראה ביאור 24(ד) לדוחות הכספיים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 קיימים בקבוצה כ-73690 עובדים, שההסכם הקיבוצי החדש אינו חל עליהם, לרבות ההנהלה הבכירה, והם מועסקים על פי הסכמי עבודה אישיים, המגדירים את תנאי העסקתם, לרבות משכורת בסיס, תנאים סוציאליים ותנאים נלווים.

הפרשות בגין סיום יחסי עובד מעביד-

לגבי מרבית העובדים שההסכמים הקיבוציים חלים עליהם – חל הסדר לפי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963, ביחס לכל תקופת עבודתם.

לפרטים נוספים אודות הפרשות בגין סיום יחסי עובד מעביד לעובדי הקבוצה, ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים.

תנאים והטבות נוספים-

החברות בקבוצה נוהגות להעניק מעת לעת הסדרים לרכישת מוצרי ביטוח ושירותים לעובדיהן, הכוללים, בין היתר, ביטוח אלמנטרי, מוצרים פנסיוניים וביטוח בריאות וחיים.

בחברה קיימת פוליסת ביטוח בריאות קבוצתית, לעובדים אשר בחרו להצטרף בתשלום לביטוח זה.

הקבוצה מאפשרת לעובדים, לקבל הלוואות עפ"י נהלים פנימיים מוגדרים ובהתאם להוראות הדין, בהתחשב, בין היתר, בותק של העובד ובגובה משכורתו.

לתנאי העסקתם (לרבות תגמולים) של חמשת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה (לרבות יו"ר ומנכ"ל החברה), ושלושת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה בשנת הדוח ולשכר ששולם לדירקטורים בחברה, ראה חלק ד לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 8.

9.7.4. השקעת התאגיד בהשתלמויות והדרכה

כחלק מאסטרטגיה כוללת לפיתוח ההון האנושי כנכס מרכזי בקבוצה, הקבוצה השקיעה בשנת 2021, משאבים רבים בפעילויות למידה והדרכה מקצועיות, באכיפה וציות, ובפיתוח מיומנויות מנהלים בארגון לרבות ניהול מרחוק, ניהול בתנאי אי וודאות, פסיכולוגיה חיובית וחוסן המותאמים לצורכי התקופה. גם בשנה זו התמקדה הקבוצה בשיפור איכות השירות ומיומנויות השירות ללקוחות החברה ולסוכניה, בשיפור מקצועיות וידע ביטוחי בכל תחומי הביטוח, במיסוד ויישום תהליכי הטמעה למערכות המידע אשר תומכות בליבה העסקית ובשיפור מיומנויות ניהול דרג הביניים.

הדרכות אלה נועדו, בין היתר, להתאים את תפקוד עובדי ומנהלי הקבוצה לשינויים ולהתפתחות במשק לרבות השינויים הנובעים ממעבר לעבודה חלקית מרחוק, לסטנדרט שירות מתקדם ולדרישות הרגולציה.

9.7.5. מדיניות שכר ותגמול בכירים

החל מספטמבר 2013, כלל החזקות נדרשת לאשר, אחת לשלוש שנים לפחות, מדיניות תגמול לנושאי משרה בהתאם לחוק החברות (תיקון מס' 20), התשע"ג-2012. בנוסף, על החברה ויתר הגופים המוסדיים בקבוצה חל חוזר הממונה בעניין מדיניות תגמול בגופים מוסדיים מחודש אפריל 2014, כפי שתוקן בחודש אוקטובר 2015 ובחודש יולי 2019 (להלן ביחד: "חוזר התגמול").

מדיניות התגמול של החברה נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח, ובין היתר במטרה לגייס ולשמר מנהלים בכירים ואיכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות יחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה, להעסיק נושאי משרה בעלי מוטיבציה, להשיג רמה גבוהה של ביצועים עסקיים מבלי ליטול סיכונים בלתי סבירים, וליצור איזון ראוי בין מרכיבי התגמול השונים, הקבועים מול המשתנים, קצרי הטווח למול ארוכי הטווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים) למול תגמול הוני. מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה בחברה, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי נושא המשרה הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו והכל בהתאם ובכפוף למגבלות החוקיות המפורטות לעיל ולהלן.

א. חוזר התגמול ומדיניות התגמול בגופים המוסדיים

במסגרת חוזר התגמול מחודש יולי 2014 והתיקונים שהוכנסו בו בשנים 2015 ו-2019, נקבע, בין היתר, כי יקבע יחס הולם בין מרכיב התגמול הקבוע ומרכיב התגמול המשתנה, כך שכלל, שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי לא יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לחריגים שיקבעו (הנוגעים לאירוע עסקי חד פעמי שאינו חוזר על עצמו כל שנה ושאינו חל על קבוצה רחבה של בעלי תפקיד מרכזי) לפיהם ניתן יהיה לקבוע כי שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי לא יעלה על 200% מהרכיב הקבוע, זאת למעט ביחס למנכ"ל. בנוסף נקבע, כי כל תשלום של רכיב משתנה יהיה כפוף להסדרי השבה וכן להסדרי דחיה, כך שבמקרה בו שיעור התגמול המשתנה עולה על 40% מהתגמול הקבוע, או סך התגמול עולה על התקרה לתשלום כהגדרתן להלן, לפחות 50% מהרכיב המשתנה ידחה ויפרס בשיטת הקו הישר על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים. במסגרת החוזר נקבעו הסדרי שונים בקשר עם הענקה של מניות או מכשירים מבוססי מניות, בקשר עם מענקי פרישה, מגבלות לענין שכר דירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, איסור על תשלום רכיב משתנה לדירקטורים והוראות לענין אופן קביעת התגמול של יו"ר הדירקטוריון. בנוסף, הוראות החוזר קובעות כי גוף מוסדי לא ישא בעלויות העסקתו של עובד בשל כהונתו בתאגיד אחר ויודא כי עובד לא יקבל תגמול בשל כהונתו בגוף המוסדי מגורם אחר. חוזר התגמול מאפשר להחיל שינוי לא מהותי (כפי שיוגדר במדיניות התגמול) בתנאי התגמול של נושא משרה באישור מנכ"ל וללא אישור של הדירקטוריון; חוזר התגמול חל ביחס לכל עובדי החברה, אך עיקר המגבלות בו נוגעות לנושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי, כהגדרתם בחוזר.

ב. חוק תגמול בכירים

באפריל 2016 פורסם חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק תגמול בכירים"), שמטרתו להגביל ולהפחית את שכר נושאי המשרה הבכירים בגופים פיננסיים.

החוק קובע מנגנון תאגידי לאישור התקשרות למתן תגמול לעובד בתאגיד פיננסי (גוף פיננסי או תאגיד הנשלט או שולט בגוף הפיננסי) שההוצאה החזויה בשלו, כפי שחושבה למועד האישור בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים, צפויה לעלות על 2.5 מיליון ש"ח, וכן קובע כי לא תאושר התקשרות כאמור אלא אם כן היחס שבין ההוצאה החזויה בשל התגמול האמור לבין ההוצאה החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר ששילם התאגיד לעובד התאגיד (לרבות עובד קבלן), במישרין או בעקיפין, בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, קטן מ-35 ("מגבלת היחס").

על פי המנגנון הקבוע בחוק, תנאי העסקתו של עובד כאמור יובאו לאישור ועדת התגמול (או ביקורת) והדירקטוריון ברוב מיוחד של דירקטורים חיצוניים והאסיפה הכללית של אותה חברה. כמו כן, עלות שכרו של עובד בתאגיד פיננסי שתעלה

על 2.5 מיליוני ש"ח, לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה. העלות האמורה הינה בניכוי הוצאה חשבונאית שנרשמה בשל הענקת מניות או זכות לקבלת מניות ובניכוי "עודף עלות שכר" (הפער שבין עלות השכר לבין 2.5 מיליוני ש"ח, אם עלות השכר עולה על 2.5 מיליוני ש"ח) ("התקרה לתשלום").

בהתאם להוראות המעבר שנקבעו, הוראותיו חלות גם על התקשרויות שאושרו לפני פרסום החוק. התקשרויות כאמור שלא אושרו בהתאם לחוק שכר בכירים אינן תקפות.

ג. מדיניות התגמול

ביום 19 בספטמבר 2019, אישרו דירקטוריון החברה ודירקטוריון כלל החזקות, בהמשך להמלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול, וזאת בהתאם להוראות חוזר התגמול, לרבות התיקונים לחוזר התגמול, תיקון 20 לחוק החברות וחוק שכר בכירים. מדיניות התגמול אושרה על ידי אסיפת בעלי המניות ביום 27 באוקטובר 2019. מדיניות זו החליפה את מדיניות התגמול של כלל החזקות ואת מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, לרבות החברה, שהיו בתוקף עד לאותו מועד כאמור לעיל והיא תקפה לשנים 2020-2022.

עדכון המדיניות נועד, בין היתר, להתאים את מדיניות התגמול, בין השאר, להוראות הדין החלות על גופים מוסדיים ובפרט לתיקון לחוזר התגמול מיולי 2019, כאמור לעיל. כמו כן, מדיניות התגמול תיקנה, הוסיפה והשלימה את מדיניות התגמול של החברה בנושאים וסוגיות אשר עם חלוף הזמן מאז אומצה מדיניות התגמול של החברה התברר כי הם חסרים או לחלופין אינם מעודכנים לרוח התקופה ולמקובל בשוק בימים אלו.

להלן יפורטו תיקונים עיקריים במדיניות התגמול של החברה:

1. גמול דירקטורים – בהתאם למדיניות התגמול שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים, דירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון) כפי שיכחנו מעת לעת, יהיה הגמול המירבי שניתן לשלם, לרבות בגין מומחיות, כפי שיקבע על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת. לעניין שכר הדירקטורים, ראה חלק ד' לדוח-פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 8(ב).

2. עדכון תנאי סף לתשלום רכיב משתנה – בהתאם למדיניות התגמול התנאים הינם מצטברים: העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון המוכרים כהון רוברד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר Solvency; עמידה ביחס כושר הפרעון של החברה בהתאם לנדרש על פי הוראות ההסדר הרגולטורי (כולל תקופת הפריסה), לרבות פעולות הונית שבוצעו עד מועד פרסום היחס כאמור, כאשר הדירקטוריון רשאי לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סבר שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני ומשמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.

כמו כן, ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לקבוע את תנאי הרכיב המשתנה המשולם במזומן בגין כל שנה, בהתאם לאמור במדיניות התגמול. למרות האמור ועדת התגמול והדירקטוריון לא יאשרו תגמול משתנה מותנה יעדי תוכנית תגמול, אלא בהינתן היעדר הפסד בשנה בגינה ניתן תגמול משתנה.

3. פריסת מענק משתנה – בהתאם למדיניות התגמול, ובמטרה לבסס את הרכיב המשתנה המשולם במזומן בראיה ארוכת טווח, במקרה בו סך התגמול בגין שנה קלנדרית אינו עולה על התקרה לתשלום כהגדרתה לעיל ושיעור התגמול המשתנה עולה על 40% מהתגמול הקבוע, 50% מסך התגמול המשתנה של נושא משרה ידחה לתשלום בשנים הבאות וישולם רק במקרה בו תעמוד החברה בתנאי השחרור שיקבעו במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כפי שתהיה בתוקף מעת לעת. עוד הובהר כי שיעור הפריסה של התגמול המשתנה יכול להשתנות ככל שחוזר התגמול יאפשר זאת ובהתאם למדיניות.

יצוין כי במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, לרבות החברה, נקבע כי כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה החברה ביחס כושר פירעון מינימלי, כהגדרתו במדיניות התגמול, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה. לא עמדה החברה ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד החברה ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם החברה ולרבות פעולות הונית שיבוצעו עד למועד הפרסום.

כמו כן אושר להחיל את כללי הפריסה והשחרור האמורים לעיל גם ביחס לחלקים מהמענק המשתנה שנפרסו בעבר אך טרם שולמו, במסגרת מדיניות התגמול, ביחס לנושאי המשרה בחברה, לרבות המנכ"ל.

4. מענק שנתי איכותי – בהתאם לקבוע בחוזר התגמול המעודכן, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מנושאי המשרה, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי

שכר בסיס⁷⁴, לכל אחד מנושאי המשרה. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שנושא המשרה יהיה זכאי. ההקלה כאמור נבעה בין היתר מהקלות שאושרו ביחס לתיקון 20 לחוק החברות וכן מחזור התגמול המעודכן ונוכח העובדה שמדובר במענק בשיקול דעת אשר ממילא אינו מותנה ביעדים.

5. שינוי לא מהותי בתגמול נושאי משרה- בהתאם לחוזר התגמול המעודכן, נקבע במדיניות התגמול כי שינוי לא מהותי בתגמול נושאי משרה אינו טעון אישור ועדת התגמול ודירקטוריון אם אושר בידי המנכ"ל ותואם את מדיניות התגמול.

יצוין כי בקבוצה קיימים בעלי תפקידים רבים, שאינם נחשבים בעלי תפקיד מרכזי, כהגדרתם בחוזר התגמול, אשר המענק השנתי שלהם הינו תוצאה של עמידתם במדדי תגמול אישיים, אשר נקבעים מראש מדי שנה.

למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו בגין תקופות קודמות למועד אישורה וכן כי בכפוף להוראות המעבר שנקבעו בחוזר התגמול ובתיקון לחוזר התגמול, וכל עוד הן חלות, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות ו/או בזכויות אחרות של העובדים בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה. כמו כן מדיניות התגמול אינה קובעת את תנאי העסקה בפועל, אלא את המסגרת המאושרת במסגרתה יקבעו כללים כאמור.

מדיניות התגמול של החברה מפורסמת באתר האינטרנט של החברה ומצורפת כנספח לחלק זה של הדוח התקופתי.

לקישור לאתר האינטרנט של החברה, בו מופיעה מדיניות התגמול ראה:
https://www.clalbit.co.il/clalins/reward_policy/Pages/default.aspx

נושאי המשרה בחברה זכאים לכתבי פטור, שיפוי וביטוח נושאי משרה. לפרטים ראה חלק ד- פרטים נוספים אודות התאגיד סעיף 18.

ביום 31 בדצמבר 2020 אישרה האסיפה הכללית של החברה תיקון למדיניות התגמול בקשר עם הוראות מדיניות התגמול הנוגעות לביטוח נושאי משרה, וזאת לאור הקלות רגולטוריות שנכנסו לתוקף. בהתאם עודכנה מדיניות התגמול של החברה באופן שחלף קביעת תקרת פרמיית הביטוח במדיניות התגמול, נקבע בה כי עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין פוליסת הביטוח, יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובהיקף שאינו מהותי לחברה.

ד. התאמת הסכמים קיימים לחוזרי התגמול ולחוק תגמול בכירים

בכפוף לכך שאין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו בגין תקופות קודמות ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו בחוזרי התגמול ובחוק תגמול בכירים, החברה פעלה להתאמת הסכמי התגמול בחברה של נושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי למגבלות חוזרי התגמול ולמגבלות חוק שכר בכירים.

ה. השלכות

כניסתם לתוקף של חוזר התגמול והתיקונים לו, חוק שכר בכירים ומדיניות התגמול של כלל החזקות ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, לרבות החברה, כפי שעודכנה בגינם, השפיעו על מבנה התגמול של נושאי משרה ומנהלים בקבוצה וכן על אפשרויות גיוס של בעלי תפקידים. שכרם של מנכ"ל החברה ויו"ר הדירקטוריון הפך לשכר קבוע בלבד. בטווח הארוך לא ניתן להעריך את מלוא ההשלכות האפשריות של חוק תגמול בכירים על שוק העבודה במגזר הפיננסי.

⁷⁴ "שכר בסיס" – עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, החזר הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.

9.7.6. תוכניות תגמול הוני לעובדים

- ביום 24 במרס 2015 אימץ דירקטוריון כלל החזקות תוכנית תגמול לעובדים ונושאי משרה מותנית ביצועים לשנת 2015 (להלן: "תוכנית 2015") לפיה תהא כלל החזקות רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה בקבוצת כלל החזקות כתבי אופציה לרכישת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של כלל החזקות.
- ביום 22 ביוני 2015 החליט דירקטוריון כלל החזקות לאמץ מספר תיקונים לתוכנית וכן לפרסם מתאר המתייחס להקצאת עד 435,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לעובדים ולנושאי משרה של בקבוצת כלל החזקות. כל כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.
- ביום 17 בדצמבר 2015 החליט דירקטוריון כלל החזקות, לפרסם מתאר נוסף המתייחס להקצאת עד 35,000 אופציות אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לנושאי משרה בקבוצת כלל החזקות. כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.
- נכון למועד פרסום הדוח, סך כתבי האופציה שהוקצו לפי תוכנית 2015 (לעובדים ספציפיים) הינו 470,000 כתבי אופציה. 26,877 כתבי אופציה מוחזקים ע"י הנאמן עבור עובדים ספציפיים. כ- 72,134 כתבי אופציה מומשו למניות כלל החזקות.
- ביום 25 במרס 2021 החליט דירקטוריון כלל החזקות שלא להקצות עוד לעובדים ונושאי משרה אופציות בהתאם לתוכנית 2015, וכן החליט למחוק את כל האופציות המוחזקות במאגר האופציות של תוכנית 2015 ממרשם ניירות הערך של כלל החזקות.
- נכון ליום 31 בדצמבר 2021, כ- 26,877 כתבי אופציה ניתנים למימוש.

לפרטים נוספים בדבר תוכנית 2015, ראה ביאורים 37(א)(1) ו- 37(ב) - 37(ג) לדוחות הכספיים.

- ביום 25 במרס 2021 אימץ דירקטוריון כלל החזקות תוכנית תגמול לעובדים ונושאי משרה מותנית ביצועים לשנת 2021 (להלן: "תוכנית 2021") לפיה תהא כלל החזקות רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה בקבוצת כלל החזקות כתבי אופציה לרכישת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של כלל החזקות.
- בהתאם פורסם מתאר המתייחס להקצאת עד 3,300,000 אופציות מסוג א' (אשר ניתנות ב- 3 מנות) ו- 200,000 אופציות מסוג ב' (אשר ניתנות במנה אחת) אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לעובדים ולנושאי משרה בקבוצת כלל החזקות. סך כתבי האופציה שהוקצו בחודש יוני 2021 לפי תוכנית 2021 (לעובדים ספציפיים) הינו 2,493,200 אופציות מסוג א' ו- 175,247 אופציות מסוג ב'. המניות שתנבענה ממימוש אופציות אלו מהוות כ- 1.87% מהון כלל החזקות, בהנחת מימוש מקסימלית. נכון למועד פרסום הדוח 2,413,800 אופציות מסוג א' ו- 168,996 אופציות מסוג ב' מוחזקות ע"י הנאמן עבור עובדים ספציפיים.
- לפרטים נוספים בדבר תוכנית 2021, ראה ביאור 37(א)(2), ו- 37(ב)- 37(ד) לדוחות הכספיים.
- לפרטים נוספים בדבר הענקת אופציות לעובדים בהתאם להסכם הקיבוצי, ראה ביאור 24(ד) לדוחות הכספיים.

9.8. שיווק והפצה

מערכי השיווק וההפצה בחברה מורכבים מ- 4 מערכים/אגפים:

- מערכת הסוכנים - המערך מרכז את כל פעילות הקבוצה בתחום חיסכון ארוך טווח, תחום ביטוח חיים, תחום ביטוח בריאות ותחום ביטוח כללי מול סוכני הביטוח בתחומי המכירה והשירות לסוכן, מתוך מטרה לרכז ביחידה אחת את מכלול הקשרים מול סוכן הביטוח והפעילות הקשורה בו.
- במסגרת זו פועלת החברה באמצעות שלושה מרחבים: מרחב חיפה והצפון, מרחב מרכז ומרחב ירושלים והדרום, לו יש סניף משנה בבאר שבע.

- סוכנויות קבוצת כלל החזקות - פעילות המכירות של הקבוצה מבוצעת גם באמצעות סוכנויות בשליטת כלל החזקות. סוכנויות ביטוח אלו נשלטות על ידי כלל החזקות סוכנויות (1998) בע"מ, שהינה חברה בת בבעלותה המלאה של כלל החזקות (להלן: "סוכנויות הקבוצה"). סוכנויות הקבוצה פועלות בתיווך בעסקי ביטוח בכל תחומי הפעילות ובביצוע עסקאות במוצרים פנסיוניים. פעילות סוכנויות הקבוצה מרוכזת בעיקרה בשתי סוכנויות: תמורה סוכנות לביטוח (1987) בע"מ (להלן: "תמורה") הפועלת בענפי חיסכון ארוך טווח ובריאות, ובטח – תורן סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "בטח") שעיקר עיסוקה בביטוח כללי.
- מערך לקוחות פרטיים⁷⁵ מערך לקוחות פרטיים מרכז את פעילות המכירה הישירה של מוצרי הסיכונים והביטוח הכללי, באמצעות אנשי מכירות טלפוניים (טלמרקטינג) ואנשי מכירות פועלים בשטח. המערך עסק בשנת הדוח בעיקר במכירה של ביטוחי חיים (ריסק), ביטוחי בריאות לרבות ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוחי רכב ודירה, ללקוחות פרטיים אשר ככלל אינם פועלים עם הקבוצה באמצעות סוכני ביטוח או במסגרת שיתופי פעולה למכירות עם סוכני ביטוח.
- אגף קשרי לקוחות⁷⁶ – אשר מרכז הן את פעילות השימור של תחומי חיסכון ארוך טווח, ביטוחי החיים וביטוח בריאות והן את פעילות המכירות הישירות על ידי בעלי רשיון בתחומי הפנסיה, הפיננסים (גמל/השתלמות/חיסכון פרט), הריסק והבריאות, מול מעסיקים ולקוחות אשר ככלל אינם פועלים מול הקבוצה באמצעות סוכן ביטוח במוצרים הרלוונטיים. תחת האגף פועלים בעלי רישיונות פנסיוניים המועסקים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה והוא מאפשר פעילות סינרגטית מתוך ראייה רוחבית.

9.8.1 דרכי השיווק וההפצה ומבנה העמלות בתחומים השונים:

9.8.1.1 חיסכון ארוך טווח

דרכי השיווק וההפצה בתחום חיסכון ארוך טווח

הפצת מוצרי התחום מבוצעת על ידי סוכני ביטוח, לרבות על ידי סוכנויות הקבוצה וכן באמצעות יועצים פנסיוניים בבנקים ובאופן ישיר.

א. מכירה באמצעות סוכנים וסוכנויות

- בשנת הדוח נמשכה המגמה של שיווק משולב (ביטוח חיים, פנסיה וגמל) באמצעות סוכני ביטוח, לרבות שיווק באמצעות "מנהלי הסדרים", כולל תמורה, שהינן סוכנויות ביטוח גדולות אשר נותנות בנוסף שירותי סליקה למעסיקים, בקשר עם פיצול ההפרשות הפנסיוניות לגופים המוסדיים ולמוצרים השונים. סוכני הביטוח מקבלים שירותים שונים לתמיכה בפעילותם השוטפת מאת הגופים המוסדיים בקבוצה.

⁷⁵ מערך לקוחות פרטיים ואגף קשרי לקוחות היו בשנת הדוח חלק ממערך הלקוחות אשר ריכז תחתיו את כל פעילות מכירות ה – online והדיגיטל של החברה, לרבות מתן כלים דיגיטליים לערוץ הסוכנים, שיתופי פעולה אסטרטגיים ולקוחות ישירים. לאחר מועד הדוח, בחודש ינואר 2022, קיבל דירקטוריון החברה החלטה לבצע שינוי במבנה הארגוני בקבוצה, במסגרתו, בין היתר, פוצלה פעילות מערך הלקוחות בין מספר חטיבות, באופן שמערך הלקוחות הפרטיים עבר לניהולה של מנהלת חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול, ואגף קשרי לקוחות עבר לניהולו של מנהל חטיבת חסכון ארוך טווח. השינוי הארגוני נועד, בין היתר, לסייע לחברה לעמוד ביעדים האסטרטגיים שלה לרבות מיקסום פעילות היחידות בסינרגיה מירבית, תוך שמירה על התמקצעות ומקצועיות היחידות, חיזוק ושימור הידע הארגוני, והתייעלות בהוצאות.

⁷⁶ ראה הערת שוליים 75 לעיל.

- שינויים בתחום חיסכון ארוך טווח יכול וישפיעו גם על פעילות הסוכנים ומנהלי ההסדרים בשנים הקרובות, בין היתר, כתוצאה מהמפורט להלן: התרחבות פעילות המסלוקה הפנסיונית וממשק המעסיקים, עשויה להקל, בטווח הארוך, על פעילותם של סוכנים (לרבות מנהלי הסדרים) בין היתר בקשר עם מתן שירות, מכירת מוצרים נוספים וביצוע ייודים, ועל פעילותם של גורמים מתפעלים. לעניין התרחבות פעילות המסלוקה ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל.
- נכון למועד פרסום הדוח, הקבוצה פועלת בתחום באמצעות כ- 3,089 סוכני ביטוח⁷⁷ לעומת 2,261 סוכני ביטוח בשנת 2020. מרבית הסוכנים מתקשרים גם עם חברות ביטוח אחרות ואין לחברות הקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף פעילות הקבוצה בתחום⁷⁸.
- כ- 14.2% מסך הפרמיות בענף ביטוח חיים שנגבו על ידי החברה בשנת הדוח, מקורן בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 13.3% בשנת 2020.
- כ- 13.3% מסך דמי הגמולים בענף הפנסיה שנגבו על ידי החברה בשנת הדוח, מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 12.9% בשנת 2020.
- כ- 16.8% מסך דמי הגמולים בענף הגמל שנגבו על ידי החברה בשנת הדוח, מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 16.7% בשנת 2020.

ב. מכירה באמצעות יועצים פנסיונים

- בשנת הדוח המשיכו מרבית הבנקים להפיץ קופות גמל וקרנות פנסיה. כלל פנסיה וגמל קשורה בהסכמי הפצה עם מרביתם. נכון למועד פרסום הדוח, הבנקים טרם החלו לייצג לגבי מוצרי ביטוח. יצוין כי ההוראה בדבר איסור חישוב עמלת הפצה בדיקה לשיעור דמי הניהול הנגבים מהעמית (לפי הוראות תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה), בשילוב עם הסכמי ההפצה עם הבנקים, המגדירים עמלה קבועה לבנק בגין כל לקוח מיועץ, יצרו מצב בו ההכנסות מחלק מעמיתי כלל פנסיה וגמל אינן תואמות את הוצאות החברה בקשר עם אותם עמיתים.
- נכון למועד פרסום הדוח, לקוחות להם צבירות חיסכון במוצרי גמל והשתלמות, בהיקף מהותי, מיועצים באמצעות הבנקים, אולם בכל הקשור להפצת קרנות פנסיה פעילות הבנקים אינה מהותית.
- בחודש יולי 2020 פורסמה **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס' 11), התש"ף-2020**, במסגרתה הוצע לאפשר לתאגיד בנקאי או למי שעוסק בשמו בייעוץ פנסיוני להעניק ייעוץ פנסיוני באמצעות טלפון או באמצעות אמצעי דיגיטלי. בחודש דצמבר 2020 פרסם הממונה "עמדת אי-אכיפה - ייעוץ פנסיוני על ידי תאגיד בנקאי שלא בסניפי הבנק ללקוחות קיימים בתחום הייעוץ הפנסיוני" לפיה הרשות לא תנקוט צעדי אכיפה נגד תאגידים בנקאיים אשר יעניקו ייעוץ פנסיוני באמצעי דיגיטלי או באמצעות הטלפון, ללקוחות קיימים בתחום הייעוץ הפנסיוני, וזאת כל עוד מתקיימות מגבלות על פי דין בשל התמודדות עם גיף הקורונה. בחודש ינואר 2022 הוּאָרַך תוקף העמדה האמורה עד חודש אפריל 2022.
- להערכת החברה, ככל שהצעת החוק תתקבל ותהפוך לנוסח מחייב, יהיה בכך כדי להרחיב את התחרות בשוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני באמצעות בנקים, אשר יכול ויהפוך את ענף הייעוץ והשיווק הפנסיוני לריכוזי יותר ויכול אף להביא לחשיפה של הגופים המוסדיים בחברה לתשלום עמלות בשיעור גבוה מהשיעור הממוצע המשולם על ידה כיום בחלק מהמוצרים וכן לתשלום עמלות גם ביחס למוצרים שעיקר העמלות בגין שיווקם כבר שולם בעבר.

⁷⁷ כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 10,000 ש"ח.

⁷⁸ למעט סוכנות בבעלות מלאה של קבוצת כלל החזקות, כמפורט להלן. כמו כן, האמור אינו מתייחס לסוכנים אשר עמלתם נגזרת מעמלות סוכני משנה, אשר מתקשרים ישירות עם הגופים המוסדיים בקבוצה.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של הצעת החוק בעניין אפשרויות הייעוץ הפנסיוני של תאגידים בנקאיים הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר בהתאם לנוסחו הסופי של התיקון, ככל שיפורסם, וכן לאור העובדה שהייעוץ בפועל עשוי להיות שונה מזה שנחזתה ותלוי, בין היתר, בהתנהגות התאגידים הבנקאיים ובסוגי המוצרים לגביהם יתאפשר לתאגידים בנקאיים ליתן שירותי ייעוץ פנסיוני.

ג. מכירה ישירה

- חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה ללקוחות על ידי עובדי הקבוצה בעלי רישיון משווק פנסיוני.
- פעילויות המכירה הישירה בתחום כוללות: (א) מכירות של מוצרים פנסיוניים תוך התמקדות בשיווק הסדרים פנסיוניים בארגונים, אשר ככלל, אינם מלווים בסוכנים מטעמים; (ב) קשר עם המערכת הבנקאית בתחום הייעוץ הפנסיוני, בעיקר ביחס למוצרי גמל והשתלמות; (ג) מכירות טלפוניות ופרונטליות של מוצרי סיכונים. בנוסף, קיימים שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים, במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, מוצרי סיכונים של החברה.
- ההתקשרות למכירת מוצרי התחום לעמיתים עצמאיים מבוצעת באופן פרטי.
- הקבוצה מפעילה מוקד שירות לקוחות המעניק תמיכה ישירה ללקוחות וכן יחידה לשימור לקוחות.
- הקבוצה פועלת גם מול יועצים חיצוניים המגויסים על ידי חברות וגופים ציבוריים, לצורך פרסום מכרזים וניהול משא ומתן לעניין בחירת המבטח הפנסיוני וקביעת תנאי ההסדר הפנסיוני של עובדיהם.

ד. בנקים למשכנתאות- ריסק

החברה התקשרה בהסכמים למתן שירותי ביטוח אגב משכנתא עם חלק מהבנקים למשכנתאות שבשליטתם סוכנויות ביטוח. בשנת הדוח המשיכה הקבוצה לשווק פוליסות ריסק לרוכשי משכנתאות, על ידי סוכנות ביטוח שבבעלות בנק כמו גם באמצעות סוכני ביטוח, וכן לשווק פוליסות כאמור, ללווי משכנתאות מכלל משכנתאות.

מבנה העמלות בתחום חיסכון ארוך טווח

א. סוכני ביטוח

להלן פירוט מבנה העמלות המשולם לסוכנים בשנת הדוח:

• ענף ביטוח חיים

העמלות המשולמות לסוכנים בענף ביטוח חיים בגין פוליסות שנמכרו עד לשנת 2004, הן כדלקמן:

- **עמלת נפרעים:** עמלה בשיעור קבוע או משתנה, מהפרמיה הנפרעת, המשולמת לתקופה מוגבלת, באופן שוטף.
- **דמי גבייה:** עמלה בשיעור קבוע מתוך הפרמיה הנפרעת, המשולמת לאורך כל חיי הפוליסה כדמי טיפול.
- **עמלות מיוחדות- עמלות היקף:** עם מכירת הפוליסה או בגינה, יכול וישולם תשלום חד-פעמי בכסף ו/או בשווה כסף, בהתאם להסכמים פרטניים עם הסוכנים, התלויים בדרך כלל בתפוקה החדשה בגין השנה הראשונה למכירת הפוליסה.

החל משנת 2004 מבנה העמלות בענף ביטוח חיים הינו כמפורט להלן:

- **עמלות נפרעים:** עמלה המשולמת ככלל, בגין מכירת מוצרי ריסק ופוליסות פרופיל מסוימות שנמכרו בעבר, בשיעור קבוע או משתנה מהפרמיה הנפרעת, המשולמת לתקופה מוגבלת, באופן שוטף. במוצרי ריסק, לאחר תקופה של 15 שנה, שיעור העמלה קטן משמעותית.
 - **עמלות מדמי ניהול מהפקדות:** עמלה המשולמת בגין הרכיב המופקד לחיסכון בפוליסה, לאורך כל חיי הפוליסה, בשיעור הנגזר מדמי הניהול הנגבים מהפרמיה ובהתאם לסוג המוצר וזאת בגין מוצרים שנמכרו עד חודש אפריל 2017 (ראה להלן).
 - **עמלות מדמי ניהול מצבירה:** עמלה הנגזרת מדמי הניהול אשר נגבים מיתרת החיסכון בפוליסה. ככלל החברה הפסיקה תשלום עמלות מדמי ניהול מצבירה בגין פוליסות שנמכרו במהלך שנת 2013 ואילך במרבית המוצרים.
 - **עמלות מצבירה:** בגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בעבר ובגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בשנת הדוח, הפקדות בפוליסות חיסכון פרט משולמת עמלה מצבירה.
 - **עמלות מיוחדות: עמלות היקף -** עמלות המשולמות באופן חד פעמי, בגין תפוקה חדשה בשנה הראשונה לחיי הפוליסות, בכסף ו/או בשווה כסף, ששיעורם או סכומם נקבע בהתאם להסכמים פרטניים עם הסוכנים ולעיתים כנגד עמידה ביעדי מכירות וכן **עמלות ניהול -** עמלות הנגזרות מהפרמיה ומשולמות, בגין תפוקה חדשה, בשנים הראשונות לחיי הפוליסה, וזאת לתקופה מוגבלת בגין פוליסות שנמכרו בעבר.
- בעקבות תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה, כמפורט בסעיף 9.8.1.1 זה להלן, שנכנס לתוקפו בחודש אפריל 2017 פעלו הגופים המוסדיים בקבוצה להתאמת מודל התגמול לסוכנים לשינוי החקיקה. בגין לקוחות שהצטרפו למוצרים מהמועד האמור לא משולמת עמלה כשיעור מדמי הניהול הנגבים מאת הלקוח (בגין מוצרי פרט משולמת עמלה מצבירה במקום עמלה הנגזרת מדמי הניהול, בגין מוצרי פרופיל שכירים ועצמאים משולמת עמלת נפרעים מההפקדות השוטפות, במקום עמלה מדמי ניהול מהפקדות בגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בשנת הדוח משולמת עמלת צבירה וכן משולמות בגין המוצרים האמורים עמלות היקף שאינן נגזרות מדמי ניהול).
- בחודש פברואר 2019, קבע הממונה ביחס למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק) כי על חברות הביטוח ליישם מנגנון החזר עמלות על ביטולי פוליסות ריסק, כך שביטולן של הפוליסות בשנים הראשונות שלאחר רכישתן יוביל להחזר מדורג של עמלות מכירה חד פעמיות (עמלות היקף) המשולמות על ידי חברות הביטוח לסוכנים בגין פוליסות אלו. מנגנון זה יכול ויביא להגברה בשימור תיק ביטוחי הריסק.
- בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד בהתאם לדין. שיעור העמלה שישלם מבטח לסוכן ביטוח בשל פוליסה לביטוח חיים קבוצתי לא יעלה על 5% מדמי הביטוח ברוטו.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף ביטוח חיים^{79, 80}

2019	2020	2021	
9.7%	8.8%	9.5%	שיעור העמלות הממוצע (לסוגיהן), מסך דמי הביטוח בענף ביטוח חיים במוצרים השונים, המיוחסים לסוכנים
36.6%	43.3%	33.7%	השיעור הממוצע של עמלה מפרמיה משוננת חדשה, בענף ביטוח חיים במוצרים השונים ⁸¹

79

בשנת הדוח, השיעור הושפע בין היתר מרפורמת הפרדת עמלות מדמי ניהול, כמפורט בסעיף 9.8.1.1 להלן.

80

הנתונים בטבלה זו כוללים מידע שמחבר לנתון אחד הן עמלות חד פעמיות והן עמלות שוטפות, וכן מחבר לנתון אחד עמלות מצבירה, עמלות מפרמיה, עמלות מתפוקת עסק חדש ועוד. בהתאם, יכולת הסקת מסקנות מהנתונים הינה מוגבלת.

81

עמלות בגין עסק חדש שוטף בניטרול עמלות היקף בגין העברות לתשלומים חד פעמיים.

• ענף קרנות פנסיה

- **עמלות שוטפות מדמי גמולים** - כלל פנסיה וגמל משלמת עמלות לסוכני ביטוח בגין מכירת מוצרי פנסיה. בקרן הפנסיה המקיפה, עמלות אלה שולמו בעבר, בדרך כלל כשיעור מדמי הגמולים, על פי הסכם פרטני בין הסוכן לחברה עם זיקה לגובה דמי ניהול הנגבים מאת הלקוח. בגין מוצרי פנסיה המשווקים מחודש אפריל 2017 משולמת עמלה זו כשיעור מהפקדה ולא בזיקה לגובה דמי הניהול הנגבים מאת הלקוח (לעניין רפורמה בעניין זה ראה סעיף 9.8.1.1 זה להלן).
- לעניין תשלום עמלות מיוחדות בגין הפקדות חדשות ראשונות משונות של דמי גמולים לקרן הפנסיה המקיפה, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים, לעיל.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף קרנות הפנסיה⁸²

2019	2020	2021	
1.7%	1.0%	2.3%	שיעור העמלות ששולמו לסוכני הביטוח בגין מוצרי הפנסיה מתוך סך ההפקדות למוצרי הפנסיה

ענף קופות הגמל

- **עמלות מדמי ניהול מצבירה** - בגין מוצרי גמל ששווקו עד שנת 2017, העמלות בגין מכירת מוצרי הגמל משולמות לסוכני הביטוח בדרך כלל כשיעור מדמי ניהול מצבירה של העמיתים.
- **עמלות מצבירה** - בגין מוצרי גמל המשווקים משנת 2017 משולמת עמלה כשיעור מצבירה ולא מתוך דמי ניהול הנגבים מאת הלקוח (לעניין רפורמה בעניין זה ראה סעיף 9.8.1.1 זה להלן).
- לעניין תשלום **עמלות מיוחדות** בגין הפקדות חדשות ראשונות (וביחס לעבר, לרבות בגין הפקדות חד פעמיות, הנובעות מהעברת יתרות צבורות) של דמי גמולים לקופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים, לעיל.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף קופות הגמל⁸³

2019	2020	2021	
0.4%	0.3%	0.8%	שיעור העמלות ששולמו לסוכני הביטוח בגין מוצרי הגמל ⁸⁴

בשים לב למורכבות מתכונת תשלום העמלות לסוכני ביטוח, כמפורט לעיל, מתנהלים מעת לעת דיונים בין סוכנים מסוימים לגופים המוסדיים בקבוצה, בנוגע לאופן תשלום העמלות וחישובן ואלה מסתיימים, בחלק ניכר מהמקרים, בהסדרים, המביאים בחשבון קיזוזים הדדיים בין הצדדים.

⁸² ראה הערת שוליים 80 לעיל.

⁸³ ראה הערת שוליים 80 לעיל.

⁸⁴ שיעור העמלות לסוגיהן חלקי הצבירה הממוצעת בשנת הדוח.

- להלן תיאור הוראות רגולטוריות שפורסמו בשנים שקדמו לשנת הדוח ואשר עשויות להשפיע על תשלום העמלות למשווקים פנסיונים, לסוכנים ולמנהלי ההסדרים בתחום חיסכון ארוך טווח:

○ בחודש אפריל 2017 נכנס לתוקפו **תיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 20), התשע"ז-2017**, במסגרתו נקבע שאין לחשב עמלת הפצה בזיקה לשיעור דמי הניהול הנגבים מהעמית ("תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה").

ניתוק העמלות מדמי ניהול מקשה על החברה ליצור קשר ישיר בין הכנסות להוצאות.

לפרטים אודות מכירה באמצעות יועצים פנסיונים ראה סעיף 9.8.1.1 (ב) לעיל.

○ בהמשך להבהרה שפרסמה הממונה בחודש פברואר 2018 בעניין הליך שיווק פנסיוני בעת צירוף עמיתים למוצר פנסיוני (להלן: "**ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני**"), שעיקרה ההוראה כי סוכן ביטוח המבצע עסקה במוצר פנסיוני עבור לקוח (לרבות צירוף למוצר פנסיוני) מחויב בביצוע הליך שיווק פנסיוני כפי שנקבע בהוראות החוק, כתנאי לתשלום עמלה; בחודש נובמבר 2018, ובעקבות דיון שנערך בבג"צ בעתירה שהוגשה בעניין זה, בין היתר, על ידי לשכת סוכני הביטוח בישראל, פרסמה הממונה הבהרה לפיה ההבהרה בעניין שיווק פנסיוני תחול רק על צירופי חוסכים למוצר פנסיוני שבוצעו מחודש פברואר 2018 ואילך וכי אין בכוונת הממונה להפעיל סמכויות אכיפה ביחס לעמלת הפצה ששולמה לפני פרסום ההבהרה.

החברה מיישמת את הוראות ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני, אשר משליכה על התקשרויות של הגופים המוסדיים והמעסיקים עם סוכני הביטוח והתשלומים להם, בעיקר בתחום הפנסיה, בו היתה נהוגה בעבר פרקטיקה של צירוף לקוחות בדרך של הסדר לרבים, וביחד עם המגבלות הרגולטוריות שהוטלו על מעסיקים בקשר עם צירוף עמיתים בדרך של הסדר לרבים, הביאו להפסקת הצירוף לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל באמצעות צירוף לרבים וישפיעו גם על הליכי הצירוף של עמיתים למוצרים הפנסיוניים של הגופים המוסדיים בקבוצה תוך הגברת היעוץ לעמיתים הנלווה לצירופים אלו.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. ההשלכות בפועל עשויות להיות שונות מההשלכות המוערכות, והן תלויות בין היתר בבחירות הגופים המוסדיים לעניין ערוצי ההפצה, ביחסים המסחריים עם הגורמים המשווקים, בהתנהגות הגורמים המתחרים, המעסיקים והלקוחות ובהשפעה המשולבת של הוראות ההבהרה ביחד עם הוראות נוספות.

ב. תשלום ליועצים פנסיונים

○ שיעור עמלת ההפצה המשולמת ליועצים פנסיונים נקבע **בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה), התשס"ו-2006 ("תקנות ההפצה")** אשר קובעות כי יועץ פנסיוני, וביחס לקרנות השתלמות אף יועץ השקעות, רשאי לקבל מגוף מוסדי עמלת הפצה בגין הפצת קופות גמל, קרנות פנסיה וקרנות השתלמות הנובעות מהפקדות לקופת הגמל, בשיעור שנתי של 0.25% מסך הסכומים העומדים לזכות הלקוח בקופת הגמל, למעט לגבי כספים צבורים שנובעים מהפקדות שבוצעו עד ליום 31 בדצמבר 2005 לקופות גמל שהוגדרו בתקנות האמורות, שאז שיעור העמלה אותה רשאי לקבל היועץ מגוף מוסדי יהיה 0.1% במקום 0.25% והכל בתנאי שהיועץ הפנסיוני יהנה מתגמול אחיד מכל יצרני המוצרים.

9.8.1.2. ביטוח כללי

דרכי השיווק וההפצה בתחום ביטוח כללי

הקבוצה משווקת את מוצריה בתחום ביטוח כללי הן באמצעות סוכני ביטוח, לרבות סוכנויות הקבוצה, והן ישירות.

א. סוכני ביטוח

סוכני הביטוח הם ערוץ ההפצה המרכזי בתחום ללקוח הסופי, קרי המבוטח. סוכן הביטוח מתקשר בדרך כלל עם מספר חברות ביטוח. נכון למועד פרסום הדוח, פועלת הקבוצה בתחום הביטוח הכללי באמצעות כ-1,500 סוכני ביטוח פעילים, כפי שהיה בשנת 2020.⁸⁵

אין לקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח כללי.

שיעור המכירות באמצעות סוכני ביטוח בתחום זה מסך המכירות בתחום ביטוח כללי בשנת הדוח הינו כ-85.20% לעומת כ-84.98% בשנת 2020.⁸⁶

מתוך סך דמי הביטוח בתחום הביטוח הכללי בישראל, כ-4.41% מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת כ-3.21% בשנת 2020.

ב. מכירות ישירות

חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה, ללא תיווך של סוכני ביטוח. הפעילות הישירה, הינה בעיקרה מול לקוחות עסקיים גדולים. בין היתר, משווקת החברה ישירות פוליסות ביטוח רכב חובה ורכב כוש, פוליסות ביטוח דירה, פוליסות ערבויות וכן פוליסות ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ, באמצעות כלל ביטוח אשראי. בשנת הדוח המשיך מערך הלקוחות הפרטיים במכירה ישירה של פוליסות ביטוח רכב והחל גם במכירת פוליסות ביטוח דירה, בעיקר לרבות באמצעות פלטפורמה דיגיטלית, ללקוחות אשר ככלל אינם פועלים מול הקבוצה באמצעות סוכנים, וכן המשיך בפיתוח שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים, במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, ביטוחי רכב ודירה.

ג. בנקים למשכנתאות

החברה התקשרה בהסכמים למתן שירותי ביטוח אגב משכנתא עם חלק מהבנקים למשכנתאות שבשליטתם סוכנויות.

מבנה העמלות בתחום ביטוח כללי-

א. מבנה העמלות

עבור תיווך בעסקי ביטוח, משלמת החברה לסוכני הביטוח עמלות, בכסף ו/או בשווה כסף. גובה העמלה נקבע בעיקר כשיעור מהפרמיה נטו (ללא דמים) ובחלקו מותנה בהיקף המכירות, הפעילות ו/או הרווחיות של הסוכן.

ככלל, בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד.

בגין חלק מהעמלות האמורות משולמות, מעת לעת, מקדמות לסוכנים.

⁸⁵ כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 50,000 ש"ח.

⁸⁶ הנתון כולל מכירות אשר בוצעו על ידי בטח – תורן סוכנות לביטוח בע"מ אשר הינה סוכנות בבעלות קבוצת כלל החזקות.

ב. שיעור עמלות ממוצע

2019	2020	2021	
13.9%	12.6%	12.7%	שיעור העמלות הממוצע מסך דמי הביטוח ברוטו בתחום ביטוח כללי ⁸⁷

9.8.1.3. ביטוח בריאות

דרכי השיווק וההפצה בתחום ביטוח בריאות

הפצת מוצרי התחום מבוצעת הן על ידי סוכני וסוכנויות ביטוח, לרבות סוכנויות הקבוצה, והן באופן ישיר.

א. הפצה באמצעות סוכנים וסוכנויות

בשנת הדוח עיקר השיווק של ביטוחי בריאות פרט על ידי החברה נעשה באמצעות סוכני ביטוח.

נכון למועד פרסום הדוח, פועלת הקבוצה בתחום ביטוח הבריאות באמצעות כ-1,228 סוכני ביטוח לעומת 1,325 בשנת 2020.⁸⁸ מרבית הסוכנים התקשרו גם עם חברות ביטוח נוספות.

מתוך סך הפרמיות בתחום ביטוח בריאות, שנגבו בשנת הדוח על ידי החברה, כ-4.4% מקורן בפעילות סוכנויות הקבוצה, בדומה לשנת 2020.

אין לקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח בריאות. לעניין מחקר רשות התחרות בעניין השפעת תמריצים כלכליים על מכירות הסוכנים בשוק ביטוחי הבריאות הפרטיים בישראל, ראה סעיף 8.3.1 לעיל.

ב. הפצה ישירה

חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה ללקוחות פרטיים או ללקוחות פרטיים במסגרת מעסיק.

הפצת מוצרי התחום נעשית גם באמצעות מערך לקוחות פרטיים וכן באמצעות שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, מוצרי בריאות של החברה.

מבנה העמלות בתחום ביטוח בריאות

בביטוחי פרט ארוכי טווח משולמות בדרך כלל העמלות כדלהלן:

עמלה שוטפת - עמלה הנגזרת מהפרמיה ומשולמת לאורך כל חיי הפוליסה באופן שוטף.

לעניין תשלום **עמלות מיוחדות** בגין פרמיה חדשה משונתת בביטוח בריאות, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים לעיל. בגין חלק מהעמלות שולמו מקדמות לסוכנים.

⁸⁷ לא כולל עמלות אשר שולמו על ידי כלל ביטוח אשראי או דמי ביטוח אשר נגבו על ידה.

⁸⁸ כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 10,000 ש"ח.

2019	2020	2021	
31%	30%	⁸⁹ 27%	שיעור העמלות הממוצע, מסך הפרמיות ברוטו במוצרים השונים בתחום

בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד.

9.8.2. הוראות רוחביות בקשר עם תחום שיווק והפצה

(א) לפרטים בדבר תיקונים לחוזר צירוף לביטוח בעניין הטלת חובה על סוכן ביטוח לגלות למועמדים לביטוח, בעת הליך הצירוף, את שמות חברות הביטוח שאותן הוא בעיקר משווק, בענין התאמת הליך הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים ובעניין חובת הקלטת הליכי צירוף המבוצעים טלפוני, ראה סעיף 9.2.9 לעיל.

(ב) חוזר שירות סוכנים ויועצים – תיקון – טיוטה שניה

חוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות מפרט את ההוראות שלפיהן על בעל רישיון (סוכן ביטוח או יועץ ביטוח) לפעול בבואו לתת שירות ללקוח. בחודש פברואר 2022 פורסמה טיוטת תיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות, הכולל הוראות שמטרתן הבהרת חובות בעל הרישיון עבור לקוח כאשר ההתקשרות נעשית באופן פסיבי מבחינת הלקוח ללא ידיעתו וללא מעורבותו, בין היתר כתוצאה מרכישת תיק ביטוח או מינוי בעל הרישיון על ידי הגוף המוסדי (להלן: "**לקוח מועבר**"). בין היתר, מוצע לקבוע כי על בעל רישיון ליזום פנית שירות ללקוח מועבר במהלכה ישאל בעל הרישיון את הלקוח המועבר האם הוא מעוניין בשירותיו של בעל הרישיון וככל שהחליט הלקוח המועבר כי הוא אינו מעוניין בשירותיו של בעל הרישיון, יפסיק בעל הרישיון לקבל עמלות ביחס לאותו לקוח. למרות האמור, מוצע לקבוע, ביחס ללקוח מועבר בשל מיזוג סוכנויות תאגיד כי על הסוכנות הממזגת לעדכן את הלקוח המועבר על המיזוג כאמור ועל אפשרותו של הלקוח המועבר לבטל את המינוי של בעל הרישיון החדש.

להערכת החברה, ככל שהתיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות יתקבל ויהפוך לנוסח מחייב, החובה על בעל הרישיון החדש להשיג את הסכמת הלקוח המועבר למתן השירות, כתנאי להמשך קבלת עמלות ביחס לאותו לקוח, ובמקרה של מיזוג סוכנויות אי ביטול המינוי ביוזמת הלקוח, תביא לשינוי בדפוס הביצוע של עסקאות בשוק מסוג רכישת תיקי ביטוח ומיזוג סוכנויות.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של טיוטת התיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה, בין היתר בהתאם לנוסחו הסופי של התיקון לחוזר האמור.

9.8.3. תלות בערוצי הפצה

לחברה תלות בערוץ ההפצה הישירה ובערוץ ההפצה באמצעות סוכנים ומנהלי הסדר. עם זאת, לחברה אין תלות בגורם הפצה מסוים (משווק או סוכן כלשהו) בכל אחד מערוצי הפצה אלה.

9.9. ספקים ונותני שירותים

חברות הקבוצה רוכשות מוצרים ושירותים ממספר רב של ספקים ונותני שירותים. ההוצאות בקשר לספקים ונותני שירותים כוללות בין היתר:

⁸⁹ בנטרול השפעות חד פעמיות, אין שינוי מהותי בשיעור העמלה לשנת 2021 אל מול שנת 2020.

א. הוצאות ישירות בקשר לתביעות הנזקפות במישרין לעלות תביעות הביטוח, לרבות תשלום לשמאים, מערכי נזקים, ספקי שירותים משפטיים, חוקרים, שירותי תיקון נזקים, שירותים רפואיים וכדומה, וכן תשלומים לגורמים המספקים כסויים נלווים למבוטחים ("ריידרים").

לפרטים בדבר שיווק והפצה ראה סעיף 9.8 לעיל.

ב. הוצאות בקשר עם שירותי תפעול לצורך תפעול קופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל. לפרטים בדבר התקשרות כלל פנסיה וגמל עם ספק כאמור ראה סעיף 9.14.2 להלן.

ג. הוצאות כלליות של החברה לספקים שונים, כגון: שכר דירה ואחזקת משרדים, שירותי עיבוד שכר, דמי חכירת רכבים, שירותי פרסום, שירותי תקשורת ודואר, שירותי תפעול, גבייה משפטית, שירותי ביקורת, שירותי תקשורת ותקשורת נתונים, יעוץ מקצועי, תחזוקה, רישוי וחכירת חומרה ותוכנה, שירותי מיכון ופחת. הוצאות אלו נזקפות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, להוצאות שיווק, להוצאות רכישה אחרות ולהוצאות הנהלה וכלליות אחרות (לפרטים נוספים ראה ביאור 32 לדוחות הכספיים).

ד. בנוסף קיימות הוצאות נוספות, אשר מהוות לנכסים בדוחות הכספיים, והכוללות בין היתר, הוצאות מיכון, בינוי וציוד.

לפרטים בדבר כללביט מערכות, חברה בת בבעלות מלאה של כלל החזקות, האחראית על מתן שירותי המיכון לחברות הקבוצה (והרוכשת שירותים בתחומי המיכון), ובדבר הוצאות הקבוצה בגין מיכון בשנת הדוח, ראה סעיפים 9.10.3.1 ו-9.10.3.2 להלן וביאור 32 לדוחות הכספיים.

לחברה אין ספק עיקרי ואין ספק שהחברה תלויה בו, למעט סאפיינס טכנולוגיות (1982) בע"מ ("סאפיינס"), עמה התקשרה כלל פנסיה וגמל בהסכם לרכישת מערכת לניהול זכויות עמיתים בקרנות הפנסיה ולמתן שירותי פיתוח ותחזוקה למערכת. בשנת הדוח, שילמה הקבוצה לסאפיינס סך של כ-14.7 מיליוני ש"ח בגין שירותי הפיתוח והתחזוקה האמורים וזאת לעומת סך של כ-16.7 מיליוני ש"ח בשנת 2020. עם זאת, מטבע הדברים, במסגרת עבודת הספקים בקבוצה, במקרים מסוימים, צוברים הספקים ידע ייחודי או שנותנים שירותים אשר לעיתים יוצרים לחברה תלות בהם לזמן קצר, וזאת בין היתר, בשל הצורך בהקמת הפרויקטים ו/או ביצוע שירותים בטווח זמנים הקבוע מכוח דרישות רגולטוריות. לפרטים בדבר ספקים כאמור אשר עימם התקשרה כלל פנסיה וגמל, ראה סעיף 9.14.2 להלן.

9.10 רכוש קבוע

להלן נתונים בדבר הרכוש הקבוע של החברה הכולל בעיקר, מבנים בשכירות ובבעלות, ריהוט, ציוד משרדי וציוד מחשוב.

9.10.1 נתוני מבנים בשכירות ובבעלות לשימוש עצמי במ"ר לשנים 2020 ו-2021

נכון ליום 31.12.20		נכון ליום 31.12.21			
שטח	בשכירות	שטח	בבעלות	מיקום	חברה/יחידה
(מ"ר)	(מ"ר)	(מ"ר)	(מ"ר)		
35,196	-	35,196	-	תל אביב ⁽¹⁾	החברה
5,678	-	5,678	-	פ"ת	
-	2,618	-	2,618	חיפה ⁽²⁾	
1,627	-	1,627	-	ירושלים	
1,290	-	1,290	-	באר שבע	
250	-	250	-	הרצליה ⁽³⁾	
972	-	972	-	תל אביב	כלל ביטוח אשראי
4,045	-	4,045	-	תל אביב	כלל פנסיה וגמל
1,251	-	1,251	-	פ"ת	
73	-	73	-	ירושלים	
810	-	810	-	ב"ש	

סה"כ	2,618	51,192	2,618	51,192

ללא שטחי חניונים.

1. כולל שטח של כנף.
2. 78 מ"ר מושכרים לכלל פנסיה וגמל.
3. אתר גיבוי למערכות מחשוב של הקבוצה (בנוסף יש אתר גיבוי ביוון בשטח לא מהותי).

ביחס למבנים המוחזקים בשכירות, תקופות השכירות שונות ממבנה למבנה, כאשר תקופת השכירות המאוחרת ביותר היא עד לשנת 2038 (קיימת נקודת יציאה בשנת 2030) ביחס למשרדי הקבוצה בקרית עתידים (לפרטים ראה סעיף 9.14.1 (א) להלן). בחלק מהסכמי השכירות קיימת לחברה אופציה להארכת תקופת השכירות.

לפרטים נוספים בקשר עם תשלומי השכירות שמשולמים על ידי החברה ואשר משולמים לה ראה ביאור 40 לדוחות הכספיים.

נתוני מבנים שהינם חלק מתיק ההשקעות נוסטרו של החברה במ"ר לשנים 2021 ו-2020*

מיקום	יעוד	נכון ליום 31.12.21	נכון ליום 31.12.20
אזור גוש דן	משרדים ומסחר	34,829	36,139
צפון	מסחר	1,992	3,108
אזור השרון	משרדים ומסחר	24,943	20,790
חיפה	משרדים	3,096	3,096
אנגליה וסקוטלנד	משרדים	7,596	7,596
ירושלים	משרדים ומסחר	8,905	8,905
ארה"ב	משרדים, מסחר ומולטי פמילי	4,574	11,134
סה"כ		85,935	90,768

* בנוסף, קיימות החזקות בנכסים אלו ו/או אחרים מכספים המנוהלים עבור אחרים (עמיתים ו/או מבוסחים) בקבוצה, ראה ביאור 10 לדוחות הכספיים.

9.10.2 שיפורים במושכר, ריהוט וציוד משרדי

ככלל, השיפורים במושכר, הריהוט והציוד המשרדי שבשימוש באתרים המרכזיים וביחידות הקצה הינם בבעלות הקבוצה.

9.10.3 ציוד מחשוב וציוד היקפי

9.10.3.1 מערכות מחשוב בקבוצה בישראל

מערכות המידע של הקבוצה חיוניות לניהול עסקיה והקבוצה רואה בחלקן נכס אסטרטגי. בבעלות חברות הקבוצה מגוון רחב של ציוד מחשוב, הכולל שרתים, תשתית וציוד תקשורת, מסופים וציוד היקפי אחר. כמו-כן לחברה מגוון רחב של זכויות בעלות ו/או שימוש בתוכנות שונות לרבות תוכנות בפיתוח עצמי.

לצורך פעילויותיה השונות משתמשת הקבוצה במערכות מחשוב המשמשות אותה בין היתר לניהול כספים (לרבות כספי החיסכון של לקוחות הקבוצה), לניהול לקוחות וזכויותיהם, מערכות תפעול (Back office), מערכות ארגוניות ומערכות תומכות החלטה.

הפעילות בתחום המחשוב נעשית באמצעות כללביט מערכות שהינה חברה בת בבעלות מלאה של כלל החזקות. חברת כללביט מערכות אחראית על מתן שירותי המחשוב לחברות הקבוצה ולמועד הדוח אינה מספקת שירותים לחברות מחוץ לקבוצת כלל החזקות. כללביט מערכות מתקשרת עם ספקים חיצוניים לביצוע חלק מהשירותים.

לקבוצה אתר גיבוי שמטרתו לאפשר המשך פעילות של מערכות המחשוב החיוניות של הקבוצה בעיתות חירום, כמו כן, קיים אתר שלישי בחו"ל המשמש לגיבוי נתונים בלבד. על מנת להגביר את זמינות מערכות המחשוב החליטה החברה לפעול לשדרוג הקישור בין האתר המרכזי לאתר הגיבוי לתצורת Active-Active שתאפשר מעבר מהיר (בפרק זמן של עד שעה) בין האתרים בעת הצורך.

יכולת הקבוצה להמשיך ולהעמיד רמת שירות גבוהה לסוכניה, למבטוחיה וללקוחותיה ולהפעיל תהליכי ליבה מסוימים הינה חיונית להמשכיות העסקית של החברה. בתקופת משבר הקורונה, החברה פעלה בהתאם למדיניות ולתוכנית ההמשכיות העסקית הנוהגת בקבוצה: בקבוצה קיים מערך (Business Continuity Management) BCM, ותוכנית המשכיות עסקית הממפה תהליכים קריטיים, הנדרשים להתאוששות, תיקי חירום אשר נועדו לסייע לפעילות ברמת החסיבות השונות, ומערך Disaster Recovery טכנולוגי המאפשר התאוששות טכנולוגית מהירה. כמו כן החברה ערוכה לאפשר לעובדיה "עבודה מרחוק" באופן מאובטח במטרה לאפשר המשך מענה בכל מגזרי הפעילות.

9.10.3.2 השקעות הקבוצה במערכות המחשוב

הקבוצה פועלת לפיתוח ושדרוג מערכות המחשוב, מעת לעת, לפי צרכיה וצרכי החברות בקבוצה. להלן יתוארו הפעולות המהותיות שנעשו במערכות המחשוב של הקבוצה בשנת הדוח, אשר חלקן אף צפוי להמשיך לאחר שנת הדוח⁹⁰.

מערכות ביטוח חיים-

בתחום ביטוח חיים, החברה פועלת באמצעות שתי מערכות ליבה עיקריות מדור טכנולוגי קודם, שפותחו לפני שנים רבות. הכפילות הפונקציונאלית של מערכות אלו מייקרת את עלויות התפעול והתחזוקה בתחום זה ומכבידה על התאמת המערכות למכלול צרכי החברה ובכלל זה בכל הקשור לממשקי מידע חיצוניים ורגולטורים שהדרישות לגביהם הורחבו בשנים האחרונות. לעניין דרישות אלה ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל. בשנים האחרונות ובשנת הדוח החברה פעלה לעיבוי מערכות הליבה של ענף ביטוח חיים ושיפורן באופן שייעל את מערכות הליבה הקיימות וכן נוקטת בפעולות בקרה ותפעול משלימות, במטרה להבטיח את נאותות התהליכים הנתמכים.

נוכח מורכבות המערכות האמורות, מגבלותיהן וכפילותן, החברה ביצעה בחינה מקיפה של המהלכים ארוכי הטווח הנדרשים ליישום בעתיד, לצורך שיפור יכולותיה המיכוניות בין היתר, בכל הקשור לניהול זכויות עמיתים. במסגרת זאת, בוצעה בשנים האחרונות בדיקת היתכנות, לפרויקט ארוך טווח שמטרתו צמצום הכפילויות בין המערכות, וביצוע הסבה והתאמה למערכת מיכון חדישה שקיימת בחברה. חלף המשך הפרויקט, החברה גיבשה תוכנית אסטרטגית שבמסגרתה, בין היתר, מבוצע שדרוג טכנולוגי בחלק מהמערכות הרלוונטיות, איחוד מודולים לתשתיות רוחביות ופיתוח רכיבים חדשים במערכות הקיימות בטכנולוגיה מודרנית.

מתוך הכרה בחשיבותן של מערכות מיכון יעילות ועדכניות, תעדפה החברה נושא זה ובשנים האחרונות השקיעה החברה מאות מיליוני שקלים, לצורך שדרוג ושיפור מערכות המיכון בתחום חיסכון ארוך טווח. לפרטים נוספים ראה ביאור 6 לדוחות הכספיים. בין היתר, הושלם מהלך להקמת תשתית מידע ארגונית בביטוח חיים לצורכי ריכוז מידע מכלל מערכות הליבה בביטוח חיים. תשתית זו משמשת את החברה לצרכי תחקור פעילותה השוטפת וכן לצורך דיווחים נדרשים לרשות ולצרכיה העסקיים של החברה.

⁹⁰ חלק מהשירותים במערכות הליבה מבוצעים באמצעות ספקים חיצוניים (שירותי תפעול קופות גמל, הכוללים גם את מיכון הפעילות, מבוצעים באמצעות בנק לאומי, ושירותי תחזוקה ופיתוח למערכת לניהול פעילות הפנסיה ניתנים על ידי סאפינס טכנולוגיות (1982) בע"מ).

החברה גיבשה תוכנית אסטרטגית שבמסגרתה, בין היתר, מבוצע שדרוג טכנולוגי בחלק מהמערכות הרלוונטיות, איחוד מודולים לתשתיות רוחביות ופיתוח רכיבים חדשים במערכות הקיימות, בטכנולוגיה מודרנית.

להערכת הקבוצה, מערכות המחשוב הקיימות שלה בענף ביטוח חיים משרתות את צרכי הקבוצה לתקופה הקרובה. לאור ריבוי שינויים בהוראות רגולטוריות החלות על הפעילות של הגופים המוסדיים בקבוצה (בין היתר כמפורט לעיל), היוצרות שינויים מהותיים ורפורמות משמעותיות ותדירות בפעילות הביטוח בכלל ובתחום החיסכון לטווח ארוך בפרט, הקבוצה מצויה בתהליך מתמשך להתאמת מערכות המחשוב שלה להוראות הרגולציה ולשינויים ולרפורמות החלים בהן, בין היתר בדרך של שידרוג הטכנולוגי ופיתוח רכיבים חדשים בהן וכן להבטחת תאימות בין מערכות המחשוב לבין תנאי המוצרים שמציעה החברה (כגון: פוליסות ביטוח ותקנוני קרנות פנסיה וקופות גמל).

להערכת הקבוצה, תהליך התאמת מערכות המחשוב להוראות הרגולציה ושדרוג מערכות המחשב התומכות בפעילות, כך שיבטיחו תמיכה במכלול מוצרי הקבוצה בתחום חיסכון ארוך טווח, ימשך בשנים הקרובות ויהיה כרוך בעלויות מהותיות ובהיערכות תפעולית של הגופים המוסדיים בקבוצה. צרכי הפיתוח נגזרים הן מצרכי הפעילות העסקית והן מהוראות הרגולציה.

תחום הדיגיטל-

הקבוצה שמה לה כיעד את המשך קידום החדשנות הדיגיטלית בדגש על מתן מידע, ביצוע פעולות באופן עצמאי בערוצי הדיגיטל של החברה (סוכנים, לקוחות, מעסיקים) ומכירות. הקבוצה סבורה כי השקעות במיכון ובדיגיטציה יביאו, בטווח הארוך, להתייעלות ויענו על צרכי הלקוחות. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.15 להלן.

במהלך שנת הדוח השיקה הקבוצה כלים דיגיטליים מתקדמים, לרבות בתחומי התביעות והמכירות כגון "CLAL BEHAVE" שהינו מוצר בתחום האלמנטר המאפשר ללקוחות ליהנות מהנחות מידי חודש בדמי הביטוח על ידי בחינת איכות הנהיגה וכמות הנסיעה. החברה השיקה מגוון נרחב של שירותי "בוט" לצורך מתן מידע בכל ענפי הביטוח. בנוסף, דרך אתר הלקוחות ואפליקציית "הלחצן של כלל" מתאפשרים ללקוחות מגוון רחב של שירותים לרבות הצגת מידע וביצוע פעולות דיגיטליות כדוגמת הגשת תביעה, צפייה במידע הקיים בתיק האישי, הגשת בקשות להלוואה או פדיון, הפקת פוליסות ועוד. החברה סבורה כי שילוב כלים דיגיטליים בפעילות החברה משפר את הנגשת המידע והשירותים ללקוחות ואת חווית הלקוח, ואף צפוי, בטווח הארוך, להביא להתייעלות תפעולית.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של שילוב כלים דיגיטליים בפעילות החברה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה.

לפרטים בדבר הוצאות המיכון בקבוצה ראה ביאור 32 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר היקף רכישות ופיתוח עצמי והפחתה של תוכנות מחשב ומחשבים, ראה ביאורים 6(א) ו-8(א) לדוחות הכספיים.

מערכות נוספות:

- במסגרת הערכות ליישום הוראות תקן חשבונאי IFRS17, החברה שוקדת על היערכות להתאמת מערכות המיחשוב לצורך יישום התקן. ההיערכות האמורה צפויה להימשך עד לכניסת התקן לתוקף בהתאם להוראות הרגולטוריות הרלוונטיות והיא כרוכה בעלויות מהותיות. לפרטים נוספים ראה ביאור 4 לדוחות הכספיים.
- החברה החליטה על שדרוג מערכת ה-CRM - מערכת לניהול קשרי לקוחות והיא פועלת ליישום מערכת CRM מתקדמת מבוססת ענן. הפרויקט החל ומצוי בשלב המימוש הראשון ובחינת ההיערכות וההיתכנות לתוכנית הכוללת. החברה צופה כי ככל שהתהליך יושלם, המערכת תוביל לשיפור תהליכי השירות והמכירה ללקוחות ולסוכנים. הפרויקט צפוי להיערך מספר שנים.

9.10.3.3 ניהול סיכונים סייבר בחברה

- החברה פועלת ליישם מדיניות הגנת סייבר שאושרה על ידי דירקטוריון החברה.
- הגנות הסייבר המיושמות ע"י החברה מוכוונות בהתאם לניתוח הסיכונים הרלוונטיים לחברה, וכוללות: בדיקות בתהליכי גיוס עובדים והתקשרות עם ספקים; הגברת מודעות עובדים; שמירה על ביטחון פיזי; הגנת רשת; הגנת מערכות ואפליקציות; תהליכי מידור הרשאות והפרדת תפקידים וכלי ניטור ובקרה.

- בכל הנוגע לקבלת שירותי מיקור חוץ מהותי, החברה מקיימת תהליך ניהול סיכונים מובנה, תוך התחייבות הספק לעמוד בדרישות אבטחת מידע שנקבעו על ידי החברה, וכמו כן, מבצעת החברה, מעת לעת, ביקורות אבטחת מידע אצל הספקים האמורים.
- החברה מבצעת מעת לעת בדיקות של עמידות מערך האבטחה, תוך הסתייעות בגופים המתמחים בביצוע מבדקי חדירה וסקרי אבטחה.
- כחלק מהמשבר העולמי הנובע מהתפרצות נגיף הקורונה, חלה עלייה בהיקף מתקפות הסייבר. החברה נקטה בצעדים משמעותיים להגנה מפני איומי הסייבר הרבים המאפיינים תקופה זו, לרבות: שימוש במקורות מודיעיניים בדגש על מתקפות Phishing, עריכת בדיקות מקיפות של חוסן הסייבר הארגוני, בהתחשב באיומים המשתנים, תוך ביצוע פעולות אקטיביות בתשתיות ההגנה של החברה; מתן מענה מהיר ע"י צוותי התגובה לטובת תחקור ניסיונות חשודים לביצוע חיבור מרחוק לרשת החברה או כל פעילות עובדים חריגה; הגברת בקורות טכנולוגיות ופרסום הנחיות לצורך הגברת מודעות עובדי החברה; החברה ממשיכה בניהול קפדני ושוטף של סיכון הסייבר בהתאם לאיומים המשתנים.

לפרטים נוספים בדבר חשיפת הקבוצה לסיכוני סייבר, ראה סעיף 9.13(ג)(6) להלן.

9.11 עונתיות

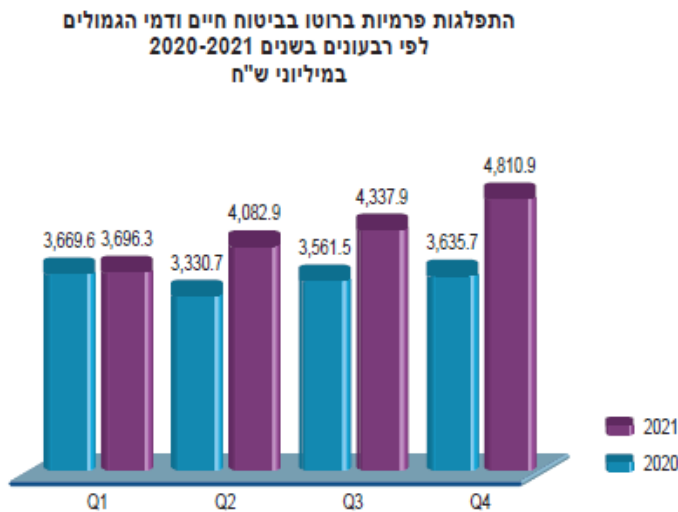
9.11.1 חיסכון ארוך טווח

כלל, ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים וההכנסות מדמי ניהול מקרנות פנסיה וקופות גמל אינן מתאפיינות בעונתיות וכן לא קיימת עונתיות לעניין תביעות.

עם זאת, עקב עיתוי סיום שנת המס, מתקיימת עונתיות מסוימת בהפקדות של פרמיות/דמי גמולים למוצרי חיסכון פנסיוני בחודש דצמבר, מאחר שבחודש זה קיים גידול בהפקדות, על ידי שכירים ועצמאיים המפקידים באופן יזום שלא במסגרת שכרם, וזאת במטרה למצות את הטבות המס, וכן על ידי מעסיקים המשלמים חובות בגין שנת המס או מפקידים הפקדות חד פעמיות, בדרך כלל בגין חוב ותק פיצויים. בנוסף, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף הפרמיות/דמי הגמולים עשוי להיות גבוה יותר, וזאת בעיקר, לאור תשלומים חד פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים.

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו ודמי הגמולים בחטיבת חיסכון ארוך טווח בשנתיים האחרונות לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

2021	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ
פרמיות ודמי גמולים באלפי ₪	3,696.3	4,082.9	4,337.9	4,810.9	16,928.0
2020	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ
פרמיות ודמי גמולים באלפי ₪	3,669.6	3,330.7	3,561.5	3,635.7	14,167.5



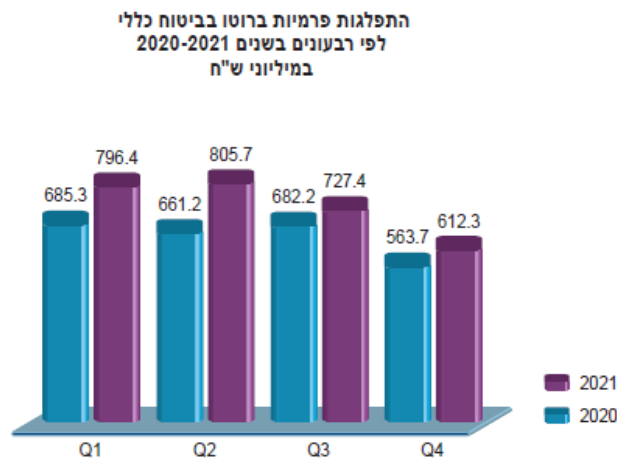
9.11.2. ביטוח כללי

ככלל, ההכנסות מפרמיות בתחום ביטוח כללי אינן מתאפיינות בעונתיות מובהקת. עם זאת, הפרמיות ברבעון הראשון של השנה גבוהות מהפרמיות ברבעונים האחרים וזאת בעיקר עקב מועדי חידוש של הסכמי ביטוח המסתיימים בסוף שנה קלנדרית. כמו כן, ישנם הסכמי ביטוח של מבטחים עסקיים ושל ציי רכב גדולים אשר מאופיינים בפרמיות גבוהות אשר חידושם או הפסקתם יכול להשפיע על תנודתיות הפרמיה בחודשים מסוימים בשנה. השפעתה של עונתיות זו על הרווח המדווח מנוטרלת באמצעות ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.

במרכיבי ההוצאות האחרים, כגון תביעות, ובמרכיבי ההכנסות האחרים, כגון הכנסות מהשקעות, לא ניכרת עונתיות מובהקת. עם זאת, ראוי לציין כי בעונות החורף ניכרת לעיתים עלייה בתביעות ברבעון הראשון או ברבעון הרביעי של השנה או בשניהם, בעיקר בענפי הרכוש, וכתוצאה מכך לקיטון ברווח המדווח לתקופה.

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בחטיבת ביטוח כללי בשנתיים האחרונות לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

2021	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ
פרמיות באלפי ש"ח	796,372	805,707	727,388	612,292	2,941,759
2020	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ
פרמיות באלפי ש"ח	685,262	661,203	682,243	563,661	2,592,369



9.11.3 ביטוח בריאות

תחום ביטוח הבריאות אינו מאופיין בעונתיות. בתת ענף ביטוח נסיעות לחו"ל קיימת עלייה בהיקף הפוליסות הנמכרות לנוסעים לחו"ל בתקופת הקיץ והחגים. עם זאת לאמור אין השפעה משמעותית לענין התפלגות סך הפרמיות בתחום בריאות במהלך שנה קלנדרית.

בשנת הדוח ולאחריה, בעקבות מגפת הקורונה, חל קיטון משמעותי במכירת ביטוחי נסיעות לחו"ל ביחס להיקף הפעילות בשנה שקדמה לשנת פרוץ המגיפה (שנת 2019). לאמור לא היתה השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של החברה בתחום הבריאות.

9.12 נכסים לא מוחשיים

9.12.1 קניין רוחני

השם "כלל" רשום כסימן מסחר על שם אי די בי פתוח. הקבוצה משתמשת לצורך פעילותה בשמות החברות בקבוצה ובולגו שלהן שרובם אינם רשומים כסימני מסחר.

חברות הקבוצה משתמשות לצורכי פעילותן בתוכנות בבעלות חברות הקבוצה ו/או שנרכשו רשיונות לשימוש בהן, לפרטים נוספים ראה סעיף 9.10.3.1 לעיל.

הקבוצה מפתחת באמצעות עובדיה ובאמצעות ספקים תוכנות לשימוש עצמי, שיש לה בהן זכויות יוצרים.

לקבוצה דומיינים באינטרנט.

לפרטים נוספים בדבר נכסים לא מוחשיים ראה ביאור 6 לדוחות הכספיים.

9.12.2 מאגרי מידע

לחברות הקבוצה מאגרי מידע, הכוללים, בין היתר, נתוני לקוחות, סוכנים, ספקי שירותים, המשמשים, בין היתר, לפעילות שיווקית תוך שימוש בתוכנות מתקדמות (CRM), המאפשרות פילוח נתונים בחתכים מגוונים. האסטרטגיה השיווקית של החברה מבוססת על מאגרי המידע החיוניים לניהול עסקי הקבוצה.

הקבוצה פועלת באופן שוטף לרישום מאגרי המידע שברשותה בישראל במרשמי רשם מאגרי המידע בהתאם להוראות הדין. חלק ממאגרי המידע מצויים בתהליכי רישום ו/או בתהליכי בחינה והערכות לצורך רישום.

9.13 דיון בגורמי סיכון

סעיף זה, הן בגורמי סיכון ביחס לקבוצה, כולל גם מידע צופה פני עתיד. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה הקיימת בקבוצה במועד הדוח וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה, בין היתר עקב שינוי בסביבה העסקית ו/או בגורמי הסיכון, לרבות גורמי סיכון עתידיים.

על גופים מוסדיים מוטלת החובה למנות מנהל סיכונים. לתיאור תפקידיו של מנהל הסיכונים בקבוצה וכן פרטים בדבר מדיניות ניהול הסיכונים ובדבר הליכי ושיטות ניהול הסיכונים בקבוצה, לרבות תיאור תהליכי העבודה ואופן זיהוי הסיכונים והבקורות הקיימים בחברות הקבוצה ראה בראשית 35 לדוחות הכספיים.

להלן מוצגים גורמי הסיכון בטבלה על פי חלוקה לסיכונים מקרו, סיכונים ענפיים וסיכונים מיוחדים לקבוצה וכן פירוט אודות גורמי הסיכון.

מדידת השפעת גורם הסיכון על הקבוצה			גורמי סיכון
השפעה קטנה	השפעה בינונית	השפעה גדולה	
			<u>א. סיכונים מקרו</u>
		X	האטה כלכלית בישראל
		X	האטה כלכלית בינלאומית וירידת שערים בשוקי הון
		X	סיכון שוק כולל
			סיכונים שוק ספציפיים:
		X	סיכון ריבית
	X		סיכון מרווח אשראי
	X		סיכון אינפלציה
	X		סיכון שערי חליפין
		X	סיכון מחירי מניות
	X		סיכון מחירי נכסים אחרים
	X		סיכון אשראי
X			סיכונים סביבתיים, חברתיים וממשל תאגידי (ESG)
			<u>ב. סיכונים ענפיים</u>
		X	סיכונים ביטוחיים
		X	שימור התיק
			סיכונים קטסטרופה:
	X		רעידת אדמה בישראל
	X		טרור ו/או מלחמה בישראל
	X		מגפה
	X		יציבות מבטחי משנה
			סיכונים אסטרטגיים:
		X	שינוי חקיקה ורגולציה
		X	סיכונים תחרות
	X		זמינות מבטחי משנה
		X	סיכונים משפטיים
			<u>ג. סיכונים ברמת הקבוצה</u>
		X	סיכונים ציות ורגולציה
X			סיכון מזילות

	X		חיתום, תמחור והערכת ההתחייבויות הביטוחיות
		X	סיכונים תפעוליים
		X	סיכוני מערכות מידע
		X	סיכוני אבטחת מידע וסייבר
X			סיכוני מודל עסקי
		X	סיכון מוניטין
	X		התקשרויות עם ספקים חיצוניים

ההשפעה של גורמי הסיכון לעיל מבוססת על שיקול דעת הנהלת הקבוצה על בסיס המידע הקיים במועד ההערכה, מתייחסת לכל סיכון בפני עצמו ומביאה בחשבון את ההסתברות המוערכת להתממשות הסיכון ואת תוצאתו הפוטנציאלית. הערכת מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתייחסת להשלכות הישירות על הקבוצה ואינה מביאה בחשבון השפעות עקיפות.

א. סיכונים מקרו כלכליים

(1) האטה כלכלית בישראל

הקבוצה חשופה באופן מהותי למצב המשק הישראלי, האטה במשק הישראלי עלולה להשפיע על היקף עסקיה של הקבוצה, בפרט בתחום החיסכון ארוך הטווח, ובכלל זה: היקף החיסכון של הציבור עלול לקטון; יתכנו פיגורים בהפקדות וגידול במשיכות; עליה בשיעור המובטלים ושחיקה בשכר הריאלי עלולים להביא לעליה בשיעור הביטולים ולקיטון בפרמיה ודמי גמולים שיגבו על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה וכן לגידול בהיקף התביעות. כמו כן, כתוצאה מהאטה כאמור עלול לגדול הסיכון הכרוך בחשיפתה של הקבוצה לגופים בישראל באמצעות השקעותיה ובאמצעות פעילויות ביטוחיות מסוימות (ראה סיכוני אשראי וסיכוני שוק להלן).

(2) האטה כלכלית בינלאומית וירידות שערים בשוקי ההון

לקבוצה חשיפה לפגיעה בשווי השקעותיה בנכסים פיננסיים בשוקי ההון הבינלאומיים וכן בנכסים אחרים בחו"ל. האטה כלכלית בינלאומית עלולה להשפיע גם על תוצאותיה של כלל ביטוח אשראי אשר מבטחת חובות של חייבים במדינות שונות אשר מושפעים ממצב הכלכלה באותן מדינות. בנוסף, יציבות מבטחי המשנה עימם מתקשרת הקבוצה עלולה להיפגע כתוצאה מירידות בשוקי ההון הבינלאומיים או מהאטה כלכלית במדינות בהן הם פועלים.

(3) סיכון שוק כולל

מחירי נכסים ותשואות בשוקי ההון בארץ ובעולם משפיעים במידה רבה מאד על תוצאותיה העסקיות של הקבוצה. תיק ההשקעות העצמיות של הקבוצה ("נוסטרו"), וכן תיקי הנכסים של העמיתים והמבוטחים בפוליסות תלויות תשואה, קופות גמל וקרנות פנסיה ("תיקים המנוהלים עבור אחרים") מושקעים בנכסים שונים, בארץ ובחו"ל, וערכם נתון לתנודתיות הנובעת, בין היתר, משינויים בשיעורי ריבית, במחירי מניות ונכסים אחרים, במרווחי האשראי, בשיעור האינפלציה בפועל ובציפיות לאינפלציה ובשער חליפין.

הקבוצה חשופה להפסדים בגין שינויים בגורמי סיכון אלה כתוצאה מהשפעתם הישירה על שווי הנכסים בתיקי הנוסטרו של הקבוצה. התממשות סיכוני שוק ותנאי שוק, המאופיינים בסביבת ריבית בסיס ובשיעורי תשואה נמוכים עלולים לגרום לאי השגת התשואה על פיה תומחרו המוצרים וחושבו ההתחייבויות הביטוחיות וכתוצאה מכך לפגוע בתוצאותיה העסקיות של הקבוצה.

הקבוצה חשופה לסיכון שוק כולל גם בעקיפין, כתוצאה מהשפעה על רווחי הקבוצה בשל התשואות המושגות בתיקים המנוהלים עבור אחרים. במסגרת פעילות הקבוצה בניהול כספים אלו, גובות חברות הקבוצה דמי ניהול קבועים מהצבירה אשר היקפם עלול להיפגע כאשר היקף הנכסים המנוהלים קטן, כתוצאה מתשואות שליליות ו/או ירידה בהיקף ההפקדות ו/או פידיונות ו/או נידודים.

בנוסף, בהתאם להוראות הדין בחלק מהפוליסות תלויות התשואה שנמכרו בשנים 1991 עד 2003 (להלן: "תיק המשתתף") החברה גובה בנוסף לדמי הניהול הקבועים גם דמי ניהול משתנים, המחושבים כשיעור מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות, לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים והוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות (להלן בסעיף זה: "התוספת"). התוספת מחושבת מדי שנה על בסיס שנתי בערכים חיוביים או שליליים. בהתאם להוראות הדין, המבטח יגבה רק תוספת חיובית, אולם בחישוב כל תוספת חיובית תנוכה תוספת שלילית שנצברה בתקופות קודמות. התוספת כאמור, משפיעה על רווחיותה של הקבוצה. לפרטים בדבר ההשפעה הכמותית של החשיפה לסיכון שוק הנובעת מניהול כספים כאמור ליום 31 בדצמבר 2021, ראה ביאור 35(ג)(1) לדוחות הכספיים. מכיוון שחישוב דמי הניהול המשתנים, בתוך שנה קלנדארית נתונה, נערך על בסיס מצטבר, במהלך השנה גובים או מחזירים דמי ניהול למבוטחים, בהתאם לתשואה הריאלית שנזקפה ברבעון, וכתוצאה מכך עלולה להיגרם תנודתיות רבה בהכנסות מדמי ניהול בין הרבעונים.

(4) סיכויי שוק ספציפיים

בין הנכסים בתיקי הנוסטרו לבין ההתחייבויות העומדות מולם לא קיימת התאמה מלאה מבחינת תזרים המזומנים, עיתויות, בסיס ומטבע ההצמדה. בנוסף, לא קיימת סימטריה מלאה בטיפול החשבונאי בהתחייבויות ובנכסים וכן קיים שוני בין כללי החשבונאות וכללי משטר כושר פירעון כלכלי. בשל כך, חשופים ההון הכלכלי, ההון החשבונאי, יחס כושר הפירעון והרווח הכולל של הקבוצה לשינויים בגורמי סיכון, שהעיקריים בהם מפורטים להלן. דרישות ההון החלות על החברה ועל כלל ביטוח אשראי בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, מבוססות על עקרונות כלכליים. יצוין, כי סוגי הסיכונים שיפורטו להלן קיימים אף בתיקים המנוהלים עבור אחרים בעוצמה ובכיוון שאינם בהכרח זהים לאלה המתוארים לגבי תיקי הנוסטרו.

א. סיכון ריבית – מבחינה כלכלית, חשיפתה העיקרית של הקבוצה היא לירידת ריבית והשתטחות עקום הריבית וזאת מאחר שמח"מ ההתחייבויות שלה ארוך משמעותית ממח"מ הנכסים. ירידת ריבית עלולה להביא גם לפגיעה ולתנודתיות ביחס כושר הפירעון הכלכלי של החברה. בסביבת הריבית הנוכחית, הקבוצה חשופה גם מבחינה חשבונאית להפסדים במקרה של ירידת ריבית, למרות שעוצמת החשיפה קטנה משמעותית בשנתיים האחרונות עקב שינויים רגולטוריים ופעולות החברה לניהול נכסים והתחייבויות. חשיפת הריבית משפיעה על חישוב העתודות, בין היתר בהתייחס לשיעורי ההיוון המשמשים בבחינת נאותות העתודה LAT, חישוב פקטור K ובחישוב עתודות לגמלא, בהיקף העשוי לעלות על רווחי ההון שיווצרו באותו תרחיש בגין נכסים רגישים לריבית (ראה ביאור 35(ה)(1) לדוחות הכספיים). עם זאת, הקבוצה עלולה להיות חשופה גם לתרחישים מסויימים של עליה בשיעורי הריבית, בשל המח"מ הארוך יחסית של הנכסים, בהתחשב באופי ארוך הטווח של מרבית ההתחייבויות, וזאת מכיוון שבהתאם לשיטה החשבונאית הנהוגה כיום, בתרחישים מסויימים של שינוי בשיעורי הריבית, אין בהכרח התאמה מלאה בין השינוי בריבית השוק לבין ריבית ההיוון המשמשת להיוון התחייבויות הביטוח השונות. יצוין כי בראיה ארוכת טווח, הקבוצה חשופה אף לרמה מתמשכת של שיעורי ריבית נמוכים, בדגש על הריבית הצמודה, העשויה להקשות על השגת התשואה המובטחת במוצרים מבטיחי תשואה, על השגת התשואה לפיה תומחרו מוצרי ביטוח אחרים, ואף להביא לבחינה מחודשת של ההערכות האקטואריות של התחייבויות הביטוחיות של הקבוצה (ראה ביאור 35(ג)(3) וכן ביאורים 35(ה)(1)(ד)(1) ו-35(ה)(2)(4)(א) לדוחות הכספיים).

ב. סיכון מרווח אשראי – הקבוצה חשופה לסיכון להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במרווחי האשראי בשוק על ערכם של נכסי חוב סחירים וכן כתוצאה מהשפעה מסויימת על חישוב חלק מנכסי החוב הלא סחירים של הקבוצה ומחישוב חלק מהעתודות הביטוחיות.

ג. סיכון אינפלציה – לקבוצה חשיפה לעליה בשיעור האינפלציה מכיוון שמרבית ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה מותאמות מדי חודש לשיעור האינפלציה, ואילו הנכסים העומדים מולן אינם בהכרח צמודים למדד. כמו כן, מכיוון שגביית דמי ניהול משתנים בתיק המשתתף תלויה בתשואה הריאלית שהושגה, עלולה עליה בשיעור האינפלציה לגרום לפגיעה בהכנסות הקבוצה מדמי ניהול. בנוסף, חלק מהחוב הפיננסי של הקבוצה צמוד למדד, ועליה בשיעור האינפלציה תגרום לגידול בהוצאות המימון של הקבוצה.

ד. סיכון שערי חליפין – לקבוצה חשיפה לשינויים בשער חליפין של מט"ח, בעיקר בגין תיק ההשקעות בחו"ל, שאינו מגודר באופן מלא מפני שינויים בשערי החליפין.

ה. סיכון מחירי מניות – הקבוצה חשופה לשינויים במחירי מניות סחירות המאופיינים בתנודתיות פוטנציאלית גבוהה, הן בתיק הנוסטרו והן בתיקים המנוהלים עבור אחרים. לנוכח היקף החשיפה של תיק המשתתף למניות, התנודתיות במחירי המניות עשויה להשפיע באופן מהותי על היקף דמי הניהול המשתנים שתגבה החברה.

ו. סיכון מחירי נכסים אחרים – לקבוצה חשיפה להשקעות אלטרנטיביות, הכוללות השקעות בנדל"ן וקרנות נדל"ן, קרנות השקעה, מניות לא סחירות ומכשירי השקעה נוספים. נכסים אלה חשופים לשינויים בשוויים, העשויים לנבוע בין השאר משינויים בשווקי ההון בארץ ובעולם, שינויים במחירי סחורות, מחירי היוון ונדל"ן ומסיכונים עסקיים ספציפיים. בשל אופיין של השקעות אלה, הן פחות תנודתיות מהשקעות סחירות ומגיבות בפער עיתוי מסוים לאירועי שוק. למבחני רגישות הנוגעים לסיכונים שוק ראה ביאור 35(ג)(2) לדוחות הכספיים.

(5) סיכונים אשראי

הקבוצה חשופה לאפשרות של הפסד כספי כתוצאה מירידת איכות האשראי וחדלות פירעון של לווים וחייבים אחרים, נוכח חשיפתה לנכסים פיננסיים, דרך תחומי הפעילות הביטוחית של הקבוצה, הכוללים פוליסות לפי חוק המכר וביטוחי אשראי, כתוצאה מחשיפתה לחייבים אחרים בהם סוכנים, מעסיקים, מבטחים ומבטחי משנה. בגין החזקתיה בנכסי חוב, חשופה הקבוצה לירידה בשווי הנכסים כתוצאה מפגיעה באיתנות הפיננסית של החייב (לרבות הסדרי חוב) ו/או כתוצאה מעליה במרווחי האשראי בשוק, כאמור.

בנוסף, עליה במקרי חדלות הפירעון של עסקים בישראל עלולה להשפיע גם על היקפי תביעות בענף ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה בו פועלת הקבוצה (ראה סעיף 7.1.1.3 לעיל), על היקף חובות מעסיקים בגין אי העברת תשלומים לביטוח פנסיוני עבור עובדיהם, המחייבת את הגופים המוסדיים בקבוצה לנקיטת הליכי גביה, ועל הסיכונים הביטוחיים בפעילות כלל ביטוח אשראי (ראה סעיף 9.13(ב)(1) להלן).

במסגרת תיק הנכסים שלה, חשופה הקבוצה לענפי משק שונים שהעיקריים הם ענף הבנקאות והפיננסים (הכוללת גם חשיפה דרך פיקדונות), ענף התשתיות והאנרגיה וענף הנדל"ן בארץ. החשיפה לענף הבנקאות ולמגזר הפיננסי נובעת גם מכך שהקבוצה מחזיקה את עיקר נכסיה ונכסי לקוחותיה בחשבונות אצל בנקים, מוסדות פיננסיים וברוקרים בארץ ובחו"ל, ומקבלת שירותי סליקה באמצעות בנקים. כמו כן, חשופה הקבוצה למבטחי משנה כאמור (ראה סעיף 9.13(ב)(4) להלן). למרות שהקבוצה פועלת להגברת הפיזור במידת האפשר, החשיפה לענף הבנקאות בישראל מאופיינת בחשיפה למספר קטן יחסית של צדדים נגדיים בעלי דרוג גבוה, כתוצאה מהמבנה הריכוזי של הענף בארץ. הרעה באיתנות הפיננסית, אי עמידה בהתחייבויות אותם גורמים, או אירוע של חדלות פירעון במי מהגופים האמורים עלולים להשפיע באופן מהותי לרעה על תוצאותיה העסקיות של הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר סיכונים אשראי ראה ביאור 35(ו) לדוחות הכספיים.

(6) סיכונים סביבתיים, חברתיים ותאגדיים (ESG)

הקבוצה חשופה לפגיעה בפרופיל העסקי, הפיננסי ו/או במוניטין כתוצאה מחשיפה לאירועים סביבתיים, חברתיים וממשל תאגידי, בקווי העסקים השונים (כולל חשיפה עקיפה דרך מבטחי משנה) ובפעילות ההשקעות שמשפיעה בעקיפין גם על החברה עצמה.

ב. סיכונים ענפיים

(1) סיכונים ביטוחיים

בפעילות הביטוח חשופה הקבוצה בעיקר לסיכונים הקשורים לשינויים בגורמי הסיכון לעומת ההנחות האקטואריות ולסיכון לנזק בודד גדול או להצטברות נזקים בגין אירוע קטסטרופה.

המודלים האקטואריים באמצעותם מבצעות חברות הביטוח בקבוצה תמחור של מוצרים והערכה של העתודות הביטוחיות אותן הן מחזיקות, מתבססים, לרוב, על ההנחה שדפוסי ההתנהגות והתביעות בעבר מייצגים את מה שיקרה בעתיד. שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על שכיחות האירועים וחומרתם, לעומת ההערכות במודל האקטוארי, עלולים להשפיע באופן מהותי על התוצאות העסקיות ועל יחס כושר הפירעון הכלכלי של הקבוצה:

בעסקי ביטוח כללי הסיכונים הביטוחיים העיקריים מקורם בפער בין הסיכון בעת התמחור ובעת הערכת ההתחייבויות הביטוחיות, לבין ההתרחשות בפועל. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות עסקי הביטוח, משינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים. בפרט, בענפי חבויות קיימת אי ודאות גדולה לגבי עלות התביעות, בין השאר עקב קיומם של פערי זמן בין מועד האירוע, מועד הגילוי ומועד התשלום (זנב תביעות ארוך).

בעסקי ביטוח האשראי הסיכונים הביטוחיים העיקריים הינם סיכונים אשראי, הנובעים מיכולת החייבים לעמוד בהתחייבויותיהם ותלויים גם בסביבה העסקית והכלכלית. ביטוח סיכונים סחר חוץ כרוך גם בסיכון פוליטי בחו"ל. כמו כן, אירועי קטסטרופה, כגון: מלחמה, השבתה או שביתה, טומנים בחובם סיכונים אשראי בשל השפעתם על יכולת החייבים לעמוד בהתחייבויותיהם.

בעסקי ביטוח חיים ובעסקי ביטוח בריאות גורמי הסיכון העיקריים כוללים סיכונים דמוגרפים, כגון: שינויים בשיעורי התמותה, שינויים בתחלואה ובנכות והתפתחויות רפואיות, וכן סיכונים הנוגעים להתנהגות ולאופציות בפוליסות של המבוטחים ולהתפתחות האינפלציה הרפואית (למבחני רגישות להנחות אקטואריות ראה ביאור 35(ה)(ה1) לדוחות הכספיים). באופן ספציפי, בביטוח חיים, התארכות בתוחלת החיים ו/או עליה בשיעור המבוטחים אשר ימשכו קציבה את הכספים שנצברו בקופות ביטוח המנוהלות על ידי הקבוצה, ואשר קיים בהן מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, ו/או שינויים בבחירת מבוטחים לגבי מסלול קבלת הקיצבה מבין המסלולים הקיימים בפוליסות, יכולים להביא לצורך להגדיל את התחייבויותיה הביטוחיות, ובעיקר בקופות ביטוח שבהן נקבע מקדם הקיצבה על בסיס לוחות תמותה השונים מלוחות התמותה הידועים כיום או כפי שיהיו בעתיד. כמו כן, קיים סיכון כי רמת ההוצאות לאורך חיי התיק תהיה גבוהה מהמוערך, בין היתר כתוצאה משינוי התנהגות העמיתים או המבוטחים, היקף המימוש של האפשרות לנייד את הכספים הצבורים בקופה או בפוליסה ושינויים רגולטוריים. באופן ספציפי בענפי ביטוח בריאות וסיעוד ובכסויים בגין אובדן כושר עבודה, הסיכון העיקרי הינו גידול בשיעורי התחלואה והנכות המשפיעים הן על מספר התביעות, הן על משכן והן על עלותן, גידול כזה עלול להיות מושפע גם משינויים בפרשנות מקרה הביטוח על ידי הרגולטור ו/או בתי המשפט. גורם סיכון נוסף הינו שיעור מימוש האופציה להמשכיות ללא חיתום בביטוחים קבוצתיים, כאשר קיים סיכון לעליה בשיעור זה, תוך סיכון לניצול האופציה על ידי המבוטחים אשר הסיכון הביטוחי בגינם גדול יותר.

(2) רמת שימור התיק

שינוי ברמת שימור התיק, התלויה בשיעורי הביטולים, ההקפאות והניודים, מהווה סיכון ביטוחי משמעותי בעסקי ביטוח חיים ובריאות, היות שהרווחיות בתחום זה מבוססת על מרווח מפרמיה (חיובי או שלילי) וגביית דמי ניהול לאורך חיי הפוליסה (למבחני רגישות להנחות ביטולים ראה ביאור 35(ה)(ה1)(ג) לדוחות הכספיים). רמת שימור התיק מהווה סיכון משמעותי גם בעסקי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל (לפרטים אודות ניווד אגב הצטרפות בקרן פנסיה ראה סעיף 6.3.1 לעיל). יצוין כי ביטול פוליסות גורר גם מחיקת הוצאות הרכישה הנדחות בגין אותן פוליסות.

(3) סיכונים קטסטרופה

הקבוצה חשופה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה), כגון: רעידת אדמה, נזקי טבע, מלחמה, אירוע טרור או מגיפה יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה.

- **רעידת אדמה בישראל** - אירוע הקטסטרופה המהותי אליו חשופה הקבוצה הינו רעידת אדמה, בעיקר בגין חשיפותיה בביטוחי הרכוש וכן בביטוחי חיים ובריאות.
- **סיכונים מלחמה וטרור בישראל** - החברה חשופה לאירוע מסוג זה בעיקר בביטוחי חיים ובריאות.
- **מגפה** - החברה חשופה לאירוע מסוג זה בעיקר בביטוחי חיים ובריאות.

החברה רוכשת הגנה חלקית כנגד הצטברות אירועים ביטוחיים הכוללת בין היתר הגנה כנגד רעידת אדמה, נזקי טבע, ונזקי מלחמה וטרור. היקף הכיסוי הנרכש מבוסס על הערכות מבוססות מודל ו/או מחקרים בדבר גודל הנזק הצפוי באירוע קטסטרופה בהסתברות נתונה, אשר אין וודאות באשר להתקיימות התחזיות על פיהם. במידה שהנזק בפועל יהיה גבוה יותר, הקבוצה תישא בנזק העודף, אשר עשוי להיות מהותי. לפרטים בדבר היקף ההגנה הנרכשת כנגד אירועי קטסטרופה ראה סעיף 9.6.7 לעיל.

(4) יציבות מבטחי משנה

חברות הביטוח בקבוצה מבטחות חלק מעסקיהן בביטוח משנה, באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את המבטחים הישירים מחובתם כלפי מבטחיהם על פי פוליסות הביטוח. הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מסיכון צד נגדי נוכח אי הוודאות לגבי יכולתם או רצונם של מבטחי משנה לשלם את חלקם בביטוח לחברות הקבוצה. למרות שהחשיפות של חברות הקבוצה המגובות בביטוח משנה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, קיימות מגבלות להיקף החשיפה הפוטנציאלית למבטחי משנה והחשיפות העיקריות הן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים, נפילה של אחד ממבטחי המשנה הגדולים עמם התקשרה הקבוצה יכולה להיות בעלת השפעה מהותית עליה. לקבוצה חשיפה מהותית מאד במקרה של אירוע קטסטרופה מהותי בו זמנית עם נפילה של מבטח משנה גדול המבטח את החברה מפני אירוע כזה. עם זאת, ההסתברות להתממשות אירוע כזה מוערכת כנמוכה, עקב היות שני האירועים בעלי הסתברות נמוכה. לפרטים בדבר חשיפה של חברות הקבוצה למבטחי משנה ראה ביאורים 35(ו) ו-38(א) ו-38(א) (4) לדוחות הכספיים.

(5) סיכונים אסטרטגיים

הקבוצה חשופה לשינויים בסביבה בה היא פועלת העלולים להשפיע על עסקיה, ובפרט:

- **שינויים בחקיקה וברגולציה** - הקבוצה חשופה לשינויים בחקיקה וברגולציה הנוגעים לתחומי פעילותה אשר חלקם מהווה רפורמות משמעותיות. בפרט, חלק מהשינויים הרגולטוריים שבוצעו בשנים האחרונות, ואלו המוצעים, חלקם כטיטות לא סופיות, עשויים להוות איום על רכיבים במודל העסקי של הענף. בנוסף, שינויים בחקיקה וברגולציה, ובכלל זה חוזרים, הכרעות עקרוניות, ניירות עמדה וכן הוראות אשר בסמכותו של הממונה להחיל בקשר עם שינוי של תנאי פוליסות, לרבות תעריפים, עשויים להשפיע על החברה גם בעת אישור מוצרים חדשים וגם בהתייחס למוצרים שנמכרו בעבר, בכלל זה בדרך של ביטול מוצרים והחלפתם (לרבות הפסקה זמנית של מכירת מוצרים שתנאיהם שונים), בדרך של תחולה רטרואקטיבית וגם עקב השפעתם על פרשנות הסכמים שנכרתו בעבר. לשינויי רגולציה ידועים העשויים להשפיע על הקבוצה ראה, בין היתר, סעיפים 6.1.2.3, 6.1.4.1, 6.2.1, 7.1.1.1(ד) ו-7.1.1.1(2), 8.1.2.1, 8.1.2.1(ג), 9.2, 9.3.1.2, 9.5.3(ג), 9.5.5, 9.8.1.1, 9.8.1.1(ב) לעיל וכן ביאור 38(ג) לדוחות הכספיים.
 - **סיכוני תחרות** - הקבוצה חשופה לרמת תחרות גבוהה בכל תחומי פעילותה, לרבות כתוצאה משינויים מבניים בשוק, ובכלל זה כניסת מתחרים חדשים הן יצרנים והן ערוצי הפצה. חיזוק התחרות מושפע גם מהשינויים ברגולציה המוזכרים לעיל והורדת חסמי כניסה. לפרטים נוספים, ראה סעיף 9.3.1.2 לעיל. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות הקבוצה הן בשל השפעתם הישירה על רווחיות מוצרים ושירותים שהקבוצה עוסקת בהם והן בשל התייקרות עלויות התפעול, השיוק וההפצה. למידע נוסף ראה סעיפים 6.3, 7.2 ו-8.3 לעיל.
 - **זמינות מבטחי משנה** - המשך פעילותה של הקבוצה בתחומי ביטוח שונים, בהם היא נסמכת על כיסויי ביטוח משנה, חשופה לזמינותם של ביטוחי משנה כאלו על ידי מבטחי משנה שעומדים בתנאי הסף שקבעה החברה, התלויה בין היתר בנכונותם של מבטחי המשנה להשתתף בסיכון, בקיבולת ובמחיר המתאימים.
 - **סיכונים משפטיים** - מורכבותה של פעילות הקבוצה והיקפה, ובפרט תוקפם הארוך של הסכמי ביטוח וביטוח משנה, יוצרים חשיפה מהותית לסיכונים משפטיים העלולים לנבוע מליקויים במסמכים משפטיים, לרבות פוליסות וחוזי ביטוח משנה, מליקויים תפעוליים ביישומם של הסכמים ומשינויים החלים על פני זמן בפרשנות או בקביעת אמות מידה של התנהגות, גם בהתייחס למוצרים שנמכרו לפני שנים ארוכות ואף בהחלה בדיעבד. סיכונים נוספים נובעים, בין היתר, מתקדימים משפטיים הנוגעים לתשלום תביעות ואשר יכולים להגדיל את סכומי התביעות שחברות הקבוצה תידרשנה לשלם, ומהנחיות והכרעות הממונה. כל אלה עלולים לחשוף את הקבוצה לתביעות מהותיות שאינן במהלך העסקים הרגיל, אשר יש בהן כדי להשפיע על פעילותן ו/או על תוצאותיהן הכספיות של החברות בקבוצה, או על הצורך להגדיל את ההתחייבויות הביטוחיות.
- בפרט, לקבוצה חשיפה מהותית לתובענות ייצוגיות ונגזרות, הן כאלה שנפתח הליך משפטי בגין, הן כאלה שהחשיפה הפוטנציאלית להגשת תובענה ייצוגית או נגזרת הובאה לידיעת חברות הקבוצה באמצעות גילוי עצמי ו/או באמצעות פניות של לקוחות או צדדים שלישיים בדרכים שונות, והן כאלה שלחברות הקבוצה אין לגביהן ידיעה כאמור. בשנים האחרונות חל גידול הן במספר הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות והן במספר התובענות אשר בתי

המשפט מאשרים כייצוגיות. (לעניין החשיפה לתובענות ייצוגיות ונגזרות ראה ביאורים 38(א) ו-38(ב) לדוחות הכספיים).

ג. סיכונים ברמת הקבוצה

להלן יפורטו סיכונים העשויים להתממש ברמת הקבוצה מבלי שיתממשו בו זמנית בכל או במרבית החברות הפועלות באותו ענף:

(1) ציט ורגולציה

פעילות הקבוצה כפופה להוראות דין רבות ולפיקוחם של גופי רגולציה שונים. יכולתם של הגופים המוסדיים לפעול בתחומי פעילותה מותנית בהחזקה ברישיונות והיתרים הדרושים לפעילות בתחומים אלה, בכלל זה עמידה בדרישות הון רגולטוריות, לרבות משטר כושר פירעון כלכלי, לפרטים ראה סעיף 9.3.1.2 לעיל. בנוסף, פעילויות מהותיות בקבוצה כפופות לרגולציה פרטנית ומורכבת. בפרט, פעילויות הביטוח והחיסכון ארוך הטווח כפופות להוראות רגולטוריות המשתנות מעת לעת בגין מוצרים שנמכרו על פני שנים רבות ואשר הינם בעלי תקופת כיסוי ביטוחי ו/או תקופת חיסכון ארוכות. אי עמידה בדרישות רגולטוריות, עלולה לגרור סנקציות, בין היתר, שלילת רישיונות והיתרים, קנסות כספיים כלפי הקבוצה, והוראות השבה, וזאת גם אגב ביקורות מטעם גורמים מפקחים או תלונות או תקלות שמתגלות, ויכולה אף להוות בסיס לתביעות נגדה. לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ג) לדוחות הכספיים. שינויים במבנה השליטה בכלל החזקות, שהינה חברה ללא גרעין שליטה כמפורט בביאורים 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים, יכולים להשפיע על הרכב האורגנים השונים של הקבוצה ועל התנהלותה וזאת, בין היתר, בעקבות הסדרה רגולטורית. בנוסף, שינוי שליטה עתידיים בכלל החזקות ו/או אירועי ממשל תאגידי עלולים לפגוע במוניטין הקבוצה, בזמינות מקורות מימון ובדירוג החברה. קיומם של סעיפי שינוי שליטה בהסכמים מסוימים של חברות בקבוצה עם צדדים שלישיים לרבות מבטחי משנה, יכול וידרשו, בהתקיים נסיבות של שינוי שליטה כאמור, הידברות עם צדדים שלישיים אלה להארכת תוקפם של ההסכמים.

לפרטים נוספים בדבר היתרי השליטה לגופים המוסדיים שבשליטתה של החברה ובדבר סטטוס היתרי השליטה בכלל החזקות ובגופים המוסדיים בקבוצה נכון למועד הדוח, (ראה ביאורים 1(א) ו-1(ג) ו-16(ה) (8) לדוחות הכספיים).

(2) סיכונים נזילות

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרשנה חברות הקבוצה לשלם התחייבויות פיננסיות, תביעות והטבות אחרות למבוטחים ולזכאים אחרים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו המועד. צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי בתנאי לחץ ומכירתם במחירים הנמוכים ממחירי השוק. בפעילות הביטוחית של הקבוצה, סיכון הנזילות אינו מוערך כמהותי בשל ההיקף הגבוה של נכסים נזילים בתיק הנוסטרו, ההיקף הגבוה של תזרימים נכנסים שוטפים מפרמיות ומפעילות ההשקעות, והעובדה שתשלום תביעות מותנה בהתקיים אירועים ביטוחיים, כאשר לחלקם מח"מ ארוך. עם זאת, סיכון הנזילות עשוי להתעצם בעת התממשות אירוע קטסטרופה משמעותי.

(3) סיכונים חיתום, תמחור והערכת ההתחייבויות הביטוחיות

הקבוצה חשופה בפעילותה הביטוחית לסיכון מודל – הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות; לסיכון פרמטר – הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים במודלים ולסיכון חיתום – הסיכון לשימוש בתמחור שגוי כתוצאה מלקויים בהליך החיתום.

(4) סיכונים תפעוליים

הקבוצה חשופה לסיכונים תפעוליים, דהיינו הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כתוצאה מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. חשיפת הקבוצה נובעת מתהליכים הכוללים, בין היתר, תהליכי רכש, שכר, השקעות, גביה, הפקת פוליסות, תפעול פוליסות ומוצרי חיסכון ארוך טווח לרבות ביצוע שינויים בהם וייחוס כספים לרכיבי המוצר ולרבדים השונים שלו, תשלום תביעות, פעולות ידניות, הזנת נתונים למערכות המידע, הפקת דיווחים, חישוב עתודות וכן תהליכים הקשורים בפעילות מול סוכני ביטוח, מעסיקים, לשכות שכר, מסלקה פנסיונית, גופים

מוסדיים והתקשרויות עם גורמים בחו"ל, בהם ברוקרים זרים ומסלקות בחו"ל, מבטחי משנה וספקי שירות. בין השאר חשופה הקבוצה לסיכונים תפעוליים גם בגין רשלנות של עובדיה, סוכניה ושל צדדים שלישיים הפועלים עבורה וכן בגין פעולות בזדון העלולות לגרור תביעות בהיקפים מהותיים כנגד הקבוצה ו/או נזקים בהיקפים מהותיים לקבוצה. בנוסף, חשופה הקבוצה לפעולות הונאה ותרמית מצד לקוחותיה וגורמים נוספים מולם היא פועלת. חשיפות אלה לסיכונים תפעוליים נובעות בין היתר ממורכבותם של המוצרים והשירותים אותם משווקת הקבוצה ואשר שיווקה בעבר וממורכבות הרגולציה החלה על פעילותה, אשר מגדילים את הסיכון להתערורות מחלוקת עם לקוח לגבי הפרשנות או אופן היישום של הוראת דין או הסכם או לתקלה בתפעול המוצרים והשירותים. חשיפה זו מוגברת במוצרים ארוכי טווח ובפרט במוצרי ביטוח חיים לנוכח מורכבותם התפעולית הגבוהה של המוצרים ולנוכח היותם חשופים לשינויי רגולציה תכופים. בהקשר זה יצוין, כי פעולות שוטפות לטיוב נתוני זכויות עמיתים בתחום חיסכון ארוך טווח עשויות לגרום להשלכות תפעוליות ולהשלכות כספיות נוספות אשר אין באפשרותה של הקבוצה להעריך במלואן. כמו כן, תהליך ההטמעה של הוראות הדין בעניין ממשקים לביצוע פעולות ולהעברת מידע בין הגורמים השונים הפועלים בשוק החיסכון הפנסיוני (הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, המעסיקים, המבוטחים והעמיתים), הכולל ממשק עם גורמים רבים, הינו מורכב ביותר ומלווה בקשיים תפעוליים משמעותיים בטווח הקצר, אף שבטווח הארוך יותר הוא צפוי להפחית את הסיכונים התפעוליים הכרוכים בפעילות הרלבנטית (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל). לנוכח היקף פעילותה של הקבוצה, המנהלת נכון ליום 31 בדצמבר 2021 נכסים בסך של כ-286 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-251 מיליארדי ש"ח הם נכסים המנוהלים עבור אחרים (ראה חלק ב' לדוח – דוח הדירקטוריון סעיף 2.1(א)), ועל אף הצעדים הננקטים על ידיה לזיהוי הסיכונים ולקביעת בקורות הולמות ופעולות להפחתת הסיכון, היקף חשיפתה לסיכונים תפעוליים מהסוג שפורט לעיל הינו מהותי.

(5) סיכוני מערכות מידע

חלק מהותי מפעילות הקבוצה נשען על מערכות מידע שונות. מערכות מידע תומכות בתהליכי הניהול ובכלל זה בחישוב זכויות לקוחות הקבוצה. היעדר תשתיות מספיקות ו/או ליקויים ו/או כשלים במערכות המידע הממוחשבות עלולים להסב נזק מהותי לפעילות הקבוצה. כאמור בסעיף 9.10.3.2 לעיל, מערכות המחשוב מצויות בתהליך מתמשך של התאמתן להוראות הרגולציה המשתנות תדיר והבטחת תאימות למוצרי הקבוצה. תקלה במערכות מידע ו/או מערכות מידע אשר אינן מותאמות להוראות הרגולציה ו/או העדרה של תאימות מלאה בין מערכות המחשוב לבין תנאי המוצרים או הפעולות המבוצעות, עלולים לחשוף את הקבוצה לאי עמידה בהוראות רגולטוריות, לטעויות בממשקי מידע וכן לטעויות בתפעול מוצרים המשווקים על ידי הקבוצה ואשר שווקו בעבר.

(6) סיכוני סייבר ואבטחת מידע

הקבוצה חשופה לסיכוני סייבר בעיקר בגין ההיקף הגדול של המידע הרגיש אשר ברשותה ובגין ההיקף הגדול של הכספים אותם היא מנהלת. סיכונים אלה כוללים בין היתר, את הסיכון לנזק כספי, להפרעה לפעילות התקינה והרציפה של תהליכי העבודה, לזמינות, שלמות וסודיות המידע שבירה ולפגיעה במוניטין, כתוצאה משימוש לא מורשה בנכסי המידע שלה ו/או כשלים במערך אבטחת המידע שלה ו/או פעולות של גורמים עוינים, לרבות בגין החובות החלות על החברה מתוקף הוראות רגולטוריות ואמצעי אכיפה שהוקנו במסגרתן. לפרטים בדבר ניהול סיכוני סייבר בחברה ראה סעיף 9.10.3.3 לעיל.

(7) סיכוני מודל עסקי

הקבוצה חשופה לשינויים בסביבה העסקית, במודל העסקי לרבות אופן יישום האסטרטגיה, או היעדר תגובה הולמת לשינויים ענפיים, כלכליים, או טכנולוגיים.

(8) סיכון מוניטין

שמה הטוב של הקבוצה מהווה רכיב חיוני ביכולתה לפעול בכל תחומי פעילותה. לפיכך, הקבוצה חשופה לסיכון לפגיעה במיצובה העסקי כתוצאה מפגיעה בדימוי הקבוצה ובשמה הטוב בעיני מבוטחים, עמיתים, גופים מוסדיים, משקיעים, בעלי חוב, שותפים עסקיים, גורמי פיקוח, סוכנים, גורמי הפצה, אמצעי תקשורת ואחרים, וזאת בין היתר מהלך רוח ציבורי, ומביקורת של מי מהגורמים האמורים ביחס לאופן התנהלותה, לרבות בקשר עם יישוב התביעות. בהקשר זה יצוין כי החברה, כלל ביטוח אשראי וכן אגרות חוב שהונפקו על ידי כללביט מימון מדורגות על ידי חברות דירוג (ראה ביאור 25(ד) לדוחות הכספיים), כאשר הורדת דירוג עלולה לפגוע באופן מהותי בפעילותן.

(9) התקשרויות עם ספקים חיצוניים

במהלך פעילותה מתקשרת הקבוצה בהסכמים עם ספקים ונותני שירותים שונים, בהם תפעול קופות גמל, ניהול שכר, שמאים, מוסכים, ספקי שירותי שרברבות, ספקי שירותים רפואיים, ספקי שירותים משפטיים, ספקי שירותי מיחשוב, ועוד. הקבוצה חשופה לסיכון לפגיעה במוניטין וברווחיות כתוצאה מפגיעה באיכות השירותים שסופקו לה או ללקוחותיה, במקרה שאיכות השירות הניתן ע"י ספקים אלו לא תהיה הולמת, וכן לסיכון הכרוך בקושי במציאת ספק חלופי במידת הצורך.

9.14 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

9.14.1 להלן תיאור ההסכמים המהותיים אשר החברה הינה צד להם או אשר נוגעים לה

(א) הסכם להשכרת שטחים עם חברת עתידים- החברה לתעשיות עתירות מדע בע"מ- ביום 12 במרס 2013, התקשרה כלל החזקות במזכר הבנות מחייב עם חברת עתידים- החברה לתעשיות עתירות מדע בע"מ, לפיו שוכרת כלל החזקות, עבודה ועבור חברות קבוצת כלל החזקות שטח משרדים של כ-47,000 מ"ר (הכולל 24 קומות) קומת לובי, מחסנים וכ-1,000 מקומות חניה תת קרקעים, במגדל עתידים השוכן ברמת החייל, תל אביב. ההסכם בין הצדדים הינו לתקופה של כ-24 שנים, עם תחנת יציאה אחת בתום כ-16 שנים.

(ב) הסכם קיבוצי עם ההסתדרות וועד העובדים בקבוצת כלל החזקות – בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי חדש ("ההסכם") בין החברה והחברות הבנות שלה, כלל פנסיה וגמל, כלל ביטוח אשראי וכנף וכללביט מערכות, שהינה חברת בת של כלל החזקות (להלן: "החברות") לבין ההסתדרות העובדים הכללית החדשה וועד העובדים בקבוצה, אשר האריך את ההסכם הקיבוצי שנחתם בקבוצה (ביום 4 ביולי 2017) לתקופה של שנה, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים שסוכמו. לפרטים נוספים אודות ההסכם, ראה סעיף 9.7.3 לעיל וכן ביאור 24(ד) לדוחות הכספיים.

(ג) הסכם לרכישת מערכות מיכון לניהול פעילות הפנסיה- החל מינואר 2015 כלל פנסיה וגמל החלה לתפעל את פעילות הפנסיה באמצעות מערכת ניסן, מערכת לניהול זכויות עמיתים, וכן עלה לאוויר גם מודול מערכת לתשלום עמלות, אשר נרכשו מסאפיינס. בנוסף מעניקה סאפיינס שירותי תחזוקה למערכת. ההסכם מתחדש אוטומטית אחת לשנה, בכפוף לזכותה של כלל פנסיה וגמל לא להאריכו תוך מתן התראה מראש. לפרטים נוספים בדבר ההתקשרות עם סאפיינס, ראה סעיף 9.9 לעיל.

9.14.2 להלן פירוט בדבר הסכמים משמעותיים אשר אינם מהותיים שהחברה הינה צד להם או אשר נוגעים לחברה

התקשרות לקבלת שירותי תפעול שוטף של קופות גמל- בחודש יוני 2016 התקשרה כלל פנסיה וגמל בהסכם תפעול עם בנק לאומי ולאומי שירותי שוק ההון בע"מ (להלן יחד: "בנק לאומי"), לפיו יספק בנק לאומי לכלל פנסיה וגמל שירותי תפעול עבור קופות הגמל שבניהולה. בהתאם להסכם עבור תפעול קופות הגמל תשולם לבנק לאומי תמורה בשיעור שנתי מנכסי הקופות, ובגין תפעול קרן ההשתלמות תשולם לבנק לאומי תמורה בסכום חודשי קבוע. תקופת ההסכם תעמוד על 5 שנים כאשר לכלל פנסיה וגמל תהיה זכות לסיים את ההסכם בהודעה בת 6 חודשים מראש ולבנק לאומי תהיה זכות לסיים את ההסכם בהודעה בת 12 חודשים מראש. החל מחודש ינואר 2018 מתפעל בנק לאומי את כלל קופות הגמל שבניהול כלל פנסיה וגמל. בחודש אפריל 2021 התקשרה כלל פנסיה וגמל עם בנק לאומי בתוספת להסכם לקבלת שירותי תפעול, שעיקרו הארכת תקופת ההסכם ל-5 שנים נוספות, עד לחודש יולי 2026. החלפה של בנק לאומי ללא תקופת היערכות מוקדמת עלולה לפגוע, באופן זמני, במתן השירותים בקופות המתופעלות על ידו, עד למציאת ספק חלופי.

9.14.3 להלן תיאור הסכמי שיתוף הפעולה אשר החברה הינה צד להם או אשר נוגעים לה

הסכם שיתוף פעולה ובעלי מניות עם קבוצת הביטוח Atradius – החברה התקשרה עם קבוצת Atradius, בעלת 20% ממניות כלל ביטוח אשראי, בהסכם המסדיר את שיתוף הפעולה העסקי עמה כשותף אסטרטגי ומעגן את יחסי הצדדים כבעלי מניות בכלל ביטוח אשראי (להלן: "ההסכם"). ביום 29 באוקטובר 2015 חתמו הצדדים וכלל ביטוח אשראי על כתב תיקון להסכם והארכתו לשלוש שנים נוספות עד ליום 31 בדצמבר 2018. ביום 13 ביוני 2018 חתמו הצדדים על כתב ויתור על זכותם לבטל את ההסכם בהתייחס לתקופת החידוש שתחילתה ביום 1 בינואר 2019 ועל

הארכת ההסכם ל- 3 שנים נוספות עד ליום 31 בדצמבר 2021. ביום 1 בינואר 2022 התחדש ההסכם באופן אוטומטי לשלוש שנים נוספות וזאת עד ליום 31 בדצמבר 2024. ההסכם מעגן את זכותה של כלל ביטוח אשראי לקבל מקבוצת **Atradius** סיוע מקצועי ומידע על חייבים ועל סיכוני אשראי בחו"ל (להלן: "זכות לקבלת מידע") ומסדיר את שיתוף הפעולה בין הצדדים. בנוסף, נקבע בהסכם, כי לקבוצת **Atradius** זכות להיות מבטח משנה מוביל של כלל ביטוח אשראי, בכפוף לעמידה בתנאי שוק ודירוג מינימאלי (להלן: "זכות ביטוח המשנה") וכן זכות למנות דירקטור בכלל ביטוח אשראי, שהינו בעל זכות וטו ביחס להחלטות מסוימות כקבוע בהסכם. כמו כן, בהתאם להסכם, לחברה זכות סירוב ראשונה כלפי קבוצת **Atradius** לרכישת מניותיה בכלל ביטוח אשראי, לקבוצת **Atradius** זכות להצטרף למכירת מניות כלל ביטוח אשראי על ידי החברה, בתנאים זהים לאלו של החברה ואילו החברה תהיה זכאית לצרף את קבוצת **Atradius** למכירת כל מניותיה בכלל ביטוח אשראי לצד ג', בתנאים שנקבעו בהסכם. ההסכם הינו לתקופה של 3 שנים ומתחדש אוטומטית מדי 3 שנים, אלא אם אחד הצדדים להסכם הודיע לצד השני, 6 חודשים לפני תום התקופה הרלבנטית, על רצונו לסיים את ההסכם, או במקרה של ביטול ההסכם על ידי אחד הצדדים כתוצאה מהפרה יסודית של הצד השני. במקרה של סיום ההסכם על ידי קבוצת **Atradius**, לחברה תהיה אופציה, לרכוש מקבוצת **Atradius** את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של סיום ההסכם על ידי החברה, החברה תהיה חייבת לרכוש מקבוצת **Atradius** תהיה חייבת למכור את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של הפרה יסודית של ההסכם על ידי החברה, לקבוצת **Atradius** תהיה האופציה למכור לחברה את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של הפרה יסודית של ההסכם על ידי קבוצת **Atradius** לחברה תהיה האופציה לרכוש מקבוצת **Atradius** את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק.

בנוסף, נקבע שאם כלל ביטוח אשראי תבטל את זכות ביטוח המשנה, אזי מבלי שהדבר ייחשב כהפרה יסודית של ההסכם, קבוצת **Atradius** תהיה זכאית לבחור באחת מבין שתי האופציות: (א) ביטול זכות לקבלת מידע, או (ב) ביטול ההסכם ובמקרה זה החברה תרכוש את מניות קבוצת **Atradius** בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. כמו כן, נקבע שאם קבוצת **Atradius** תבטל את זכות קבלת המידע, אזי מבלי שהדבר ייחשב כהפרה יסודית של ההסכם, החברה תהיה זכאית לבחור באחת מבין שתי אופציות: (א) ביטול זכות ביטוח המשנה, או (ב) ביטול ההסכם, ובמקרה זה החברה תרכוש את מניות קבוצת **Atradius** בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק.

9.15. חזון הקבוצה, יעדים ואסטרטגיה עסקית

חזון הקבוצה –הקבוצה שואפת להיות הקבוצה המובילה בשוק הביטוח והחיסכון ארוך הטווח בישראל, תוך חיזוק איתנותה הפיננסית והעלאת הערך לבעלי מניותיה ולכלל מחזיקי הענין בה ועושה זאת באמצעות צמיחה והתרחבות עסקית, שיפור מבנה ההוצאות, שימור רמת השירות הגבוהה לסוכנים וללקוחות, חדשנות במוצרים ושירותים, שימור וטיפול המשאב האנושי וחיזוק המיצוב בקרב כל מחזיקי העניין.

אסטרטגיה עסקית – החברה אימצה בסוף שנת 2019 תוכנית אסטרטגית תלת שנתית לצמיחה מואצת בת קיימא, ולהתייעלות תפעולית במטרה להתמודד עם תנאי שוק מאתגרים הכוללים סביבה תחרותית מורכבת ומשתנה, התפתחות והוספה של מתחרים וערוצי הפצה חדשים, שינויים רגולטוריים תכופים, סביבת ריבית נמוכה לאורך שנים עם השלכות משמעותיות על החברה ודרישות הון גדולות.

משימות מרכזיות ביישום האסטרטגיה העסקית-

- צמיחה בהכנסות וברווחיות עסק חדש: התמקדות בצמיחה בעסק חדש במגוון ערוצי ההפצה שלה, בדגש על ערוץ הסוכנים והרחבת שיתופי הפעולה, תוך תמיכה דיגיטלית בערוצי ההפצה ומתן כלים למימוש פוטנציאל המכירות ללקוחות קיימים וחדשים, ושימורם.
- צמיחה בתחום הפיננסים: הקבוצה רואה בענף הפיננסים, מנוע צמיחה מרכזי לשנים הקרובות והיא ממשיכה להציע מגוון מוצרים ומסלולי חסכון העונים על צרכי לקוחותיה, תוך בחינת אפשרויות גידול וצמיחה.
- רכישת פעילויות סינגרגיות לפעילות הקבוצה, לרבות, בהתחשב במגבלות רגולטוריות, באמצעות כלל החזקות כחברת אחזקות, תוך בחינה בין היתר, של פעילויות בתחום האלמנטר, הסוכנויות ו/או פעילויות פיננסיות נוספות.
- ריסון העלייה בהוצאות לצורך תמיכה ביחס Cost/Income: בסביבה תחרותית ורגולטורית מאתגרת, המשפיעה על ירידה בפרמיה ובדמי הניהול, שמה לה החברה יעד להתייעלות תפעולית וריסון רמת ההוצאות השוטפות שלה, במקביל ובאופן שיאפשר גידול בהכנסות וצמיחה.

- ניהול השקעות מוביל: הובלת התשואות ללקוחות הקבוצה, במגוון ערוצי ההשקעה, באמצעות כנף-זרוע ההשקעות הפנימית בקבוצה, המבצעת את ניהול ההשקעות של הקבוצה, ומהווה משקיע מוסדי חוץ-בנקאי מהגדולים בישראל זאת, תוך שמירה על רמות סיכון הולמות וראיה ארוכת טווח.
- חדשנות ודיגיטציה: הובלת הענף בתהליכים של טרנספורמציה דיגיטלית, ללקוחות, סוכנים, מעסיקים ומתפעלים. פיתוח כלים דיגיטליים מתקדמים בתחום השירות והמכירה, פיתוח תשתיות דאטא מתקדמות שיאפשרו לקבוצה למקסם את הזדמנויות המכירה שלה כמו גם להתייעלות תפעולית.
- שיפור השירות: המשך פעילות לשיפור השירות ושיפור שביעות הרצון של הלקוחות ויתר מחזיקי העניין.
- שמירה ושיפור של היציבות הפיננסית ויחס כושר הפירעון: שימור הניהול הפיננסי וניהול הסיכונים הכולל של הקבוצה, וזאת בין היתר באמצעות פיתוח מדדים כמותיים ושילובם בניהול עסקיה, ובפרט על מנת לתמוך בשמירה על יחס כושר פירעון כלכלי הולם, בהתחשב באתגרים הנובעים מהחשיפות בתיק העבר, סביבת הריבית הנמוכה והשפעות רגולטוריות.
- שימור ושיפור המיצוב של החברה אל מול כל מחזיקי העניין, בין היתר באמצעות חיזוק המותג וערכיו בציבור הרחב, חיזוק המחברות הארגוניות וחיזוק תחושת הגאווה של עובדי הקבוצה.

המידע בכל הקשור לתוכנית האסטרטגיה כמפורט להלן, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות, הכוונות והאסטרטגיה של הקבוצה, כמפורט להלן, אשר משקפות את מדיניותה וכוונותיה נכון למועד פרסום דוח זה, ומבוססות על הערכות נוכחיות של תחומי פעילותה ועל מצב הקבוצה נכון למועד פרסום הדוח ועשויות להשתנות, כולן או חלקן, מעת לעת. אין כל ודאות בדבר התממשות כוונות או אסטרטגיה זו של הקבוצה. ייתכן, כי היעדים המתוארים לעיל לא יושגו בעתיד או כי הקבוצה תחליט שלא ליישם את האסטרטגיה האמורה, כולה או חלקה, וזאת, בין היתר, מהסיבות הבאות: שינויים בכדאיות הכלכלית, שינויים בסביבה העסקית, שינויים בתנאי התחרות בשוק ושינויים בשווקים עצמם, שינויים רגולטוריים, שינויים בשוק ההון בארץ ובעולם, וכן כתוצאה מגורמי הסיכון האחרים החלים על פעילות הקבוצה, כמפורט בסעיף 9.13 לעיל ובביאור 35 בדוחות הכספיים.

חלק IV: משטר תאגידי

10. משטר תאגידי

10.1 דירקטורים חיצוניים

פרופ' יוסף יגיל, דירקטור חיצוני בחברה, סיים את תקופת כהונתו השלישית (והאחרונה על פי דין) בחודש מאי 2021. במקומו של מר יגיל מונתה כדירקטורית חיצונית בחברה, הגב' איריס לוונשטיין, אשר סיימה את כהונתה בספטמבר 2021, עת סיימה 9 שנות כהונה כדירקטורית בקבוצה. ביום 13 באוקטובר 2021 החל לכהן מר דני וקנין כדירקטור בלתי תלוי בחברה. באותו מועד סיים את כהונתו מר דרור ברזילי, אשר כיהן כדירקטור חיצוני בחברה. לפרטים אודות הדירקטורים הבלתי תלויים המכהנים בחברה ראה חלק ד לדוח – פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 12.

לפרטים בדבר אופן מינוי דירקטורים בחברה, ראה ביאור 1(ג) לדוחות הכספיים.

10.2 ממשל תאגידי

10.2.1 חברה ללא גרעין שליטה

לאור העובדה שבשנים האחרונות גדל מספרן של החברות הנסחרות בישראל שמבנה הבעלות בהן מבוזר, פורסם ביום 10 במרס 2021 **תזכיר חוק החברות (תיקון מס' 1)** (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה) ("התזכיר") וטיטוטת תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה) (תיקון מס' 1), התשפ"א-2021 ("טיטוטת התקנות"). מוצע, במסגרת התזכיר, להתאים ולעדכן את כללי הממשל התאגידי החלים על חברות שאין בהן בעל שליטה. לפרטים ראה סעיף 9.2.11 לעיל.

בנוסף, יצוין כי חוק הביטוח קובע הוראות יחודיות לענין מבטח ללא גרעין שליטה, בין היתר בקשר עם אופן מינוי דירקטורים ודיווח על החזקת אמצעי שליטה במבטח ללא שולט. לנוכח העובדה כי ההוראות האמורות, בחלקן, חלות על מבטח ללא שולט ואילו כלל החזקות שולטת בחברה, הרי שחלק מהנושאים האמורים הוסדרו במסגרת מכתבי הממונה לכלל החזקות, כאמור להלן. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

10.2.1.1 הוראות הממונה

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל כלל החזקות מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בכלל החזקות, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בכלל החזקות. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הממונה, מתבססים על מצגי כלל החזקות, העלו כי נכון למועד המכתב, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות באופן המקים חובה לקבל היתר שליטה בכלל החזקות בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על כלל החזקות לקבל מאת הממונה היתר שליטה בחברה. בהמשך לאמור התקבלו בכלל החזקות מספר מכתבים מאת הממונה והתקיימו דיונים בין כלל החזקות לבין הממונה, שעניינם הסדרת מתווה הפעלת אמצעי שליטה בחברה, המפרטים, בין היתר, את התייחסות הממונה, בנוגע להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של כלל החזקות בחברה, לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה.

לפרטים נוספים אודות מכתבי הממונה לכלל החזקות ביחס להפעלת אמצעי השליטה שלה בחברה והוראות בדבר מינוי דירקטורים בחברה ראה ביאור 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

10.2.1.2. נהלים רלבנטיים לשינוי סטטוס השליטה

כאמור לעיל, בחודש דצמבר 2019 הפכה כלל החזקות לחברה ללא גרעין שליטה. במקביל, בעלי מניות נוספים רכשו ו/או הגדילו את החזקותיהם בכלל החזקות, באופן שחלקם קיבלו היתר החזקה והפכו להיות בעלי ענין בה. נוכח שינויים בסטטוס השליטה ובמבנה ההחזקות קבוצת כלל החזקות אימצה נהלים הנוגעים לקיום הקשר עם בעלי המניות וכן נוהל לענין אופן אישור עסקאות עם צדדים קשורים.

(א) נוהל צדדים קשורים - עסקה עם בעל מניות או שלבעל מניות יש בה ענין אישי

נכון למועד זה, הוראות הדין אינן קובעות הוראות בהתייחס לאופן האישור של עסקאות עם מי שעשוי להיות להם ענין אישי בחברה שאינם נושאי משרה או בעלי שליטה, נוכח העובדה כי בגופים מוסדיים קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, בין היתר בשים לב לכך שהגופים המוסדיים בקבוצה מנהלים כספי עמיתים מצאה קבוצת כלל החזקות, בהיותה קבוצה ללא גרעין שליטה, לנכון לאמץ נוהל המסדיר את התנהלותה הפנימית, וזאת במטרה למנוע ניגודי עניינים פוטנציאליים אשר יכול ויתוו בין ישויות שונות, כבועם כבעל מניות מחד וכשותפים עסקיים / לקוחות מאידך. בחודש מרס 2020 ונובמבר 2020 אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון של כלל החזקות נוהל צדדים קשורים, המגדיר צדדים קשורים ומסדיר את אופן ההתקשרות עמם בכל הקשור לעסקאות השקעה, רכש וביטוח. הנוהל אושר בחודש מרס 2020 ונובמבר 2020 גם בוועדת הביקורת, ועדת ההשקעות והדירקטוריון של החברה. כן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים.

לצורך נוהל זה הוגדר צד קשור כדלהלן: כל אחד מהבאים, ככל שידוע לחברה: מי שמחזיק למעלה מ-2.5%⁹¹ מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בחברה וקרובו; מי שהציע מועמד לכהונת דירקטור בגופים המוסדיים בקבוצה או בכלל החזקות באסיפה האחרונה וקרובו וכל עוד המועמד מכהן; דירקטור בגופים המוסדיים בקבוצה או בכלל החזקות ומועמד לכהונת דירקטור כאמור וקרובו⁹²; תאגיד שדירקטור או מועמד לכהונת דירקטור כאמור לעיל מכהן בו כמנכ"ל או יו"ר דירקטוריון; כל תאגיד השולט ו/או נמצא בשליטת אחד האמורים לעיל; מי שוועדת צדדים קשורים קבעה כך ביחס אליו (ועדת השקעות רלבנטית ו/או ועדת הביקורת לפי הענין) ולמעט גופים מוסדיים, בנקים ובתי השקעות, ובלבד שלא הציעו דירקטור או שוועדת צדדים קשורים לא החליטה אחרת ביחס אליהם. תאגיד שמי שניהן כנושא משרה בקבוצה ב-12 החודשים הקודמים מכהן בו כנושא משרה.

הנוהל קובע מגבלות כמותיות להתקשרות עם צד קשור, לרבות עם מי ששולט בו או נשלט על ידו וכן מסדיר את אופן ההתקשרות עמו באופן שעסקה שאינה זניחה תובא לאישור ועדת השקעות רלבנטית ו/או ועדת הביקורת לפי הענין ועסקה זניחה תובא לאישור ועדת השקעות רלבנטית לענין עסקאות השקעה ולענין יתר העסקאות הבחינה תבוצע על ידי נושא המשרה האחראי על התחום הרלוונטי בקבוצה.

הנוהל קובע בנוסף חובת דיווח לוועדת צדדים קשורים ביחס למשא ומתן עם צד קשור בשלב מקדמי של המשא ומתן, וקבלת הוראות והנחיות מהוועדה הרלבנטית, ביחס לאופן ההתנהלות בתקופת המשא ומתן ודיווח רבעוני לוועדת השקעות ביחס לעסקאות לא סחירות עם צדדים קשורים שהוחלט שלא לאשר אותן.

בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון הנוהל יובא לבחינה ויעודכן לפי הצורך.

⁹¹ יובהר כי נכון למועד פרסום הדוח, חובת הדיווח לחברה, אודות החזקותיהם של בעלי מניות כלל החזקות, חלה על בעלי עניין, כהגדרתם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 בלבד.

⁹² בכל מקום בו ההתייחסות הינה למועמד לכהונה כדירקטור – האמור יחול ממועד ההצעה לאסיפה הכללית של בעלי המניות ועד תום הכהונה או עד למועד בו תפקע המועמדות.

(ב) נוהל מפגשים בין נושאי משרה לבעלי מניות

ביום 3 בנובמבר 2020 אימץ דירקטוריון כלל החזקות נוהל לקיום מפגשים בין נושאי משרה לבין בעלי מניות (להלן: "הנוהל"). ביום 13 בדצמבר 2020 אישר דירקטוריון החברה את החלקים הרלבנטיים לחברה בנוהל. ההחלטה על אימוץ הנוהל התקבלה בין היתר בעקבות מסקנות והמלצות דוח הבודק, בנוגע לסוגיית הקשר בין דירקטורים לבין בעלי מניות, אגב סקירת גישות שונות בספרות והתפתחות מגמות בעולם בהתייחס לסוגיה זו.

מסקירת המגמות הרווחות בעולם בנוגע למפגשים בין נושאי משרה לבעלי מניות כמו גם המצב המשפטי בישראל כלל החזקות החליטה לאפשר לבעלי תפקידים בחברה להיפגש עם בעלי מניות וזאת בהתאם לעקרונות שהותוו לצורך העניין בנוהל שאומץ.

במסגרת הנוהל נקבעו עקרונות המעגנים את הפרקטיקה הקיימת של מפגשים מרובי משתתפים עם בעלי מניות במסגרת פעילות קשרי משקיעים, תוך הסדרת קווים מנחים לעניין אופן קיום המפגשים (לרבות באמצעים דיגיטליים); מסירת הודעה מראש; התכנים המותרים לדיון במפגשים; תיעוד עיקרי הדברים ודיווח אודותיהם, וכו'.ב.

בנוסף הוסדרו בנוהל כללי פעולה לגבי פגישות פרטניות של נושאי משרה עם בעלי מניות (בנושא הנוגע ל"כובעם" כבעלי מניות), ובכלל זה נקבע עיקרון מנחה לפיו פגישות כאמור לא תתבצעה, ככלל, במתכונת של "אחד על אחד" למעט בנסיבות חריגות ולקראת מינוי דירקטורים באסיפה. כמו כן הוסדרו בנוהל הזהות של נושאי משרה הרשאים להיפגש עם בעל מניות והרכבי פגישה אפשריים (צירוף של מספר נושאי משרה); זהות הגורם שיכול ליזום פגישה (ובכלל זה הבהרה כי היוזמה לפגישה יכולה להגיע גם מצד בעל המניות); "תקופות האפלה" שבהן, ככלל, לא תתקיימה פגישות עם בעלי מניות (טרם פרסום דוחות כספיים); תדירות הפגישות; מיקומן; חובת מסירת עדכון מראש לאורגנים בחברה, ותיעוד תכני הפגישה בדיעבד; מגבלות על התכנים שניתן לדון בהם בפגישות, הוראות פרטניות ביחס לקיום פגישות והסדרים יעודיים במסגרת ועדת מינויים שתפקידה להמליץ על דירקטורים בחברה ועוד. יצוין כי עיקרי הנוהל ביחס לקיומן של פגישות תקפים בשינויים המחויבים גם לגבי קשר בהתכתבות בין נושאי משרה לבין בעלי מניות.

(ג) דוח הבודק והאירועים וההתפתחויות בעקבותיו

בעקבות פגישות של יו"ר דירקטוריון החברה דאז עם מנכ"ל החברה, מהימים 3 ו-4 במאי 2020, בענין סיום כהונת המנכ"ל, וחילופי המכתבים של כל אחד מהם עם דירקטוריון כלל החזקות (להלן: "אירועי הדיון בכהונת המנכ"ל") אשר קיבלו ביטוי פומבי בעיתונות ופורסמו, לבקשת רשות ניירות ערך, ביום 10 במאי 2020 בדיווח מיידי על ידי כלל החזקות, מינתה ביום 11 במאי 2020 ועדת הביקורת של החברה, בתיאום עם הממונה, את שופט בית המשפט העליון (בדימוס), פרופ' יורם דנציגר, כבודק מטעמה ("הבודק"), לבדיקת מכלול הנסיבות בענין אירועי הדיון בכהונת המנכ"ל, על כל היבטיו, לרבות בחינת היבטי הממשל התאגידי בהליך, קשר עם בעלי המניות, הטענות שהועלו בחלופת המכתבים בין יו"ר דירקטוריון החברה דאז ומנכ"ל החברה והתייחסות לנושא אופן הצעת מנכ"ל מחליף. דוח הבודק נמסר לוועדת הביקורת של החברה והוגש לדירקטוריון החברה ולדירקטוריון כלל החזקות.

בנוסף, ביום 21 ביולי 2020 נתקבלה בחברה התייחסות הממונה לאירועים ולעובדות שפורטו במסגרת דוח הבודק, במסגרתה בירך הממונה וחיזק את דוח הבודק וממצאיו וביקש להרחיב לעניין סוגיות מסוימות ובכללן סבור הממונה כי בנסיבות בהן מדובר במבטח ללא גרעין שליטה (לרבות חברת החזקות שהיא בעלת שליטה במבטח ושהחלק הארי של נכסיה מהווים החזקה במבטח), אזי מעבר למגבלות העשויות לחול על כל חברה ציבורית אחרת ללא גרעין שליטה, ראוי לקיים מגבלות חריפות יותר על מהות הקשר עם בעלי מניות ולמנוע קיומו של לחץ חיצוני על מערך ההשקעות בגוף המוסדי. בענין החלפת מנכ"ל החברה, סבר הממונה כי הליך סיום כהונה של מנכ"ל מבטח צריך להיעשות בידיעה ובהסכמת דירקטוריון המבטח, לאחר תהליך מקיף שיתייחס למכלול השיקולים הרלבנטיים, בהחלטה מודעת ונקיה משיקולים זרים וכי החלטה על מינוי מנכ"ל חדש למבטח צריכה להיעשות במסגרת הליך שכולל מינוי ועדת איתור. לעמדת הממונה מצב של מבטח ללא שולט מחייב קיומו של מנגנון המבטיח כי דירקטורים ונושאי משרה בכירים במבטח יבחרו בצורה המאפשרת מינוי המועמדים המתאימים ביותר, תוך הבטחת טובתה של החברה בכללותה והדעת מחייבת הליך סדור ושקוף לבחירת המועמד הראוי וכך גם לגבי פיטוריו והפסקת כהונתו של נושא משרה בכיר מכהן, לא כל שכן המנכ"ל.

החברה וכלל החזקות פעלו ממועד הדוח ליישום המלצות הבודק באמצעות קביעת כללים ונהלים מתאימים. לעניין זה, ראה בין היתר הנהלים המפורטים בסעיף זה לעיל. לפרטים נוספים אודות מכתבי הממונה ראה ביאור 1(א)-1(ג) לדוחות

הכספיים. לפרטים נוספים אודות האירועים בקשר עם דוח הבדוק, ראה סעיף 10.2.1.2(ג) לדוח תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי לשנת 2020 שפרסמה החברה ביום 25 במרס 2020.

10.2.1.3 מינוי דירקטורים בחברה

עמדת הממונה כפי שבאה לידי ביטוי בין היתר במכתביו הינה כי נוכח המבנה התאגידי של הקבוצה לפיו החברה הינה חברה פרטית הנשלטת על ידי כלל החזקות שהיא חברה ציבורית שאין בה שולט סופי ומתוך מטרה להגשים את תכליות חוק הביטוח בעניין מבטח ללא שולט, דרך מינוי דירקטורים בחברה, תהיה באופן דומה למנגנונים הקבועים כיום בחוק הביטוח, לענין מינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, בכפוף להתאמות, וזאת בלי לפגוע בזכותו של בעל מניות אחר להציע מועמדים לפי דין, ככל שקיימת לו זכות כאמור. במסגרת זו הוקמה ועדה חיצונית הכוללת שני דירקטורים חיצוניים בחברה אשר תמליץ על מינוי דירקטורים בחברה בהתאם להוראות חוק הביטוח לענין מבטח ללא גרעין שליטה ונקבע על ידי הממונה מתווה אשר יבטיח את הגשמת התכליות הרלבנטיות כאמור לעיל. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ג) לדוחות הכספיים.

10.2.1.4 נהלי דיווח

נוהל בחינת מהותיות

לעניין בחינת מהותיות אומץ בקבוצה נוהל שאושר על ידי דירקטוריון כלל החזקות לראשונה ביום 20 באוגוסט 2008 (ואושר לאחרונה בספטמבר 2019), בו נקבעו קווים מנחים וכללים לבחינה האם אירוע או עניין מסוים של כלל החזקות ו/או של חברה המוחזקת על-ידיה, לרבות החברה ("האירוע") הינו מהותי לכלל החזקות לעניין החובה להגיש דיווח מיידי עליו מכוח תקנה 36 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, וכן לצורך סיווג עסקאות כאמור בסעיף 1(270), (4) ו-4(א) לחוק החברות. עיקרי הנוהל הינם כדלהלן:

עקרונית, ייבדק כל מקרה לגופו ותיערך בחינה כמותית ובחינה איכותית ביחס לאירוע הרלוונטי, זאת - על בסיס מכלול האינפורמציה, הנתונים, עובדות המקרה וההערכות תחת מכלול הנסיבות הרלוונטיות בחברה. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל ייערכו הבחינה הכמותית והבחינה האיכותית באופן המתואר להלן.

(א) בחינה כמותית

(1.א) לכל אירוע העומד לבחינת מהותיות יחושבו כל המדדים הרלבנטיים בהתאם לעניין מבין המדדים הבאים, בהתייחס ועל בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים הסקורים או המבוקרים, האחרונים שפורסמו של כלל החזקות והנתונים בהם: (א) יחס נכסים – היקף הנכסים נשוא האירוע (הנכסים הנרכשים או נמכרים) חלקי סך הנכסים⁹³; (ב) יחס רווחים – הרווחים הכוללים או ההפסדים הכוללים בפועל או החזויים המשוייכים לאירוע חלקי הרווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי (קרי, לארבעה רבעונים) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים; מובהר, כי הרווח/ההפסד המשוייך לאירוע והרווח/ההפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט. (ג) יחס הון עצמי – הגידול או הקטון בהון העצמי חלקי הון העצמי טרם האירוע; (ד) יחס התחייבויות – ההתחייבויות הפיננסיות נשוא האירוע חלקי סך הנכסים של כלל החזקות במאזן המאוחד טרם האירוע.

(2.א) מבלי לפגוע בצורך להעריך עבור כל אירוע שמהותיותו נבחנת איזה מהמדדים הקבועים בסעיף 1(א) לעיל הינם רלבנטיים, ייחשבו המדדים הבאים כרלבנטיים לעסקאות המפורטות להלן:

- רכישת נכס – יחס נכסים
- מכירת נכס – יחס רווחים, יחס נכסים
- לקיחת הלוואה – יחס נכסים

⁹³ בעסקה מנכסי הנוסטרו ו/או המשתתף יבחן יחס הנכסים ביחס לסך כל הנכסים במאזן המאוחד של כלל החזקות. בעסקה מנכסי קופות הגמל ו/או קרנות הפנסיה יבחן יחס הנכסים ביחס לסך כל נכסי העמיתים בקופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה.

- עסקה למתן שירותים, לרבות עסקת ביטוח – יחס הכנסות, יחס רווחים (בהתאם לרווח הצפוי מהעסקה).
 - בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, אירוע ייחשב כמהותי אם אחד מהמדדים הרלבנטיים המחושבים בגינו כאמור בסעיף (א.1) לעיל עולה על 10%.
 - בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, אירוע ייחשב כלא מהותי בהתקיים שכל המדדים הרלבנטיים המחושבים עבורו כאמור בסעיף (א.1) לעיל נמוכים מ-5%.
 - אירועים אשר אינם מסווגים לסעיפים (א.1) ו-(א.2) לעיל עשויים להיחשב כמהותיים ויש לבצע לגביהם בחינה של שיקולים איכותיים המתחשבים במכלול האינפורמציה ובמכלול הנסיבות הרלבנטיות.
- (1) בבחינת מהותיותו של אירוע אשר אמור להתרחש בעתיד יש לבחון את מידת הסבירות להתממשותו של האירוע וכן את החשיבות וההשפעה הצפויה של האירוע אם יתממש.
- (2) במידה ומדובר באירוע הנוגע לחברה בת או חברה כלולה של כלל החזקות ("חברה מוחזקת"), יש לבחון את השפעת האירוע על חלקה היחסי של כלל החזקות באירוע, דהיינו ביחס לשיעור החזקתה של כלל החזקות בחברה המוחזקת, תוך הפעלת מבחני המהותיות הנזכרים לעיל.
- (3) באירוע שאינו השקעה בניירות ערך של תאגיד כלשהו, כגון התקשרות בהסכמי קבלת שירותים וכיוצ"ב, יש לבחון את השלכות האירוע הרלוונטי על כלל החזקות גם ביחס לסעיפים חשבוניים רלוונטיים נוספים הנוגעים לאופיו של האירוע הנדון.

(ב) בחינה איכותית

מהותיות האירוע תיבחן כאמור גם בהיבט האיכותי. הבחינה האיכותית עשויה להוביל לסתירת החזקות הנובעות מהבחינה הכמותית בדבר מהותיות או אי מהותיות האירוע. במסגרת הבחינה האיכותית של מהותיות האירוע עשויות להישקל משמעותיותו והשלכותיו לגבי החברה באחד או יותר מההיבטים הבאים:

- כרוכים בו סיכונים או סיכונים וחשיפות משמעותיים. בבדיקת היבט זה יישקל האם ובאיזו מידה הסיכונים הכרוכים באירוע מבטאים גורמי סיכון להם חשופה כלל החזקות ושנכללו בדיווחים קודמים שלה. כן יישקל האם האירוע הינו התממשות של גורם סיכון שדווח לציבור המשקיעים עוד טרם קורות האירוע;
- במסגרתו נכנסים לתחום פעילות חדש ומשמעותי, או יוצאים מתחום פעילות קיים משמעותי;
- גילוי עשוי להביא, בוודאות סבירה ובהתבסס על ניסיון העבר, ובהתייחס למודלים של הערכה והתייחסות הנהוגים אצל משקיעים ואנליסטים, לשינוי משמעותי במחיר ניירות הערך של כלל החזקות;
- עשויה להיות לו השפעה מיוחדת על הדוחות הכספיים של כלל החזקות (כגון – על סיווג מחדש של רכיבים מסוימים, על ביאור המגזרים וכיוצ"ב), או על רכיב עסקי אחר של כלל החזקות שיש לו תפקיד חשוב בכל הנוגע לניתוח הפעילות העסקית והרווחיות שלה;
- הוא עשוי להשפיע על עמידת כלל החזקות ו/או החברה בדרישות רגולטוריות משמעותיות, באמות מידה פיננסיות משמעותיות, העשויות להקשות באופן מהותי על החברה, או בדרישות חוזיות משמעותיות אחרות;
- הוא עשוי להשפיע באופן משמעותי על אנליסטים ו/או משקיעים בבואם לנתח את פעילות כלל החזקות ותוצאותיה.
- הוא נתפס כאירוע משמעותי על ידי הנהלת כלל החזקות ומשמש כבסיס לקבלת החלטות ניהוליות. אירועים שאינם מקבלים תשומת לב ניהולית מיוחדת ועל אחת כמה וכמה כאלה שאף לא מובאים לידיעת הנהלת כלל החזקות ייחשבו בדרך כלל כאירועים שמבחינה איכותית אינם מהותיים.

(ג) תביעות משפטיות (לרבות תובענות ייצוגיות)

מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, באירוע שעניינו הגשת תביעה, לרבות תובענה ייצוגית, כנגד כלל החזקות או חברה מוחזקת שלה, תיבחן מהותיות האירוע כדלקמן: (1) בחינה כמותית – תיערך על בסיס הערכת חברה בדבר סכום התביעה כשהוא מוכפל בשיעור ההחזקה של כלל החזקות בחברה הנתבעת אם מדובר בחברה מוחזקת, בין אם כלולה ובין אם מאוחדת. אם ישנה הערכה בדבר סיכויי הצלחת התביעה בשלב בחינת המהותיות, ישוקללו סיכויים אלה ותחושב תוחלת התביעה מבחינת כלל החזקות. המדד הכמותי הרלבנטי לבחינת מהותיותו של תביעות יהיה יחס רווחים. דהיינו, סכום התביעה המשוקלל שיתקבל מביצוע החישובים כאמור יחולק ברווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או

מבוקרים. היחס שיתקבל מביצוע החישוב ייבחן לאור נהלי הבחינה הכמותית הרגילים המפורטים בסעיף א לעיל. (2) בחינה איכותית – תיבחן השאלה האם הגשת התביעה או האיום בהגשתה⁹⁴ משפיעים באופן משמעותי על מכלול האינפורמציה המשמש כבסיס להחלטות השקעה של ציבור המשקיעים בניירות הערך של כלל החזקות. בכלל זה, יילקחו בחשבון אחד או יותר משיקולים רלוונטיים, כגון: זהות התובע; קבוצת התובעים; קבוצת הנתבעים; ההשפעות הצפויות במקרה שהתביעה תאושר כתובענה ייצוגית ובמקרה שתתקבל על-ידי הערכאה השיפוטית; קיומן של תביעות דומות כנגד החברה העוסקות במטריה דומה ומידת השפעתה של התביעה הנוספת על מכלול האינפורמציה שבידי המשקיעים; ההתייחסות לתביעה הייצוגית בדוחות הכספיים של כלל החזקות.

על אף האמור, בנוגע לאירוע שעניינו תביעה ביטוחית ייחשב כמהותי מבחינה כמותית, אם מתקיימים לגביו שני התנאים הבאים במצטבר:

- הסכום הנתבע בניכוי ביטוח משנה (שייר), ריבית והוצאות עולה על 1% מההון העצמי.
- הסכום הנתבע (ברוטו) עולה על 5% מההון העצמי של כלל החזקות.

בנוסף, אירוע שעניינו תביעה ביטוחית ייחשב כמהותי מבחינה כמותית, אם הסכום הנתבע ברוטו עולה על 20% מההון העצמי של כלל החזקות.

(ד) ביחס להליכים מנהליים או פליליים

באירוע שעניינו חקירה פלילית המתנהלת כנגד כלל החזקות ו/או החברה בנושא משמעותי על ידי רשויות האכיפה, רשות ניירות ערך או רשות רגולטורית אחרת, וכן באירועים שענינם הליך פלילי או מנהלי נגד כלל החזקות ו/או החברה בנושא משמעותי, יינתן משקל יתר לבחינה האיכותית של מהותיות האירוע ובפרט יושם דגש על האופן שבו עשוי האירוע להשפיע על משקיעים ו/או אנליסטים בבואם לנתח את פעילות כלל החזקות ותוצאותיה ועל התייחסותם של המשקיעים לאופן התנהלות כלל החזקות בעסקיה.

10.3. מבקר פנים

10.3.1 פרטי המבקר הפנימי

- שם: ערן שחף.
- תאריך תחילת כהונה: 1 באפריל 2014.
- המבקר הפנימי עומד בתנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית").
- המבקר הפנימי עומד בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות ובהוראות סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית.
- למבקר הפנימי אין קשרים עסקיים עם החברה או עם גוף הקשור אליה.
- המבקר הפנימי הינו עובד החברה ומשמש מבקר פנימי בחברה, בכלל החזקות ובחברות נוספות בקבוצה.

10.3.2 היקף העסקה

המבקר הפנימי מועסק על ידי החברה במשרה מלאה. המבקר הפנימי היה אחראי בשנת הדוח גם על הביקורת הפנימית בכלל החזקות ובחברות המוחזקות של החברה (המנויות להלן), למעט עתודות הוותיקה שלה מבקר פנימי נפרד אשר פעילותו אינה קשורה לפעילות אגף הביקורת הפנימית של הקבוצה. היקף הביקורת בחברות המוחזקות נגזר מהאופי הייחודי של פעילות כל חברה מוחזקת וכן מהיקף פעילותה ביחס להיקף פעילות הקבוצה.

⁹⁴ יובהר כי איום בהגשת תובענה אינו מחייב דיווח מיידי שכן מדובר באירוע שאינו מהותי (כמותית או איכותית) שאינו מסתיים בהכרח בהגשת תביעה אלא אם החברה סבורה שיש טעם מיוחד איכותי לדווח על קבלת ההתראה.

להלן היקף שעות הביקורת הפנימית, שבוצעה לגבי פעילות החברה והחברות המוחזקות של החברה בתקופת הדוח:

שם החברה	שעות שהושקעו	מבקר פנימי נוסף	מיקור חוץ	סה"כ
החברה ⁹⁵	27,025	-	375	27,400
כלל ביטוח אשראי	950	-	-	950
כלל פנסיה וגמל	8,925	-	125	9,050
עתודות הוטיקה	-	1,160	-	1,160
סה"כ:	36,900	1,160	500	38,560

היקף שעות הביקורת הכולל בקבוצה בשנת 2021 (כולל 1,160 שעות ביקורת של עתודות הוטיקה) היה בסך של כ- 38,560 שעות, בדומה להיקף השעות הכולל בקבוצה בשנת 2020. לעתודות הוטיקה מבקר פנימי נוסף ונפרד אשר פעילותו אינה קשורה לפעילות אגף הביקורת הפנימית של הקבוצה.

10.3.3. תגמול

- המבקר הפנימי מועסק כעובד החברה, במעמד משנה למנכ"ל, במשרה מלאה, ומקבל שכר חודשי לרבות הטבות סוציאליות נלוות. תגמול המבקר מושתת על עקרונות מקובלים לתגמול חברי ההנהלה (לרבות פונקציות בקרה).
- שכרו ותנאי העסקתו של המבקר הפנימי מאושרים על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה ושל כלל החזקות, בהמלצתה של ועדות הביקורת.
- מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה חלה על המבקר הפנימי. לפרטים אודות המדיניות ראה סעיף 9.7.5 לעיל.
- למבקר הפנימי תוכנית תגמול אישית לעניין חלוקת בונוס שנתי, זאת כחלק ממדיניות התגמול הכללית שאומצה בחברה. תוכנית התגמול האישית של המבקר הפנימי מבוססת, בין השאר, על הרווח של החברה, יעדים מקצועיים, הקשורים לתוכנית העבודה של הביקורת הפנימית לרבות על פי הערכת ועדת הביקורת, ועל הערכת יו"ר דירקטוריון החברה את תפקוד המבקר הפנימי. היעדים מאושרים מידי שנה על ידי ועדת התגמול, ועדת הביקורת והדירקטוריון, וכך גם העמידה בהם. לפרטים נוספים, ראה נספח - מדיניות תגמול.
- במהלך שנת 2021 הוענקו למבקר הפנימי 66,000 כתבי אופציה לא סחירים, הניתנים למימוש למניות רגילות של כלל החזקות, כחלק מתוכנית אופציות לשנת 2021 החלה על נושאי משרה ועובדים בקבוצת כלל החזקות. לפרטים נוספים ראה ביאור 37(א)(2) לדוחות הכספיים.
- סך התגמול של המבקר הפנימי בשנת 2021 הסתכם בכ- 2.2 מיליוני ש"ח.
- בימים 13 ו- 27 במרס 2022, בחנו ועדת הביקורת והדירקטוריון את התאמת התגמול שקיבל המבקר הפנימי של החברה בשנת 2021, כמפורט בסעיף זה לעיל, לתנאי מדיניות התגמול של החברה ומצאו כי רכיבי התגמול משתנה והקבוע תואמים את תנאי מדיניות התגמול של החברה.

לאור האמור, להערכת הדירקטוריון, תנאי ההעסקה של המבקר הפנימי, הולמים את תפקידו, הינם סבירים והוגנים ומשקפים את עמידתו של המבקר הפנימי ביעדים האישיים שלו ובתרומתו לחברה.

לאור התרשמות הדירקטוריון ממקצועיותו של המבקר הפנימי ומאיכות עבודתו, ולאור העובדה שהשכר הקבוע מהווה לפחות 55% מחבילת התגמול של המבקר הפנימי, מצא דירקטוריון החברה, כי אין חשש לניגוד עניינים

בכך שלמבקר הפנימי הוענקו כתבי אופציה וכי כחלק מתוכנית התגמול שלו הוא עשוי לקבל מענק משתנה ואין בכך כדי להשפיע על עבודת הביקורת הפנימית.

לאור האמור, סבור דירקטוריון החברה כי אין בתגמול הניתן למבקר הפנימי כדי להשפיע על שיקול דעתו המקצועי.

10.4. רואה חשבון מבקר

10.4.1. פרטים על משרדי רואי החשבון המבקרים

- **קוסט פורר גבאי את קסירר** - תאריך תחילת כהונתו 1978. שם השותף האחראי: רו"ח טל חי ציון (החל מחודש אפריל 2019).
- **סומך חייקין** - תאריך תחילת כהונתו 1998. שם השותף האחראי: רו"ח שירה ליכטנשטט.

10.4.2. תשלומים לרואי החשבון המבקרים

אלפי ש"ח וללא מע"מ

2020				2021				
סה"כ	שירותים אחרים	שירותים הקשורים לביקורת	שירותי ביקורת ומס	סה"כ	שירותים אחרים	שירותים הקשורים לביקורת	שירותי ביקורת ומס	
4,706	488	-	4,218	4,881	458	100	4,323	החברה וחברות שירות
666	163	40	463	498	10	40	448	כלל פנסיה וגמל
237	-	-	237	178	-	-	178	כלל ביטוח אשראי
5,609	651	40	4,918	5,557	468	140	4,949	סה"כ חברות

* הסכומים כוללים ביקורת סולבנס.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת נקבע על ידי הדירקטוריון בהתאם להמלצת ועדת הביקורת. שכר הטרחה בגין שירותי ביקורת נקבע לאחר משא ומתן עם רואי החשבון המבקרים, במסגרתו נבחן היקף הביקורת ומורכבותה, תוך התייחסות לשכר רואה חשבון מבקר המקובל בענף. שכר הטרחה בגין שירותים שאינם קשורים לביקורת נקבע בעיקר בהתאם לסוג העבודה, היקף שעות העבודה והנושא המבוקר.

10.5. אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי-

10.5.1. הוראות הממונה לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

הממונה פרסם בשנים האחרונות מספר חוזרים (להלן: "חוזרי הממונה") שנועדו ליישם את דרישות סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act, בחברות ביטוח, בחברות המנהלות קרנות פנסיה וקופות גמל, בקרנות פנסיה ובקופות גמל (להלן: "הגופים המוסדיים").

בהתאם, כללו החברה והגופים המוסדיים המאוחדים את המידע בכפוף להוראות הדין והדיווח ובמועדים כפי שנקבעו בהוראות אלו.

10.5.2. סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act - אחריות ההנהלה לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בהתאם לחוזרי הממונה המבוססים על סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act, וכפי שפורט בדוחות הדירקטוריון הקודמים של החברה, החברה פעלה ופועלת באופן שוטף ליישום ההליך הנדרש בהתאם להוראות האמורות, שכולל בחינה של תהליכי העבודה והבקורות הפנימיות המבוצעות, וזאת על פי השלבים ובמסגרת המועדים שנקבעו בחוזרים. במסגרת זאת, אימצה החברה את מודל הבקרה הפנימי של **Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)**, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת המשמשת לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הנהלת החברה (הגוף המוסדי), בשיתוף המנכ"ל, משנה למנכ"ל החברה מנהל החטיבה הפיננסית, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל ומשנה למנכ"ל החברה מנהל החטיבה הפיננסית הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהחברה נדרשת לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2021 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי.

הצהרות המנהלים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, בהתייחס לתהליכים הרלוונטיים, בהתאם לחוזרי הממונה מצורפות בדוח.

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ



יורם נזה
מנהל כללי



חיים סאמט
יו"ר דירקטוריון

30 במרס 2022

* * *

מדיניות תגמול



תוכן עניינים

מדיניות תגמול - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

1. הגדרות
2. כללי
3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול
4. מרכיבי התגמול
5. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים
6. שכר בסיס חודשי
7. תגמול משתנה - מענקים
8. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי
9. רכיב משתנה - תגמול הוני
10. מענקים מיוחדים
11. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית
12. פריסת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה
13. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים
14. תנאים נלווים והטבות נוספות לנושאי משרה
15. הסדרי פרישה
16. הסדרים בסיום עבודה
17. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות
18. הוראת מעבר

מדיניות תגמול - כלל חברה לביטוח בע"מ

1. הגדרות
2. כללי
3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול
4. מיפוי בעלי תפקיד מרכזי
5. מרכיבי התגמול
6. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים
7. שכר בסיס חודשי
8. עלויות העסקת עובדים ובעלי תפקיד מרכזי
9. תגמול משתנה - מענקים
10. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי
11. רכיב משתנה - תגמול הוני
12. מענקים מיוחדים
13. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית
14. פריסת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי
15. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים
16. תנאים נלווים והטבות נוספות לעובדים (לרבות נושאי משרה)
17. הסדרי פרישה
18. הסדרים בסיום עבודה
19. עובדים במיקור חוץ של פעילות מהותית
20. תנאי תגמול לעובדי חברה (שאינם בעלי תפקיד מרכזי)
21. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות
22. הוראת מעבר

מדיניות תגמול - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

1. הגדרות

למונחים המאוזכרים במדיניות תגמול זו תהא המשמעות המופיעה להלן לצידם:

"דוחות כספיים" - דוחות כספיים מאוחדים ומבוקרים שנתיים של החברה, המפורסמים לבעלי המניות של החברה.

"החברה" - כלל החזקות, אלא אם נאמר אחרת.

"הממונה" - הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.

"העברת שליטה" - משמעה עסקה לפיה הנאמן ו/או כל אחד אחר המחזיק במניות השליטה בחברה יעביר את השליטה בחברה, ו/או החברה תעביר את השליטה בכלל ביטוח, לצד ג'. האמור יכלול כל העברה של שליטה, כהגדרתה להלן, לרבות העברה על ידי נאמן ופעולה שבעקבותיה החברה תהפוך מחברה ללא בעל שליטה לחברה עם בעל שליטה, ולמעט העברת שליטה שבעקבותיה החברה תהיה חברה ללא בעל שליטה.

"שליטה" - לעניין זה כמשמעותה בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

"הצמדה למדד" - הצמדה לעליה במדד המחירים לצרכן, ביחס הרלבנטי, לפי העניין. אם בתקופה מסוימת תהיה ירידה במדד המחירים לצרכן, שיעור הירידה כאמור יופחת משיעור העלייה העתידי, ככל שתהיה עליה כאמור.

"חוזר התגמול" - חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" מיום 11 ביולי 2019 אשר עדכן והחליף את חוזר גופים מוסדיים מס' 2014-9-2 "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים", מיום 10 באפריל 2014 ("חוזר התגמול המקורי"), כפי שתוקן ביום 7 באוקטובר 2015 במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2015-9-31 ("התיקון לחוזר התגמול המקורי").

"חוק החברות" - חוק החברות, התשנ"ט-1999.

"חוק תגמול בכירים" - חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016.

"יחס כושר פירעון" - כהגדרתו בנספח לחוזר גופים מוסדיים מס' 2017-1-9 "יחס כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס (1.6.2017) (Solvency II) (להלן: "חוזר הסולבנסטי").

"יחס כושר פירעון מינימלי" - יחס כושר פירעון הנדרש בהתאם לתקופת הפריסה שהוגדרה על ידי רשות שוק ההון.

"יום התחילה" - מועד אישור מדיניות זו על ידי האורגנים המוסמכים בחברה.

"כלל ביטוח" - כלל חברה לביטוח בע"מ, חברה בת של החברה.

"מדיניות תגמול" - כמשמעותה בחוזר התגמול, לרבות מדיניות תגמול בהתאם לסעיף 267א(א) לחוק החברות.

"מענק פרישה" - כל תגמול המשולם לנושא משרה, בסיום תקופת העסקה, מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים המועסקים בחברה.

"נאמן" - נאמן למניות השליטה בחברה, שמונה על ידי הממונה בחודש אוגוסט 2013.

"נושא משרה" - כהגדרתו בחוזר התגמול למעט דירקטור¹.

"עובד" - לרבות נושא משרה.

"עלות שכר" - כל תשלום בעד ההעסקה, לרבות הפרשות מעסיק, תשלום בעד פרישה, רכב והוצאות השימוש בו וכל הטבה או תשלום אחר.

"קבוצת כלל" או **"הקבוצה"** - החברות הנמנות על קבוצת כלל החזקות.

"רווח" - רווח כולל (לאחר מס) של החברה כפי שיוצג בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לתום השנה הרלוונטית (כולל רווח/הפסד חד-פעמי ולרבות ביצועים כספיים של חברות שייכשו בעתיד על ידי החברה).

"רכיב קבוע" או **"רכיב משתנה"** - כהגדרתם בחוזר התגמול.

"שכר בסיס חודשי" - שכר חודשי (ברוטו) לא כולל רכיבי שכר משתנים (ככל שמשולמים), רכיבי שכר נלווים כגון: מענקים שונים, רכב, טלפון, החזר הוצאות וכיוצא באלה, ולרבות וכולל זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר (לרבות: הפרשות לביטוחי מנהלים ו/או קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו').

"שכר בסיס" - עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, החזר הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.

"תנאי כהונה והעסקה" - כהגדרתם בחוק החברות.

"תקנות הגמול" - תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000.

¹ מובהר כי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה לרבות כלל ביטוח תחול אף היא על נושאי המשרה בחברה. מדיניות תגמול של הגופים המוסדיים בחברה לא תפגע במדיניות זו. יתכנו נושאים נוספים, שיכללו במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים, בין היתר, בהתאם לחוזר התגמול, ואשר לא יופיעו במדיניות זו. שינוי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, בנושאים כאמור, אינם כרוכים בשינוי מדיניות תגמול זו.

"תשואה על ההון" - הרווח (הכולל) בשנת המענק מחולק בהון העצמי ליום 31.12 על פי הדוחות הכספיים השנתיים לשנה שקדמה לשנת המענק.

"עובדי קבלן המועסקים אצל החברה" - עובדים של קבלן כוח אדם שהחברה היא המעסיק בפועל שלהם, ועובדים של קבלן שירות המועסקים במתן שירות אצל החברה; לעניין זה,

"קבלן כוח אדם", "קבלן שירות", "מעסיק בפועל" - כהגדרתם בחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1996.

2. כללי

- 2.1 מסמך זה נועד להגדיר, לתאר ולפרט את מדיניות התגמול לנושאי המשרה והדירקטורים בחברה כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה לאחר אישור וקבלת המלצת ועדת התגמול של החברה.
- 2.2 מדיניות התגמול נקבעה בהתאם להוראות תיקון 20 לחוק החברות, להוראות חוזר התגמול ולקבוע בחוק תגמול בכירים.
- 2.3 מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה בחברה, וכן אשר לשיקולים העומדים בבסיס קביעתם, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי העובד הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו.
- 2.4 מדיניות התגמול נערכה בהתחשב באופיים של הגופים המוסדיים בקבוצה, המנהלים כספי ציבור, ובשים לב לגודלה של החברה, אשר נכללת במדד תל - אביב 100.
- 2.5 ניסוח מדיניות התגמול בלשון זכר הינו מטעמי נוחות בלבד והיא מיועדת לנשים וגברים כאחד.

3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול

- 3.1 מדיניות התגמול נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח תוך התחשבות בניהול הסיכונים שלה ובין היתר בהתחשב בשיקולים הבאים:
 - 3.1.1 היקף נכסי הקבוצה ונכסי החיסכון המנהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן אופי ומורכבות פעילותה.
 - 3.1.2 מצבה הפיננסי של הקבוצה בכלל והחברה בפרט, לרבות, נזילות ויחס כושר פירעון, לרבות של הגופים המוסדיים בקבוצה.
 - 3.1.3 הבטחת התאמתם של תמריצים לניהול מושכל של כספי חוסכים באמצעות הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתייחס לתשואה וסיכון בטווח ארוך.
 - 3.1.4 היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים.
 - 3.1.5 היכולת לגייס ולשמר מנהלים ועובדים איכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות ייחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה.
 - 3.1.6 היכולת לתמרץ מנהלים ועובדים להשגת רמה גבוהה של ביצועים עסקיים, תוך נטילת סיכונים מושכלת וסבירה, וזאת בהתייחס לחברה, לגופים המוסדיים בקבוצה ובהתייחס לכספי חוסכים באמצעותן.
 - 3.1.7 יצירת איזון ראוי בין מרכיבי תגמול שונים, מרכיבים קבועים מול משתנים, קצרי טווח מול ארוכי טווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים), למול תגמול במכשירים הוניים.
 - 3.1.8 הלימה של תנאי התגמול את גודל החברה, הגופים המוסדיים בקבוצה ואופי פעילותן.
 - 3.1.9 הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.2 בגיבוש מדיניות התגמול, נשקלו, בין היתר, רמות השכר ותנאי ההעסקה הנהוגים בחברה ובחברות דומות לה, תוך מתן דגש על הגברת התחרותיות של החברה בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה וכן נלקחו בחשבון היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים ויושמו הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.3 החברה פועלת בהתאם להוראות חוק תגמול בכירים ועמדות הממונה הרלבנטיות לתגמול בעלי תפקידים בגופים מוסדיים וכן תביא בחשבון, בבואה לקבוע את התגמול המרבי לנושאי משרה, אסדרות צפויות שעשויות להיות להן השלכה מהותית על מדיניות התגמול, שפורסמה טיטה שלהן, לרבות תזכירי חוק.

4. מרכיבי התגמול

א. דירקטורים

4.1 שכר דירקטורים (למעט יו"ר דירקטוריון)

שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים ודירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון), כפי שיכהנו מעת לעת, יהיה הגמול המירבי שניתן לשלם לרבות בגין מומחיות כפי שיקבע על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת. כמו כן, יהיו הדירקטורים האמורים זכאים להחזר הוצאות בהתאם לתקנות הגמול.

ככל שמדובר בדירקטורים אשר בעל השליטה בחברה נושא בשכרם ובהעדר מניעה חוקית לכך, יכול וההתחשבות בגין שכרם תבוצע, בהתאם לעקרונות האמורים ובמסגרת הסכם ניהול, אם וככל שיקבע, בין החברה לבין בעל השליטה, כפי שיאושר מעת לעת, על ידי אסיפת בעלי המניות של החברה.

החברה יכול ותישא בהוצאות נוספות בגין דירקטורים המכהנים בחברה בתקופת כהונתם, כגון בגין השתלמויות, השתתפות באירועי חברה, חניה, הטבות במוצרי פרט של החברה להם זכאים עובדי החברה, שי לחג וכו'.

4.2 יו"ר דירקטוריון²

תגמול יושב ראש הדירקטוריון ייקבע בהתחשב בתגמול דירקטור חיצוני בחברה, בהיקף המשרה שלו ובהתייחס לשיקולים שמפורטים בסעיף 6(ב) לחוזר התגמול. יו"ר דירקטוריון בגוף מוסדי בקבוצה לא יהיה זכאי לרכיב שכר משתנה בשל כהונתו כיו"ר. לתקרת שכרו הקבוע של יו"ר הדירקטוריון ראה סעיף 6.1.1 להלן.

ב. נושאי משרה

4.3 התגמול הכולל של נושאי משרה עשוי להיות מורכב מהרכיבים העיקריים הבאים (כולם או חלק מהם):

4.3.1 **שכר בסיס חודשי (רכיב קבוע)** - מרכיב תגמול זה נועד לתגמל את נושא המשרה עבור ביצוע תפקידו בחברה ועבור הזמן המושקע בביצוע מטלות התפקיד השוטפות באופן יומיומי. השכר מבטא את כישוריו של נושא המשרה (כגון: ניסיונו, הידע שהוא מביא לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו, הסמכות המקצועית וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

4.3.2 **תנאים נלווים** - מרכיב תגמול זה כולל תנאים סוציאליים המחויבים על פי דין ותנאים נלווים נוספים, כגון קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, הפרשות לפיצויים, ביטוח אובדן כושר עבודה, ימי הבראה, חופשה, מחלה, הוצאות נסיעה, קרן השתלמות, עיתון, העמדת רכב, סבסוד הוצאות הסעדה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו'.

4.3.3 **תגמול משתנה המשולם במזומן (בנוסף)** - מרכיב תגמול זה נקבע בהתאם לביצועים של נושא המשרה ותוצאות החברה, כמפורט בהרחבה להלן.

4.3.4 **תגמול משתנה הוני** - מרכיב תגמול זה נועד ליצור זהות אינטרסים בין כלל בעלי המניות של החברה לבין נושא המשרה באמצעות מחיר המניה. כמו כן נועד מרכיב זה לעודד ולחזק את הזדהותם של מקבלי תגמול זה עם החברה בכלל ובראיה ארוכת טווח בפרט. כמו כן, היות ותוכנית תגמול הונית הינה ארוכת טווח במהותה, היא מהווה גם תמריץ חיובי עבור מקבלה להמשיך לעבוד בחברה לאורך זמן ולסייע בהשגת יעדי החברה, תוכנית העבודה שלה ומדיניותה. בנוסף, היותה של התוכנית ארוכת טווח מחזקת את ההלימה בין מרכיב תמריץ זה לבין מדיניות ניהול הסיכונים בחברה.

4.4 מובהר כי מרכיבי התגמול המפורטים במדיניות תגמול זו מהווים רף עליון שביחס אליו תיקבענה תוכניות התגמול האישיות לנושאי המשרה. יודגש כי החברה אינה מחויבת להעניק את כל המרכיבים המפורטים לעיל (למעט כמתחייב על פי חוק) ואינה מחויבת להעניק את השיעור המקסימאלי שנקבע בכל אחד מן המרכיבים. ככל שיוענק תגמול נמוך מהתגמול המתואר במדיניות תגמול זו, לרבות ביחס לבעל תפקיד בתפקיד דומה בקבוצה, הדבר לא יהווה חריגה מהוראות מדיניות תגמול זו.

4.5 התשלום לנושא משרה המעניק שירותים לחברה כקבלן עצמאי או באמצעות חברה (ככל שהדבר מותר בהתאם לחוזר התגמול), ישקף את עלות רכיבי התגמול (בתוספת מיסים כדון) בהתאם למדיניות התגמול.

2. לעניין תנאי העסקתו של יו"ר הדירקטוריון של החברה המכהן בתפקידו במועד אישור מדיניות תגמול זו, אשר אושר באסיפת בעלי המניות של החברה ביום 26 במאי 2016, לרבות לעניין זכויות קימות שנצברו על פי הסכם קודם מיום 5 ליוני 2013 ("ההסכם הנוכחי"), ראו את דוח זימון האסיפה הכללית של החברה מיום 21 באפריל 2016 (אסמכתא 2016-01-054490).

5. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים

- בעת בחינה ואישור של תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה תינתן התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים, ככל שהם רלבנטיים לו:
- 5.1 השכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו.³
 - 5.2 תפקידו של נושא המשרה, תחומי אחריותו ותורמתו הצפויה להשגת יעדי החברה.
 - 5.3 הסכמי שכר קודמים של נושא המשרה.
 - 5.4 היחס שבין עלות השכר של נושאי משרה לבין עלות השכר של שאר עובדי הקבוצה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל בקבוצה, בפרט היחס לעלות השכר הממוצע ועלות השכר החיצונית של שאר העובדים כאמור והשפעת הפערים על יחסי העבודה בקבוצה.⁴
 - 5.5 שוויו הכלכלי של התגמול הכולל, על כל מרכיביו, לרבות התייחסות לתוצאות העסקיות של החברה, וכלל שהתגמול כולל יעדים ומדדים, בחינה של היעדים והמדדים, בין היתר, לאור מדיניות ניהול הסיכונים של החברה ועל מנת לוודא שאין במדיניות התגמול כדי ליצור תמריצים לנטילת סיכונים מעבר לכך.
 - 5.6 איזון בין רכיב משתנה ככל שמשולם, לבין הרכיב הקבוע באופן שככל, שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של נושא משרה, בגין שנה מסוימת, לא יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לסעיף 7.6.2 להלן.
 - בהתאם להוראות חוזר התגמול, הרכיב הקבוע יהווה חלק משמעותי מסך התגמול של נושאי משרה. בקביעת האיזון המתאים בין רכיב קבוע לרכיב משתנה יש להתחשב בניסיון בעל התפקיד, מומחיותו, כישוריו, בכירותו, אחריותו וביצועיו וכן בצורך לעודד התנהגות התומכת במסגרת ניהול הסיכונים, באיתנות הפיננסית ארוכת הטווח של החברה ובניהול זהיר של כספי החוסכים באמצעותה.
 - 5.7 הוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בשלו (תגמול קבוע ומשתנה), לפי עלות השכר הכוללת לשנה (שכר קבוע ומשתנה) כפי שחושבה במועד האישור בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים⁵ ולא תעלה על הגבוה מבין (1) שני מיליון וחצי שקלים (2.5 מיליון ש"ח) בשנה⁶ ("מגבלת הסכום") (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-³⁷ (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי" ו-"מגבלת התגמול")⁸. יובהר כי בכפוף למגבלת התגמול, הדירקטוריון רשאי לאשר תגמול לנושא משרה גם אם בגין תגמול כאמור תישא החברה בעלות מס נוספת בגין "עלות הוצאה עודפת" קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה, בהתאם למנגנון הקבוע בחוק תגמול בכירים.
 - 5.8 יובהר כי מגבלת השכר המינימלי יכול ותשתנה והיא תהיה צמודה לשיעור השינוי בשכר המינימלי, כאמור בחוק תגמול בכירים. כמו כן במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים⁹ והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים¹⁰ יעודכן התגמול לאחר קבלת אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, בשיעור מתאים כאמור.
 - 5.9 מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליון ש"ח (3.5 מיליון) בשנה.

3. יצוין, כי ביחס לחלק מנושאי המשרה עליהם חלה מדיניות תגמול זו, המכהנים כנושאי משרה בכלל ביטוח, כפופה כלל ביטוח להוראות רגולטוריות ספציפיות המתנות את העסקת נושאי המשרה באישור הרגולטור (כגון: מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, יועץ משפטי, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים, מנהל מערכות מידע ומבקר פנימי) וכן קובעות כישורים הנדרשים מבעלי תפקידים מסוימים, ולפיכך לגבי אותם נושאי משרה תתייחס החברה גם לאישורים ולקריטריונים שנקבעו באותן הוראות.

4. נכון למועד אישור המדיניות, ובהתאם להוראות המדיניות ביחס לעלות שכרם של המנכ"ל והיו"ר, היחס הוא כדלקמן: מנכ"ל ביחס ליתר העובדים בקבוצה למעט המנכ"ל - כ-19 חציון ו-14 ממוצע; יו"ר ביחס ליתר העובדים למעט יו"ר (מנורמל ל-100% משרה) - כ-16 חציון וכ-12 ממוצע; נושאי משרה (עלות ממוצעת, כולל מנכ"ל ויו"ר) ביחס ליתר העובדים שאינם נושאי משרה - 9 חציון ו-7 ממוצע. הנתונים חושבו על בסיס עלות תגמול בפועל לחודשים ספטמבר 2018-אוגוסט 2019 בהתאם להיקף משרתם של עובדי חברות הקבוצה (למעט עובדי סוכנויות הקבוצה, עובדים שעתיים ועובדי קבלן). ועדת התגמול והדירקטוריון בחנו את היחס המפורט לעיל שבין תנאי הכהונה והעסקה של נושאי המשרה לשכר של שאר עובדי הקבוצה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל הקבוצה, ובפרט את היחס לשכר הממוצע ולשכר החיצוני של עובדים כאמור, וסברו כי לא צפויה לפערים אלו השפעה מהותית על יחסי העבודה בחברה.

5. מובהר כי לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון תגמול שההוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים.

6. צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין.

7. בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, בהתאם למנגנון שייקבע על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

8. ההוצאה תחושב בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, כמפורט בחוק תגמול בכירים, כפי שיהיו מעת לעת, וכפי שיאשר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

9. לרבות אובדן כושר עבודה.

10. לרבות תגמול בעד שעות נוספות.

6. שכר בסיס חודשי

- 6.1 תקרת שכר הבסיס החודשי לנושאי משרה בחברה הינה כדלקמן:
- 6.1.1. **י"ר דירקטוריון**¹¹ ומנכ"ל¹². תקרת שכר הבסיס החודשי תקבע כך שסך התגמול לא יעלה על האמור בסעיפים 5.7 ו-5.8 לעיל.
- 6.1.2. **יתר נושאי המשרה** - הרכיבים הקבועים בתגמול יהיו בפער מהותי מעלות התגמול הקבוע של המנכ"ל.
- 6.2 תקרת שכר הבסיס החודשי הנזכרת לעיל הינה בגין 100% משרה.
- 6.3 ניתן יהיה להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים) מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר בסיס חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה מעבר למגבלת התגמול.
- 6.4 כמו כן, ניתן יהיה להצמיד למדד את שכר הבסיס החודשי ובלבד שלא יעלה על מגבלת התגמול.
- 6.5 רמת השכר שתקבע, תבטא את כישוריו של נושא המשרה (לרבות, ניסיונו, הידע שהוא מביא עמו לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.
- 6.6 החברה תהיה רשאית לקבוע כי בשל היות נושאי המשרה בעלי תפקיד הנהלה או תפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אמון אישי, כמשמעותם בחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, לא יחול חוק זה על נושאי המשרה ואלה לא יהיו זכאים לתגמול עבור עבודה בשעות נוספות או בזמן המנוחה השבועית.
- 6.7 בנוסף למשכורת הבסיס ניתן יהיה לקבוע, ביחס לנושא משרה שהוא גורם בקרה¹³, זכאות לרכיב קבוע שנתי נוסף, שלא יעלה על שתי משכורות, שישולם בנוסף לשכר הבסיס החודשי ("**הרכיב הנוסף**"). לא תקום זכאות להפרשות סוציאליות בגין הרכיב הנוסף. הרכיב הנוסף לא יכלול במסגרת תקרות השכר, כמפורט לעיל. במקרה בו נושא המשרה כאמור, יועסק בחלק משנה קלנדארית, הוא יהיה זכאי לחלק יחסי של הרכיב הנוסף בלבד.

7. תגמול משתנה - מענקים

כללי

- 7.1 מדיניות התגמול של החברה מבוססת, בין היתר, על ההנחה לפיה על התגמול הכולל של נושאי המשרה בחברה להיות מושפע, מתוצאותיה העסקיות של החברה, המתבטאות, בין השאר, ברווחיות החברה, וכן מתרומתו האישית של כל עובד להשגתה והכל בהתחשב במגבלות הקבועות בחוק תגמול בכירים.
- 7.2 למען הסר ספק, מובהר כי בכפוף להוראות הדין, התגמול המשתנה אשר ישולם לנושא משרה בהתאם למדיניות התגמול, ככל שישולם, אינו ולא ייחשב כחלק משכרו הרגיל של נושא המשרה, לכל דבר ועניין ולא יהווה בסיס לחישוב ואו לזכאות ואו לצבירה של זכות נלווית כלשהי, לרבות ובלי לגרוע מכלליות האמור, לא יישמש כרכיב הנכלל בתשלום חופשה, פיצויי פיטורים, הפרשות פנסיוניות וכו'.
- 7.3 מובהר כי י"ר הדירקטוריון (שהינו גם י"ר דירקטוריון של גוף מוסדי בקבוצה) אינו זכאי לרכיב שנתי משתנה והמנכ"ל יכול שיהיה זכאי לרכיב שנתי משתנה בהתאם להרכב התגמול שיאושר לו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה.
- 7.4 **מתווה לקביעת רכיב משתנה מדיד לנושאי משרה**¹⁴
- 7.4.1 לצורך תשלום רכיב משתנה מדיד המשולם במזומן ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן, תיקבע, מדי שנה, תוכנית יעדים ומדדים לכל אחד מנושאי המשרה הזכאים לכך, אשר מבוססת על סדרה של יעדים ומדדים ברמת החברה ואו, ברמת היחידה הארגונית ואו ברמה האישית, אשר ייגזרו בין היתר, מתוכנית העבודה של החברה, והכל עד לתקרה כפי שתקבע בתוכנית האישית השנתית האמורה (להלן: "**תוכנית תגמול אישית**" ו-"**יעדי תוכנית התגמול**").
- 7.4.2 המדדים והיעדים שעליהם מבוסס הרכיב המשתנה המדיד לשנה מסוימת ייקבעו באופן שנועד לעודד שיפור בתהליכים העסקיים ובהתנהלות העסקית של החברה, במטרה לעודד הגדלת רווחיות לאורך זמן ותוך התחשבות בניהול סיכונים.
- 7.4.3 תוכנית תגמול שנתי מדיד הכוללת התייחסות לרכיב משתנה שנתי מדיד לכל אחד מנושאי המשרה בחברה, תיערך על בסיס המתווה שלהלן ובכפוף לעקרונות הקבועים בו ותואב לידיעתו של כל נושאי משרה כאמור. תוכנית התגמול יכול ותותאם בהתאם לעדכונים בתוכנית העבודה של החברה או בנסיבות אחרות רלבנטיות, לרבות במקרה של שינוי או קידום בתפקיד.

11. ביחס לי"ר הדירקטוריון המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר באסיפה הכללית ביום 26 במאי 2016 וביום 18 בדצמבר 2016. לשכרו החודשי של הי"ר כפי שאושר כאמור לעיל, נוספים בפועל רכיבי שכר סטנדרטיים, לרבות הפרשות לקרן השתלמות ולתגמולים מעל התקרה שהומרו לשכר, שווי וגילום רכב. התוספות האמורות הן תוספות לשכר יסוד.

12. ביחס למנכ"ל החברה המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר על ידי האסיפה הכללית ביום 14 באוגוסט 2018 הכולל תגמול קבוע בלבד. עלות העסקתו של המנכ"ל כפופה למגבלת התגמול ובכל מקרה סך התגמול כהגדרתו בחוק תגמול בכירים לא יעלה על 3.5 מיליון ש"ח בשנה.

13. גורם בקרה, כהגדרתו בחוק התגמול.

14. המנכ"ל יכול שלא יהיה זכאי לרכיב משתנה שנתי או שיהיה זכאי לחלק מהרכיב המשתנה (מדיד, איכותי, הוני ואו מיוחד), בשים לב לתנאי הכהונה שנקבעו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה למנכ"ל. למועד זה המנכ"ל אינו זכאי לרכיב משתנה, ראו הערת שוליים 12 לעיל.

- 7.5 **מגבלות ותנאי סף לרכיב המשתנה השנתי המדיד**
- 7.5.1 תנאים מקדימים להענקת רכיב משתנה שנתי מדיד¹⁵ לנושאי המשרה בגין שנה מסוימת בתום השנה בגינה ניתן תגמול משתנה הינם:
- א. יחס כושר פירעון שלא יפחת מיחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה כלל ביטוח ולרבות בהתחשב בפעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר פירעון.
 - ב. העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון בע"מ המוכרים כהון רובד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר סולבנסי ("נסיבות משהות").
- (להלן: "תנאי סף").
- ביחס לתנאי הסף האמור בסעיף א לעיל, רשאים ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סברו שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.
- 7.6 **קריטריונים לקביעת הרכיב המשתנה השנתי המדיד לנושאי משרה**
- 7.6.1 סכום הרכיב המשתנה השנתי המדיד הניתן לחלוקה לכל נושאי משרה יקבע מראש, יותאם לסיכונים המהותיים של החברה ויותנה בביצועים ועמידה בקריטריונים כמפורט להלן, למעט תשלום קבוע, חודשי או שנתי, המשולם בעד שנת עבודתו הראשונה של נושא המשרה, המוגבל לכדי סכום בגובה של שש משכורות ואשר לגביו לא תחול חובת הפריסה כמפורט בסעיף 12 להלן.
- 7.6.2 עלות הרכיב המשתנה השנתי לנושא משרה לא תעלה על עלות רכיב התגמול הקבועים של נושא משרה בגין אותה שנה. על אף האמור, ועדת התגמול והדירקטוריון מוסמכים לקבוע כי שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של נושאי משרה (למעט המנכ"ל) יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי ובלבד שלא יעלה על 200% מהרכיב הקבוע השנתי. זאת, אם קבעו ועדת התגמול והדירקטוריון שקיימים תנאים המצדיקים זאת, הנוגעים לנסיבות מיוחדות חד פעמיות, שאינן חוזרות על עצמן כל שנה, ושאין חלים על קבוצה רחבה של נושאי משרה, ונרשמו נימוקים מיוחדים בעניין זה.
- כמו כן סך כל הרכיב המשתנה המדיד ובשיקול דעת כמפורט בסעיפים 7.4 לעיל ו-10 להלן, לא יעלה על 1 מיליון ש"ח וועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע תקרות נמוכות יותר לרכיב המשתנה המשולם במזומן. בהתאמה למידת עמידת נושא המשרה בתוכנית האישית שנקבעה לו, במסגרת האמור לעיל.
- (להלן: "תקרת הרכיב המשתנה השנתי").
- 7.6.3 ככל שעלויות הרכיב המשתנה השנתי חורגת מתקרת הרכיב המשתנה השנתי או שעלויות השכר הכוללת חורגת ממגבלת התגמול, והיא כוללת גם תשלום שנזקף בגין מענק פרישה, ניתן יהיה לדחות את זקיפת מענק הפרישה או חלק ממנו ובמקרה זה, בכל מקרה בו נושא משרה יסיים את עבודתו בחברה, בטרם נזקף מלוא מענק הפרישה, יופחת מענק הפרישה ו/או חלק ממנו, בהתאמה.
- 7.6.4 נושא המשרה רשאי לוותר על רכיב משתנה הוני או במזומן ו/או על חלק ממנו, באופן בו רכיב זה, או חלקו, לא ייחשבו חלק משכרו של נושא המשרה לכל דבר ועניין ובפרט לעניין מגבלות על שכרו מכוח הוראות הדין.
- 7.6.5 לצורך קביעת יעדי תוכנית התגמול האישית, יקבע לכל נושאי משרה ערך מטרות, במונחים של אחוז מסוים מיעד הרווח, מהרווח בפועל או במונחי משכורות או שילוב בין הנ"ל, וזאת בהתחשב בבכירות נושא המשרה, תרומתו לחברה ומידת השפעתו על התוצאות הכספיות של החברה, וכל זאת למקרה שנושא המשרה עמד ב-100% מיעדי הרכיב המשתנה המדיד להלן ובכפוף לתקרת הרכיב המשתנה השנתי ולתנאי הסף האמורים לעיל ("ערך מטרות"). יובהר כי ערך המטרה ביחס לנושאי המשרה בחברה ייקבע על ידי האורגנים המוסמכים בהתאם לדין ויכול שיתייחס גם לרכיב המשתנה של המענק השנתי האיכותי.
- 7.6.6 בכפוף למגבלות ולתנאים המפורטים בסעיף 7.5 לעיל, לכל נושא משרה, ככל שייקבעו יעדי תוכנית התגמול, כמפורט בסעיף 7.6.5 לעיל יקבע מקדם שישקף את אופן השגת כל אחד מיעדי תוכנית התגמול שנקבעו לנושא המשרה. המקדם האמור ייחס לכל אחד מהרכיבים יכול שיהיה נמוך מ-1 (אם נושא המשרה השיג רק חלק מיעדי התוכנית האישית) ויכול שיהיה גבוה מ-1 (אם ביצע נושא המשרה עלו בפועל על אלו שנקבעו לו כיעד), ובלבד שערכו של המקדם לא יפחת מ-0.7 ולא יעלה על 1.5 כאשר בתוך הטווח האמור המקדם יכול שיחושב באופן שאינו ליניארי.
- 7.6.7 הדירקטוריון יהיה רשאי לבצע התאמות ביעדים וטווחי הזכאות במהלך השנה, בהתקיים נסיבות מיוחדות, כגון שינויים משמעותיים אובייקטיביים או אקסוגניים בסביבה העסקית ו/או רגולטורית בה פועלת החברה, בכפוף לדין.
- 7.6.8 הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן יחושב עבור כל רכיב בנפרד, וסך סכומי מדדי הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן, שיחושבו בגין כל הרכיבים, על פי המשקל היחסי שיקבע לכל רכיב, יהווה את הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן המחושב לנושא משרה הרלוונטי כמכפלה של ערך המטרה.

15. מובהר כי החלק ברכיב משתנה שנתי המשולם במזומן שהינו בשיקול דעת, כאמור בסעיף 10 להלן, ומענק מיוחד אם וככל שיחולק כאמור בסעיף 12 להלן, אינם מותנים בעמידה בתנאי סף וכפופים לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון.

7.6.9 יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד שייקבעו לכל נושא משרה לצורך תשלום המענק המשולם במזומן יהיו מבוססים על יעדים כמותיים ואו איכותיים, וייגזרו, בין השאר, מתוכנית העבודה האסטרטגית של הקבוצה ואו מתוכניות העבודה של היחידה הארגונית אליה משויך ואו עליה ממונה נושא המשרה.

7.6.10 במסגרת יעדי תוכנית התגמול האישית ייכללו יעדים מבין היעדים המפורטים להלן, כולם או חלקם:

יעד תשואה נכסי עמיתים במסגרתו יינתן ביטוי להישגי הקבוצה בניהול כספי העמיתים (בביטוח מנהלים, פנסיה וגמל) במדידה על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים בהשוואה ל-4 קבוצות הביטוח הגדולות האחרות (וביחס לגמל ביחס ל-4 קופות הגמל הגדולות ביותר, לפחות) ("מדד תשואה עמיתים"). יעד בתחום ניהול סיכונים, תשואה על ההון, יעדים עסקיים, מקצועיים ואחרים ברמת היחידה הארגונית וביניהם מדדים פיננסיים חשבונאיים, ובין היתר: מדד רווחיות כגון LR ו-VNB; ערך גלום; מדדי תשואה עמיתים ומדד תשואה ביחס לכספי הנוסטר; מדד צמיחה ושימור; מדדי תפעול ושירות; מדד של השלמת אבני דרך בפרויקטים משמעותיים; יעדי מטרה בתחום ניהול סיכונים, לרבות ציות לנהלים פנימיים, טיפול בהמלצות ביקורת פנים, וליקויי SOX, וציות להוראות הדין; ומדד של התייעלות בעלויות והוצאות ויעדים הנגזרים מתוכנית העבודה שאושרה בדירקטוריון.

7.6.11 מובהר כי יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יכול שיהיו יעדים כמותיים ומדידים כאמור לעיל ברמת כלל החברה בלבד, כאשר היעדים של היחידה עליה ממונה נושא המשרה ואו היעדים האישיים יובאו בחשבון בקשר עם המענק השנתי האישי (המענק האיכותי) ואו בקשר עם המענק המיוחד כאמור בסעיף 10 להלן.

7.6.12 משקלם של המשתנים הפיננסיים, משתני שוק ומשתנים חשבונאיים מבין יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יהיה לפחות 50%, למעט ביחס לפונקציות בקרה, כהגדרתן בחוזר התגמול.

7.6.13 מנכ"ל החברה יכול שיהיה זכאי גם לתגמול שנתי משתנה. במקרה כזה, ייקבעו יעדי תוכנית תגמול שנתי מדיד ייעודיים למנכ"ל החברה והם יובאו לאישור האסיפה הכללית (לאחר דיון ואישור בוועדת התגמול ובדירקטוריון) כחלק מאישור תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל, ומדיניות התגמול תעודכן בהתאם.

7.6.14 פירוט היעדים בכל קטגוריית מדידה וכן המשקל היחסי של כל אחת מקטגוריות המדידה יותאם לכל נושא משרה, בהתאם לרמת הבכירות שלו ובהתאם ליחידה הארגונית אליה הוא משויך ואו עליה הוא ממונה ויאושר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

7.6.15 ביחס לנושא משרה הנמנה על מי מהאוכלוסיות המפורטות בסעיף 7.6.19 להלן, ייכללו גם היעדים הרלבנטיים המפורטים בסעיף 7.6.19 להלן.

7.6.16 היעדים יכול שייכללו גם יעדים אשר תקופת המדידה שלהם תהיה ארוכה משנה אחת (כאשר ניתן לתת משקלות שונים לכל אחת מהשנים), יעדים הכוללים השוואה לחברות רלוונטיות אחרות בענף, וכן יעדים המביאים לידי ביטוי קריטריונים של ניהול סיכונים.

7.6.17 ביחס ליעדים ארוכי טווח - בעת קביעת התגמול של נושא משרה המועסק תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה עבור יעד מסוים, תקופת המדידה עבור נושא משרה זה תוכל להיות קצרה ביחס לתקופת המדידה שנקבעה לנושא משרה אחרים.

7.6.18 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לקבוע את תנאי הרכיב המשתנה המשולם במזומן בגין כל שנה, בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו ובהתייחס למדדים המפורטים לעיל. למרות האמור ועדת התגמול והדירקטוריון לא יאשרו תגמול משתנה מותנה יעדי תוכנית תגמול, אלא בהינתן העדר הפסד בשנה בגינה ניתן תגמול משתנה.

7.6.19 **מתווה לקביעת בונס שנתי אישי לאוכלוסיות מיוחדות (שהינם נושאי משרה)**

7.6.19.1 **נושאי משרה המועסקים בניהול השקעות בפועל** - בקביעת התגמול לנושאי משרה בתחום ניהול ההשקעות יילקחו בחשבון פרמטרים כגון עמידה ביעדי השקעה, תשואה מול סיכון ומדדי ייחוס רלבנטיים, ולגבי ניהול כספי חוסכים באמצעות החברה - גם התשואה של כספי החוסכים בהתחשב ברמת הסיכון שנלקחה ואופק הזמן למדידה.

תקופת המדידה של רכיב משתנה התלוי בתוצאות ההשקעות לא תפחת משלוש שנים. ואולם מובהר כי ביחס לנושאי משרה המועסקים תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה, ניתן יהיה למדוד על פני תקופת זמן קצרה יותר.

7.6.19.2 **נושאי משרה בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.

7.6.19.3 **נושאי משרה בתחום הפיקוח והבקרה** -

במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי לנושאי משרה בתחום הפיקוח והבקרה - יתן האורגן המאשר את היעדים את דעתו לכך, שהיחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע של נושאי משרה בתחום הבקרה, יטה לטובת התגמול הקבוע בהשוואה ליחס זה אצל נושאי משרה אחרים בחברה וכי שיעורו של התגמול הקבוע יהיה בשיעור של 55% לפחות.

8. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי

- 8.1 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מנושאי המשרה, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס לכל אחד מנושאי המשרה. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שנושא המשרה יהיה זכאי.
- 8.2 המענק האישי יתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים שיכול ואינם ניתנים למדידה כמותית, בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלבנטי, טיב עבודתו ותרומתו ארוכת הטווח, כגון: יישום ביצוע וקידום תוכניות ויעדים בתוכניות העבודה של החברה; התייעלות; ייזום, הובלה וקידום פרויקטים ותהליכים; ציות לדיון ולרגולציה, ציות לנהלי החברה, ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם תחום אחריותו של נושא המשרה, שביעות רצון כללית.
- 8.3 במסגרת הדיון השנתי בדבר האפשרות להעניק מענק אישי שנתי (איכותי) לנושא משרה תוצג הערכת המנהל הישיר ביחס לביצועי נושא המשרה, בקשר עם הנושאים האמורים לעיל, הרלוונטים לאותו נושא משרה וביחס למבקר הפנימי, הערכת הביצועים תעשה על לאחר קבלת המלצת ועדת הביקורת ויו"ר הדירקטוריון.
- 8.4 בשים לב לקבוע בחוזר התגמול המעודכן, הוראות אלו לעניין מענק שנתי איכותי למי מנושאי המשרה בחברה יחולו גם בגין הרכיב השנתי המשתנה בגין שנת 2019, ככל שיוענק רכיב משתנה שנתי כאמור, ובלבד שסך הרכיבים המשתנים בגין שנת 2019 במצטבר לא יעלו על 3 חודשי שכר ברוטו.

9. רכיב משתנה - תגמול הוני

- 9.1 הענקת תגמול הוני לנושאי המשרה בחברה נועדה לשתף אותם בתוצאות פעילותה של החברה ולהוות תמריץ חיובי להמשך מתן השירותים לחברה במסירות ומקצועיות לטווח ארוך.
- 9.2 בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון, החברה יכולה להציע לעובדים ולנושאי משרה להשתתף בתוכנית להקצאת מניות חסומות ו/או מכשיר מבוסס מניות ו/או אופציות שניתנות למימוש למניות החברה (להלן: "מכשיר הוני"). במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות אופציות, ועדת התגמול תנמק בהמלצתה את עדיפות מכשיר הוני זה על פני מניות. הדירקטוריון יהא רשאי לאפשר לנושא משרה, לבחור בין תגמול משתנה המשולם במזומן לתגמול משתנה הוני, או לשילוב ביניהם, והכל כפי שיקבע על ידו.
- 9.3 בעת הענקת מכשיר הוני תקבע תקופת החזקה והבשלה מינימלית אשר ביחד לא תפחת משנתיים.
- 9.4 התוכנית תכלול בין היתר את הפרטים הבאים:
- 9.4.1 **מחיר מימוש** - ככל שיוענקו אופציות, מחיר המימוש שלהן במועד ההקצאה לכל כתב אופציה שיוקצה לא יפחת מממוצע מחיר הסגירה של מניית החברה ב-30 ימי המסחר האחרונים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד אישור ההקצאה על ידי ועדת התגמול ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מניית החברה ביום המסחר האחרון בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד האמור.
- 9.4.2 **תקרה להטבה במועד המימוש** - ההטבה תוגבל בתקרה שלא תעלה על 300% ממחיר המניה, כך שאופן מימוש הזכויות של נושא המשרה, במכשירים הוניים יוגבל לשיעור שלא יעלה על 300% ממחיר המניה, לעומת מחירה במועד הענקת המכשיר ההוני (במניות חסומות העמידה בתקרה להטבה תיבחן במועד בחינת העמידה ביעדי הביצוע).
- 9.4.3 **מועד הפקיעה של כתבי האופציה** - מועד זה לא יהיה מאוחר מחלוף ארבע שנים ממועד ההבשלה של המנה ההונית האחרונה שהוענקה לניצע.
- 9.4.4 **תנאי מימוש, פקיעה והאצה של כתבי האופציה** או של מניות חסומות במקרה של עזיבת החברה (עקב פיטורין, התפטרות ומקרי מוות או נכות חו"ח), ככל שיחולו.
- 9.4.5 **חלוקת ההקצאה למנות** - ההקצאה של התגמול ההוני יכול שתיעשה בדרך של הענקת שנתיות או בהקצאה מראש למספר שנים, כאשר השווי של התגמול ההוני ייקבע במועד ההענקה. לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 5.6 לעיל, חישוב שווי התגמול ההוני לשנה יבוצע באופן שהשווי של תגמול הוני שהוענק בגין שנה מסוימת, כפי שהוא במועד ההענקה, ייוחס במלואו לשנה שבגינה ניתן וזאת בהתאם לממוצע שווי תגמול ההוני שניתן בגין אותה שנה ואולם במקרה בו תבוצע הקצאה מראש למספר שנים, בגין אותן שנים, תהא רשאית החברה, בכפוף להוראות כל דין, לחלק את השווי הכולל כפי שהוא במועד ההענקה באופן זהה לכל אחת מהשנים. יובהר כי אין באמור כדי לגרוע מהוראות חוק תגמול בכירים.

10. מענקים מיוחדים

- 10.1 הדירקטוריון וועדת התגמול יהיו רשאים להחליט מעת לעת על מתן מענק חד-פעמי, בין היתר, בגין מאמצים ניכרים מצד נושא המשרה, לרבות במסגרת ביצוע עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה. מענק מיוחד כאמור, ינתן בנסיבות מיוחדות (להלן: "מענק מיוחד").
- 10.2 מענק מיוחד כאמור לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס ובמקרים מיוחדים לא יעלה על 6 חודשי שכר בסיס. יובהר כי ככל שמתחייב על פי דין, במקרה שמענק כאמור ינתן בדיעבד, ללא שנקבעו יעדים מראש בגינו, הרי שמענק זה, יבוא במקום, כל או חלק, מהמענק האישי האיכותי כאמור בסעיף 8 לעיל בגין אותו נושא משרה.
- 10.3 ככל שישולם מענק מיוחד לנושא משרה, הוא נפרד ואינו קשור למתווה לקביעת רכיב משתנה אישי. המענק ישולם במזומן אולם יהיה כפוף להוראות לגבי היחס בין הרכיב המשתנה לרכיב הקבוע ולהסדרי התשלום שנקבעו לגביו, לרבות פריסה, החלות לגבי נושאי משרה בהתאם למדיניות תגמול זו.

11. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית

- במקרה בו נושא משרה יעבוד בחברה רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב סיום הסכם העסקה או פיטורים, יהיה נושא המשרה זכאי לחלק יחסי מהרכיב המשתנה בגין אותה שנה בהתאם לתקופת עבודתו בחברה בשנה כאמור מתוך השנה הקלנדארית הרלוונטית בכללותה (על בסיס חישוב יומי וכולל תקופת הודעה מוקדמת). במקרה בו נושא המשרה יעבוד רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב תחילת העסקה בחברה, החברה תהיה רשאית לשלם לו תגמול משתנה מלא, בגין אותה שנה ובלבד שעבד לפחות שישה (6) חודשים באותה שנה.
- מנכ"ל החברה יהיה רשאי לאשר זכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית גם במקרה של התפטרות.
- אין באמור לעיל, כדי לגרוע מיתר ההסדרים החלים על הרכיב המשתנה בהתאם למדיניות תגמול זו.

12. פריסת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה

- 12.1 במטרה לבסס את הרכיב המשתנה המשולם במזומן בראיה ארוכת טווח, תבוצע פריסה של הרכיב המשתנה המשולם במזומן באופן שחלק המהווה לפחות 50% מסך התגמול המשתנה של נושא המשרה יידחה לתשלום בשנים הבאות, וישולם רק במקרה בו תעמוד החברה בתנאי השחרור שייקבעו, והכל בכפוף לאמור בחוזר התגמול ובמדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כפי שתהיה בתוקף מעת לעת. בכל מקרה, בגין כל שנה קלנדארית לא ישולם תגמול העולה על מגבלת התגמול.
- 12.2 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים להחיל את כללי השיחרור שייקבעו כאמור גם ביחס לחלקים מהמענק המשתנה שנפרסו בעבר אך טרם שולמו. באופן שביחס לשנים אלו, רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה, רק במקרה בו בשנת השיחרור הרלבנטית ביחס אליו יתקיימו כל התנאים הבאים:
- כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה כלל ביטוח ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה.
- לא עמדה כלל ביטוח ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד כלל ביטוח ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם כלל ביטוח ולרבות פעולות הונית שיבוצעו עד למועד הפרסום.
- 12.3 מובהר כי שיעור הפריסה של התגמול המשתנה, יכול להשתנות ככל שחוזר התגמול יאפשר זאת ובהתאם למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה.
- 12.4 ככל שסך התגמול לנושא משרה בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום וסך הרכיב המשתנה אינו עולה על 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והדחיה האמור בסעיף זה. ככל שתידרש פריסה יחולו ההוראות המפורטות להלן.
- לעניין זה, "תקרה לתשלום" - כהגדרתה בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש];
- 12.5 בחינת פריסת המרכיב המשתנה תחול על הרכיב המשתנה כמכלול באופן שפריסה של רכיב מסוים ברכיב המשתנה עשויה לבוא כנגד אי פריסה של רכיב אחר בתגמול המשתנה ובלבד שהתגמול המשתנה הכולל ייפרס כאמור לעיל.
- 12.6 התשלומים הנדחים במזומן יהיו צמודים למדד. לעניין סעיף זה: "מדד הבסיס" - המדד הידוע במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה השנתי. התשלומים הנדחים יכול ויישאו ריבית, בשיעור שייקבע על ידי הדירקטוריון.
- 12.7 כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה החברה ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה.
- 12.8 לא עמדה החברה ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד החברה ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם החברה ולרבות פעולות הונית שיבוצעו עד למועד הפרסום. עוד יובהר, כי במקרה של סיום יחסי עובד-מעביד, לא יוקדמו תשלומים נדחים, להם זכאי נושא משרה בגין השנים הקודמות והוראות סעיף זה יחולו עליהם ועל הרכיב המשתנה לו זכאי נושא המשרה בגין השנה שבמהלכה הסתיימו יחסי עובד-מעביד (אם וככל שיהיה זכאי). תשלום נדחה, אשר שולם לאחר סיום יחסי עובד-מעביד, אינו בגדר "מענק פרישה".

12.9 על אף האמור לעיל, במקרה של סיום העסקת נושא משרה עקב מוות, נכות או מחלה קשה, לא יחולו ההוראות האמורות לעיל לעניין פריסת תגמול משתנה¹⁶, ונושא המשרה ו/או שאיריו יהיו זכאים לקבל את היתרה הנדחית בתשלום מיידי. האמור לעיל יחול גם במקרה של מוות, נכות או מחלה קשה כאמור של נושא משרה שפרש מתפקידו בחברה.

12.10 הוראות אלו לעיל לעניין תנאי הבשלת חלק רכיב התגמול המשתנה יחולו, בהתאמה, גם ביחס לתגמול משתנה נדחה מכוח מדיניות התגמול הקודמת של החברה, ועל אף האמור לעניין זה במדיניות התגמול הקודמת הנ"ל.

12.11 ביטול או הפחתת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה על פי שיקול דעת

- במועד קבלת ההחלטה על התגבשות הזכאות לתגמול המשתנה השנתי, בנוסף לדרישה לעמידה בתנאי הסף, במקרים מיוחדים וחריגים ומנימוקים שיצינו, הדירקטוריון, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, יהיה רשאי להפחית מסכומי הרכיב המשתנה השנתי של נושא המשרה, ואף לבטלו כליל במקרים הבאים: לצורך שמירה על יציבות גוף מוסדי ועל איתנות הונו העצמי.
 - במועד תשלום הרכיב המשתנה כלל ביטוח אינה עומדת ביחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות פעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
 - במקרה של תשואות שליליות בכספים המנוהלים על ידי החברה עבור עמיתים ומבוטחים, שהינן לפי שיקול דעת הדירקטוריון חריגות לרעה באופן משמעותי ביחס לשוק.
- במידה שנערכה הפחתה במענקים עקב צרכי הקבוצה כאמור, יהא רשאי הדירקטוריון לנייד את המענקים שהופחתו לשנים הבאות, ויהא רשאי לקבוע כי תשלומם בשנים הבאות יהא כפוף לעמידה בתנאי הסף הרלבנטיים באותן שנים, כאמור בסעיף 7.5 לעיל.

13. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים

13.1 נושא משרה יחזיר לחברה, סכומים ששולמו לו כרכיב משתנה, במסגרת תנאי כוהונתו והעסקתו (להלן: "**השבה**"), וזאת בתנאים שייקבעו, ובהתקיימותן של נסיבות חריגות במיוחד.

13.2 בלי לגרוע מכל סעד העומד לחברה על פי דין, ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו תנאים ונסיבות לביצוע השבה, זהות המשיבים, לרבות סכומי ההשבה או שיעורי ההשבה ההולמים סוגי נסיבות שונים, בהתאם ובכפוף לאמור בחוזר התגמול, כפי שיהיה מעת לעת, שיכלול, לכל הפחות, את אלה:

- שולמו לנושא המשרה סכומים, על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של קופת גמל שבניהולה (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית) ולאור הצגתם מחדש של הנתונים היה אמור להיות משולם לנושא המשרה סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- שולמו לנושא המשרה סכומים, בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לו סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- קביעה של ועדת תגמול כי נושא משרה היה שותף להתנהגות שגרמה נזק חריג לחברה או לחוסכים באמצעותה, לרבות: הונאה או פעילות לא חוקית אחרת, הפרת חובת אמונים, הפרה מכוונת או התעלמות ברשלנות חמורה ממדיניות החברה, כלליה ונהליה.

לעניין זה, "**נזק חריג**" ובכלל זה, הוצאה כספית משמעותית בשל קנסות או עיצומים שהוטלו על החברה על ידי רשויות מוסמכות על פי דין, או על פי פסק דין, פסק בורר, הסדר פשרה וכדומה. לעניין זה מובהר כי נזק לא יחשב כנזק חריג (למעט במקרים של הכרעה שיפוטית בהונאה או הפרת חובת אמונים), ככל שסכומם אינו עולה על 5% מההון העצמי של החברה במועד קרות הנזק החריג. לגבי נזק העולה על הסף האמור תבחן הגדרתו כנזק חריג בהתאם לנסיבות העניין.

הנזק החריג ייוחס לשנה בה בוצע המעשה בגינו נגרם הנזק ולפיכך יובהר כי תשלומם של הנזק החריג לא ייחשב כהוצאה בשנה השוטפת לעניין חישוב המענק השוטף, והכל לפי קביעת ועדת התגמול.

13.3 לגבי נושא משרה, שאינו מנכ"ל, שוועדת התגמול קבעה שלא הייתה לו השפעה מהותית על הנסיבות המפורטות בסעיפים 13.2(א)-(ב) לעיל, ניתן שלא לדרוש השבה וחלף זאת, לקזז את הסכומים כאמור מסכום רכיבים משתנים שישולמו לנושא המשרה בעתיד, אם וככל שישולמו.

13.4 אם יתברר כי לא שולם, בחלקו או במלואו, רכיב מתנאי כוהנה והעסקה לנושא המשרה על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של כלל ביטוח או של קופות הגמל (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית), או בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כלל ביטוח או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור הצגתם מחדש של הנתונים או של רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לנושא המשרה סכום גבוה מזה ששולם בפועל, תזכה החברה את נושא המשרה בחלק התשלום החסר ותעמיד לזכותו כל זכות שהייתה עומדת לו אילו היה מחושבים תנאי כוהנה והעסקה מלכתחילה על בסיס הנתונים או רמת הסיכון כפי שהוצגו מחדש.

16. לרבות מענקי פרישה, תשלומים נדחים ו/או אופציות.

- 13.5 ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו אם התקיימו נסיבות חריגות להשבה כאמור לעיל ואת סכום ההשבה; ההחלטה בדבר קיומן של נסיבות חריגות וסכום ההשבה ייקבעו בשים לב, בין היתר, לנזק, לאחריות נושא המשרה, סמכויותיו, מידת מעורבותו והצעדים שנקט למניעת הנזק.
- 13.6 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע את מועדי ההשבה כך שיתבצעו תוך תקופה סבירה בהתחשב בגודל הסכום אותו נדרש נושא המשרה להשיב.
- 13.7 החברה תנקוט באמצעים העומדים לרשותה, בנסיבות העניין, לרבות באמצעים משפטיים, להשבת סכומים הטעונים השבה לפי סעיף זה.
- 13.8 סכומים ששולמו לנושא משרה יהיו ברי השבה למשך תקופה של חמש שנים ממועד הענקת הרכיב המשתנה, לרבות לגבי רכיבים נדחים (להלן: "**תקופת ההשבה**"). ואולם, תקופת ההשבה לגבי רכיב משתנה ששולם לנושא משרה תוארך בשנתיים נוספות, אם במהלך תקופת ההשבה קבעו ועדת תגמול והדירקטוריון כי התקיימו נסיבות המחייבות השבה, כמפורט להלן:
- 13.8.1 החברה פתחה בהליך בירור פנימי לגבי כשל מהותי;
- 13.8.2 אם נודע לחברה שרשות מוסמכת, לרבות רשות מוסמכת מחוץ לישראל, פתחה בהליך בירור מנהלי או חקירה פלילית כנגד החברה או נושאי משרה בה;
- 13.8.3 רשות מוסמכת פתחה בהליך בירור כאמור בקשר עם הונאה או הפרת חובת אמונים של נושא משרה בחברה.
- 13.9 מובהר כי נושא משרה לא יידרש להשיב לחברה סכומים העולים על התשלום שקיבל בפועל (נטו ממס).

14. **תנאים נלווים והטבות נוספות לנושאי משרה**

- 14.1 מעבר לאמור במדיניות זו, התגמול לנושאי משרה עשוי לכלול מרכיבים נוספים שהחברה נוהגת לעיתים להעניק לכלל עובדיה, או לחלק מהם, כגון: החזר הוצאות, חניה, שי לחגים, השתלמויות, הנחה ברכישת מוצרי החברה, נופשים וכו'.
- 14.2 החברה תהיה רשאית, ובמקרים הנדרשים על פי דין - חייבת, לאשר לנושאי משרה, לפי העניין תנאים נלווים נוספים לשכר הבסיס, בין היתר, כמפורט להלן:
- 14.2.1 **הפרשות פנסיוניות וביטוח אובדן כושר עבודה** - החברה תהיה רשאית להפריש עבור נושא המשרה בגין מלוא שכרו, הפרשות למוצר פנסיוני שייבחר על ידי נושא המשרה בהתאם להוראות הדין. ביצוע הפרשות החברה לביטוח פנסיוני יותנה בניכוי מתאים של חלק נושא המשרה בהפרשות מתוך שכרו של נושא המשרה ויכול שיהיה על כל או חלק מרכיבי התגמול, כולל על רכיבים נלווים נוספים הנכללים בשכר הבסיס ו/או מגולמים בו. בנוסף, החברה רשאית לבטח את נושא המשרה בביטוח אובדן כושר עבודה ולהשתתף בעלות ביטוחים נוספים / לממנם. החברה רשאית להתיר לנושא המשרה להמיר את סכומי ההפרשה בגין תגמולים שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 14.2.2 **פיצויי פיטורין** - החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה פיצוי פיטורין מלאים הן בפיטורין והן בהתפטרות.
- 14.2.3 **קרן השתלמות** - החברה רשאית להפריש לקרן השתלמות בהתאם לשיעורים המוכרים על פי הדין ותעביר סכומים אלו לקרן השתלמות על פי בחירתו של נושא המשרה על בסיס מלוא שכר הבסיס. נושא המשרה יהיה רשאי להמיר את סכומי ההפרשה שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 14.2.4 **רכב** - החברה רשאית להעמיד לרשות נושאי המשרה ולשימושם רכב כמקובל בענף, אשר ישמש, בין היתר, לצורך מילוי תפקידים ויתכן שאף בתוספת גילום מלא. החברה תהיה רשאית לשאת בהוצאות הכרוכות בשימוש ובאחזקת הרכב והכל לפי הנהלים הנהוגים בחברה. החברה תהיה רשאית להעניק לנושא המשרה תשלום שווה ערך חלף האמור.
- 14.2.5 **תקשורת** - החברה רשאית להעמיד לרשות נושא המשרה טלפון נייד לשימוש האישי על פי בחירת החברה כמקובל בחברה. כמו כן, החברה תהיה רשאית להעמיד לנושא המשרה אמצעי מיכון (מחשב נייד וכדומה) לצורכי עבודתו בהתאם לנהלי החברה.
- 14.2.6 **ארוחות / אש"ל** - החברה תהיה רשאית לאפשר לנושא המשרה לעשות שימוש בהסדר תשלום עבור ארוחות ואש"ל במהלך שעות העבודה וכן תהיה זכאית לאפשר החזר הוצאות, כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 14.2.7 **חופשה שנתית** - החברה תהיה רשאית להעניק לנושא המשרה חופשה שנתית בהיקף שלא יעלה על 25 יום בשנה ובכל מקרה לא פחות מהקבוע בדין. החברה תהיה רשאית לאפשר לנושא המשרה לצבור ולפדות ימי חופשה שנתית כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 14.2.8 **חופשת מחלה** - נושא משרה יהיה זכאי להעדר מהעבודה בשל מחלה על פי הוראות חוק דמי מחלה. החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה תשלום מלא עבור ימים בהם נעדר מהעבודה עקב מחלה החל מיום ההיעדרות הראשון כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת. נושא המשרה יהיה זכאי לצבור ימי מחלה כפי שיקבע בנהלי החברה, אולם לא יהיה זכאי לפידיון ימי מחלה.
- 14.2.9 **דמי הבראה** - החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה דמי הבראה בסכום המקובל בחברה, אך לא פחות מהקבוע בדין.
- 14.2.10 החברה תהיה רשאית לשלם עבור נושאי המשרה דמי חבר לאגודות מקצועיות.

- 14.2.11 החברה תהיה רשאית לשלם עבור נושאי המשרה דמי מינוי לעיתונים ולספרות מקצועית.
- 14.2.12 החברה תהיה רשאית לשלם לנושאי המשרה עבור השתלמויות, פרסי עידוד, הצטרפות לנסיעת תמרוץ לסוכנים, בדיקות סקר ופעילות רווחה.
- 14.2.13 החברה תהיה רשאית לשלם לנושאי המשרה גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות, כמפורט לעיל.
- 14.2.14 **פטור, שיפוי וביטוח לנושא משרה**
- 14.2.14.1 החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה, שאושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, תביא החברה את כתבי השיפוי המתוקנים לאישור בפני האורגנים המוסמכים בהתאם להוראות הדין.
- 14.2.14.2 בלי לגרוע מהאמור לעיל, החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה כאמור יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובעלות שאינה מהותית לחברה.
- 14.2.14.3 החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.
- 14.2.14.4 החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.

15. הסדרי פרישה

מענק פרישה

- 15.1 מעבר לתשלום פיצויי פיטורים, ובכפוף לתנאי הזכאות הנקובים בסעיף 15.6 להלן, החברה תהיה רשאית להעניק לנושא משרה מענק פרישה חד-פעמי שווה ערך לגובה של עד 4 חודשי שכר בסיס. גובה מענק הפרישה האמור יקבע במועד חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה או לאחר מכן ובלבד שלא יקבע בסמוך למועד פרישתו. בנוסף, בעת סיום יחסי עובד-מעביד תהיה החברה רשאית, בהחלטת האורגנים המוסמכים, להגדיל לנושא המשרה את מענק הפרישה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. כמו כן, לחברה שמור שיקול דעת מיוחד להגדלת מענק הפרישה במקרה שבו נושא המשרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. לחלופין, במקום מענק הפרישה הנזכר לעיל, במקרים חריגים ויוצאי דופן, רשאית החברה לקבוע כי במקרה שבו נושא משרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה, יהיה זכאי נושא המשרה לפיצויי פיטורין סטוטוריים מוגדלים בגובה של עד 200% בכפוף לתנאים שייקבעו וזאת חלף כל מענק (הסתגלות או פרישה) כאמור בסעיף זה לעיל.
- 15.2 החברה תהא רשאית להתנות בהסכם עם נושא המשרה כי במקרה בו נושא המשרה לא ביצע את עבודתו לשביעות רצון החברה בתקופת ההודעה המוקדמת, במקרה של הפרת חובת אי התחרות כן במקרה של שלילה על פי דין של זכאות נושא המשרה לפיצויי פיטורים נושא המשרה לא יהיה זכאי למענקי פרישה כאמור לעיל.
- 15.3 במסגרת השיקולים והקריטריונים שתשקול החברה באשר לקביעת ולהגדלת מענק הפרישה, כאמור לעיל, יילקחו בחשבון איזה מבין השיקולים הבאים המתייחסים, בין היתר לנסיבות הפרישה, תקופת הכהונה, תפקידיו, כישוריו, ביצועי החברה בתקופת הכהונה ותרומתו של נושא המשרה להשגת יעדי החברה, להשאת רווחיה, ולניהול כספי החוסכים באמצעותה, התגמול השנתי שקיבל במהלך תקופת הכהונה, וכן המלצת מנכ"ל החברה.
- 15.4 מענק הפרישה ¹⁷ יסווג כרכיב משתנה ויפרס בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו לעניין מענק פרישה, כמפורט להלן. למען הסר ספק מובהר כי התאמות שיבוצעו בהפרשות למענק הפרישה במהלך שנות ההעסקה, לא ייבדקו לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 5.6 לעיל.
- 15.5 קביעת תנאי פרישה לנושאי משרה יהיו בכפוף לאישור הדירקטוריון, לאחר שקיבל את אישור ועדת התגמול.
- 15.6 תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור אשר עולה על סך של שלוש חודשי שכר בסיס, יהיה כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת נושא המשרה, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כמפורט בסעיף 12 לעיל.
- 15.7 אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכויות קיימות או נצברות, לרבות זכויות בגין תנאי פרישה.
- 15.8 נושא משרה לא יהיה זכאי למענק פרישה במקרה שסיום יחסי העבודה נבע מהתפטרותו בתוך שנתיים מתחילת עבודתו (אך למעט אם ההתפטרות אירעה בתוך 12 חודשים ממועד העברת שליטה בחברה).
- 15.9 היקף המענק המפורט לעיל הוא ההיקף המקסימלי שיהיה בסמכות ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע בהתאם לעקרונות המפורטים לעיל.

17. תגמול בגין מענק פרישה שהוא מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים והמועסקים בחברה.

16. הסדרים בסיום עבודה

16.1 אי תחרות

- 16.1.1 בכפוף להוראות הדין, נושאי המשרה יתחייבו בכתב, במועד חתימתם על הסכם העסקה בחברה, להימנע מתחרות עם החברה, בתחום עסקיה, למשך תקופה של מספר חודשים (בין 3 ל-9 חודשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד) כפי שייקבעו בהסכם העסקה. ככל שהחברה תסכים לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת ולסיים יחסי עובד מעביד, החברה תהא רשאית למנות את תקופת אי התחרות החל ממועד סיום העסקה שיקבע.
- 16.1.2 בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, תשלום בגין תקופת התחייבות לאי תחרות לא ייחשב כמענק פרישה, ככל שנמנע מנושא המשרה לעבוד בתקופה זו בחברות מתחרות בתחום עיסוקה של החברה.

16.2 הודעה מוקדמת

- 16.2.1 נושא משרה יהיה זכאי לתקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים ובמקרים מיוחדים לא תעלה על 9 חודשים. תקופת ההודעה המוקדמת לכל נושא משרה תקבע על ידי הדירקטוריון בהמלצת ועדת התגמול טרם חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה.
- 16.2.2 במהלך תקופת ההודעה המוקדמת יידרש נושא המשרה להמשיך ולמלא את תפקידו, אלא אם יחליט המנכ"ל לשחרר אותו ממחויבות זו, באופן מלא או חלקי, והוא יהיה זכאי להמשיך כל תנאי הכהונה וההעסקה ללא שינוי.

17. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות

- 17.1 מדיניות התגמול תהיה בתוקף למשך 3 שנים: 2020, 2021 ו-2022 ואחת לשלוש שנים לפחות תובא לאישור מחדש של האורגנים המוסמכים בחברה. בעת אישור מדיניות התגמול, יבחנו תנאי העסקה ביחס למקובל בקבוצות ההשוואה הרלבנטיות, באותה עת.
- 17.2 בלי לגרוע מהאמור בסעיף 16.1 לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יבחנו, מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את יישומה של מדיניות התגמול וכן את הצורך בהתאמתה ועדכונה, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים. שינויים במדיניות התגמול, ככל שיהיו, יאושרו בהתאם להוראות הדין.
- 17.3 ביחס לכל שנה קלנדארית, האורגנים הרלוונטיים של החברה יהיו רשאים לסטות או לשנות את מדיניות התגמול במתכונתה הנוכחית, לפי שיקול דעתם, על אף האמור, יובהר כי, ועדת התגמול, הדירקטוריון ו/או המנכ"ל, לפי העניין, יהיו רשאים לשנות את מדיניות התגמול ביחס לנושאי המשרה ובלבד שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 10% ביחס לכל נושא משרה. שינוי לא מהותי בתנאי התגמול של נושא משרה, שכפוף למנכ"ל, לא יהיה טעון אישור של הדירקטוריון או ועדת תגמול אם אושר בידי המנכ"ל והוא בהתאם למדיניות התגמול. לעניין זה "שינוי לא מהותי" - שינוי שיביא לכך שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 5% ביחס לכל נושא משרה.
- 17.4 יצוין כי בהתאם להוראות הדין, לרבות חוק תגמול בכירים, החברה עשויה לשאת בעלויות נוספות בגין העסקתם של נושאי משרה בה בהתאם לתנאי מדיניות זו.
- יודגש, כי מסמך זה מהווה מסמך מדיניות וקווים מנחים ולפיכך אין בו כדי להקים כל זכות לנושאי המשרה ו/או לכל צד שלישי אחר, ובכלל כך לא תהיה למי מהם זכות לטעון כלפי החברה כי היא חייבת לפעול על פי מדיניות התגמול. ההוראות הקבועות בהסכמי העסקה, הסכמים קיבוציים ותוכניות התגמול האישיות שאושרו כדין גוברות על הוראות מדיניות התגמול.
- 17.5 יובהר כי יישום מדיניות תגמול זו יעשה בכפוף לכך שלא יהיה בכך משום הפרה של הוראות דין לרבות דיני העבודה בדגש על חוקי הגנת השכר, לרבות הכרעות של בית המשפט במקרים פרטניים או אישורים שניתנו על ידו.
- 17.6 מדיניות תגמול זו תגובה בנהלים אשר יכללו תיאור של הגורמים המעורבים בתהליך התכנון, האישור, והניטור של המדיניות ושל הסכמי התגמול.

18. הוראת מעבר

- 18.1 הוראות מדיניות תגמול זו יחולו על הסכמי תגמול שאושרו מיום התחילה ואילך, אלא אם כן נאמר אחרת.
- 18.2 בכפוף לאמור לעיל, למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות נושאי המשרה בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה, הקיימות ביום התחילה וכן בזכויות שנצברו ו/או נוצרו ו/או שייצברו בגין תקופות קודמות וזאת עד למועד התאמתם למדיניות או עד למועד הנדרש להתאמתן בהתאם להוראת הדין הרלבנטית כאמור (להלן: "זכויות שנצברו")¹⁸.
- 18.3 יובהר כי זכויות שנצברו לא יילקחו בחשבון לצורך חישוב התקורות הקבועות במדיניות זו ביחס לתגמול גם אם מועד תשלומם בפועל מאוחר יותר ליום התחילה או למועד לכניסתה לתוקף של הוראת הדין, לרבות אופציות שהוענקו כאמור ושהתשלום בגינם הופרש.
- 18.4 יובהר כי אם וכאשר בהתאם לחוק תגמול בכירים, ההוצאה השנתית החזויה בגין תגמול של נושא משרה תעלה על מגבלת התגמול, יופחת תגמול נושא המשרה בהתאם, באיזה מרכיבי התגמול שלו.
- 18.5 ככל שהוראות חוזר התגמול יתעדכנו בעתיד, ניתן יהיה להתאים את תנאי התגמול בהתאם, באישור ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 18.6 החברה תהיה רשאית לשלם לנושא משרה רכיב משתנה שנדחה וטרם שולם לו בהתאם להוראות סעיף 6(ג)(2)(ט)(1) לחוזר התגמול עד ליום 11 ביולי 2019 ושליפי הוראות חוזר התגמול אין חובה לדחותו.

¹⁸ מובהר כי אין בהוראות מדיניות התגמול כדי להחמיר מעבר להוראות המעבר הקבועות בחוזר התגמול ולתיקון לחוזר ולחוק תגמול בכירים, ואין בהן כדי לפגוע בזכויות שהוראות המעבר שנקבעו, לרבות ביחס לתקופות עבר, נועדו למנוע פגיעה בהן.

מדיניות תגמול - כלל חברה לביטוח בע"מ

1. הגדרות

למונחים המאוזכרים במדיניות תגמול זו תהא המשמעות המופיעה להלן לצידם:

"בעל תפקיד מרכזי" - כהגדרתו בחוזר התגמול וכפי שיוחלט על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת.

"דוחות כספיים" - דוחות כספיים מאוחדים ומבוקרים שנתיים של כלל החזקות, המפורסמים לבעלי המניות של כלל החזקות.

"החברה" - כלל ביטוח וכלל החזקות, אלא אם נאמר אחרת.

"הממונה" - הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.

"העברת שליטה" - משמעה עסקה לפיה הנאמן ו/או כל אחד אחר המחזיק במניות השליטה בכלל החזקות יעביר את השליטה בכלל החזקות, ו/או כלל החזקות תעביר את השליטה בכלל ביטוח, לצד ג'. האמור יכלול כל העברה של שליטה, כהגדרתה להלן, לרבות העברה על ידי נאמן ופעולה שבעקבותיה החברה תהפוך מחברה ללא בעל שליטה לחברה עם בעל שליטה, ולמעט העברת שליטה שבעקבותיה החברה תהיה חברה ללא בעל שליטה.

"שליטה" - לענין זה כמשמעותה בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

"הצמדה למדד" - הצמדה לעליה במדד המחירים לצרכן, ביחס הרלבנטי, לפי העניין. אם בתקופה מסוימת תהיה ירידה במדד המחירים לצרכן, שיעור הירידה כאמור יופחת משיעור העלייה העתידי, ככל שתהיה עליה כאמור.

"חוזר התגמול" - חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" מיום 11 ביולי 2019 אשר עדכן והחליף את חוזר גופים מוסדיים מס' 2014-9-2 "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים", מיום 10 באפריל 2014 ("חוזר התגמול המקורי"), כפי שתוקן ביום 7 באוקטובר 2015 במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2015-9-31 ("התיקון לחוזר התגמול המקורי").

"חוק החברות" - חוק החברות, התשנ"ט-1999.

"חוק תגמול בכירים" - חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016.

"יחס כושר פירעון" - כהגדרתו בנספח לחוזר גופים מוסדיים מס' 2017-1-9 "יישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס (1.6.2017) (Solvency II) (להלן: "חוזר הסולבנסי").

"יחס כושר פירעון מינימלי" - יחס כושר פירעון הנדרש בהתאם לתקופת הפריסה שהוגדרה על ידי רשות שוק ההון.

"יום התחילה" - מועד אישור מדיניות זו על ידי האורגנים המוסמכים בחברה.

"כלל ביטוח" - כלל חברה לביטוח בע"מ.

"כלל החזקות" - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ.

"מדיניות תגמול" - כמשמעותה בחוזר התגמול, לרבות מדיניות תגמול בהתאם לסעיף 267א(א) לחוק החברות.

"מענק פרישה" - כל תגמול המשולם לנושא משרה, בסיום תקופת העסקה, מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים המועסקים בחברה.

"נאמן" - נאמן למניות השליטה בחברה, שמונה על ידי הממונה בחודש אוגוסט 2013.

"נושא משרה" - כהגדרתו בחוזר התגמול למעט דירקטור.

"עובד" - לרבות נושא משרה.

"עובד מפתח" - כפי שיוגדר על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת ובלבד שאינו נושא משרה כהגדרתו בחוק החברות.

"עלות שכר" - כל תשלום בעד ההעסקה, לרבות הפרשות מעסיק, תשלום בעד פרישה, רכב והוצאות השימוש בו וכל הטבה או תשלום אחר.

"קבוצת כלל" או **"הקבוצה"** - החברות הנמנות על קבוצת כלל החזקות.

"רווח" - רווח כולל (לאחר מס) של כלל החזקות כפי שיוצג בדוחות הכספיים המאוחדים של כלל החזקות לתום השנה הרלוונטית (כולל רווח/הפסד חד-פעמי ולרבות ביצועים כספיים של חברות שיירכשו בעתיד על ידי כלל החזקות).

"רכיב קבוע" או **"רכיב משתנה"** - כהגדרתם בחוזר התגמול.

"שכר בסיס חודשי" - שכר חודשי (ברוטו) לא כולל רכיבי שכר משתנים (ככל שמשולמים) ורכיבי שכר נלווים כגון: מענקים שונים, רכב, טלפון, החרז הוצאות וכיוצא באלה, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר (לרבות: הפרשות לביטוחי מנהלים ו/או קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו').

"שכר בסיס" - עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, החרז הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.

"תנאי כהונה והעסקה" - כהגדרתם בחוק החברות.

"תקנות הגמול" - תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000.

"תשואה על ההון" - הרווח (הכולל) בשנת המענק מחולק בהון העצמי ליום 31.12 על פי הדוחות הכספיים השנתיים לשנה שקדמה לשנת המענק.

"עובדי קבלן המועסקים אצל החברה" - עובדים של קבלן כוח אדם שהחברה היא המעסיק בפועל שלהם, ועובדים של קבלן שירות המועסקים במתן שירות אצל החברה; לעניין זה,

"קבלן כוח אדם", "קבלן שירות", "מעסיק בפועל" - כהגדרתם בחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1996.

2. כללי

- 2.1 מסמך זה נועד להגדיר, לתאר ולפרט את מדיניות התגמול לנושאי המשרה, דירקטורים, בעלי תפקיד מרכזי ועובדים אחרים בחברה כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה לאחר אישור וקבלת המלצת ועדת התגמול של החברה.
- 2.2 מדיניות התגמול נקבעה בהתאם להוראות תיקון 20 לחוק החברות, להוראות חוזר התגמול ולקבוע בחוק תגמול בכירים.
- 2.3 מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה, בעלי תפקיד מרכזי ועובדים אחרים בחברה, וכן אשר לשיקולים העומדים בבסיס קביעתם, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי העובד הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו.
- 2.4 מדיניות התגמול נערכה בהתחשב באופייה של כלל ביטוח, כגוף מוסדי המנהל כספי ציבור, ובשים לב לגודלה של כלל החזקות, אשר נכללת במדד תל - אביב 100.
- 2.5 ניסוח מדיניות התגמול בלשון זכר הינו מטעמי נוחות בלבד והיא מיועדת לנשים וגברים כאחד.

3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול

- 3.1 מדיניות התגמול נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח תוך התחשבות בניהול הסיכונים שלה ובין היתר בהתחשב בשיקולים הבאים:
 - 3.1.1 היקף נכסי הקבוצה ונכסי החיסכון המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן אופי ומורכבות פעילותה.
 - 3.1.2 מצבה הפיננסי של הקבוצה בכלל והחברה בפרט, לרבות, נזילות ויחס כושר פירעון, לרבות של הגופים המוסדיים בקבוצה.
 - 3.1.3 הבטחת התאמתם של תמריצים לניהול מושכל של כספי חוסכים באמצעות הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתייחס לתשואה וסיכון בטווח ארוך.
 - 3.1.4 היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים.
 - 3.1.5 היכולת לגייס ולשמר מנהלים ועובדים איכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות ייחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה.
 - 3.1.6 היכולת לתמרץ מנהלים ועובדים להשגת רמה גבוהה של ביצועים עסקיים, תוך נטילת סיכונים מושכלת וסבירה, וזאת בהתייחס לחברה, לגופים המוסדיים בקבוצה ובהתייחס לכספי חוסכים באמצעות.
 - 3.1.7 יצירת איזון ראוי בין מרכיבי תגמול שונים, מרכיבים קבועים מול משתנים, קצרי טווח מול ארוכי טווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים), למול תגמול במכשירים הוניים.
 - 3.1.8 הלימה של תנאי התגמול את גודל החברה, הגופים המוסדיים ואופי פעילותן.
 - 3.1.9 הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.2 בגיבוש מדיניות התגמול, נשקלו, בין היתר, רמות השכר ותנאי ההעסקה הנהוגים בחברה ובחברות דומות לה, תוך מתן דגש על הגברת התחרותיות של החברה בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה וכן נלקחו בחשבון היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים ויושמו הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.3 החברה פועלת בהתאם להוראות חוק תגמול בכירים ועמדות הממונה הרלבנטיות לתגמול בעלי תפקידים בגופים מוסדיים וכן תביא בחשבון, בבואה לקבוע את התגמול המרבי לבעל תפקיד מרכזי, אסדרות צפויות שעשויות להיות להן השלכה מהותית על מדיניות התגמול, שפורסמה טיטה שלהן, לרבות תזכירי חוק.

4. מיפוי בעלי תפקיד מרכזי

- 4.1 בהתאם לחוזר התגמול, החברה מיפתה את בעלי התפקיד המרכזי בחברה בהתאם להגדרות הרלוונטיות בחוזר התגמול.
- 4.2 החברה תבחן מעת לעת את מיפוי בעלי התפקיד המרכזי, בהתאם לשינויים הרגולטוריים ו/או לשינויים במנגנוני התגמול ולכל הפחות אחת לשנה.
- 4.3 עובד שנכלל בקבוצת בעלי התפקיד המרכזי יעודכן על כך על ידי תחום משאבי האנוש.

5. מרכיבי התגמול

א. דירקטורים

5.1 שכר דירקטורים (למעט יו"ר דירקטוריון) וחברי ועדות השקעה

שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים, דירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון) וחברי ועדות השקעה שאינם עובדי הקבוצה לרבות נציגים חיצוניים ונציגים בלתי תלויים, כפי שייחזקו מעת לעת, יהיה הגמול המירבי שניתן לשלם לרבות בגין מומחיות כפי שיקבע על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת ולפי הוראות חוזר התגמול. כמו כן, יהיו הדירקטורים האמורים זכאים להחזר הוצאות בהתאם לתקנות הגמול. דירקטורים וחברי ועדות השקעה כאמור לא יהיו זכאים לרכיב משתנה בשל כהונתם בחברה¹.

ככל שמדובר בדירקטורים אשר בעל השליטה בחברה נושא בשכרם ובהעדר מניעה חוקית לכך, יכול וההתחשבות בגין שכרם תבוצע, בהתאם לעקרונות האמורים ובמסגרת הסכם ניהול, אם וככל שיקבע, בין כלל החזקות לבין בעל השליטה, כפי שיאושר מעת לעת, על ידי אסיפת בעלי המניות של כלל החזקות.

החברה יכול ותישא בהוצאות נוספות בגין דירקטורים וחברי ועדות השקעה המכהנים בחברה בתקופת כהונתם, כגון בגין השתלמויות, השתתפות באירועי חברה, חניה, הטבות במוצרי פרט של החברה להם זכאים עובדי החברה, שי לחג וכו'.

5.2 יו"ר דירקטוריון²

תגמול יושב ראש הדירקטוריון ייקבע בהתחשב בתגמול דירקטור חיצוני בחברה, בהיקף המשרה שלו ובהתייחס לשיקולים שמפורטים בסעיף 6(ב) לחוזר התגמול. יו"ר דירקטוריון בגוף מוסדי בקבוצה לא יהיה זכאי לרכיב שכר משתנה בשל כהונתו כיו"ר. לתקרת שכרו הקבוע של יו"ר הדירקטוריון ראה סעיף 7.2 להלן.

ב. בעלי תפקיד מרכזי (לרבות נושאי משרה)

5.3 התגמול הכולל של בעל תפקיד מרכזי עשוי להיות מורכב מהרכיבים העיקריים הבאים (כולם או חלק מהם):

5.3.1 **שכר בסיס חודשי (רכיב קבוע)** - מרכיב תגמול זה נועד לתגמל את בעל התפקיד המרכזי עבור ביצוע תפקידו בחברה ועבור הזמן המושקע בביצוע מטלות התפקיד השוטפות באופן יומיומי. השכר מבטא את כישוריו של בעל התפקיד המרכזי (כגון: ניסיונו, הידע שהוא מביא לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו, הסמכות המקצועית וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

5.3.2 **תנאים נלווים** - מרכיב תגמול זה כולל תנאים סוציאליים המחויבים על פי דין ותנאים נלווים נוספים, כגון קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, הפרשות לפיצויים, ביטוח אובדן כושר עבודה, ימי הבראה, חופשה, מחלה, הוצאות נסיעה, קרן השתלמות, עיתון, העמדת רכב, סבסוד הוצאות הסעדה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו'.

5.3.3 **תגמול משתנה המשולם במזומן (בנוסף)** - מרכיב תגמול זה נקבע בהתאם לביצועים של בעל התפקיד המרכזי ותוצאות החברה, כמפורט בהרחבה להלן.

5.3.4 **תגמול משתנה הוני** - מרכיב תגמול זה נועד ליצור זהות אינטרסים בין כלל בעלי המניות של כלל החזקות לבין בעל התפקיד המרכזי באמצעות מחיר המניה. כמו כן נועד מרכיב זה לעודד ולחזק את הזדהותם של מקבלי תגמול זה עם החברה בכלל ובראיה ארוכת טווח בפרט. כמו כן, היות ותוכנית תגמול הונית הינה ארוכת טווח במהותה, היא מהווה גם תמריץ חיובי עבור מקבלה להמשיך לעבוד בחברה לאורך זמן ולסייע בהשגת יעדי החברה, תוכנית העבודה שלה ומדיניותה. בנוסף, היותה של התוכנית ארוכת טווח מחזקת את ההלימה בין מרכיב תמריץ זה לבין מדיניות ניהול הסיכונים בחברה.

5.4 מובהר כי מרכיבי התגמול המפורטים במדיניות תגמול זו מהווים רף עליון שביחס אליו תיקבענה תוכניות התגמול האישיות לבעלי תפקיד מרכזי. יודגש כי החברה אינה מחויבת להעניק את כל המרכיבים המפורטים לעיל (למעט כמתחייב על פי חוק) ואינה מחויבת להעניק את השיעור המקסימאלי שנקבע בכל אחד מן המרכיבים. כלל שיוענק תגמול נמוך מהתגמול המתואר במדיניות תגמול זו, לרבות ביחס לבעל תפקיד בתפקיד דומה בקבוצה, הדבר לא יהווה חריגה מהוראות מדיניות תגמול זו.

5.5 התשלום לנושא משרה המעניק שירותים לחברה כקבלן עצמאי או באמצעות חברה (ככל שהדבר מותר בהתאם לחוזר התגמול), ישקף את עלות רכיבי התגמול (בתוספת מיסים כדון) בהתאם למדיניות התגמול.

1. מובהר כי האמור לא יחול ביחס לנושאי משרה בחברה שמכהנים בנוסף כדירקטורים בחברות הקבוצה, וזאת ביחס לתגמול המשולם להם מאת הגוף שבו אינם מכהנים כדירקטורים. בנוסף וככל שתפקידים כדירקטורים הינו משני לתפקידים כנושאי משרה, כהונתם כדירקטורים כאמור לא תשפיע על התגמול המשתנה שישולם להם מאת החברה.

2. לעניין תנאי העסקתו של יו"ר הדירקטוריון של החברה המכהן בתפקידו במועד אישור מדיניות תגמול זו, אשר אושר באסיפת בעלי המניות של כלל החזקות ביום 26 במאי 2016, לרבות לעניין זכויות קימות שנצברו על פי הסכם קודם מיום 5 ליוני 2013 ("ההסכם הנוכחי"), ראו את דוח זימון האסיפה הכללית של כלל החזקות מיום 21 באפריל 2016 (אסמכתא 01-054490-2016).

6. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים

- בעת בחינה ואישור של תנאי כהונה והעסקה של בעל תפקיד מרכזי תינתן התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים, ככל שהם רלבנטיים לו:
- 6.1 השכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו.³
 - 6.2 תפקידו של בעל התפקיד המרכזי, תחומי אחריותו ותורמתו הצפויה להשגת יעדי החברה.
 - 6.3 הסכמי שכר קודמים של בעל התפקיד המרכזי.
 - 6.4 היחס שבין עלות השכר של בעל תפקיד מרכזי לבין עלות השכר של שאר עובדי החברה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל החברה, בפרט היחס לעלות השכר הממוצע ועלות השכר החצינית של שאר העובדים כאמור והשפעת הפערים על יחסי העבודה בחברה.⁴
 - 6.5 שוויו הכלכלי של התגמול הכולל, על כל מרכיביו, לרבות התייחסות לתוצאות העסקיות של החברה, וככל שהתגמול כולל יעדים ומדדים, בחינה של היעדים והמדדים, בין היתר, לאור מדיניות ניהול הסיכונים של החברה ועל מנת לוודא שאין במדיניות התגמול כדי ליצור תמריצים לנטילת סיכונים מעבר לכך.
 - 6.6 איזון בין רכיב משתנה ככל שמשולם, לבין הרכיב הקבוע באופן שכלל, שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי, בגין שנה מסוימת, לא יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לסעיף 9.6.2 להלן.
 - 6.7 בהתאם להוראות חוזר התגמול, הרכיב הקבוע יהווה חלק משמעותי מסך התגמול של בעל תפקיד מרכזי. בקביעת האיזון המתאים בין רכיב קבוע לרכיב משתנה יש להתחשב בניסיון בעל התפקיד, מומחיותו, כישוריו, בכירותו, אחריותו וביצועיו וכן בצורך לעודד התנהגות תומכת במסגרת ניהול הסיכונים, באיתנות הפיננסית ארוכת הטווח של החברה ובניהול זהיר של כספי החוסכים באמצעותה.
 - 6.8 הוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בשלו (תגמול קבוע ומשתנה), לפי עלות השכר הכוללת לשנה (שכר קבוע ומשתנה) כפי שחושבה במועד האישור בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים⁵ ולא תעלה על הגבוה מבין (1) שני מיליון וחצי שקלים (2.5 מיליון ש"ח) בשנה⁶ ("מגבלת הסכום") (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-35⁷ (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי" ו-"מגבלת התגמול")⁸. יובהר כי בכפוף למגבלת התגמול, הדירקטוריון רשאי לאשר תגמול לנושא משרה גם אם בגין תגמול כאמור תישא החברה בעלות מס נוספת בגין "עלות הוצאה עודפת" קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה, בהתאם למנגנון הקבוע בחוק תגמול בכירים.
 - 6.9 יובהר כי מגבלת השכר המינימלי יכול ותשתנה והיא תהיה צמודה לשיעור השינוי בשכר המינימלי, כאמור בחוק תגמול בכירים. כמו כן במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים⁹ והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים¹⁰ יעודכן התגמול לאחר קבלת אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, בשיעור מתאים כאמור.
 - 6.10 מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליון ש"ח (3.5 מיליון) בשנה.

3. יצוין, כי ביחס לחלק מנושאי המשרה עליהם חלה מדיניות תגמול זו, כפופה החברה להוראות רגולטוריות ספציפיות המתנות את העסקת נושאי המשרה באישור הרגולטור (כגון: מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, יועץ משפטי, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים, מנהל מערכות מידע ומבקר פנימי) וכן קובעות כישורים הנדרשים מבעלי תפקידים מסוימים, ולפיכך לגבי אותם נושאי משרה תתייחס החברה גם לאישורים ולקריטריונים שנקבעו באותן הוראות.

4. נכון למועד אישור המדיניות, ובהתאם להוראות המדיניות ביחס לעלות שכרם של המנכ"ל והיו"ר, היחס הוא כדלקמן: מנכ"ל ביחס לעובדים בחברה למעט המנכ"ל - 19:1 חציין ו-14:1 ממוצע; יו"ר ביחס ליתר העובדים למעט יו"ר (מנומלל ל-100% משרה) - 16:1 חציין ו-12:1 ממוצע; נושאי משרה (עלות ממוצעת, כולל מנכ"ל ויו"ר) ביחס ליתר העובדים שאינם נושאי משרה - 9:1 חציין ו-7:1 ממוצע. הנתונים חושבו על בסיס עלות תגמול בפועל לחודשים ספטמבר-2018 ואוגוסט 2019 בהתאם להיקף משרתם של עובדי חברות הקבוצה (למעט עובדי סוכנויות הקבוצה, עובדים שעתיים ועובדי קבלן). ועדת התגמול והדירקטוריון בחנו את היחס המפורט לעיל שבין תנאי הכהונה והעסקה של נושאי המשרה לשכר של שאר עובדי הקבוצה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל הקבוצה, ובפרט את היחס לשכר הממוצע ולשכר החציני של עובדים כאמור, וסברו כי לא צפויה לפערים אלו השפעה מהותית על יחסי העבודה בחברה.

5. מובהר כי לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון תגמול שההוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים.

6. צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין.

7. בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, בהתאם למנגנון שייקבע על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

8. ההוצאה תחושב בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, כמפורט בחוק תגמול בכירים, כפי שיהיו מעת לעת, וכפי שיאושר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

9. לרבות אובדן כושר עבודה.

10. לרבות תגמול בעד שעות נוספות.

7. שכר בסיס חודשי

7.1 בעלי תפקיד מרכזי

שכר הבסיס החודשי של בעל תפקיד מרכזי, יקבע בין השאר בהתייחס, לתפקיד אליו הוא מתמנה או בו הוא מכהן, הסמכות והאחריות הכרוכות בתפקיד, וכן בשים לב להשכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי, הישגיו והסכמים קודמים עם בעל התפקיד המרכזי (ככל שקיימים) ובלבד שבכל מקרה המשכורת החודשית לא תעלה על תקרת שכר הבסיס החודשי שנקבעה לנושאי המשרה כמפורט בסעיף 7.2 להלן וניתן יהיה להצמידה למדד.

7.2 נושאי משרה

תקרת שכר הבסיס החודשי לנושאי משרה בחברה הינה כדלקמן:

7.2.1 יו"ר דירקטוריון¹¹ ומנכ"ל¹² - תקרת שכר הבסיס החודשי תקבע כך שסך התגמול לא יעלה על האמור בסעיפים 6.8 ו-6.9 לעיל.

7.2.2 יתר נושאי המשרה - הרכיבים הקבועים בתגמול יהיו בפער מהותי מעלות התגמול הקבוע של המנכ"ל.

7.3 תקרת שכר הבסיס החודשי הנזכרת לעיל הינה בגין 100% משרה.

7.4 ניתן יהיה להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר בסיס חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה מעבר למגבלת התגמול.

7.5 כמו כן, ניתן יהיה להצמיד למדד את שכר הבסיס החודשי ובלבד שלא יעלה על מגבלת התגמול.

7.6 רמת השכר שתקבע, תבטא את כישוריו של נושא המשרה (לרבות, ניסיונו, הידע שהוא מביא עמו לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

7.7 החברה תהיה רשאית לקבוע כי בשל היות נושאי המשרה בעלי תפקיד הנהלה או תפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אמון אישי, כמשמעותם בחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, לא יחול חוק זה על נושאי המשרה ואלה לא יהיו זכאים לתגמול עבור עבודה בשעות נוספות או בזמן המנוחה השבועית.

7.8 בנוסף למשכורת הבסיס ניתן יהיה לקבוע, ביחס לבעל תפקיד מרכזי שהוא גורם בקרה¹³, זכאות לרכיב קבוע שנתי נוסף, שלא יעלה על שתי משכורות. שישולם בנוסף לשכר הבסיס החודשי ("הרכיב הנוסף"). לא תקום זכאות להפרשות סוציאליות בגין הרכיב הנוסף. הרכיב הנוסף לא יכלול במסגרת תקרות השכר, כמפורט לעיל. במקרה בו בעל התפקיד המרכזי כאמור, יועסק בחלק משנה קלנדארית, הוא יהיה זכאי לחלק יחסי של הרכיב הנוסף בלבד.

8. עלויות העסקת עובדים ובעלי תפקיד מרכזי

8.1 גוף מוסדי בקבוצה לא יישא בעלויות העסקתו של עובד או בעל תפקיד מרכזי בו בשל כהונתו בתאגיד אחר, לרבות כהונה בתאגיד אחר שהוא חלק מהקבוצה וכל גוף מוסדי בקבוצה יישא בעלויות העסקת עובד או בעל תפקיד מרכזי בו, בהתאם להיקף המשרה, הסמכות והאחריות באותו גוף מוסדי ויכול שהדבר יבוצע באמצעות מודל התחשבות שיקבע בין החברות בקבוצה, על פי אישורם של האורגנים המוסמכים. ככל שמדובר בנושא משרה או בעל תפקיד מרכזי או עובד בגוף מוסדי בקבוצה המכהן בנוסף כנושא משרה או בעל תפקיד או עובד, בגוף אחר בקבוצה, יכול ששכרו המלא ישולם על ידי אחד מן הגופים כאמור, בכפוף להתחשבות שתבוצע בין הצדדים¹⁴.

8.2 כל התגמולים לבעל תפקיד מרכזי בגוף מוסדי ישולמו לבעל התפקיד המרכזי ולא לגורם אחר לרבות חברה בשליטתו של בעל התפקיד המרכזי, למעט אם הותר והוסכם אחרת. אין באמור כדי לגרוע מהאפשרות, לפיה במקרה בו עובד נושא במספר תפקידים, ונושא בתפקיד בגופים נוספים בקבוצה מעבר לתפקידו בגוף המוסדי, ישולם שכרו מהגוף מוסדי, ותבוצע התחשבות בין הגופים. לעניין זה: "בעל תפקיד מרכזי" - למעט דירקטור ולמעט חבר ועדת השקעות שאינם עובדי הקבוצה.

8.3 גוף מוסדי בקבוצה יפעל על מנת שעובד או בעל תפקיד מרכזי בו לא יקבל כל תגמול בשל כהונתו בגוף המוסדי מגורם אחר, ובכלל זה משולט בגוף המוסדי או ממחזיק מהותי בגוף מוסדי בלא שולט.

לעניין זה -

"שולט" - לרבות קרובו או תאגיד אחר שבשליטתו.

"מחזיק מהותי" - כהגדרתו בסעיף 41ד לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קרובו או תאגיד אחר בשליטתו.

11. ביחס ליו"ר הדירקטוריון המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר באסיפה הכללית ביום 26 במאי 2016 וביום 18 בדצמבר 2016. לשכרו החודשי של היו"ר כפי שאושר כאמור לעיל, נוספים בפועל רכיבי שכר סטנדרטיים, לרבות הפרשות לקרן השתלמות ולתגמולים מעל התקרה שהומרו לשכר, שווי וגילום רכב. התוספות האמורות הן תוספות לשכר יסוד.

12. ביחס למנכ"ל החברה המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר על ידי האסיפה הכללית ביום 14 באוגוסט 2018. עלות העסקתו של המנכ"ל כפופה למגבלת התגמול ובכל מקרה סך התגמול כהגדרתו בחוק תגמול בכירים לא יעלה על 3.5 מיליון ש"ח בשנה.

13. גורם בקרה, כהגדרתו בחוק התגמול.

14. מובהר כי אין בכהונתו של נושא משרה בגוף מוסדי, שאינו דירקטור, כדירקטור בחברה בת של הגוף המוסדי כדי לפגוע בחישוב הרכיב המשתנה של אותו נושא משרה.

9. תגמול משתנה - מענקים

כללי

- 9.1 מדיניות התגמול של החברה מבוססת, בין היתר, על ההנחה לפיה על התגמול הכולל של חלק מעובדי החברה ובעלי תפקיד מרכזי בה, להיות מושפע, מתוצאותיה העסקיות של החברה, המתבטאות, בין השאר, ברווחיות החברה, וכן מתרומתו האישית של כל עובד להשגתה והכל בהתחשב במגבלות הקבועות בחוק תגמול בכירים.
- 9.2 למען הסר ספק, מובהר כי בכפוף להוראות הדין, התגמול המשתנה אשר ישולם לעובד בהתאם למדיניות התגמול, ככל שישולם, אינו ולא ייחשב כחלק משכרו הרגיל של העובד, לכל דבר ועניין ולא יהווה בסיס לחישוב ואו לזכאות ואו לצבירה של זכות נלווית כלשהי, לרבות ובלי לגרוע מכלליות האמור, לא ישמש כרכיב הנכלל בתשלום חופשה, פיצויי פיטורים, הפרשות פנסיוניות וכו'.
- 9.3 מובהר כי יו"ר הדירקטוריון של החברה אינו זכאי לרכיב שנתי משתנה והמנכ"ל יכול שיהיה זכאי לרכיב שנתי משתנה בהתאם להרכב התגמול שיאושר לו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה.

9.4 מתווה לקביעת רכיב משתנה מדיד לבעלי תפקיד מרכזי¹⁵

- 9.4.1 לצורך תשלום רכיב משתנה מדיד המשולם במזומן ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן, תיקבע, מדי שנה, תוכנית יעדים וממדים לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי הזכאים לכך, אשר מבוססת על סדרה של יעדים וממדים ברמת החברה ואו, ברמת היחידה הארגונית ואו ברמה האישית, אשר ייגזרו בין היתר, מתוכנית העבודה של החברה, והכל עד לתקרה כפי שתקבע בתוכנית האישית השנתית האמורה (להלן: "תוכנית תגמול אישית" ו-"יעדי תוכנית התגמול").
- 9.4.2 המדדים והיעדים שעליהם מבוסס הרכיב המשתנה המדיד לשנה מסוימת ייקבעו באופן שנועד לעודד שיפור בתהליכים העסקיים ובהתנהלות העסקית של החברה, במטרה לעודד הגדלת רווחיות לאורך זמן ותוך התחשבות בניהול סיכונים.
- 9.4.3 תוכנית תגמול שנתי מדיד הכוללת התייחסות לרכיב משתנה שנתי מדיד לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי בחברה, תיערך על בסיס המתווה שלהלן ובכפוף לעקרונות הקבועים בו ותובא לידיעתו של כל בעל תפקיד מרכזי כאמור. תוכנית התגמול יכול ותותאם בהתאם לעדכונים בתוכנית העבודה של החברה או בנסיבות אחרות רלבנטיות, לרבות במקרה של שינוי או קידום בתפקיד.

9.5 מגבלות ותנאי סף לרכיב המשתנה השנתי המדיד

- 9.5.1 תנאים מקדימים להענקת רכיב משתנה שנתי מדיד¹⁶ לבעלי תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת בתום השנה בגינה ניתן תגמול משתנה הינם:
- א. יחס כושר פירעון שלא יפחת מיחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות בהתחשב בפעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
- ב. העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון בע"מ המוכרים כהון רובד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר סולבנטי ("נסיבות משהות").
- (להלן: "תנאי סף").

ביחס לתנאי הסף האמור בסעיף א לעיל, רשאים ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סברו שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.

9.6 קריטריונים לקביעת הרכיב המשתנה השנתי המדיד לבעל תפקיד מרכזי

- 9.6.1 סכום הרכיב המשתנה השנתי המדיד הניתן לחלוקה לכל בעל תפקיד מרכזי יקבע מראש, יותאם לסיכונים המהותיים של החברה ויותנה בביצועים ועמידה בקריטריונים כמפורט להלן, למעט תשלום קבוע, חודשי או שנתי, המשולם בעד שנת עבודתו הראשונה של בעל התפקיד המרכזי, המוגבל לכדי סכום בגובה של שש משכורות ואשר לגביו לא תחול חובת הפריסה כמפורט בסעיף 13 להלן.
- 9.6.2 עלות הרכיב המשתנה השנתי לבעל תפקיד מרכזי לא תעלה על עלות רכיבי התגמול הקבועים של בעל התפקיד המרכזי בגין אותה שנה. על אף האמור, ועדת התגמול והדירקטוריון מוסמכים לקבוע כי שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי (למעט המנכ"ל) יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי ובלבד שלא יעלה על 200% מהרכיב הקבוע השנתי. זאת, אם קבעו ועדת התגמול והדירקטוריון שקיימים תנאים המצדיקים זאת, הנוגעים לנסיבות מיוחדות חד פעמיות, שאינן חוזרות על עצמן כל שנה, ושאינן חלים על קבוצה רחבה של בעלי תפקיד מרכזי, ונרשמו נימוקים מיוחדים בעניין זה.

כמו כן סך כל הרכיב המשתנה המדיד ובשיקול דעת כמפורט בסעיפים 9.4 לעיל ו-10 להלן, לא יעלה על 1 מיליון ש"ח ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע תקרות נמוכות יותר לרכיב המשתנה המשולם במזומן, בהתאמה למידת עמידת בעל התפקיד המרכזי בתוכנית האישית שנקבעה לו, במסגרת האמור לעיל.

(להלן: "תקרת הרכיב המשתנה השנתי").

¹⁵ המנכ"ל יכול שלא יהיה זכאי לרכיב משתנה שנתי או שיהיה זכאי לחלק מהרכיב המשתנה (מדיד, איכותי, הוני ואו מיוחד), בשים לב לתנאי הכהונה שנקבעו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה למנכ"ל.

¹⁶ מובהר כי החלק ברכיב משתנה שנתי המשולם במזומן שהינו בשיקול דעת, כאמור בסעיף 10 להלן, ומענק מיוחד אם וככל שיחולק כאמור בסעיף 12 להלן, שאינם מותנים בעמידה בתנאי סף וכפופים לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון.

- 9.6.3 ככל שעלו הרכיב המשתנה השנתי חורגת מתקרת הרכיב המשתנה השנתי או שעלו השכר הכוללת חורגת ממגבלת התגמול, והיא כוללת גם תשלום שנזקף בגין מענק פרישה, ניתן יהיה לדחות את זקיפת מענק הפרישה או חלק ממנו ובמקרה זה, בכל מקרה בו נושא משרה יסיים את עבודתו בחברה, בטרם נזקף מלוא מענק הפרישה, יופחת מענק הפרישה ו/או חלק ממנו, בהתאמה.
- 9.6.4 העובד רשאי לוותר על רכיב משתנה הוני או במזומן ו/או על חלק ממנו, באופן בו רכיב זה, או חלקו, לא ייחשבו חלק משכרו של העובד לכל דבר ועניין ובפרט לעניין מגבלות על שכרו מכוח הוראות הדין.
- 9.6.5 לצורך קביעת יעדי תוכנית התגמול האישית, יקבע לכל בעל תפקיד מרכזי ערך מטרה, במונחים של אחוז מסוים מיעד הרווח, מהרווח בפועל או במונחי משכורות או שילוב בין הנ"ל, וזאת בהתחשב בבכירות בעל התפקיד המרכזי, תרומתו לחברה ומידת השפעתו על התוצאות הכספיות של כלל החזקות, וכל זאת למקרה שבעל התפקיד המרכזי עמד ב-100% מיעדי הרכיב המשתנה המדיד להלן ובכפוף לתקרת הרכיב המשתנה השנתי ולתנאי הסף האמורים לעיל ("ערך מטרה"). יובהר כי ערך המטרה ביחס לנושאי המשרה בחברה ייקבע על ידי האורגנים המוסמכים בהתאם לדין ויכול שיתייחס גם לרכיב המשתנה של המענק השנתי האיכותי.
- 9.6.6 בכפוף למגבלות ולתנאים המפורטים בסעיף 9.5 לעיל, לכל בעל תפקיד מרכזי, ככל שייקבעו יעדי תוכנית התגמול, כמפורט בסעיף 9.6.5 לעיל יקבע מקדם שישקף את אופן השגת כל אחד מיעדי תוכנית התגמול שנקבעו לבעל תפקיד מרכזי. המקדם האמור ביחס לכל אחד מהרכיבים יכול שיהיה נמוך מ-1 (אם בעל תפקיד מרכזי השיג רק חלק מיעדי התוכנית האישית) ויכול שיהיה גבוה מ-1 (אם ביצועי בעל תפקיד מרכזי עלו בפועל על אלו שנקבעו לו כיעד), ובלבד שערכו של המקדם לא יפחת מ-0.7 ולא יעלה על 1.5 כאשר בתוך הטווח האמור המקדם יכול שיחושב באופן שאינו ליניארי.
- 9.6.7 הדירקטוריון יהיה רשאי לבצע התאמות ביעדים וטווחי הזכאות במהלך השנה, בהתקיים נסיבות מיוחדות, כגון שינויים משמעותיים אובייקטיביים או אקסוגניים בסביבה העסקית ו/או רגולטורית בה פועלת החברה, בכפוף לדין.
- 9.6.8 הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן יחושב עבור כל רכיב בנפרד, וסך סכומי מדדי הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן, שיחושבו בגין כל הרכיבים, על פי המשקל היחסי שיקבע לכל רכיב, יהווה את הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן המחושב לבעל תפקיד מרכזי הרלוונטי כמכפלה של ערך המטרה.
- 9.6.9 יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד שייקבעו לכל בעל תפקיד מרכזי לצורך תשלום המענק המשולם במזומן יהיו מבוססים על יעדים כמותיים ו/או איכותיים, וייגזרו, בין השאר, מתוכנית העבודה האסטרטגית של הקבוצה ו/או מתוכניות העבודה של היחידה הארגונית אליה משויך ו/או עליה ממונה בעל תפקיד מרכזי.
- 9.6.10 במסגרת יעדי תוכנית התגמול האישית יכללו יעדים מבין היעדים המפורטים להלן, כולם או חלקם: יעד תשואה נכסי עמיתים במסגרתו ינתן ביטוי להישגי הקבוצה בניהול כספי העמיתים (בביטוח מנהלים, פנסיה וגמל) במדידה על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים בהשוואה ל-4 קבוצות הביטוח הגדולות האחרות (וביחס לגמל ביחס ל-4 קופות הגמל הגדולות ביותר, לפחות) ("מדד תשואה עמיתים"). יעד בתחום ניהול סיכונים, תשואה על ההון, יעדים עסקיים, מקצועיים ואחרים ברמת היחידה הארגונית וביניהם מדדים פיננסיים חשבונאיים, ובין היתר: מדד רווחיות כגון LR ו-VNB; ערך גלום; מדדי תשואה עמיתים ומדד תשואה ביחס לכספי הנוסטרו; מדד צמיחה ושימור; מדדי תפועל ושירות; מדד של השלמת אבני דרך בפרויקטים משמעותיים; יעדי מטרה בתחום ניהול סיכונים, לרבות ציות לנהלים פנימיים, טיפול בהמלצות ביקורת פנים, וליקויי SOX, וציות להוראות הדין; ומדד של התייעלות בעלויות והוצאות ויעדים הנגזרים מתוכנית העבודה שאושרה בדירקטוריון.
- 9.6.11 מובהר כי יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יכול שיהיו יעדים כמותיים ומדידים כאמור לעיל ברמת כלל החברה בלבד, כאשר היעדים של היחידה עליה ממונה בעל התפקיד המרכזי ו/או היעדים האישיים יובאו בחשבון בקשר עם המענק השנתי האישי (המענק האיכותי) ו/או בקשר עם המענק המיוחד כאמור בסעיף 12 להלן.
- 9.6.12 משקלם של המשתנים הפיננסיים, משתני שוק ומשתנים חשבונאיים מבין יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יהיה לפחות 50%, למעט ביחס לפונקציות בקרה, כהגדרתן בחוזר התגמול.
- 9.6.13 מנכ"ל החברה יכול שיהיה זכאי גם לתגמול שנתי משתנה. במקרה כזה, ייקבעו יעדי תוכנית תגמול שנתי מדיד ייעודיים למנכ"ל החברה והם יובאו לאישור האסיפה הכללית (לאחר דיון ואישור בוועדת התגמול ובדירקטוריון) כחלק מאישור תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל, ומדיניות התגמול תעודכן בהתאם.
- 9.6.14 פירוט היעדים בכל קטגורית מדידה וכן המשקל היחסי של כל אחת מקטגוריות המדידה יותאם לכל בעל תפקיד מרכזי, בהתאם לרמת הבכירות שלו ובהתאם ליחידה הארגונית אליה הוא משויך ו/או עליה הוא ממונה ויאושר, ביחס לנושאי המשרה, על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 9.6.15 ביחס לבעל תפקיד מרכזי הנמנה על מי מהאוכלוסיות המפורטות בסעיף 9.7 להלן, יכללו גם היעדים הרלבנטיים המפורטים בסעיף 9.6.10 להלן.
- 9.6.16 היעדים יכללו גם יעדים אשר תקופת המדידה שלהם תהיה ארוכה משנה אחת (כאשר ניתן לתת משקלות שונים לכל אחת מהשנים), יעדים הכוללים השוואה לחברות רלוונטיות אחרות בענף, וכן יעדים המביאים לידי ביטוי קריטריונים של ניהול סיכונים.

9.6.17 תקופת המדידה של יעד הקשור בתוצאות ניהול ההשקעות של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה לא תפחת משלוש שנים.

9.6.18 ביחס ליעדים ארוכי טווח- בעת קביעת התגמול של בעל תפקיד מרכזי המועסק תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה עבור יעד מסוים, תקופת המדידה עבור בעל תפקיד מרכזי זה תוכל להיות קצרה ביחס לתקופת המדידה שנקבעה לבעלי תפקיד מרכזי אחרים.

9.6.19 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לקבוע את תנאי הרכיב המשתנה המשולם במזומן בגין כל שנה, בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו ובהתייחס למדדים המפורטים לעיל. למרות האמור ועדת התגמול והדירקטוריון לא יאשרו תגמול משתנה מותנה יעדי תוכנית תגמול, אלא בהינתן העדר הפסד בשנה בגינה ניתן תגמול משתנה.

9.7 מתווה לקביעת בונוס שנתי מדיד לאוכלוסיות מיוחדות (בעלי תפקיד מרכזי)

9.7.1 **בעלי תפקיד מרכזי המועסק בניהול השקעות בפועל** - בקביעת התגמול המדיד לבעל תפקיד מרכזי בתחום ניהול ההשקעות יילקחו בחשבון פרמטרים כגון עמידה ביעדי השקעה, תשואה מול סיכון ומדדי ייחוס רלבנטיים, ולגבי ניהול כספי חוסכים באמצעות החברה - גם התשואה של כספי החוסכים בהתחשב ברמת הסיכון שנלקחה ואופק הזמן למדידה.

תקופת המדידה של רכיב משתנה התלוי בתוצאות ההשקעות לא תפחת משלוש שנים. ואולם מובהר כי ביחס לבעלי תפקיד מרכזי המועסקים תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה, ניתן יהיה למדוד על פני תקופת זמן קצרה יותר. האמור בסעיף זה יחול גם ביחס לעוסקים בניהול השקעות בפועל שאינם בעלי תפקיד מרכזי.

9.7.2 **בעל תפקיד מרכזי, עובדים וגורמים העוסקים בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.

9.7.3 **בעל תפקיד מרכזי בתחום הפיקוח והבקרה** - במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי לבעלי תפקיד מרכזי בתחום הפיקוח והבקרה, יתן הארגון המאשר את היעדים את דעתו לכך, שהיחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע של בעלי תפקיד מרכזי בתחום הבקרה, יטה לטובת התגמול הקבוע בהשוואה ליחס זה אצל בעלי תפקיד מרכזי אחרים בחברה וכי שיעורו של התגמול הקבוע יהיה בשיעור של 55% לפחות.

10. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי

10.1 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מבעלי התפקיד המרכזי, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שבעל התפקיד המרכזי יהיה זכאי.

10.2 המענק האישי יתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים שיכול ואינם ניתנים למדידה כמותית, בהתאם לתחומי אחריותו של בעל התפקיד המרכזי הרלבנטי, טיב עבודתו ותרומתו ארוכת הטווח, כגון: יישום ביצוע וקידום תוכניות ויעדים בתוכניות העבודה של החברה; התייעלות; ייזום, הובלה וקידום פרויקטים ותהליכים; ציות לדין ולרגולציה, ציות לנהלי החברה, ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם תחום אחריותו של בעל התפקיד המרכזי, שביעות רצון כללית.

10.3 במסגרת הדיון השנתי בדבר האפשרות להעניק מענק אישי שנתי (איכותי) לבעל תפקיד מרכזי תוצג הערכת המנהל הישיר ביחס לביצועי בעל התפקיד המרכזי, בקשר עם הנושאים האמורים לעיל, הרלוונטים לאותו בעל תפקיד מרכזי וביחס למבקר הפנימי, הערכת הביצועים תעשה על לאחר קבלת המלצת ועדת הביקורת וי"ר הדירקטוריון.

10.4 הוראות אלו לעניין מענק שנתי איכותי למי מבעלי התפקיד המרכזי בחברה יחולו גם בגין הרכיב השנתי המשתנה בגין שנת 2019, ככל שיוענק רכיב משתנה שנתי כאמור, ובלבד שסך הרכיבים המשתנים בגין שנת 2019 במצטבר לא יעלו על 3 חודשי שכר ברוטו.

11. רכיב משתנה - תגמול הוני

11.1 הענקת תגמול הוני לעובדים בחברה נועדה לשותף אותם בתוצאות פעילותה של החברה ולהוות תמריץ חיובי להמשך מתן השירותים לחברה במסירות ומקצועיות לטווח ארוך.

11.2 בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה ושל כלל החזקות, החברה יכולה להציע לעובדים להשתתף בתוכנית להקצאת מניות חסומות ו/או מכשיר מבוסס מניות ו/או אופציות שניתנות למימוש למניות כלל החזקות (להלן: "**מכשיר הוני**"). במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות אופציות, ועדת התגמול תנמק בהמלצתה את עדיפות מכשיר הוני זה על פני מניות. הדירקטוריון יאשר לאפשר לבעל תפקיד מרכזי, לבחור בין תגמול משתנה המשולם במזומן לתגמול משתנה הוני, או לשילוב ביניהם, והכל כפי שיקבע על ידו.

11.3 בעת הענקת מכשיר הוני תקבע תקופת החזקה והבשלה מינימלית אשר ביחד לא תפחת משנתיים.

11.4 במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות מכשיר הוני לבעלי תפקיד מרכזי, תיקבע הזכאות לתגמול משתנה הוני לבעלי תפקיד מרכזי על בסיס איזה מיעדי התגמול המפורטים בסעיף 9.6 לעיל ובמתכונת שתותאם למכשיר זה ויכול שיתווספו תנאים נוספים ("יעדי הביצוע")¹⁷.

¹⁷. מובהר כי ביחס לתגמול הוני שהוענק קודם לאישור מדיניות תגמול זו, ימשיכו לחול התנאים הקבועים בתוכנית התגמול לשנת 2015 כמפורט בדיווח מידי של כלל החזקות מיום 22 ביוני 2015 (אסמכתא 054096-01-2015).

- 11.5 התוכנית תכלול בין היתר את הפרטים הבאים:
- 11.5.1 **מחיר מימוש** - ככל שיוענקו אופציות, מחיר המימוש שלהן במועד ההקצאה לכל כתב אופציה שיוקצה לא יפחת מממוצע מחיר הסגירה של מניית כלל החזקות ב-30 ימי המסחר האחרונים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד אישור ההקצאה על ידי ועדת התגמול ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מניית כלל החזקות ביום המסחר האחרון בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד האמור.
- 11.5.2 **תקרה להטבה במועד המימוש** - ההטבה תוגבל בתקרה שלא תעלה על 300% ממחיר המניה, כך שאופן מימוש הזכויות של בעל התפקיד המרכזי, במכשירים הוניים יוגבל לשיעור שלא יעלה על 300% ממחיר המניה, לעומת מחירה במועד הענקת המכשיר ההוני (במניות חסומות העמידה בתקרה להטבה תיבחן במועד בחינת העמידה ביעדי הביצוע).
- 11.5.3 **מועד הפקיעה של כתבי האופציה** - מועד זה לא יהיה מאוחר מחלוף ארבע שנים ממועד ההבשלה של המנה ההונית האחרונה שהוענקה לניצע.
- 11.5.4 **תנאי מימוש, פקיעה והאצה של כתבי האופציה** או של מניות חסומות במקרה של עזיבת החברה (עקב פיטורין, התפטרות ומקרי מוות או נכות ח"ח), ככל שיחולו.
- 11.5.5 **התגבשות הזכאות לרכיב ההוני** - הזכאות לתגמול ההוני והיקפו, ייקבעו בסמוך לאחר פרסום הדוחות הכספיים השנתיים של כלל החזקות בגין השנה הרלבנטית. זכאות כאמור, תקבע בהתאם לעמידה ביעדי הביצוע שנקבעו כאמור.
- 11.5.6 **חלוקת ההקצאה למנות** - ההקצאה של התגמול ההוני יכול שתיעשה בדרך של הענקת שנתיות או בהקצאה מראש למספר שנים, כאשר השווי של התגמול ההוני ייקבע במועד ההענקה. לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 6.6 לעיל, חישוב שווי התגמול ההוני לשנה יבוצע באופן שהשווי של תגמול הוני שהוענק בגין שנה מסוימת, כפי שהוא במועד ההענקה, ייוחס במלואו לשנה שבגינה ניתן וזאת בהתאם לממוצע שווי תגמול ההוני שניתן בגין אותה שנה ואולם במקרה בו תבוצע הקצאה מראש למספר שנים, בגין אותן שנים, תהא רשאית החברה, בכפוף להוראות כל דין, לחלק את השווי הכולל כפי שהוא במועד ההענקה באופן זהה לכל אחת מהשנים. יובהר כי אין באמור כדי לגרוע מהוראות חוק תגמול בכירים.
- 11.6 במקרה של עמידה ביעדי הביצוע שהקנו זכאות לקבלת רכיב ההוני, תותנה האפשרות למימוש המכשיר ההוני בתנאי סף למימוש חלק נדחה שייקבעו מראש בהתאם לסעיף 14.6 להלן למדיניות תגמול זו.

12. מענקים מיוחדים

- 12.1 הדירקטוריון וועדת התגמול יהיו רשאים להחליט מעת לעת על מתן מענק חד-פעמי, בין היתר, בגין מאמצים ניכרים מצד בעל התפקיד המרכזי, לרבות במסגרת ביצוע עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה. מענק מיוחד כאמור, ינתן בנסיבות מיוחדות (להלן: "**מענק מיוחד**").
- 12.2 מענק מיוחד כאמור לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס ובמקרים מיוחדים לא יעלה על 6 חודשי שכר בסיס. יובהר כי ככל שמתחייב על פי דין, במקרה שמענק כאמור ינתן בדיעבד, ללא שנקבעו יעדים מראש בגינו, הרי שמענק זה, יבוא במקום, כל או חלק, מהמענק האישי האיכותי בגין אותו בעל תפקיד מרכזי.
- 12.3 ככל שישולם מענק מיוחד לבעל תפקיד מרכזי, הוא נפרד ואינו קשור למתווה לקביעת רכיב משתנה אישי. המענק ישולם במזומן אולם יהיה כפוף להוראות לגבי היחס בין הרכיב המשתנה לרכיב הקבוע ולהסדרי התשלום שנקבעו לגביו, לרבות פריסה, החלות לגבי בעל תפקיד מרכזי בהתאם למדיניות תגמול זו.
- 12.4 כמו כן, המנכ"ל יהיה רשאי להחליט מעת לעת על מתן מענק שימור לעובד מפתח. ביחס לעובד מפתח שהינו בעל תפקיד מרכזי, מענק זה יהיה מותנה בהמשך תקופת העסקה, יוגבל לעד 6 חודשי שכר בסיס בגין התחייבות לתקופת העסקה של שנתיים לפחות ולא ינתן יותר מאשר פעם אחת, במהלך תקופה של חמש שנים. מענק השימור יכול ולא יהיה מותנה בתנאים נוספים ולא תחול לגביו חובת הפריסה כמפורט בסעיף 14 להלן ואולם ייחולו לגביו הוראות סעיפים 9.6.2, 14.11 ו-15.

13. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית

במקרה בו בעל תפקיד מרכזי יעבוד בחברה רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב סיום הסכם העסקה או פיטורים, יהיה בעל התפקיד המרכזי זכאי לחלק יחסי מהרכיב המשתנה בגין אותה שנה בהתאם לתקופת עבודתו בחברה בשנה כאמור מתוך השנה הקלנדארית הרלוונטית בכללותה (על בסיס חישוב יומי וכולל תקופת הודעה מוקדמת). במקרה בו בעל התפקיד המרכזי יעבוד רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב תחילת העסקה בחברה, החברה תהיה רשאית לשלם לו תגמול משתנה מלא, בגין אותה שנה ובלבד שעבד לפחות שישה (6) חודשים באותה שנה.

מנכ"ל החברה יהיה רשאי לאשר זכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית גם במקרה של התפטרות.

אין באמור לעיל, כדי לגרוע מיתר ההסדרים החלים על הרכיב המשתנה בהתאם למדיניות תגמול זו.

14. פריסת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי

- 14.1 ככל שסך התגמול לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום וסך הרכיב המשתנה אינו עולה על 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והדחיה האמור בסעיף זה. ככל שתידרש פריסה יחולו ההוראות המפורטות להלן.
- לעניין זה, "תקרה לתשלום" - כהגדרתה בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש];
- 14.2 50% (וביחס למנכ"ל 45%) מהמענק המשתנה המשולם במזומן ו/או מהמענק המשתנה ההוני ישולם בתשלום אחד או יותר בסמוך לאחר מועד אישור הדוחות הכספיים של כלל החזקות בגין אותה שנה או במועד מאוחר יותר שייקבע (להלן: "מועד התשלום ראשון").
- 14.3 יתרת המענק המשתנה המשולם במזומן ו/או המענק המשתנה ההוני, (50% וביחס למנכ"ל 55%), תידחה ותיפרס לשלושה תשלומים שווים (בשיטת הקו הישר), על פני שלוש השנים העוקבות (להלן: "תשלום נדחה", "שנות השיחורור").
- 14.4 בחינת פריסת המרכיב המשתנה תחול על הרכיב המשתנה כמכלול באופן שפריסה של רכיב מסוים ברכיב המשתנה עשויה לבוא כנגד אי פריסה של רכיב אחר בתגמול המשתנה ובלבד שהתגמול המשתנה הכולל ייפרס כאמור לעיל.
- 14.5 התשלומים הנדחים במזומן יהיו צמודים למדד. לעניין סעיף זה: "מדד הבסיס" - המדד הידוע במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה השנתי. התשלומים הנדחים יכול ויישאו ריבית, בשיעור שיקבע על ידי הדירקטוריון.
- 14.6 כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לבעל תפקיד מרכזי או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה החברה ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה. לא עמדה החברה ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד החברה ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם החברה ולרבות פעולות הונית שיבוצעו עד למועד הפרסום.
- 14.7 עוד יובהר, כי במקרה של סיום יחסי עובד-מעביד, לא יוקדמו תשלומים נדחים, להם זכאי בעל תפקיד מרכזי בגין השנים הקודמות והוראות סעיף זה יחולו עליהם ועל הרכיב המשתנה לו זכאי בעל תפקיד מרכזי בגין השנה שבמהלכה הסתיימו יחסי עובד-מעביד (אם וככל שיהיה זכאי). תשלום נדחה, אשר שולם לאחר סיום יחסי עובד-מעביד, אינו בגדר "מענק פרישה".
- 14.8 על אף האמור לעיל, במקרה של סיום העסקת בעל תפקיד מרכזי עקב מוות, נכות או מחלה קשה, לא יחולו ההוראות האמורות לעיל לעניין פריסת תגמול משתנה¹⁸, ובעל התפקיד המרכזי ו/או שאיריו יהיו זכאים לקבל את היתרה הנדחית בתשלום מיידי. האמור לעיל יחול גם במקרה של מוות, נכות או מחלה קשה כאמור של בעל תפקיד מרכזי שפרש מתפקידו בחברה.
- 14.9 **איסור גידור** - החברה תפעל לכך שבעל תפקיד מרכזי יתחייב כי לא ייצור הסדרי גידור פרטיים, המבטלים את השפעת הרגישות לסיכון הגלומה ברכיב המשתנה בתגמול.
- 14.10 הוראות אלו לעיל לעניין תנאי הבשלת חלק רכיב התגמול המשתנה יחולו, בהתאמה, גם ביחס לתגמול משתנה נדחה מכוח מדיניות התגמול הקודמת של החברה, ועל אף האמור לעניין זה במדיניות התגמול הקודמת הנ"ל.
- 14.11 **ביטול או הפחתת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי על פי שיקול דעת**
- במועד קבלת ההחלטה על התגבשות הזכאות לתגמול המשתנה השנתי, בנוסף לדרישה לעמידה בתנאי הסף, במקרים מיוחדים וחריגים ומנימוקים שיצינו, הדירקטוריון, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, יהיה רשאי להפחית מסכומי הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי, ואף לבטלו כליל במקרים הבאים:
- לצורך שמירה על יציבות גוף מוסדי ועל איתנות הונו העצמי.
 - במועד תשלום הרכיב המשתנה כלל ביטוח אינה עומדת ביחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות פעולות הונית שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
 - במקרה של תשואות שליליות בכספים המנוהלים על ידי החברה עבור עמיתים ומבוטחים, שהינן לפי שיקול דעת הדירקטוריון חריגות לרעה באופן משמעותי ביחס לשוק.
- במידה שנערכה הפחתה במענקים עקב צרכי הקבוצה כאמור, יהא רשאי הדירקטוריון לנייד את המענקים שהופחתו לשנים הבאות, ויהא רשאי לקבוע כי תשלומם בשנים הבאות יהא כפוף לעמידה בתנאי הסף הרלבנטיים באותן שנים, כאמור בסעיף 9.4 לעיל.

18. רבות מענקי פרישה, תשלומים נדחים ו/או אופציות.

15. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים

- 15.1 בעל תפקיד מרכזי יחזיר לחברה, סכומים ששולמו לו כרכיב משתנה, במסגרת תנאי כהונתו והעסקתו (להלן: "השבה"), וזאת בתנאים שייקבעו, ובהתקיימותן של נסיבות חריגות במיוחד.
- 15.2 בלי לגרוע מכל סעד העומד לחברה על פי דין, ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו תנאים ונסיבות לביצוע השבה, זהות המשיבים, לרבות סכומי ההשבה או שיעורי ההשבה ההולמים סוגי נסיבות שונים, בהתאם ובכפוף לאמור בחוזר התגמול, כפי שיהיה מעת לעת, שיכללו, לכל הפחות, את אלה:
- (א) שולמו לבעל תפקיד מרכזי סכומים, על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של קופת גמל שבניהולה (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית) ולאור הצגתם מחדש של הנתונים היה אמור להיות משולם לבעל התפקיד המרכזי סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- (ב) שולמו לבעל תפקיד מרכזי סכומים, בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לו סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- (ג) קביעה של ועדת תגמול כי בעל תפקיד מרכזי היה שותף להתנהגות שגרמה נזק חריג לחברה או לחוסכים באמצעותה, לרבות: הונאה או פעילות לא חוקית אחרת, הפרת חובת אמונים, הפרה מכוונת או התעלמות ברשלנות חמורה ממדיניות החברה, כלליה ונהליה.
- לעניין זה, "נזק חריג" ובכלל זה, הוצאה כספית משמעותית בשל קנסות או עיצומים שהוטלו על החברה על ידי רשויות מוסמכות על פי דין, או על פי פסק דין, פסק בורר, הסדר פשרה וכדומה. לעניין זה מובהר כי נזק לא יחשב כנזק חריג (למעט במקרים של הכרעה שיפוטית בהונאה או הפרת חובת אמונים), ככל שסכומו אינו עולה על 5% מההון העצמי של החברה במועד קרות הנזק החריג. לגבי נזק העולה על הסף האמור תבחן הגדרתו כנזק חריג בהתאם לנסיבות העניין.
- הנזק החריג ייוחס לשנה בה בוצע המעשה בגינו נגרם הנזק ולפיכך יובהר כי תשלומי של הנזק החריג לא ייחשב כהוצאה בשנה השוטפת לעניין חישוב המענק השוטף, והכל לפי קביעת ועדת התגמול.
- 15.3 לגבי בעל תפקיד מרכזי, שאינו מנכ"ל, שוועדת התגמול קבעה שלא הייתה לו השפעה מהותית על הנסיבות המפורטות בסעיפים 14.2(א)-(ב) לעיל, ניתן שלא לדרוש השבה וחלף זאת, לקזז את הסכומים כאמור מסכום רכיבים משתנים שישולמו לבעל התפקיד בעתיד, אם וככל שישולמו.
- 15.4 אם יתברר כי לא שולם, בחלקו או במלואו, רכיב מתנאי כהונה והעסקה לבעל התפקיד המרכזי על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של כלל החזקות או של קופת גמל (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית), או בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כלל החזקות או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור הצגתם מחדש של הנתונים או של רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לבעל התפקיד המרכזי סכום גבוה מזה ששולם בפועל, תזכה החברה את בעל התפקיד המרכזי בחלק התשלום החסר ותעמיד לזכותו כל זכות שהייתה עומדת לו אילו היה מחושבים תנאי הכהונה והעסקה מלכתחילה על בסיס הנתונים או רמת הסיכון כפי שהוצגו מחדש.
- 15.5 ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו אם התקיימו נסיבות חריגות להשבה כאמור לעיל ואת סכום ההשבה; ההחלטה בדבר קיומן של נסיבות חריגות וסכום ההשבה ייקבעו בשים לב, בין היתר, לנזק, לאחריות בעל התפקיד, סמכויותיו, מידת מעורבותו והצדעים שנקט למניעת הנזק.
- 15.6 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע את מועדי ההשבה כך שיתבצעו תוך תקופה סבירה בהתחשב בגודל הסכום אותו נדרש להשיב.
- 15.7 החברה תנקוט באמצעים העומדים לרשותה, בנסיבות העניין, לרבות באמצעים משפטיים, להשבת סכומים הטעונים השבה לפי סעיף זה.
- 15.8 סכומים ששולמו לבעל תפקיד מרכזי יהיו ברי השבה למשך תקופה של חמש שנים ממועד הענקת הרכיב המשתנה, לרבות לגבי רכיבים נדחים (להלן: "תקופת ההשבה"). ואולם, תקופת ההשבה לגבי רכיב משתנה ששולם לנושא משרה כהגדרתו בחוק החברות, תוארך בשנתיים נוספות, אם במהלך תקופת ההשבה קבעו ועדת תגמול והדירקטוריון כי התקיימו נסיבות המחייבות השבה, כמפורט להלן:
- 15.8.1 החברה פתחה בהליך בירור פנימי לגבי כשל מהותי;
- 15.8.2 אם נודע לחברה שרשות מוסמכת, לרבות רשות מוסמכת מחוץ לישראל, פתחה בהליך בירור מנהלי או חקירה פלילית כנגד החברה או נושא משרה בה;
- 15.8.3 רשות מוסמכת פתחה בהליך בירור כאמור בקשר עם הונאה או הפרת חובת אמונים של נושא משרה בחברה.
- 15.9 מובהר כי בעל תפקיד מרכזי לא יידרש להשיב לחברה סכומים העולים על התשלום שקיבל בפועל (נטו ממס).

15.10 דיווח לממונה

- 15.10.1 החברה תדווח לממונה, על התקיימות נסיבות להשבה לפי סעיף 15 זה בתוך 30 ימי עסקים ממועד הקביעה. לדיווח יצורף פרוטוקול ועדת תגמול.
- 15.10.2 החברה תדווח לממונה בתום כל שנה קלנדארית על אמצעים שננקטו על ידה להשבת סכומים ועל סכומים שהושבו, ככל שננקטו או הושבו, לפי העניין, היה והתקיימו לגבי בעלי תפקיד מרכזי בה נסיבות להשבה.
- 15.11 על אף האמור לעיל, כאשר סך התגמול המשתנה שהוענק לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה קלנדארית אינו עולה על 1/6 מהרכיב הקבוע באותה שנה, אין חובה להפעיל על הרכיב המשתנה בגין אותה שנה את מנגנון ההשבה.

16. תנאים נלווים והטבות נוספות לעובדים (לרבות נושאי משרה)

- 16.1 מעבר לאמור במדיניות זו, התגמול לעובדים עשוי לכלול מרכיבים נוספים שהחברה נוהגת לעיתים להעניק לכלל עובדיה, או לחלק מהם, כגון: החזר הוצאות, חניה, שי לחגים, השתלמויות, הנחה ברכישת מוצרי החברה, נופשים וכו'.
- 16.2 החברה תהיה רשאית, ובמקרים הנדרשים על פי דין - חייבת, לאשר לעובדים, לפי העניין תנאים נלווים נוספים לשכר הבסיס, בין היתר, כמפורט להלן:
- 16.2.1 **הפרשות פנסיוניות וביטוח אובדן כושר עבודה** - החברה תהיה רשאית להפריש עבור העובד בגין מלוא שכרו, הפרשות למוצר פנסיוני שייבחר על ידי העובד בהתאם להוראות הדין. ביצוע הפרשות החברה לביטוח פנסיוני יותנה בניכוי מתאים של חלק העובד בהפרשות מתוך שכרו של העובד ויכול שיהיה על כל או חלק מרכיבי התגמול, כולל על רכיבים נלווים נוספים הנכללים בשכר הבסיס ו/או מגולמים בו. בנוסף, החברה רשאית לבטח את העובד בביטוח אובדן כושר עבודה ולהשתתף בעלות ביטוחים נוספים / לממנם. החברה רשאית להתיר לעובד להמיר את סכומי ההפרשה בגין תגמולים שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 16.2.2 **פיצויי פיטורין** - ביחס לבעל תפקיד מרכזי - החברה תהיה רשאית לשלם פיצוי פיטורין מלאים הן בפיטורין והן בהתפטרות.
- 16.2.3 **קרן השתלמות** - החברה רשאית להפריש לקרן השתלמות בהתאם לשיעורים המוכרים על פי הדין ותעביר סכומים אלו לקרן השתלמות על פי בחירתו של העובד על בסיס מלוא שכר הבסיס. העובד יהיה רשאי להמיר את סכומי ההפרשה שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 16.2.4 **רכב** - החברה רשאית להעמיד לרשות העובדים ולשימושם רכב כמקובל בענף, אשר ישמש, בין היתר, לצורך מילוי תפקידים ויתכן שאף בתוספת גילום מלא. החברה תהיה רשאית לשאת בהוצאות הכרוכות בשימוש ובאחזקת הרכב והכל לפי הנהלים הנהוגים בחברה. החברה תהיה רשאית להעניק לעובד תשלום שווה ערך חלקי האמור.
- 16.2.5 **תקשורת** - החברה רשאית להעמיד לרשות העובד טלפון נייד לשימוש אישי על פי בחירת החברה כמקובל בחברה. כמו כן, החברה תהיה רשאית להעמיד לעובד אמצעי מיכון (מחשב נייד וכדומה) לצורכי עבודתו בהתאם לנהלי החברה.
- 16.2.6 **ארוחות / אש"ל** - החברה תהיה רשאית לאפשר לעובד לעשות שימוש בהסדר תשלום עבור ארוחות ואש"ל במהלך שעות העבודה וכן תהיה זכאית לאפשר החזר הוצאות, כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 16.2.7 **חופשה שנתית** - החברה תהיה רשאית להעניק לעובד חופשה שנתית בהיקף שלא יעלה על 25 יום בשנה ובכל מקרה לא פחות מהקבוע בדין. החברה תהיה רשאית לאפשר לעובד לצבור ולפדות ימי חופשה שנתית כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 16.2.8 **חופשת מחלה** - עובד יהיה זכאי להעדר מהעבודה בשל מחלה על פי הוראות חוק דמי מחלה. החברה תהיה רשאית לשלם לעובד תשלום מלא עבור ימים בהם נעדר מהעבודה עקב מחלה החל מיום ההיעדרות הראשון כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת. עובד יהיה זכאי לצבור ימי מחלה כפי שיקבע בנהלי החברה, אולם לא יהיה זכאי לפידין ימי מחלה.
- 16.2.9 **דמי הבראה** - החברה תהיה רשאית לשלם לעובד דמי הבראה בסכום המקובל בחברה, אך לא פחות מהקבוע בדין.
- 16.2.10 החברה תהיה רשאית לשלם עבור העובדים **דמי חבר** לאגודות מקצועיות.
- 16.2.11 החברה תהיה רשאית לשלם עבור העובדים **דמי מינוי** לעיתונים ולספרות מקצועית.
- 16.2.12 החברה תהיה רשאית לשלם עבור השתלמויות, פרסי עידוד, הצטרפות לנסיעת תמרוץ לסוכנים, בדיקות סקר ופעילות רווחה.
- 16.2.13 גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות, כמפורט לעיל.
- 16.2.14 **פטור, שיפוי וביטוח לנושא משרה**
- 16.2.14.1 החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה, וביחס לנושאי משרה - בנוסח שאושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של כלל החזקות. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, יביאו החברה ו/או כלל החזקות, לפי העניין, את כתבי השיפוי המתוקנים לאישור בפני האורגנים המוסמכים בהתאם להוראות הדין.
- 16.2.14.2 בלי לגרוע מהאמור לעיל, החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר, עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה כאמור יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובעלות שאינה מהותית לחברה.

16.2.14.3 החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.
16.2.14.4 החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.

17. הסדרי פרישה

מענק פרישה ביחס לנושאי משרה

- 17.1 מעבר לתשלום פיצויי פיטורים, ובכפוף לתנאי הזכאות הנקובים בסעיף 17.6 להלן, החברה תהיה רשאית להעניק לנושא משרה מענק פרישה חד-פעמי שווה ערך לגובה של עד 4 חודשי שכר בסיס. גובה מענק הפרישה האמור יקבע במועד חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה או לאחר מכן ובלבד שלא יקבע בסמוך למועד פרישתו. בנוסף, בעת סיום יחסי עובד-מעביד תהיה החברה רשאית, בהחלטת האורגנים המוסמכים, להגדיל לנושא המשרה את מענק הפרישה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. כמו כן, לחברה שמור שיקול דעת מיוחד להגדלת מענק הפרישה במקרה שבו נושא המשרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. לחלופין, במקום מענק הפרישה הנזכר לעיל, במקרים חריגים ויוצאי דופן, רשאית החברה לקבוע כי במקרה שבו נושא משרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה, יהיה זכאי נושא המשרה לפיצויי פיטורין סטטוטוריים מוגדלים בגובה של עד 200% בכפוף לתנאים שייקבעו וזאת חלף כל מענק (הסתגלות או פרישה) כאמור בסעיף זה לעיל.
- 17.2 החברה תהא רשאית להתנות בהסכם עם העובד כי במקרה בו העובד לא ביצע את עבודתו לשביעות רצון החברה בתקופת ההודעה המוקדמת, במקרה של הפרת חובת אי התחרות כן במקרה של שלילה על פי דין של זכאות העובד לפיצויי פיטורים העובד לא יהיה זכאי למענקי פרישה כאמור לעיל.
- 17.3 במסגרת השיקולים והקריטריונים שתשקול החברה באשר לקביעת ולהגדלת מענק הפרישה, כאמור לעיל, יילקחו בחשבון איזה מבין השיקולים הבאים המתייחסים, בין היתר לנסיבות הפרישה, תקופת הכהונה, תפקידיו, כישוריו, ביצועי החברה בתקופת הכהונה ותרומתו של נושא המשרה להשגת יעדי החברה, להשאת רווחיה, ולניהול כספי החוסכים באמצעותה, התגמול השנתי שקיבל במהלך תקופת הכהונה, וכן המלצת מנכ"ל החברה.
- 17.4 מענק הפרישה¹⁹ יסווג כרכיב משתנה ויפורס בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו לעניין מענק פרישה, כמפורט להלן. למען הסר ספק מובהר כי התאמות שיבוצעו בהפרשות למענק הפרישה במהלך שנות ההעסקה, לא ייבדקו לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 6.6 לעיל.
- 17.5 קביעת תנאי פרישה לנושאי משרה יהיו בכפוף לאישור הדירקטוריון, לאחר שקיבל את אישור ועדת התגמול.
- 17.6 תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור אשר עולה על סך של שלוש חודשי שכר בסיס, יהיה כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת נושא המשרה, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כמפורט בסעיף 15 לעיל.
- 17.7 אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכויות קיימות או נצברות, לרבות זכויות בגין תנאי פרישה.
- 17.8 נושא משרה לא יהיה זכאי למענק פרישה במקרה שסיום יחסי העבודה נבע מהתפטרותו בתוך שנתיים מתחילת עבודתו (אך למעט אם ההתפטרות אירעה בתוך 12 חודשים ממועד העברת שליטה בחברה).
- 17.9 היקף המענק המפורט לעיל הוא ההיקף המקסימלי שיהיה בסמכות ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע בהתאם לעקרונות המפורטים לעיל.

18. הסדרים בסיום עבודה

18.1 אי תחרות

- 18.1.1 נושאי המשרה יתחייבו בכתב, במועד חתימתם על הסכם העסקה בחברה, להימנע מתחרות עם החברה, בתחום עסקיה, למשך תקופה של מספר חודשים (בין 3 ל-9 חודשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד) כפי שייקבעו בהסכם העסקה. ככל שהחברה תסכים לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת ולסיים יחסי עובד מעביד, החברה תהא רשאית למנות את תקופת אי התחרות החל ממועד סיום העסקה שיקבע.
- 18.1.2 בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, תשלום בגין תקופת התחייבות לאי תחרות לא ייחשב כמענק פרישה, ככל שנמנע מהעובד לעבוד בתקופה זו בחברות מתחרות בתחום עיסוקה של החברה.

18.2 הודעה מוקדמת

- 18.2.1 בעל תפקיד מרכזי יהיה זכאי לתקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים ובמקרים מיוחדים לא תעלה על 9 חודשים. תקופת ההודעה המוקדמת לכל נושא משרה תקבע על ידי הדירקטוריון בהמלצת ועדת התגמול טרם חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה.
- 18.2.2 במהלך תקופת ההודעה המוקדמת יידרש בעל התפקיד המרכזי להמשיך ולמלא את תפקידו, אלא אם יחליט המנכ"ל לשחרר אותו ממחויבות זו, באופן מלא או חלקי, והוא יהיה זכאי להמשיך כל תנאי הכהונה וההעסקה ללא שינוי.

19. תגמול בגין מענק פרישה שהוא מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים והמועסקים בחברה.

19. עובדים במיקור חוץ של פעילות מהותית

במסגרת הסכמי התקשרות של החברה עם ספקים לגבי "מיקור חוץ" של "פעילות מהותית" (כהגדרתם של המונחים בסעיף 1 לפרק 6 לחלק 3 בשער 5 לחוזר המאחד), יובטח כי מנגנון התגמול של עובדים המועסקים על ידי נותן שירות במיקור חוץ בשל עיסוקם בקשר להסכם ההתקשרות כאמור, שיש להם השפעה על פרופיל הסיכונים של החברה או על כספי חיסכון המנוהלים באמצעותה, יהיה עקבי עם עקרונות מדיניות תגמול זו ולא יכלול מנגנונים המעודדים נטילת סיכונים עודפים.

20. תנאי תגמול לעובדי חברה (שאינם בעלי תפקיד מרכזי)

- 20.1 מרבית העובדים בחברה מועסקים על פי הסכם קיבוצי כפי שנקבע מעת לעת (להלן: "**ההסכם הקיבוצי**"). אין באמור במדיניות זו כדי לגרוע מהוראות ההסכם הקיבוצי התקף, במועד אישור המדיניות ויחולו לגביה הוראות סעיף 22.2 להלן, ביחס להסכמים קיימים.
- 20.2 החברה תשלם לעובד את כל התנאים הנלווים הקבועים בחוק ובהתאם לתנאי העסקתו. למען הסר ספק, אין באמור לעיל כדי להטיל על עובדים, שאינם בעלי תפקיד מרכזי, מגבלות שהוטלו בהתאם לחוזר התגמול ביחס לנושאי משרה ואו ביחס לבעלי תפקיד מרכזי ולמעט אם נקבע אחרת בחוזר התגמול.
- 20.3 עובדי החברה אשר אינם בעלי תפקיד מרכזי, יהיו כפופים להוראות המתייחסות אליהם בסעיפים 5.3, 5.4 ו-8 למדיניות זו, וכן יחולו ההוראות המפורטות להלן.
- 20.4 המשכורת החדשית של כל עובד, תקבע בין השאר בהתייחס, לתפקיד אליו העובד מתמנה או בו הוא מכהן, הסמכות והאחריות הכרוכות בתפקיד, וכן בשים לב להשכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי, הישגיו והסכמים קודמים עם העובד (ככל שקיימים) וניתן יהיה להצמידה למדד.

20.5 תקציב המענק השנתי

- 20.5.1 בכפוף לעמידה בתנאי הסף, דירקטוריון החברה יהיה רשאי, לאחר קבלת המלצת ההנהלה, לקבוע את תקציב המענקים הכולל השנתי (להלן: "**תקציב המענק השנתי**").
- 20.5.2 היקף המענק השנתי האישי לכל עובד בחברה ייקבע בהתאם לשיקול דעת הנהלת החברה, במונחים של מספר משכורות חודשיות או אחוז שכר או אחוז מיעד הרווח או מהרווח בפועל.
- 20.5.3 ככל הניתן, היקף המענק השנתי לכל עובד יהיה בשים לב לציון הערכה שנקבע לעובד בהתאם לעמידתו בפרמטרים שונים על פי מנגנון ההערכה הנהוג בחברה ויכול שיקח בחשבון את בכירותו בחברה.
- 20.5.4 במסגרת קביעת תשלום המענק השנתי לכל עובד, תלקח בחשבון הערכת העובד על ידי המנהל, עמידתו ביעדים שהוצבו לו וכן התנהלותו, לחיוב ולשלילה, בקשר עם הקפדה על מילוי הוראות דין ונהלים פנימיים של החברה ותיקון ליקויים שהתגלו בדוחות ביקורת פנים בתחום אחריותו.

20.6 מתווה לקביעת רכיב משתנה שנתי

ההחלטה על תשלום רכיב משתנה לעובדים שאינם בעלי תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת, מותנית בהתקיימות תנאי הסף כאמור בסעיף 9.5.1 לעיל. על אף האמור, בנסיבות מיוחדות שיפורטו בהחלטת הדירקטוריון, הנהלת החברה תהיה רשאית להעניק מענק שנתי לעובדים או מענק מיוחד, גם אם החברה לא עמדה בתנאי הסף (למעט תנאי הסף בהתייחס ליחס כושר פירעון מינימלי), וזאת בכפוף לאישור הדירקטוריון.

מובהר כי עובדים, הזכאים במסגרת שכרם החודשי, מלבד תשלום הרכיב הקבוע, גם לתשלום רכיב נוסף (כגון עמלות), בהתאם לשיעור עמידה ביעדים חודשיים או רבעוניים, כפי שנקבעו בתנאי העסקתם, לא יהיו כפופים לתנאי הסף, להסדרי הדחיה וליתר התנאים החלים על הרכיב המשתנה. בקביעת התגמול של עובדים אלה, ינתן ביטוי למפורט בסעיף 20.7 להלן, ככל שהדבר נדרש.

20.7 מתווה לקביעת בonus שנתי אישי לאוכלוסיות מיוחדות

- 20.7.1 **עובד בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה, באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.
- 20.7.2 **עובד בתחום הפיקוח והבקרה** - במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי ייודא האורגן המאשר את היעדים, כי תגמול עובדים אלה לא יושפע מביצועי גורמים שאת פעילותם הם בודקים או מבקרים, ומדידת הביצועים שלהם תתבסס על השגת יעדי היחידות שאליהן הם משתייכים.
- 20.7.3 **עובד בתחום השקעות שאינו בעל תפקיד מרכזי** - ראו סעיף 9.7.1 לעיל.

21. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות

- 21.1 מדיניות התגמול תהיה בתוקף למשך 3 שנים: 2020, 2021 ו-2022 ואחת לשלוש שנים לפחות תובא לאישור מחדש של האורגנים המוסמכים בחברה. בעת אישור מדיניות התגמול, יבחנו תנאי העסקה ביחס למקובל בקבוצות ההשוואה הרלבנטיות, באותה עת.
- 21.2 בלי לגרוע מהאמור בסעיף 21.1 לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יבחנו, מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את יישומה של מדיניות התגמול וכן את הצורך בהתאמתה ועדכונה, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים. שינויים במדיניות התגמול, ככל שיהיו, יאושרו בהתאם להוראות הדין.
- 21.3 ביחס לכל שנה קלנדארית, האורגנים הרלוונטיים של החברה יהיו רשאים לסטות או לשנות את מדיניות התגמול במתכונתה הנוכחית, לפי שיקול דעתם, על אף האמור, יובהר כי, ועדת התגמול, הדירקטוריון ו/או המנכ"ל, לפי העניין, יהיו רשאים לשנות את מדיניות התגמול ביחס לנושאי המשרה ובלבד שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 10% ביחס לכל נושא משרה. שינוי לא מהותי בתנאי התגמול של נושא משרה, שכפוף למנכ"ל, לא יהיה טעון אישור של הדירקטוריון או ועדת תגמול אם אושר בידי המנכ"ל והוא בהתאם למדיניות התגמול. לעניין זה "שינוי לא מהותי" - שינוי שיביא לכך שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 5% ביחס לכל נושא משרה.
- 21.4 יציין כי בהתאם להוראות הדין, לרבות חוק תגמול בכירים, החברה עשויה לשאת בעלויות נוספות בגין העסקתם של עובדים ונושאי משרה בה התאם לתנאי מדיניות זו.
- 21.5 יודגש, כי מסמך זה מהווה מסמך מדיניות וקווים מנחים ולפיכך אין בו כדי להקים כל זכות לעובדים ו/או לכל צד שלישי אחר, ובכלל כך לא תהיה למי מהם זכות לטעון כלפי החברה כי היא חייבת לפעול על פי מדיניות התגמול. ההוראות הקבועות בהסכמי העסקה, הסכמים קיבוציים ותוכניות התגמול האישיות שאושרו כדין גוברות על הוראות מדיניות התגמול.
- 21.6 יובהר כי יישום מדיניות תגמול זו יעשה בכפוף לכך שלא יהיה בכך משום הפרה של הוראות דין לרבות דיני העבודה בדגש על חוקי הגנת השכר, לרבות הכרעות של בית המשפט במקרים פרטניים או אישורים שניתנו על ידו.
- 21.7 מדיניות תגמול זו תגובה בנהלים אשר יכללו תיאור של הגורמים המעורבים בתהליך התכנון, האישור, והניטור של המדיניות ושל הסכמי התגמול.

22. הוראת מעבר

- 22.1 הוראות מדיניות תגמול זו יחולו על הסכמי תגמול שאושרו מיום התחילה ואילך, אלא אם כן נאמר אחרת.
- 22.2 בכפוף לאמור לעיל, למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות העובדים בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה, הקיימות ביום התחילה וכן בזכויות שנצברו ו/או נוצרו ו/או שיצברו בגין תקופות קודמות וזאת עד למועד התאמתם למדיניות או עד למועד הנדרש להתאמתן בהתאם להוראת הדין הרלבנטית כאמור (להלן: "זכויות שנצברו")²⁰.
- 22.3 יובהר כי זכויות שנצברו לא יילקחו בחשבון לצורך חישוב התקורות הקבועות במדיניות זו ביחס לתגמול גם אם מועד תשלומם בפועל מאוחר יותר ליום התחילה או למועד לכניסתה לתוקף של הוראת הדין, לרבות אופציות שהוענקו כאמור ושהתשלום בגינם הופרש.
- 22.4 יובהר כי אם וכאשר בהתאם לחוק תגמול בכירים, ההוצאה השנתית החזויה בגין תגמול של עובד תעלה על מגבלת התגמול, יופחת תגמול העובד בהתאם, באיזה מרכיבי התגמול שלו.
- 22.5 ככל שהוראות חוזר התגמול יתעדכנו בעתיד, ניתן יהיה להתאים את תנאי התגמול בהתאם, באישור ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 22.6 החברה תהיה רשאית לשלם לבעל תפקיד מרכזי רכיב משתנה שנדחה וטרם שולם לו בהתאם להוראות סעיף 6(ג)(2)(ט)(1) לחוזר התגמול עד ליום 11 ביולי 2019 ושלפי הוראות חוזר התגמול אין חובה לדחותו.

²⁰ מובהר כי אין בהוראות מדיניות התגמול כדי להחמיר מעבר להוראות המעבר הקבועות בחוזר התגמול ולתיקון לחוזר ולחוק תגמול בכירים, ואין בהן כדי לפגוע בזכויות שהוראות המעבר שנקבעו, לרבות ביחס לתקופות עבר, נועדו למנוע פגיעה בהן.

חלק ב

דוח הדירקטוריון



דוח הדירקטוריון על מצב ענייני התאגיד לתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "דוח הדירקטוריון") סוקר את השינויים העיקריים בפעילות כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") בשנת 2021 (להלן: "תקופת הדוח").

דוח הדירקטוריון נערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 ובהתאם לחוזרי הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "ממונה").

תוכן עניינים

2-2	1. תיאור בעלי השליטה בחברה
2-2	2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד
2-2	2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות
2-13	2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי
2-17	3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית בתקופת הדוח

1. תיאור בעלי השליטה בחברה

החברה הינה חברה בת בבעלות מלאה (99.98%) של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "כלל החזקות" או "החברה האם"), שמנייתיה נסחרות בבורסה. במכתב הממונה מיום 8 בדצמבר 2019, נקבע כי אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות.

לפרטים נוספים בדבר שינוי האחזקות בחברה בתקופת הדוח ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (למידע בדבר מגזרי הפעילות, ראה ביאור 5 בדוחות הכספיים).

א. תוצאות החברה בתקופת הדוח

הרווח הכולל לאחר מס לבעלי מניות החברה בתקופת הדוח הסתכם לסך של כ-1,335 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ-574 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מתשואות גבוהות שהחברה השיגה בשוקי ההון וכן מעליות ערך בהשקעות פיננסיות בלתי סחירות, כך שהמרווח הפיננסי בביטוח חיים הסתכם לסך של כ-1,699 מיליוני ש"ח והכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים הסתכמו לסך של כ-838 מיליוני ש"ח לעומת מרווח פיננסי בסך של כ-981 מיליוני ש"ח והכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים בסך של כ-417 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

בנוסף, בתקופת הדוח התוצאות העסקיות של החברה מציגות המשך שיפור בהתאם לתוכנית האסטרטגית, כך שבתקופת הדוח חל שיפור בתוצאות החיתומיות בתחומי הפעילות כמפורט להלן בסעיפים 2.1.1-2.1.3. הפרמיות שהורווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-27,179 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-19,502 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של כ-39%. הגידול נובע בעיקר מתקבולים בגין מוצרי חיסכון טהור במגזר חיים, מגידול בדמי גמולים בגמל ובפנסיה וכן מגידול בפרמיות בביטוח כללי וביטוח חיים, תוך שמירה על רמת הוצאות הדומה לתקופה המקבילה אשתקד, למעט גידול בהוצאות התגמול המשתנה בתקופת הדוח לאור תוצאות החברה (לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים).

האמור לעיל הביא לירידה ביחס שבין סך הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות לסך הפרמיות שהורווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה, ליחס של כ-11% בתקופת הדוח מיחס של כ-14% בתקופה המקבילה אשתקד.

במהלך תקופת הדוח חל גידול בשיעור משמעותי בנכסים המנוהלים של הפנסיה והגמל. הגידול המשמעותי בנכסים המנוהלים מעבר להשפעה החיובית של התשואות בתקופת הדיווח נובע מהשיפור המשמעותי בהיקפי הניוד הנכנס ומהמעבר לניוד נטו חיובי. כמו כן, חל גידול משמעותי בהכנסות דמי הניהול הן בפנסיה והן בגמל ביחס לתקופה המדווחת אשתקד וכן גידול משמעותי ברווחיות המגזרים בהתאמה, ביחס לתקופה הקודמת אשתקד לפרטים נוספים ראה סעיף 2.1.1.3 ו-2.1.1.4 להלן.

השפעות אלו קוזזו בחלקן, מאחר ובתקופת הדוח החברה הגדילה את עתודות הביטוח בסך של כ-69 מיליוני ש"ח, לעומת הקטנת עתודות בסך של כ-410 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד כמפורט בטבלה להלן.

הנכסים המנוהלים על ידי החברה הסתכמו ביום 31 לדצמבר 2021 לסך של כ-286 מיליארדי ש"ח לעומת סך של כ-237 מיליארדי ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול של כ-21%.

התשואה להון במונחים שנתיים בתקופת הדוח עמדה על שיעור של 24.4%, לעומת שיעור של 11.7% בתקופה המקבילה אשתקד, אשר הושפעה משוק ההון בשל משבר הקורונה.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

א. תוצאות החברה בתקופת הדוח (המשך)

התוצאות בתקופת הדוח וברבעון ובתקופות המקבילות אשתקד, בהתאמה, כמפורט להלן, כוללות בין היתר, את ההשפעות המפורטות הבאות (לפרטים בדבר השפעות נוספות על תוצאות מגזרי הפעילות, ראה סעיף ג' להלן).

Q4		לשנת		במיליוני ש"ח
2020	2021	2020	2021	
ביטוח חיים –				
108	(4)	144	83	רווח (הפסד) בגין שינוי שיעור ריבית היוון בחישוב ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום
112	74	(32)	28	רווח (הפסד) בגין שינוי בעתודות לגמלה בעקבות הקטנת צפי ההכנסות העתידיות (פקטור K)
סך הכל השפעת השינויים בריבית על ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום ⁽¹⁾				
220	71	112	111	שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה
(9)	(28)	(9)	(28)	שינוי אומדן משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה
-	(59)	-	(59)	
211	(16)	103	24	סך הכל השפעות מיוחדות ביטוח חיים ⁽¹⁾
השפעת השלכות ועדת וינוגרד וקמיניץ ובהתחשב בפסק דין שניתן למל"ל ⁽²⁾				
-	-	45	-	
(30)	17	(30)	(59)	השפעה ירידת הריבית על עתודות ביטוח כללי ⁽¹⁾
(30)	17	15	(59)	סך הכל השפעות מיוחדות ביטוח כללי
-	(76)	-	(76)	שינוי הנחות אקטואריות בבחינת נאותות העתודה (LAT)
(1)	38	292	42	השפעות פיננסיות בבחינת נאותות העתודה (LAT)
(1)	(38)	292	(34)	סך הכל סיעוד במגזר בריאות
180	(37)	410	(69)	סך הכל השפעות מיוחדות לפני מס

הערות:

- שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות בעקבות השפעות פיננסיות לפרטים נוספים ראה ביאור 35(ה)(1)(ד) וביאור 35(ה)(2)(א)(4) בדוחות הכספיים השנתיים.
- בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, במסגרתו קבע בית המשפט, כי היה על המוסד לביטוח לאומי להעמיד את תביעת השיבוב שהגיש על בסיס ריבית היוון בשיעור של 3% (חלף ריבית היוון בשיעור של 2% שנדרשה על ידי המוסד לביטוח לאומי). זאת בהתאם למסקנות ועדת קמיניץ (להלן: **השלכות ועדות וינוגרד וקמיניץ**).

ב. תוצאות החברה ברבעון

הרווח הכולל לאחר מס לבעלי מניות החברה ברבעון הנוכחי הסתכם לסך של כ-380 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ-670 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

תוצאות הרבעון הנוכחי התאפיינו בתשואות גבוהות בשוקי ההון וכן עליות ערך בהשקעות פיננסיות בלתי סחירות, כך שההכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים הסתכמו לסך של כ-211 מיליוני ש"ח וברבעון המקביל אשתקד היו אף גבוהות יותר והסתכמו לסך של כ-387 מיליוני ש"ח.

ברבעון הנוכחי הגדילה החברה את עתודות הביטוח בגין סביבת הריבית הנמוכה בסך של כ-37 מיליוני ש"ח וזאת לאחר קיצוז השפעת ירידת הריבית בעקבות עדכון אופן מדידת פרמיית אי-הנזילות, לעומת הקטנת עתודות בסך של כ-180 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, כמפורט בטבלה לעיל.

הפרמיות שהורווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-8,233 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-5,051 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של כ-63%, הגידול נובע בעיקר מתקבולים בגין מוצרי חיסכון טהור במגזר חיים, מגידול בדמי גמולים בגמל ובפנסיה וכן מגידול בפרמיות בביטוח חיים וביטוח כללי, תוך שמירה על רמת הוצאות הדומה לתקופה המקבילה אשתקד, למעט גידול בהוצאות התגמול המשתנה בתקופת הדוח לאור תוצאות החברה.

האמור לעיל הביא לירידה ביחס שבין סך הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות לסך הפרמיות שהורווחו ברוטו דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה, ליחס של כ-10% ברבעון הנוכחי מיחס של כ-15% בתקופה המקבילה אשתקד.

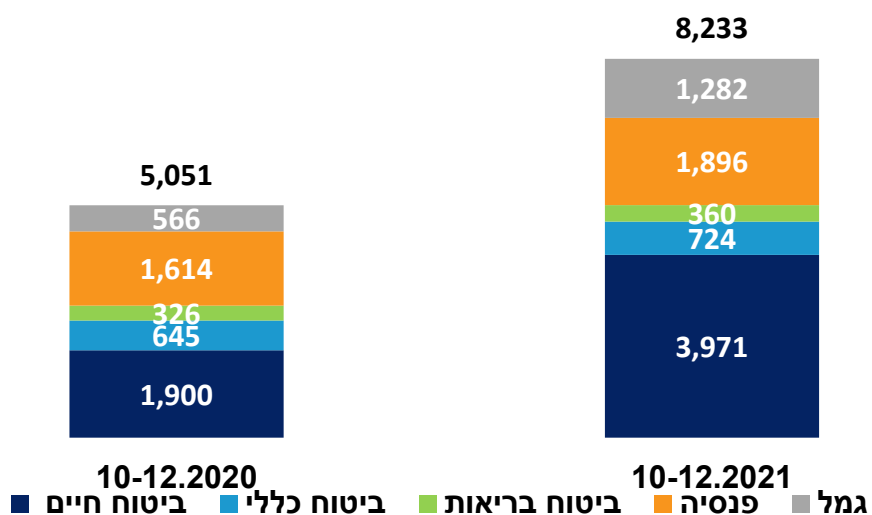
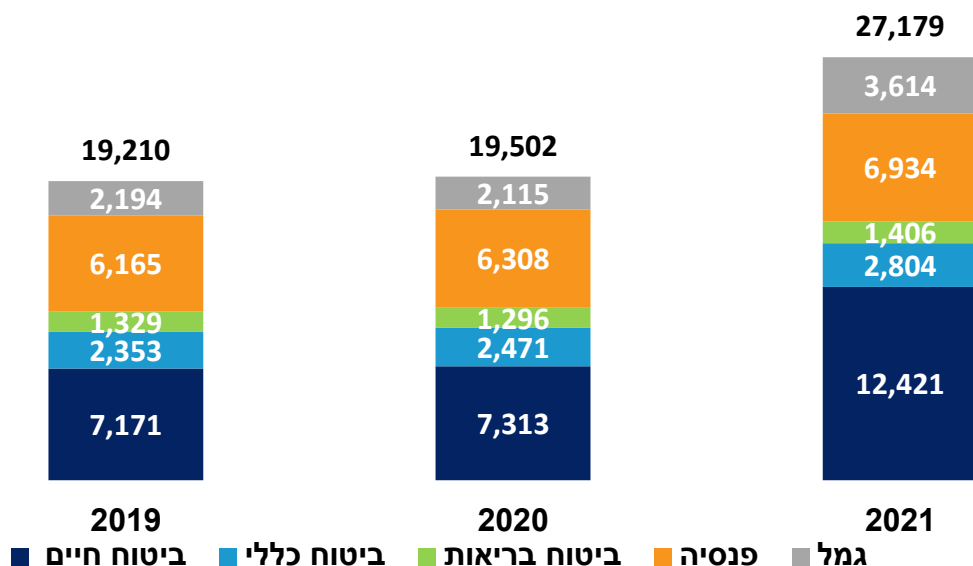
התשואה להון במונחים שנתיים ברבעון הנוכחי עמדה על שיעור של 23.7%, לעומת שיעור של 55.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

ג. פרטים עיקריים נוספים והשפעות עיקריות נוספות לפי מגזרים

הפרמיות שהורווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה:



2. הסברי הדיקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

ג. פרטים עיקריים נוספים והשפעות עיקריות נוספות לפי מגזרים (המשך)

להלן פירוט הרווח הכולל בחלוקה למגזרים:

Q4		לשנת				
2020	2021	2019	2020	2021	סעיף	במיליוני ש"ח
600	413	207	366	1,107	2.1.1.1	ביטוח חיים
(3)	6	1	6	28	2.1.1.4	פנסיה
(3)	-	16	(2)	8	2.1.1.3	גמל
595	420	223	370	1,143		סך הכל חטיבת חיסכון ארוך טווח
49	22	107	49	112	2.1.2	ביטוח כללי
28	(13)	(452)	175	193	2.1.3	ביטוח בריאות
40	62	210	144	215	2.1.6	הוצאות מימון
368	175	475	349	757	2.1.4	אחר וסעיפים שאינם כלולים בתחומי הביטוח
999	538	141	799	1,988		סך הכל רווח (הפסד) כולל לפני מס
327	157	56	221	648		מיסים (הטבת מס)
672	381	85	578	1,340		סך הכל רווח (הפסד) הכולל לתקופה, נטו ממס
670	380	81	574	1,335		מיוחס לבעלי המניות של החברה
2	1	4	4	5		מיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
55.9	23.7	1.7	11.7	24.4		תשואה להון במונחים שנתיים (באחוזים) *

* התשואה להון מחושבת על פי הרווח לתקופה המיוחס לבעלי המניות של החברה מחולק בהון לתחילת התקופה המיוחס לבעלי המניות של החברה.

ד. אירועים אחרי תאריך המאזן- יעודכן בסמוך לתאריך הדיווח

בתקופה שלאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד אישור הדוחות הכספיים חלו ירידות בשווקי ההון אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין רוסיה לאוקראינה (לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ה) להלן).

בסמוך למועד פרסום הדוח הכספי, נרשמו תשואות ריאליות שליליות בפוליסות ביטוח משתתפות ברווחים אשר עד לכיסוי ההפסד, ימנעו מהחברה לגבות דמי ניהול משתנים בסך של כ-70 מיליוני ש"ח לפני מס.

לאחר תאריך הדיווח חלה עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון. בהמשך לאמור בביאור 35(ה)1(ה) ו-2(ה) בדוחות הכספיים, עלייה בשיעורי הריבית עשויה להביא, לקיטון בהתחייבויות לגמלאות בתשלום ובהתחייבות להשלמה לעתודות לקצבה, לרבות בגין שינוי פקטור K, בביטוח חיים, בהפרשות בביטוח סיעוד כחלק מבדיקת נאותות העתודה (LAT) ולקיטון בהתחייבויות הביטוח בביטוח כללי בענפים חובה וחבויות ותאונות אישיות.

בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות הירידות בשווקים הפיננסיים והעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתקופה זו על תוצאות הרבעון הראשון לשנת 2022 ואין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות הצפויות של החברה לשנת 2022 ועל יחס כושר פירעון כלכלי, וזאת בין היתר, לנוכח האי ודאות ביחס להשפעת ההתפתחויות האמורות על הערכת ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, בהתייחס להשפעת העלייה של עקום הריבית על שווים ההוגן של נכסי חוב ובהתייחס להמשך ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.1 חיסכון ארוך טווח

2.1.1.1 פעילות ביטוח חיים

הערה	Q4		לשנת		ביטוח חיים
	2020	2021	2020	2021	
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.	1,440	1,818	5,729	6,391	פרמיות שהורווחו ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות לרבות גידול ברווח הפיננסי בביטוח חיים שהסתכם לסך של כ-1,699 מיליוני ש"ח לעומת מרווח פיננסי בסך של כ-981 מיליוני ש"ח אשתקד. מתוך הסכום, בתקופת הדוח נגבו דמי ניהול משתנים בסך של כ-689 מיליוני ש"ח לעומת גביה בסך של כ-305 מיליוני ש"ח אשתקד. התשואה הריאלית ברוטו בפוליסות משתתפות ברווחים עמדה על שיעור של 13.37% לעומת שיעור של 6.38% אשתקד, בשל משבר הקורונה.	600	413	366	1,107	רווח (הפסד) כולל
	1.8%	1.6%	1.6%	1.5%	שיעור הפדיונות של פוליסות ביטוח החיים מעתודה ממוצעת במונחים שנתיים
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מגידול בעתודות לקיצבה וגמלאות בתשלום בשל השפעות הפיננסיות ושינויי הנחות בסך של כ-16 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-211 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	4,736	3,058	2,796	8,868	רווחי (הפסדי) השקעה שנזקפו למבטחים לאחר דמי ניהול

להלן תיאור עיקרי התוצאות בביטוח חיים לפי סוגי מוצרים בהתאם לפרוט בביאור 20 לדוחות הכספיים:

הערה	2020	2021	ביטוח חיים
			פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 1990
הגידול ברווח בתקופת הדוח לעומת התקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול ברווח הפיננסי בתקופת הדוח שהסתכם לסך של כ-441 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-200 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד (ראה ביאור 20).	175 389	167 448	פרמיות שהורווחו ברוטו רווח כולל
מנגד, נרשם קיטון בעתודות בשל השפעות הפיננסיות ושינויי הנחות בעיקר גיל פרישה ושיעור מימוש בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה בסך של כ-89 מיליוני ש"ח לעומת קיטון בעתודות בסך של כ-198 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.			
			פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שנמכרו מיום 1 בינואר 1991 ועד ליום 31 בדצמבר 2003
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.	1,580	1,607	פרמיות שהורווחו ברוטו
הגידול ברווח בתקופת הדוח לעומת התקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול בדמי הניהול המשתנים אשר הסתכמו לסך של כ-689 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-305 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	193	810	רווח כולל
מנגד, חל גידול בעתודות בתקופת הדוח בשל השפעות הפיננסיות ושינויי הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה בעיקר בגין גיל פרישה ושיעורי מימוש בסך של כ-21 מיליוני ש"ח לעומת גידול בהתחייבויות בסך של כ-95 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד בשל השפעות פיננסיות והתאמת נכסים להתחייבויות ושינויי הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לקיצבה.			

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.1 חיסכון ארוך טווח (המשך)

2.1.1.1 פעילות ביטוח חיים (המשך)

הערה	2020	2021	ביטוח חיים
			שנמכרו מיום 1 בינואר 2004
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.	3,262	3,852	פרמיות שהורווחו ברוטו
			הפסד כולל
	(169)	(165)	
			פוליסות ללא מרכיב חיסכון
			כיסוי לסיכון הנמכר
			כפוליסה בודדת (פרט)
	645	700	פרמיות שהורווחו ברוטו
הקיטון בהפסד נובע בעיקר מגידול ברווח מסיכון	(44)	-	רווח (הפסד) כולל
			כיסוי לסיכון הנמכר
			כפוליסה קבוצתית
	69	61	פרמיות שהורווחו ברוטו
הקיטון בהפסד ומעבר לרווח נובע בעיקר מגידול ברווח מסיכון	(4)	14	רווח (הפסד) כולל

נתונים בדבר הפרמיות שהורווחו, דמי הניהול ומרווח פיננסי²:

Q4		לשנת			
2020	2021	2019	2020	2021	במיליוני ש"ח
305	261	485	305	689	דמי ניהול משתנים
127	148	466	485	573	דמי ניהול קבועים
432	409	952	790	1,261	סך כל דמי ניהול
553	592	1,281	981	1,699	סך הכל מרווח פיננסי ודמי ניהול
1,265	1,387	5,283	5,094	5,175	פרמיות שוטפות
175	431	703	634	1,216	פרמיות חד פעמיות
1,440	1,818	5,986	5,729	6,391	סך הכל פרמיות שהורווחו ברוטו
10	8	80	44	37	פרמיות שוטפות
450	2,145	1,105	1,540	5,993	פרמיות חד פעמיות
461	2,153	1,185	1,584	6,030	סך הכל פרמיות בגין חיסכון טהור

2.1.1.2 פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות משתתפות ברווחים

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י')						
Q4			לשנת			
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
4.02	8.81	4.65	12.59	6.38	13.37	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.33	7.78	3.87	10.44	4.92	10.84	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
3.81	8.81	4.85	12.93	5.74	16.09	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
3.12	7.78	4.08	10.78	4.29	13.50	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול
פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה)						
Q4			לשנת			
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
3.88	8.74	4.22	12.53	6.37	11.64	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.62	8.47	3.99	11.36	5.29	10.62	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
3.68	8.74	4.42	12.87	5.74	14.32	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
3.41	8.47	4.19	11.70	4.66	13.27	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

² המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלוי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזקיפה לחיסכון במערכת החברה.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.1. חיסכון ארוך טווח (המשך)

2.1.1.3 פעילות הגמל

הערה	Q4		לשנת	
	2020	2021	2020	2021
המעבר לרווח בתקופת הדוח וברבעון נובע מגידול בהכנסות מדמי ניהול כתוצאה מגידול בתיק המנוהל וכן מגידול בהכנסות מהשקעות בתיק הנוסטרו ביחס לאשתקד.	(3)	-	(2)	8
רווח (הפסד) כולל				
הגידול נובע מגידול בהפקדות השוטפות ובהפקדות החד פעמיות לפי סעיף 190.	567	1,282	2,115	3,614
דמי גמולים				

2.1.1.4 פעילות הפנסיה

הערה	Q4		לשנת	
	2020	2021	2020	2021
הגידול ברווח בתקופת הדוח וברבעון נובע מגידול בהכנסות מדמי ניהול כתוצאה מגידול בתיק המנוהל וכן מגידול בהכנסות מהשקעות בתיק הנוסטרו ביחס לאשתקד.	(3)	6	6	28
רווח (הפסד) כולל				
דמי גמולים	1,613	1,896	6,308	6,934

2.1.2 ביטוח כללי - להלן התפלגות הפרמיות והרווח הכולל:

הערה	Q4 2020	Q4 2021	2020	2021	ביטוח כללי
תקופת הדוח והרבעון - הגידול בפרמיה נובע מגידול בכמות הפוליסות שנמכרו ברוב הענפים בעיקר מעסקי הפרט מרכב חובה ורכב רכוש וכן מעליות בפרמיה באחריות דירקטורים ומגידול בעסקים הגדולים.	564	612	2,592	2,942	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה לעומת תקופה מקבילה אשתקד, שהושפעה בשל משבר הקורונה. בנוסף חל שיפור חיתומי בעיקר בענפי חבויות ורכוש מנגד, חלה הרעה חיתומית ברכב חובה וברכב רכוש ובוצעה הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-59 מיליוני ש"ח לעומת הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד של כ-45 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.					
הרבעון - הקיטון ברווח נובע בעיקר מהרעה חיתומית בעיקר ברכב חובה ורכב רכוש. מנגד בוצעה הקטנת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-17 מיליוני ש"ח.	48	22	49	112	רווח כולל
רכב רכוש - הגידול בפרמיה בתקופת הדוח וברבעון הנוכחי נובע בעיקר מעסקי הפרט, מרכב מסחרי וביטוח חקלאי.	156	174	686	790	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הקיטון ברווח והמעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מירידה בפרמיה הממוצעת ומגידול בשכיחות התביעות ובתביעה הממוצעת. התקופה המקבילה אשתקד התאפיינה בירידה בשכיחות התביעות בשל מדיניות הסגרים בעקבות משבר הקורונה, השפעה זו קוזזה בחלקה בשל גידול בהכנסות מהשקעות.					
הרבעון - הקיטון ברווח והמעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מירידה בפרמיה הממוצעת ומגידול בשכיחות התביעות ובתביעה הממוצעת. התקופה המקבילה אשתקד התאפיינה בירידה בשכיחות התביעות בשל מדיניות הסגרים בעקבות משבר הקורונה	12	(45)	55	(35)	רווח כולל לפני מס
	67%	100%	63%	82%	LR ברוטו
	57%	96%	54%	77%	LR בשייר
	97%	130%	90%	110%	CR ברוטו
	97%	128%	90%	109%	CR בשייר

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.2 ביטוח כללי - להלן התפלגות הפרמיות והרווח הכולל:

הערה	Q4 2020	Q4 2021	2020	2021
רכב חובה				
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון נובע בעיקר מעסקי הפרט.	108	120	532	599
תקופת הדוח - המעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מעליה בתביעה הממוצעת וחזרה לשכיחות התביעות שמאפיינת את התקופה של טרום קורונה וכן מהגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-19 מיליוני ש"ח לעומת הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד של כ-33 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. מנגד חל גידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה לעומת תקופה מקבילה אשתקד, שהושפעה בשל משבר הקורונה.				
הרבעון - המעבר להפסד נובע בעיקר מהרעה חיתומית ביחס לאשתקד שקוזה בחלקה מהקטנת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-13 מיליוני ש"ח.				
	30	(21)	34	(24)
ענפי רכוש ואחרים				
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון נובע בעיקר מגידול בעסקים גדולים.	178	194	836	932
תקופת הדוח - הגידול ברווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי ומגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה. מנגד בוצעה הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-8 מיליוני ש"ח.				
	7	12	45	78
LR ברוטו	55%	62%	32%	39%
LR בשייר	48%	57%	34%	35%
CR ברוטו	85%	89%	59%	63%
CR בשייר	95%	91%	79%	74%
ביטוח אשראי				
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון נובע בעיקר מגידול בעסקים גדולים.	30	31	115	123
תקופת הדוח - הגידול ברווח נובע בעיקר מהגדלת עתודות ביטוח אשתקד בשל משבר הקורונה.				
	15	12	29	41
LR בשייר	(13%)	13%	21%	23%
CR בשייר	0%	38%	45%	48%
ענפי חבויות				
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בעסקים גדולים.	92	94	423	498
תקופת הדוח - המעבר לרווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי וכן מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה. מנגד בוצע הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-32 מיליוני ש"ח. למול הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד בסך של כ-12 מיליוני ש"ח אשתקד.				
הרבעון - המעבר לרווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי וכן מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה.				
	(15)	64	(114)	52

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.3. ביטוח בריאות

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
תקופת הדוח וברבעון – בתקופת הדוח וברבעון נרשם גידול בפרמיות בפעילות הפרט ובענף נסיעות לחול.	326	362	1,296	1,406	פרמיות שהורווחו ברוטו
תקופת הדוח – הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח, לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד בשל משבר הקורונה. ומנגד הגידול ברווח קוזז מגידול בהפרשה בגין בדיקת נאותות העתודות (LAT) בסך של כ-34 מיליוני ש"ח, לעומת קיטון בהפרשה בסך של כ-292 מיליוני ש"ח אשתקד.					
כמו כן חל קיטון בהפסד החיתומי בקולקטיבים בעיקר בתיק מכבי (הנמצא ב- run-off), כאשר בתקופה הנוכחית ההפסד החיתומי בתיק מכבי הסתכם לסך של כ-7 מיליוני ש"ח לעומת הפסד חיתומי של כ-43 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	28	(13)	175	193	רווח (הפסד) כולל
רבעון – המעבר מרווח להפסד ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מגידול בהפרשה בגין בדיקת נאותות העתודות (LAT) בסך של כ-38 מיליוני ש"ח, לעומת גידול בהפרשה בסך של כ-1 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד. השפעה זו קוזזה מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי, לעומת רבעון מקביל אשתקד. וכן מגידול בהפסד החיתומי של הקולקטיבים בתקופה הנוכחית לעומת תקופה מקבילה אשתקד.					
הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
תקופת הדוח – הקיטון ברווח נובע בעיקר מגידול בהפרשה בשל בדיקת נאותות העתודות (LAT) אשר השפיעה על הרווח הכולל בתקופת הדוח בסך של כ-43 מיליוני ש"ח, לעומת קיטון בהפרשה בסך של כ-284 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. השפעה זו קוזזה בחלקה מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד. ובנוסף מעבר לרווח חיתומי בתקופה הנוכחית לעומת הפסד חיתומי שנובע מהתפתחות שלילית בתביעות בתקופה המקבילה אשתקד.	(17)	(17)	187	73	ענף סיעוד – רווח כולל פרט
רבעון – ברבעון הנוכחי חל גידול בהפרשה בשל בדיקת נאותות העתודות (LAT) אשר השפיעה על הרווח הכולל בסך של כ-45 מיליוני ש"ח, לעומת גידול בהפרשה בסך של כ-4 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד. השפעה זו קוזזה בחלקה מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי לעומת הפסדים מהשקעות ברבעון המקביל אשתקד, ובנוסף מעבר לרווח חיתומי ברבעון הנוכחי לעומת הפסד חיתומי שנובע מהתפתחות שלילית ברבעון המקביל אשתקד.					
תקופת הדוח – המעבר לרווח בתקופת הדוח לעומת ההפסד בתקופה המקבילה אשתקד נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד, ובנוסף מקיטון בהפסד חיתומי בתיק מכבי בסך של כ-43 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד לעומת הפסד חיתומי של כ-7 מיליוני ש"ח בתקופה הנוכחית.	7	(10)	(89)	42	קולקטיבים, לרבות קופות חולים
רבעון – המעבר מרווח להפסד ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד נובע בעיקר בהפסד חיתומי עקב הרעה בהתפתחות התביעות.					

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.3 ביטוח בריאות (המשך)

ענף מחלות - ואשפוז רווח כולל זמן ארוך	90	78	22	39	
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח לעומת הפסד מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד, אשר קוזז בחלקו מקיטון ברווח החיתומי לעומת תקופה מקבילה אשתקד שנבע בעיקר מעדכון אקטוארי בענף ניתוחים והוצאות רפואיות שהגדיל את הרווח בתקופה המקבילה אשתקד.					
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד נובע מקיטון ברווח החיתומי ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד שנבע בעיקר מעדכון אקטוארי בענף ניתוחים והוצאות רפואיות שהגדיל את הרווח ברבעון המקביל אשתקד, ובנוסף מקיטון בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי לעומת הכנסות מהשקעות ברבעון מקביל אשתקד.					
תקופת הדוח - הגידול בהפסד בענף נסיעות לחו"ל נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות לעומת התקופה המקבילה אשתקד ובנוסף מגידול בהפסד החיתומי שנבע מהרעה בהתפתחות התביעות ביחס לתקופה מקבילה אשתקד.					
רבעון - ההפסד בענף נסיעות לחו"ל ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מהרעה בהתפתחות התביעות ביחס לרבעון מקביל אשתקד.					
זמן קצר	(14)	(1)	(9)	-	

פרטים בדבר רווחי ההשקעה שנזקפו למבטחים בפוליסות ביטוח בריאות מסוג סיעוד משתתף ברווחים:

פוליסות סיעוד משתתף ברווחים מסוג פרט וקולקטיב

Q4	לשנת	2020	2021	במיליוני ש"ח
2020	2021	2020	2021	
94	52	63	157	רווחי ההשקעה שנזקפו למבטחים

2.1.4 אחר וסעיפים שאינם כלולים בתחומי הביטוח

הערה	Q4	לשנת	2020	2021	2020	2021	במיליוני ש"ח
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות בסך של כ-838 מיליוני ש"ח בתקופת הדוח לעומת הכנסות מהשקעות בסך של כ-417 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	368	175	349	757			סך הכל רווח כולל לפני מס
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות בסך של כ-211 מיליוני ש"ח בתקופת הדוח לעומת הכנסות בסך של כ-387 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.							

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

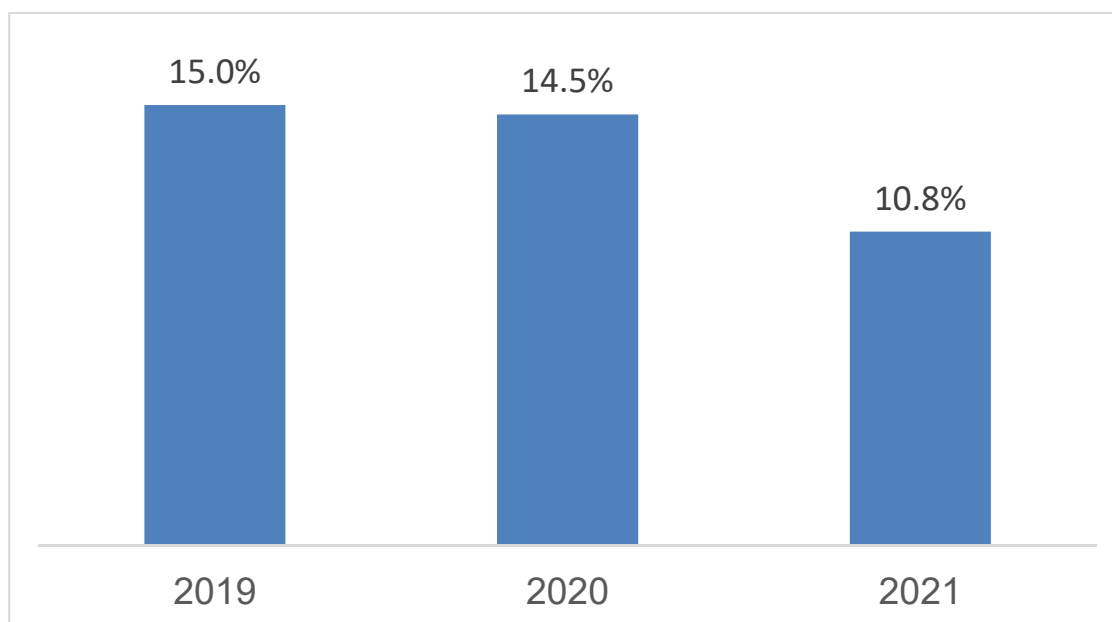
2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.5 הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-950 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-912 מיליוני ש"ח אשתקד, וברבעון לסך של כ-283 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-270 מיליוני ש"ח אשתקד.

הגידול בהוצאות בתקופת הדוח וברבעון, נובע בעיקר מעלויות שכר משתנות לאור התוצאות הכספיות בשנה הנוכחית (לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים) וכן מצמצום בהוצאות הנהלה וכלליות אשתקד בשל משבר הקורונה.

שיעור הוצאות ועמלות ביחס להכנסות :



2.1.6 הוצאות המימון בפעילות שאינה מוקצית למגזרים

הוצאות המימון הסתכמו בתקופת הדוח לסך של כ-215 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-144 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בתקופת הדוח נובע מעלייה של 2.4% במדד המחירים הידוע לצרכן, לעומת ירידה של 0.6% אשתקד. בנוסף, הגידול נובע מהנפקת שטר הון לכלל החזקות במהלך אוקטובר 2020, וכן מעלות החלפת כתבי התחייבות נדחים בסך של כ-17 מיליוני ש"ח ללא השפעה על התקופה המקבילה אשתקד. לפרטים נוספים אודות ההנפקה ראה ביאור 25 בדוחות הכספיים.

ברבעון הסתכמו ההוצאות לסך של כ-62 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-40 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בהוצאות המימון ברבעון נובע בעיקר מעלות החלפת כתבי התחייבות נדחים כאמור לעיל, וכן מעלייה של 0.2% במדד המחירים לצרכן לעומת התקופה המקבילה אשתקד בה לא היה שינוי במדד.

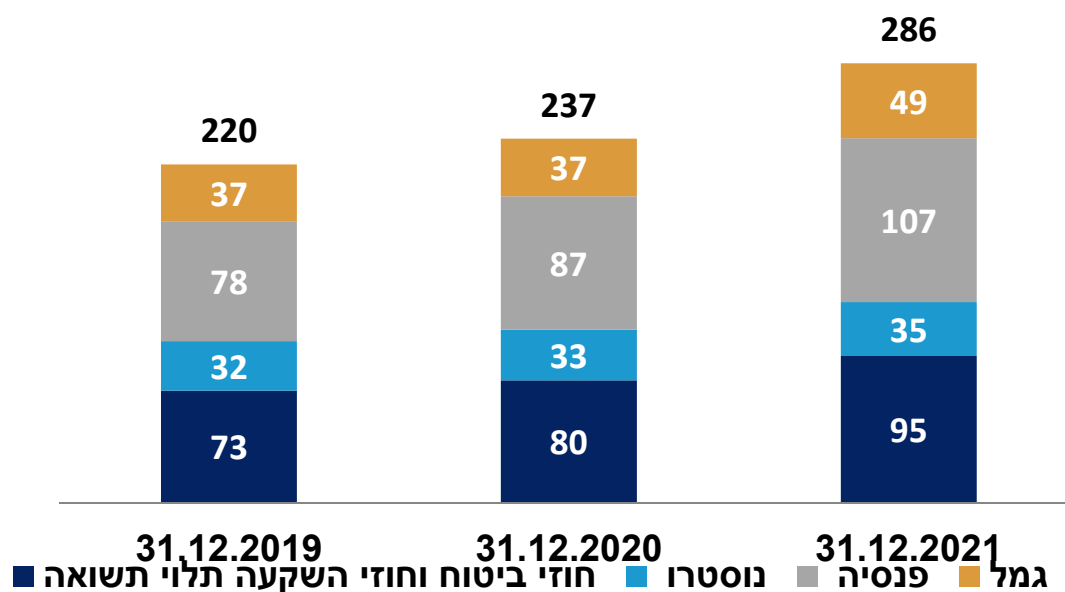
2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי

2.2.1 נכסים מנוהלים

שיעור השינוי %	ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח
	2020	2021	
6	33,043	35,155	השקעות פיננסיות אחרות
			נכסים מנוהלים עבור אחרים (שאינם נוסטרו) בקבוצה (במיליוני ש"ח):
20	79,565	95,457	עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
30	37,348	48,706	עבור עמיתי קופות גמל ⁽¹⁾
23	86,859	106,808	עבור עמיתי קרנות פנסיה ^(*)
23	203,772	250,971	סך הכל נכסים מנוהלים עבור אחרים
21	236,815	286,126	סך הכל נכסים מנוהלים
13	12,014	13,573	^(*) מתוך הסכום, סך הנכסים המנוהלים על ידי עתודות הוותיקה

1. הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקופות הגמל (למעט בגין קופת גמל שכלל ביטוח קיבלה על עצמה התחייבות לתשואה שנתית מינימלית מובטחת) וקרנות הפנסיה. לפרטים נוספים, ראה ביאור 3(א)(2) בדוחות הכספיים השנתיים.



2.2.2 התחייבויות פיננסיות

נכון לתאריך המאזן, לקבוצה קיימים כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לצרכי הון ויתרות המשמשות לפעילות השוטפת, לחברה אין יתרות חוב מלבד יתרות לפעילות שוטפת.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)

2.2.3 הון ודרישות הון

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי (ראה סעיף 1 להלן)

על חברות הביטוח בקבוצה חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II בהתאם להוראות חוזר הממונה "תיקון החוזר המאוחד לעניין הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II שפורסם ביום 14 באוקטובר 2020.

ביום 14 במרס 2021 פורסם מכתב הממונה ובו נדחה מועד הדיווח והפרסום של דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 31 בדצמבר 2020 עד ליום 30 ביוני 2021. בנוסף נקבע כי החברה רשאית לא לפרסם לציבור דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 30 ביוני 2021.

ביום 30 ביוני 2021 אישרה ופירסמה כלל ביטוח את דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 31 בדצמבר 2020 אשר מפורסם באתר האינטרנט של הקבוצה בכתובת

[/https://www.clalbit.co.il/aboutclalinsurance/financialstatementsandpressrelease](https://www.clalbit.co.il/aboutclalinsurance/financialstatementsandpressrelease)

בהתאם להוראות החוזר המאוחד, כלל ביטוח ביצעה חישוב פנימי לא מבוקר ולא סקור של יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 30 ביוני 2021 שדווח לממונה ולהערכתה אין בו שינוי מהותי באשר למצב ההון של כלל ביטוח בהשוואה לדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2020.

יצוין, כי בתקופה שלאחר ה- 30 ביוני 2021 ועד לתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021, חלה ירידה בעקום הריבית חסרת הסיכון שהינה בעלת השפעה שלילית על יחס כושר הפירעון ומנגד, צפויה השפעה מקזזת כתוצאה מעליות בשווקי ההון, אשר השפיעו, בין היתר, על גובה דמי ניהול המשתנים בשנת הדוח. בנוסף חלו שינויים אחרים כמתואר בסעיף 2.1. א לעיל.

עוד יצוין שבחודש פברואר 2022, פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - פרמיית אי נזילות (להלן - "התיקון לאומדן"). מטרת התיקון לאומדן היא, עדכון אופן אמידה של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון, בהתאם לסוג ההתחייבות, ומשמשת, בין היתר, לחישוב בדיקת נאותות העתודה בביטוח חיים ובריאות (LAT), כמפורט בביאור 3(ד)1(ד) ולחישוב עתודה מינימאלית בביטוח כללי (על פי נוהג מיטבי), כמפורט בביאור 38(ה)2(ה)4 להדוחות הכספיים וזאת לאור חלופת תקופה משמעותית מהתקופה בה גובשה הנוסחה הקיימת, כחלק מההיערכות ליישום IFRS 17 (ראה ביאור 4(1) בדוחות הכספיים) ונוכח הצטברות של שיטות ומדדי ייחוס פוטנציאליים נוספים.

התיקון נכנס לתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021 ובהתאם להנחיות רשות שוק ההון, השינוי נעשה בדרך של שינוי אומדן חשבוני מכאן ואילך והביא לכך שפרמיית אי- הנזילות ליום 31 בדצמבר 2021 תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%.

שינוי תיקון האומדן אינו מתייחס ישירות לחישוב יחס כושר הפירעון אך ייתכנו השפעות לא ישירות שאינן מהותיות.

בשלב זה, לא ניתן להעריך את השפעת מכלול ההשלכות האמורות לעיל על יחס כושר הפירעון ליום 31 בדצמבר 2021, לרבות בגין גובה ה"ניכוי" כמתואר בביאור 16(ה)6 בדוחות הכספיים, ולפיכך אין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי יחס כושר הפירעון של החברה לשנת 2021.

יצוין כי חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי מבוסס על נתונים ומודלים העשויים להיות שונים מאלה בהם עושה החברה שימוש במסגרת הדיווח הכספי, ואשר מתבססים, בין היתר, על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר. בפרט, וכמפורט בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי, חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי, מבוסס, במידה רבה, על מודל חישוב הערך הגלום. לפרטים נוספים בדבר דרישות ההון שחלות על חברות בקבוצה ראה ביאור 16(ה) בדוחות הכספיים השנתיים.

למידע נוסף, לרבות תיאור כללי של משטר כושר פירעון כלכלי, העקרונות הכלליים עליהם מבוסס המשטר, מתודולוגיית החישוב של המאזן הכלכלי ושל ההון הנדרש לכושר פירעון, הוראות לתקופת הפריסה, סקירה כללית של הוראות הממונה על שוק ההון הקשורות לדוח יחס כושר פירעון כלכלי, הגדרות מושגים מרכזיים, הערות והבהרות יש לקרוא גם את סעיפים 1, 3.1, 4.1 ו-5.1 לדוח יחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2020.

החישוב שערכה כלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2020 בוקר³ על ידי רואי החשבון המבקרים.

להלן נתונים אודות יחס כושר פירעון וסף הון של כלל ביטוח לפי משטר Solvency II.

³ הביקורת נערכה בהתאם לתקן הבטחת מהימנות בינלאומי ISAE 3400 – בדיקה של מידע כספי עתידי

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)

2.2.3. הון ודרישות הון (המשך)

1. יחס כושר פירעון כלכלי

2019	2020	ליום 31 בדצמבר במיליוני ש"ח
מבוקר		
12,082	12,957	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
7,673	8,449	הון נדרש לכושר פירעון
4,409	4,509	עודף
157%	153%	יחס כושר פירעון כלכלי (באחוזים)
השפעת פעולות הונות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי של החברה		
450	(112)	גיוס (פירעון) מכשירי הון
12,532	12,845	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
4,859	4,396	עודף
163%	152%	יחס כושר פירעון כלכלי (באחוזים)

לפרטים בדבר יחס כושר הפירעון ללא יישום הוראות מעבר לתקופת הפריסה, וללא התאמת תרחיש מניות ובדבר יעד יחס כושר הפירעון ומגבלות החלות על החברה לעניין חלוקת דיבידנד ראה סעיף 3 להלן.

לאירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך הדוח ולהשפעתם הפוטנציאלית על יחס כושר הפירעון ראה סעיף 2.1(א)-(ד) לעיל.

2. סף ההון (MCR)

2019	2020	ליום 31 בדצמבר במיליוני ש"ח
מבוקר		
1,918	2,112	סף ההון (MCR)
8,629	9,165	הון עצמי לעניין סף ההון

3. יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות

בהתאם למכתב שפירסמה הרשות, בחודש אוקטובר 2017, (להלן - "המכתב") חברת ביטוח תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם לאחר ביצוע החלוקה יש לחברה יחס כושר פירעון לפי משטר כושר פירעון כלכלי בשיעור של לפחות 100%, כשהוא מחושב ללא הוראות המעבר ובכפוף ליעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון חברת הביטוח. היחס האמור יחושב ללא ההקלה שניתנה בגין הפרש מקורי המיוחס לרכישת פעילות של קופות גמל וחברות מנהלות. בנוסף, נקבעו במכתב הוראות דיווח לממונה.

להלן נתונים על יחס כושר פירעון כלכלי של החברה כשהוא מחושב ללא הוראות לתקופת הפריסה והתאמת תרחיש מניות.

2019	2020	יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות ליום 31 בדצמבר במיליוני ש"ח
מבוקר		
9,267	9,686	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
9,588	10,509	הון נדרש לכושר פירעון
(321)	(823)	גירעון
97%	92%	יחס כושר פירעון כלכלי באחוזים
השפעת פעולות הונות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי של החברה		
450	(112)	גיוס(פירעון) מכשירי הון
9,717	9,585	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
129	(925)	עודף (גירעון)
101%	91%	יחס כושר פירעון כלכלי באחוזים

עודף ההון לאור פעולות הונות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי, ביחס ליעד הדירקטוריון (ראה סעיף ב' להלן):

108%	-	יעד יחס כושר הפירעון הכלכלי של הדירקטוריון (אחוזים) *
(638)	-	חוסר הון ביחס ליעד

(* עבור שנת 2020 נקבעו יעדי הון כמפורט בסעיף ב' להלן. לא נקבעו יעדים עבור יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה, כאשר יחס זה יבנה בהתאם ליעדים אלו עד לתום שנת 2032.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)

2.2.3. הון ודרישות הון (המשך)

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי⁽¹⁾ (המשך)

ב. יעד ההון של החברה

מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה להבטיח את כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים ולשאר בעלי העניין, לשמור את יכולת החברה להמשיך את פעילותה כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. החברה כפופה לדרישות הון הנקבעות על ידי הממונה.

בחודש יוני 2021 דירקטוריון החברה דן במדיניות ניהול הון וקבע יעדי ניהול הון אשר על פיהן טווח המטרה ליחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח יעמוד בטווח של 150%-170%. בנוסף, קבע יעד יחס כושר פירעון מינימלי של 135%. יעדים אלו הינם ליחס כושר פירעון בהתחשב בסכום הניכוי בתקופת הפריסה עד תום שנת 2032 ולאחריה. מדיניות ניהול ההון ויעדי ההון הם דינאמיים ועשויים להתעדכן בעתיד בהתאם לתיאבון הסיכון של החברה ולהתפתחויות בסביבה העסקית.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020, החברה עומדת ביעד שנקבע. מובהר בזאת, כי אין באמור כדי להבטיח שהחברה תעמוד ביעדים שנקבעו בכל עת. יש לציין כי המדיניות העדכנית הינה חלק המדיניות שפורסמה בחודש מרס 2020 ואינה נוגעת בשלב זה ליעדים לחלוקת דיבידנד.

ג. הנפקה של אגרות חוב (סדרה יב')

ביום 26 לאוגוסט 2021 הנפיקה כללביט מימון בע"מ לציבור אגרות חוב (סדרה יב') בסך של 400 מיליוני ש"ח.

אגרות החוב מוכרות כהון רובד 2 בכלל ביטוח. לפרטים נוספים ראה ביאור 25(ב)3) לדוח הכספי.

3. התפתחויות ושינויים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח

פרמטר	נתונים לתקופה
התפתחות במשק ובתעסוקה בישראל	המשק הישראלי המשיך לצמוח בשנת 2021, למרות משבר הקורונה, זאת בעזרת מבצע התחסנות האוכלוסייה ובתמיכת המדיניות הפיסקלית והמוניטרית, כך על פי דוח היציבות הפיננסית של בנק ישראל. עם זאת, לפי תחזית חטיבת המחקר בבנק ישראל הפעילות במשק תגיע לסביבה שהייתה צפויה לפני המשבר רק אחרי 2023. מחירי הנכסים הפיננסיים בישראל המשיכו לעלות בשנת 2021. מדדי תמחור מראים כי הפער בין מחירי הנכסים הפיננסיים לרווחי החברות גדול יותר מאשר בעבר. מחירי הדירות בישראל עלו במהלך משבר הקורונה בקצב גבוה מזה של עליית מחירי השכירות, והעלייה אף הואצה בחודשים האחרונים. עליית מחירי הדירות היא תופעה בינלאומית, כאשר קצב העלייה בישראל נמוך מן הממוצע במדינות ה-OECD. ההסתברות לירידת מחירים בטווח הקצר נראית כעת נמוכה, עקב עליית הביקוש, רמה יציבה של התחלות בנייה והאטה מסוימת בסיומי הבנייה. היקף לקיחת המשכנתאות בשנת 2021 היה גבוה בהסתכלות היסטורית, בהתאם לרמה הגבוהה של העסקאות בשוק הדיור. לעומת הגידול המהיר של יתרת החוב לדיור, יתרת החוב שלא לדיור גדלה במתינות, לאחר ירידה חדה בשנת 2020 בעיצומו של משבר הקורונה, אך גידולה הואץ בחודשים האחרונים. נכון לסוף נובמבר 2021, טרם חודשו התשלומים במלואם בכ- 9% מהמשכנתאות שנדחו וב- 1% מהאשראי שלא לדיור. איכות סך האשראי למשקי הבית טובה מאשר בתקופה שלפני המשבר. הגופים הפיננסיים ובראשם הבנקים וחברות הביטוח, שמרו על יציבות בתקופת הדוח ונהנים מיחסי הון איתנים, תוך שהשוק מעריך את הסיכון שלהם כנמוך מאוד. תרחישי הסיכון העיקריים לכלכלה הגלובלית מתמקדים בסיכון לעלייה ברמת האינפלציה, בסיכון לירידה חדה של מחירי הנכסים הפיננסיים ובסיכון לגל תחלואה חדש ומשמעותי בגלל וירוס הקורונה. על פי נתוני הלמ"ס (אומדן ראשון לרבעון הרביעי) התוצר צמח ב-16.6% ברבעון הרביעי של 2021, זאת לאחר צמיחה של 6.7% ברבעון השלישי, 15.7% ברבעון השני והתכווצות של 1.1% ברבעון הראשון. בשנת 2021 כולה נרשמה צמיחה של 8.1%, לעומת התכווצות של 2.2% בשנת 2020. התוצר הגולמי לנפש עלה ב- 6.3% לאחר ירידה של 3.9% בשנת 2020. ההוצאה לצריכה פרטית, עלתה ב-11.7% בשנת 2021 לאחר ירידה של 9.2% בשנת 2020. העלייה בצריכה הפרטית נובעת בין היתר מעליה של 26% בהוצאה על מוצרים בני קיימא. הצריכה הציבורית עלתה ב- 2.9% בשנת 2021, בהמשך לעלייה של 2.5% בשנת 2020. ההשקעה בנכסים קבועים עלתה ב-10.5%, לאחר ירידה של 4% בשנת 2020. הייצוא עלה ב-13.6% (העלייה הגבוהה ביותר מאז שנת 2010), לאחר ירידה של 1.9% בשנת 2020. ייצוא השירותים עלה ב-17.4% כאשר ההכנסות מייצוא שירותי תיירות ירדו ב-28% בהמשך לירידה של 77% בשנת 2020. לעומת זאת, ייצוא השירותים למעט תיירות הכוללים בעיקר שירותי תוכנה ומחקר עלו ב-16%. על פי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס לחודש ינואר 2022: • שיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה בקרב בני 15 ומעלה הינו 3.7% (לעומת 4.1% בחודש הקודם). • שיעור האבטלה המורחב (לאור משבר הקורונה) עומד על 5.6% (לעומת 6% בחודש הקודם). שיעור האבטלה חזר במחצית הראשונה של ינואר ל- 3.5%, רמה זהה לתחילת 2020. בשנת 2021 עלה מדד המחירים לצרכן ב-2.8% (מדד בגין) לעומת ירידה של 0.7% בשנת 2020. תרמו לעליה בשנת 2021 סעיפי הדיור, הדלק והמכוניות שעלו ב-3.3%, 17% ו-7.9%, בהתאמה. המחצית השנייה של שנת 2021 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה ביחס לשנים האחרונות. בראשיתה שיעור האינפלציה השנתי נכנס לתחום היעד ובמהלכה הוסיף ועלה מעל למרכז היעד של 2.5%. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה לפי כל המקורות עלו, והן נמצאות בסביבת אמצע תחום היעד; עם זאת ניכר פער בין הציפיות הנגזרות משוק ההון לתחזיות של החזאים ולציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של הבנקים, שהן נמוכות יותר. נראה שפער זה משקף את פרמיית הסיכון. על פי התחזיות השונות קצב האינפלציה צפוי להתמתן מעט בהמשך, אך צפוי להישאר בתוך תחום היעד לכל הטווחים. הלמ"ס פרסם כי מדד המחירים לצרכן עלה ב-0.2% בחודש ינואר 2022, בהשוואה לחודש דצמבר 2021. בשנים עשר החודשים האחרונים (ינואר 2022 לעומת ינואר 2021) עלה מדד המחירים לצרכן ב-3.1%. לפי תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל האינפלציה במהלך ארבעת הרבעונים הקרובים (שהאחרון בהם הוא הרבעון הרביעי של 2022) צפויה להסתכם ב-1.6%. עד סוף המחצית הראשונה של השנה נשמרה יציבותו של השקל הן מול שער החליפין הנומינלי האפקטיבי והן מול הדולר והאירו, על רקע הרכישות שביצע בנק ישראל – כ-25 מיליארדי דולרים. במחצית השנייה, החלה מגמת ייסוף של השקל. גם במחצית זו נרשמו המרות מט"ח גבוהות של משקיעים מוסדיים ומשקיעים זרים, שפעלו לייסוף השקל, וקצב הרכישות של בנק ישראל הופחת. בשנת 2021 התחזק השקל (שער ממוצע) ביחס לרוב המטבעות הנסחרים בישראל. יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש ינואר 2022 בסך 208,751 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 4,247 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 45.7%.
נתוני האינפלציה	
שערי חליפין	

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח (המשך)

פרמטר	נתונים לתקופה
התפתחות שיעור הריבית והתשואות	במהלך השנה עמדה ריבית בנק ישראל על שיעור של 0.1%. כמו-כן, החליט בנק ישראל על הפסקת הפעלתם של כל הכלים המיוחדים שעליהם הכריזה הוועדה בעיצומו של משבר הקורונה בשנת 2020. על רקע המשך השפעת הקורונה על המשק רכש בנק ישראל במהלך 2021 34.8 מיליארדי דולרים. 30 מיליארדי דולרים נרכשו בהתאם להחלטת הוועדה המוניתרית בתחילת השנה, והסכום הנותר נרכש בנובמבר-דצמבר. הוועדה המוניתארית הותירה את הריבית ללא שינוי ברמה של 0.1%, אך ההכוונה העתידית שונתה כך שהוועדה מאותתת על העלאת ריבית בחודשים הקרובים. נראה כי מכלול ההתפתחויות האחרונות (בעיקר בנוגע לצמיחה ולאנפליציה) הובילו את הוועדה המוניתארית ליישר קו עם המגמה הגלובלית של העלאות הריבית, ולשינוי גישה מהיר ביחס למסרים ה"יוניים" של הנגיד מהחלטת הריבית בינואר ואלו של המשנה לנגיד לאחרונה, שכיוונו לסבלנות בנוגע לשינוי בריבית על רקע אנפליציה נמוכה בהשוואה לעולם. שינוי הגישה של הוועדה הגיע למרות שהאנפליציה בישראל ממשיכה להיות בין הנמוכות בעולם, ולא חל שינוי משמעותי בתמהיל האנפליציה, שהושפעה בחודשים האחרונים במידה ניכרת גם מהעלאות המיסים. כמו כן, נראה כי נתוני הצמיחה החזקים לרבעון האחרון, שהפתיעו באופן ניכר כלפי מעלה, ובעיקר ההערכה כי המשק סגר את פערי הצמיחה ביחס למגמת הצמיחה של טרום המשבר, סיפקו אף הם תמיכה להחלטה לאותת על שינוי קרוב בריבית. בנוסף, נראה ששינוי הגישה של הוועדה נתמך גם בהיחלשות האחרונה של השקל, ובהערכה כי נפתח חלון הזדמנויות לנרמול הריבית המקומית על רקע הצמצום המוניתארי הצפוי מצד הבנקים המרכזיים המובילים. האיתותים הברורים על התנעת תהליך העלאת הריבית בארה"ב וצמצום הדרגתי של ההרחבה המוניתארית באירופה, צפויים למנוע עלייה בפערי הריביות לטובת השקל. האירועים שהתרחשו בשבועות האחרונים גרמו לבנקים המרכזיים הגדולים בעולם להגדיל סיכוי לעליית ריבית, וכך גם בישראל. הבנקים המרכזיים הגדולים נקלעו למצב בעל פוטנציאל לנזקים גדולים לכלכלה, לשווקים ולמוניטין שלהם. למרות שהאנפליציה בישראל נמוכה יותר, רוב הנסיבות שגורמות לעלייה באנפליציה בישראל דומות לאלו שהובילו את הבנקים המרכזיים בחו"ל להיקלע למצב הנוכחי. בהתחשב בעובדה שהתגובה של המדיניות המוניתארית משפיעה בפיגור רב, האירועים האחרונים צפויים לתמוך לשינוי המדיניות גם בישראל.

התפתחויות בשוק ההון בישראל ובעולם (במונחי מטבע מקומי)	באחוזים		1-12		Q4	
	מדדי מניות בארץ		2020	2021	2020	2021
ת"א 35	35	32.0	(10.9)	9.8	14.6	24.1
ת"א 90	90	33.1	18.1	13.3	16.5	19.3
ת"א 125	125	31.1	(3.0)	10.6	19.3	3.7
ת"א צמיחה		9.7	29.4			
מדדי אג"ח						
כללי		4.0	0.8	1.3	1.3	3.3
תלבוט צמודות		7.9	(0.6)	1.2	2.1	0.8
תלבוט שקלי		3.0	(0.1)		1.7	3.2
ממשלתי צמוד מדד		7.4	1.2		(0.2)	(0.2)
ממשלתי שקלי		(1.6)	1.3			
מדדי מניות בעולם						
דאו ג'ונס		20.2	7.0	6.6	8.9	14.2
נאסד"ק		23.4	43.5	8.7	18.4	(2.2)
ניקיי טוקיו		4.9	16.0		14.9	9.9
קאק פריז		29.3	(7.1)		9.7	4.6
פוטסי לונדון		14.8	(14.3)		7.0	3.9
דאקס פרנקפורט		15.8	3.5		13.8	7.1
WORLD MSCI		20.8	14.1			

לפרטים נוספים אודות ההשקעות הפיננסיות בחברה, ראה ביאור 14 בדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר ההשלכות על התוצאות הכספיות, ראה סעיף 2 לעיל.

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח (המשך)

פרמטר	נתונים לתקופה
התפתחויות במצב הכלכלי בעולם	שנת 2021 הושפעה באופן מהותי ממשבר הקורונה, הן היציאה והן הגלים הנוספים, אשר העבירו את כלכלת העולם ממצב של סגרים לפתיחת כלכלה וחזרה לשגרה בהתאם לעליית ונסיגת גלי הווראיינטיים. שנת 2021 התאפיינה בחזרת האינפלציה במרבית מדינות העולם, מה שהביא את הבנקים המרכזיים להתחיל בצמצום מוניטארי והכנת השוק לעליית ריבית. במהלך הרבעון הראשון לשנת 2022 חלה התפתחות בדמות מלחמה בין רוסיה לאוקראינה, כאשר רוסיה בהנהגת הנשיא פוטין פלשה אל תוך שטח אוקראינה, לאחר שהכירה קודם לכן בעצמאות של שני מחוזות בדלניים בשטח אוקראינה. לא ברור מה יהיו התוצאות הסופיות של הלחימה, אך כבר ידוע כי הלחימה הביאה לזינוק נוסף במחירי הסחורות (אנרגיה, מתכות, חקלאות), ובציפיות האינפלציה של המשקיעים. למלחמה עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת לגבי מבנה הכלכלה הגלובאלית והמפה הגיאופוליטית, אך מוקדם לדעת מהן. בטווח הזמן הקצר ההתפתחות הזו מוסיפה לחץ של השווקים והחששות מפני האטה גלובאלית, התגברות האינפלציה והעלאת הריביות על ידי הבנקים המרכזיים. ארה"ב - בשנת 2021 המשיכה ארה"ב במבצע החיסונים, אשר עזר בהורדת התחלואה בארה"ב והמגבלות החברתיות הוסרו. הסרת ההגבלות תרמה להתאוששות הכלכלה האמריקאית, והצמיחה לשנת 2021 עומדת על 5.7% ביחס לשנה קודמת. ה"פד" הותיר את הריבית על רמה של 0%-0.25%, אולם נשמעים קולות ברורים והכנה מצד חברי הפד להעלאות ריבית במהלך שנת 2022, תוך שה"פד" מצמצם את תוכניתרכישת האג"ח באופן מדורג. בהחלטת הריבית האחרונה אף נדונה התחלת הקטנת מאזן הפד, כשצעדי הצמצום המוניטרי נדרשים בייחוד לאור האינפלציה שהגיעה לשיא מאז שנות ה-80, ונכון לתום שנת 2021 עומדת מעל 7% (לעומת השנה שעברה). במקביל הציג הממשל תוכניתתמיכה פיסקאלית, הכוללת השקעה בתשתיות ובאנרגיה חלופית. שוק העבודה המשיך בשיפור, כאשר שיעור האבטלה ירד לרמה של 3.9% וניכר גידול מתמשך במספר מקומות העבודה החדשים הנפתחים מדי חודש. אירופה - מדינות האיחוד האירופי המשיכו את הקצב הגבוה של חיסון האוכלוסייה במהלך השנה, ובמקביל המגבלות אשר הוטלו בעקבות גלי תחלואה נוספים הוסרו כמעט לחלוטין. הסרת המגבלות העלתה את קצב הצמיחה של האיחוד האירופי בשנת 2021 ל-5.2% וברבעון הרביעי של שנת 2021 כלכלת אירופה צמחה בקצב של 4.6% בקצב שנתי. הבנק המרכזי האירופי מתחיל לבחון את האפשרות של העלאת ריבית במהלך שנת 2022 וכן לצמצם את תוכניתרכישת האג"ח. שיעור האבטלה המשיך לרדת ועומד על 7.4% נכון לתום שנת 2021. סין - נגיף הקורונה נמצא תחת שליטה יחסית, למעט התפרצויות אזוריות בודדות, ולמעשה אין כלל מגבלות גורפות במדינה. ברבעון הרביעי צמחה כלכלת סין בקצב של 4% (בקצב שנתי) ובמהלך 2021 כולה צמחה בקצב של 8.1%. במהלך הרבעון הרביעי של 2021 החל הבנק המרכזי בצעדי הרחבה מוניטריים הן בהיצע הכסף והן בהפחתת יחס הרזרבה. בתחום יחסי החוץ עם ארה"ב לא חל שינוי מהותי מלבד מספר פגישות בדרגי ביניים בין המדינות, על אף חילופי הממשל בארה"ב.

הדירקטוריון מביע את הערכתו לעובדים, למנהלים ולסוכנים של חברות הקבוצה על תרומתם להישגי הקבוצה.

יורם נוח
מנהל כללי

חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 30 במרס 2022

חלק ג

דוחות כספיים



תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	
<u>3-2 - 3-3</u>	דוחות רואי החשבון המבקרים
<u>3-4 - 3-5</u>	דוחות על המצב הכספי מאוחדים
<u>3-6</u>	דוחות רווח והפסד מאוחדים
<u>3-7</u>	דוחות על הרווח הכולל מאוחדים
<u>3-8-3-10</u>	דוחות על השינויים בהון מאוחדים
<u>3-11 - 3-13</u>	דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים
<u>3-14-3-220</u>	ביאורים לדוחות הכספיים מאוחדים
<u>3-221-3-238</u>	נספחים לדוחות הכספיים



סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא
דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000



קוסט פורר גבאי את קסירר

רח' מנחם בגין 144,
תל-אביב, 6492102
טל. 972 3 623 2525
פקס 972 3 562 2555
ey.com

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של כלל חברה לביטוח בע"מ

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של כלל חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות שלה (להלן: "**החברה**") ליום 31 בדצמבר, 2021 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן: "**COSO**"). הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB Public Company Accounting Oversight Board בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו נחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשות) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר, 2021 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2021 ו-2020 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2021 והדוח שלנו מיום 30 במרס, 2022, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים והפניית תשומת לב לאמור בביאור 38 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

סומך חייקין
רואי חשבון

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון
מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס, 2022



סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא
דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000



קוסט פורר גבאי את קסירר

רח' מנחם בגין 144,
תל-אביב, 6492102
טל. 972 3 623 2525
פקס 972 3 562 2555
ey.com

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של כלל חברה לביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר, 2021 ו-2020 ואת הדוחות המאוחדים על הרווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של החברה והחברות המאוחדות שלה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 ואת תוצאות פעולותיהן, השינויים בהון ותזרימי המזומנים שלהן לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בביאור 38 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 2021 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 30 במרס 2022 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

סומך חייקין
רואי חשבון

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס, 2022

דוחות על המצב הכספי מאוחדים

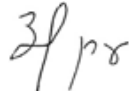
ליום 31 בדצמבר		ביאור	אלפי ש"ח
2020	2021		
			נכסים
1,198,785	1,142,631	6	נכסים בלתי מוחשיים
3,172	3,003	23	נכסי מיסים נדחים
1,996,644	2,191,038	7	הוצאות רכישה נדחות
197,303	192,401	8	רכוש קבוע
407,999	396,046	40	נכס זכות שימוש
100,410	102,373	9	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני
3,043,442	3,140,825	10,13	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
1,206,544	1,250,884	10	נדל"ן להשקעה אחר
3,629,329	4,418,206	17,18	נכסי ביטוח משנה
8,696	1,355	23	נכסי מיסים שוטפים
618,314	507,954	11	חייבים ויתרות חובה
647,848	744,776	12	פרמיה לגבייה
70,798,761	81,745,557	13	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		14	השקעות פיננסיות אחרות:
5,699,679	6,460,434		נכסי חוב סחירים
22,092,379	22,080,696		נכסי חוב שאינם סחירים
1,692,398	2,037,280		מניות
3,558,633	4,576,444		אחרות
33,043,089	35,154,854		סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
5,273,150	9,992,795	15(א)	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,734,125	3,859,656	15(ב)	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
123,907,611	144,844,354		סך כל הנכסים
79,564,525	95,456,521		סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על המצב הכספי מאוחדים

ליום 31 בדצמבר		ביאור	אלפי ש"ח
2020	2021		
הון			
146,641	146,641	16	הון מניות
692,479	692,479		פרמיה על מניות
839,924	1,157,845		קרנות הון
3,785,137	4,801,904		יתרת עודפים
סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה			
5,464,181	6,798,869		
55,875	61,308		זכויות שאינן מקנות שליטה
סך כל ההון			
5,520,056	6,860,177		
התחייבויות			
31,078,895	32,775,786	17,19,20,21,22	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
77,298,107	93,460,783	18,20,21,22	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
540,825	759,733	23	התחייבויות מיסים נדחים
62,796	59,107	24	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
471,519	475,583	40	התחייבות בגין חכירה
3,898,684	4,172,484	26	זכאים ויתרות זכות
62,505	53,280	23	התחייבות מיסים שוטפים
4,974,224	6,227,421	25	התחייבויות פיננסיות
סך כל ההתחייבויות			
118,387,555	137,984,177		
סך כל ההון וההתחייבויות			
123,907,611	144,844,354		

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.


ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית


יורם נוח
מנהל כללי


חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022
תאריך אישור הדוחות הכספיים

דוחות רווח והפסד מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			ביאור	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
9,666,698	9,494,808	10,600,649		פרמיות שהורווחו ברוטו
1,264,885	1,466,514	1,587,711		פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
8,401,813	8,028,294	9,012,938	27	פרמיות שהורווחו בשייר
9,680,137	5,044,732	13,924,087	28	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
1,409,977	1,246,681	1,775,486	29	הכנסות מדמי ניהול
230,842	246,527	249,196		הכנסות מעמלות
49	626	700		הכנסות אחרות
19,722,818	14,566,860	24,962,407		סך כל ההכנסות
18,117,460	11,990,806	22,140,886		תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
(1,316,678)	(974,301)	(1,867,052)		חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
16,800,782	11,016,505	20,273,834	30	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
1,980,169	1,906,677	1,973,081	31	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
876,454	911,645	950,421	32	הוצאות הנהלה וכלליות
17,241	2,492	8,762	6	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
9,099	8,455	6,754	33	הוצאות אחרות
232,621	155,084	260,051	34	הוצאות מימון
19,916,366	14,000,858	23,472,903		סך כל ההוצאות
(7,128)	(4,359)	10,658	9	חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו
(200,676)	561,643	1,500,162		רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
(62,722)	138,928	481,642	23	מיסים (הטבת מס) על הכנסה
(137,954)	422,715	1,018,520		רווח (הפסד) לתקופה מפעילויות נמשכות
מיוחס ל:				
(141,225)	418,728	1,013,828		בעלי המניות של החברה
3,271	3,987	4,692		זכויות שאינן מקנות שליטה
(137,954)	422,715	1,018,520		רווח (הפסד) לתקופה
רווח (הפסד) למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה:				
(1.19)	3.52	8.51		רווח (הפסד) בסיסי למניה (בש"ח)
(1.19)	3.52	8.51		רווח (הפסד) מדולל למניה (בש"ח)
מספר המניות ששימשו לחישוב הרווח למניה:				
118,517	119,064	119,064		בסיסי
118,517	119,064	119,064		מדולל

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על הרווח הכולל מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			ביאור	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
(137,954)	422,715	1,018,520		רווח (הפסד) לתקופה
				רווח כולל אחר:
				פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל
				הועברו או יועברו לרווח והפסד:
(27,977)	(20,761)	(7,360)		הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון
11,905	9,568	9,932		הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד
952,705	468,305	1,381,109		שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון
				שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(616,050)	(344,274)	(932,187)		הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
33,450	112,395	31,759		רווח כולל אחר לתקופה שהועבר או יועבר לרווח והפסד, לפני מס
354,033	225,233	483,253		מס בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה
126,540	80,816	164,035		מס (הטבת מס) בגין רכיבים אחרים
(3,651)	(2,425)	592		מס (הטבת מס) בגין פריטי רווח כולל אחר לתקופה שהועברו או יועברו לרווח והפסד
122,889	78,391	164,627	(ד)23	רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר
231,144	146,842	318,626		או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
				פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד:
(12,177)	12,214	4,520		רווחים (הפסדים) אקטואריים מתכנית הטבה מוגדרת
(12,177)	12,214	4,520		רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, לפני מס
(3,997)	4,176	1,545	(ד)23	מס (הטבת מס) בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
(8,180)	8,038	2,975		רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
222,964	154,880	321,601		רווח כולל אחר לתקופה
85,010	577,595	1,340,121		סך הכל רווח כולל לתקופה
				מיוחס ל:
80,946	573,814	1,334,688		בעלי המניות של החברה
4,064	3,781	5,433		זכויות שאינן מקנות שליטה
85,010	577,595	1,340,121		סך הכל רווח כולל לתקופה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על השינויים בהון מאוחדים

סך הכל הון	זכויות שאינן מקנות שליטה	מיוחס לבעלי המניות של החברה						
		הון מניות	פרמיה על מניות	קרן תרגום	בגין נכסים זמינים למכירה	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סך הכל
באלפי ש"ח								
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021								
146,641	692,479	(23,460)	833,870	29,514	3,785,137	5,464,181	55,875	5,520,056
ליום 1 בינואר 2021								
-	-	-	-	-	1,013,828	1,013,828	4,692	1,018,520
רווח לתקופה								
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:								
-	-	(7,360)	-	-	-	(7,360)	-	(7,360)
-	-	9,932	-	-	-	9,932	-	9,932
-	-	-	1,379,673	-	-	1,379,673	1,436	1,381,109
-	-	-	(931,822)	-	-	(931,822)	(365)	(932,187)
-	-	-	31,759	-	-	31,759	-	31,759
-	-	-	-	-	4,466	4,466	54	4,520
-	-	(592)	(163,669)	-	(1,527)	(165,788)	(384)	(166,172)
-	-	1,980	315,941	-	2,939	320,860	741	321,601
-	-	1,980	315,941	-	1,016,767	1,334,688	5,433	1,340,121
146,641	692,479	(21,480)	1,149,811	29,514	4,801,904	6,798,869	61,308	6,860,177
ליום 31 בדצמבר 2021								

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על השינויים בהון מאוחדים (המשך)

מיוחס לבעלי המניות של החברה	סך הכל	יתרת עודפים	קרנות הון אחרות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן תרגום	פרמיה על מניות	הון מניות	באלפי ש"ח	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל הון
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020										
ליום 1 בינואר 2020										
רווח לתקופה										
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:										
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון										
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד										
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון										
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד										
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד										
הפסדים אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת										
מס בגין פריטי רווח (הפסד) כולל										
רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס										
סך הכל רווח כולל לתקופה										
ליום 31 בדצמבר 2020										

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על השינויים בהון מאוחדים (המשך)

סך הכל הון	זכויות שאינן מקנות שליטה	מיוחס לבעלי המניות של החברה							
		סך הכל	יתרת עודפים	קרנות הון אחרות	בגין נכסים זמינים למכירה	קרן תרגום	פרמיה על מניות	הון מניות	
באלפי ש"ח									
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019									
4,835,750	48,030	4,787,720	3,507,761	29,514	435,297	(2,271)	671,325	146,094	
ליום 1 בינואר 2019									
(137,954)	3,271	(141,225)	(141,225)	-	-	-	-	-	
רווח (הפסד) לתקופה									
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:									
(27,977)	-	(27,977)	-	-	-	(27,977)	-	-	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון
11,905	-	11,905	-	-	-	11,905	-	-	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד
952,705	1,452	951,253	-	-	951,253	-	-	-	שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון
(616,050)	(135)	(615,915)	-	-	(615,915)	-	-	-	שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
33,450	-	33,450	-	-	33,450	-	-	-	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(12,177)	(112)	(12,065)	(12,065)	-	-	-	-	-	רווחים אקטוארים מתוכנית הטבה מוגדרת
(118,892)	(412)	(118,480)	3,958	-	(126,089)	3,651	-	-	מס בגין פריטי רווח (הפסד) כולל
222,964	793	222,171	(8,107)	-	242,699	(12,421)	-	-	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס
85,010	4,064	80,946	(149,332)	-	242,699	(12,421)	-	-	סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה
21,701	-	21,701	-	-	-	-	21,154	547	הנפקת הון מניות
4,942,461	52,094	4,890,367	3,358,429	29,514	677,996	(14,692)	692,479	146,641	ליום 31 בדצמבר 2019

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
3,005,678	(1,333,273)	7,476,426	(א)
68,168	46,152	(430,621)	
3,073,846	(1,287,121)	7,045,805	
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה			
119	11	197	
25,416	15,154	23,568	
(25,080)	(11,888)	-	
20,107	-	-	
(34,473)	(22,013)	(27,260)	
(196,182)	(180,801)	(177,983)	
(210,092)	(199,537)	(181,478)	
תזרימי מזומנים מפעילות מימון			
1,660,221	-	731,383	
(12,359)	-	(6,625)	
-	450,000	-	
(787,372)	(22,168)	(529,838)	
(50,364)	(31,020)	(40,976)	
(113,682)	(128,091)	(122,047)	
696,444	268,721	31,897	
(50,545)	(64,231)	(51,048)	
3,509,652	(1,282,168)	6,845,176	
4,779,791	8,289,443	7,007,275	(ב)
8,289,443	7,007,275	13,852,451	(ג)

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(137,954)	422,715	1,018,520	(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מיסים על ההכנסה (1) (2) רווח (הפסד) לתקופה
7,128	4,359	(10,658)	פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
14,492	766	172	חלק החברה בהפסדי (רווחי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
943,626	(366,015)	1,696,891	דיבידנד שנתקבל מחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני
6,465,456	5,457,581	16,162,676	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
(47,665)	24,560	(194,394)	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(572,431)	(77,519)	(788,877)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
76,206	71,689	72,698	שינוי בנכסי ביטוח משנה
225,809	226,904	225,375	פחת רכוש קבוע ונכס זכות שימוש
17,241	2,492	8,762	הפחתה של נכסים בלתי מוחשיים
63	3	(178)	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
85	(8)	(7)	הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע
206,129	209,567	229,042	הפסד (רווח) מנכס זכות שימוש
(20,135)	90,453	(194,459)	ריבית והפרשי הצמדה שנצברו בגין כתבי התחייבויות נדחים, התחייבות בגין חכירה ואחרות
80	28,171	(78,942)	שינוי בשווי הוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
(6,124,998)	(2,678,486)	(9,226,985)	שינוי בשווי הוגן של נדל"ן להשקעה אחר
(62,722)	138,928	481,642	רווחים נטו, מההשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה מיסים על הכנסה (הטבת מס)
(114,175)	(22,223)	(174,727)	הפסדים (רווחים) נטו מההשקעות פיננסיות אחרות:
(61,688)	102,122	(862,291)	נכסי חוב סחירים
(184,131)	17,373	(298,654)	נכסי חוב שאינם סחירים
(368,066)	(76,134)	(541,061)	מניות
(131,994)	(120,998)	(137,136)	אחרות
55,099	84,473	234,212	השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:
1,776,429	(5,530,570)	(1,541,008)	רכישת נדל"ן להשקעה
(55,547)	(44,228)	(55,341)	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
54,901	50,684	93,569	רכישות נטו של השקעות פיננסיות
172,374	(273,848)	1,073,225	השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה אחר:
441,526	169,798	110,360	רכישת נדל"ן להשקעה
176,003	49,590	(96,928)	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
255,977	701,855	270,097	תמורה ממכירות (רכישות) נטו של השקעות פיננסיות
(1,439)	2,673	831	שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:
3,005,678	(1,333,273)	7,476,426	חייבים ויתרות חובה
			פרמיות לגבייה
			זכאים ויתרות זכות
			התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
			סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מיסים על הכנסה

- (1) תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים תזרימי מזומנים בגין רכישות ומכירות נטו של השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה הנובעים מהפעילות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.
- (2) במסגרת תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים תזרימי מזומנים בגין דיבידנד וריבית שהתקבלו, המפורטים בנספח ד'.

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה:			
3,648,899	6,554,645	5,273,150	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,130,892	1,734,798	1,734,125	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
4,779,791	8,289,443	7,007,275	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה:			
6,554,645	5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,734,798	1,734,125	3,859,656	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
8,289,443	7,007,275	13,852,451	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
(ד) תזרימי מזומנים בגין ריבית ודיבידנד שהתקבלו, הכלולים בפעילות השוטפת:			
2,177,448	2,014,440	1,529,640	ריבית שהתקבלה
479,198	322,670	802,984	דיבידנד שהתקבל

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

פירוט הביאורים.....עמוד

15	ביאור 1: כללי.....
24	ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים.....
28	ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית.....
51	ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו.....
54	ביאור 5: דיווח מגזרי.....
61	ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים.....
62	ביאור 7: הוצאות רכישה נדחות.....
63	ביאור 8: רכוש קבוע.....
64	ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות.....
68	ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה.....
72	ביאור 11: חייבים ויתרות חובה.....
72	ביאור 12: פרמיה לגבייה.....
73	ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.....
75	ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות.....
82	ביאור 15: מזומנים ושווי מזומנים.....
83	ביאור 16: הון וקרנות.....
87	ביאור 17: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה.....
87	ביאור 18: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה.....
88	ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי.....
98	ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר היסכון ארוך טווח.....
103	ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות.....
105	ביאור 22: תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וביטוח בריאות.....
106	ביאור 23: מיסים על הכנסה.....
110	ביאור 24: הטבות לעובדים.....
114	ביאור 25: התחייבויות פיננסיות.....
123	ביאור 26: זכאים ויתרות זכות.....
124	ביאור 27: פרמיות שהורווחו.....
125	ביאור 28: רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון.....
126	ביאור 29: הכנסות מדמי ניהול.....
126	ביאור 30: תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר.....
126	ביאור 31: עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות.....
127	ביאור 32: הוצאות הנהלה וכלליות.....
127	ביאור 33: הוצאות אחרות.....
127	ביאור 34: הוצאות מימון.....
128	ביאור 35: ניהול סיכונים.....
167	ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין.....
175	ביאור 37: תשלום מבוסס מניות.....
179	ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות.....
217	ביאור 39: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה.....
219	ביאור 40: חכירות.....
221	נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו").....
237	נספח ב: מידע נוסף עבור השקעות פיננסיות אחרות.....

ביאור 1: כללי

א. הישות המדווחת

כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה תושבת ישראל, אשר התאגדה בישראל וכתובתה הרשמית היא רחוב ראול וולנברג 36, תל אביב-יפו.

הדוחות הכספיים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "הדוחות הכספיים"), כוללים את אלה של החברה ושל החברות הבנות שלה (להלן יחד: "הקבוצה"), וכן את זכויות הקבוצה בעסקאות משותפות ובחברות כלולות.

כ-99.98% מהונה המונפק והנפרע של החברה מוחזק על ידי כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "כלל החזקות"), חברה אשר ניירות הערך שלה רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ.

נכון למועד פירסום הדוח, כלל החזקות הינה חברה ללא גרעין שליטה.

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה וכלל החזקות מכתב מאת הממונה (להלן: "מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי חברה לפתוח בע"מ (להלן: "אי די בי פתוח")¹ בכלל החזקות, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בכלל החזקות. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הממונה, מתבססים על מצגי כלל החזקות, העלו כי נכון למועד המכתב, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות באופן המקים חובה לקבל היתר שליטה בכלל החזקות בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח") ולפיכך על כלל החזקות לקבל מאת הממונה היתר שליטה בחברה. בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל החברה וכלל החזקות מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בחברה" (אשר החליף את מכתב הממונה בנדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של כלל החזקות בחברה לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות והשתתפות באסיפה הכללית של החברה (להלן: "מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה. לפרטים נוספים בעניין מתווה השליטה לרבות מינוי דירקטורים בכלל החזקות ובחברה ראו סעיף 2(ג) להלן.

נמסר לחברה כי הדיונים בין כלל החזקות לממונה בקשר עם המכתבים האמורים טרם מוצו.

ב. התפתחויות בתקופת הדוח לגבי השליטה בחברה ובכלל החזקות

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, החזקה של יותר מחמישה אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף מוסדי מותנית בקבלת היתר להחזקת אמצעי שליטה מאת הממונה ושליטה בגוף מוסדי או בסוכנות ביטוח מחייבת גם היא היתר מאת הממונה. נכון למועד פירסום הדוח, למיטב ידיעת החברה התקבל אצל מספר גופים היתר להחזקת אמצעי שליטה, כמפורט להלן, מהם שני גופים מוסדיים.

בימים 11 ו-12 במאי 2020 התקבל אצל החברה העתק מכתביו של הממונה למר משה (מורי) ארקין ולמר אלפרד אקירוב (לכל אחד בנפרד), בו הוא מבהיר, בעקבות הדיווחים מהימים 6 ו-10 במאי 2020 כי היתר האחזקה שניתן למר ארקין להחזקת עד 8% ממניות כלל החזקות והיתר האחזקה שניתן למר אקירוב להחזקת עד 10% ממניות כלל החזקות מיום 5 באפריל 2020 אינו מאפשר להם או למי מטעמם, לפעול, לבד או ביחד עם אחרים, באופן שיביא להכוונת פעילות החברה, בין היתר באמצעות מעורבות בתהליכי קבלת החלטות לגבי מינוי דירקטורים ונושאי משרה בה. יצוין כי למיטב ידיעת כלל החזקות, נכון למועד זה מר ארקין אינו מחזיק מעל 5% ממניות כלל החזקות ומר אקירוב מחזיק ב-15% ממניות כלל החזקות.

יצוין כי בהתאם למידע שמסר הממונה לכלל החזקות, ביום 1 ביולי 2021, העניק הממונה למר אלפרד אקירוב, מר ג'ורג'י אקירוב וגברת שרון אקירוב (להלן: "בעלי ההיתר"), היתר להחזקת עד 15% מאמצעי השליטה בכלל החזקות ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, לרבות החברה. בין יתר תנאי ההיתר, נקבע כי בעלי ההיתר לא יערכו כל הסדר או הסכם עם צד שלישי הנוגע להחזקת אמצעי שליטה של בעלי ההיתר בכלל החזקות ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, אלא באישור מראש ובכתב של הממונה. כמו כן, בעלי ההיתר התחייבו בפני הממונה שלא לפעול לבד או ביחד עם אחרים באופן המקים להם שליטה בכלל החזקות, וכן התחייבו שלא לפעול בשיתוף פעולה עם מחזיק אחר באמצעי שליטה בכלל החזקות לעניין הצבעה למינוי דירקטור או לעניין הפסקת כהונתו אן כל עניין אחר שיובא להכרעת האסיפה הכללית.

למיטב ידיעת החברה, על פי מידע שפורסם באופן פומבי אך לא נמסר לה, בעלי ההיתר פנו לממונה לקבלת היתר שליטה בכלל החזקות ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, לרבות החברה. בהתאם לדיווח מידי של אלרוב מיום 15 במרס 2022, מתקיימים דיונים בין אלרוב לממונה במסגרתם הציעה אלרוב מספר מתווים אפשריים לקבלת היתר שליטה לרכישת 15% נוספים ממניות כלל החזקות, בקשר עם עמידתה בחוק הריכוזיות.

¹ בהתאם להוראות הממונה, במהלך התקופה שבין שנת 2017 ועד לחודש ינואר 2021 נמכרו כל המניות של החברה שהוחזקו בידי אי די בי פתוח, במישרין ובאמצעות נאמן למניות השליטה בחברה, חלקן באמצעות עסקאות החליף, אשר למועד הדוח הסתיימו כולן.

ביאור 1: כללי (המשך)**ב. התפתחויות בתקופת הדוח לגבי השליטה בחברה ובכלל החזקות (המשך)**

בהתאם לדיווח אלרוב, התקבלה התייחסות מהממונה לפיה אינו מקבל את פרשנות אלרוב ואלרוב דיווחה כי היא ממשיכה במגעים עם הממונה לרבות דיון בחלופות נוספות אותן היא מבקשת לבחון.

לעניין פניות אלרוב בקשר עם הצעה להשהות את הליך הנפקת המניות לציבור שבצעה החברה ותביעה נגזרת שהוגשה בעקבות הפניות האמורות ראה ביאור 38 (ב).

עוד יצוין כי בהתאם למידע שמסר הממונה לחברה, ביום 29 במרץ 2022, העניק הממונה למר שלום שי וגברת נטלה שי היתר להחזקת עד 10% מאמצעי השליטה בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה.

בין יתר תנאי ההיתר, נקבע כי בעלי ההיתר לא יערכו כל הסדר או הסכם עם צד שלישי הנוגע להחזקת אמצעי שליטה של בעלי ההיתר בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, אלא באישור מראש ובכתב של הממונה.

כמו כן, בעלי ההיתר התחייבו בפני הממונה שלא לפעול לבד או ביחד עם אחרים באופן המקיים להם שליטה בחברה, וכן התחייבו שלא לפעול בשיתוף פעולה עם מחזיק אחר באמצעי שליטה בכלל החזקות לעניין הצבעה למינוי דירקטור או לעניין הפסקת כהונתו או כל עניין אחר שיובא להכרעת האסיפה הכללית.

יובהר כי נכון למועד פירסום הדוח, חובת הדיווח לכלל החזקות, אודות החזקותיהם של בעלי מניות בכלל החזקות, חלה על בעלי עניין, כהגדרתם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, בלבד וכן כי אין לכלל החזקות מידע אודות סטטוס היתרי ההחזקה או שינויים שחלו בהם, מעבר לאמור לעיל.

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות**1. מינוי יו"ר דירקטוריון**

ביום 4 בפברואר 2021 מונה מר חיים סאמט כיו"ר הדירקטוריון של כלל החזקות. קודם לכן כיהנה הגב' מלי מרגליות כיו"ר דירקטוריון זמני בחברה, וזאת ממועד סיום כהונתו של היו"ר הקודם, מר דני נוח, 20 באוגוסט 2020.

ביום 2 בנובמבר 2021 מונה מר חיים סאמט כיו"ר דירקטוריון החברה, המינוי נכנס לתוקף ביום 23 בדצמבר 2021 לאחר שנתקבל אישור הממונה למינוי².

2. הוראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות**2.1 מינוי דירקטורים בחברה**

במהלך התקופה בה כיהן נאמן למניות השליטה בכלל החזקות התקבלו מהממונה הוראות שונות שעניינן מינוי דירקטורים בקבוצה, לרבות באמצעות ועדה למינוי דירקטורים בכלל החזקות ובחברה בראשות השופטת (בדימוס) שרה גדות שמונתה על ידי הממונה בשנת 2015 להמליץ בפני הנאמן על מועמדים ראויים לכהונה כדירקטורים (להלן: "**ועדת גדות**"). בהתאם להמלצות ועדת גדות, בוצעו מעת לעת מינויים של דירקטורים ודירקטורים חיצוניים בחברה ובכלל החזקות.

במכתב הממונה מיום 8 בדצמבר 2019, במסגרתו נקבע כי אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות, קבע הממונה כי בשים לב לחזקה הקבועה בהגדרת "מבטח" בהתאם לסעיף 31(א) לחוק הפיקוח, התכליות הקיימות בחוק הפיקוח לעניין הסדרים למינוי דירקטורים במבטח בלא שולט, חלות הן בעניינה של החברה והן בעניינה של כלל החזקות³. בנסיבות אלה, מצא לנכון לקבוע בתנאי היתר השליטה בחברה, כי בלי לגרוע מהוראות כל דין, דרך מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות, תהיה באופן דומה למנגנונים הקבועים כיום בחוק הפיקוח, לעניין מינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, וזאת בלי לפגוע בזכותו של בעל מניות אחר להציע מועמדים לפי דין, ככל שקיימת לו זכות כאמור.

בימים 21 ביולי 2020, 19 באוקטובר 2020 ו- 30 בנובמבר 2020, נתקבלו אצל כלל החזקות מאת הממונה מכתבים בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי שליטה בחברה הכוללים בין היתר התייחסות לאופן מינוי דירקטורים בכלל החזקות ובחברה, כמפורט להלן.

² יצוין כי לאחר פרישתו של מר דני נוח לא מונה יו"ר דירקטוריון זמני או קבוע בכלל ביטוח בתקופת הביניים, וזאת בהתאם להנחיית הממונה, ועד למינוי דירקטורים חדשים בכלל ביטוח (ראה סעיף ג' (2.1) להלן).

³ בהתאם למכתב הממונה, בהתאם להגדרות המופיעות בסעיף 31 לחוק הפיקוח, נחשבות הן החברה והן כלל ביטוח "מבטח" לצורך בחינת השליטה בכלל ביטוח.

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות (המשך)

2. הוראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות (המשך)

2.1 מינוי דירקטורים בחברה (המשך)

עמדת הממונה כפי שבאה לידי ביטוי במכתבו האחרון כאמור אשר לגביו נשלחו הבהרות מאת הממונה ביום 30 בנובמבר 2020, הינה כי נוכח המבנה התאגידי של הקבוצה לפיו החברה הינה חברה פרטית הנשלטת על ידי כלל החזקות שהיא חברה ציבורית שאין בה שולט סופי ומתוך מטרה להגשים את תכליות חוק הפיקוח בעניין מבטח ללא שולט ולקבוע הסדר מקיף וראוי ביחס למבנה האחזקה בחברה בעת הזו, יש צורך ביצירת מתווה אשר יבטיח את הגשמת התכליות הרלבנטיות, בהתאם לעקרונות, אשר עיקרם מפורט להלן. בהתאם למתווה הפעלת אמצעי השליטה, עקרונות אלה יעוגנו, בין היתר, במסגרת היתר השליטה שניתן לכלל החזקות, מכוח סמכותו של הממונה לפי סעיף 32(ב) לחוק הפיקוח, כדלקמן: על החברה יחולו ההוראות לעניין "מבטח ללא שולט" ובכלל זה הוראות סעיפים 41(יא) ו-יב לחוק הפיקוח והוראות חוזר הדירקטוריון לעניין מבטח ללא שולט בכפוף להתאמות שיפורטו להלן. תוקם ועדה חיצונית אשר תמליץ על מינוי דירקטורים בחברה בהתאם להוראות חוק הפיקוח לעניין מבטח ללא גרעין שליטה⁴.

לאור זאת, קבע הממונה מתווה לבחירת דירקטורים כמפורט במכתביו שיקריו:

א. כל הדירקטורים בחברה (למעט דח"צים ודב"תים) יובאו למינוי באסיפה הכללית אחת לשנה.

ב. דירקטוריון כלל החזקות יהיה רשאי להציע מועמדים לדירקטוריון החברה (על אף האמור בהוראות הדין ביחס למבטח ללא שולט – הדירקטוריון יהיה רשאי להציע יותר ממועמד אחד);

ג. דירקטוריון החברה יהיה רשאי להציע מועמדים מטעמו אולם לא יהיה רשאי למנות דירקטורים בחברה;

ד. ועדת האיתור גם היא תציע מועמדים לדירקטוריון החברה. ועדת האיתור תציע מועמדים לכהונה כמספר הדירקטורים המירבי שמינויים ידון באסיפה. במקרה של מינוי דירקטורים שלא במסגרת האסיפה הכללית השנתית ועדת האיתור תמליץ לפחות על כפל מקומות.

ה. לשם הבטחת עצמאותו ואי תלותו של דירקטוריון החברה, ובמסגרת סמכות הממונה לאישור נושאי משרה, הממונה יביא בחשבון, בין היתר, קיומו של רוב דירקטורים שמונו בדירקטוריון החברה על ידי ועדת האיתור והיעדר זיקה, כהגדרתה בסעיף 240(ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999, בשינוים המחויבים, בין המועמד לכהונה כדירקטור לבין כלל החזקות. עוד הובהר, כי ביחס לדירקטורים שועדת האיתור תמליץ לאסיפה הכללית של החברה על מינוים, כהונה כדירקטור בכלל החזקות, לא תהווה לכשעצמה בעיני הממונה, עילה למניעת כהונה כדירקטור⁵ וכי אין באמור כדי לגרוע מהאפשרות למינוי מי שמכהן כדירקטור בכלל החזקות כדירקטור בחברה, בכפוף לשיקול דעת הממונה. עוד הובהר כי במסגרת שיקול דעת הממונה, הממונה עשוי לאשר גם הרכב דירקטוריון שבו מספר הדירקטורים שמונו מקרב מומלצי ועדת האיתור יהיה נמוך מרוב הדירקטורים, אך סביר בנסיבות העניין.

ו. הובהר כי מספר הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון החברה יכול שייקבע על ידי האסיפה הכללית של החברה, וזאת מבלי לגרוע מהוראות חוזר הדירקטוריון לעניין גוף מוסדי ומסמכויות הממונה בכלל.

ז. יו"ר הדירקטוריון יהיה מבין מומלצי הוועדה, עם זאת הדירקטוריון יוכל לבחור את היו"ר שלא מבין מומלצי הוועדה, אולם במקרה כזה יידרש למק את החלטתו ויידרש לצרפה במקרה של שוויון קולות, ליו"ר יהיה קול מכריע.

בהתאם למתווה לא נקבעו הוראות של הממונה ביחס למינוי דירקטורים בכלל החזקות ואולם נקבע כי מי שהציע את מינויים של שליש מהדירקטורים המכהנים בכלל החזקות והצעתו זו התקבלה, יראה כבעל שליטה בה ובהתאם עשוי להידרש לקבלת היתר שליטה מאת הממונה.

בהתאם למידע שנמסר לחברה, ועדת האיתור פירסמה ביום 26 בינואר 2021 את נהלי עבודתה. ביום 12 באפריל 2021 פירסמה ועדת האיתור, קול קורא להגיש לוועדה מועמדות לכהונת דירקטור החברה. בקול הקורא צוין כי בשים לב לצרכי החברה, מספר הדירקטורים הנדרש הוא עד שבעה דירקטורים רגילים ו"דירקטור בלתי תלוי" אחד. ביום 1 באוגוסט 2021 נשלחו המלצות הוועדה לדירקטוריון בחברה, במסגרתן המליצה ועדת האיתור לאסיפה הכללית של החברה על שמונה מועמדים לתפקידי דירקטורים בחברה, לרבות שלושה דירקטורים מתוכם שהביעו את הסכמתם לכהן כדירקטורים בלתי תלויים.

4 ביום 12 בינואר 2021 הודיע הממונה כי שר האוצר מינה את הוועדה, בהתאם להוראות סעיף 41ג לחוק הפיקוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה. סדרי עבודתה של הוועדה יקבעו בהתאם לסעיף 41ז לחוק הפיקוח. חברי הוועדה לעניין החברה הינם: יו"ר הוועדה - השופט (בדימוס) יוסף (ספי) אילון; פרופ' אפרים צדקה; מר אברהם רינות; ד"ר אדטו רחל (דירקטורית בלתי תלויה בכלל ביטוח); פרופ' שדה בן עמי אורלי (דירקטורית בלתי תלויה בכלל ביטוח).
5 דירקטורים שהוצעו על ידי ועדת גדות לכהונה בדירקטוריון החברה, יחשבו על ידי הממונה כדירקטורים שהוצעו על ידי ועדת האיתור.

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות (המשך)

2. הוראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות (המשך)

2.1 מינוי דירקטורים בחברה (המשך)

בהתאם, בימים 12 ו-30 בספטמבר 2021 התכנסו אסיפות כלליות של החברה במסגרתן הוחלט למנות דירקטורים בחברה, בהתחשב בהמלצות הוועדה ביחס למועמדים לכהונה בדירקטוריון החברה ובהתחשב במועמדים נוספים שהוצעו על ידי דירקטוריון כלל החזקות והכל בהתאם למתווה הדיונים שכלל החזקות קיימה עם הממונה.

במסגרת האסיפות מונו 8 דירקטורים החברה (אחד דב"ת) מהם דירקטור אחד שכיהן בחברה והמשיך את כהונתו ו-5 דירקטורים אשר מכהנים כדירקטורים בכלל החזקות, וזאת בנוסף ל-3 דירקטורים בלתי תלויים המכהנים כיום בדירקטוריון החברה ואשר המשיכו את כהונתם. בסך הכל מונה דירקטוריון החברה 11 חברים. ביום 13 באוקטובר 2021 אושרו המינויים על ידי הממונה.

הדיונים בין כלל החזקות לממונה בקשר עם מכתביו בעניין הפעלת אמצעי השליטה כאמור טרם מוצו.

יצוין כי במהלך שנת 2021 ועד סיום הליכי המינוי כאמור, כיהנו חברה שני דירקטורים בלתי תלויים אשר כיהנו באותה עת במקביל גם בגוף מוסדי נוסף בקבוצה, וזאת על מנת לשמור על הרכב הדירקטוריון הנדרש בהתאם להוראות הדין, עד להשלמת עבודת ועדת האיתור.

2.2 מינוי דירקטורים בכלל החזקות

בשים לב להיות החברה, חברה ללא גרעין שליטה, וכחלק מהיערכות דירקטוריון כלל החזקות לקראת האסיפה הכללית השנתית, מינה דירקטוריון כלל החזקות בחודש ספטמבר 2020 ועדת דירקטוריון מיוחדת, אשר תשמש בין השאר כוועדה ממליצה לדירקטוריון בקשר עם גיבוש רשימת קרטריונים מומלצים למינוי דירקטורים בכלל החזקות ותמליץ על מועמדים מתאימים נוספים לכהונה בדירקטוריון החברה (להלן: "ועדת האיתור של כלל החזקות").

ועדת האיתור של כלל החזקות קיימה 13 ישיבות ובפעילותה הסתייעה גם ביועצים משפטיים חיצוניים ובחברת השמה חיצונית בעלת התמחות באיתור בכירים. כחלק מפעילות ועדת האיתור של כלל החזקות, פירסמה כלל החזקות קול קורא למועמדים מתאימים להביא את מועמדותם בפני ועדת האיתור של כלל החזקות וכן לבעלי מניות עיקריים, שאינם נמנים על גופים מוסדיים, המחזיקים לפחות 1% מזכויות ההצבעה בכלל החזקות, להציע מועמדים מטעמם לכהונה בדירקטוריון כלל החזקות, בכפוף למגבלות על פי דין ורגולציה (לרבות דיני התחרות)⁶ וזאת עד למועדים שנקבעו ופורסמו על ידה (להלן: "הקול הקורא").

ועדת האיתור של כלל החזקות יזמה פגישות עם בעלי מניות מסוימים המחזיקים לפחות 1% מזכויות ההצבעה (לפי המידע המצוי ברשותה) ושאינם גופים מוסדיים, וקיימה פגישות עם מספר בעלי מניות כאמור שרצו בכך על מנת לשמוע את עמדתם בנוגע להליך מינוי הדירקטורים בכלל החזקות ועל הצעת מועמדים ראויים בעיניהם לכהונה בדירקטוריון כלל החזקות.

ביום 3 בינואר 2021 מונו באסיפה של כלל החזקות שלושה מבין הדירקטורים שהומלצו על ידי בעלי מניות, שני דירקטורים מכהנים ודירקטור חיצוני שהומלץ על ידי הדירקטוריון.

נוכח ההליך שבוצע בשנת 2020 לקראת האסיפה השנתית כאמור לעיל ופרק הזמן הקצר שחלף מאז ביצועו, סבר דירקטוריון כלל החזקות כי אין מקום לבצע הליך חוזר מלא לאיתור מועמדים פוטנציאליים לבחירת דירקטור חיצוני, ולפיכך בחר בדרך של איתור מועמדים מבין רשימת המועמדים שאיתרה ועדת האיתור של כלל החזקות שהתקיימה בינואר 2021, אשר הינם כשירים לכהן כדירקטורים חיצוניים ובעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית.

ביום 27 בדצמבר 2021 התכנסה אסיפה שנתית ומיוחדת של כלל החזקות שעל סדר יומה מינוי מחדש של הדירקטורים המכהנים וכן בחירה ומינוי של דירקטור חיצוני אחד מבין שני מועמדים לכהונה כדירקטור חיצוני שהוצעו מבין רשימת המועמדים שאיתרה ועדת האיתור של כלל החזקות לקראת האסיפה השנתית הקודמת, אשר הינם כשירים לכהן כדירקטורים חיצוניים והינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית בנוסף, פנתה אלרוב לכלל החזקות וביקשה להציג את מועמדותו של מועמד נוסף לכהונה כדירקטור בכלל החזקות.

⁶ לעמדת הממונה בקשר עם מעורבותם של גופים מוסדיים בהליך הצעת הדירקטורים בכלל החזקות, ראו דיווח מיידי של החברה מיום 4 באוקטובר 2020 הנזכר להלן.

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות (המשך)

3. השלכות

למועד הדוח, אין ביכולתה של החברה להעריך את מלוא השפעת תוצאות האירועים האמורים עליה, וזאת בין היתר נוכח העובדה כי כלל החזקות מקיימת דיונים עם הממונה ביחס למתווה היתר השליטה, אשר הוראותיו, בנוסחן הנוכחי, מגבילות באופן ניכר את מידת השפעתה של כלל החזקות ביחס להתנהלותה של החברה וביחס למינוי נושאי משרה בה. אי הודאות האמורה מתקיימת גם נוכח שינויים נוספים אשר יכול ויתרחשו בעתיד בחברה, לאור מבנה האחזקות בה, בהיותה של כלל החזקות חברה ללא גרעין שליטה ולאור העובדה שהוראות חוק הפיקוח ביחס למבטח ללא שולט, אינן חלות עליה, בשל המבנה התאגידי השונה של חברות הביטוח הגדולות בישראל, בהשוואה למבנה המקובל בבנקים, לפיהן חברות הביטוח, לרבות החברה, הינן חברות פרטיות הנשלטות על ידי חברת אחזקות ובכללן כלל החזקות, שהיא חברה ציבורית ללא גרעין שליטה.

כמו כן מכלול השינויים והאירועים המפורטים לעיל יכול וישליכו, בין היתר, על מוניטין החברה וחברות הקבוצה. יצוין כי העברה עתידית של השליטה בחברה לצד שלישי, יכול ותשפיע על סעיפים בהסכמים מסוימים של חברות בקבוצה עם צדדים שלישיים (לרבות מבטחי משנה) ועלול להצריך, בעקבות התקיימות נסיבות של שינוי שליטה כאמור, הידברות עם צדדים שלישיים אלה להמשכת תוקפם של ההסכמים.

ד. נגיף הקורונה

התפרצות נגיף הקורונה בסין בשנת 2020, ובעקבותיה התפשטות למדינות רבות נוספות, הביאה, לגידול בתחלואה ובתמותה, לירידה בהיקפי הפעילות הכלכלית בתחומים מסוימים ולתנודתיות בשווקי ההון, בעולם ובכללם בישראל (להלן: "המשבר").

בשנת הדוח החל בעולם ובישראל מבצע חיסונים. חיסונים אלו הביאו בתחילת המחצית הראשונה של שנת 2021, לקיטון משמעותי בתחלואה ובקצב התפשטות הנגיף והביאו לביטול מרבית ההגבלות במשק.

בהמשך השנה, כפועל יוצא של היחלשות השפעת שתי המנות הראשונות של החיסונים שניתנו, התפתחות וריאנטים חדשים של הנגיף בעולם והגעתם לישראל, נרשמה מגמה הפוכה, בארץ ובעולם, ולהתפרצות גל רביעי של תחלואה שהביא לעלייה מחודשת בהיקף התחלואה ולעליה במספר החולים במצב קשה. במהלך שנת הדוח נצפו גידולים בתמותה שיתכן ונבעו מהשפעת משבר הקורונה.

במסגרת מאמציה להפחתת התחלואה ולעידוד ההתחסנות, פירסמה מדינת ישראל תו ירוק מחודש, אישרה מתן מנה שלישית ורביעית לאוכלוסיות מסוימות ובמקביל החלה במתן חיסונים לילדים. פעולות אלו בלמו זמנית את הגידול האמור בהתפשטות המחלה ואף הביאו להקטנת היקף התחלואה.

ברבעון הרביעי לשנת 2021, דווח על הגעתו לארץ של הווריאנט הדרום אפריקאי ה"אומיקרון", אשר אובחן כמדבק מאוד, גם ביחס לאוכלוסיה מחוסנת, אך עם זאת מביא לתסמינים ותחלואה קלה יחסית ביחס לאוכלוסיה זו. התפרצות האומיקרון הביאה להדבקה המונית בציבור בישראל ובעולם. מילוני אנשים נדבקו וכמות החולים במצב קשה עלתה. להלן השפעות עיקריות של המשבר על החברה, יצוין כי בשלב זה החברה אינה יכולה להעריך את אופן התפתחות המשבר ו/או את מכלול השלכותיו.

1. המשכיות עסקית

המשבר הוגדר כאירוע חירום אשר בגינו הוכרזו מגבלות על תנועה ותעסוקה והוביל, בין היתר, להיעדרות עובדים ממקומות העבודה במשק, לרבות בקבוצה, ולהוצאתם של חלק מהעובדים לחופשה ללא תשלום ("חל"ת"). בשנת 2020 הוציאה החברה חלק מעובדיה לחל"ת ואולם עם חזרת המשק לשגרה הדרגתית, החזירה החברה את מרבית עובדיה לעבודה במשרדי החברה והיא ממשיכה למלא אחר הוראות הגורמים המקצועיים והרגולטוריים.

יכולת הקבוצה להמשיך ולהעמיד רמת שירות גבוהה לסוכניה, למבטחיה וללקוחותיה ולהפעיל תהליכי ליבה מסוימים הינה חיונית להמשכיות העסקית של החברה. במהלך תקופת המשבר החברה פעלה בהתאם למדיניות ולתכנית ההמשכיות העסקית הנהוגה בקבוצה ובגופים המוסדיים: בקבוצה קיים מערך (Business Continuity BCM), (Management) ותכנית המשכיות עסקית הממפה תהליכים קריטיים, הנדרשים להתאוששות, תיקי חירום אשר נועדו לסייע לפעילות ברמת החסיבות השונות, ומערך Disaster Recovery טכנולוגי המאפשר התאוששות טכנולוגית מהירה. עם פרוץ המשבר הקבוצה פעלה בהתאם לתוכנית להמשכיות עסקית, לפיה בין היתר התאפשר לעובדים לעבוד בדרך של "עבודה מרחוק". באופן מיידי ומאובטח תוך שימוש בטכנולוגיה שהוטמעה בארגון מבעוד מועד. ככלל, החברה המשיכה בתקופת המשבר לתת מענה בכל מגזרי הפעילות.

ביאור 1: כללי (המשך)

ד. נגיף הקורונה (המשך)

2. שווקי הון, אינפלציה ונכסי הקבוצה

הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לשינויים בשווקי ההון. בשנת 2021, נרשמו עליות משמעותיות בשווקי ההון, אשר הביאו לגידול בהכנסות מהשקעות ובגביית דמי ניהול משתנים.

לאחר תאריך הדוח נרשמו ירידות בשווקים אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין אוקראינה לרוסיה לפרטים נוספים ראה סעיף ה' להלן.

המשבר אף הביא לפגיעה בשרשרת האספקה של מוצרים מסויימים בעולם וכפועל יוצא להתייקרות מחירים וגידול בשיעורי האינפלציה.

לפרטים בדבר השפעות שינויים בשיעורי המדד ראה ביאור 35(ג) (2) להלן.

3. תוצאות הפעילות הביטוחית

כתוצאה מהמשבר לכלל ביטוח חשיפה לסיכון ביטוחי המתבטא בהשפעה על התחייבויות הביטוחיות בתחומים כדלהלן:

א. תחום חיסכון ארוך טווח

1. בתקופת המשבר נרשמה ירידה בשיעור התעסוקה ועלייה החדה במספר העובדים במשק המצויים בחל"ת, נכון למועד הדוח, מגמה זאת נבלמה והתהפכה, ובהתאם לפרסומי הלמ"ס, נכון למועד הדוח, שיעור המועסקים חזר להיות, כפי שהיה לפני המשבר.

ירידה בהיקף המועסקים במשק, ככל שתקרה כתוצאה מהתפרצות נוספת, עלולה להביא לירידה בהיקף הגבייה השוטפת בפוליסות ביטוח מנהלים ולירידה בגביית דמי גמולים שוטפים בקרנות הפנסיה, בקופות הגמל ובקרנות ההשתלמות.

2. החברה פעלה באמצעים שונים על מנת לאפשר ללקוחותיה שלא היו מועסקים בחודשים הראשונים שלאחר המשבר, לשמר את הכיסוי הביטוחי שלהם ולשם כך הציבה סל פתרונות, לרבות שמירה על כיסוי ביטוחי של מבטחים אשר מעסיקם דיווח שיצאו לחל"ת למשך שלושה חודשים ומתן אפשרות לדחיית תשלום לפוליסות פרט בתחום ביטוח חיים וביטוח בריאות. בנוסף, יישמה החברה הוראות רגולטוריות שנועדו להקל על מבטחים בחודשים הראשונים של משבר הקורונה, כגון שמירת תנאי דמי הניהול ללקוחות שלא ביצעו הפקדות למוצריהם הפנסיוניים לתקופה ארוכה מזו שבגינה ניתן היה להעלות את שיעור דמי הניהול וגביית ריסק זמני מהצבירה בפוליסות חיסכון הכוללות גם כיסוי ביטוחי לתקופה אוטומטית ארוכה מזו הקבועה בתנאי הפוליסות ותקנון קרן הפנסיה.

ב. ביטוח כללי

בהתאם להערכת כלל ביטוח והידוע לה עד למועד אישור הדוחות הכספיים, בתחום ביטוח כללי לא קיימות לה חשיפות ביטוחיות ישירות מהותיות בעקבות המשבר, למעט חשיפת החברה לביטוח אשראי. בעקבות המשבר עלתה החשיפה לכשלי אשראי במסגרת פעילות ביטוח אשראי והקבוצה עדכנה את העתודות הביטוח בסכום שאינו מהותי, וזאת גם בהתחשב בצעדי המדינה במסגרת תוכנית לסיוע למשק הישראלי באמצעות ביטוחי אשראי.

ג. יציבות מבטחי משנה

הגופים המוסדיים בקבוצה חשופים לסיכון יציבות של מבטח המשנה, שעלול להתממש ככל שמבטחי המשנה יספגו הפסדים משמעותיים כפועל יוצא מהמשבר. דירקטוריון החברה קבע מסגרות חשיפה מרביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה החברה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. החברה מתקשרת עם מבטחי משנה בעיקר בעלי דירוג A ומעלה. החברה עוקבת אחר מצבם של מבטחי המשנה להם היא חשופה ונכון למועד אישור הדוחות הכספיים לא ידוע לה על הרעה משמעותית ביכולתם לעמוד בהתחייבויותיהם. לפרטים נוספים אודות חשיפת החברה למבטחי משנה ראה ביאור 35(ו) (8) וכן לפירוט מדיניות החברה בנוגע לחשיפות ביטוחי המשנה ראה ביאור 35(ו) (8) להלן.

ביאור 1: כללי (המשך)

ד. נגיף הקורונה (המשך)

3. תוצאות הפעילות הביטוחית (המשך)

ד. ביטוח בריאות

בריאות וסיעוד -

ביטוח נסיעות לחו"ל - כתוצאה מעצירה כמעט מלאה של טיסות לחו"ל בחלק משמעותי משנת הדוח והשנה שקדמה לה, חלה ירידה משמעותית בפעילות ביטוח הנסיעות לחו"ל של כלל ביטוח וכפועל יוצא בהיקף הפרמיות הנגבות על ידה. מגמה זו נמשכה עד למועד אישור הדוחות הכספיים. עוד יצוין, כי כלל ביטוח התאימה את מדיניות מכירת פוליסות ביטוח נסיעות לחו"ל בהתאם להערכת הסיכון במדינות היעד, כפי שהיא מתעדכנת מעת לעת. לתוצאות ענף ביטוח נסיעות חו"ל אין השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות של החברה. להערכת כלל ביטוח היקפי החשיפה בביטוח נסיעות לחו"ל וביתר תחומי הפעילות בביטוח בריאות בגין השלכות מגפת הקורונה אינם מהותיים, ככל שהם מוערכים נכון למועד פירסום הדוחות הכספיים.

4. נזילות, מצב פיננסי ומקורות מימון

להערכת החברה, לא קיימת השפעה מהותית של האירוע על נזילות החברה, איתנותה הפיננסית ומקורות המימון העומדים לרשותה והחברה עומדת במגבלות החוזיות ואמות המידה הפיננסיות שנקבעו בשטרי הנאמנות. לפרטים בדבר אמות המידה הפיננסיות של אגרות החוב ונסיבות משהות של כתבי ההתחייבות ראה ביאור 25 להלן.

5. סיכוני סייבר

כחלק מהמסבר העולמי, חלה עלייה בהיקף מתקפות הסייבר. כחלק מההיערכות הכוללת של החברה, החברה נקטה בצעדים משמעותיים להגנה מפני איומי הסייבר הרבים המאפיינים תקופה זו, לרבות: שימוש במקורות מודיעיניים בדגש על מתקפות Phishing, ביצוע בדיקות מקיפות של חוסן הסייבר הארגוני, בהתחשב באיומים המשתנים, תוך ביצוע פעולות אקטיביות בתשתיות ההגנה של החברה; מתן מענה מהיר ע"י צוותי התגובה לטובת תחקור ניסיונות חשודים לביצוע חיבור מרחוק לרשת החברה או כל פעילות עובדים חריגה; הגברת בקורות טכנולוגיות ופירסום הנחיות לצורך הגברת מודעות עובדי החברה; החברה ממשיכה בניהול קפדני ושוטף של סיכון הסייבר בהתאם לאיומים המשתנים.

6. בקשות לאישור תובענות ייצוגיות

לנוכח הגבלת הפעילות במסגרת המאבק בהתפשטות נגיף הקורונה, הוגשו כנגד כלל ביטוח וכנגד חברות ביטוח אחרות בקשות לאישור תובענות כייצוגיות וזאת בטענה לקיומה של הקלה בסיכון בענפי הביטוח אשר לכאורה המבוטחים זכאים, לפי הטענה, להחזר פרמיות בהתאמה. כנגד כלל ביטוח הוגשו 3 בקשות לאישור תובענות ייצוגיות כאמור בתחומי ביטוח רכב (רכוש, חובה), דירות ובתי עסק. התביעה להשבת פרמיה בגין פוליסות בתי עסק נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי והטיפול בה הסתיים. לפרטים נוספים ראה ביאור 38 להלן.

למידע בדבר הרגישות והחשיפה לגורמי הסיכון ראה גם ביאור 35(ג)(2) להלן.

הערכות החברה שתוארו לעיל בדבר ההשלכות האפשריות של משבר הקורונה על פעילות העסקית שלה ושל חברות הבנות שלה בהיבטים המתוארים לעיל, בסביבה עסקית מאתגרת, כמו גם בהיבטים נוספים אשר אינם ידועים לה במועד זה, ועל תוצאותיה אינן ודאיות היות שמדובר באירוע הנמצא בעיצומו, אשר אינו בשליטת החברה.

יצוין כי, התפרצות מחודשת של הנגיף ללא שליטה, במידה ותהיה, כתוצאה מהתפתחות וריאנט ללא מענה חיסוני. עלולה להשפיע על פעילותה ורווחיותה של הקבוצה, בין היתר, בכל הנוגע לפעילות המשק בכלל ולקוחותיה של החברה בפרט, לנוכחות עובדים במקום העבודה, ליכולת ההמשכיות העסקית, למצב השווקים אשר משפיע על הכנסות החברה מהשקעות ועל ערך הנכסים המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, עבור עצמם ועבור עמיתים, לצמצום הפעילות הכלכלית המשפיעה על היקף ההפקדות למוצרי חיסכון ולהתממשות סיכונים ביטוחיים העלולים לנבוע מהמשבר, לרבות סיכוני אשראי ועלייה בתמותה ובתחלואה.

ביאור 1: כללי (המשך)

ה. סכסוך רוסיה – אוקראינה :

לאחר תאריך הדיווח, החלה רוסיה בפלישה צבאית והפצצה של אזורים שונים באוקראינה, כאשר צבאה של אוקראינה משיב מלחמה (להלן: "המלחמה").

במקביל להסלמה של המלחמה, מעצמות עולמיות – כולל ארצות הברית, האיחוד האירופי ובריטניה – הכריזו על שורה של סנקציות על רוסיה, על המחוזות הבדלנים באוקראינה ועל בלארוס במטרה להרחיק את ממשלת רוסיה מהמוסדות הפיננסיים המערביים ולהפעיל לחצים על רוסיה לסיום העימות. במסגרת זו, הוטלו סנקציות, הוקפאו נכסים והושתו מגבלות על חברות ואנשים באזור זה ובעיקר על מוסדות פיננסיים. בנוסף הוגבל השימוש במערכת התשלומים הגלובלית SWIFT. ארה"ב הודיעה כי אף נבחנות הגבלות נוספות על רכישת נפט מרוסיה.

המלחמה הביאה לתנודתיות בשווקי ההון. הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לשינויים בשווקי ההון, אשר משפיעים על היקף הנכסים המנוהלים על ידה, על דמי הניהול אותם היא גובה ועל התשואות המושגות על השקעותיה.

בנוסף המלחמה הביאה לעלייה במחירי הנפט הגולמי, הגז וחומרי גלם נוספים.

לפרטים בדבר רגישות החברה לשינוי בשיעור המדד ראה ביאור 35(ג)(2) להלן.

הקבוצה בוחנת ועוקבת אחר השפעת הסנקציות, התנודתיות בשווקים וההשפעות הצפויות האחרות על כלכלת העולם ועל כלכלת ישראל כדי לתת מענה ותמיכה למבוטחים החשופים לסיכון זה וכדי לצמצם ככל שניתן והיא מתאימה את תמהיל ההשקעות, מעת לעת ולפי הצורך. בנוסף, הקבוצה עוקבת אחר מצבם של מבטחי המשנה, דירוגם והשפעות אפשריות של ההתפתחויות הכלכליות עליהם.

הערכות החברה שתוארו לעיל בדבר ההשלכות האפשריות של המלחמה על פעילות העסקית שלה ושל החברות הבנות שלה בהיבטים המתוארים לעיל, כמו גם בהיבטים נוספים אשר אינם ידועים לה במועד זה, ועל תוצאותיה אינן ודאיות היות שמדובר באירוע הנמצא בעיצומו, אשר אינו בשליטת החברה.

ביאור 1: כללי (המשך)

ו. הגדרות - בדוחות כספיים אלה:

החברה	-	כלל חברה לביטוח בע"מ.
הקבוצה	-	החברה והחברות המאוחדות שלה.
חברות מאוחדות/חברות בנות	-	חברות, לרבות שותפות, שדוחותיהן מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
חברות מוחזקות	-	חברות מאוחדות וחברות, לרבות שותפות או עסקה משותפת, שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.
הסדרים משותפים	-	הסדרים בהם לקבוצה שליטה משותפת אשר הושגה על ידי הסכם חוזי הדורש הסכמה פה אחד לגבי הפעילויות שמשפיעות באופן משמעותי על התשואות של ההסדר. השקעה בהסדרים משותפים מסווגת כפעילויות משותפות או עסקאות משותפות בהתבסס על הזכויות והמחויבויות של הצדדים להסדר. עסקאות משותפות הינן כל ההסדרים המשותפים אשר מאוגדים כישות נפרדת ואשר לקבוצה ישנן זכויות בנכסים נטו של ההסדר המשותף.
חברות כלולות	-	חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
בעלי עניין	-	כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת בעל עניין בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.
צד קשור	-	כמשמעותו בתקן חשבונאות בינלאומי 24 (2009) בדבר צדדים קשורים.
הממונה	-	הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.
חוק הפיקוח	-	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, על תיקונו.
תקנות כללי השקעה	-	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012, והנחיות הממונה על פיו.
משטר כושר פירעון כלכלי	-	כהגדרתו בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 2, פרק 2, סימן ב' והנחיות נלוות של הממונה לעניין יישום משטר כושר פירעון כלכלי.
תקנות חישוב עתודות	-	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות בביטוח כללי), התשע"ג-2013.
חוזי ביטוח	-	חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
חוזי השקעה	-	פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח.
חוזים תלויי תשואה	-	חוזי ביטוח וחוזי השקעה בביטוח חיים וסיעוד בהם התחייבויות המבטח, בשל מרכיב החיסכון או הסיכון שבהן, צמודות ברובן לתשואות תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה), בנכסים עבור חוזים תלויי תשואה.
נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	-	הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
אג"ח ח"צ	-	אגרות חוב ממשלתיות צמודות למדד, אשר המדינה מנפיקה לחברות הביטוח, ואשר מגבות פוליסות מבטיחות תשואה.
התחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי חיסכון ארוך טווח, ביטוח כללי וביטוח בריאות.
נכסי ביטוח משנה	-	חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
פרמיות	-	פרמיות לרבות דמים.
פרמיות שהורוחו	-	פרמיות המתחייבות לתקופת הדוח.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים

א. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

הדוחות הכספיים הוכנו על ידי הקבוצה בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן: "IFRS"). כמו כן דוחות כספיים אלה נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו על ידי הממונה בהתאם לחוק הפיקוח ודרישות הגילוי בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים) התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

ב. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים מוצגים בש"ח, שהינו מטבע הפעילות של החברה, ומעוגלים לאלף הקרוב, למעט אם צויין אחרת. ש"ח הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

להלן פרטים על שיעורי השינוי שחלו במדד המחירים לצרכן (להלן: "מדד"), בשערי החליפין היציגים של האירו, דולר ארה"ב (להלן: "דולר") והלירה שטרלינג:

מדד בגין	מדד ידוע	שער החליפין היציג של האירו	שער החליפין היציג של הדולר	שער החליפין היציג של ליש"ט
%				
לשנה שהסתיימה ב 31 בדצמבר				
2.8	2.4	(10.8)	(3.3)	(4.3)
(0.7)	(0.6)	1.7	(7.0)	(3.7)
0.6	0.3	(9.6)	(7.8)	(4.9)
ליום 31 בדצמבר 2021				
ליום 31 בדצמבר 2020				
ליום 31 בדצמבר 2019				
ליום 31 בדצמבר 2021				
ליום 31 בדצמבר 2020				
ליום 31 בדצמבר 2019				

ג. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים הוכנו על בסיס העלות ההיסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות העיקריים הבאים:

- התחייבויות ביטוחיות.
- מכשירים פיננסיים ונגזרים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- מכשירים פיננסיים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר.
- נדל"ן להשקעה הנמדד לפי שווי הוגן.
- הפרשות.
- נכסי והתחייבויות מיסים נדחים.
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.
- השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

לפרטים בדבר אופן מדידת הנכסים וההתחייבויות אלו, ראה ביאור 3 להלן, בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית.

ד. תקופת המחזור התפעולי ומבנה הדיווח

תקופת המחזור התפעולי הרגיל של הקבוצה, הכוללת בעיקר מוסדות כספיים, אינה ניתנת לקביעה בבירור ובעיקרה עולה על שנה, במיוחד בהתייחס למגזר חיסכון ארוך טווח, לענפי סיעוד ובריאות לזמן ארוך במגזר בריאות, ולענפי ביטוח כללי בעלי זנב ארוך.

הדוחות על המצב הכספי המאוחדים, הכוללים בעיקרם את הנכסים וההתחייבויות של חברות ביטוח מאוחדות, הוצגו לפי סדר נזילות וללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו הינה גם בהתאם להנחיות הממונה, ומספקת מידע שהוא מהימן ורלוונטי יותר.

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת

1. שיקול דעת בעל השפעה מהותית

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה בנושאים הבאים הפעילה ההנהלה שיקול דעת, בעל השפעה מהותית על הדוחות הכספיים:

סיווג בין חוזי ביטוח לבין חוזי השקעה - חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה וחוזה, או לגבי קבוצה של חוזים דומים, האם הם כרוכים בנטילת סיכון ביטוחי משמעותי ועל כן יש לסווגם כחוזי ביטוח או לחלופין כחוזי השקעה.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

2. אומדנים קריטיים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם ל-IFRS, ובהתאם לחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על פיו והנחיות הממונה, נדרשת הנהלת הקבוצה להשתמש בשיקול דעת, בהערכות, באומדנים ובהנחות אשר משפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים של נכסים והתחייבויות, הכנסות והוצאות. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה, בין היתר, עקב שינויים רגולטוריים שפורסמו או צפויים להתפרסם בתחומי הביטוח, הפנסיה והגמל ואשר קיימת אי וודאות באשר לאופן התממשותם והשלכותיהם.

בעת גיבושם של אומדנים, המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הקבוצה, נדרשת הנהלת הקבוצה להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת הקבוצה על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיצוניים ועל הנחות סבירות לרבות ציפיות לעתיד, ככל שניתנות להערכה, בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה עודכנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחשבו על ידי הקבוצה ואשר שינוי מהותי בהם, בפרט נוכח השינויים הרגולטוריים כאמור, עשויים להביא לתיאום מהותי לערכים בספרים של נכסים והתחייבויות בתקופות הדיווח העוקבות:

א. התחייבויות בגין חוזי ביטוח - ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח ובדיקת נאותות התחייבויות אלו, מבוססות בעיקרן על שיטות הערכה אקטוארית ועל הנחות המפורטות בביאור 35(ה).

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות, על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד תוך התחשבות, ככל שניתן, בשינויים רגולטוריים ועסקיים. ההערכות האקטואריות וההנחות נבדקות לפחות אחת לשנה. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי במצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי הביטוח. יצוין שלשינויים הבאים, בין היתר, שינויים באומדן תוחלת החיים, בשיעור המבטחים הבוחרים במימוש האפשרות למשיכת הכספים בדרך של גמלא, לבחירת מסלולי הקיצבה השונים, שיעור התחלואה גיל פרישת המבטחים וכן לשיעור הביטולים עשויה להיות השלכה מהותית על הדוחות הכספיים.

לגבי שינויים בהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים וביטוח בריאות, לרבות ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה, ראה ביאור 35(ה)(1)(ד). לגבי שינויים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי ראה ביאור 35(ה)(2).

לניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי, ראה ביאור 35(ה)(1)(ג).

ב. תביעות משפטיות שאינן במהלך עסקים רגילי - הערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו כנגד חברות בקבוצה נסמכות על חוות דעת היועצים המשפטיים בהתייחס לתוצאה בסופם של ההליכים. חוות דעת אלה מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, בהתחשב במידת הניסיון המשפטי שנצבר, ככל שנצבר, בנושאים השונים והן בהתבסס על האומדן של החברות הרלוונטיות בדבר הסכומים של הסדרי הפשרה, שהנהלות החברות המאוחדות צופות, שיותר סביר מאשר לא, שישולמו על ידן. יודגש כי תוצאות התביעות, אשר תקבענה בבתי המשפט, עלולות להיות שונות מההערכות האמורות. סכומי ההפרשות שבוצעו מבוססים על הערכת מידת הסיכון בכל אחת מהתביעות נכון למועד הסמוך למועד פירסום הדוח הכספי. לעניין זה יצוין כי אירועים המתרחשים במהלך ההתדיינות המשפטית עשויים לחייב ביצוע של הערכה מחודשת של סיכון זה.

יודגש כי בחוות דעת עורכי הדין ביחס לבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, מתייחסת ההערכה של עורך הדין לסיכויי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית ובחלק מהמקרים בלבד מתייחסת לסיכויי התביעה לגופה, אם תאושר כייצוגית. זאת, בין היתר, לאור השלב בו מצוי ההליך ומהסיבה שהיקפו ותוכנו של הדיון בתביעה לגופה, לאחר שתאושר כתובענה ייצוגית יושפע מהחלטת בית המשפט בדבר אישור הבקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית, אשר מתייחסת בדרך כלל, לעילות התביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו, לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו ועוד כיוצא ב.

במידה ובירור תביעה משפטית (מובהר למען הסר ספק כי בירור תביעה אינו כולל הכרעה בבקשות להכרה בתובענות ייצוגיות ובבקשות ביניים אחרות) בערכאה מסוימת מוכרע כנגד חברות הקבוצה, תוכר או תעודכן הפרשה בדוחות הכספיים המתפרסמים לראשונה לאחר מועד ההכרעה, אף אם לדעת הנהלת הקבוצה, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, התוצאה בערעור לערכאה גבוהה יותר תהיה שונה וכי בסופם של ההליכים הקבוצה לא תחויב (למעט במקרים של סבירות גבוהה שהערעור יתקבל).

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

2. אומדנים קריטיים (המשך)

ב. (המשך)

בנוסף לתביעות האמורות, חברות הקבוצה חשופות לטענות/תביעות משפטיות שטרם נטענו/הוגשו (unasserted claims), וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת חברות הקבוצה במספר דרכים, ובין היתר: באמצעות פניות של לקוחות אל גורמים בקבוצה ובמיוחד אל הממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור באגף לרשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון שבאוצר, ובאמצעות תביעות (שאינן ייצוגיות) המוגשות לבית המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות/תביעות שטרם הוגשו מסתמכת הנהלת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים ועל הערכותיה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל הניתוח של הטענות לגופן. מטבע הדברים, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב שבו טרם הוגשה התביעה לאור השלב הראשוני שבו מצוי בירור הטענה המשפטית.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 38(א)-(ד).

(ג) ירידת ערך של נכסים לא פיננסיים, לרבות מוניטין - אמידת שווי השימוש של הנכס או של היחידה מניבת המזומנים, לפי העניין, לצורך ביצוע בחינת ירידת ערך של נכסים לא פיננסיים או של מוניטין, מתבססת על ניסיון העבר ועל מיטב הערכת הנהלת הקבוצה לגבי התנאים הכלכליים שישירו במהלך יתרת אורך החיים השימושיים של הנכס או של היחידה מניבת המזומנים. שינוי באומדנים ששימשו באמידת הסכום בר ההשבה עשוי להביא לשינוי בזקיפת הפסד מירידת ערך.

ראה מידע נוסף בביאורים 3(יא)(2) ו-6(ב).

ד. אומדני שווי הוגן – ראה סעיף 3 להלן.

ה. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות - ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת לפחות אחת לשנה תוך שימוש בהנחות עבודה, לדוגמא עבור פוליסות ביטוח חיים וסיעוד, לגבי שיעורי ביטולים, תמורות ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בביאור 35(ה). אם הנחות אלו לא תמומשנה יתכן ויהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

(ו) נכסי מיסים נדחים - נכסי מיסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים, שטרם נוצלו, במידה שצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש שיקול דעת של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מיסים נדחים ואת סכום נכס המיסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה. למידע נוסף ראה ביאור 23.

ז. ירידת ערך נכסים פיננסיים

1. נכסים פיננסיים בעלות מופחתת - הפרשה לחובות מסופקים נכסי חוב שאינם סחירים לרבות בגין הלוואות וחייבים, לרבות מבטחי משנה, פרמיה לגבייה וחובות אחרים, נקבעת באופן ספציפי, וכן על בסיס הערכה קולקטיבית של קבוצות בעלות מאפייני סיכון אשראי דומים. ראה מידע נוסף בביאור 3(ו) ו-3(יא)(1) ובביאור 35(א)(2).

2. נכסים פיננסיים זמינים למכירה - בכל מועד דיווח בוחנת הקבוצה האם קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שערכו של הנכס נפגע וקיימת ירידת ערך לגביו. לצורך בחינת ירידת ערך כאמור מפעילה הקבוצה שיקול דעת לגבי סממנים המעידים על ראייה אובייקטיבית המתייחסים לשיעור הירידה בשווי ההוגן באחוזים וכן להימשכות תקופת הירידה בשווי ההוגן. ראה גם ביאור 3(יא)(1).

3. קביעת שווי הוגן

לצורך הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הקבוצה לקבוע את השווי ההוגן של נכסים והתחייבויות פיננסיים ושימושים.

שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. מדידת שווי הוגן מבוססת על ההנחה כי העסקה מתרחשת בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק הכדאי ביותר (most advantageous). השווי ההוגן של נכס או התחייבות נמדד תוך שימוש בהנחות שמשתתפים בשוק ישתמשו בהן בעת תמחור הנכס או ההתחייבות, בהנחה שמשתתפים בשוק פועלים לטובת האינטרסים הכלכליים שלהם.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

3. קביעת שווי הוגן (המשך)

מדידת שווי הוגן לנכס לא פיננסי מביאה בחשבון את היכולת של משתתף בשוק להפיק הטבות כלכליות באמצעות הנכס בשימוש המיטבי שלו או על ידי מכירתו למשתתף אחר בשוק שישתמש בנכס בשימוש המיטבי שלו.

הקבוצה משתמשת בטכניקות הערכה שהן מתאימות לנסיבות ושקיימים עבורן מספיק נתונים שניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן, תוך מיקסום השימוש בנתונים רלוונטיים שניתנים לצפייה ומיזעור השימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה.

ערכי השווי ההוגן נקבעו לצרכי מדידה ו/או גילוי על בסיס השיטות המתוארות להלן. מידע נוסף לגבי ההנחות ששימשו בקביעת ערכי השווי ההוגן נכלל בביאורים הבאים:

- ביאור 10 בדבר נדל"ן להשקעה, לרבות עבור חוזים תלויי תשואה
- ביאור 13 בדבר נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
- ביאור 14 בדבר השקעות פיננסיות אחרות
- ביאור 25 בדבר התחייבויות פיננסיות
- ביאור 37 בדבר תשלום מבוסס מניות

היררכיית השווי ההוגן

בקביעת השווי ההוגן של נכס או של התחייבות, משתמשת הקבוצה בנתונים נצפים מהשוק ככל שניתן. מדידות שווי הוגן מחולקות לשלוש רמות במידרג השווי ההוגן בהתבסס על הנתונים ששימוש בהערכה, כדלקמן:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, במישרין או בעקיפין, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

הרמה בהיררכיית השווי ההוגן, שאליה משתייכת מדידת השווי ההוגן של הנכס בשלמותו, נקבעת על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של נתונים שהינם משמעותיים למדידת השווי ההוגן בשלמותה.

ו. סווג מחדש

בתקופת הדיווח בוצעו סיווגים לא מהותיים בביאורים 13, 14, 21, 24, 36, נספח א' וסיווגים נוספים לא מהותיים אחרים.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית

המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמה בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים מאוחדים אלה על ידי הקבוצה.

א. בסיס האיחוד

1. צירופי עסקים

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (Acquisition method).

מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. שליטה מתקיימת כאשר הקבוצה חשופה, או בעלת זכויות, לתשואות משתנות ממעורבותה בנרכשת ויש לה את היכולת להשפיע על תשואות אלה באמצעות כוח ההשפעה שלה בנרכשת. בבחינת שליטה נלקחות בחשבון זכויות ממשיות המוחזקות על ידי הקבוצה ועל ידי אחרים.

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהוחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

הרוכשת מכירה במועד הרכישה בהתחייבות תלויה שניטלה בצירוף עסקים אם קיימת מחויבות בהווה שנובעת מאירועי העבר ושוויה ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן. במידה והקבוצה מבצעת רכישה במחיר הזדמנותי (כזאת הכוללת מוניטין שלילי), היא מכירה ברווח שנוצר כתוצאה מכך בדוח רווח והפסד במועד הרכישה. כמו כן, מוניטין אינו מעודכן בגין ניצול הפסדים מועברים לצרכי מס שהיו קיימים במועד צירוף העסקים.

עלויות הקשורות לרכישה שהתהוו לרוכשת בגין צירוף עסקים, כגון: עמלות למתווכים, עמלות ייעוץ, עמלות משפטיות, הערכת שווי ועמלות אחרות בגין שירותים מקצועיים או שירותי ייעוץ, למעט אלו הקשורות בהנפקת מכשירי חוב או הון בקשר עם צירוף העסקים, מוכרות כהוצאות בתקופה שבה השירותים מתקבלים.

2. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות, במישרין או בעקיפין, על ידי החברה. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום אובדן השליטה.

הדוחות הכספיים של קרנות הפנסיה, קופות הגמל (למעט קופת גמל בר א' קרן גמולים, שהחברה ערבה לתשואה מינימלית לעמיתה, ראה ביאור 35(ד)(1)), שבניהולה של הקבוצה, לא אוחדו, מכיוון שהקבוצה אינה חשופה במישרין לתשואות משתנות בגין ולפיכך אינה שולטת בישויות אלו.

בבחינת השליטה נלקחו בחשבון גם מערכת היחסים הכוללת בין הקבוצה לבין ישויות אלו והחשיפה של הקבוצה להשתנות של התשואות מזכויות אחרות שהיא מחזיקה. הערכה זו מתייחסת גם לחשיפה המירבית של הקבוצה להשתנות של התשואות, כגון בגין דמי הניהול וערבות הקבוצה להגנת תשואה של זכויות עמיתים בתוכניות תגמול.

המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה ככל שהיה הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

3. זכויות שאינן מקנות שליטה

זכויות שאינן מקנות שליטה הן ההון העצמי בחברה בת שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה.

מדידת זכויות שאינן מקנות שליטה במועד צירוף העסקים

זכויות שאינן מקנות שליטה, שהינן מכשירים המקנים זכות בעלות בהווה והמעניקים למחזיק בהן חלק בנכסים נטו במקרה של פירוק (לדוגמה: מניות רגילות), נמדדות במועד צירוף העסקים בשווי הוגן או לפי חלקן היחסי בנכסים והתחייבויות המזוהים של הנרכשת, על בסיס כל עסקה בנפרד.

הקצאת רווח או הפסד ורווח כולל אחר בין בעלי המניות

רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה. סך הרווח או ההפסד והרווח או ההפסד הכולל האחר מיוחס לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה תהיה שלילית.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

3. זכויות שאינן מקנות שליטה (המשך)

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה, תוך שימור שליטה

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה תוך שימור שליטה, מטופלות כעסקאות הוניות. החברה בחרה לזקוף כל הפרש בין התמורה ששולמה או התקבלה לבין השינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה לקרן הון מעסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה.

כמו כן, בעת שינויים בשיעור ההחזקה בחברה בת, תוך שימור שליטה, החברה מייחסת מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין בעלי המניות של החברה לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה.

4. אובדן שליטה

בעת אובדן שליטה, הקבוצה גורעת את הנכסים ואת ההתחייבויות של החברה הבת, זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה ורכיבים אחרים של הון המיוחסים לחברה הבת. אם הקבוצה נותרת עם השקעה כלשהי בחברה הבת לשעבר אזי יתרת ההשקעה נמדדת לפי שוויה ההוגן במועד אובדן השליטה. ההפרש בין התמורה לבין שוויה ההוגן של יתרת ההשקעה שנותרת והיתרות שנגרעו מוכר ברווח והפסד בסעיף הכנסות או הוצאות אחרות. החל מאותו מועד, ההשקעה הנותרת מטופלת לפי שיטת השווי המאזני או כנכס פיננסי זמין למכירה, בהתאם למידת ההשפעה של הקבוצה בחברה המתייחסת.

הסכומים שהוכרו בהון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה בת מסווגים מחדש לרווח או הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הבת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים.

5. השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות

השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות מטופלות בהתאם לשיטת השווי המאזני (למעט כמפורט בסעיף (ו)(6) להלן) ומוכרות לראשונה לפי עלות. עלות ההשקעה כוללת עלויות עסקה. הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה ברווח או הפסד נטו, ברווח או הפסד כולל אחר ובנכסים נטו של חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, לאחר התיאומים הנדרשים כדי להתאים את המדיניות החשבונאית לזו של הקבוצה מהיום בו מתקיימת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת ועד ליום שבו לא מתקיימת עוד ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת.

הקבוצה מפסיקה ליישם את שיטת השווי המאזני החל מהמועד בו איבדה את ההשפעה המהותית בחברה הכלולה או את השליטה המשותפת בעסקה המשותפת או שעלתה לשליטה בחברה המוחזקת ומטופלת בהשקעה הנותרת כנכס פיננסי או חברה בת, לפי העניין.

במועד אובדן ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מודדת בשווי הוגן השקעה כלשהי שנותרת לה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לשעבר. החברה מכירה ברווח או הפסד במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות בכל הפרש בין השווי ההוגן של השקעה כלשהי שנותרת ותמורה כלשהי ממימוש של חלק מההשקעה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לבין הערך בספרים של ההשקעה במועד זה. הסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לחברה המוחזקת המטופלת בשיטת השווי המאזני מסווגים מחדש לרווח והפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה המוחזקת האמורה הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים.

שינוי בשיעור החזקה בחברות המטופלות בשיטת השווי המאזני תוך שימור השפעה מהותית או שליטה משותפת, לרבות מעבר בין השפעה מהותית לשליטה משותפת ולהיפך בעת עלייה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מיישמת את שיטת הרכישה רק בגין אחוזי ההחזקה הנוספים בעוד שההחזקה הקודמת נותרת ללא שינוי.

בעת ירידה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה, במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות בדוח רווח והפסד. עלות הזכויות שנמכרו לצורך חישוב הרווח או הפסד מהמכירה נקבעת לפי ממוצע משוקלל.

כמו כן, באותו מועד, חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה המטופלת בשיטת השווי המאזני מסווג מחדש לרווח או הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הכלולה או העסקה המשותפת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים. הטיפול החשבונאי האמור רלוונטי גם במקרים בהם השקעה בחברה כלולה הופכת להשקעה בעסקה משותפת, או להיפך.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

6. עסקאות שבוטלו במסגרת עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות שטרם מומשו, הנובעות מעסקאות הדדיות בין חברות הקבוצה, בוטלו במסגרת עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים. רווחים שטרם מומשו הנובעים מעסקאות עם חברות כלולות ועם עסקאות משותפות, בוטלו כנגד ההשקעה לפי זכויות הקבוצה בהשקעות אלו. הפסדים שטרם מומשו בוטלו באותו אופן לפיו בוטלו רווחים שטרם מומשו, כל עוד אין ראיה לירידת ערך.

7. רכישת חברת נכס

בעת רכישת חברת נכס, הקבוצה מפעילה שיקול דעת בבחינה האם מדובר ברכישת עסק או נכס, לצורך קביעת הטיפול החשבונאי בעסקה. בבחינה האם חברת נכס מהווה עסק, הקבוצה בוחנת, בין היתר, את מהות התהליכים הקיימים בחברת הנכס, לרבות היקף ומהות שירותי ניהול, אבטחה, ניקיון ותחזוקה הניתנים לשוכרים. עסקאות בהן החברה הנרכשת אינה עסק מטופלות כרכישת קבוצה של נכסים והתחייבויות. בעסקאות מסוג צירוף עסקים, עלות הרכישה, הכוללת עלויות עסקה, מוקצית באופן יחסי לנכסים ולהתחייבויות המזוהים שנרכשו, בהתבסס על שוויים ההוגן היחסי במועד הרכישה. במקרה האחרון, לא מוכר מוניטין וכן לא מוכרים מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים הקיימים במועד הרכישה.

ב. מטבע חוץ

1. עסקאות במטבע חוץ

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבעות הפעילות הרלוונטיים של חברות הקבוצה לפי שערי החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ במועד הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שערי החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הפריטים הכספיים הינו ההפרש שבין העלות המופחתת במטבע הפעילות לתחילת השנה, כשהיא מתואמת לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך השנה לבין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שערי החליפין לסוף השנה.

נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבעות חוץ והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שערי החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי ההוגן. פריטים לא כספיים הנקובים במטבע חוץ והנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שערי החליפין שבתוקף למועד העסקה.

הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים, בדרך כלל, ברווח והפסד, פרט להפרשים, הנובעים מתרגום של נכסים פיננסיים הוניים לא כספיים המסווגים כזמינים למכירה ומוכרים ברווח כולל אחר (למעט במקרה של ירידת ערך ואז הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר מסווגים מחדש לרווח והפסד).

2. פעילות חוץ

מטבע פעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת חברה ואת עסקאותיה, נבחר בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברה המוצגת בשיטת השווי המאזני, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה. כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה (כאמור בביאור 2(ב) לעיל), חברה זו מהווה פעילות חוץ שדוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים כדלקמן:

הנכסים וההתחייבויות של פעילויות חוץ, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, מתורגמים לש"ח לפי שערי החליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות של פעילויות החוץ, מתורגמים לש"ח לפי שערי חליפין ממוצעים, כאשר הם מהווים קירוב לשערים במועדי העסקאות.

הפרשי השער בגין התרגום מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון בקרן תרגום.

כאשר פעילות חוץ הינה חברה בת שאינה בבעלות מלאה של הקבוצה, החלק היחסי של הפרשי השער בגין פעילות החוץ מוקצה לזכויות שאינן מקנות שליטה.

בעת מימוש של פעילות חוץ המביא לאובדן שליטה, השפעה מהותית או שליטה משותפת, הסכום המצטבר בקרן התרגום שנובע מפעילות החוץ מסווג מחדש לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד מהמימוש.

ככלל, הפרשי שער בגין הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ, לרבות פעילויות חוץ שהינן חברות בנות, מוכרים ברווח והפסד בדוחות המאוחדים. כאשר סילוקן של הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ אינו מתוכנן ואינו צפוי בעתיד הנראה לעין, רווחים והפסדים מהפרשי שער הנובעים מפריטים כספיים אלה נכללים כחלק מההשקעה בפעילות החוץ, נטו, מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון כחלק מקרן תרגום.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. דיווח מגזרי

מגזר פעילות הינו רכיב של הקבוצה העונה על שלושת התנאים הבאים:

1. עוסק בפעילויות עסקיות שמהן הוא עשוי להניב הכנסות ובגין עשויות להתהוות לו הוצאות, לרבות הכנסות והוצאות המתייחסות לעסקאות בין חברות הקבוצה.
2. תוצאותיו התפעוליות נסקרות באופן סדיר על ידי מקבל החלטות התפעוליות הראשי של הקבוצה, על מנת לקבל החלטות לגבי משאבים שיוקצו לו ועל מנת להעריך את ביצועיו.
3. קיים לגביו מידע כספי נפרד זמין.

לפירוט הדיווח הכספי לפי מגזרים, ראה ביאור 5.

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים

תקן דיווח כספי בינלאומי 4 (IFRS 4), בדבר חוזי ביטוח, מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט טרם מועד המעבר ל-IFRS לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן לגבי חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש.

להלן עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה בקשר לחוזי ביטוח:

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות

א. הכרה בהכנסות - ראה סעיף (יד) להלן.

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות

ההתחייבויות מחושבות בהתאם להוראות הממונה (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות בישראל. ההתחייבויות נכללות על בסיס הערכה אקטוארית ומחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'. ההתחייבויות כוללות גם הפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום ותביעות תלויות, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR). חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות נקבע על פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

ההתחייבויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נקבעות על-ידי האקטוארים הממונים בכלל ביטוח, גברת דבי פרקש אולך F.I.L.A.A, ומר עמרי הראל F.I.L.A.A. אשתקד מר דניאל שרון ומר עמרי הראל.

התחייבויות הצמודות למדד וההשקעות הצמודות למדד, המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תום תקופת הדיווח, לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים אשר לפי תנאיהם ההצמדה הינה חצי שנתית.

התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה

התחייבויות לתשלום עתידי של קיצבה בחוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להנחיות הממונה, תוך התחשבות בשיפור בתוחלת החיים וכן בשינוי שיעור מימוש הקיצבה בעת פרישה של המבוטחים, המצריכים מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח החיים, המאפשרים קבלת קיצבה והשלמתן באופן ראוי. בהתאם לכך, הקבוצה מבצעת השלמה מיידיית של ההתחייבויות, ככל שנדרש, בגין חוזי ביטוח, לגביהם הקיצבה בתשלום, למבוטח שהגיע לגיל הפרישה, וכן בגין קבוצת חוזי ביטוח שאינה ריווחית. לגבי חוזי ביטוח אחרים, מתבצעת השלמת ההתחייבות, בגין הכספים שנצברו בחוזי הביטוח עד לתום תקופת הדיווח, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך תקופת חוזה הביטוח.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 35(ה)(ה1).

תביעות תלויות ותביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)

תביעות תלויות, בניכוי חלק מבטחי המשנה בהן, מחושבות באופן פרטני, בהתאם להערכת מומחים בחברה, על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח, ונכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. עבור תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) מחושבת הפרשה על בסיס מודל סטטיסטי.

עתודות לתביעות מתמשכות

ההפרשות לגמלאות בתשלום ולתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה וביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR), מחושבות על ידי האקטוארים הממונים בחברה ונכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. הוצאות רכישה נדחות (DAC)

(1) חוזי ביטוח חיים וסיעוד

DAC של חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד הנמכרים החל מיום 1 בינואר 1999, כולל עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות אחרות, לרבות חלק מהוצאות הנהלה וכלליות, הקשורות לרכישת חוזי ביטוח חדשים. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת חוזה הביטוח, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לחוזי ביטוח שבטלו או סולקו, נמחק במועד הביטול או הסילוק.

האקטוארים הממונים בחברות הביטוח המאוחדות, בודקים מידי שנה את ברות השבת ה-DAC בהתאם להוראות הממונה. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שחוזי הביטוח צפויים ליצור הכנסות עתידיות המכסות את הפחתת ה-DAC, ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול ואת העמלות בגין אותם חוזי ביטוח. הבדיקה נערכה במקובץ ברמת כל מוצרי הפרט לכל שנות החיתום ביחד. ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, אשר נקבעות על ידי האקטוארים בחברה מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(2) חוזים לניהול נכסים

הוצאות רכישה תוספתיות, המיוחסות במישרין לרכישת חוזה השקעה בביטוח חיים וחוזים לניהול נכסים של קרנות פנסיה וקופות גמל, נרשמות כ-DAC, כאשר צפוי כי החברה תשיב עלויות אלו. בכל מקרה אחר, מוכרות כהוצאה בעת התהוותן.

הוצאות רכישה שהונו כנכס מופחתות לדוח רווח והפסד על בסיס שיטתי שהינו עקבי עם אומדן תקופת העברת שירות ניהול הנכסים, אשר מתוקף מעת לעת. יתרת ה-DAC שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2017 נבחנת אחת לשנה לירידת ערך על בסיס גישת היוון תחזית תזרים המזומנים הנובעים מהפעילות שנרכשה. כמו כן, בהתאם לתקן IFRS 15, לפחות אחת לשנה, החברה בוחנת האם הערך בספרים של הנכס שהוכר מיום 1 בינואר 2018 עולה על יתרת הסכום של התמורה שהישות מצפה לקבל בתמורה לשירות אליהם מתייחס הנכס, בניכוי העלויות המתייחסות במישרין להספקת השירות אשר לא הוכרו כהוצאות, וזאת בערכים לא מהוונים. במידת הצורך, מוכר הפסד מירידת ערך ברווח או הפסד.

ד. בדיקת נאותות ההתחייבויות (Liability Adequacy Test)

האקטוארים הממונים בחברת הביטוח עורכים מידי תקופה בדיקה לגבי נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד (להלן: "LAT") בהתאם להוראות החוזר המאוחד שער 5, חלק 2, פרק 1 סימן ג לעניין מדידת התחייבויות סעיף 1.1.4 (להלן: "חוזר LAT"). ה-LAT נועד לבדוק שסך ההתחייבויות מספיק לכסות את השווי המהווה של התזרים העתידי הצפוי מחוזי הביטוח: תביעות, עמלות והוצאות, בניכוי פרמיות ובהתחשב בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של הנכסים המגבים. היוון התזרים נעשה בשיעור ריבית ריאלית חסר סיכון בתוספת שיעור מפרמיות אי נזילות בהתאם לסוג ההתחייבות. פרמיית אי הנזילות ליום 31 בדצמבר 2021 הינה בשיעור של 0.54% (ליום 31 בדצמבר 2020 0.35%) וחושבה בהתבסס על הנחיות הממונה לעניין זה (להלן: "שווי התחייבות").

במידה והבדיקה מעלה כי סכום ההתחייבות בספרים נמוך משווי ההתחייבות לעיל, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר.

הבדיקה נעשית בנפרד עבור קבוצות פוליסות שהוגדרו על ידי הממונה. בפוליסות פרט, הבדיקה נעשית ביחס לקבוצות של חוזי ביטוח (לרבות הנספחים שלהם). ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל, הכוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, נקבעות על ידי האקטוארים הממונים בחברה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים, לרבות מרווח עבור סטיות שליליות אפשריות (Margin for Adverse Deviations), והכל בהתאם לחוזר LAT, ראה ביאור 38(ה)(1)(ד), לרבות בדבר השפעות עדכונים בפרמיות אי נזילות.

ה. חוזי השקעה

תקבולים בגין חוזי השקעה נזקפים ישירות לסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בדוח על המצב הכספי ולא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד. החזר השקעה בגין פידינות ותום תקופה בגין חוזים אלה נגרעים ישירות מסעיף ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ולא נזקפים לדוח רווח והפסד.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ה. חוזי השקעה (המשך)

תקבולים בגין חוזי השקעה נזקפים ישירות לסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בדוח על המצב הכספי ולא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד. החזר השקעה בגין פידיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה נגרעים ישירות מסעיף ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ולא נזקפים לדוח רווח והפסד.

בדוח רווח והפסד נזקפים בגין חוזים אלה ההכנסות מההשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, שינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בגובה חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות (השתתפות ברווחים), עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

1. הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קולקטיבי

ההפרשה נכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות בדוח על המצב הכספי והשינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות.

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד

א. הכרה בהכנסה - ראה סעיף (יד) להלן.

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח בדוח על המצב הכספי, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה בדוח על המצב הכספי, חושבו בהתאם לתקנות חישוב עתודות, הנחיות הממונה ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים בחברה. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חושבו בעיקרן על ידי האקטוארים הממונים בחברה.

סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח מורכב כלהלן:

1. הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve). הפרשה זו משקפת את דמי הביטוח המתחייבים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.
2. הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency). הפרשה זו נרשמת, ככל שנדרשת, במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות, ראה סעיף ג' להלן) אינה מכסה את העלות הצפויה בגין חוזי הביטוח.
3. עתודות ביטוח בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך. הפרשה זו מחושבת על פי הערכות אקטואריות, כוללת במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בשייר (פרמיה בחסר) המחושבת על בסיס אומדן תזרים המזומנים הצפוי בגין החוזים בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.
4. תביעות תלויות ועתודות, המחושבות לפי השיטות המפורטות להלן:

- 4.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי הענפים המפורטים בסעיף 4.2 להלן. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללת לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי בוצע על-ידי האקטואריים הממונים בכלל ביטוח, גברת גלית רובשטיין F.I.L.A.A ומר עמרי הראל F.I.L.A.A.
- 4.2 בענפי ביטוח מטענים בהובלה, כלי שיט, כלי טייס, ערבות חוק מכר, ערבויות פיננסיות, ביטוח אשראי, סיכוני סחר חוץ ועסקים נכנסים, בהם קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות בהתבסס על הערכות מומחים חיצוניים ועובדי החברה שמטפלים בתביעות, דיווח חברות מוסרות בעסקים נכנסים, וכן בתוספת IBNR ועתודות ככל שנדרש.
- 4.3 עודף הכנסות על הוצאות – לגבי ענף סיכוני סחר חוץ, מחושב עודף הכנסות על הוצאות, על בסיס דוח שנתי מצטבר.
- 4.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות.
- 4.5 להערכת החברה, התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי ויתרתן כוללת הפרשות מתאימות ל-IBNR, ככל שנדרש.
5. עתודה הנובעת לאור בדיקת נאותות ההתחייבויות (Liability Adequacy Test) בהתאם לעקרונות המפורטים בביאור 35(ה)(2)(4).

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ג. הוצאות רכישה נדחות (DAC)

DAC ברוטו ומשנה, של ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד כאמור לעיל, חושבו בהתאם לתקנות חישוב עתודות והנחיות הממונה:

(1) DAC בביטוח כללי ובענפי ביטוח בריאות לזמן קצר, כוללות עמלות לסוכנים וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות בקשר עם רכישת חוזי ביטוח, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו, בשייר. ה-DAC מחושב לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקינים שנקבעו בתקנות חישוב העתודות והנחיות הממונה, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם. חלק מבטחי המשנה ב-DAC מסווג לסעיף זכאים ויתרות זכות, לשינויים בחישוב חלק מבטחי המשנה ב-DAC, ראה סעיף ב' לעיל.

(2) DAC בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך כולל עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת חוזי ביטוח חדשים. ה-DAC מופחת בשיעורים שווים על פני תקופת חוזה הביטוח, אך לא יותר משש שנים. ה-DAC המתייחס לחוזי ביטוח שבוטלו נמחק במועד הביטול.

בהתאם להוראות הממונה, אקטואר חברת הביטוח בודק מידי שנה את ברות השבת ה-DAC בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך. בחישוב זה נערכת בדיקה שחוזי הביטוח צפויים ליצור הכנסות עתידיות המכסות את ההתחייבויות הביטוחיות, את הפחתת ה-DAC, את הוצאות התפעול ואת העמלות, בגין אותם חוזי ביטוח. הבדיקה נערכת במקובץ לכל שנות החיתום. ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, ונקבעות מידי שנה על ידי האקטואר הממונה בחברת הביטוח על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

ד. סעיפי תשלומים ושינוי בהתחייבויות

סעיפי תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ושייר, בדוח רווח והפסד, כוללים, בין היתר, סילוקים ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות ליישוב תביעות, וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות, לעלויות הטיפול הישירות ולהוצאות העקיפות ליישוב תביעות, שנרשמה בשנים קודמות.

ה. הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קולקטיבי בענפי בריאות לזמן ארוך

ההפרשה נכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות בדוח על המצב הכספי, והשינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות.

ו. המאגר הישראלי לביטוח רכב של איגוד חברות הביטוח בישראל ועסקים נכנסים אחרים

עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ (להלן: "הפול"), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף ועסקים נכנסים מחו"ל) ומסוכנויות חיתום, נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת התאמות, לפי העניין, והכל בהתאם לשיעור ההשתתפות של כלל ביטוח.

ה. דוחות על תזרימי המזומנים

דוחות על תזרימי מזומנים, החברה בחרה להציג ריבית שהתקבלה ודיבידנדים שהתקבלו במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת. ריביות ששולמו ודיבידנדים ששולמו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות מימון.

ז. מכשירים פיננסיים

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

נכסים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, מזומנים ושווי מזומנים וחייבים אחרים.

הכרה לראשונה

הקבוצה מכירה לראשונה בהלוואות וחייבים ובפיקדונות במועד היווצרותם. יתר הנכסים הפיננסיים הנרכשים בדרך הרגילה, לרבות נכסים אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד, מוכרים לראשונה במועד קשירת העסקה בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר, משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

גרירה

נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות לקבל את תזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי בעסקה בה כל הסיכונים וההטבות מהבעלות על הנכס הפיננסי עוברים למעשה.

מכירות נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה, מוכרות במועד קשירת העסקה, משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה למכור את הנכס.

לעניין קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות, ראה סעיף 5 להלן.

סיווג נכסים פיננסיים לקבוצות והטיפול החשבונאי בכל קבוצה

הקבוצה מסווגת נכסים פיננסיים בקבוצות כלהלן:

נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

נכס פיננסי מסווג כנמדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מסווג כמוחזק למסחר, או אם יועד ככזה בעת ההכרה לראשונה. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בגין בהתבסס על השווי הוגן וזאת בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה, אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית (an accounting mismatch), או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משוּבֵץ (ראה סעיף 3 להלן). עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. נכסים פיננסיים אלה נמדדים בשווי הוגן והשינויים בהם נקפים לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון בדוח רווח והפסד.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים, או הניתנים לקביעה, שאינם נסחרים בשוק פעיל. נכסים אלו מוכרים לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, הלוואות וחייבים נמדדים בעלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית, בניכוי הפסדים מירידת ערך (ראה סעיף יא(1) להלן). רווחים והפסדים ממימוש השקעות מחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו לבין העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה.

הלוואות וחייבים (המשך)

הלוואות וחייבים כוללים מזומנים ושווי מזומנים והשקעות במכשירי חוב שאינם סחירים ושאין נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחי השקעה (נוסטרו) לרבות אג"ח מיועדות (הסכמי ח"צ), פיקדונות בבנקים והלוואות ויתרות חובה לקבל.

מזומנים כוללים יתרות מזומנים, הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, אשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפידיון הינו עד 3 חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנות להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים, אשר חשופות לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואשר אינן מוגבלות מבחינת משיכה ושימוש.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים שיועדו כזמינים למכירה או שלא סווגו לאף אחת מהקבוצות האחרות. השקעות הקבוצה במניות וכן במכשירי חוב מסוימים, מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד ההכרה לראשונה, נכסים פיננסיים זמינים למכירה מוכרים בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. בתקופות עוקבות, נמדדות השקעות אלה בשווי הוגן, כאשר השינויים בהן, פרט להפסדים מירידת ערך ופרט לרווחים או הפסדים משינויים במדד ובשער החליפין ולצבירת הריבית האפקטיבית במכשירי חוב המסווגים כזמינים למכירה, נקפים ישירות לרווח כולל אחר ומוצגים בקרן הון בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה. דיבידנד המתקבל בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקף לדוח רווח והפסד. כאשר ההשקעה נגרעת, הרווחים או ההפסדים שנצברו בקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מועברים לרווח והפסד.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה כוללים: מכשירי חוב סחירים ללא נגזרים משובצים שנדרש להפרידם והשקעות במניות שאינן מסווגות כהשקעות מוחזקות למסחר ושאין נכללות בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחי השקעה (נוסטרו).

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**1. מכשירים פיננסיים (המשך)****2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים**

התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים כוללות: התחייבויות לתאגידים בנקאיים ואחרים וכתבי התחייבות נדחים וזכאים אחרים.

הכרה לראשונה בהתחייבויות פיננסיות

הקבוצה מכירה לראשונה במכשירי חוב שהונפקו במועד היווצרותם. יתר ההתחייבויות הפיננסיות מוכרות לראשונה במועד קשירת העסקה בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר.

התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים מוכרות לראשונה בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. עלויות עסקה המיוחסות באופן ישיר להנפקה צפויה של מכשיר אשר יסווג כהתחייבות פיננסית, מוכרות כנכס במסגרת סעיף הוצאות נדחות בדוח על המצב הכספי. עלויות עסקה אלו מנוכות מההתחייבות הפיננסית בעת ההכרה לראשונה בה, או מופחתות כהוצאות מימון בדוח רווח והפסד כאשר ההנפקה אינה צפויה עוד להתקיים.

לאחר ההכרה לראשונה, התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים נמדדות בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית. הוצאות מימון נזקפות לדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

גריעת התחייבויות פיננסיות

התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

שינוי תנאים של מכשירי חוב

החלפת מכשירי חוב ברמת סדרה, בעלי תנאים שונים באופן מהותי, בין לווה לבין מלווה קיימים מטופלת כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה בשווי הוגן. כמו כן, שינוי משמעותי בתנאים של התחייבות פיננסית קיימת או של חלק ממנה, מטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה.

במקרים כאמור כל ההפרש בין העלות המופחתת של ההתחייבות הפיננסית המקורית לבין השווי ההוגן של ההתחייבות הפיננסית החדשה מוכר ברווח והפסד בסעיף הוצאות מימון.

התנאים שונים באופן מהותי אם הערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים לפי התנאים החדשים, כולל עמלות כלשהן ששולמו, בניכוי עמלות כלשהן שהתקבלו ומהווה באמצעות שיעור הריבית האפקטיבי המקורי, הינו שונה לפחות בעשרה אחוזים מהערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים הנתונים של ההתחייבות הפיננסית המקורית.

בנוסף למבחן הכמותי כאמור, הקבוצה בוחנת האם חלו שינויים גם בפרמטרים איכותיים שונים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים. ככלל, החלפות של מכשירי חוב המביאות לשינוי מהותי בפרמטרים איכותיים נחשבות כהחלפות בעלות תנאים שונים באופן מהותי גם אם אינן מקיימות את המבחן הכמותי שבוצע לעיל.

במידה וההחלפה או השינוי אינם מהותיים, הם מטופלים כשינוי תנאי ההתחייבות המקורית ולא מוכר רווח או הפסד מההחלפה. עלויות או עמלות כלשהן שהתהוו מתאימות את הערך בספרים של ההתחייבות ומופחתות במשך התקופה שנותרה של ההתחייבות המתוקנת.

3. מכשירים פיננסיים נגזרים

הקבוצה מחזיקה מכשירים פיננסיים נגזרים כגון אופציות, חוזי אקדמה (Forward) בגין מטבע חוץ ועסקאות החלפה של שיעורי ריבית (IRS).

מכשירים פיננסיים נגזרים מוכרים לראשונה לפי השווי ההוגן ועלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד בעת התהוותן. לאחר ההכרה לראשונה, המכשירים הפיננסיים הנגזרים נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים נזקפים מיידית לדוח רווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון. מכשירים פיננסיים נגזרים מוכרים בדוח על המצב הכספי כנכסים כשהשווי ההוגן שלהם חיובי וכהתחייבויות כשהשווי ההוגן שלהם שלילי.

נגזרים משובצים במכשיר משולב נדרשים להימדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד בנפרד מהחזזה המארח אם: (א) אין קשר הדוק בין המאפיינים הכלכליים והסיכונים של החזזה המארח ושל הנגזר המשובץ, (ב) מכשיר נפרד בעל אותם תנאים כשל הנגזר המשובץ היה עומד בהגדרת נגזר ו-(ג) המכשיר המשולב אינו נמדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

נגזרים המשובצים בחזזה ביטוח אינם מופרדים כאשר הנגזר המשובץ הוא בעצמו חזזה ביטוח.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

3. מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

גידור כלכלי

חשבונאות גידור אינה מיושמת לגבי מכשירים נגזרים המשמשים לגידור כלכלי של נכסים והתחייבויות פיננסיים. השינויים בשווי ההוגן של נגזרים אלה נזקפים לרווח והפסד, כחלק מרווחים או הפסדים מהשקעות, נטו והכנסות מימון.

4. נכסים והתחייבויות פיננסיים צמודי מדד שאינם נמדדים בשווי הוגן

החברה בחרה לשערך נכסים והתחייבויות פיננסיים צמודי מדד, שאינם נמדדים בשווי הוגן, בכל תקופה בהתאם לשיעור השינוי במדד הידוע בפועל.

5. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכס פיננסי והתחייבות פיננסית מקוזזים והסכומים מוצגים בנטו בדוח על המצב הכספי, כאשר לקבוצה קיימת באופן מיידי (currently) זכות משפטית שניתנת לאכיפה לקזז את הסכומים שהוכרו וכן כוונה לסלק את הנכס וההתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו-זמנית.

6. הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד נכסים פיננסיים כדלקמן:

נכסים הכוללים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים (לרבות השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות), יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי חוסר עקביות חשבונאית של הצגת נכסים והתחייבויות לפי בסיס מדידה שונים, כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (ועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

נכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח או הפסד.

7. הון המניות

מניות רגילות מסווגות כמכשיר הוני. עלויות תוספתיות המתייחסות ישירות להנפקת מניות רגילות ואופציות למניות בניכוי השפעת המס, מוצגות כהפחתה מהמכשיר ההוני המתייחס.

ז. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

החברה בחרה למדוד פריטי רכוש קבוע לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מצטברים מירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן).

העלות כוללת עלויות הניתנות לייחוס במישרין לרכישת הנכס. עלות נכסים שהוקמו באופן עצמי כוללת את עלות החומרים ושכר עבודה ישיר, וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב הדרושים לכך שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הצידוד הקשור, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה.

כאשר לחלקי רכוש קבוע משמעותיים יש אורך חיים שונה, הם מטופלים כפריטים נפרדים (רכיבים משמעותיים) של הרכוש הקבוע.

רווח או הפסד מגרעת פריט רכוש קבוע נקבע לפי השוואת התמורה נטו מגרעת הנכס לערך בספרים, ומוכר נטו בסעיף הכנסות אחרות או הוצאות אחרות, לפי העניין, בדוח רווח והפסד.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע ועלויות עוקבות אחרות מוכרות כחלק מהערך בספרים של רכוש קבוע אם צפוי כי ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בהן תזרום אל הקבוצה ואם העלות ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של חלק מפריט רכוש קבוע שהוחלף, נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. רכוש קבוע (המשך)

3. פחת

פחת הוא הקצאה שיטתית של הסכום בר פחת של נכס על פני אורך חייו השימושיים. סכום בר פחת הוא העלות של הנכס, בניכוי ערך השייר שלו.

נכס מופחת כאשר הוא זמין לשימוש, דהיינו כאשר הוא הגיע למיקום ולמצב הדרושים על מנת שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע, מאחר ושיטה זו משקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. נכסים חכורים בחכירות מימוניות, לרבות קרקעות, מופחתים על פני התקופה הקצרה מבין תקופת החכירה ואורך החיים השימושיים של הנכסים, אלא אם צפוי באופן סביר שהקבוצה תקבל בעלות על הנכס בתום תקופת החכירה. קרקעות בבעלות אינן מופחתות. שיפורים במושכר מופחתים לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות (לרבות תקופת האופציה להארכה שבידי הקבוצה שבכוונתה לממשה) או בהתאם לתקופת החיים המשוערת של הנכסים, לפי הקצר שבהם.

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח ומותאמים בעת הצורך ומטופלים כשינוי אומדן מכאן ולהבא. הפחתת נכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואה הינו כדלקמן (באחוזים):

2	קרקעות
4	בניינים
6-20	ריהוט וציוד משרדי
15	כלי רכב
20-33	מחשבים וציוד היקפי
4-10	שיפורים במושכר

4. סיווג לסעיף נדל"ן להשקעה

כאשר השימוש בנדל"ן הופך משימוש על ידי הבעלים לנדל"ן להשקעה, אשר נמדד לפי שווי הוגן, הנכס נמדד מחדש לפי שווי הוגן ומסווג כנדל"ן להשקעה. כל רווח שנוצר מהמדידה מחדש נזקף לרווח כולל אחר ומוצג בקרן שערך בהון, אלא אם הרווח מבטל הפסד קודם מירידת ערך של הנדל"ן, ובמקרה זה הרווח נזקף תחילה לדוח רווח והפסד. כל הפסד נזקף ישירות לרווח והפסד.

ח. נכסים בלתי מוחשיים

1. מוניטין

מוניטין שנוצר כתוצאה מרכישה של חברות מאוחדות מוצג במסגרת נכסים בלתי מוחשיים. למידע בדבר מדידת המוניטין בעת ההכרה לראשונה ראה סעיף (א)(1) לעיל.

בתקופות עוקבות מוניטין נמדד לפי עלות בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה סעיף (יא)(2) להלן).

2. נכסים בלתי מוחשיים אחרים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה לראשונה לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים, הנרכשים במסגרת צירוף עסקים, נמדדים לפי השווי ההוגן במועד צירוף העסקים.

השווי ההוגן של נכסים בלתי מוחשיים, אשר נרכשו בצירוף עסקים, מבוסס על הערך המהווה של תזרימי המזומנים הצפויים לנבוע מהשימוש בנכסים וממכירתם. השיטה מחייבת קביעת שיעור היוון מתאים לסוג הנכס ולרמת הסיכון בגינו.

לאחר ההכרה לראשונה, נכסים בלתי מוחשיים נמדדים על-פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה סעיף (יא)(2) להלן). נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר, אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מידי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מידי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

2. נכסים בלתי מוחשיים אחרים (המשך)

אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא. באותו מועד נבחנת גם ירידת ערך והנכס מופחת באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים השימושיים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים, בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר, מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר או על בסיס תזרים המזומנים הצפוי אשר שימש בסיס להערכה מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש, מאחר ושיטות אלו משקפות את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים נבחנת כאשר קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן). תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי בעל אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה. שינויים באורך החיים השימושיים או בדפוס הצריכה הצפוי של ההטבות הכלכליות הצפויות לנבוע מהנכס מטופלים כשינוי באומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא. הוצאות ההפחתה בגין נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר נזקפות לדוח רווח והפסד.

תוכנה לרבות עלויות מחקר ופיתוח

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

עלויות הקשורות בפעילויות מחקר המבוצעות במטרה לרכוש ידע והבנה מדעיים או טכניים חדשים, נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

פעילויות פיתוח קשורות בתוכנית לייצור מוצרים או תהליכים חדשים או לשיפור משמעותי של מוצרים או תהליכים קיימים. עלויות בגין פעילויות פיתוח תוכנה מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק אם: ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; המוצר או התהליך ישימים מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהמוצר ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בנכס. העלויות שהוכרו כנכס בלתי מוחשי כוללות את עלות החומרים, שכר עבודה ישיר והוצאות תקורה שניתן ליחסן ישירות להכנת הנכס לשימוש המיועד. עלויות פיתוח תוכנה שהוכרו כנכס בלתי מוחשי נמדדות לפי עלות בניית הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה סעיף (יא)(2) להלן).

עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח תוכנה נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

נכסים בלתי מוחשיים אשר נוצרים בקבוצה אינם מופחתים באופן שיטתי כל עוד הם אינם זמינים לשימוש, כלומר אינם במיקום ובמצב הנדרשים להם על מנת שיוכלו לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה. לפיכך, נכסים בלתי מוחשיים אלו, כגון עלויות פיתוח, נבחנים לירידת ערך לפחות אחת לשנה, עד למועד בו הופכים להיות זמינים לשימוש.

עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. יתר העלויות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או למותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

אורך החיים השימושי

פחת – שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופת ההשוואה אינו כדלקמן (באחוזים):

דמי ניהול עתידיים מפעילות פנסיה	3
דמי ניהול עתידיים מפעילות גמל	5-14
תיקי לקוחות ומותג	7-10
הוצאות רכישת תיקי ביטוח	7
תוכנות מחשב	10-33

סיווג הפחתות והפסדים מירידות ערך

ההפחתה השוטפת בגין הנכסים הבלתי מוחשיים, לרבות הוצאות רכישת תיקי ביטוח חיים וכללי ולמעט תוכנות מחשב, נזקפת לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות אחרות.

הפחתת תוכנות מחשב נזקפת להוצאות רכישה ושיווק ואחרות, הוצאות עקיפות ליישוב תביעות או הוצאות הנהלה וכלליות, בהתאם ליעוד תוכנות המחשב הרלוונטיות. הפסדים מירידת ערך נזקפים לסעיף ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים.

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה, או חלק ממבנה, או שניהם) המוחזק על ידי הקבוצה, כבעלים או בחכירה, לצורך הפקת הכנסות שכירות ו/או לשם עליית ערך הונית, ושלא לצורך שימוש בהספקת שירותים או למטרות מנהליות.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות, בתוספת עלויות שניתן לייחס במישרין לרכישת הנדל"ן להשקעה. עלות נדל"ן להשקעה בהקמה עצמית כוללת עלות חומרים ועבודה ישירה ועלויות אחרות שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למצב הדרוש לכך שיוכל לפעול באופן שהתכונה ההנהלה.

בתקופות עוקבות, הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד, בסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון. נדל"ן להשקעה בהקמה המיועד לשימוש עתידי כנדל"ן להשקעה נמדד אף הוא בשווי הוגן כאמור לעיל וזאת כאשר השווי ההוגן ניתן למדידה מהימנה. עם זאת, כשהשווי ההוגן אינו ניתן למדידה מהימנה, בשל אופי והיקף סיכוני הפרויקט, נמדד הנדל"ן על פי השווי ההוגן של הקרקע בתוספת עלות בתקופת ההקמה, בניכוי הפסדים מירידת ערך, במידה שקיימים, עד לסיום ההקמה או עד למועד שבו השווי ההוגן ניתן למדידה מהימנה, כמוקדם מביניהם.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בשימוש, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים. העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד השינוי.

רווח או הפסד מגריעת נדל"ן להשקעה נקבע לפי השוואת התמורה מגריעת הנכס לערכו בספרים למועד הדיווח הכספי האחרון ומוכר בסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, והכנסות מימון, בדוח רווח והפסד. כאשר נדל"ן להשקעה שסווג בעבר כפריט רכוש קבוע נמכר, קרן ההערכה מחדש, הנכללת בהון בהתייחס לנדל"ן להשקעה, מועברת ישירות לעודפים.

י. חכירות

המדיניות החשבונאית שמיושמת בגין חכירות הינה כדלקמן:

(1) קביעה אם הסדר מכיל חכירה

במועד ההתקשרות בחכירה, הקבוצה קובעת אם ההסדר הוא חכירה או מכיל חכירה, תוך בחינה האם ההסדר מעביר זכות לשלוט בשימוש בנכס מזוהה לתקופת זמן בתמורה לתשלום. בעת ההערכה האם הסדר מעביר את הזכות לשלוט בשימוש בנכס מזוהה, הקבוצה בוחנת האם לאורך תקופת החכירה יש לה את שתי הזכויות הבאות: (א) הזכות להשיג למעשה את כל ההטבות הכלכליות משימוש בנכס המזוהה; וכן (ב) הזכות לכוון את השימוש בנכס המזוהה.

עבור חוזי חכירה הכוללים רכיבים שאינם רכיבי חכירה, כגון שירותים או תחזוקה, הקשורים לרכיב חכירה, הקבוצה בחרה לטפל בחוזה כרכיב חכירה אחד ללא הפרדת הרכיבים.

(2) נכסים חכורים והתחייבויות בגין חכירה

חוזים המקנים לקבוצה שליטה בשימוש בנכס בגין חכירה במשך תקופת זמן עבור תמורה, מטופלים כחכירות. בעת ההכרה לראשונה הקבוצה מכירה בהתחייבות בסכום הערך הנוכחי של תשלומי החכירה העתידיים (תשלומים אלו אינם כוללים תשלומי חכירה משתנים מסוימים), ובמקביל מכירה הקבוצה בנכס זכות שימוש בגובה ההתחייבות בגין חכירה, מותאם בגין תשלומי חכירה ששולמו מראש או שנצברו, ובתוספת עלויות ישירות שהתהוו בחכירה. וזאת למעט עסקאות חכירה לתקופה של עד 12 חודשים ועסקאות חכירה בהן נכס הבסיס בעל ערך נמוך, בהן בחרה החברה להכיר בתשלומי החכירה כהוצאה ברווח או הפסד בקו ישר על פני תקופת החכירה.

מכיוון ששיעור הריבית הגלום בחכירות הקבוצה לא ניתן לקביעה בנקל, הקבוצה השתמשה לצורך מדידת ההתחייבות בגין חכירה בשיעורי היתון נומינליים בהתאם לעקום ריבית המשמש להלוואות בקבוצת הדירוג של כלל ביטוח במח"מ הרלוונטי לחכירות השונות. לאחר ההכרה לראשונה, מטופל הנכס זכות שימוש בהתאם למודל העלות, ומופחת לאורך תקופת החכירה או אורך חייו השימושיים של הנכס כמוקדם מביניהם. הקבוצה בחרה ליישם את ההקלה ולהשתמש בשיעור היתון אחיד לתיק של חכירות עם מאפיינים דומים.

בעסקאות בהן זכאי העובד לרכב מהחברה כחלק מתנאי העסקתו, מטפלת החברה בעסקאות אלה כהטבות עובד בהתאם להוראות IAS 19 ולא כעסקת חכירת משנה.

(3) תקופת החכירה

תקופת החכירה נקבעת כתקופה שבה החכירה אינה ניתנת לביטול, יחד עם תקופות המכוסות על ידי אופציה להאריך או לבטל את החכירה אם ודאי באופן סביר שהחוכר יממש או לא יממש את האופציה, בהתאמה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. חכירות (המשך)

המדיניות החשבונאית שמיושמת בגין חכירות הינה כדלקמן: (המשך)

(4) תשלומי חכירה משתנים

תשלומי חכירה משתנים שתלויים במדד, נמדדים לראשונה על ידי שימוש במדד הקיים במועד תחילת החכירה ונכללים במדידה של ההתחייבות החכירה. כאשר חל שינוי בתזרים המזומנים של דמי חכירה עתידיים הנובע מהשינוי במדד או בשער, יתרת ההתחייבות מעודכנת כנגד נכס זכות השימוש.

תשלומי חכירה משתנים אחרים שאינם נכללים במדידת ההתחייבות, נזקפים לרווח והפסד במועד שבו התנאים לתשלומים אלו מתקיימים.

(5) הפחתת נכס זכות שימוש

לאחר מועד תחילת החכירה, נכס זכות שימוש נמדד בשיטת העלות, בניכוי פחת שנצבר ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו ומתואם בגין מדידות מחדש של ההתחייבות בגין החכירה. הפחתה מחושבת על בסיס קו-ישר על פני אורך החיים השימושיים או תקופת החכירה החוזית, כקצר מבניהם כדלקמן:

- קרקעות אתרי תקשורת 6-15 שנים
- מבנים 7-20 שנים
- כלי רכב 3 שנים

כאשר מתקיימים סימנים לירידת ערך, בוחנת החברה ירידת ערך לנכס זכות השימוש בהתאם להוראות IAS 36.

(6) הערכה מחדש של ההתחייבות בגין חכירה

בעת התרחשות אירוע משמעותי או שינוי משמעותי בנסיבות אשר בשליטת הקבוצה ואשר השפיע על ההחלטה אם ודאי באופן סביר שהקבוצה תממש אופציה, שלא נכללה קודם לכן בקביעת תקופת החכירה, או לא תממש אופציה שנכללה קודם לכן בקביעת תקופת החכירה, הקבוצה מודדת מחדש את ההתחייבות החכירה בהתאם לתשלומי החכירה המעודכנים תוך שימוש בריבית היוון מעודכנת. השינוי בערך בספרים של ההתחייבות מוכר כנגד הנכס זכות שימוש, או מוכר ברווח והפסד אם הערך בספרים של נכס זכות השימוש הופחת במלואו.

(7) תיקוני חכירה

כאשר מבוצע תיקון לתנאי החכירה אשר אינו מקטין את היקף החכירה ואינו מטופל כעסקת חכירה נפרדת, מודדת החברה מחדש את יתרת ההתחייבות בגין חכירה בהתאם לתנאי החכירה המתוקנים, לפי שיעור ההיוון המעודכן ביום התיקון וזוקפת את סך השינוי ביתרת ההתחייבות בגין החכירה ליתרת נכס זכות השימוש.

כאשר מבוצע תיקון לתנאי החכירה אשר מביא לקיטון בהיקף החכירה, מכירה החברה ברווח או בהפסד הנובע מהגריעה החלקית או המלאה של יתרת נכס זכות השימוש וההתחייבות בגין החכירה. לאחר מכן, מודדת החברה מחדש את יתרת ההתחייבות בגין חכירה בהתאם לתנאי החכירה המתוקנים, לפי שיעור ההיוון המעודכן במועד התיקון וזוקפת את סך השינוי ביתרת ההתחייבות בגין החכירה ליתרת נכס זכות השימוש.

(8) נכסים המוחכרים על ידי הקבוצה

חכירות תפעוליות

חכירות שאינן מעבירות למעשה את כל הסיכונים וההטבות הנלווים לבעלות על נכס הבסיס מסווגות כחכירות תפעוליות. הקבוצה מכירה בתשלומי חכירה מחכירות תפעוליות כהכנסה על בסיס קו ישר לאורך תקופת החכירה.

עלויות ישירות ראשוניות שהתהוו בהשגת חכירות תפעוליות מתווספות לערך בספרים של נכס הבסיס, ומוכרות כהוצאה לאורך תקופת החכירה לפי אותו בסיס כמו ההכנסה מהחכירה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. ירידת ערך

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

הקבוצה בוחנת בכל מועד דיווח האם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך בגין נכס פיננסי או קבוצה של הנכסים הפיננסיים הבאים:

נכסים פיננסיים בעלות מופחתת

כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, מבוצעת בחינת הצורך בהכרה בהפסד מירידת ערך. עבור נכסים פיננסיים מהותיים, נבחן הצורך בירידת ערך על בסיס כל נכס בנפרד. עבור יתר הנכסים הפיננסיים נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, לפי קבוצות בעלות מאפייני סיכונים אשראי דומים. ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, לגבי נכסים הנכללים בקבוצות הללו, קיימת, כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס או קבוצת נכסים בעלי מאפייני סיכונים אשראי דומים (להלן: "הנכס") לאחר מועד ההכרה.

ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין היתרה בדוחות הכספיים של הנכס לבין הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים (שאינם כוללים הפסדי אשראי עתידיים שטרם התהוו), המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה לראשונה). אם הנכס הפיננסי נושא ריבית משתנה, ההיוון נעשה בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית הנוכחית. היתרה בדוחות הכספיים של הנכס מוקטנת באמצעות רישום הפרשה. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה העלות המופחתת שהייתה צריכה להיות במועד ביטול ירידת הערך אילו לא הייתה מוכרת ירידת הערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, הראייה האובייקטיבית לירידת ערך כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועל המנפיק של המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח כספי, כאשר במסגרת הבחינה מובאים בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן משך הזמן בו השווי ההוגן של הנכס נמוך מעלותו המקורית.

כמו כן, בהתאם למדיניות הקבוצה, ירידה בשווי ההוגן בשיעור של 20% ומעלה ביחס לעלות, נכון למועד הדוח הכספי, או כזו המתמשכת מעל תשעה חודשים (גם אם בשיעור נמוך יותר כאמור) מהווה ראייה אובייקטיבית לירידת ערך. כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי הפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מקרן הון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות, כל ירידה נוספת בשווי ההוגן מוכרת כהפסד מירידת ערך; ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף לקרן הון כרווח כולל אחר.

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, הראייה האובייקטיבית לירידת ערך קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה וניתן לאמוד את ההשפעה באופן מהימן. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מקרן הון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות: כל ירידה נוספת בשווי ההוגן מוכרת כהפסד מירידת ערך; הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך ושנכלל בחישוב המקורי של ירידת ערך. ביטול, עקב עלייה בשווי ההוגן כאמור, נזקף לרווח והפסד עד לגובה העלות המופחתת שהייתה צריכה להיות במועד ביטול ירידת הערך אילו לא הייתה מוכרת ירידת הערך.

2. נכסים שאינם פיננסיים

עיתוי בחינת ירידת ערך

הערך בספרים של הנכסים הלא פיננסיים של הקבוצה, שאינם הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה, ונכסי מיסים נדחים, נבדק בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך. באם קיימים סימנים, כאמור, מחושב אומדן סכום בר ההשבה של הנכס. אחת לשנה בתאריך קבוע, עבור כל יחידה מניבת מזומנים הכוללת מוניטין, או נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר או שטרם זמינים לשימוש, מבצעת הקבוצה הערכה של הסכום בר ההשבה, או באופן תכופ יותר אם קיימים סימנים לירידת ערך.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. ירידת ערך (המשך)

2. נכסים שאינם פיננסיים (המשך)

קביעת יחידות מניבות מזומנים

למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינם בלתי תלויים בעיקרם בנכסים ובקבוצות אחרות (להלן: "יחידה מניבת מזומנים").

מדידת סכום בר השבה

הסכום בר ההשבה של נכס או של יחידה מניבת מזומנים הינו הגבוה מבין שווי שימוש לבין שווי הוגן, בניכוי עלויות מימוש. בקביעת שווי השימוש, מהוונת הקבוצה את תזרימי המזומנים העתידיים החזויים לפי שיעור היוון לפני מיסים, המשקף את הערכות משתתפי השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתייחסים לנכס או ליחידה מניבת המזומנים, בגינם לא הותאמו תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לנבוע מהנכס או מהיחידה מניבת המזומנים.

הקצאת מוניטין ליחידות מניבות מזומנים

יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין מקובצות כך שהרמה בה נבחנת ירידת ערך של מוניטין משקפת את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי, אך בכל מקרה אינה גדולה ממגזר פעילות (לפני קיבוצי מגזרים דומים, ראה סעיף ג) לעיל, לענין הגדרת מגזר פעילות). במקרים בהם לא קיים מעקב על המוניטין לצרכי הנהלה פנימיים, המוניטין מוקצה למגזרי פעילות (לפני קיבוצי מגזרים דומים). מוניטין שנרכש במסגרת צירוף עסקים מוקצה ליחידות מניבות מזומנים, לרבות אלו הקיימות בקבוצה גם טרם צירוף העסקים, אשר צפויות להניב הטבות מהסינרגיה של הצירוף.

לצרכי בחינת ירידת ערך מוניטין, כאשר הזכויות שאינן מקנות שליטה נמדדו לראשונה לפי חלקן היחסי בנכסים נטו של הנרכשת, הקבוצה בחרה לגלם את ערכו בספרים של המוניטין בהתאם לשיעור שבו מחזיקה הקבוצה ביחידה מניבת מזומנים שאליה מוקצה המוניטין.

נכסי מטה

נכסי מטה אינם מפיקים תזרימי מזומנים נפרדים ומשרתים יותר מיחידה מניבת מזומנים אחת. חלק מנכסי המטה מוקצים ליחידות מניבות מזומנים על בסיס סביר ועקבי ונבחנים לירידת ערך כחלק מבחינת ירידת ערך בגין יחידות מניבות המזומנים להן הם מוקצים. נכסי מטה אחרים, אותם לא ניתן להקצות באופן סביר ועקבי ליחידות מניבות מזומנים מוקצים לקבוצת יחידות מניבות מזומנים במידה וקיימים סממנים לכך שחלה ירידת ערך בנכס השייך למטה החברה או כאשר קיימים סממנים לירידת ערך בקבוצת היחידות מניבות המזומנים. במקרה זה, נקבע סכום בר השבה של קבוצת היחידות מניבות המזומנים שאותן משרת נכס המטה.

הכרה בהפסד מירידת ערך

הפסדים מירידת ערך מוכרים כאשר הערך בספרים של נכס או של יחידה מניבת מזומנים עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקפים לרווח והפסד. לגבי יחידות מניבות מזומנים הכוללות מוניטין, הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של היחידה מניבה מזומנים, לאחר גילום יתרת המוניטין, עולה על הסכום בר ההשבה שלה. הפסדים מירידת ערך שהוכרו לגבי יחידות מניבות מזומנים, מוקצים תחילה להפחתת הערך בספרים של מוניטין שיוחס ליחידות אלה ולאחר מכן להפחתת הערך בספרים של הנכסים האחרים ביחידה מניבת המזומנים, באופן יחסי.

הקצאת הפסד מירידת ערך לזכויות שאינן מקנות שליטה

החברה בחרה להקצות הפסד מירידת ערך בין הבעלים של החברה לזכויות שאינן מקנות שליטה לפי אותו בסיס שהרווח או ההפסד מוקצה.

ביטול הפסד מירידת ערך

הפסד מירידת ערך מוניטין אינו מבטל. כאשר לנכסים אחרים לגביהם הוכרו הפסדים מירידת ערך בתקופות קודמות, בכל מועד דיווח נבדק האם קיימים סימנים לכך שהפסדים אלו קטנו או שאינם קיימים עוד. הפסד מירידת ערך מבטל אם חל שינוי באומדנים ששימשו לקביעת הסכום בר ההשבה, אך ורק במידה שהערך בספרים של הנכס, אחרי ביטול ההפסד מירידת הערך, אינו עולה על הערך בספרים בניכוי פחת או הפחתות, שהיה נקבע אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

3. חברות כלולות והסדרים משותפים המטופלים בשיטת השווי המאזני

החברה קובעת, בכל מועד דיווח לאחר יישום שיטת השווי המאזני, אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך ואם יש צורך להכיר בהפסד בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני (להלן: "ההשקעה").

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. ירידת ערך (המשך)

3. חברות כלולות והסדרים משותפים מטופלים בשיטת השווי המאזני (המשך)

בחינת ירידת הערך נעשית בהתייחס להשקעה בכללותה, כולל המוניטין המיוחס לחברה המוחזקת המטופלת בשיטת השווי המאזני (להלן: "**החברה המוחזקת**"). במידה שקיימת ראייה אובייקטיבית כאמור, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין הסכום בר ההשבה של ההשקעה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין מחיר המכירה נטו ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שצפוי כי ינבעו מהחברה המוחזקת, כולל תזרימי המזומנים מהפעילויות של החברה המוחזקת והתמורה ממימושה הסופי של ההשקעה, או אומדת את הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים אשר חזוי כי ינבעו מדיבדנדים שיתקבלו ומהמימוש הסופי. הפסד כאמור מירידת ערך אינו מוקצה באופן ספציפי למוניטין הכלול בהשקעה ולפיכך בתקופות עוקבות הפסד ניתן לביטול עד מלוא סכומו אם ורק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת הסכום בר ההשבה של ההשקעה מהמועד בו הוכר לאחרונה ההפסד מירידת ערך. הערך בספרים של ההשקעה, לאחר ביטול ההפסד מירידת ערך, לא יעלה על הערך בספרים של ההשקעה שהיה נקבע לפי שיטת השווי המאזני אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

4. פרמיות לגבייה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק, נקבעת באופן ספציפי על בסיס הערכות סיכון פרטניות, ובאופן קולקטיבי בהתבסס על ניסיון הגבייה בעבר באוכלוסיות בעלות מאפייני סיכונים אשראי דומים.

5. חובות מבטחי משנה

אי עמידה בהתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי החברה אינה משחררת אותה מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים על פי פוליסות הביטוח. מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על פי חוזי ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברה הפסדים.

הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק מבוצעות על בסיס הערכות סיכון פרטניות. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות ובעתודות הביטוח מתחשבות החברות המאוחדות, בין היתר, בהערכת אפשרות הגבייה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של מבטחי המשנה שבקשיים מחושב על ידי האקטואר בהתחשב בכלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות החברות המאוחדות בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות מבטחי המשנה להגיע להסכמי "חתך" Cut off (ניתוק התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות).

יב. הטבות לעובדים

1. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות לחברות ביטוח ולקרנות פנסיה, והן מסווגות כתוכניות הפקדה מוגדרת וכן כתוכניות הטבה מוגדרת.

א. תוכניות להפקדה מוגדרת

תוכנית להפקדה מוגדרת הינה תוכנית לאחר סיום העסקה שלפיה הקבוצה משלמת תשלומים קבועים לישות נפרדת מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים. מחויבויות הקבוצה להפקיד בתוכנית הפקדה מוגדרת נקפות כהוצאה לרווח והפסד בתקופות שבמהלכן סיפקו העובדים שירותים קשורים.

ב. תוכניות להטבה מוגדרת

תוכנית להטבה מוגדרת הינה תוכנית הטבה לאחר סיום העסקה שאינה תוכנית להפקדה מוגדרת. מחויבות נטו של הקבוצה, המתייחסת לתוכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר סיום העסקה, מחושבת לגבי כל תוכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שיגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. הקבוצה קובעת את הריבית נטו על ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת על ידי הכפלת ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת בשיעור ההיוון ששימש למדידת המחויבות בגין הטבה מוגדרת, כפי ששניהם נקבעו בתחילת תקופת הדיווח השנתית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה, שהמטבע שלהן הינו שקל, ושמועד פירעון דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. הטבות לעובדים (המשך)

כאשר לפי תוצאות החישובים נוצר נכס לקבוצה, מוכר נכס עד לסכום נטו של הערך הנוכחי של הטבות כלכליות הזמינות בצורה של החזר מהתוכנית או הקטנה בהפקדות עתידיות לתוכנית. הטבה כלכלית בצורת החזרים או הקטנת הפקדות עתידיות תחשב זמינה כאשר ניתן לממשה במהלך חיי התוכנית או לאחר סילוק המחויבות.

בחישוב זה יובאו בחשבון דרישות הפקדה מזערית, באם רלוונטיות לתוכנית.

מדידה מחדש של ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת כוללת רווחים והפסדים אקטואריים, תשואה על נכסי תוכנית (למעט ריבית), וכן שינוי כלשהו בהשפעה על תקרת הנכסים (ככל שרלוונטי, למעט ריבית). בהתאם לבחירת הקבוצה, מדידות מחדש נזקפות מיידית, דרך רווח כולל אחר ישירות לעודפים. עלויות ריבית בגין מחויבות להטבה מוגדרת, הכנסות ריבית בגין נכסי התוכנית וריבית בגין ההשפעה של תקרת הנכסים שנזקפו לרווח והפסד, מוצגות בסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

כאשר חל שיפור או צמצום בהטבות שמעניקה הקבוצה לעובדים, אותו חלק מההטבות המוגדלות המתייחס לשירותי עבר של העובדים או הרווח או הפסד מהצמצום מוכרים מיידית ברווח או הפסד כאשר מתרחש התיקון או הצמצום של התוכנית.

הקבוצה מכירה ברווח או הפסד מסילוק תוכנית להטבה מוגדרת כאשר הסילוק מתרחש. רווחים או הפסדים כאמור הינם ההפרש בין החלק המסולק מתוך הערך הנוכחי של המחויבות להטבה מוגדרת במועד הסילוק, לבין מחיר הסילוק, לרבות נכסי תוכנית שהועברו.

פוליסות ביטוח בגין סיום יחסי עובד-מעביד, שהונפקו על ידי החברה, אינן מהוות נכסי תוכנית ומוצגות כהקטנה של ההתחייבות בגין חוזי הביטוח.

2. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתוכניות הטבה לאחר סיום העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הוא שקל, ושמועד הפירעון שלהן דומה לתנאי המחויבויות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

3. הטבות בגין פיטורין

הטבות בגין פיטורין מוכרות כהוצאה כאשר הקבוצה התחייבה באופן מובהק, ללא אפשרות ממשיית לביטול, לפיטורי עובדים לפני הגיעם למועד הפרישה המקובל על פי תוכנית פורמאלית מפורטת, או לספק הטבות בגין פיטורין כתוצאה מהצעה שנעשתה בכדי לעודד פרישה מרצון. הטבות הניתנות לעובדים בפרישה מרצון נזקפות כאשר הקבוצה הציעה לעובדים תוכנית המעודדת פרישה מרצון, צפוי שההצעה תתקבל וניתן לאמוד באופן מהימן את מספר הנענים להצעה.

4. הטבות עובד לטווח קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר הינן הטבות אשר חזויות להיות מסולקות במלואן לפני 12 חודשים לאחר תום תקופת הדוח השנתית שבה העובדים מספקים את השירותים המתייחסים. מחויבויות בגין הטבות לעובדים לטווח קצר נמדדות על בסיס לא מהוון, וההוצאה נזקפת בעת שניתן השירות המתייחס, או במקרה של היעדרויות שאינן נצברות (כמו חופשת לידה) - בעת ההיעדרות בפועל. הפרשה בגין הטבות לעובדים לטווח קצר בגין בונוס במזומן או בגין תוכנית השתתפות ברווחים, מוכרת בסכום הצפוי להיות משולם כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את המחויבות.

5. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

השווי ההוגן במועד ההענקה של מענקי תשלום מבוססי מניות לעובדים נזקף כהוצאת שכר ברווח והפסד במקביל לגידול בהון, על פני התקופה בה מושגת זכאות העובדים למכשירים ההוניים, היינו, התקופה שבה תנאי הביצוע ו/או השירות מתקיימים (להלן: "תקופת ההבשלה"). תקופת ההבשלה מסתיימת במועד שבו העובדים הרלוונטיים זכאים לגמול (להלן: "מועד ההבשלה"). בהתאם לבחירת מדיניות של הקבוצה הגידול בהון נזקף לסעיף העודפים.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. הטבות לעובדים (המשך)

5. עסקאות תשלומים מבוססי מניות (המשך)

ההוצאה המצטברת המוכרת בכל מועד דיווח בגין עסקאות המסולקות במכשירים הוניים עד למועד ההבשלה משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של הקבוצה לגבי מספר המכשירים ההוניים שצפויים להבשיל בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת ולסוף התקופה המדווחת. בעסקאות בהן מעניקה חברת האם לעובדי חברות הקבוצה זכויות למכשיריה ההוניים, מטפלת הקבוצה בהענקתה כעסקת תשלום מבוסס מניות ומסולקת במכשירים הוניים.

יג. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי ידרש תזרים שלילי של הטבות כלכליות לסילוק המחויבות. החברה בחרה לקבוע את ההפרשות, כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, על ידי היוון תזרימי המזומנים העתידיים בשיעור ריבית לפני מס, המשקף את הערכות השוק השוטפות לערך הזמן של הכסף ואת הסיכונים הספציפיים להתחייבות. הערך בספרים של ההפרשה מותאם בכל תקופה על מנת לשקף את חלוף הזמן.

הקבוצה מכירה בנכס שיפוי אם, וודאי למעשה (Virtually Certain) שהשיפוי יתקבל אם החברה תסלק את המחויבות. הסכום שמוכר בגין השיפוי אינו עולה על סכום ההפרשה.

תביעות משפטיות

תביעות משפטיות, שהינן בעלות מאפיינים ייחודיים, אינן מקובצות, כי אם נבחנות בנפרד. הפרשה בגין טענות/תביעות כאמור שטרם נטענו/הוגשו (unasserted claims) מוכרת בהתאם לסיכוי הכולל של הצלחת התביעה, אם תוגש, כנגד חברות הקבוצה (המבוסס על הסתברות הגשת התביעה והסתברות הצלחת התביעה).

חוזת מכביד

הפרשה לחוזים מכבידים מוכרת כאשר ההטבות הצפויות להתקבל מהחוזים על ידי הקבוצה נמוכות ביחס לעלויות הבלתי נמנעות כתוצאה מעמידה במחויבויות החוזיות. ההפרשה נמדדת על פי הנמוך מבין הערך הנוכחי של העלות החזויה לביטול החוזה והערך הנוכחי של העלות החזויה נטו להמשך קיום החוזה. בטרם מוכרת ההפרשה, מכירה הקבוצה בירידת ערך של הנכסים הקשורים לאותו חוזה, ככל שישנה.

יד. הכרה בהכנסות

להלן מדיניות הכרה בהכנסה של הקבוצה:

1. פרמיות

א. מגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות

פרמיות בענפי ביטוח חיים, סיעוד ובריאות לזמן ארוך, לרבות פרמיות חיסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה, נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.

פרמיות בענף בריאות זמן קצר נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים.

ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי החברה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים מנוכה מהפרמיות.

ב. מגזר ביטוח כללי

פרמיות במגזר ביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. דמי הביטוח מתייחסים בעיקרם לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה, הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות מחוזי ביטוח שמועד תחילתם לאחר תום תקופת הדיווח, נרשמות כפרמיות מראש.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שהתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון הפרמיות, בכפוף להוראות כל דין, ובניכוי השתתפות ברווחים על בסיס ההסכמים שבתוקף.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. הכרה בהכנסות (המשך)

2. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסי חוב פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) נטו ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, שינויים בשווי ההוגן נטו של נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, רווחים (הפסדים) נטו ממטבע חוץ בגין נכסים, שינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה, רווח (הפסד) בגין גריעת נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות נדל"ן להשקעה בניכוי הוצאות מתייחסות.

הכנסות ריבית והפחתות פרמיה או ניכיון מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית.

הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד הזכאות לתשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, מכירה הקבוצה בהכנסות מדיבידנד ביום האקס.

הכנסות שכירות מנדל"ן להשקעה מוכרות ברווח והפסד לפי שיטת הקו הישר, על פני תקופת השכירות. תמריצי חכירה שהוענקו מוכרים כחלק בלתי נפרד מסך ההכנסה מדמי שכירות, על פני תקופת החכירה.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של השקעות מדווחים בנטו.

3. הכנסות מדמי ניהול

א. דמי ניהול בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות הממונה ותנאי החוזה, על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק השקעות עבור חוזים אלו. דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:
בגין חוזי ביטוח שנמכרים החל מיום 1 בינואר 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד;
בגין חוזי ביטוח שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מיום 1 בינואר ועד יום 31 בדצמבר), שנזקק לחוזה הביטוח בניכוי דמי הניהול הקבועים שנגבו מאותו חוזה ביטוח. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים הקודמות. דמי הניהול המשתנים מחושבים ברמת הפוליסה הבודדת (ראה גם ביאור 29).

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצעה בגינה הקטנה של דמי הניהול במהלך שנה שוטפת, תנוכה, לצורך חישוב דמי הניהול מתשואה חיובית בתקופות עוקבות.

ב. דמי ניהול מקרנות פנסיה ומקופות גמל

הכנסות מדמי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים והתקבולים מהעמיתים על בסיס צבירה, בהתאם להנחיות הממונה.

4. הכנסות מעמלות

א. ביטוח חיים

הכנסות מעמלות ביטוח חיים בסוכנויות הביטוח המאוחדות נזקפות על בסיס מועדי הזכאות לעמלות על פי ההסכמים עם חברות הביטוח, בניכוי הפרשות להחזרי עמלות עקב ביטולים צפויים של פוליסות ביטוח.

ב. ביטוח כללי

הכנסות מעמלות ביטוח כללי בסוכנויות הביטוח המאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

ג. ביטוח משנה

הכנסות מעמלות מביטוח משנה בביטוח חיים, ביטוח בריאות וביטוח כללי, נזקפות בעת התהוותן.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**טו. עלויות והוצאות הנהלה וכלליות**

עלויות והוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות (הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה), להוצאות הקשורות ברכישה (הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות) וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה ובהתאם לזיהוי ההוצאות והעמסת תקורה.

טז. הוצאות מימון

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה, הפרשי שער על הלוואות שהתקבלו ועלויות אשראי אחרות, ריבית והפרשי שער על פיקדונות ויתרות מבטחי משנה ושינויים בגין ערך הזמן בהפרשות. רווחים והפסדים מהפרשי שער מדווחים בנטו.

עלויות האשראי שאינן מהוונות, נזקפות לדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

יז. מיסים על הכנסה

מיסים על הכנסה כוללים מיסים שוטפים ונדחים. מיסים שוטפים ונדחים נזקפים לרווח והפסד אלא אם המס נובע מצירוף עסקים, או נזקפים ישירות להון או לרווח כולל אחר במידה ונובעים מפריטים אשר מוכרים ישירות בהון או ברווח כולל אחר, בהתאמה.

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח, במס השוטף נכללו גם שינויים בתשלומי המס המתחייבים לשנים קודמות.

הקבוצה מקצזת נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיזוז נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים וכן קיימת כוונה לסלק נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המיסים השוטפים מיושבים בו זמנית.

עמדות מס לא וודאיות

התחייבות מס בגין עמדות מס לא וודאיות, לרבות הוצאות מס וריבית נוספות, מוכרת כאשר יותר צפוי מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות.

מיסים נדחים

ההכרה במיסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מיסים. הקבוצה לא מכירה במיסים נדחים לגבי ההפרשים הזמניים הבאים: ההכרה לראשונה במוניטין; ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים ושאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס; וכן הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות מוחזקות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך ההפרש וכן צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין, בין אם בדרך של מימוש השקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין השקעה.

המדידה של מיסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות, לפי שיעור מס הצפוי לחול במועד היפוך. עבור נדל"ן להשקעה הנמדד תוך שימוש במודל השווי ההוגן, קיימת הנחה הניתנת להפרכה שהערך בספרים של הנדל"ן להשקעה יושב באמצעות מכירה.

המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על ההפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה למועד הדיווח. מיסים נדחים בגין חברות בנות הפועלות מחוץ לישראל חושבו לפי שיעורי המס הרלוונטיים בכל מדינה.

נכס מס נדחה מוכר בספרים בגין הפסדים מועברים ו/או הפרשים זמניים הניתנים לניכוי כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את הפסדים המועברים ו/או ההפרשים הזמניים הניתנים לניכוי, או בהעדר הצפי לקיום הכנסה חייבת בעתיד, נכס מס נדחה מוכר רק עד גובה ההפרשים הזמניים החייבים במס. נכסי המיסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשנה, הם מופחתים.

נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו מוערכים מחדש בכל מועד דיווח ומוכרים במידה והשתנה הצפי כך שצפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. מיסים על הכנסה (המשך)

קיצוז נכסי והתחייבויות מיסים נדחים

החברה מקצזת נכסי והתחייבויות מיסים נדחים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה, או בחברות שונות, אשר בכוונתן לממש נכסי מיסים נדחים ולסלק התחייבויות מיסים נדחים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המיסים הנדחים מיושבים בו זמנית.

עסקאות בין חברתיות

מס נדחה בגין עסקאות בין חברתיות בדוחות הכספיים המאוחדים נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

יח. רווח למניה

החברה מציגה נתוני רווח למניה בסיסי ומדולל לגבי הון המניות הרגילות שלה.

הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות הרגילות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך השנה.

הרווח המדולל למניה נקבע על ידי התאמת הרווח או ההפסד, המתייחס לבעלי המניות הרגילות של החברה והתאמת הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שבמחזור ובגין ההשפעות של כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות (היינו, המקטינות רווח למניה או המגדילות הפסד למניה) הכוללות כתבי אופציה למניות שהוענקו לעובדים.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. יישום לראשונה של תיקונים לתקינה הבינלאומית בחשבונאות

תקן/פרשנות/תיקון	נושא	תחילה והוראות מעבר	השפעות עיקריות
תיקונים ל- מכשירים IAS 39 פיננסיים: הכרה ומדידה, IFRS 7 מכשירים פיננסיים: גילויים, IFRS 4 חוזי ביטוח, IFRS 16 חכירות, רפורמת שיעורי ריביות (benchmark) עוגן שלב 2 ("התיקונים")	התיקונים כוללים הקלות פרקטיות לגבי הטיפול החשבונאי בשינויי תנאי חוזים הנובעים מרפורמת ריביות העוגן (רפורמה אשר עתידה להביא לביטולם של שיעורי ריבית כמו ה-LIBOR וה-EURIBOR). כך לדוגמה: - בעת שינויי תנאים מסוימים הנובעים מהרפורמה של נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות, ישות תעדכן את הריבית האפקטיבית של המכשיר הפיננסי במקום להכיר ברווח או בהפסד. - שינויי תנאי חכירה מסוימים הנובעים מהרפורמה יטופלו כעדכון דמי חכירה התלויים במדד או בשער. - שינויי תנאים מסוימים במכשיר המגדר או הפריט המגודר הנובעים מהרפורמה לא יביאו להפסקת יישום חשבונאות גידור.	התיקונים יושמו באופן רטרוספקטיבי החל מיום 1 בינואר 2021 על ידי תיקון יתרת הפתיחה של ההון של תקופת הדיווח השנתית בה אומץ התיקון וללא הצגה מחדש של מספרי השוואה.	ליישום התיקונים לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו

תקן/פרשנות/תיקון	נושא	תחילה והוראות מעבר	השפעות עיקריות צפויות
תקן דיווח כספי בינלאומי 17 IFRS, חוזי ביטוח	התקן קובע עקרונות להכרה, מדידה, הצגה וגילוי בקשר לחוזי ביטוח (כולל חוזי ביטוח משנה) ומחליף את ההוראות הקיימות בנושא.	בחודש יוני 2020 בהתאם לפירסום רשות שוק ההון, מועד יישום לראשונה של התקן בישראל יקבע לתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023 ללא אפשרות לאימוץ מוקדם. עוד צוין, כי עיכוב נוסף במועד אימוץ התקן באיחוד האירופאי אל מעבר למועד האמור, יחויב דיון מחדש בצורך בדחיה נוספת במועד האימוץ בישראל.	לאימוץ התקן צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, כמו כן, אימוץ התקן מחייב היערכות מיכונית משמעותית ולכן החברה אינה יכולה להעריך בשלב זה את מלוא המשמעות של יישום התקן. החברה נערכת לאימוץ התקן.
בהתאם לתקן החדש ישות תכיר ותמדוד קבוצות של חוזי ביטוח בהתאם לערך נוכחי מותאם לסיכון של תזרימי המזומנים העתידיים מהחוזים אשר מתייחס לכל המידע הזמין על תזרימי המזומנים באופן עקבי עם נתונים נצפים בשוק; בתוספת (במקרה של התחייבות) או בניכוי (במקרה של נכס) הסכום המייצג את הרווח שטרם מומש מקבוצת החוזים (מרווח השירות החוזי). הכנסות בגין חוזי ביטוח, לכל תקופת דיווח, נגזרות משינויים בהתחייבויות בגין כיסוי עתידי המתייחסים לרכיבים השונים של התמורה לה זכאי המבטח בגין החוזה, כגון: עלויות רכישת חוזי ביטוח, התאמת הסיכון, ייחוס מרווח השירות החוזי לתקופה, צפי תביעות והוצאות לתקופה.	יחד עם זאת, ישות תוכל ליישם מודל מדידה פשוט יותר לגבי חוזים מסוימים (לדוגמא: חוזים עם כיסוי ביטוחי של עד שנה) לפיו הסכום המיוחס לשירותים שטרם סופקו יימדד על ידי הקצאת הפרמיה על פני תקופת הכיסוי (the premium allocation approach).	בחודש דצמבר 2021 פירסמה הוועדה לתקני חשבונאות בינלאומיים (IASB) תיקון להוראות המעבר של IFRS 17. התיקון מאפשר לחברה בעת יישום לראשונה של התקן לשנות את קבוצת המדידה של הנכסים הפיננסים במספרי השוואה מבלי להציג מחדש את מספרי השוואה על פי הוראות המעבר של IFRS 9, וזאת בכדי להימנע מחוסר הקבלה חשבונאית במספרי השוואה בין ההתחייבויות הביטוחיות לנכסים הפיננסים במועד היישום לראשונה.	בהתאם לתיקון, לחברה יש בחירה אם ליישם את מודל הפסדי האשראי החזויים של IFRS 9 או להשאיר את ההפרשה שחושבה בהתאם ל- IAS 39 בגין הנכסים לגביהם יושם התיקון. לפיכך, התיקון ידרוש גילוי איכותי לגבי הגישה שיישמה החברה בחישוב ההפרשה להפסדי אשראי עבור הנכסים לגביהם יושם התיקון.
		בהתאם לטיטוט עדכון "מפת דרכים לאימות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח" שהתפרסמה, על ידי הפיקוח, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2023. בנוסף, בהתאם לטיטוט בשנת 2023 תדווח החברה, במסגרת ביאור ייעודי לדוחות הכספיים, דוחות עיקריים פרו-פורמה(ללא מספרי השוואה) בהתאם להוראות IFRS 9 ו- IFRS 17.	יש ליישם את התקן למפרע, כאשר במקרים בהם יישום למפרע אינו מעשי, ניתן לבחור באחת משתי הגישות הבאות: יישום למפרע עם הקלות מסוימות; או יישום גישת השווי ההוגן.

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)

תקן/פרשנות/תיקון	נושא	תחילה והוראות מעבר	השפעות עיקריות צפויות																		
תקן דיווח כספי בינלאומי (2014) IFRS 9, מכשירים פיננסיים	בחודש יולי 2014 ה-IASB פירסם את הנוסח המלא והסופי של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, המחליף את IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן: "התקן החדש") משנה בעיקר את הוראות הסיווג והמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.	בחודש ינואר 2018 נכנס לתוקף IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, המחליף את IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן: "התקן החדש") משנה בעיקר את הוראות הסיווג והמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.	הקבוצה בוחנת את השלכות התקן על הדוחות הכספיים.																		
	התקן החדש קובע כי בעת ההכרה לראשונה כל הנכסים הפיננסיים יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:	תיקון לתקן IFRS 4 מאפשר לישות שמנפיקה חוזי ביטוח לאמץ את IFRS 9 עם התאמות (להלן: "The overlay approach") או לדחות את אימוץ IFRS 9 ליום 1 בינואר 2023 (להלן: "גישת הדחייה הפטור הזמני").	לא צפוי שינוי באופן מדידת ערכם של נכסים שכנגד התחייבויות תלויות תשואה.																		
	הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם (להלן – "מבחן הקרן והחבות בלבד").	עם זאת, בהתאם לטיטוט עדכון "מפת דרכים לאימות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח" שהתפרסמה, על ידי הפיקוח, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של IFRS 17 ו- IFRS 9 בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2023.	יתרת קרן ההון בגין נכסים פיננסיים הוניים זמינים למכירה תועבר לעודפים והשינויים בערכם של הנכסים הפיננסיים כאמור יכללו אף הם במסגרת העודפים דרך דוח רווח והפסד ולא ירשמו על פי הכללים החלים על נכסים פיננסיים זמינים למכירה (ראה ביאור 3(ו)1) לעיל).																		
	על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת קרן.	החברה מיישמת את הפטור הזמני מ-IFRS 9 כפי שמתאפשר על ידי IFRS 4 מאחר והיא לא יישמה קודם לכן גרסה כלשהי של IFRS 9 וכן פעילויותיה קשורות בעיקרן לביטוח.																			
	המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן. התקן החדש קובע הבחנה בין מכשירי חוב אשר ימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ומכשירי חוב שימדדו בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר.	כאשר ההתחייבויות בתחולת IFRS 4 מהוות 90% או פחות מסך התחייבויות החברה נכון ליום 31.12.15 או פחות מסך התחייבויות החברה מ-90% מסך התחייבויות החברה																			
	נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת החברה לגבי כל מכשיר ומכשיר. אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.	ליום 31 בדצמבר 2015, הערך בספרים של התחייבויות החברה הקשורות לביטוח מהוות 96% מסך הערך בספרים של התחייבויות החברה כדלהלן:	טרם הסתיימה בחינת החברה בדבר אופן מדידת אג"ח ח"צ (חיים צמוד) ופיקדונות באוצר, הנושאים תשואה מובטחת וכוללים מרווח מסוים מעל התשואה המובטחת בהתחייבויות למבוטחים / לעמיתים שכנגדן הם עומדים, ואת השלכת שינוי, ככל שיהיה, במדידת נכסים אלו על ערך של ההתחייבויות האמורות.																		
	כמו כן, התקן החדש כולל מודל חדש הבנוי משלושה שלבים למדידת ירידת ערך של מכשירי חוב פיננסיים אשר אינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד המתבסס על הפסדי אשראי צפויים ("Expected Credit Loss Model").	<table><tr><th>התחייבות</th><th>ערך בספרים אלפי ש"ח</th><th>שיעור מסך ההתחייבויות %</th></tr><tr><td>התחייבויות הנובעות מחוזים בתחולת IFRS 4</td><td>79,636</td><td>88%</td></tr><tr><td>התחייבות בגין חוזי השקעה לא נגזרים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד</td><td>2,154</td><td>2%</td></tr><tr><td>התחייבויות המהוות הון לצורך עמידה במשטר ההון החל על החברה</td><td>3,220</td><td>4%</td></tr><tr><td>התחייבויות למס</td><td>2,424</td><td>2%</td></tr><tr><td>סך הכל</td><td>87,443</td><td>96%</td></tr></table>	התחייבות	ערך בספרים אלפי ש"ח	שיעור מסך ההתחייבויות %	התחייבויות הנובעות מחוזים בתחולת IFRS 4	79,636	88%	התחייבות בגין חוזי השקעה לא נגזרים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד	2,154	2%	התחייבויות המהוות הון לצורך עמידה במשטר ההון החל על החברה	3,220	4%	התחייבויות למס	2,424	2%	סך הכל	87,443	96%	
התחייבות	ערך בספרים אלפי ש"ח	שיעור מסך ההתחייבויות %																			
התחייבויות הנובעות מחוזים בתחולת IFRS 4	79,636	88%																			
התחייבות בגין חוזי השקעה לא נגזרים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד	2,154	2%																			
התחייבויות המהוות הון לצורך עמידה במשטר ההון החל על החברה	3,220	4%																			
התחייבויות למס	2,424	2%																			
סך הכל	87,443	96%																			
	מאז אותו מועד לא חלו שינויים בפעילות חברת הביטוח המחייבים הערכה מעודכנת.																				

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)

תקן/פרשנות/תיקון	נושא	תחילה והראות מעבר	השפעות עיקריות צפויות
IAS תיקון ל-8 מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות	בחודש פברואר 2021, פרסם ה- IASB -תיקון לתקן חשבונאות בינלאומי 8: מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות (להלן – התיקון). מטרת התיקון הינה להציג הגדרה חדשה של המונח "אומדנים חשבונאיים".	התיקון ייושם באופן פרוספקטיבי לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023 והוא חל על שינויים במדיניות חשבונאות ובאומדנים חשבונאיים המתרחשים בתחילת אותה תקופה או אחריה. יישום מוקדם אפשרי.	ליישום התיקון לא צפויה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.
תיקון ל- 12 IAS מיסים על ההכנסה	במאי 2021 פרסם ה- IASB תיקון לתקן חשבונאות בינלאומי 12, מיסים על ההכנסה (להלן: "IAS 12" או "התקן") אשר מצמצם את תחולת 'חריג ההכרה לראשונה' במיסים נדחים המובא בסעיפים 15 ו- 24 ל- IAS 12 (להלן: "התיקון").	התיקון ייושם בתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023, יישום מוקדם אפשרי. בנוגע לעסקאות חכירה והכרה בהתחייבות בגין פירוק ושיקום - התיקון ייושם החל מתחילת תקופת הדיווח המוקדמת ביותר המוצגת בדוחות הכספיים בהם התיקון יושם לראשונה, תוך זקיפת ההשפעה המצטברת של היישום לראשונה ליתרת הפתיחה של העודפים (או רכיב אחר בהון, ככל שרלוונטי) למועד זה.	ליישום התיקון לא צפויה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.
תיקון ל- IAS 37 הפרשות, התחייבויות תלויות ונכסים תלויים עלויות לקיום חוזה	במסגרת הנחיות ההכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים, מחריג IAS 12 הכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים מסוימים הנובעים מההכרה לראשונה בנכסים והתחייבויות בעסקאות מסוימות. חריג זה מכונה 'חריג ההכרה לראשונה'. התיקון מצמצם את תחולת 'חריג ההכרה לראשונה' ומבהיר כי הוא אינו חל על הכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים הנובעים מעסקה אשר אינה צירוף עסקים ואשר בגינה נוצרים הפרשים זמניים שווים בחובה ובזכות גם אם הם עומדים ביתר תנאי החריג.	התיקון ייושם באופן רטרופקטיבי החל מיום 1 בינואר 2022, עבור חוזים אשר ישות טרם סיימה את מחויבותיה בגינם. יישום מוקדם אפשרי. בעת יישום התיקון, הישות לא תציג מחדש מספרי השוואה, אלא תתאים את יתרת הפתיחה של העודפים במועד היישום לראשונה, בגובה ההשפעה המצטברת של התיקון.	ליישום התיקון לא צפויה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.
IAS 16- תיקון לרכוש קבוע - עלויות שניתן לייחס במישרין לרכוש קבוע	התיקון ביטל את הדרישה לפיה בחישוב עלויות שניתן לייחס במישרין לרכוש קבוע, יש לנכות מעלויות בדיקת תקינות פעולות הנכס את התמורה נטו ממכירת פריטים כלשהם שיוצרו בתהליך (כגון דוגמיות שיוצרו בעת בדיקת הציוד). במקום זאת, תמורה זו תוכר ברווח והפסד בהתאם לתקנים הרלוונטיים ועלות הפריטים שנמכרו לדרישות המדידה של IAS 2 תימדד בהתאם מלאי.	התיקון ייכנס לתוקף בתקופות דיווח המתחילות ביום 1 בינואר 2022 או לאחריו עם אפשרות ליישום מוקדם.	הקבוצה בוחנת את השלכות התיקון על הדוחות הכספיים ללא כוונה ליישום מוקדם.
ההשפעה המצטברת של התיקון תתאים את יתרת הפתיחה של העודפים של תקופת הדיווח המוקדמת ביותר המוצגת.			

ביאור 5: דיווח מגזרי

א. כללי

הקבוצה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. חיסכון ארוך טווח

מגזר חיסכון ארוך טווח כולל ביטוח חיים, כיסויים נלווים (נספחים) וניהול קרנות פנסיה וקופות גמל. המגזר כולל חיסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן, קרנות פנסיה וקופות גמל, לרבות קרנות השתלמות) וכן כיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים, כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה, ביטוחי בריאות הנמכרים כנספח לפוליסת ביטוח חיים ועוד. בהתאם להוראות הממונה מפורט מגזר חיסכון ארוך טווח לפי הענפים הבאים: גמל, פנסיה וביטוח חיים.

2. ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח בריאות. המגזר כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, ניתוחים, השתלות, תאונות אישיות (ענף בריאות לזמן ארוך), נסיעות לחו"ל, ביטוח שיניים, עובדים זרים ועוד.

3. ביטוח כללי

מגזר ביטוח כללי כולל את ענפי החבויות והרכוש, ביטוחי אשראי, תאונות אישיות ואחרים.

בהתאם להוראות הממונה, מפורט מגזר ביטוח כללי לפי הענפים הבאים: רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים, כדלקמן:

- **ענף רכב חובה**
ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.
- **ענף רכב רכוש**
ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבטוח ונזקי רכוש שהרכב המבטוח יגרום לצד שלישי.
- **ענפי רכוש ואחרים**
יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים, כגון ערבויות ותאונות אישיות (ענף בריאות לזמן קצר).
- **ביטוח אשראי באמצעות חברה מאוחדת**
ענפי ביטוח אשראי וסיכויי סחר חוץ.
- **ענפי חבויות אחרים**
ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבטוח בגין נזק שהוא יגרום לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר.

4. אחר

כולל מגזרי פעילות אשר אינם עומדים בספים הכמותיים לדיווח, פעילות אשראי ומימון וסוכנויות ביטוח.

5. פעילות שאינה מוקצית למגזרים

פעילות זו כוללת את מטה הקבוצה שעיקרו ההון, ההתחייבויות שאינן בעסקי הביטוח והנכסים המוחזקים כנגדם בכלל ביטוח, וכן את היתרות והתוצאות הנפרדות של החברה.

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ב. עונתיות

1. מגזר חיסכון ארוך טווח

כלכל, ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים וההכנסות מדמי ניהול מקרנות פנסיה וקופות גמל אינן מתאפיינות בעונתיות וכן לא קיימת עונתיות לעניין תביעות.

עם זאת, עקב עיתוי סיום שנת המס, מתקיימת עונתיות מסוימת בהפקדות של פרמיות/דמי גמולים למוצרי חיסכון פנסיוני בחודש דצמבר מאחר שבחודש זה מופקדים סכומי כסף ניכרים, על ידי שכירים ועצמאיים המפקידים באופן יזום שלא במסגרת שכרם, וזאת במטרה למצות את הטבות המס, וכן על ידי מעסיקים המשלמים חובות בגין שנת המס או מפקידים הפקדות חד פעמיות, בדרך כלל בגין חוב ותק פיצויים. בנוסף, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף הפרמיות/דמי הגמולים עשוי להיות גבוה יותר, וזאת בעיקר, לאור תשלומים חד פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים.

2. מגזר ביטוח כללי

כלכל, ההכנסות מפרמיות במגזר ביטוח כללי אינן מתאפיינות בעונתיות מובהקת. עם זאת, הפרמיות ברבעון הראשון של השנה גבוהות מהפרמיות ברבעונים האחרים וזאת בעיקר בגלל חידוש הסכמי הביטוח של מבטחים עסקיים ושל ציי רכב גדולים בתחילת השנה הקלנדרית המייצגים עונתיות מסוימת. השפעתה של עונתיות זו על הרווח המדווח מנוטרלת באמצעות ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.

במרכיבי ההוצאות האחרים, כגון תביעות, ובמרכיבי ההכנסות האחרים, כגון הכנסות מהשקעות, לא ניכרת עונתיות מובהקת. עם זאת, ראוי לציין כי בעונות החורף ברבעון הראשון או ברבעון הרביעי של השנה או בשניהם, ניכרת לעיתים עלייה בתביעות בעיקר בענפי הרכוש, וכתוצאה מכך קטן הרווח המדווח לתקופה.

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ג. דיווח על מגזרי הפעילות

חיסכון ארוך טווח											
סך הכל			ביטוח חיים			פנסיה			גמל		
2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
באלפי ש"ח											
5,986,281	5,728,544	6,390,838	5,986,281	5,728,544	6,390,838	-	-	-	-	-	-
136,355	146,775	146,810	136,355	146,775	146,810	-	-	-	-	-	-
5,849,926	5,581,769	6,244,028	5,849,926	5,581,769	6,244,028	-	-	-	-	-	-
8,846,911	4,711,810	12,683,148	8,702,644	4,592,600	12,490,005	4,727	477	2,272	139,540	118,733	190,871
1,408,502	1,245,737	1,774,441	951,549	790,192	1,261,425	280,453	280,185	310,137	176,500	175,360	202,879
23,930	23,653	22,144	23,930	23,653	22,144	-	-	-	-	-	-
-	572	489	-	-	-	-	-	(1)	-	572	490
16,129,269	11,563,541	20,724,250	15,528,049	10,988,214	20,017,602	285,180	280,662	312,408	316,040	294,665	394,240
סך כל ההכנסות											
14,490,619	9,872,888	18,314,905	14,356,263	9,759,827	18,130,944	-	-	-	134,356	113,061	183,961
(117,856)	(122,352)	(161,570)	(117,856)	(122,352)	(161,570)	-	-	-	-	-	-
14,372,763	9,750,536	18,153,335	14,238,407	9,637,475	17,969,374	-	-	-	134,356	113,061	183,961
894,831	837,809	863,147	721,903	674,861	690,231	110,991	96,644	94,657	61,937	66,304	78,259
662,031	682,458	701,990	388,725	394,616	386,907	171,369	174,362	191,942	101,937	113,480	123,141
15,550	2,305	7,077	14,819	1,999	7,077	379	306	-	352	-	-
7,241	8,088	6,751	-	-	-	3,679	3,635	3,553	3,562	4,453	3,198
14,368	7,677	27,952	14,169	7,488	27,775	200	186	175	(1)	3	2
15,966,784	11,288,873	19,760,252	15,378,023	10,716,439	19,081,364	286,618	275,133	290,327	302,143	297,301	388,561
סך כל ההוצאות											
(827)	(2,513)	3,951	95	(2,064)	3,850	(922)	(449)	101	-	-	-
161,658	272,155	967,949	150,121	269,711	940,088	(2,360)	5,080	22,182	13,897	(2,636)	5,679
61,751	97,668	174,880	56,488	96,136	166,706	3,530	951	5,427	1,733	581	2,747
223,409	369,823	1,142,829	206,609	365,847	1,106,794	1,170	6,031	27,609	15,630	(2,055)	8,426
סך כל הרווח כולל לפני מיסים על ההכנסה											

ביאור 5: דיווח מגדרי (המשך)
ג. דיווח על מגדרי הפעילות (המשך)

באלפי ש"ח	בראות			כללי			לא מוקצה למגדרים			התאמות וקיצוזים			סך הכל	
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,406,495	1,296,408	1,329,382	2,804,388	2,471,385	2,352,950	-	-	-	(1,072)	(1,529)	(1,915)	10,600,649	9,494,808
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	72,332	65,602	63,674	1,368,569	1,254,137	1,064,856	-	-	-	-	-	-	1,587,711	1,466,514
פרמיות שהורווחו בשייר	1,334,163	1,230,806	1,265,708	1,435,819	1,217,248	1,288,094	-	-	-	(1,072)	(1,529)	(1,915)	9,012,938	8,028,294
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	432,450	128,032	297,353	239,639	8,882	173,171	568,946	196,160	363,135	(96)	(152)	(433)	13,924,087	5,044,732
הכנסות מדמי ניהול	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,045	944	1,475	1,775,486	1,246,681
הכנסות (הוצאות) מעמלות	6,054	5,134	4,283	220,998	217,740	202,629	-	-	-	-	-	-	249,196	246,527
הכנסות אחרות	-	-	-	28	39	49	182	15	-	1	-	-	700	626
סך כל ההכנסות	1,772,667	1,363,972	1,567,344	1,896,484	1,443,909	1,663,943	569,128	196,175	363,135	(122)	(737)	(873)	24,962,407	14,566,860
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	1,049,595	619,989	1,726,812	2,777,631	1,500,422	1,901,903	-	-	-	(1,245)	(2,493)	(1,874)	22,140,886	11,990,806
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(79,119)	(130,345)	(221,401)	(1,626,363)	(721,604)	(977,421)	-	-	-	-	-	-	(1,867,052)	(974,301)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	970,476	489,644	1,505,411	1,151,268	778,818	924,482	-	-	-	(1,245)	(2,493)	(1,874)	20,273,834	11,016,505
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	522,781	510,384	505,132	587,153	558,484	580,205	-	-	-	-	-	1	1,973,081	1,906,677
הוצאות הנהלה וכלליות	84,018	77,761	71,467	82,436	82,049	80,238	81,227	67,671	64,031	750	1,706	(1,313)	950,421	911,645
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	-	-	-	1,685	187	1,029	-	-	662	8,762	2,492
הוצאות (הכנסות) אחרות	-	-	216	-	-	-	3	367	1,641	-	-	1	6,754	8,455
הוצאות (הכנסות) מימון	16,720	5,549	11,923	228	(2,163)	(3,358)	215,135	143,964	209,628	16	57	60	260,051	155,084
סך כל ההוצאות	1,593,995	1,083,338	2,094,149	1,821,085	1,417,188	1,581,567	298,050	212,189	276,329	(479)	(730)	(2,463)	23,472,903	14,000,858
חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו	(2)	(702)	(48)	1,715	(4,292)	(5,145)	4,994	3,148	(1,108)	-	-	-	10,658	(4,359)
רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה	178,670	279,932	(526,853)	77,114	22,429	77,231	276,072	(12,866)	85,698	357	(7)	1,590	1,500,162	561,643
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על ההכנסה	13,955	(104,511)	74,376	35,171	26,163	30,114	263,417	216,847	176,581	350	1,280	(966)	487,773	237,447
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מיסים על ההכנסה	192,625	175,421	(452,477)	112,285	48,592	107,345	539,489	203,981	262,279	707	1,273	624	1,987,935	799,090

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ד. נתונים נוספים לגבי ענפי ביטוח עיקריים הכלולים במגזר ביטוח כללי

ענפי חבויות					
ענפי חבויות ואחרים ¹			רכב חובה		
2019	2020	2021	2019	2020	2021
333,780	422,980	498,290	460,012	531,941	598,671
112,438	202,609	267,763	288,121	235,875	258,572
221,342	220,371	230,527	171,891	296,066	340,099
(6,285)	(5,945)	(10,212)	3,441	(58,343)	(14,453)
215,057	214,426	220,315	175,332	237,723	325,646
65,594	(1,874)	100,501	75,740	11,462	95,448
13,537	14,643	22,730	61,423	51,183	45,381
294,188	227,195	343,546	312,495	300,368	466,475
488,364	310,703	960,559	467,085	473,195	819,772
(265,395)	(69,017)	(766,149)	(327,451)	(292,383)	(428,654)
222,969	241,686	194,410	139,634	180,812	391,118
100,931	99,735	102,607	79,231	79,450	93,707
9,013	9,074	8,902	13,366	15,365	15,182
(61)	101	(1,693)	(700)	(104)	3,270
332,852	350,596	304,226	231,531	275,523	503,277
(1,646)	(1,373)	549	(2,470)	(2,060)	823
(40,310)	(124,774)	39,869	78,494	22,785	(35,979)
9,863	10,618	11,996	11,299	10,951	11,713
(30,447)	(114,156)	51,865	89,793	33,736	(24,266)
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:					
2,548,267	2,556,333	3,047,599	2,286,995	2,433,094	2,770,326
1,068,771	1,079,219	1,566,997	836,177	1,014,270	1,288,616
1,479,496	1,477,114	1,480,602	1,450,818	1,418,824	1,481,710

(1) ענפי חבויות ואחרים כוללים בעיקר תוצאות ענפי ביטוח חבות צד ג', מנהלים ומעבידים אשר הפעילות בגינם בשנת הדוח ובשנה המקבילה אשתקד מהווה כ- 79% וכ- 78% מסך הפרמיות בענפים אלו, בהתאמה. בשנת 2019, תוצאות ענפי ביטוח חבות צד ג', מקצועית ומעבידים מהווה כ- 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.

ביאור 5: דיווח מגדרי (המשך)

ד. נתונים נוספים לגבי ענפי ביטוח עיקריים הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

באלפי ש"ח	ענפי רכוש									סך הכל		
	רכב רכוש			ביטוח אשראי			ענפי רכוש ואחרים ⁽¹⁾			סך הכל		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
פרמיות ברוטו	790,255	686,131	677,136	123,039	115,303	107,112	931,504	836,014	786,924	2,941,759	2,592,369	2,364,964
פרמיות ביטוח משנה	88,974	178,191	97,771	67,429	60,379	52,746	711,872	632,139	583,340	1,394,610	1,309,193	1,134,416
פרמיות בשייר	701,281	507,940	579,365	55,610	54,924	54,366	219,632	203,875	203,584	1,547,149	1,283,176	1,230,548
שינוי ביתר פרמיה שטרם הורוחה, בשייר	(79,840)	(1,034)	73,908	171	(2,293)	295	(6,996)	1,687	(13,813)	(111,330)	(65,928)	57,546
פרמיות שהורוחו בשייר	621,441	506,906	653,273	55,781	52,631	54,661	212,636	205,562	189,771	1,435,819	1,217,248	1,288,094
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	19,804	1,212	17,774	5,994	(310)	1,275	17,892	(1,608)	12,788	239,639	8,882	173,171
הכנסות מעמלות	6,077	6,104	1,286	19,772	16,937	14,248	127,038	128,873	112,135	220,998	217,740	202,629
הכנסות אחרות	-	-	-	28	39	49	-	-	-	28	39	49
סך כל ההכנסות	647,322	514,222	672,333	81,575	69,297	70,233	357,566	332,827	314,694	1,896,484	1,443,909	1,663,943
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	616,289	420,083	472,275	40,610	29,986	45,556	340,401	266,455	428,623	2,777,631	1,500,422	1,901,903
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(138,165)	(145,265)	(34,468)	(27,566)	(18,692)	(29,069)	(265,829)	(196,247)	(321,038)	(1,626,363)	(721,604)	(977,421)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	478,124	274,818	437,807	13,044	11,294	16,487	74,572	70,208	107,585	1,151,268	778,818	924,482
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	187,014	167,588	180,654	12,579	10,633	11,666	191,246	201,078	207,723	587,153	558,484	580,205
הוצאות הנהלה וכלליות	19,637	19,819	19,673	21,018	18,515	18,977	17,697	19,276	19,209	82,436	82,049	80,238
הוצאות (הכנסות) מימון	642	(390)	(141)	(749)	(1,421)	(1,899)	(1,242)	(349)	(557)	228	(2,163)	(3,358)
סך כל ההוצאות	685,417	461,835	637,993	45,892	39,021	45,231	282,273	290,213	333,960	1,821,085	1,417,188	1,581,567
חלק ברוחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו	154	(386)	(463)	-	-	-	189	(473)	(566)	1,715	(4,292)	(5,145)
רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה	(37,941)	52,001	33,877	35,683	30,276	25,002	75,482	42,141	(19,832)	77,114	22,429	77,231
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על הכנסה	3,151	3,185	1,877	5,623	(1,565)	6,026	2,688	2,974	1,049	35,171	26,163	30,114
סך כל הרווח (הפסד) הכולל לפני מיסים על הכנסה	(34,790)	55,186	35,754	41,306	28,711	31,028	78,170	45,115	(18,783)	112,285	48,592	107,345
התחייבויות בגין חוזי ביטוח												
ברוטו	592,839	474,510	474,972	89,327	53,640	52,946	1,093,724	956,158	1,030,048	7,593,815	6,473,735	6,393,228
משנה	87,894	124,808	83,490	51,420	26,528	25,623	809,252	677,081	713,827	3,804,179	2,921,906	2,727,888
שייר	504,945	349,702	391,482	37,907	27,112	27,323	284,472	279,077	316,221	3,789,636	3,551,829	3,665,340

(1) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח רכוש עסקיים דירות והנדסי אשר הפעילות בגינם בשנת הדוח ובשנה המקבילה אשתקד מהווה כ-77% וכ-78% מסך הפרמיות בענפים אלו (בשנת 2019 כ-78%).

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ה. דיווח על מגזרי פעילות ליום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח	חיסכון ארוך טווח		ביטוח בריאות		ביטוח כללי		לא מוקצה למגזרים		התאמות וקיצוזים		סך הכל	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
נכסים:												
נכסים בלתי מוחשיים	872,019	782,209	80,814	72,198	231,424	273,975	14,528	14,249	-	-	1,198,785	1,142,631
הוצאות רכישה נדחות	1,176,357	1,328,743	581,729	604,801	238,558	257,494	-	-	-	-	1,996,644	2,191,038
השקעות בחברות	62,729	59,251	(53)	(53)	23,248	7,853	14,486	35,322	-	-	100,410	102,373
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	3,043,442	3,140,825	-	-	-	-	-	-	-	-	3,043,442	3,140,825
נדל"ן להשקעה אחר	1,033,078	1,070,132	14,357	13,550	159,109	161,420	-	5,782	-	-	1,206,544	1,250,884
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	69,639,584	80,612,658	1,159,177	1,132,899	-	-	-	-	-	-	70,798,761	81,745,557
השקעות פיננסיות אחרות:												
נכסי חוב סחירים	692,411	1,138,764	465,441	331,340	2,012,885	1,959,119	2,528,942	3,031,211	-	-	5,699,679	6,460,434
נכסי חוב שאינם סחירים	17,570,706	17,056,629	2,985,041	2,996,972	1,535,720	1,553,756	912	473,339	-	-	22,092,379	22,080,696
מניות	334,507	380,007	52,825	44,891	34,454	19,897	1,270,612	1,592,485	-	-	1,692,398	2,037,280
אחרות	1,753,993	2,365,149	140,691	157,331	79,402	244,645	1,584,547	1,809,319	-	-	3,558,633	4,576,444
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	20,351,617	20,940,549	3,643,998	3,530,534	3,662,461	3,777,417	5,385,013	6,906,354	-	-	33,043,089	35,154,854
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	5,273,086	9,992,748	64	47	-	-	-	-	-	-	5,273,150	9,992,795
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	319,304	525,641	43,197	187,594	224,940	282,816	1,146,684	2,863,605	-	-	1,734,125	3,859,656
נכסי ביטוח משנה	251,425	312,497	455,998	301,530	2,921,906	3,804,179	-	-	-	-	3,629,329	4,418,206
פרמיות לגביה	178,285	213,011	57,080	59,987	412,483	471,778	-	-	-	-	647,848	744,776
נכסים אחרים	339,098	231,394	220,402	203,742	273,280	257,782	426,123	416,222	(23,419)	(8,381)	1,235,484	1,100,759
סך הכל הנכסים	102,540,024	119,209,658	6,256,763	6,106,829	8,147,409	9,294,714	6,986,834	10,241,534	(23,419)	(8,381)	123,907,611	144,844,354
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	78,391,049	94,305,959	1,173,476	1,150,562	-	-	-	-	-	-	79,564,525	95,456,521
התחייבויות:												
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	21,822,704	22,435,761	2,783,448	2,747,427	6,473,735	7,593,815	-	-	(1,217)	(992)	31,078,895	32,775,786
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	76,314,394	92,331,882	1,141,172	1,141,172	-	-	-	-	(12,271)	(11,723)	77,298,107	93,460,783
התחייבויות פיננסיות	354,318	513,842	1,613	1	54,646	18,251	4,563,664	5,695,327	(17)	-	4,974,224	6,227,421
התחייבויות אחרות	1,982,435	2,173,835	623,513	461,161	1,170,682	1,343,122	1,281,133	1,548,158	(21,434)	(6,089)	5,036,329	5,520,187
סך כל ההתחייבויות	100,473,851	117,455,320	4,404,010	4,349,761	7,699,063	8,955,188	5,844,797	7,243,485	(34,166)	(19,577)	118,387,555	137,984,177

ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים⁽²⁾

א. הרכב ותנועה

באלפי ש"ח	מוניטין	דמי ניהול עתידיים	מותג	הפרשים מקוריים לשווי תיקי ביטוח	תוכנות מחשב	סך הכל
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	549,179	272,286	5,100	570,383	2,702,705	4,099,653
רכישות ופיתוח עצמי ⁽¹⁾	-	-	-	-	180,801	180,801
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	549,179	272,286	5,100	570,383	2,883,506	4,280,454
רכישות ופיתוח עצמי ⁽¹⁾	-	-	-	-	177,983	177,983
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	549,179	272,286	5,100	570,383	3,061,489	4,458,437
הפחתות והפסדים מירידת ערך						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	287,445	246,081	5,100	570,383	1,743,264	2,852,273
הפחתה לשנה	-	3,381	-	-	223,523	226,904
הפסד מירידת ערך	-	-	-	-	2,492	2,492
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	287,445	249,462	5,100	570,383	1,969,279	3,081,669
הפחתה לשנה	-	3,198	-	-	222,177	225,375
הפסד מירידת ערך	-	-	-	-	8,762	8,762
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	287,445	252,660	5,100	570,383	2,200,218	3,315,806
הערך בספרים, נטו						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	261,734	26,205	-	-	959,441	1,247,380
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	261,734	22,824	-	-	914,227	1,198,785
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	261,734	19,626	-	-	861,271	1,142,631

(1) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי בסכומים של כ-118,091 אלפי ש"ח וכ-113,628 אלפי ש"ח בשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה.

(2) לפרטים בדבר מדיניות סיווג הפחתות שוטפות והפסדים מירידות ערך ופירוט תקופות ההפחתה, ראה ביאור 3(ח).

ב. בדיקת ירידת ערך ופרטים נוספים

להלן פירוט ההרכב של הערך בספרים של הנכסים הבלתי מוחשיים, למעט תוכנות מחשב:

באלפי ש"ח	דמי ניהול עתידיים ומותג		מוניטין	
	ליום 31 בדצמבר 2021	ליום 31 בדצמבר 2020	ליום 31 בדצמבר 2021	ליום 31 בדצמבר 2020
פעילות גמל ⁽¹⁾	19,626	22,824	124,587	124,587
פעילות פנסיה ⁽²⁾	-	-	134,700	134,700
פעילות ביטוח כללי - כלל אשראי	-	-	2,447	2,447
סך הכל	19,626	22,824	261,734	261,734

ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. בדיקת ירידת ערך ופרטים נוספים (המשך)

1. פעילות ניהול קופות הגמל
החברה בחנה את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך המוניטין המיוחס לפעילות ניהול קופות הגמל באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי המבוססת על גישת היוון תחזית תזרים המזומנים הנובע מהפעילות (שווי שימוש) המבוססת, בין היתר, על תחזית החברה לשיעור דמי הניהול, הנכסים המנוהלים והוצאות המגזר.

בהתאם להערכת השווי ליום 31 בדצמבר 2021 ו-2020, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הגמל ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין.

להלן מפורטות הנחות מפתח ופרמטרים עיקריים ששימשו בחישוב שווי בר השבה:

ליום 31 בדצמבר 2021	ליום 31 בדצמבר 2020

DCF	DCF	מתודולוגיית ההערכה
10.55%	11.1%	שיעור ההיוון התפעולי WACC לפני מס
8.80%	9%	שיעור ההיוון התפעולי WACC אחרי מס
0%	0%	שיעור צמיחה לטווח ארוך בענף למעט קופת גמל להשקעה
3.0%	1.5%	שיעור צמיחה לטווח ארוך קופת גמל להשקעה
34.2%	34.2%	מס שולי אפקטיבי
0.50%	0.49%	שיעור דמי ניהול ממוצע בקופת גמל לתגמולים תמר בטווח הארוך
0.50%	0.50%	שיעור דמי ניהול ממוצע בקרן השתלמות בטווח הארוך
5	5	מספר שנים בתחזית תזרים המזומנים

2. פעילות ניהול קרנות הפנסיה

לצורך עריכת הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021, ערכה החברה בחינה לירידת ערך המוניטין, המיוחס לפעילות קרנות הפנסיה, באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי. הבחינה התבססה על גישת היוון תחזית תזרים מזומנים (DCF). מעריך השווי מתבסס בעבודתו, בין היתר, על תחשיבי הערך הגלום (EV) לפעילות הפנסיה שערכה החברה. לצורך הערכת שווי השימוש נזקפה תשואה משוקללת על הנכסים החופשיים (למעט אגרות חוב מיועדות) בשיעור של כ-5.3% בגין נכסי העמיתים ובשיעור של 3.36% בגין נכסי מקבלי הקצבאות ותזרימי המזומנים הונו לערכם הנוכחי בשיעור של 11.2% לפני מס (8.4% לאחר מס). כמו כן, הופחתו דמי הניהול למקבלי קצבאות זקנה חדשים ל-0.3% מיתרת ההתחייבות האקטוארית. בהתבסס על הערכת השווי שהתקבלה, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הפנסיה ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין ליום 31 בדצמבר 2021.

לצורך עריכת הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020, ערכה החברה בחינה לירידת ערך המוניטין, המיוחס לפעילות קרנות הפנסיה, באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי. הבחינה התבססה על גישת היוון תחזית תזרים מזומנים (DCF). מעריך השווי מתבסס בעבודתו, בין היתר, על תחשיבי הערך הגלום (EV) לפעילות הפנסיה שערכה החברה. לצורך הערכת שווי השימוש נזקפה תשואה משוקללת על הנכסים החופשיים (למעט אגרות חוב מיועדות) בשיעור של כ-4.96% בגין נכסי העמיתים ובשיעור של 3.36% בגין נכסי מקבלי הקצבאות ותזרימי המזומנים הונו לערכם הנוכחי בשיעור של 10.5% לפני מס (8.2% לאחר מס). בהתבסס על הערכת השווי שהתקבלה, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הפנסיה ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין ליום 31 בדצמבר 2020.

ביאור 7: הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
1,176,357	1,328,743	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
581,729	604,801	ביטוח בריאות
238,558	257,494	ביטוח כללי (*)
1,996,644	2,191,038	סך הכל

(*) לפרטים נוספים ראה ביאור 19(א).

ביאור 7: הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות במגזר חיסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות

באלפי ש"ח	ביטוח חיים	פנסיה וגמל	חיסכון ארוך טווח			בריאות	
			סך הכל	סיעוד	מחלות ואשפוז	סך הכל	
יתרה ליום 1 בינואר 2020	922,112	314,980	1,237,092	117,603	431,259	548,862	
תוספות:							
עמלות רכישה	153,297	32,844	186,141	359	151,248	151,607	
הוצאות רכישה אחרות	105,589	-	105,589	1,627	150,093	151,720	
סך הכל תוספות	258,886	32,844	291,730	1,986	301,341	303,327	
הפחתה שוטפת	(104,277)	(46,213)	(150,490)	(12,596)	(112,853)	(125,449)	
הפחתה בגין ביטולים	(201,975)	-	(201,975)	(8,197)	(136,814)	(145,011)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	874,746	301,611	1,176,357	98,796	482,933	581,729	
תוספות:							
עמלות רכישה	204,280	147,774	352,054	-	142,017	142,017	
הוצאות רכישה אחרות	119,788	-	119,788	-	137,366	137,366	
סך הכל תוספות	324,068	147,774	471,842	-	279,383	279,383	
הפחתה שוטפת	(96,004)	(55,805)	(151,809)	(11,791)	(125,384)	(137,175)	
הפחתה בגין ביטולים	(167,647)	-	(167,647)	(3,880)	(115,256)	(119,136)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	935,163	393,580	1,328,743	83,125	521,676	604,801	

ביאור 8: רכוש קבוע

א. הרכב ותנועה⁽¹⁾

באלפי ש"ח	קרקע ובנייני משרד	מחשבים ושרתים	כלי רכב	ריהוט וציוד משרדי	התקנות ושיפורים במושכר	סך הכל	
יתרה ליום 1 בינואר 2020	34,956	242,181	115	54,246	220,500	551,998	עלות
רכישות	-	20,143	58	621	1,191	22,013	
גריעות	-	(12)	(24)	-	-	(36)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	34,956	262,312	149	54,867	221,691	573,975	
רכישות	-	23,878	31	600	2,751	27,260	
גריעות	-	-	(29)	-	-	(29)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	34,956	286,190	151	55,467	224,442	601,206	
פחת והפסדים מירידת ערך							
יתרה ליום 1 בינואר 2020	25,907	194,393	43	30,006	94,165	344,514	
פחת לשנה	982	16,182	18	3,710	11,288	32,180	
גריעות	-	(12)	(10)	-	-	(22)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	26,889	210,563	51	33,716	105,453	376,672	
פחת לשנה	951	16,847	20	3,038	11,287	32,143	
גריעות	-	-	(10)	-	-	(10)	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	27,840	227,410	61	36,754	116,740	408,805	
הערך בספרים, נטו							
יתרה ליום 1 בינואר 2020	9,049	47,788	72	24,240	126,335	207,484	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	8,067	51,749	98	21,151	116,238	197,303	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	7,116	58,780	90	18,713	107,702	192,401	

1. לפרטים בדבר תקופות ההפחתה, ראה ביאור 3(ז) לעיל.

ב. לפרטים נוספים באשר לרכוש קבוע חכור, ראה ביאור 40 להלן.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות

א. תמצית נתונים כספיים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות

ליום 31 בדצמבר 2021

שם החברה	החזקות עד"ך ⁽¹⁾	עבודות - קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ ⁽³⁾	Cial Wacker Investments LP	WC Edgewater Venture, L.L.C. ⁽²⁾	WC 75 Tresser L.L.C. ⁽²⁾	660 Columbus Ave. Investors LLC	Argo Properties N.V	סך הכל
תחום פעילות	חברת החזקות	קרן פנסיה ותיקה ישראל	השקעה בנדל"ן ארה"ב ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב ארה"ב	
מדינת התאגדות	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
מקום עיקרי של הפעילות העסקית	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
שיעור בעלות בהון (%)	33.33%	50.00%	12.25%	17.15%	17.15%	9.75%	1.73%	
שיעור בהצבעה (%)	33.33%	50.00%	12.25%	17.15%	17.15%	9.75%	1.73%	
סך הכל נכסים	38,659	49,558	3,388	-	-	181,633	1,789,696	
סך הכל התחייבויות	55	14,438	-	-	-	199,995	625,912	
סך הכל נכסים נטו (סך הכל נכסים בניכוי סך הכל התחייבויות)	38,604	35,120	3,388	-	-	(18,362)	1,163,784	
חלק הקבוצה בנכסים נטו (נכסים נטו * אחוז האחזקה)	12,868	17,547	415	-	-	26,840	20,160	
יתרת עודפי עלות והתאמות אחרות	-	26,335	-	-	-	-	-	
ערכה של החברה המוחזקת בספרי הקבוצה	12,868	43,882	415	-	-	(1,792)	20,160	102,373
הכנסות	1,105	52,160	-	(1,038)	-	(697)	272,066	
סך רווח והפסד	824	3,963	-	(1,038)	-	(697)	272,066	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת	275	1,981	-	(178)	-	(69)	4,719	
הפחתת התאמות לשווי הוגן שנעשו במועד הרכישה	-	(1,880)	-	-	-	-	-	
התאמות אחרות	-	-	-	-	-	-	-	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	275	101	-	(178)	-	(69)	4,719	10,658
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין החברה המוחזקת	-	-	-	1,008	-	64	(1,309)	(1,054)
חלק הקבוצה ברווח הכולל של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	275	101	-	830	-	(5)	3,410	9,604

(1) החברה קיבלה בשנים 2008-2009 שתי הלוואות מהחזקות עד"ך, על פי חלקה היחסי בהון המניות, אשר יתרתן נכון לתאריך הדיווח הינו בסך של כ-12.8 מיליון ש"ח ואשר כלולות בסעיף זכאים ויתרות זכות. במהלך שנת 2019 פרעה כלל ביטוח להחזקות עד"ך הלוואה בסך של כ-0.1 מיליון ש"ח, ההלוואות הוארכו מספר פעמים כך שמועד פירעון העדכן נקבע בחודש פברואר 2023.

(2) שיעור ההחזקה משקף את האחזקות הישירות של תיקי ההשקעות כנגד התחייבויות שאינן תלויי תשואה (להלן: "נוסטרו"). בנוסף לשיעורים אלו, החברה מחזיקה בהשקעות כנגד התחייבויות תלויי תשואה (להלן: "עמיתים") שיעורי החזקה נוספים. שיעור ההחזקה המשותפים בנוסטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית.

(3) עד ליום 31 בדצמבר 2021, החליטה עתודות הוועיקה, על אופן חישוב "מגבלת כרית הביטחון" ואופן הקצאת "כרית הביטחון" כמובנה בסעיף 78 כב(ג) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון מס' 33), התשע"ז – 2017 בין קבוצות העמיתים השונות בקרן, בהתבסס על יועציה החיצוניים, וזאת בשל היעדר הוראות ברורות בנושאים אלו ("הגישה שיושמה"). בחודש מרס 2022 קיבלה עתודות הוועיקה מרשות שוק ההון את עמדתה ובה נקבע כי גובה כרית הביטחון יקבע בהתייחס לגירעון הקיים בקרן כולה, ולא רק בהתייחס לגירעון האקטוארי הקיים בכל הבועות האקטואריות הגרעוניות בקרן. עם זאת, הרשות הבהירה כי נוכח העובדה כי לא קיימות כיום הנחיות לעניין אופן ייחוס גובה כרית הביטחון בין הבועות האקטואריות הקיימות בקרן ונוכח העובדה כי נושא זה נמצא בימים אלו בבחינת הרשות, אין באמור בהנחיית הרשות כדי להביע את עמדת הרשות לעניין אופן ייחוס גובה כרית הביטחון בין הבועות. עוד הובהר כי אין באמור כדי לשלול או לגרוע ממסמכות הרשות ליתן בעתיד הוראות אחרות בעניין זה ועל הקרן יהיה לפעול לפיהן.

המשמעות המעשית של הנחיית הרשות הינה כי ניתן להשתמש בכרית הביטחון עד לגובה הגירעונות נטו. כלומר, כלל הגירעונות של כל הבועות (קבוצות) שבגרעון בקיזוז כלל העודפים של כל הבועות (קבוצות) בעודף בקרן, וזאת בניגוד לעמדת החברה ויועציה החיצוניים לפיה גובה הכרית המקסימלי הינו גובה הגירעונות ברוטו ללא קיזוז העודפים. יישום הנחיות רשות שוק ההון לעניין גובה כרית הביטחון מביא להקטנה משמעותית של גובה כרית הביטחון הפנויה לכיסוי גירעונות הנובעים משינוי בעקום הריבית ואף להקטנת הזכויות הפנסיוניות של חלק מהעמיתים ולהקטנת תשלומי הפנסיה לחלק מהפנסיונרים הקיימים בקרן.

החל מיום 31 בדצמבר 2021, מחושבת מגבלת כרית הביטחון בהתאם להנחיית רשות שוק ההון שהתקבלה במרס 2022. בהעדר הוראות רגולטוריות בדבר אופן שיוך כרית הבטחון ובהיעדר הוראות ברורות בנושא, הייחוס של סכום כרית הביטחון בין הבועות השונות מבוצע בהתאם לעמדת יועציה החיצוניים של הקרן, באופן יחסי בין הבועות הגירעוניות ותוך עדכון ההקצאה בכל תקופת דיווח. אין ודאות כי עמדת עתודות כאמור תתקבל על ידי רשות שוק ההון, אם וכאשר זו תפרסם את הנחייתה, ובהתאם הדבר יכול להשליך על גובה הכרית המוקצה לכל קבוצה וגובה הגירעון בין הקבוצות השונות עשוי להשתנות. עתודות אינה יכולה, בשלב זה, להעריך את השלכות החלטת הרשות אם וכלל ותהיה שונה מעמדת החברה.

בהתאם לדיווח עתודות, לשינוי שיטת קביעת מגבלת גובה הכרית כאמור, אין השפעה על דמי הניהול שגבתה עתודות. בנוסף, הנחיית האוצר הביאה עבור שנת 2021, להקטנת זכויות לעמיתים ולהפחתת תשלומי הפנסיה לחלק מהפנסיונרים הקיימים בקרן, בהשוואה לאופן החישוב על פי הגישה שיושמה.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

א. תמצית נתונים כספיים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020

שם החברה	החזקות עד"ך ⁽¹⁾	עמודות - קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ	Kingsway 22 limited	lbex London limited	Clal Wacker Investments LP	WC Edgewater Venture, L.L.C	WC 75 Tresser L.L.C	660 Columbus Ave. Investors LLC	credit suisse emerging market	IDE Technologies ⁽³⁾	סך הכל
תחום פעילות	חברת החזקות ישראל	קרן פנסיה ותיקה ישראל	השקעה בנדל"ן ישראל	השקעה בנדל"ן ישראל	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	שוק ההון איי קימן	טכנולוגיות מים ישראל	
מדינת התאגדות	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
מקום עיקרי של הפעילות העיסוקית	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
שיעור בעלות בהון (%)	33.33%	50.00%	50.00%	50.00%	12.25%	17.15%	17.15%	9.75%	2.69%	7.22%	
שיעור בהצבעה (%)	33.33%	50.00%	50.00%	50.00%	12.25%	17.15%	17.15%	9.75%	2.69%	7.22%	
סך הכל נכסים	37,834	41,239	-	27,750	3,772	171,379	392,870	187,283	-	-	
סך הכל התחייבויות	54	11,894	-	-	-	110,901	264,467	205,595	-	-	
סך הכל נכסים נטו (סך הכל נכסים בניכוי סך הכל התחייבויות)	37,780	29,345	-	27,750	3,772	60,478	128,403	(18,312)	-	-	
חלק הקבוצה בנכסים נטו (נכסים נטו * אחוז האחזקה)	12,593	14,660	-	13,875	462	10,370	22,020	(1,785)	-	-	
יתרת עודפי עלות והתאמות אחרות	-	28,215	-	-	-	-	-	-	-	-	
ערכה של החברה המוחזקת בספרי הקבוצה הכנסות	12,593	42,875	-	13,875	462	10,370	22,020	(1,785)	-	-	100,410
סך רווח והפסד	850	2,861	(4,184)	-	-	(851)	(8,834)	(33,884)	-	473,308	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת	283	1,431	(2,092)	-	-	(146)	(1,515)	(3,305)	-	45,283	
הפחתת התאמות לשווי הוגן שנעשו במועד הרכישה	-	(1,880)	-	-	-	-	-	-	-	3,269	
התאמות אחרות	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(404)	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	283	(449)	(2,092)	-	-	(146)	(1,515)	(3,305)	-	2,865	(4,359)
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין החברה המוחזקת	-	-	-	-	-	(689)	(1,603)	68	(650)	549	(2,325)
חלק הקבוצה ברווח הכולל של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	283	(449)	(2,092)	-	-	(835)	(3,118)	(3,237)	(650)	3,414	(6,684)

- כלל ביטוח קיבלה בשנים 2008-2009 שתי הלוואות מהחזקות עד"ך, על פי חלקה היחסי בהון המניות, אשר יתרת נכון לתאריך הדיווח הינו בסך של כ-12.6 מיליוני ש"ח ואשר כלולות בסעיף זכאים ויתרות זכות. במהלך שנת 2020 פרעה כלל ביטוח להחזקות עד"ך הלוואה בסך של כ-0.1 מיליוני ש"ח, ההלוואות הווארכ מספר פעמים כך שמועד פירעון העדכני נקבע בחודש פברואר 2023.
- שיעור ההחזקה משקף את האחזקות הישירות של תיקי ההשקעות כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה (להלן: "נוטרו"). בנוסף לשיעורים אלו, החברה מחזיקה בהשקעות כנגד התחייבויות תלויות תשואה (להלן: "עמיתים") שיעורי החזקה נוספים. שיעור ההחזקה המשותפים בנוטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית.
- החל מ-31 בדצמבר 2020, ההשקעה ב-IDE מטופלת כהשקעה פיננסית.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

א. תמצית נתונים כספיים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות

ליום 31 בדצמבר 2019

שם החברה	החזקות עד"ך ⁽²⁾	עבודות - קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ	Ibex London limited	WC Edgewater Venture, L.L.C	WC 75 Tresser L.L.C	660 Columbus Ave. Investors LLC	Dominion Tower Holdings, LP	credit suisse emerging market ⁽¹⁾	IDE Technologies	סך הכל
תחום פעילות	חברת החזקות	חברה מנהלת קרן פנסיה ותיקה ישראל	השקעה בנדל"ן ישראל	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	השקעה בנדל"ן ארה"ב	שוק ההון איי קימן	טכנולוגיות מים ישראל	
מדינת התאגדות	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
מקום עיקרי של הפעילות העיסוקית	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	ישראל	
שיעור בעלות בהון (%)	33.33%	50.00%	50.00%	17.15%	17.15%	9.75%	49.00%	2.69%	5.78%	
שיעור בהצבעה (%)	33.33%	50.00%	50.00%	17.15%	17.15%	9.75%	49.00%	2.69%	5.78%	
הכנסות	1,438	46,216	(10,424)	(1,738)	2,099	(11,578)	2,567	3,785	519,986	
סך רווח והפסד	1,084	1,916	(10,424)	(1,738)	2,099	(11,578)	2,567	2,757	88,040	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת	361	958	(5,212)	(298)	361	(1,129)	1,257	74	5,085	
הפחתת התאמות לשווי הוגן שנעשו במועד הרכישה	-	(1,880)	-	-	-	-	-	-	-	
התאמות אחרות	-	-	-	-	-	-	-	15	(6,720)	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	361	(922)	(5,212)	(298)	361	(1,129)	1,257	89	(1,635)	(7,128)
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין החברה המוחזקת	-	-	8,833	(952)	(2,227)	(232)	-	(196)	(4,314)	912
חלק הקבוצה ברווח הכולל של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	361	(922)	3,621	(1,250)	(1,866)	(1,361)	1,257	(107)	(5,949)	(6,216)

- (1) בשנת 2019 לחברה השפעה מהותית באמקו מאחר שיש לה הכח לקחת חלק בהחלטות משמעותיות מסוימות של אמקו, כגון השקעה, באמצעות הנציג המשותף של קבוצת כלל ביטוח ושל כור תעשיות בע"מ, חברה בקבוצת אי די בי. החל משנת 2020 אי די בי חדלה להיות בעלת השליטה וההשקעה באמקו תסופל במסגרת השקעות אחרות.
- (2) החברה קיבלה בשנים 2008-2009 שתי הלוואות מהחזקות עד"ך, על פי חלקה היחסי בהון המניות, אשר יתרתן נכון ליום 31 בדצמבר 2019 היא בסך של כ-12.3 מיליון ש"ח ואשר כלולות בסעיף זכאים ויתרות זכות. ההלוואות הווארכו מספר פעמים כך שמועד פירעון העדכני נקבע בחודש פברואר 2023.
- (3) שיעור ההחזקה משקף את האחזקות הישירות של תיקי ההשקעות כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה (להלן: "נוסטרו"). בנוסף לשיעורים אלו, החברה מחזיקה בהשקעות כנגד התחייבויות תלויות תשואה (להלן: "עמיתים") שיעורי החזקה נוספים. שיעור ההחזקה המשותפים בנוסטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

ב. תנועה בהשקעה בחברות מוחזקות

2020	2021	באלפי ש"ח
183,649	100,410	יתרה ליום 1 בינואר
11,888	-	השקעה בתקופה
(4,359)	10,658	רווחי (הפסדי) אקוויטי
(2,325)	(1,054)	רווח כולל אחר
(1,390)	(1,557)	שחיקת הלוואות
(766)	(172)	דיבידנד שהתקבל
(71,133)	17,656	אחר
(15,154)	(23,568)	תמורה ממכירת השקעה
100,410	102,373	יתרה ליום 31 בדצמבר

ג. פירוט השקעה בחברות מוחזקות

2020	2021	באלפי ש"ח
117,281	124,481	השקעה במניות:
33,478	27,481	עלות
(7,138)	(4,498)	רווחים בלתי מחולקים שנצברו מיום הרכישה
(43,211)	(45,091)	הפסד כולל אחר
100,410	102,373	הפחתת עודפי עלות (*)
		סך הכל השקעה במניות (**)

(*) יתרת עודף העלות מיוחסת למקרקעין שבבעלות החברה הכלולה, שהופחת במלואו עקב מכירת המקרקעין האמורים.
(**) הקבוצה אינה מחזיקה בניירות ערך הניתנים למימוש לזכויות בהון או לזכויות הצבעה בחברות כלולות. כמו כן ניירות ערך של החברות הכלולות אינם רשומים למסחר בבורסה.

ד. פרטים נוספים בדבר חברות בנות עיקריות אשר מוחזקות במישרין על-ידי החברה:

זכויות החברה בהון ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
80	80	חברות מאוחדות:
100	100	כלל ביטוח אשראי בע"מ (להלן - כלל אשראי)
100	100	כלל פנסיה וגמל בע"מ (להלן - כלל פנסיה וגמל)
100	100	ClaI (US) Inc
100	100	כ.א. נדל"ן בצרפת בע"מ
100	100	כללביט מימון בע"מ (להלן - כללביט מימון)
100	100	כנף כלל ניהול פיננסים בע"מ
100	100	אררט אחזקות בע"מ
100	100	בר א' קרן גמולים בע"מ ⁽¹⁾
100	-	נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ ⁽²⁾
100	-	נכסי חברות כלל בע"מ ⁽²⁾
100	100	נכסי אררט בע"מ
100	100	איתן ביט בע"מ
99	99	colmore row limited 115

1) במסגרת רכישת קופת הגמל בר קרן גמולים בע"מ שלה מסלול מבטיח תשואה (להלן: "בר א'"), קיבלה על עצמה החברה התחייבות לתשואה שנתית מינימלית מובטחת, מידי שנה, לגבי כלל הנכסים המושקעים בבר א' (תשואה ריאלית נטו בשיעור של 5.5% בהתאם לקבוע בתקנון הקופה). התחייבות זו מגובה בהתחייבות החשב הכללי לתשואה מובטחת צמודה למדד בתוספת ריבית בשיעור של 5.95% לשנה על 89% מהנכסים, כאשר (יתר הנכסים מושקעים בהשקעות חופשיות. לפרטים נוספים, ראה ביאור 3(א)(2)).

2) בשנת 2021 מוזגו חברות נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ ונכסי חברות כלל בע"מ לתוך החברה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה

א. הרכב ותנועה

נדל"ן להשקעה										
חוזים תלויי תשואה										
סך הכל		מגורים בחו"ל		משרדים בחו"ל		מרכזים לוגיסטיים ומסחריים בישראל		משרדים בישראל ⁽²⁾		
2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	באלפי ש"ח
3,097,370	3,043,442	148,487	131,863	464,818	361,942	744,057	762,108	1,740,008	1,787,529	יתרה ליום 1 בינואר
										תוספות
112,565	118,213	-	-	-	-	33,367	64,168	79,198	54,045	רכישות ותוספות נטו, לנכסים קיימים
8,433	18,923	634	-	-	-	762	6,576	7,037	12,347	עלויות והוצאות שהוונו
120,998	137,136	634	-	-	-	34,129	70,744	86,235	66,392	סך תוספות
										גריעות
(84,473)	(234,212)	-	(137,412)	(84,473)	-	-	(96,800)	-	-	מימושים
(84,473)	(234,212)	-	(137,412)	(84,473)	-	-	(96,800)	-	-	סך גריעות
(34,882)	(15,052)	(9,783)	(2,109)	(25,099)	(12,943)	-	-	-	-	הפרשי תרגום
3,042	7,658	-	7,658	3,042	-	-	-	-	-	שינויים בשווי הוגן בגין נדל"ן שמומש
(58,613)	201,853	(7,475)	-	3,654	15,691	(16,078)	67,975	(38,714)	118,187	שינויים בשווי הוגן בגין נדל"ן שטרם מומש
(90,453)	194,459	(17,258)	5,549	(18,403)	2,748	(16,078)	67,975	(38,714)	118,187	סך שינויים בשווי הוגן ⁽¹⁾
3,043,442	3,140,825	131,863	-	361,942	364,690	762,108	804,027	1,787,529	1,972,108	יתרה ליום 31 בדצמבר
		5.50%	-	4.75%-7.14%	4.5%-7.14%	6%-10%	6%-9.5%	5%-10%	4.75%-9.5%	פרטים בדבר שיעורי ההיוון ששמשו לצורך קביעת השווי ההוגן

(1) רווחים משינויים בשווי ההוגן מוכרים בסעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון.

(2) כולל מקדמה בגין נדל"ן להשקעה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה

א. הרכב ותנועה (המשך)

אחר									
סך הכל		מגורים בחו"ל		משרדים בחו"ל		מרכזים לוגסטיים ומסחריים בישראל		משרדים בישראל ⁽²⁾	
2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
1,250,039	1,206,544	79,955	71,003	231,693	172,890	162,047	165,108	776,344	797,543
יתרה ליום 1 בינואר									
תוספות									
40,490	48,014	-	-	-	-	6,834	26,596	33,656	21,418
3,738	7,327	341	-	-	-	140	1,539	3,257	5,788
44,228	55,341	341	-	-	-	6,974	28,135	36,913	27,206
סך תוספות									
גריעות									
(50,684)	(93,569)	-	(73,991)	(50,684)	-	-	(19,578)	-	-
(50,684)	(93,569)	-	(73,991)	(50,684)	-	-	(19,578)	-	-
(16,826)	(7,532)	(5,200)	(1,171)	(11,626)	(6,361)	-	-	-	-
1,831	10,337	-	4,159	1,831	-	-	6,178	-	-
סך גריעות									
(22,044)	79,763	(4,093)	-	1,676	8,528	(3,913)	17,837	(15,714)	53,398
(37,039)	82,568	(9,293)	2,988	(8,119)	2,167	(3,913)	24,015	(15,714)	53,398
1,206,544	1,250,884	71,003	-	172,890	175,057	165,108	197,680	797,543	878,147
יתרה ליום 31 בדצמבר									
פרטים בדבר שיעורי ההיוון ששמשו לצורך קביעת השווי ההוגן									
5.50%	-	4.75%-7.14%	4.5%-7.14%	6%-10%	6%-9.5%	5%-10%	4.75%-9.5%		

(1) רווחים משינויים בשווי ההוגן מוכרים בסעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון.
(2) כולל מקדמה בגין נדל"ן להשקעה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. קביעת שווי הוגן

1. היררכיית שווי הוגן

כל מדידות השווי ההוגן הינן ברמה 3 בהיררכיית השווי ההוגן. להגדרת הרמות השונות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)(3) לעיל.

2. תהליכי הערכה המיושמים בקבוצה וטכניקות הערכה ששימשו לקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה הינו אומדן הסכום שהיה מתקבל במכירת הנדל"ן להשקעה, בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה.

בהיעדר מחירים שוטפים בשוק פעיל, השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נקבע על בסיס הערכות שווי שבוצעו על ידי מעריכים חיצוניים, בלתי תלויים, בעלי כישורים מקצועיים מתאימים ובעלי ניסיון עדכני לגבי מיקום וסוג הנכס המוערך. הערכות השווי של הנדל"ן להשקעה מבוצעות בהתאם לשיטת הערכה המתאימה לסוג נכס כמפורט להלן. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות בתקופות שונות עבור נכסים שונים בתיק הנדל"ן להשקעה.

3. נתונים בדבר מדידות שווי הוגן של נדל"ן להשקעה

סוג הנכס	טכניקות הערכה לקביעת השווי ההוגן	הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה	יחסי הגומלין בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה ומדידת השווי ההוגן
נכסים להשכרה למטרת מסחר/מגורים/משרדים	השווי ההוגן נאמד תוך שימוש בטכניקת הוויזואליזצציה: מודל הערכת השווי מבוסס על הערך הנוכחי של אומדן ה- NOI הנובע מהנכס. הערכת שווי הנדל"ן מתבססת על תזרימי המזומנים השנתיים נטו, המהווים בשיעור הוויזואליזצציה את הסיכונים הספציפיים הגלומים בהם. כאשר קיימים בפועל הסכמי שכירות, אשר התשלומים בגינם שונים מדמי שכירות ראויים, מבוצעות התאמות בכדי לשקף את תשלומי השכירות בפועל בתקופת החוזה.	- שווי שוק של תשלומי שכירות עתידיים בתום תקופת החוזה - שיעור הוויזואליזצציה של תזרימי המזומנים (מ 4.5% עד 9.5%)	- אומדן השווי ההוגן יגדל אם: - יגדל ה NOI הנובע מהנכס - שיעור הוויזואליזצציה של תזרימי המזומנים יקטן
	הערכות השווי מתחשבות בסוג הדיירים הנמצאים בפועל בנכס המושכר או האחראיים למילוי התחייבויות השכירות או אלה העשויים להיות במושכר לאחר השכרת מושכר פנוי, לרבות הערכה כללית לגבי מהימנות האשראי שלהם; וייתרת אורך החיים הכלכלי של הנכס, באותם מקומות שבהם פרמטרים אלו רלוונטיים.		
	הערכת השווי לוקחת בחשבון גם תזרימי מזומנים שליליים המתייחסים להיטלי השבחה, שיפוצים צפויים ודמי חכירה.		
נדל"ן להשקעה בהקמה	הערכת השווי מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה לאחר השלמת הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור הוויזואליזצציה אשר מותאם בגין הסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס. ככל שהנדל"ן בשלבי הצגה ראשוניים הינו מוצג על בסיס עלות.		לא קיימים יחסי גומלין פנימיים בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. קביעת שווי הוגן (המשך)

4. ניתוח רגישות

שיעור ההיוון מהווה אומדן משמעותי בקביעת השווי ההוגן משום ששינוי בו ישפיע באופן מהותי על השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה. יחד עם זאת, יצוין כי שינוי בשווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה אינו משפיע על הרווח והפסד של הקבוצה.

בניתוח רגישות להלן מוצגת ההשפעה של שינוי בשיעור ההיוון בשיעורים המפורטים:

נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

גידול (קיטון) בשווי ההוגן ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
(184,977)	(229,372)	עלייה של 0.5%
215,529	264,982	ירידה של 0.5%

נדל"ן להשקעה עבור חוזים שאינם תלויי תשואה

גידול (קיטון) ברווח והפסד לפני מס לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
(76,358)	(91,749)	עלייה של 0.5%
89,144	105,718	ירידה של 0.5%

ג. הסכומים שהוכרו בדוח רווח והפסד (למעט השינויים בשווי ההוגן והפרשי שער)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
293,748	248,170	261,088	הכנסות שכירות מנדל"ן להשקעה
(32,695)	(26,074)	(25,828)	הוצאות תפעוליות ישירות הנובעות מנדל"ן להשקעה שהפיק
			הכנסות שכירות במהלך התקופה
261,053	222,096	235,260	סך הכל

ד. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
2,839,337	2,802,351	בבעלות
		בחכירה מהוונת:
448,628	471,696	עד 15 שנה
875,720	1,021,812	50-15 שנה
86,301	95,850	מעל 50 שנה
4,249,986	4,391,709	סך הכל

חלק מזכויות הבעלות וזכויות החכירה טרם נרשמו על שם חברות הקבוצה בלשכת רישום המקרקעין וברשות מקרקעי ישראל, לפי העניין, לרוב בשל הסדרי רישום טכניים.

ה. באשר להתקשרויות להחכרת נדל"ן להשקעה, ראה ביאור 42 להלן.

ו. יתרת ההתחייבות להשקעות נוספות של הקבוצה בנדל"ן להשקעה הסתכמו, ליום 31 בדצמבר 2021, בסך של כ-516 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ-367 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים. (וסך של כ-414 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ-291 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, אשתקד).

ביאור 11: חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
82,780	69,079	לקוחות והכנסות לקבל
50,365	50,861	הוצאות מראש
397	476	מקדמות לספקים
57,674	10,557	בטחונות בגין ניירות ערך
136,359	98,706	חייבים בגין רכישת ניירות ערך
26,200	19,355	מקדמות על חשבון עמלות לסוכני ביטוח
238,670	231,545	חברות ביטוח ותווכני ביטוח
23,510	24,656	שיבובים ושרידים
24,051	23,470	אחרים
640,006	528,705	סך הכל
(21,692)	(20,751)	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים בעיקר בגין מבטחי משנה (ראה ב' להלן)
618,314	507,954	סך הכל חייבים ויתרות חובה

לעניין חשיפת הקבוצה לסיכונים אשראי ולסיכונים שוק, ראה ביאור 35 להלן.

לעניין חייבים ויתרות חובה המהווים צדדים קשורים ובעלי עניין, ראה ביאור 36 להלן.

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
18,343	21,692	יתרה ליום 1 בינואר
(530)	(91)	חובות אבודים
3,879	(850)	שינוי בהפרשה בתקופה - נזקף לרווח והפסד
21,692	20,751	סך הכל הפרשה לחובות מסופקים

ביאור 12: פרמיה לגבייה

א. ההרכב(2)

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
705,226	802,375	פרמיות לגבייה (*)
(57,378)	(57,599)	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
647,848	744,776	סך הכל פרמיות לגבייה
365,758	392,868	(*) כולל המחאות לגבייה והוראות קבע

(1) לעניין חשיפת הקבוצה לסיכונים אשראי ולסיכונים שוק, ראה ביאור 35.

(2) לעניין פרמיה לגבייה מצדדים קשורים ובעלי עניין, ראה ביאור 36.

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיה לגבייה

2020	2021	באלפי ש"ח
62,643	57,378	יתרה ליום 1 בינואר
(5,265)	221	שינוי בהפרשה בתקופה - נזקף לרווח והפסד
57,378	57,599	יתרה ליום 31 בדצמבר

ג. גיול

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
395,333	454,608	פרמיה לגבייה שערכה לא נפגם ללא פיגור
		בפיגור (*):
63,533	107,316	מתחת ל- 90 ימים
56,088	57,936	בין 90 ל- 180 ימים
93,018	108,632	מעל 180 ימים
212,639	273,884	סך הכל בפיגור
607,972	728,492	סך הכל פרמיה לגבייה שערכה לא נפגם
39,876	16,284	פרמיה לגבייה שערכה נפגם
647,848	744,776	סך הכל פרמיה לגבייה

(*) כולל סכום של 187,598 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2020: 140,767 אלפי ש"ח) חובות בפיגור במגזר ביטוח חיים. חובות אלה מגובים בעיקרם בערך הפידיון של הפוליסה.

ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

א. הרכב

להלן פירוט הנכסים המוחזקים כנגד חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה, המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד⁽¹⁾:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
3,043,442	3,140,825	נדל"ן להשקעה
		השקעות פיננסיות
24,263,517	24,016,563	נכסי חוב סחירים
6,696,981	8,676,233	נכסי חוב שאינם סחירים
19,770,339	27,432,400	מניות
20,067,924	21,620,361	השקעות פיננסיות אחרות ⁽²⁾
70,798,761	81,745,557	סך הכל השקעות פיננסיות
5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים
449,172	577,344	אחר ⁽³⁾
79,564,525	95,456,521	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

- (1) לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה, ראה ביאור 35 להלן.
 (2) השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות/קרנות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.
 (3) היתרה כוללת בעיקר פרמיה לגבייה, יתרות מבטחי משנה, בטחונות בגין פעילות בחוזים עתידיים וכן עסקאות בניירות ערך שטרם נסלקו לתאריך הדוחות הכספיים.

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסים

1. היררכיית שווי הוגן של נכסים פיננסים הנמדדים בשווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את הנכסים הפיננסים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס עתי, תוך שימוש בשיטת הערכה בהתאם לרמות השווי ההוגן. להגדרת הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3 להלן. לפרטים נוספים בדבר מדידות שווי הוגן ראה ביאור 14 להלן.

למידע בדבר שווי הוגן של נדל"ן להשקעה עבור נכסים תלויי תשואה, ראה ביאור 10 לעיל.

ליום 31 בדצמבר 2021				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
				השקעות פיננסיות:
24,016,563	-	3,700,179	20,316,384	נכסי חוב סחירים
8,676,233	30,374	8,645,859	-	נכסי חוב שאינם סחירים
27,432,400	2,051,798	814,946	24,565,656	מניות
21,620,361	7,155,595	2,773,091	11,691,675	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
81,745,557	9,237,767	15,934,075	56,573,715	סך הכל השקעות פיננסיות
1,352,962	34,542	1,238,214	80,206	(1) מזה בגין נגזרים

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים (המשך)

1. היררכיית שווי הוגן של נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2 (*)	רמה 1 (*)	
השקעות פיננסיות :				
24,263,517	-	3,232,053	21,031,464	נכסי חוב סחירים
6,696,981	44,425	6,652,556	-	נכסי חוב שאינם סחירים
19,770,339	1,148,302	465,993	18,156,044	מניות
20,067,924	4,544,158	2,717,765	12,806,001	השקעות פיננסיות אחרות (1)
70,798,761	5,736,885	13,068,367	51,993,509	סך הכל השקעות פיננסיות
1,696,738	-	1,611,094	85,644	(1) מזה בגין נגזרים
(*) סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).				

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

2. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

באלפי ש"ח				נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סך הכל
יתרה ליום 1 בינואר 2021				44,425	1,148,302	4,544,158	5,736,885
סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד רכישות מכירות פידינות				5,473	499,851	1,343,925	1,849,249
				1,059	700,671	2,321,784	3,023,514
				-	(92,337)	(1,115,943)	(1,208,280)
				(4,927)	-	-	(4,927)
תקבולי ריבית ודיבידנד				(241)	(11,358)	(1,997)	(13,596)
מיון בין אפיקי השקעה ⁽²⁾				-	(85,711)	85,711	-
העברות מתוך רמה 3 ⁽³⁾				(15,415)	(107,620)	(22,043)	(145,078)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021				30,374	2,051,798	7,155,595	9,237,767
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים ממוחזקים יתרה ליום 31 בדצמבר 2021 ⁽¹⁾							
				4,350	452,178	1,357,850	1,814,378

באלפי ש"ח				נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סך הכל
יתרה ליום 1 בינואר 2020							
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד רכישות מכירות פידינות							
תקבולי ריבית ודיבידנד							
ליום 31 בדצמבר 2020							
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים ליום 31 בדצמבר 2020 ⁽¹⁾							

(1) בסעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 (2) בתקופת הדוח בוצע סיווג לא מהותי של מספר נכסים ממניות להשקעות פיננסיות אחרות.
 (3) בגין נכסים אשר החל בגינם השימוש בציטוט והועברו מרמה 3.

3. לעניין אופן מדידת השווי ההוגן ראה ביאור 14(ו) (3) להלן.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר 2021					
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	שווי הוגן דרך רווח והפסד	באלפי ש"ח	
6,460,434	-	6,411,421	49,013	נכסי חוב סחירים (א)	
22,080,696	22,078,790	-	1,906	נכסי חוב שאינם סחירים (ב)	
2,037,280	-	2,037,280	-	מניות (ד)	
4,576,444	-	3,918,360	658,084	אחרות (ה)	
35,154,854	22,078,790	12,367,061	709,003	סך הכל	

ליום 31 בדצמבר 2020					
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	שווי הוגן דרך רווח והפסד	באלפי ש"ח	
5,699,679	-	5,652,340	47,339	נכסי חוב סחירים (א)	
22,092,379	22,090,096	-	2,283	נכסי חוב שאינם סחירים (ב)	
1,692,398	-	1,692,398	-	מניות (ד)	
3,558,633	-	3,015,200	543,433	אחרות (ה)	
33,043,089	22,090,096	10,359,938	593,055	סך הכל	

א. נכסי חוב סחירים

הרכב

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021			באלפי ש"ח	
				אגרות חוב ממשלתיות	
				מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:	
3,009,397	3,544,520			זמינים למכירה	
3,009,397	3,544,520			סך הכל אג"ח ממשלתיות	
				נכסי חוב אחרים:	
				שאינם ניתנים להמרה	
				מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:	
21,466	17,316			שיועדו בעת ההכרה לראשונה	
2,642,943	2,866,901			זמינים למכירה	
2,664,409	2,884,217			סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	
				ניתנים להמרה	
				מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:	
25,873	31,697			שיועדו בעת ההכרה לראשונה	
25,873	31,697			סך הכל נכסי חוב אחרים ניתנים להמרה	
5,699,679	6,460,434			סך הכל נכסי חוב סחירים	
176	25			ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים

1. הרכב, שווי הוגן מול ערך בספרים ורמה בהיררכיית השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר 2020				ליום 31 בדצמבר 2021				באלפי ש"ח
שווי הוגן ⁽¹⁾				שווי הוגן ⁽¹⁾				
רמה 3	רמה 2	סך הכל	ערך בספרים	רמה 3	רמה 2	סך הכל	ערך בספרים	
אגרות חוב ממשלתיות מטופלות כהלוואות וחי"בים								
23,717,468	-	23,717,468	14,169,989	24,182,075	-	24,182,075	13,596,180	אג"ח מיועדות פיקדונות באוצר
2,989,103	-	2,989,103	2,108,721	3,178,317	-	3,178,317	2,164,344	
26,706,571	-	26,706,571	16,278,710	27,360,392	-	27,360,392	15,760,524	סך הכל אגרות חוב ממשלתיות נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד: שיועדו בעת ההכרה לראשונה מוצגים כהלוואות וחי"בים למעט פיקדונות בבנקים ⁽²⁾
	2,283	2,283	2,283	-	1,906	1,906	1,906	פיקדונות בבנקים
1,212,044	4,698,975	5,911,019	5,158,463	1,496,760	4,709,596	6,206,356	5,313,235	סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
	766,590	766,590	652,923	-	1,135,934	1,135,934	1,005,031	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים
1,212,044	5,467,848	6,679,892	5,813,669	1,496,760	5,847,436	7,344,196	6,320,172	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)
27,918,615	5,467,848	33,386,463	22,092,379	28,857,152	5,847,436	34,704,588	22,080,696	
			89,503				53,334	

(1) בהמשך לביאור 3(ד)(1)(ד) בבדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT) החברה מתחשבת בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של נכסי חוב לא סחירים.
(2) לפרטים נוספים ראה ביאור 35(ה)(1)(ד)(4).

2. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
16,278,710	15,760,524	אגרות חוב ממשלתיות
5,768,004	6,307,472	נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית, ברוטו:
		ללא פיגור
1,144	3,211	בפיגור (*):
290	256	מתחת ל- 90 ימים
3,753	1,986	בין 90 ל- 180 ימים
5,187	5,453	מעל 180 ימים
22,051,901	22,073,449	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית ברוטו
(5,795)	(5,545)	הפרשה קולקטיבית
22,046,106	22,067,904	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית, נטו
		נכסי חוב שערכם נפגם:
129,981	60,581	נכסים שערכם נפגם, ברוטו
(83,708)	(47,789)	הפרשה להפסד
46,273	12,792	נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
22,092,379	22,080,696	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

(*) בעיקר הלוואות על משכנתאות שכנגדן קיימים ערכי פידיון מלאים ו/או פוליסות.

יצוין כי הסכומים שלעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
נכסי חוב סחירים		
בסיס הצמדה		
0.06	(1.20)	צמוד למדד המחירים לצרכן
1.91	0.64	שקלי
4.82	4.57	צמוד מט"ח
נכסי חוב שאינם סחירים		
בסיס הצמדה		
4.79	4.31	צמוד למדד המחירים לצרכן
2.39	2.59	שקלי
4.04	3.39	צמוד מט"ח

ד. מניות

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
		סחירות
1,145,858	1,123,531	זמינות למכירה
1,145,858	1,123,531	סך הכל מניות סחירות
		שאינן סחירות
546,540	913,749	זמינות למכירה
546,540	913,749	סך הכל מניות שאינן סחירות
1,692,398	2,037,280	סך הכל מניות
208,187	179,252	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ה. השקעות פיננסיות אחרות

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
סחירות		
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
280,336	340,883	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
867,987	1,070,273	זמינות למכירה
3,326	5,350	מכשירים נגזרים (2)
1,151,649	1,416,506	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
שאינן סחירות		
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
6,163	7,238	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
2,147,213	2,848,087	זמינות למכירה
253,608	304,613	מכשירים נגזרים (2)
2,406,984	3,159,938	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
3,558,633	4,576,444	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
95,733	118,776	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ההשקעות הפיננסיות האחרות כוללות בעיקר השקעות בקרנות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

2. מידע נוסף לגבי מכשירים נגזרים

להלן סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
109,058	33,092	מניות
99,714	407,540	מדד
(4,073,317)	(6,648,489)	מטבע זר
-	300,049	ריבית קבועה
4,905	-	סחורות

סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים אשר נכללים בהתחייבויות פיננסיות מפורטים במסגרת ביאור 25 להלן.

ו. שווי הוגן

1. היררכיית שווי הוגן של נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את הנכסים הפיננסיים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס עתי, תוך שימוש בשיטת הערכה בהתאם לרמת השווי ההוגן. לפרטים בדבר הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)(3) לעיל.

ליום 31 בדצמבר 2021				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
6,460,434	-	125,695	6,334,739	השקעות פיננסיות :
1,906	-	1,906	-	נכסי חוב סחירים
2,037,280	913,749	47,350	1,076,181	נכסי חוב שאינם סחירים
4,576,444	2,860,039	297,102	1,419,303	מניות
13,076,064	3,773,788	472,053	8,830,223	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
309,963	7,511	297,102	5,350	סך הכל השקעות פיננסיות
				(1) מזה בגין נגזרים

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

ליום 31 בדצמבר 2020				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2 (*)	רמה 1 (*)	
5,699,679	-	101,521	5,598,158	השקעות פיננסיות :
2,283	-	2,283	-	נכסי חוב סחירים
1,692,398	546,540	90,972	1,054,886	נכסי חוב שאינם סחירים
3,558,633	2,151,421	253,608	1,153,604	מניות
10,952,993	2,697,961	448,384	7,806,648	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
256,934	-	253,608	3,326	סך הכל השקעות פיננסיות
				(1) מזה בגין נגזרים

(*) סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. שווי הוגן (המשך)

2. התנועה בנכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה השקעות פיננסיות			
סך הכל	אחרות	מניות	באלפי ש"ח
2,697,961	2,151,421	546,540	יתרה ליום 1 בינואר 2021
			סך הרווחים שהוכרו :
172,695	151,933	20,762	ברווח והפסד
431,329	237,337	193,992	ברווח כולל אחר
1,132,887	882,035	250,852	רכישות
(619,564)	(579,017)	(40,547)	מכירות
(7,475)	(11)	(7,464)	תקבולי ריבית ודיבידנד
-	31,708	(31,708)	מיון בין אפיקי השקעה ⁽¹⁾
(34,045)	(15,367)	(18,678)	העברות מתוך רמה 3 ⁽²⁾
3,773,788	2,860,039	913,749	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
			סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2021
180,672	169,022	11,650	

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה			
סך הכל	השקעות פיננסיות אחרות	מניות	באלפי ש"ח
2,124,852	1,805,874	318,978	יתרה ליום 1 בינואר 2020
			סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו :
22,577	43,734	(21,157)	ברווח והפסד
188,585	136,731	51,854	ברווח כולל אחר
657,755	506,571	151,184	רכישות
(369,380)	(341,380)	(28,000)	מכירות
(24,027)	(109)	(23,918)	תקבולי ריבית ודיבידנד
97,599	-	97,599	העברות אל רמה 3 ⁽³⁾
2,697,961	2,151,421	546,540	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
			סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2020
26,509	47,666	(21,157)	

(1) בתקופת הדוח בוצע סיווג לא מהותי של מספר נכסים ממניות להשקעות פיננסיות אחרות.
(2) בגין נכסים אשר החל בגינם השימוש בציטוט והועברו מרמה 3, ובגין השקעה אשר הפכה להיות מטופלת בשיטת השווי המאזני.
(3) ההשקעה ב- IDE Technologies אשר בעבר טופלה לפי שיטת השווי המאזני, מטופלת כהשקעה פיננסית. לפרטים נוספים, ראה ביאור 9(א) בדוחות הכספיים השנתיים.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. שווי הוגן (המשך)

3. טכניקות הערכת שווי הוגן ותהליכי הערכה המיושמים בחברה

א. השקעות במניות ובמכשירי חוב

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע תוך התייחסות למחיר המכירה המצוטט שלהן (Quoted closing bid price) בסגירת המסחר, למועד המדידה.

לגבי השקעות הנסחרות בשוק מעבר לדלפק (OTC), הקבוצה מקבלת ציטוטי מחירים מחברות תמחור מוכרות (recognized pricing services).

בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע על ידי מערכי שווי חיצוניים באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות.

השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים בישראל לרבות אגרות חוב, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על הערך הנוכחי המתקבל מהיוון תזרימי המזומנים, על פי שיעור ריבית להיוון הנקבע על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (ראה סעיף 4 (א)(1) להלן).

השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים מחוץ לישראל מחושב לפי מודל המבוסס על הערך הנוכחי המתקבל מהיוון תזרימי מזומנים לפי שיעור ריבית להיוון המתקבל ממומחה (ראה סעיף 4 (א)(2) להלן).

השווי ההוגן של אג"ח ח"צ מחושב על-פי מח"מ אקטוארי ועל ידי היוון תזרימי מזומנים חזויים, בהתבסס על עקום ריבית חסרת סיכון.

הערכות השווי, המתודולוגיה והמגמות נסקרות ומאושרות ע"י מנהלי ההשקעות הרלוונטיים וחשבות השקעות.

השווי ההוגן של קרנות ההשקעה מתבסס על פי ערך נכסי נקי (NAV) אשר מדווח מהקרנות על פי רוב אחת לרבעון, דיווחי הקרן נסקרים ומאושרים ע"י מנהל ההשקעות.

השווי ההוגן של מכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

ב. נגזרים

השווי ההוגן של חוזי אקדמה (Forward), וחוזים להחלפת מטבעות ("CCS" – Cross Currency Swap) וכתבי אופציה מבוסס על מחיר המצוטט (Quoted Price), באם זמין. בהעדר מחיר מצוטט כאמור, נאמד השווי ההוגן של חוזי אקדמה וחוזים מסוג CCS על בסיס היוון ההפרש בין מחיר ה-Forward הנקוב בחוזה לבין מחיר ה-Forward הנוכחי בגין יתרת התקופה של החוזה עד לפידיון, תוך שימוש בציטוטים של שיעורי ריבית מתאימים, ואילו עבור כתבי אופציה, השווי ההוגן נקבע בהתאם למודל בלק ושוולס.

השווי ההוגן של חוזים להחלפת ריבית (Interest Rate Swap - IRS) מחושב בהתאם למודל כלכלי להיוון תזרימי מזומנים חזויים בהתאם לתנאי החוזה ומתבסס על ציטוטי מחירים המתקבלים מחברות תמחור מוכרות (recognized pricing services).

4. נתונים ששימשו בחישוב השווי ההוגן

א. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

1. שערי ההיוון לחישוב השווי ההוגן של נכסים חוב שאינם סחירים, הנקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם, מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות כפי שנמדדו בבורסה לניירות ערך בתל אביב. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה שזכתה במכרז, שפורסם על ידי משרד האוצר, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית לגופים מוסדיים.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. שווי הוגן (המשך)

4. נתונים ששימשו בחישוב השווי ההוגן (המשך)

א. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן (המשך)

2. שערי ההיוון לחישוב השווי ההוגן של נכסים חוב שאינם סחירים בחו"ל, הנקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם, מתבססים בעיקרם על תשואות של אגרות חוב קונצרניות כפי שנמדדו בזירות מסחר מחוץ לישראל.

3. שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ, לפי דירוג (1):

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
(0.2)	(0.8)	ומעלה AA
1.5	0.6	A עד BBB
2.6	2.4	לא מדורג

שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים - בחו"ל, לפי דירוג בינלאומי (2):

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
3.3	4.3	לא מדורג

- (1) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידורג ודירוג פנימי. נתוני חברת מידורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.
- (2) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ז. גילוי הנדרש בקשר לפטור הזמני מיישום IFRS 9

הטבלה להלן מציגה את השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים לפי חלוקה לשתי קבוצות: נכסים שעומדים במבחן הקרן והריבית בלבד, לא כולל נכסים שמוחזקים למסחר או מנוהלים על בסיס שווי הוגן (להלן: "קבוצה א") כל יתר הנכסים הפיננסיים (להלן: "קבוצה ב")

ליום 31 בדצמבר 2021		יתרה ליום 31 בדצמבר 2020		באלפי ש"ח
קבוצה א	קבוצה ב	קבוצה א	קבוצה ב	
-	81,745,557	-	70,798,761	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
-	9,992,795	-	5,273,150	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
-	2,037,280	-	1,692,398	השקעות פיננסיות אחרות - מניות
-	4,576,444	-	3,558,633	השקעות פיננסיות אחרות - אחרות
6,411,421	49,013	5,652,340	47,339	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב סחירים
34,691,796	12,792	33,340,190	46,273	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב שאינם סחירים
3,859,656	-	1,734,125	-	מזומנים ושווי מזומנים

לעניין בחינת נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בהתאם ל- IFRS9 ראה ביאור 35(ו)(2)(א1).

ביאור 15: מזומנים ושווי מזומנים

א. מזומנים ושווי מזומנים עבור חודים תלויי תשואה

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
2,289,984	2,702,514	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידי
2,983,166	7,290,281	פיקדונות לזמן קצר
5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים

2. פרטים נוספים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים ליום הדיווח הכספי ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות 0%-0.09% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0%-0.09%).

פיקדונות אחרים בתאגידים בנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור 0.08%-0.26% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0.3%-0.07%).

ב. מזומנים ושווי מזומנים אחרים

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
1,722,060	2,472,249	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידי
12,065	1,387,407	פיקדונות לזמן קצר
1,734,125	3,859,656	מזומנים ושווי מזומנים

2. פרטים נוספים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים ליום הדיווח הכספי ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות 0%-0.09% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0%-0.09%).

פיקדונות אחרים בתאגידים בנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור 0.08%-0.26% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0.3%-0.07%).

ג. לפרטים נוספים בדבר חשיפת הקבוצה לסיכון שיעור ריבית, סיכון שוק ובדבר ניתוח רגישות, ראה ביאור 35(ג)-(2)-(3).

ביאור 16: הון וקרנות

א. הון מניות מונפק ונפרע

מניות רגילות* ליום 31 בדצמבר			באלפי מניות 1 ש"ח ע.ב.
2019	2020	2021	
118,517	119,064	119,064	

ב. הון רשום

מניות רגילות* ליום 31 בדצמבר			באלפי מניות 1 ש"ח ע.ב.
2019	2020	2021	
200,000	200,000	200,000	

(*) למחזיקים במניות הרגילות הזכות לקבלת דיבידנד כפי שיוכרז מפעם לפעם וזכות הצבעה באסיפות כלליות של החברה לפי קול אחד למניה, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדיקטורים בחברה.

ג. קרנות הון

1. קרן התרגום של פעילויות חוץ מורכבת בעיקר מהשפעות של מטבע הליש"ט והדולר.
2. קרנות הון אחרות כוללות קרן הון בגין עסקאות עם בעלי שליטה וקרנות הון לא מהותיות אחרות.

ד. דיבידנדים

במהלך שלוש השנים האחרונות לא חולקו דיבידנדים.
 דירקטוריון החברה מחליט על סכומי הדיבידנדים לבעלי המניות.
 האפשרות לחלוקת דיבידנד כפופה לדרישות ההון החלות על החברה.
 לפרטים בדבר דרישות ההון והוראות בעניין חלוקת דיבידנד בחברות ביטוח מאוחדות ראה סעיף (ה) להלן.

ה. ניהול ודרישות הון

מדיניות החברה הינה להחזיק בסיס הון איתן ככרית מרכזית לספיגת הפסדים ובמטרה לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, ועל מנת לתמוך בצרכי ההון של החברות המאוחדות שלה, כמפורט בסעיף ה' להלן ובהתפתחות עסקית עתידית.

1. תחולת משטר כושר פירעון כלכלי

על חברות הביטוח המאוחדות חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי בו נקבעו הנחיות לחישוב ההון העצמי וההון הנדרש לכושר פירעון על בסיס כלכלי.

2. יחס כושר פירעון כלכלי

בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, על פי החישוב שביצעה החברה וכלל ביטוח אשראי בע"מ ליום 31 בדצמבר 2020, עומדות בדרישות ההון והן בעלת עודף הון מעל ההון הנדרש בהתאם להוראות לתקופת הפריסה והתאמת תרחיש מניות.

החישוב שערכו חברות הביטוח ליום 31 בדצמבר 2020, נבדק על ידי רואי החשבון המבקרים בהתאם לתקן הבטחת מהימנות בינלאומי ISAE 3400 – בדיקה של מידע כספי עתידי. תקן זה רלוונטי לביקורת חישובי הסולבנס ואינו מהווה חלק מתקני הביקורת החלים על דוחות כספיים. יודגש כי התחזיות וההנחות, שהיוו בסיס להכנת דוח יחס כושר פירעון כלכלי, מבוססות, בעיקרן על ניסיון העבר, כפי שעולה ממחקרים אקטואריים הנערכים מעת לעת. נוכח הרפורמות בשוק ההון, הביטוח והחיסכון והשינויים בסביבה הכלכלית, נתוני העבר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות. החישוב מתבסס לעיתים על הנחות לגבי אירועים עתידיים, על פעולות ההנהלה וכן על דפוס ההתפתחות העתידית של מרווח הסיכון, שלא בהכרח יתממשו או שיתממשו באופן שונה מההנחות אשר שימשו בסיס לחישוב. כמו כן, התוצאות בפועל עלולות להיות שונות באופן מהותי מהחישוב, מאחר והתרחישים המשולבים של אירועים עשויים להתממש באופן שונה מהותית מההנחות בחישוב.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. יחס כושר פירעון כלכלי (המשך)

בדוח המיוחד של רואה החשבון המבקרים צויין כי הם לא בדקו את נאותות סכום הניכוי בתקופת הפריסה ליום 31 בדצמבר 2020, פרט לבדיקה כי סכום הניכוי אינו עולה על הסכום המהוון הצפוי של מרווח הסיכון וההון הנדרש לכושר הפירעון בגין סיכויי ביטוח חיים ובריאות בשל עסקים קיימים במשך תקופת הפריסה בהתאם לדפוס ההתפתחות העתידי של ההון הנדרש המשפיע הן על חישוב שחרור ההון הצפוי והן על שחרור מרווח הסיכון הצפוי כמפורט בהוראות לעניין חישוב מרווח הסיכון.

כמו כן, מופנית תשומת הלב לאמור בדוח יחס כושר פירעון בדבר אי הוודאות הנגזרת משינויים רגולטוריים וחשיפה לתלויות שלא ניתן להעריך את השפעתה על יחס כושר הפירעון.

לפרטים נוספים, ראה גם סעיף 3.2.3 לדוח הדירקטוריון.

3. פרטים נוספים אודות משטר כושר פירעון כלכלי ועדכונים בתקופת הדוח

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי קובעות הנחיות לחישוב על בסיס כלכלי של ההון העצמי וההון הנדרש לכושר פירעון.

א. בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי, ככלל, סעיפי המאזן הכלכלי מחושבים לפי שווי כלכלי, ובפרט ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על בסיס הערכה מיטבית של מכלול התזרימים העתידיים הצפויים מהעסקים הקיימים, ללא מרווחי שמרנות, ובתוספת מרווח סיכון (Risk Margin), המשקף את עלות ההון הכוללת שהיה מצופה שחברת ביטוח אחרת או מבטח משנה ידרשו, לצורך קבלת התחייבויות הביטוח של חברת ביטוח, המחושבות על בסיס הערכה מיטבית, כהגדרתה בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי. במאזן הכלכלי, ככלל, אין הכרה בנכסים לא מוחשיים, הוא נערך על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה, בהם כלולות חברות ביטוח בנות אשר נתונות מאוחדים עם נתוני חברת הביטוח, ועל פי ההנחיות אינו כולל את הערך הכלכלי של פעילות הגמל והפנסיה שתחת חברת הביטוח.

ב. חישוב ההון הנדרש לכושר פירעון מבוסס על הערכת החשיפה של ההון העצמי הכלכלי לרכיבי סיכון אשר קבועים בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי, אשר הינם סיכויי ביטוח חיים, סיכויי ביטוח בריאות, סיכויי ביטוח כללי, סיכויי שוק וסיכויי צד נגדי. רכיבי סיכון אלה כוללים תתי רכיבי סיכון בהתייחס לסיכונים ספציפיים אליהם חשופה חברת הביטוח. הערכת חשיפת ההון העצמי הכלכלי לכל תתי רכיבי סיכון מתבצעת על בסיס תרחיש שנקבע בהנחיות. קביעת ההון הנדרש לכושר פירעון מבוססת על סכימה של דרישות ההון בגין רכיבי הסיכון ותתי רכיבי הסיכון כאמור, בהתחשב במתאמים המיוחדים להם, ובניכוי התאמה לספיגת הפסדים בשל מס נדח, כמפורט בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי. בנוסף, כולל חישוב ההון הנדרש לכושר פירעון רכיבים של הון נדרש בגין סיכון תפעולי והון נדרש בגין חברות מנהלות.

יצוין כי חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי מבוסס על נתונים ומודלים העשויים להיות שונים מאלה בהם עושה החברה שימוש במסגרת הדיווח הכספי, ואשר מתבססים, בין היתר, על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהתחזיות וההנחות אשר שימשו לחישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי. בפרט, כמפורט בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי, חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי, מבוסס, במידה רבה, על מודל חישוב הערך הגלום. מודל חישוב הערך הגלום מבוצע בהתאם לפרקטיקה המיושמת בישראל ואשר עקרוניתה וכלליה נקבעו על ידי רשות שוק ההון, אשר אימצה את הכללים והעקרונות שנקבעו בדוח וועדה משותפת של חברות הביטוח ורשות שוק ההון, אשר פעלה בליווי יועצים מישראל ומחו"ל. המודל מבוסס, בין השאר, על מחקרים פנימיים אשר מבטאים את ההערכה המיטבית של החברה וזאת בכפוף להסתייגויות ולמגבלות שנקבעו במסגרת העקרונות והכללים האמורים.

יודגש כי לתוצאות המודלים המשמשים בחישוב ההון העצמי המוכר וההון הנדרש לכושר פירעון רגישות גבוהה לתחזיות ולהנחות הכלולות בהם וכן לאופן יישומן של ההנחות. ליחס כושר הפירעון הכלכלי רגישות גבוהה למשתני שוק ולמשתנים אחרים ובהתאם עשוי להיות תנודתי.

4. סף ההון ומדרג התערבות פיקוחי

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מגדירות, בנוסף להון נדרש לכושר פירעון (SCR) גם סף הון, MCR ("סף ההון"), אשר לא יפחת מ-25% מההון הנדרש לכושר פירעון בהתאם להוראות בתקופת הפריסה ולא יעלה על 45% ממנו. כמו כן, נקבע מדרג התערבות פיקוחי, לפיו חברה שלא תעמוד ביחס כושר פירעון נדרש עם יישום הוראות המעבר בתקופת הפריסה או שקיים חשש ממשי לכך שיחס כושר הפירעון שלה יהיה נמוך מהנדרש, תגיש לממונה תוכנית להבטחת עמידתה ביחס כושר פירעון נדרש בתוך 6 חודשים ממועד הגשתה.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות (המשך)

4. סף ההון ומדרג התערבות פיקוחי (המשך)

אם חברת הביטוח לא עמדה בדרישות התוכנית, בהתאם לתנאים המפורטים בהוראות, ישקול הממונה התערבות פיקוחית בהתאם לסמכויותיו. יצוין, שבמידה והממונה הכריז על מצב שלילי חריג בהתקיים אחת מהנסיבות שפורטו במסגרת במשטר יחס כושר פירעון כלכלי, הוא רשאי להאריך את תקופת התיקון לתקופה של עד 7 שנים. בנוסף, חברה שלא תעמוד בסף ההון הנדרש (MCR), או שקיים חשש ממשי לכך שלא תעמוד בסף ההון הנדרש, תגיש לאישור הממונה תוכנית להבטחת עמידתה בסף ההון הנדרש בתוך שלושה חודשים ממועד הגשתה. אם חברת הביטוח לא עמדה בדרישות התוכנית, בהתאם לתנאים המפורטים בהוראות, ינקוט הממונה בצעדי פיקוח בהתאם לסמכויות המוקנות לו בחוק הפיקוח.

5. הרכב ההון הכלכלי המוכר

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי קובעות הוראות לעניין הרכב ההון המוכר על בסיס כלכלי, לפיהן ההון העצמי יהיה סך ההון רובד 1 והון רובד 2, כהגדרתם בהוראות, כאשר מכשירי הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישי אשר הונפקו לפני יום 30 ביוני 2017, יסווגו כהון רובד 2 ויוכרו בהתאם לתנאים בהם הוכרו ערב מועד זה. בנוסף, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 יעמוד על שיעור של 40% מההון הנדרש לכושר פירעון. בהתייחס לעמידה בסף ההון, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 יעמוד על שיעור של 20% מסף ההון.

6. הוראות בתקופת הפריסה

בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי נקבעה תקופת פריסה בה תיושמה ההנחיות הבאות:

א. דרישת ההון בגין תת רכיב סיכון מניות, כהגדרתו בהוראות, תגדל באופן הדרגתי במשך שבע שנים החל מיום התחילה, החל משיעור של 22% ועד לשיעורים של 30%, 39% ו-49% להשקעה במניות תשתיות, סוג 1 וסוג 2, בהתאמה. הגידול ההדרגתי יחול גם על ההתאמה האנטי-מחזורית, כהגדרתה בהוראות.

ב. החל מדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2019, אחת מהחלופות הבאות:

1. ההון הנדרש לכושר פירעון, אשר מחושב בהתאם להוראות הפריסה של תת רכיב סיכון מניות, כמפורט לעיל, יגדל באופן הדרגתי משיעור של 60% מההון הנדרש לכושר פירעון על פי ההוראות, בשיעור של 5% מדי שנה, ועד לעמידה מלאה בחישוב על בסיס נתוני 31 בדצמבר 2024.

2. הגדלת ההון הכלכלי באמצעות ניכוי מעתודות הביטוח של סכום המחושב בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי (להלן: "הניכוי"). הניכוי ילך ויקטן בצורה הדרגתית, עד לשנת 2032.

ג. הגדלת ההון הכלכלי באמצעות ניכוי מעתודות הביטוח של סכום המחושב בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי (להלן: "הניכוי"). הניכוי ילך ויקטן בצורה הדרגתית, עד לשנת 2032.

החברה בחרה בחלופה השנייה וזאת לאחר שקבלה את אישור הממונה.

ד. לעניין הרכב ההון, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 בתקופת הפריסה יעמוד על שיעור של 50% מההון הנדרש לכושר פירעון בתקופת הפריסה.

7. דיבידנד

מלבד הדרישות הכלליות וחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי ההון בחברת ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות, עמידה בכללי תקנות ההשקעה והוראות נוספות שמפרסם הממונה מעת לעת. בחודש אוקטובר 2017 נשלח מהממונה מכתב למנהלי חברות הביטוח, לפיו חברת ביטוח רשאית לחלק דיבידנד אם, לאחר ביצוע החלוקה, למבטח יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש (להלן: "יחס כושר פירעון") בשיעור של לפחות 100% לפי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב ללא ההוראות בתקופת הפריסה, ובכפוף ליעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון החברה.

כמו כן, על חברת הביטוח למסור לממונה בתוך עשרים ימי עסקים ממועד החלוקה תחזית רווח שנתי של החברה לשנתיים העוקבות למועד חלוקת הדיבידנד; תכנית שרות חוב מעודכנת של החברה שאושרה על ידי דירקטוריון החברה, וכן תכנית שרות חוב מעודכנת של חברת האחזקות המחזיקה בחברה שאושרה על ידי דירקטוריון חברת האחזקות; תכנית ניהול הון שאושרה על ידי דירקטוריון החברה; פרוטוקול הדיון בדירקטוריון החברה בו אושרה חלוקת הדיבידנד, בצרוף חומר הרקע לדיון.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות (המשך)

7. דיבידנד (המשך)

בחודש יוני 2021, דירקטוריון החברה דן בנושא מדיניות ההון של כלל ביטוח וקבע כי מדיניות כלל ביטוח היא להחזיק בסיס הון איתן להבטחת כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים ולשמר את יכולתה להמשיך את פעילותה העסקית כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית.

בהתאם לכך, קבע דירקטוריון החברה יעדי ניהול הון אשר על פיהן טווח מטרה ליחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח יעמוד בטווח של 150%-170%. בנוסף, קבע יעד יחס כושר פירעון מינימלי יציבותי של 135%.

יעדים אלו הינם ליחס כושר פירעון בהתחשב בסכום הניכוי בתקופת הפריסה עד תום 2032 ולאחריה.

יחס כושר הפירעון של החברה, ללא התחשבות בהוראות המעבר, יבנה בהתאם ליעדים אלו עד לתום 2032.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020, החברה עומדת ביעד שנקבע.

מדיניות ניהול ההון ויעדי ההון הם דינאמיים ועשויים להתעדכן בעתיד בהתאם לתיאבון הסיכון של כלל ביטוח ולהתפתחויות בסביבה העסקית ובכל מקרה אין ודאות ביחס ליחס כושר הפירעון בפועל אשר תוצאותיו יכול ותהיינה שונות.

יש לציין כי המדיניות העדכנית הינה חלק המדיניות שפורסמה בחודש מרס 2020 ואינה נוגעת בשלב זה ליעדים לחלוקת דיבידנד.

לאמור עשויה להיות השפעה מהותית על יכולתה של החברה לחלק דיבידנד, שתלויה בעיקרה, בחלוקת דיבידנדים מכלל ביטוח לחברה.

8. סטטוס השליטה בחברת האם ובגופים מוסדיים מהקבוצה

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בחברה האם, לפי עמדת הרשות, נכון למועד זה, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על חברה האם לקבל מאת הממונה היתר שליטה בחברה. בהמשך נשלחו על ידי הממונה מכתבים נוספים המסדירים את ההסדרים אשר חלים על הפעלת אמצעי השליטה על ידי כלל החזקות. כלל החזקות מנהלת דיונים עם הממונה בקשר עם האמור. נכון למועד הדוח כלל החזקות הינה חברה ללא גרעין שליטה.

לאור סטטוס השליטה בחברה כאמור לעיל, קיימת אי בהירות ביחס לתוקפן של התחייבויות להשלמת הון שניתנו בעבר על ידי החברה.

לפרטים בדבר ההחזקה והשליטה בחברה, ולפרטים בדבר ביטול היתר השליטה ראה ביאור 1 לעיל.

9. החברה התחייבה להשלים את ההון העצמי הנדרש מכלל ביטוח אשראי על-פי תקנות ההון עד 50% מההון הנדרש על פי תקנות ההון, אם וכאשר ההון העצמי של כלל ביטוח אשראי יהיה שלילי. ההתחייבות תקפה כל עוד החברה תהיה בעלת השליטה (כהגדרתה בחוק הפיקוח) בכלל ביטוח אשראי. התחייבות זו ניתנה בהתאם לדרישה בהיתר השליטה בכלל ביטוח אשראי, לפיה החברה תדאג להשלמת ההון העצמי הנדרש מכלל ביטוח אשראי על פי תקנות ההון או כל תקנה אחרת שתבוא במקומן בעתיד.

ו. דרישות הון בחברות המנהלות קרנות פנסיה וקופות גמל

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 ("תקנות ההון לחברות מנהלות") קובעות דרישות הון מחברה מנהלת בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון התחלתי בסך 10 מיליוני ש"ח וכן קובעות דרישות נזילות.

חברה מנהלת תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם הונה העצמי הוא לפחות בגובה ההון העצמי הנדרש ממנה לפי תקנות אלה. כמו כן, תידרש חברה מנהלת להעמיד הון נוסף בגין חברות מנהלות נשלטות.

נכון לתום תקופת הדיווח, לחברות המנהלות שבשליטת החברה קיים עודף הון ביחס להון המינימלי הנדרש על פי תקנות ההון לחברות מנהלות.

ביאור 17: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח					
19,433,263	20,021,462	(14,681)	(14,654)	19,447,944	20,036,116
2,374,760	2,399,645	-	-	2,374,760	2,399,645
21,808,023	22,421,107	(14,681)	(14,654)	21,822,704	22,435,761
חוזי ביטוח					
חוזי השקעה					
בניכוי סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה					
(992)	(1,217)	-	-	(992)	(1,217)
21,807,031	22,419,890	(14,681)	(14,654)	21,821,712	22,434,544
סך הכל ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח					
2,341,698	2,463,517	(441,750)	(283,910)	2,783,448	2,747,427
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות (ביאור 21)					
3,551,829	3,789,636	(2,921,906)	(3,804,179)	6,473,735	7,593,815
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (ביאור 19)					
27,700,558	28,673,043	(3,378,337)	(4,102,743)	31,078,895	32,775,786
סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה					

ביאור 18: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח					
72,137,413	82,163,872	(236,744)	(297,843)	72,374,157	82,461,715
3,940,237	9,870,167	-	-	3,940,237	9,870,167
76,077,650	92,034,039	(236,744)	(297,843)	76,314,394	92,331,882
חוזי ביטוח					
חוזי השקעה					
בניכוי סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה					
(11,723)	(12,271)	-	-	(11,723)	(12,271)
76,065,927	92,021,768	(236,744)	(297,843)	76,302,671	92,319,611
981,188	1,123,552	(14,248)	(17,620)	995,436	1,141,172
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות (ביאור 21)					
77,047,115	93,145,390	(250,992)	(315,463)	77,298,107	93,460,853
סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה					

(1) בחוזי ביטוח תלויי תשואה, תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/המחייבות את המבוטח בבנוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של הקבוצה. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה הקבוצה.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א. התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים

ליום 31 בדצמבר						אלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	2020	2021	
שייר	שייר	ביטוח משנה	ביטוח משנה	ברוטו	ברוטו	
243,833	268,498	216,629	236,579	460,462	505,077	ענפי רכב חובה וחבויות הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
2,652,105	2,693,814	1,876,860	2,619,035	4,528,965	5,312,849	תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר
2,895,938	2,962,312	2,093,489	2,855,614	4,989,427	5,817,926	סך ענפי רכב חובה וחבויות מתוך זה סך ההתחייבויות בגין ענפי רכב חובה
1,418,824	1,481,710	1,014,270	1,288,616	2,433,094	2,770,326	ענפי רכוש ואחרים הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
321,816	408,480	378,367	384,458	700,183	792,938	הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
-	23,331	-	8,998	-	32,329	הפרשה לפרמיה בחסר
334,075	395,513	450,050	555,109	784,125	950,622	תביעות תלויות
655,891	827,324	828,417	948,565	1,484,308	1,775,889	סך ענפי רכוש ואחרים
3,551,829	3,789,636	2,921,906	3,804,179	6,473,735	7,593,815	סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי
52,988	55,142	32,637	31,767	85,625	86,909	הוצאות רכישה נדחות ענפי רכב חובה וחבויות
93,881	104,173	59,052	66,412	152,933	170,585	ענפי רכוש ואחרים
146,869	159,315	91,689	98,179	238,558	257,494	סך הכול הוצאות רכישה נדחות
2,842,950	2,907,170	2,060,852	2,823,847	4,903,802	5,731,017	התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות
562,010	723,151	769,365	882,153	1,331,375	1,605,304	ענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג1 להלן)
3,404,960	3,630,321	2,830,217	3,706,000	6,235,177	7,336,321	ענפי רכוש ואחרים (ראה ג2 להלן) סך הכל התחייבויות בחוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישובן

ליום 31 בדצמבר						אלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	2020	2021	
שייר	שייר	ביטוח משנה	ביטוח משנה	ברוטו	ברוטו	
2,943,275	3,045,308	2,285,300	3,102,495	5,228,575	6,147,803	הערכות אקטואריות גברת גלית רובשטיין ⁽¹⁾
9,921	12,937	13,681	27,989	23,602	40,926	הפרשות על בסיס הערכות אחרות
22,022	42,354	25,724	49,595	47,746	91,949	הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)
565,649	676,979	594,996	621,036	1,160,645	1,298,015	הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
519	633	-	-	519	633	הערכות אחרות
10,443	11,425	2,205	3,064	12,648	14,489	עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) בגין ביטוח סיכוני סחר חוץ
3,551,829	3,789,636	2,921,906	3,804,179	6,473,735	7,593,815	סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי בישראל

1. ראה הצהרות האקטואר הממונה בביטוח כללי בישראל, המצורפות בנספח לדוחות הכספיים. לא קיימת תוספת/גרירה בין הערכות האקטוארית לבין הסכום שנכלל בדוחות הכספיים.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות

1. ענפי רכב חובה וחבויות

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
יתרה לתחילת השנה	4,903,802	4,755,618	2,060,852	1,870,427	2,842,950
עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד ורווח השקעתי לפי הנחת ההיוון הגלומה בהתחייבויות השפעת שינוי ריבית היוון *	1,069,027	889,463	490,457	428,832	578,570
השפעת הפרשה בגין וינוגרד יתרת השינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות **	105,890	30,657	44,086	12,352	61,804
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת	114,744	-	64,128	-	50,616
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:	-	(63,923)	-	(19,055)	-
בגין שנת חיתום שוטפת	533,998	10,754	616,964	(34,167)	(82,966)
בגין שנות חיתום קודמות	1,823,659	866,951	1,215,635	387,962	608,024
סך תשלומים	(991,260)	(714,764)	(451,128)	(196,773)	(540,132)
יתרה לסוף השנה	5,731,017	4,903,802	2,823,847	2,060,852	2,907,170

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.
3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לישוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.
- (*) לפרטים נוספים ראה ביאור 35(ה)(2)(4)(ו).
- (**) שינוי באומדן עלות התביעות המצטברות בגין שנות חיתום קודמות נובע בין היתר מהרעה בהתפתחות התביעות בענף אחריות מנהלים המגובה בעיקר בביטוח משנה.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

2. ענפי רכוש ואחרים

ליום 31 בדצמבר						אלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	2020	2021	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו		
634,696	562,010	767,664	769,365	1,402,360	1,331,375	יתרה לתחילת השנה
393,480	573,854	397,597	442,669	791,077	1,016,524	עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח
(28,328)	(33,715)	(37,028)	(20,147)	(65,356)	(53,863)	שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים
365,152	540,139	360,569	422,522	725,721	962,661	סך השינוי בעלות התביעות
						תשלומים ליישוב תביעות
(266,925)	(371,846)	(204,274)	(184,148)	(471,199)	(555,994)	בגין אירועים של שנת הדוח
(168,211)	(106,896)	(180,874)	(133,355)	(349,085)	(240,251)	בגין אירועים שקדמו לשנת
(435,136)	(478,742)	(385,148)	(317,503)	(820,284)	(796,245)	סך תשלומים
						שינוי בהפרשה לפרמיה
7,890	76,413	26,280	(1,229)	34,170	75,184	שטרם הורווחה, נטו
(10,592)	23,331	-	8,998	(10,592)	32,329	שינוי בהפרשה לפרמיה
562,010	723,151	769,365	882,153	1,331,375	1,605,304	יתרה לסוף השנה

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות.
3. תשלומים ליישוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.
4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפים רכב חובה וחבויות בישראל וענפים המוערכים על בסיס שנות חיתום

ליום 31 בדצמבר 2021											
שנת חיתום											
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021 ⁽¹⁾	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	סך הכל
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה											
לאחר שנה ראשונה	5,490	4,478	4,411	2,259	3,763	6,062	5,088	5,132	4,099	5,184	
לאחר שנתיים	54,458	45,374	42,480	34,519	38,630	42,424	45,191	37,047	35,217		
לאחר שלוש שנים	159,720	142,683	135,798	121,069	126,038	129,889	118,984	130,306			
לאחר ארבע שנים	278,868	275,102	244,292	221,617	220,456	226,849	217,832				
לאחר חמש שנים	421,027	395,454	351,136	300,036	291,948	307,154					
לאחר שש שנים	573,127	530,247	435,715	362,335	358,565						
לאחר שבע שנים	688,583	625,605	529,171	430,073							
לאחר שמונה שנים	776,879	690,287	897,136								
לאחר תשע שנים	858,638	751,713									
לאחר עשר שנים	908,860										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה											
לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾	986,040	903,136	801,205	684,004	661,398	654,938	692,191	727,142	910,829	1,069,027	
לאחר שנתיים	1,047,335	887,559	827,994	692,957	648,642	678,232	720,870	738,521	938,869		
לאחר שלוש שנים	1,059,421	883,951	818,185	658,037	671,339	720,816	774,174	778,852			
לאחר ארבע שנים	980,467	848,086	813,619	686,598	702,799	765,149	808,409				
לאחר חמש שנים	1,030,337	906,814	840,603	692,221	704,028	741,863					
לאחר שש שנים	1,109,866	926,297	1,026,718	660,634	693,967						
לאחר שבע שנים	1,099,998	927,786	1,093,384	664,510							
לאחר שמונה שנים	1,090,894	948,671	1,616,912								
לאחר תשע שנים	1,080,758	984,679									
לאחר עשר שנים	1,086,494										
עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה ⁽³⁾	(106,027)	(100,728)	⁽⁴⁾ (788,918)	19,494	(32,569)	(86,925)	(116,218)	(51,710)	(28,040)	-	(1,291,641)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	(10.81%)	(11.40%)	(95.28%)	2.85%	(4.92%)	(13.27%)	(16.79%)	(7.11%)	(3.08%)		(18.39%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	1,086,494	984,679	1,616,912	664,510	693,967	741,863	808,409	778,852	938,869	1,069,027	9,383,582
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	908,860	751,713	897,136	430,073	358,565	307,154	217,832	130,306	35,217	5,184	4,042,040
סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר	177,634	232,966	719,776	234,437	335,402	434,709	590,577	648,546	903,652	1,063,843	5,341,542
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011											389,475
סך הכל התחייבות ברוטו בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות בישראל בניכוי הוצאות רכישה נדחות 2021											5,731,017

- (1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 - (2) אומדן תביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 - (3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.
 - (4) החוסר נובע בעיקרו מהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים המגובה בעיקרו בביטוח משנה.
- הערה: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוחנים את התפתחות התביעות ברמת סך שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סך שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענף רכב חובה וחבויות בישראל וענפים המוערכים על בסיס שנות חיתום

ליום 31 בדצמבר 2021										
סך הכל	שנת חיתום									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021 ⁽¹⁾										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
	3,672	3,317	2,613	3,057	5,131	3,761	2,254	4,411	4,467	5,402
לאחר שנה ראשונה		23,837	19,984	23,913	29,493	38,185	33,923	38,338	44,529	50,414
לאחר שנתיים			60,916	58,359	82,765	123,567	115,965	125,584	134,382	146,219
לאחר שלוש שנים				108,779	143,802	210,119	215,295	232,182	259,521	252,546
לאחר ארבע שנים					194,640	279,413	292,010	331,667	370,092	362,455
לאחר חמש שנים						343,239	352,002	411,095	476,240	501,359
לאחר שש שנים							409,185	465,988	547,914	602,702
לאחר שבע שנים								573,990	605,713	672,675
לאחר שמונה שנים									660,619	739,995
לאחר תשע שנים										772,370
לאחר עשר שנים										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה										
	578,572	471,696	349,451	350,948	375,810	596,738	597,367	693,140	772,381	836,008
לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾		479,670	337,263	354,620	404,245	556,407	603,424	683,424	764,703	818,979
לאחר שנתיים			344,249	361,376	428,052	577,527	570,991	678,597	769,784	828,496
לאחר שלוש שנים				361,588	443,105	605,643	586,353	672,821	732,672	802,293
לאחר ארבע שנים					421,171	618,628	597,403	687,214	797,210	799,273
לאחר חמש שנים						599,868	596,946	690,118	787,431	887,474
לאחר שש שנים							588,424	719,909	783,311	893,107
לאחר שבע שנים								730,836	797,942	891,416
לאחר שמונה שנים									800,287	890,520
לאחר תשע שנים										881,183
לאחר עשר שנים										
עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה ⁽³⁾	(209,765)	(7,974)	5,202	(10,640)	(45,361)	(3,130)	8,943	(47,412)	(30,503)	(78,890)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים										
	(4.20%)	(1.69%)	1.49%	(3.03%)	(12.07%)	(0.52%)	1.50%	(6.94%)	(3.96%)	(9.83%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	5,785,848	578,572	479,670	344,249	361,588	421,171	599,868	588,424	730,836	800,287
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	3,151,247	3,672	23,837	60,916	108,779	194,640	343,239	409,185	573,990	660,619
יתרת התביעות התלויות	2,634,601	574,900	455,833	283,333	252,809	226,531	256,629	179,239	156,846	139,668
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011	272,569									
סך הכל התחייבויות בשייר עצמי בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות בניכוי הוצאות רכישה נדחות 2021	2,907,170	-								

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(2) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

הערה: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוחנים את התפתחות התביעות ברמת סך שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סך שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

3ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענף רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2021										
שנת חיתום										
סך הכל	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021⁽¹⁾										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
	3,435	1,550	3,691	2,827	1,960	1,542	1,508	1,705	3,348	3,013
לאחר שנה ראשונה		24,748	24,883	25,664	28,069	25,326	24,525	25,670	34,470	35,713
לאחר שנתיים			102,683	82,653	100,108	86,910	87,192	87,532	94,504	110,395
לאחר שלוש שנים				156,338	173,199	149,091	159,091	164,476	184,852	177,904
לאחר ארבע שנים					232,235	192,290	213,032	237,866	260,229	246,665
לאחר חמש שנים						237,437	253,457	296,723	329,289	347,525
לאחר שש שנים							302,179	327,195	377,230	422,169
לאחר שבע שנים								411,763	405,140	480,598
לאחר שמונה שנים									442,006	506,573
לאחר תשע שנים										525,793
לאחר עשר שנים										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה										
	677,127	510,177	451,756	406,451	398,327	412,101	410,001	487,187	529,931	551,433
לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾		566,730	432,468	419,799	405,390	381,939	413,873	491,214	520,771	543,084
לאחר שנתיים			473,776	457,091	453,244	393,076	405,683	473,382	528,998	556,139
לאחר שלוש שנים				469,458	481,452	408,999	437,210	471,854	494,387	522,213
לאחר ארבע שנים					464,961	406,509	446,173	477,709	545,483	506,666
לאחר חמש שנים						396,623	435,511	475,218	525,044	587,119
לאחר שש שנים							439,992	484,924	499,739	575,113
לאחר שבע שנים								501,372	503,619	568,640
לאחר שמונה שנים									499,194	565,371
לאחר תשע שנים										564,880
לאחר עשר שנים										
עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה ⁽³⁾	(245,748)	(56,553)	(22,020)	(63,007)	(66,634)	15,478	(29,991)	(10,158)	29,804	(42,667)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	(5.95%)	(11.08%)	(4.87%)	(15.50%)	(16.73%)	3.76%	(7.31%)	(2.07%)	5.63%	(8.17%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	5,054,113	677,127	566,730	473,776	469,458	464,961	396,623	439,992	501,372	499,194
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	2,438,617	3,435	24,748	102,683	156,338	232,235	237,437	302,179	411,763	442,006
סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2021	2,615,496	673,692	541,982	371,093	313,120	232,726	159,186	137,813	89,609	57,188
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011	120,526									
סך הכל התחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה, בניכוי הוצאות רכישה נדחות ליום 31 בדצמבר, 2021	2,736,022									

- (1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
- (2) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
- (3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.
- הערך: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוחנים את התפתחות התביעות ברמת סף שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סף שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענף רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2021										
סך הכל	שנת חיתום									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021⁽¹⁾										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
	2,001	914	1,271	1,135	1,040	1,542	1,508	1,705	3,348	3,013
לאחר שנה ראשונה		13,734	8,835	9,985	15,291	25,326	24,525	25,670	34,470	35,713
לאחר שנתיים			34,839	31,078	53,364	86,910	87,192	87,532	94,504	110,395
לאחר שלוש שנים				58,171	91,736	149,091	158,150	164,476	181,363	177,904
לאחר ארבע שנים					123,286	192,290	212,091	237,866	255,104	246,665
לאחר חמש שנים						236,383	250,514	296,544	322,277	346,010
לאחר שש שנים							289,237	327,014	370,149	409,427
לאחר שבע שנים								409,803	396,645	459,287
לאחר שמונה שנים									432,599	485,178
לאחר תשע שנים										499,724
לאחר עשר שנים										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה										
	356,251	268,998	158,968	166,381	203,448	403,390	401,256	475,000	516,659	538,575
לאחר שנה ראשונה (2)		286,321	135,644	151,489	212,935	370,501	402,881	471,101	507,193	522,118
לאחר שנתיים			140,477	159,548	234,748	373,878	376,995	461,564	517,826	535,154
לאחר שלוש שנים				157,090	244,485	391,800	395,313	458,504	482,195	511,943
לאחר ארבע שנים					231,341	393,289	402,495	471,122	530,681	495,036
לאחר חמש שנים						382,884	398,431	470,349	508,811	556,248
לאחר שש שנים							400,084	481,015	486,029	543,695
לאחר שבע שנים								497,736	490,229	539,173
לאחר שמונה שנים									485,361	532,067
לאחר תשע שנים										530,941
לאחר עשר שנים										
עודף (חוסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה (3)	(8,924)	(17,323)	18,491	9,291	(27,893)	20,506	1,172	(26,635)	32,465	(18,998)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	(0.29%)	(6.44%)	11.63%	5.58%	(13.71%)	5.08%	0.29%	(5.65%)	6.27%	(3.71%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	3,468,486	356,251	286,321	140,477	157,090	231,341	382,884	400,084	497,736	485,361
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	2,099,777	2,001	13,734	34,839	58,171	123,286	236,383	289,237	409,803	432,599
סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2020	1,368,709	354,250	272,587	105,638	98,919	108,055	146,501	110,847	87,933	52,762
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011	95,583									
סך הכל התחייבות ברוטו בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה, בניכוי הוצאות רכישה נדחות ליום 31 בדצמבר, 2021	1,464,292									

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(2) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

הערה: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוחנים את התפתחות התביעות ברמת סף שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סף שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד5. הרכב רווח (הפסד) כולל בענף ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח כולל בגין שנת חיתום שוטפת
2021	(173,740)	(69,740)	(63,284)	39,018
2020	(58,932)	2,987	(10,787)	44,523
2019	(67,336)	52,188	(6,820)	96,613

ד6. נתונים בדבר שנות חיתום 2015-2021 בענף רכב חובה (באלפי ש"ח)

שנת החיתום	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	598,175	537,786	460,198	464,991	477,183	443,242	450,799
רווח (הפסד) כולל בשייר לשנת חיתום	(63,284)	(20,759)	11,557	26,940	22,130	25,226	16,815
מצטבר עד לתאריך הדוח	10,666	19,544	13,031	21,884	29,585	59,317	58,630
השפעת הכנסות מהשקעות על הרווח המצטבר לשנת חיתום							

ד7. הרכב הרווח (הפסד) כולל בשייר בענף ביטוח סיכוני סחר חוץ (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	רווח (הפסד) כולל בגין הפתוחות	רווח כולל בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדוח	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	סך הכל רווח כולל שדוח
2021	-	6,074	30	(1,084)	5,020
2020	-	8,394	(499)	(302)	7,593
2019	-	8,396	101	(963)	7,534

ד8. הרכב רווח (הפסד) כולל בענפי ביטוח חבויות אחרות (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת
2021	(19,263)	(466,181)*	(63,088)	114,953
2020	(110,535)	72,564	(77,241)	(36,915)
2019	(60,340)	(125,380)	(59,690)	29,243

(*) נובע בעיקרו מהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים המגובה בעיקרו בביטוח משנה.

ד9. נתונים בדבר שנות חיתום 2015-2021 בענף ביטוח חבויות אחרות

שנת החיתום	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	468,280	418,569	337,319	336,109	308,944	311,012	308,986
הפסד כולל בשייר לשנת חיתום מצטבר עד לתאריך הדוח	(63,088)	(62,682)	(61,860)	(50,638)	(37,599)	(55,813)	(28,706)
השפעת הכנסות מהשקעות על הרווח המצטבר לשנת חיתום	9,298	2,422	19,500	26,138	28,815	34,171	32,152

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ה1. בדיקת התפתחות הערכת התביעות התלויות ברוטו בענפי רכוש ואחרים

ליום 31 בדצמבר 2021										
סך הכל	שנת נזק									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
	518,959	444,108	470,565	455,698	513,421	489,217	614,576	575,634	866,705	709,894
לאחר שנה ראשונה		655,861	752,249	764,545	838,134	822,326	1,055,843	684,963	1,287,966	1,124,697
לאחר שנתיים			784,636	828,355	883,037	895,402	1,115,488	747,701	1,327,321	1,173,619
לאחר שלוש שנים				846,162	891,251	924,636	1,154,956	785,465	1,393,715	1,194,136
לאחר ארבע שנים					892,789	930,682	1,171,103	802,490	1,393,715	1,217,291
לאחר חמש שנים						934,740	1,177,602	818,788	1,417,684	1,229,889
לאחר שש שנים							1,181,067	827,883	1,425,031	1,241,446
לאחר שבע שנים								831,908	1,427,759	1,247,902
לאחר שמונה שנים									1,422,306	1,251,309
לאחר תשע שנים									-	1,253,706
לאחר עשר שנים										
תביעות מצטברות (כולל תשלומים)										
	978,794	765,861	841,051	817,655	951,405	889,788	1,180,632	984,805	1,448,769	1,197,122
לאחר שנה ראשונה		764,247	884,560	958,774	955,467	971,180	1,241,313	852,135	1,503,748	1,883,547
לאחר שנתיים			907,916	945,921	940,927	992,475	1,237,287	862,982	1,479,708	1,300,176
לאחר שלוש שנים				914,759	915,348	970,387	1,238,021	847,681	1,483,408	1,273,526
לאחר ארבע שנים					909,397	964,953	1,241,066	843,547	1,465,914	1,273,323
לאחר חמש שנים						968,835	1,239,525	854,741	1,466,484	1,274,425
לאחר שש שנים							1,234,348	845,768	1,454,929	1,268,712
לאחר שבע שנים								844,022	1,447,551	1,270,026
לאחר שמונה שנים									1,438,096	1,267,635
לאחר תשע שנים										1,266,966
לאחר עשר שנים										
אומדן עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר, 2021	10,227,381	978,794	764,247	907,916	914,759	909,397	968,835	1,234,348	844,022	1,438,096
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2021	9,322,134	518,959	655,861	784,636	846,162	892,789	934,740	1,181,067	831,908	1,422,306
יתרת התביעות התלויות	905,247	459,835	108,386	123,280	68,597	16,608	34,095	53,281	12,114	15,790
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת נזק 2011	45,375									
סך כל התביעות התלויות בענפי רכוש ואחרים ליום 31 בדצמבר 2021	950,622									

1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה בכדי לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

2. בדיקת התפתחות הערכת התביעות התלויות בשייר בענפי רכוש ואחרים

ליום 31 בדצמבר 2021										
סך הכל	שנת נזק									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
	334,812	236,140	352,474	360,152	378,218	384,110	489,251	475,165	545,669	557,399
לאחר שנה ראשונה		339,266	494,697	522,450	560,750	603,142	706,985	493,530	754,686	855,911
לאחר שנתיים			513,025	542,257	589,547	643,179	753,511	541,017	763,823	892,872
לאחר שלוש שנים				543,265	596,503	659,639	775,365	571,725	811,531	906,867
לאחר ארבע שנים					598,915	666,657	791,707	587,079	808,345	924,513
לאחר חמש שנים						671,472	800,497	599,079	822,994	937,096
לאחר שש שנים							811,190	609,195	831,155	947,985
לאחר שבע שנים								613,472	834,077	954,624
לאחר שמונה שנים									833,706	958,094
לאחר תשע שנים										960,304
לאחר עשר שנים										
תביעות מצטברות (כולל תשלומים)										
	536,803	364,367	512,677	546,466	594,012	658,898	759,191	769,133	831,361	886,004
לאחר שנה ראשונה		377,674	535,958	566,402	610,198	670,391	821,188	602,912	875,864	1,407,899
לאחר שנתיים			546,215	569,881	614,274	694,925	821,324	618,145	850,312	978,277
לאחר שלוש שנים				552,363	605,557	690,972	823,723	616,786	871,692	961,688
לאחר ארבע שנים					606,720	695,510	831,557	615,480	857,632	972,621
לאחר חמש שנים						699,953	832,180	628,479	856,193	972,578
לאחר שש שנים							829,939	625,330	851,424	967,501
לאחר שבע שנים								624,885	846,488	969,729
לאחר שמונה שנים									843,164	968,187
לאחר תשע שנים										967,928
לאחר עשר שנים										
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2021	6,585,644	536,803	377,674	546,215	552,363	606,720	699,953	829,939	843,164	967,928
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2021	6,219,428	334,812	339,266	513,025	543,265	598,915	671,472	811,190	833,706	960,304
יתרת התביעות התלויות	366,216	201,991	38,407	33,190	9,098	7,805	28,480	18,750	9,458	7,624
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת נזק 2011										
סך כל התביעות התלויות בענפי רכוש ואחרים ליום 31 בדצמבר 2021	29,297									
	395,513									

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה בכדי לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

ליום 31 בדצמבר 2021

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה								פוליסות ללא מרכיב חיסכון
משנת 2004								סיכון הנמכר כפוליסה בודדת
שאינו תלוי תשואה								תלוי תשואה
עד שנת 1990 ⁽¹⁾								עד שנת 2003
באלפי ש"ח								סך הכל
1 לפי חשיפה ביטוחית								
התחייבויות בגין חוזי ביטוח								
קצבה ללא מקדמים מובטחים								1,132,372
קצבה עם מקדמים מובטחים								-
עד חודש מאי 2001								42,723,281
מחודש יוני 2001								31,214,674
קצבה בתשלום								9,945,514
הוני (ללא אופציה לקצבה)								11,339,461
עתודה משלימה לגמלאות ⁽²⁾								3,375,407
מרכיבי סיכון אחרים								2,767,122
סך הכל בגין חוזי ביטוח								102,497,831
התחייבויות בגין חוזי השקעה בביטוח חיים								9,870,409
סך הכל בביטוח חיים								112,368,240
התחייבות בגין חברות מנהלות של גמל שאוחדו ⁽³⁾								2,399,403
סך הכל								114,767,643
2 לפי חשיפה פיננסית								
שאינו תלוי תשואה								20,036,358
תלוי תשואה								92,331,882
סך הכל בביטוח חיים								112,368,240
התחייבות מבטיחות תשואה בגין חברות מנהלות של גמל שאוחדו ⁽³⁾								2,399,403
סך הכל								114,767,643

- (1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
- (2) העתודה המשלימה לגמלאות הכלולה בטבלה לעיל הינה בגין מרכיב גמלה נדחית. סכום נוסף בגין הצבירה הקיימת בגובה 2,119 מיליוני ש"ח, ייזקק לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה.
- (3) לפירוט נוסף ראה ביאור 35(ה)(1)(א)(3). למידע בדבר החשיפה הפיננסית בגין קופת גמל בר א' קרן גמולים, שהחברה ערבה לתשואה מינימלית לעמיתיה, ראה ביאור 35(ד)(1)(ג).

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020

- (1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
- (2) העתודה המשלימה לגמלאות הכלולה בטבלה לעיל הינה בגין מרכיב גמלה נדחית. סכום נוסף בגין הצבירה הקיימת בגובה 1,939 מיליוני ש"ח, יזקק לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראה ביאור 35(ה)(1)(א)(3).
- (3) למידע בדבר החשיפה הפיננסית בגין קופת גמל בר א' קרן גמולים, שהחברה ערבה לתשואה מינימלית לעמיתיה, ראה ביאור 35(ד)(1)(ג).

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה מסנת 2004	פוליסות ללא מרכיב חיסכון סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		פוליסות ללא מרכיב חיסכון פוליסות ללא מרכיב חיסכון		פוליסות ללא מרכיב חיסכון פוליסות ללא מרכיב חיסכון		סך הכל
שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סך הכל	עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	
17,901	11,422	-	-	29,323	-	-	פרמיות ברוטו:
130,366	1,392,692	(642)	-	5,051,142	-	-	מסורת/מעורב
18,271	203,059	(5)	61,375	1,306,601	699,893	324,008	מרכיב החיסכון
166,538	1,607,173	(647)	61,375	6,387,066	699,893	3,852,734	אחר
-	-	-	-	6,030,006	-	-	סך הכל
440,671	942,660	2,700	-	1,699,307	313,276	6,030,006	תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח ⁽²⁾
1,329,516	8,708,602	(5,662)	64,711	17,425,907	6,904,765	6,030,006	מרווח פיננסי כולל דמי ניהול ⁽³⁾
-	-	(2,371)	-	705,038	707,409	6,030,006	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
329,794	796,738	7,491	6,802	940,088	(186,649)	6,030,006	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ⁽⁴⁾
117,878	13,364	38	7,210	166,706	14,062	6,030,006	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
447,672	810,102	7,529	14,012	1,106,794	(172,587)	6,030,006	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
-	-	-	-	27,861	-	6,030,006	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
-	-	-	-	8,174	-	6,030,006	רווח מפנסיה וגמל
-	-	-	-	36,035	-	6,030,006	רווח כולל אחר מפנסיה וגמל
-	-	-	-	967,949	-	6,030,006	סך כל הרווח הכולל מפנסיה וגמל
-	-	-	-	1,142,829	-	6,030,006	סך כל הרווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
7	338	-	116,136	384,822	268,341	6,030,006	סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
388	4,412	-	-	1,215,610	1,210,810	6,030,006	פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש
-	-	-	-	5,993,133	5,993,133	6,030,006	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
-	-	-	-	957,428	957,428	6,030,006	פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
-	-	-	-	1,975,385	1,348,006	6,030,006	העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾
41,075	586,304	-	-	1,975,385	1,348,006	6,030,006	העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

2. לא כולל פרמיות בגין חוזי השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,125 אלפי ש"ח.

3. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזקיפה לחיסכון במערכות החברה.

4. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מהשקעות בגין חוזי השקעה.

5. לא כולל ניזוד פנימי.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה							באלפי ש"ח
פוליסות ללא מרכיב חיסכון סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			משנת 2004				
סך הכל	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾	
31,438	-	-	-	-	13,995	17,443	פרמיות ברוטו:
4,412,110	-	-	2,934,263	231	1,345,263	132,353	מסורתית/מעורב
1,287,602	68,793	644,906	327,872	116	220,685	25,230	מרכיב החיסכון
5,731,150	68,793	644,906	3,262,135	347	1,579,943	175,026	אחר
סך הכל							
1,584,017	-	-	1,584,017	-	-	-	תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח ⁽²⁾
981,051	-	-	257,155	(343)	524,728	199,511	מרווח פיננסי כולל דמי ניהול ⁽³⁾
9,601,852	53,736	363,848	4,355,948	348	4,231,139	596,833	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
157,974	-	-	157,919	55	-	-	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ⁽⁴⁾
269,711	(8,159)	(51,958)	(176,015)	(230)	184,848	321,225	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
96,136	4,306	7,998	7,661	23	7,878	68,270	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
365,847	(3,853)	(43,960)	(168,354)	(207)	192,726	389,495	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
2,444							רווח מפנסיה וגמל
1,532							רווח כולל אחר מפנסיה וגמל
3,976							סך כל הרווח הכולל מפנסיה וגמל
272,155							סך כל הרווח מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
369,823							סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
272,594	-	113,003	159,044	-	528	19	פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש
634,422	-	-	631,109	-	3,291	22	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
1,539,927	-	-	1,539,927	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
240,448	-	-	240,448	-	-	-	העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾
1,401,796	-	-	922,887	-	428,466	50,443	העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.

2. לא כולל פרמיות בגין חוזי השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,018 אלפי ש"ח.

3. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזקיפה לחיסכון במערכות החברה.

4. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מהשקעות בגין חוזי השקעה.

5. לא כולל ניוד פנימי.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה						
פוליסות ללא מרכיב חיסכון			משנת 2004			
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			שאינו תלוי			
סך הכל	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ¹
פרימיות ברוטו:						
41,610	-	-	-	-	16,376	25,234
מסורתי/מעורב						
4,636,552	-	-	3,114,085	798	1,376,642	145,027
מרכיב החיסכון						
1,307,830	79,665	628,532	337,541	317	231,035	30,740
אחר						
5,985,992	79,665	628,532	3,451,626	1,115	1,624,053	201,001
סך הכל						
1,185,345	-	-	1,185,345	-	-	-
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח ²						
1,281,060	-	-	236,916	1,464	708,942	333,738
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול ³						
14,138,995	35,339	318,547	5,648,118	(70)	6,990,898	1,146,163
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו						
217,270	-	-	217,261	9	-	-
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ⁴						
150,121	42,215	8,813	(113,951)	2,104	70,218	140,722
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים						
56,488	3,445	4,539	3,892	398	2,443	41,771
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים						
206,609	45,660	13,352	(110,059)	2,502	72,661	182,493
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים						
11,537						
רווח מפנסיה וגמל						
5,263						
רווח כולל אחר מפנסיה וגמל						
16,800						
סך כל הרווח הכולל מפנסיה וגמל						
161,658						
סך כל הרווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח						
223,409						
סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח						
349,137	-	97,580	250,608	-	922	27
פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש						
702,905	-	-	699,156	-	3,526	223
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח						
1,105,427	-	-	1,105,427	-	-	-
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה						
377,730	-	-	377,730	-	-	-
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁵						
961,860	-	-	566,966	-	360,051	34,843
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁵						

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.

2. לא כולל פרמיות בגין חוזי השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,238 אלפי ש"ח.

3. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזקיפה לחיסכון במערכות החברה.

4. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מהשקעות בגין חוזי השקעה.

5. לא כולל ניווד פנימי.

ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח

1. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז **		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,141,172	-	-	717	1,140,455	תלוי תשואה
2,747,427	29,646	616,022	528,159	1,573,600	אחר
3,888,599	29,646	616,022	528,876	2,714,055	סך הכל התחייבויות ביטוחיות

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז **		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
995,436	-	-	975	994,461	תלוי תשואה
2,783,448	14,443	555,278	839,768	1,373,959	אחר
3,778,884	14,443	555,278	840,743	2,368,420	סך הכל התחייבויות ביטוחיות

2. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז **		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
721,723	-	(*47,085	433,173	241,465	עתודה לתביעות בתשלום
3,166,876	29,646	(*568,937	95,703	2,472,590	מרכיבי סיכון אחרים
3,888,599	29,646	616,022	528,876	2,714,055	סך הכל התחייבויות ביטוחיות

הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח מחלות ואשפוז לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז **		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
879,366	-	(*40,215	637,601	201,550	עתודה לתביעות בתשלום
2,899,517	14,443	(*515,063	203,142	2,166,870	מרכיבי סיכון אחרים
3,778,884	14,443	555,278	840,743	2,368,420	סך הכל התחייבויות ביטוחיות

(* סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח מחלות ואשפוז לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,407,792	⁽¹⁾ 46,896	⁽¹⁾ 1,061,510	34,909	264,477	פרמיות ברוטו
1,049,595	36,181	516,716	68,385	428,313	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
178,670	(12,543)	75,533	42,531	73,149	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
13,955	(1,033)	14,892	11	85	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
192,625	(13,576)	90,425	42,542	73,234	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
167,024		⁽²⁾ 163,877		3,147	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 989,240 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 119,166 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,292,743	⁽¹⁾ 15,497	⁽¹⁾ 969,472	40,522	267,251	פרמיות ברוטו
619,989	4,583	407,063	166,853	41,490	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
279,932	(1,783)	83,690	(40,466)	238,491	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(104,511)	732	(5,035)	(48,414)	(51,794)	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
175,421	(1,051)	78,655	(88,880)	186,697	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
198,799		⁽²⁾ 196,683		2,117	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 892,306 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 92,663 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ליום 31 בדצמבר 2019

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,329,493	⁽¹⁾ 110,918	⁽¹⁾ 873,322	78,832	266,421	פרמיות ברוטו
1,726,812	48,948	454,596	425,447	797,821	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
(526,853)	10,696	14,890	(124,753)	(427,686)	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
74,376	2,800	20,563	29,247	21,766	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
(452,477)	13,496	35,453	(95,506)	(405,920)	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
197,414		⁽²⁾ 177,138		20,276	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 788,547 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 195,694 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ביאור 22: תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וביטוח בריאות

ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

נכסי ביטוח משנה בביטוח בריאות	ביטוח בריאות	סך הכל	חוזי השקעה	חוזי ביטוח	באלפי ש"ח
603,797	4,143,495	92,760,571	5,224,752	87,535,819	יתרה ליום 1 בינואר, 2020
9,824	140,472	4,695,598	276,950	4,418,648	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה ⁽²⁾
-	214,534	6,140,424	1,586,035	4,554,389	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות ⁽³⁾
-	-	(796,107)	(34,495)	(761,612)	קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(1,216)	(5,414,391)	464,322	(5,878,713)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(4,176)	(21,193)	(102,678)	-	(102,678)	שינויים בגין שינוי בהנחות
(153,448)	(697,208)	853,681	(1,202,567)	2,056,248	שינויים אחרים ⁽⁴⁾
455,997	3,778,884	98,137,098	6,314,997	91,822,101	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2020
18,382	246,576	12,350,850	889,020	11,461,830	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה ⁽²⁾
-	220,261	11,217,047	6,032,130	5,184,917	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות ⁽³⁾
-	-	(1,261,421)	(52,806)	(1,208,615)	קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(638)	(4,778,508)	(913,529)	(3,864,979)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(51)	2,827	(16,527)	-	(16,527)	שינויים בגין שינוי בהנחות
(172,798)	(359,310)	(880,896)	-	(880,896)	שינויים אחרים ⁽⁴⁾
301,530	3,888,599	114,767,643	12,269,812	102,497,831	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2021

(*) ראה ביאור 35(ה)(1)(א), סעיף ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות.

- נגזר מהניסיון שנצבר בדבר עלות ושכיחות התביעות והשפעתן על התוצאות הצפויות.
- סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה בגין הפרמיות לחיסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.
- פרמיה זו כוללת את הפרמיה לחיסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה בניכוי דמי ניהול הנגבים כשיעור מהפרמיה ואיננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה.
- הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עתידיות, IBNR, קיצבאות בתשלום וכדומה, על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת. בנוסף, הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי הצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן לחיסכון.

ביאור 23: מיסים על הכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

מרבית החברות המאחדות (חברות ביטוח, חברות לניהול קרנות פנסיה וקופות גמל וחברות אחרות) הינן "מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות בישראל, חל מס חברות.

2. הסכמי מס ייחודיים לענף הביטוח

בין התאחדות חברות הביטוח לבין שלטונות המס קיימים הסכמים ענפיים (להלן: "הסכמי המס") המתחדשים ומתעדכנים מדי שנה, המסדירים את הטיפול בסוגיות מס ייחודיות לענף. הסכמי המס מתייחסים בין היתר לנושאים הבאים:

א. הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים, בגין שנות חיתום עד וכולל 2014, יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים ובגין שנות חיתום 2015 עד וכולל 2020 על פני עשר שנים. הוצאות כאמור המתייחסות לחוזי ביטוח חיים שבוטלו תותרנה בניכוי בשנת הביטול. הוצאות רכישה של חוזי פנסיה וגמל (כהגדרתן בהסכם) בגין שנות חיתום 2015 עד וכולל 2020 יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני 10 שנים או בהתאם לפריסתם בספרים, על פי בחירת החברה. לא תותר הקדמת הוצאה בגין חוזי פנסיה וגמל שבוטלו.

ב. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים. ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בכלל ביטוח (להלן: "הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעויות הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.

ג. אופן מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

ד. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות - יבוצע תאום חלקי של ההפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות בתחום ביטוח כללי ובריאות, בגין כל שנת חיתום החל משנת 2013 עד שנת 2020. הסכום שתואם יוכר לצורכי מס על פני שלוש שנים החל מהשנה העוקבת לשנת התאום.

ה. ההסכם האחרון שנחתם בחודש נובמבר 2020 האריך בשלוש שנים נוספות את תוקפו של ההסכם הקודם המתייחס לשנת המס 2016, כך שיחול גם לגבי שנות המס 2017-2019 למעט בנושאים הבאים:

1. הוסכם אופן ההכרה לצורכי מס בגין הפרשות שביצעו חברות הביטוח בדוחות הכספיים בשנים 2016-2018 בגין יישום המלצות ועדת יונגורד, ואשר בוטלו, ברובן, בשנת 2019 כדלהלן:

בדוח המס של שנת 2016 יתואם 10% מהקיטון בהפרשה שנרשם בשנת 2019 ("סכום התיאום"). במידה וסכום התיאום עולה על 10% מהגידול בהפרשה בשנת 2016, יתואם בשנת 2016 10% מהגידול בהפרשה בשנת 2016 והיתרה בין סכום התיאום לסכום זה תתואם בשנת 2017 (וביחד עם סכום התיאום להלן: "סכום התיאום המצטבר"). סכום התאום המצטבר יוכר כהוצאה בשנת 2019.

2. הוסכם כי ההפרשה ל-LAT שנזקפה לעודפים, בעקבות יישום למפרע שהוחל בשנת 2020, ואשר מקורה בגין שנת 2019, תיכלל כהכנסה חייבת לצורכי מס כבר בשנת 2019 ויתרת הסכום הנובע בגין השנים עד וכולל 2018 תיכלל כהכנסה חייבת לצורכי מס בשנת 2020.

ו. מיסוי ניירות ערך סחירים ונגזרים - הוסכם כי הכנסות ו/או הוצאות מניירות ערך ידווחו לצורכי מס על בסיס מימוש. למעט החריגים הבאים:

- הפרשי הצמדה, ריבית והפחתת ניכיון בגין אג"ח סחירים ידווחו על בסיס צבירה.
- ירידת ערך שנזקפה לרווח והפסד לא תחשב כהפסד לצרכי מס אלא על בסיס מימוש.
- הכנסות ו/או הוצאות בגין נגזרים על סוגיהם השונים ידווחו על בסיס צבירה.

טרם נחתם הסכם ענפי לשנת המס 2021. ההפרשה למס בדוחות הכספיים לשנת 2021 נערכה בהתאם לעקרונות ההסכם האמור לעיל.

ב. שיעורי המס החלים על חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, ובכללם החברה, המהווה את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים, ובכללם החברה הינם:

שיעור מס כולל במוסדות כספיים	שיעור מס רווח	שיעור מס חברות	באחוזים
34.19	17.00	23.00	

המיסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה לעיל.

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

ג. מרכיבי הוצאות (הכנסות) מיסים על הכנסה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019	2020	2021	אלפי ש"ח
			הוצאות (הכנסות) מיסים שוטפים
(4,052)	229,900	440,057	בגין התקופה השוטפת
(13,491)	(18,737)	(12,467)	התאמות בגין שנים קודמות, נטו
(17,543)	211,163	427,590	
			הוצאות (הכנסות) מיסים נדחים
(41,117)	(49,899)	53,854	יצירה והיפוך של הפרשים זמניים
-	(22,336)	198	התאמות בגין שנים קודמות, נטו
(4,062)	-	-	התאמת יתרות המיסים הנדחים בעקבות שינוי במדיניות
(45,179)	(72,235)	54,052	
(62,722)	138,928	481,642	סך הכל מיסים על הכנסה

ד. מרכיבי מיסים על הכנסה בגין מרכיב רווח כולל אחר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019	2020	2021	אלפי ש"ח
(3,651)	(2,425)	592	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ
126,540	80,816	164,035	נכסים פיננסיים זמינים למכירה
(3,997)	4,176	1,545	רווחים (הפסדים) אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת
118,892	82,567	166,172	סך הטבת מס (הוצאות מס) בגין מרכיבי רווח כולל אחר

ה. התאמה בין המס התיאורטי על הרווח לפני מיסים על הכנסה לבין הוצאות המיסים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019	2020	2021	באלפי ש"ח
(200,676)	561,643	1,500,162	רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
34.19%	34.19%	34.19%	שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על חברות ביטוח
(68,607)	192,015	512,876	מס (חיסכון במס) מחושב לפי שיעור המס העיקרי של החברה תוספת (חיסכון) בחבות המס בגין:
(307)	3	61	התאמה בגין שיעור מס נמוך יותר בחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח
1,468	(671)	(4,483)	נטרול מס מחושב בגין חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
9,824	5,967	9,837	הפרשים במדידת נכסים והתחייבויות לצרכי מס ולצרכי הדוחות המותאמים
(611)	1,935	(9,499)	הפרש בגין שיעור המס המשמש לחישוב המיסים הנדחים
(3,320)	(3,099)	(3,670)	הכנסות משכר דירה פטורות ממס רווח
(13,890)	(17,723)	(19,318)	הכנסות פטורות ממס
20,286	1,574	3,085	הוצאות לא מוכרות
(3)	-	5,022	הוצאות לא מוכרות בגין תשלום מבוסס מניות (ראה ביאור 37)
(419)	-	-	ניצול הפסדים והטבות משנים קודמות בגינם לא נרשמו מיסים נדחים
(5,948)	-	-	יצירת מיסים נדחים בגין הפסדים שבגינם לא נרשמו מיסים נדחים בעבר
(13,491)	(41,073)	(12,269)	מיסים בגין שנים קודמות
12,296	-	-	הכנסות דיבידנד מחברות בנות
(62,722)	138,928	481,642	סך הכל מיסים על הכנסה
	24.74%	32.11%	שיעור מס אפקטיבי

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

ו. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים

1. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים שהוכרו

נכסי והתחייבויות מיסים נדחים מיוחסים לפריטים הבאים:

באלפי ש"ח	נכסים בלתי מוחשיים	רכוש קבוע	נדל"ן להשקעה	מכשירים פיננסיים	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	ניכויים והפסדים להעברה לצרכי מס	הטבות עובדים	חברות מוחזקות	אחרים ¹	סך הכל
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2020										
	(177,199)	(12,941)	(53,836)	(288,721)	(125,525)	110,752	29,114	(13)	66,327	(452,043)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(2,364)	(2,269)	471	46,020	7,595	12,637	2,143	(4,286)	12,288	72,235
שינויים אשר נזקפו לרווח כולל אחר	-	-	2,017	(80,872)	-	-	(4,206)	-	494	(82,567)
מיון מיסים שוטפים למיסים נדחים	-	-	12,200	-	-	(79,947)	1,651	-	(9,182)	(75,278)
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2020										
	(179,563)	(15,210)	(39,148)	(323,573)	(117,930)	43,442	28,702	(4,299)	69,927	(537,653)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	3,630	(3,143)	(23,729)	(4,291)	(12,011)	(4,806)	3,738	(801)	(12,639)	(54,052)
שינויים אשר נזקפו לרווח כולל אחר	-	-	(455)	(161,331)	-	-	(1,575)	-	(2,811)	(166,172)
מיון מיסים שוטפים למיסים נדחים	-	-	-	-	-	-	-	-	1,147	1,147
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה יתרה ליום 31 בדצמבר 2021										
	(175,933)	(18,353)	(63,332)	(489,195)	(129,941)	38,636	30,865	(5,100)	55,624	(756,730)

(1) בעיקר נובע מהפרשה לחובות מסופקים.

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

ו. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים

1. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים שהוכרו

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
3,172	3,003	נכסי מיסים נדחים
(540,825)	(759,733)	התחייבויות בגין מיסים נדחים
(537,653)	(756,730)	סך הכל

2. נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו

נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו הינם בגין הפריטים הבאים:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
38	40	הפסדים לצורך מס
11,601	11,601	הפסדי הון והפרש ריאלי מניירות ערך סחירים
11,639	11,641	סך הכל

לפי חוקי המס הקיימים בישראל, אין הגבלת זמן, על ניצול הפסדים לצורכי מס ועל ניצול ההפרשים הזמניים הניתנים לניכוי. עם זאת נכסי מיסים נדחים לא הוכרו בגין פריטים אלה, כיוון שאין זה צפוי כי תהיה בעתיד הנראה לעין הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את הטבות המס.

ז. שומות מס

שומות מס סופיות:

א. דוחות המס של חברות הקבוצה עד וכולל שנת המס 2016 נחשבות כשומות סופיות בהתאם להוראות סעיף 145 לפקודת מס הכנסה.

ב. לחברות להלן שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2017:

1. החברה.
2. כלל פנסיה וגמל בע"מ.
3. כלל ביטוח אשראי בע"מ.

ביאור 24: הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות בגין פיטורין, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות לטווח קצר וכן תשלומים מבוססי מניות.

לפרטים בדבר הטבות לאנשי מפתח ניהוליים, ראה ביאור 36.

לפרטים בדבר תשלומים מבוססי מניות, ראה ביאור 37.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		פירוט	באלפי ש"ח
2020	2021		
61,249	60,659		ערך נוכחי של מחויבויות ממומנות
24,208	23,172		ערך נוכחי של מחויבויות בלתי ממומנות
85,457	83,831	א(2)	סך ערך נוכחי של מחויבויות
37,524	40,906	א(2)	שווי הוגן של נכסי התכניות
47,933	42,925		התחייבות שהוכרה בגין תכנית הטבה מוגדרת
15,441	16,655	ג	התחייבות שהוכרה בגין הטבות אחרות לטווח ארוך
195,614	203,686		התחייבות בגין הטבות לטווח קצר *
258,988	263,266		סך הטבות לעובדים
			מוצג בסעיפים הבאים:
196,192	204,159		זכאים ויתרות זכות
62,796	59,107		התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו

(* במסגרת ההתחייבויות בגין הטבות לטווח קצר נכללו התחייבויות בגין שכר, חופשה, תגמולים ומענקים שנתיים לעובדים.

למידע בדבר סכומים המופקדים בכלל ביטוח, במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה, ראה ביאורים 17 ו-18.

א. תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הטבה מוגדרת

לקבוצה תוכניות הטבה מוגדרות בגין מופקדים סכומים בקופות גמל, בקרנות פנסיה, בפוליסות ביטוח מתאימות, ובפוליסות ביטוח שהונפקו על ידי כלל ביטוח.

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963 (להלן: "חוק פיצויי פיטורין"), בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה. חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

לפרטים בדבר הסכם קיבוצי ונספח להסכם, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים ותוכנית פרישה מרצון ראה סעיף ד' להלן.

1. הרכב נכסי התוכנית

נכסי התוכניות מורכבים כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
37	32	ביטוחי מנהלים
63	68	קופות גמל וקרנות פנסיה
100	100	

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

א. תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה - תוכניות הטבה מוגדרת (המשך)

2. התנועה בהתחייבויות (נכסים), נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות ומרכיביהן

סך ההתחייבות (הנכס), נטו שהוכרז בגין תוכנית הטבה מוגדרת		שווי הוגן של נכסי תוכנית		מחויבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת		באלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	2020	2021	
58,246	47,933	(32,148)	(37,524)	90,394	85,457	יתרה ליום 1 בינואר
						הוצאה/הכנסה שנזקפה לרווח והפסד ⁽¹⁾
9,921	8,200	-	-	9,921	8,200	עלות שירות שוטף
1,026	(1,055)	(245)	(560)	1,271	(495)	עלות שירותי עבר
1,152	1,215	(583)	(839)	1,735	2,054	עלויות/הכנסות ריבית
(250)	(159)	383	344	(633)	(503)	סילוקים
11,849	8,201	(445)	(1,055)	12,294	9,256	סך הכל הוצאה(הכנסה) שנזקפה לרווח והפסד
						הוכר ברווח כולל אחר:
-	715	-	-	-	715	הפסדים (רווחים) אקטואריים שנבעו משינויים בהנחות הדמוגרפיות
(5,269)	(1,402)	(1,984)	(254)	(3,285)	(1,148)	הפסדים (רווחים) אקטואריים שנבעו משינויים בהנחות הפיננסיות ⁽²⁾
(5,176)	(639)	-	-	(5,176)	(639)	הפסדים (רווחים) אקטואריים אחרים
(1,770)	(3,195)	(1,770)	(3,195)	-	-	התשואה בפועל בניכוי הכנסות ריבית
(12,215)	(4,521)	(3,754)	(3,449)	(8,461)	(1,072)	סך הכל הוכר ברווח כולל אחר
						תנועות נוספות
(5,221)	(3,764)	3,549	5,170	(8,770)	(8,934)	הטבות ששולמו
-	(394)	-	482	-	(876)	ניוד עובדים בקבוצת כלל החזקות
(4,726)	(4,530)	(4,726)	(4,530)	-	-	סכומים שהופקדו על ידי הקבוצה
(9,947)	(8,688)	(1,177)	1,122	(8,770)	(9,810)	סך הכל תנועות נוספות
47,933	42,925	(37,524)	(40,906)	85,457	83,831	יתרה ליום 31 בדצמבר

(*) סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

1. ההוצאות נכללות במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות בדוח רווח והפסד, ראה ביאור 32.

2. כגון ריבית היוון.

3. הנחות אקטואריות וניתוח רגישות

ההנחות האקטואריות העיקריות לתום תקופת הדיווח (לפי ממוצע משוקלל):

באחוזים			שיעור היוון ריאלי ממוצע ליום 31 בדצמבר ⁽¹⁾
2019	2020	2021	
0.52	0.93	0.69	שיעור עלויות שכר ריאליות עתידיות ⁽¹⁾
2.00-3.00	2.00-3.00	2.00-3.00	1. שיעור ההיוון מבוסס על אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה.

שינויים אפשריים באופן סביר בתאריך הדיווח לאחת מההנחות האקטואריות, בהנחה שיתר ההנחות נותרות ללא שינוי, משפיעים על המחויבות להטבה מוגדרת כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר				באלפי ש"ח
גידול באחוז אחד		קיטון באחוז אחד		
2020	2021	2020	2021	
(4,926)	(4,156)	6,346	4,808	שיעור עלויות שכר עתידיות
6,096	4,554	(4,776)	(4,054)	שיעור היוון

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

א. תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה - תוכניות הטבה מוגדרת (המשך)

4. השפעת התוכנית על תזרימי המזומנים העתידיים של הקבוצה

לפרטים בדבר ההסכם הקיבוצי, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים, ראה סעיף ד' להלן.

אומדן החברה להפקדות הצפויות בשנת 2021 בתוכנית הטבה מוגדרת ממומנת לנכסי תוכנית הינו בסך 4,678 אלפי ש"ח.

אומדן הקבוצה לאורך חיי התוכנית (לפי ממוצע משוקלל) לסוף תקופת הדיווח הינו 9.4 שנים (לשנת 2020, 7.9 שנים).

5. התשואה בפועל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019	2020	2021	באלפי ש"ח
567	2,353	4,034	התשואה בפועל על נכסי התכנית

ב. תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הפקדה מוגדרת

בקבוצה קיימות תוכניות הפקדה מוגדרת כדלקמן:

1. לגבי מרבית תשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדויות השוטפות של החברה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרו אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. בגין זה ראה גם סעיף ד' להלן.

2. הפקדות לתגמולים בישראל.

לפרטים בדבר ההסכם הקיבוצי, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים, ראה סעיף ד' להלן.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019	2020	2021	באלפי ש"ח
73,016	71,421	71,458	הסכום שהוכר כהוצאה בגין תוכניות להפקדה מוגדרת

ג. התחייבות בגין הטבות אחרות לטווח ארוך

ליום 31 בדצמבר

2020	2021	באלפי ש"ח
4,883	4,981	התחייבות בגין ימי מחלה
4,436	4,501	התחייבות בגין מענק התמדה
6,122	7,173	התחייבות בגין מענק ותק
15,441	16,655	סך הכל התחייבות שהוכרה בגין הטבות אחרות לטווח ארוך

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

ד. הסכם קיבוצי בין חברות הקבוצה לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה

בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי בין החברות הבנות של החברה, כלל חברה לביטוח בע"מ, כלל פנסיה וגמל בע"מ, כלל ביטוח אשראי בע"מ, כללביט מערכות בע"מ וכו.נ.פ. – כלל ניהול פיננסים בע"מ ("החברות") לבין ההסתדרות העובדים הכללית החדשה – ההסתדרות המעו"ף ("ההסתדרות") וועד העובדים בקבוצה ("הוועד"), המאריך את ההסכם הקיבוצי שנחתם בין הצדדים בחודש יולי 2017 בשנה נוספת, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים ותוספות אשר עיקריהם יפורטו להלן ("ההסכם"). בימים אלו נמצאות חברות הקבוצה במגעים להסכם קיבוצי חדש, לפרטים נוספים ראה סעיף 9 להלן.

1. עדכון מצבת כוח האדם בחברות – עד לסוף שנת 2021, תפחת מצבת עובדי החברות בכ-375 עובדים ומנהלים (כאשר עד ליום 1 במרס 2021, תקטן מצבת כוח האדם ב-220 עובדים ומנהלים) (להלן: "יעד הקיטון במצבת כוח האדם"). הקיטון במצבת כוח האדם יכלול גם עובדים שיפרשו במסגרת תכנית פרישה מרצון לעובדים בגיל 60 ומעלה שהוצעה על ידי החברות.
2. החל מיום 1 ביולי 2020 יועלה שכר המינימום לעובדים חודשיים ותיקים בחברה לסכומים שבין 6,750 ש"ח ל-9,250 ש"ח, בהתאם לוותק. לא תינתנה תוספות שכר נוספות בשנת 2020, למעט המשך תגמול בגין פרייון.
3. תשלום תוספות שכר לעובדים בגין השנים 2020-2021 יינתן החל בחודש אפריל 2021 ושיעורו יושפע באופן ישיר מרווחי החברה, כמפורט להלן:

- א. במשכורת חודש אפריל 2021 תינתן תוספת שכר בשיעור של 2.5% משכר הבסיס של העובדים הזכאים להעלאת שכר, חלף סכומים בגין שנים קודמות שתשלומם נדחה לשנת 2021 על פי ההסכם 2017, וללא כל תנאי נוסף.
- ב. בנוסף תקצה החברה במשכורת חודש אפריל 2021 או במועד נדחה כאמור להלן תקציב נוסף של 3% לתשלום תוספת שכר לעובדים הזכאים בגין שנת 2021 ("תקציב תוספות השכר לשנת 2021"). תנאי לתשלום התוספת האמורה הוא עמידת החברות ביעד הקיטון במצבת כוח האדם ליום 1 במרס 2021. ככל שהחברות לא יעמדו ביעד האמור יידחה תשלום תוספות השכר האמורות מהמועדים המפורטים להלן עד למועד עמידתן ביעד הקיטון העדכני לאותו מועד (וישולם רטרואקטיבית לחודש אפריל 2021).
- ג. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בסכום נמוך מ-100 מיליוני ש"ח ישולמו במשכורת חודש אפריל 2021 תוספות שכר על חשבון תקציב תוספות השכר לשנת 2021, בשיעור עליית המדד (מדד בגין) בתקופה שבין 1 ביולי 2019 ועד ליום 1 באפריל 2021 בתוספת 0.5%, אולם בכל מקרה לא פחות מ-1%. יתרת תקציב תוספות השכר לשנת 2021, ככל שתהיה, תידחה לחודש אפריל 2024. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בטווח שבין 100 מיליוני ש"ח ל-300 מיליוני ש"ח (לא כולל) ישולם כל תקציב תוספות השכר לשנת 2021 במשכורת חודש אפריל 2021.
- ד. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בסכום של 300 מיליוני ש"ח ומעלה יעמוד תקציב תוספות השכר לשנת 2021 על 4%.
- ה. ככלל, מחצית מסך תקציב תוספות השכר ישולם כתוספת אחידה ומחציתו תשולם כתוספת דיפרנציאלית לפי מנהלים.
- ו. בנוסף, החברות ימשיכו לשלם תגמול משתנה תלוי פרייון (עמלה), שתקציבו לא יפחת משיעור של 1% מסך שכר הבסיס לצורך חישוב תקציב תוספות השכר לשנת 2021.
4. הסיכום בנוגע לתשלום שנתי מיוחד מההסכם 2017 יחול גם לגבי שנת 2021. ככל שהרווח השנתי של החברה לא יפחת מ-210 מיליוני ש"ח, ישולם לעובדים תשלום שנתי מיוחד (ללא הפרשות סוציאליות), בשיעור של בין 1.4% מעלות השכר השנתית של העובדים שההסכם הקיבוצי חל עליהם (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-210 מיליוני ש"ח), עד לשיעור מכסימלי של 3% מעלות השכר השנתית האמורה (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-400 מיליוני ש"ח).
- בנוסף, במקרה בו הרווח השנתי של החברה יהיה לפחות 300 מיליוני ש"ח, ישולם לעובדים תשלום נוסף (ללא הפרשות סוציאליות), בשיעור משתנה (בהתאם לתוצאות), של בין 0.5% (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-300 מיליוני ש"ח) ל-1% (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-400 מיליוני ש"ח), מעלות השכר השנתית של העובדים שההסכם הקיבוצי חל עליהם. תשלום זה יוענק לחלק מן העובדים הזכאים לו בדרך של הקצאת אופציות למניות החברה.
- לפרטים אודות תוכנית האופציות, ראו ביאור 37.
5. הסיכומים מההסכם 2017 בנוגע להגדלת השתתפות בגין ארוחות, השתתפות בתשלום קייטנות, מענק וותק, מענק התמדה והצטיינות לעובדים שהצטרפו לחברה לאחר נובמבר 2012 והפקדות מעסיק לתגמולים יחולו גם בשנת 2021.
6. תקציב הרווחה לשנת 2021 יעמוד על סך של כ-17.5 מיליוני ש"ח.
7. יישמר שקט תעשייתי בכל תקופת ההסכם. כמו כן, ההסכם מהווה מיצוי טענות ותביעות של כל תביעות הצדדים לתקופת תוקפו של ההסכם.
8. מעבר לאמור לעיל, החברות רשמו הוצאה חד פעמית בשנת 2019 ובשנת 2020, בגין תוכנית פרישה מרצון שהוצעה לעובדים מגיל 60 ומעלה, בסך של כ-6.5 מיליוני ש"ח וכ-10.2 מיליוני ש"ח בהתאמה.
9. הקבוצה נמצאת במגעים מתקדמים עם הוועד להסכם קיבוצי חדש. עלויות הוצאות כח אדם ורווחה שנכללו בדוח הכספי, מבוססות על עקרונות ההסכם הקיבוצי הקודם ועל הערכות הקבוצה לגבי התאמות שיכללו בהסכם לגבי שנת 2021. במסגרת זאת כללה הקבוצה בדוחות הכספיים עלויות שכר משתנות ותוספת רווחה מיוחדת בסך של כ-60 מ"ח לאור תוצאות החברה בשנת 2021. להערכת החברה, פרט לאמור לעיל, לשינויים ולתוספות בהסכם לא צפויות השפעה מהותית על עלויות הוצאות כח אדם החל משנת 2022 וזאת ביחס להסכם הקיבוצי הקודם. כאמור לעיל, העלויות הינם הערכות והעלויות בפועל בהתאם להסכם הסופי עשויות להיות שונות וזאת כחלק מהשלמת המשא ומתן בין הצדדים.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות

ליום 31 בדצמבר				
שווי הוגן ⁽²⁾		ערך בספרים		
2020	2021	2020	2021	באלפי ש"ח
				התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת ^(*)
4,721,194	5,069,938	4,399,921	4,741,021	כתבי התחייבות
113,169	-	111,938	-	הלוואות מתאגידים בנקאיים
4,834,363	5,069,938	4,511,859	4,741,021	סך הכל התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת
				התחייבויות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
				התחייבויות בשל מכשירים פיננסיים נגזרים ומכירה בחסר
415,103	192,266	415,103	192,266	חוזים עתידיים
616	21,008	616	21,008	עסקאות החלפת ריבית מט"ח (SWAP)
3,449	1,082	3,449	1,082	אופציות על מניות
18,774	14,899	18,774	14,899	אופציות בחו"ל
24,423	-	24,423	-	מכירה בחסר
-	1,257,145	-	1,257,145	התחייבויות לרכישה חוזרת (REPO)
462,365	1,486,400	462,365	1,486,400	סך הכל התחייבויות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ⁽¹⁾
5,296,728	6,556,338	4,974,224	6,227,421	סך הכל התחייבויות פיננסיות
295,326	271,911	295,326	271,911	(1) מזה בגין התחייבויות תלויות תשואה

(1) מזה בגין התחייבויות תלויות תשואה

(2) לרבות קירוב לשווי הוגן, כאשר הפער אינו מהותי. למידע נוסף לעניין מדידת שווי הוגן, ראה סעיף ה' להלן.

מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בביאור 35(ד).

(*) לפרטים נוספים ראה סעיף ב' להלן.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים – הרכב ליום 31 בדצמבר^ג

שיעור ריבית שנתית										ערך בספרים				שווי הוגן				
אפקטיבית		נקובה		סוג ריבית	תנאי הצמדה	סוג הון ^(א)	מדיע נוסף	מס' תעודת התחייבות	סחיר/לא סחיר	רמה בהיררכיה שווי הוגן ^(ב)	מועד פדיון מוקדם ^(ד)	שיעור ריבית ששימש לחישוב שווי הוגן	סכום מקורי שהונפק	2021	2020	2021	2020	
%		%		ריבית	צמוד מדד	משני נחות	(1)	א'	סחיר	שווי הוגן ^(ב)		%	400,000	-	22,116	-	23,128	
2.40		2.40		קבועה	לא צמוד	שלישוני מורכב	(2)	הלוואה מבנק בעל עניין	לא סחיר	2	לא רלוונטי	-	111,938	-	111,938	-	113,169	
2.97-4.35		3.75		קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ג'	סחיר	1	לא רלוונטי	-	774,701	-	82,483	-	85,109	
2.39-2.45		2.32		קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ז'	סחיר	1	דצמבר 2023	-	364,846	-	266,997	363,376	290,255	
2.98-4.31		4.14		קבועה	לא צמוד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ח'	סחיר	1	דצמבר 2022	-	469,388	-	264,130	470,722	273,085	
2.51-3.84		2.48		קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ט'	סחיר	1	יולי 2025	-	423,486	-	427,755	416,155	498,909	
3.38-4.61		3.92		קבועה	לא צמוד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה י'	סחיר	1	יולי 2024	-	959,854	-	954,375	952,424	1,052,384	
2.42-2.79		2.64		קבועה	לא צמוד	רובד 2	(3)	תעודת התחייבות סדרה יא'	סחיר	1	מרס 2030	-	1,636,172	-	1,641,589	1,642,195	1,703,255	
2.66-2.67		2.50		קבועה	לא צמוד	רובד 2	(3)	תעודת התחייבות סדרה יב'	סחיר	1	מרס 2032	-	734,877	-	724,905	-	733,628	
4.53		4.53		קבועה	צמוד מדד	רובד 1	(5)	מכשיר הון	לא סחיר	2	אוקטובר 2030	4.50	450,000	4.50	461,270	450,450	518,422	
													6,325,262		4,741,021	4,511,859	5,069,938	
																		4,834,363
																		סך הכל כתבי התחייבויות

(א) לעניין הכללת כתבי התחייבות נדחים בחישוב ההון המוכר ראה **ביאור 16(ה)**.

(ב) להגדרת הרמות בהיררכיה, ראה **ביאור 2(ה)(3)**.

(ג) לכל כתבי התחייבות הגורם המנפיק הינו כללביט מימון, למעט הלוואה מבנק בעל עניין ומכשיר הון, בהם הגורם המנפיק הינו כלל ביטוח.

(ד) לפרטים נוספים ראה סעיף 3(י)(1) להלן.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

1. תעודות ההתחייבות (סדרה א') הונפקו בחודש מאי 2006, הקרן נפרעה ב-11 תשלומים שנתיים שווים בכל אחת מהשנים 2011 עד 2021. הריבית שולמה ב-15 תשלומים שנתיים, ביום 1 ביוני של כל שנה קלנדרית החל משנת 2007 ועד למועד פירעון הסופי בשנת 2021. תעודות ההתחייבות נפרעו במלואן ביום 1 ביוני 2021, בהתאם לתנאיהן.
2. הלוואה מתאגיד בנקאי מחודש מרס 2015, בסך של כ-112 מיליוני ש"ח, בריבית שנתית בשיעור של פריים + 0.8% (ובמקביל בוצעה עסקת החלפת הריבית המשתנה לריבית קבועה, לתקופה של 6 שנים, באופן שהריבית קבועה לריבית בשיעור של 3.48%). ההלוואה נפרעה במלואה בפירעון מוקדם ביום 16 במרס 2021, בהתאם לתנאיה.
3. א. תעודות התחייבות (סדרה ג') הונפקו בחודש יולי 2010, והסדרה הורחבה בחודשים יוני 2011 ודצמבר 2012 במסגרת הקצאות פרטיות ובמאי 2013 במסגרת החלפה. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יא', בדרך של הרחבת סדרה, ראה ז' להלן. תעודות ההתחייבות נפרעו במלואן בפירעון מוקדם ביום 1 באוגוסט 2021, בהתאם לתנאיהן.
- ב. תעודות התחייבות (סדרה ז') הונפקו בחודש יולי 2014 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, בדצמבר 2026, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 30 ביוני ו-31 בדצמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2014 עד 2026. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה, ראה סעיף ט' להלן.
- ג. תעודות התחייבות (סדרה ח') הונפקו בחודש יולי 2014 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, בדצמבר 2025, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 30 ביוני ו-31 בדצמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2014 עד 2025. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה, ראה סעיף ט' להלן.
- ד. תעודות התחייבות (סדרה ט') הונפקו בחודש יולי 2015 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, ביולי 2028, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 בינואר ו-31 ביולי של כל שנה קלנדרית בין השנים 2016 עד 2028.
- ה. תעודות התחייבות (סדרה י') הונפקו בחודש יולי 2015 והסדרה הורחבה באפריל 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, ביולי 2027, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 בינואר ו-31 ביולי של כל שנה קלנדרית בין השנים 2016 עד 2027.
- ו. תעודות התחייבות (סדרה יא') הונפקו בחודש ספטמבר 2019 והסדרה הורחבה בדצמבר 2019 כמפורט בסעיף ז' להלן. הקרן נפרעת בתשלום אחד, במרס 2033, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2020 עד 2032 וביום 31 במרס 2033.
- ז. בחודש דצמבר 2019, הוחלפו 698 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ג' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת 806 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יא', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יא' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רובד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ג' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.
- תנאי כתבי התחייבות סדרה ג', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יא' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2019 בסך של כ-65 מיליוני ש"ח.
- ח. תעודות התחייבות (סדרה יב') הונפקו בחודש אוגוסט 2021 בסכום של 400 מיליוני ש"ח ע.נ. והסדרה הורחבה בדצמבר 2021 כמפורט בסעיף ט' להלן. הקרן נפרעת בתשלום אחד ביום 31 במרס 2035, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י(1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2022 עד 2034 וביום 31 במרס 2035.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

3. (המשך)

ט. בחודש דצמבר 2021, הוחלפו כ-103 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ז' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-117 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. בנוסף הוחלפו באותו מועד כ-206 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ח' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-218 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יב' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רובד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ז' וסדרה ח' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.

תנאי כתבי התחייבות סדרה ז' ותנאי כתבי התחייבות סדרה ח', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יב' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2021 בסך של כ-17 מיליוני ש"ח, אשר נכללו בדוח על הרווח והפסד בסעיף הוצאות מימון.

י. תנאים נוספים של תעודות ההתחייבות

1. הזכות לפידיון מוקדם

א. כללביט מימון תהיה רשאית, ללא מתן זכות בחירה למחזיקים בתעודות ההתחייבות ו/או לנאמן, לפדות את תעודות ההתחייבות בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, וזאת בהתקיים התנאים הבאים ואישור הממונה (במידה ונדרש):

המועד הראשון בו תהא כללביט מימון רשאית לפרוע בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, את תעודות ההתחייבות (להלן, ביחס לכל סדרה: "המועד הראשון לפידיון מוקדם"):

סדרה ז' - ביום 31 בדצמבר 2023;

סדרה ח' - ביום 31 בדצמבר 2022;

סדרה ט' - ביום 31 ביולי 2025;

סדרה י' - ביום 31 ביולי 2024;

לאחר המועד הראשון לפידיון מוקדם, קיימת זכות לפדיון מוקדם במועד כל תשלום ריבית, ביחס לכל תעודת התחייבות מהסדרה הרלוונטית.

סדרה יא' - ביום 31 במרס 2027;

סדרה יב' - ביום 31 במרס 2030;

לאחר מועד זה כללביט מימון תהיה רשאית לפרוע את תעודות ההתחייבות בפדיון מוקדם, מלא או חלקי, בכל מועד. תדירות הפדיונות המוקדמים לא תעלה על פדיון אחד לרבעון. ככל שפדיון מוקדם יבוצע החל מהמועד הראשון לפדיון מוקדם ועד ל-3 שנים לפני מועד פירעון הקרן, תשלום בגין פדיון מוקדם למחזיקי תעודות ההתחייבות יעמוד על הגבוה מבין: א. שווי שוק. ב. הערך בספרים ג. הערך לפי היוון בתשואת אגח ממשלתית בתוספת ריבית של 0.8%.

ככל שלא תנוצל הזכות לפדיון מוקדם של מלוא אגרות החוב אזי ממועד תשלום הריבית בגין אגרות החוב אשר יהיה 3 שנים לפני מועד פירעון הקרן תשולם תוספת ריבית למחזיקי תעודות ההתחייבות הרלוונטיות על הריבית אותה נושאות תעודות ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה, בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ביחס לתעודות ההתחייבות מהסדרה הרלוונטית.

מרווח הסיכון המקורי הינו כדלקמן:

סדרה ז' - 1.35%;

סדרה ח' - 1.05%;

סדרה ט' - 1.83%;

סדרה י' - 1.76%;

סדרה יא' - 1.69%;

סדרה יב' - 1.52%;

ב. הסכום המינימאלי לביצוע פדיון מוקדם, לגבי כל אחת מסדרות תעודות ההתחייבות הינו 25 מיליוני ש"ח ע.נ. תעודות ההתחייבות מהסדרה הרלוונטית פרט לסדרות יא' ויב' בהן הסכום עומד על 1 מיליון ש"ח ע.נ. אגרות חוב.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

3. (המשך)

י. תנאים נוספים של תעודות ההתחייבות (המשך)

1. הזכות לפידיון מוקדם (המשך)

ג. תנאי לפידיון מוקדם הוא:

- (1) ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י' קבלת אישור מראש של הממונה ובתנאים שיקבע. ככלל, פדיון מוקדם יתאפשר במידה שההון העצמי של כלל ביטוח לאחר הפדיון המוקדם, יעלה על 120% מההון העצמי המינימאלי הנדרש ממנה על פי תקנות ההון. ראה ח(3) להלן.
- (2) ביחס לסדרה יא' וסדרה יב' קבלת אישור מראש של הממונה ובתנאים שיקבע. ככלל, פדיון מוקדם יתאפשר אם ההון הכלכלי של כלל ביטוח לאחר הפדיון המוקדם, יעלה על הון נדרש לכומר פירעון (SCR) כמשמעות המונח בחוזר משטר כומר פירעון כלכלי.
- (3) בנוסף, ביחס לכל הסדרות ניתן לבצע פדיון מוקדם גם אם במקביל תנפיק החברה מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה.

2. דחיית תשלומי קרן ו/או ריבית בהתקיים נסיבות משהות

בהתקיים אחת מהנסיבות המשהות, המפורטות להלן, ידחו תשלום קרן ו/או תשלומי ריבית, לפי העניין, בגין תעודות ההתחייבות:

א. ביחס לדחיית תשלומי ריבית בלבד - היעדר רווחים ראויים לחלוקה של כלל ביטוח, כמשמעם בחוק החברות, וזאת על פי הדוחות הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) שקדמו למועד פירעון הריבית הרלוונטי.

ביחס לדחיית תשלום קרן ו/או תשלומי ריבית:

ב. ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י' סכום ההון העצמי המוכר של כלל ביטוח ירד אל מתחת להון המינימאלי הנדרש ממנה (ראה ח(3) להלן), זאת על פי הדוחות הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) שקדמו למועד פירעון הריבית ו/או הקרן הרלוונטי, וכלל ביטוח לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פירסום הדוח (כהגדרת מונח זה בהנחיית הממונה בדבר "הרכב הון עצמי מוכר של מבטח מחודש אוגוסט 2011").

ביחס לסדרות יא' ויב' - על פי הדוח הכספי האחרון של כלל ביטוח שפורסם טרם מועד התשלום, ההון העצמי של כלל ביטוח נמוך מהון נדרש ממנה לנסיבות משהות כמשמעות המונח בחוזר משטר כומר פירעון כלכלי, וכלל ביטוח לא ביצעה השלמת הון (כמשמעות המונח בחוזר משטר כומר פירעון כלכלי) נכון למועד פירסום הדוח הכספי.

ג. דירקטוריון כלל ביטוח הורה על דחיית תשלום קרן ו/או ריבית, אם קבע כי יש חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון הנדרש ממנה, (כאמור בסעיף ב' לעיל, לפי העניין), או לפרוע במועדן התחייבויות שדרגת הקדימות שלהן גבוהה מזו של תעודות ההתחייבות, ובלבד שהתקבל לכך אישור הממונה מראש.

ד. ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י' - הממונה הורה על דחיית תשלום קרן ו/או ריבית עקב פגיעה משמעותית בהון העצמי המוכר של כלל ביטוח, או אם ראה חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון הנדרש ממנה (ראה ח(3) להלן).

ביחס לסדרות יא' ויב' - הממונה הורה על דחיית תשלום ריבית ו/או קרן אם ראה כי יש פגיעה ביחס כומר פירעון או כי קיים חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון נדרש לכומר פירעון (כמשמעות המונח בחוזר משטר כומר פירעון כלכלי).

ה. סכומי קרן ו/או ריבית שנדחו כאמור לעיל, יצברו הפרשי הצמדה, ככל שהקרן המקורית הינה צמודה, החל ממועד הדחייה ועד ליום התשלום בפועל לפי המדד הידוע במועד התשלום בפועל, וכן ריבית החל ממועד הדחייה ועד למועד התשלום בפועל.

בשיעור הריבית הנקובה בתנאי תעודות ההתחייבות במועד הדחייה.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

3. (המשך)

י. תנאים נוספים של תעודות ההתחייבות (המשך)

3. עמדת ממונה "הגדרת הון מוכר והון נדרש במכשירי הון מורכב"

לאור כניסתו לתוקף של משטר כושר פירעון כלכלי (ראה [ביאור 16\(ה\)](#) לעיל), בחודש מרס 2018 פירסמה רשות שוק ההון, עמדה לפיה הפרשנות הראויה למונחים "הון נדרש" ו"הון מוכר", הקיימים במכשירי הון מורכב שהונפקו על ידי חברות ביטוח שקיבלו את אישור הממונה בדבר ביצוע ביקורת על יישום משטר כושר פירעון כלכלי, לעניין נסיבות משהות, תהיה כדלקמן:

המונח "הון נדרש" (לרבות מונחים דומים) יפורש בהתאם להגדרת המונח "סף הון מינימאלי (MCR)" בגבול העליון (45%-מ-SCR), כשהוא מחושב ללא ההוראות בתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות, והמונח "הון עצמי" (לרבות מונחים דומים) יפורש בהתאם להגדרת המונח "הון עצמי" במשטר כושר פירעון כלכלי.

לאור האמור, ההוראות הרלוונטיות בכתבי ההתחייבות שהונפקו, עד למועד כניסתו לתוקף של משטר כושר פירעון כלכלי (ז', ח', ט' ו-י'), יפורשו בהתאם לנייר העמדה האמור.

יא. בהתאם לתיקון להסכם בין כללביט מימון לבין כלל ביטוח מחודש אוגוסט 2019 (להלן: "תיקון ההסכם"):

1. הפיקדונות שיפקדו בכלל ביטוח מתמורת הנפקות של כתבי התחייבות ו/או כתבי אופציה לתעודות התחייבות (לרבות ממימוש כתבי אופציה כאמור), שיופקו לאחר מועד תיקון ההסכם, ואשר יחשבו כהון רובד 2 של כלל ביטוח, והתחייבותה של כלל ביטוח למלא אחר תנאיהם של תעודות ההתחייבות האמורות, יהיו בעלי מעמד כדלהלן:

- בעלי מעמד שווה למכשירי הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב שהונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון עד למועד תיקון ההסכם.
- בעלי מעמד שווה לרכיבים ומכשירים שיכללו בהון רובד 2 של כלל ביטוח אשר יונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון החל ממועד תיקון ההסכם.
- בעלי מעמד קודם לרכיבים ומכשירים שיכללו בהון רובד 1 של כלל ביטוח אשר יונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון.
- בעלי מעמד נדחה ליתר התחייבויותיה של כלל ביטוח כלפי נושיה.

2. הפיקדונות שהופקדו בכלל ביטוח מתמורת הנפקות של כתבי התחייבות שהוכרו כהון משני מורכב של כלל ביטוח, והתחייבותה של כלל ביטוח למלא אחר תנאיהם של תעודות ההתחייבות האמורות, הינם בעלי מעמד שווה לכתבי התחייבות נדחים שהונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון מסוג הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב; ובעלי מעמד נדחה ליתר התחייבויותיה של כלל ביטוח כלפי נושיה.

4. יתרת כתבי ההתחייבות הנה בניכוי הוצאות הנפקה בסך של כ-20 מיליוני ש"ח המופחתים לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

5. בחודש אוקטובר 2020 הנפיקה החברה לכלל החזקות שטר הון המהווה מכשיר הון רובד 1 נוסף בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, בסכום של 450 מיליוני ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן ונושא ריבית שנתית בשיעור של 4.53%, אשר תשולם לבעלת שטר ההון (כלל החזקות) בתשלומים שנתיים, ביום 31 באוקטובר של כל אחת מהשנים 2021 ועד למועד הפירעון הסופי של שטר ההון. סכום שטר ההון עומד לפירעון (קרן בלבד) בתשלום אחד, אשר ישולם כעבור 49 שנים, אלא אם כן החברה מימשה את זכותה לפדות את סכום שטר ההון בפדיון מוקדם כמפורט להלן.

תנאים נוספים של שטר ההון

א. הזכות לפידיון מוקדם

החברה תהא רשאית לפרוע את סכום שטר ההון בפדיון מוקדם, מלא או חלקי, בכל מועד החל מיום 31 באוקטובר, 2030, בכפוף לקבלת אישורו מראש של הממונה.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

5. (המשך)

ב. דחיית תשלומי קרן ו/או ריבית בהתקיים נסיבות משהות

תנאים נוספים של שטר ההון (המשך)

- החברה תהיה רשאית לבטל תשלום ריבית ולדחות תשלום סכום שטר ההון (קרן), מבלי שהדבר יפגע בזכות החברה לשלם תשלומים אחרים ברמת קדימות גבוהה יותר, וזאת במקרים הבאים ("נסיבות משהות"):
1. לגבי תשלום ריבית, על פי הדוח הכספי האחרון של החברה שפורסם טרם מועד התשלום, לחברה אין רווחים ראויים לחלוקה.
 2. על פי הדוח הכספי האחרון של החברה שפורסם טרם מועד התשלום, ההון העצמי המוכר של החברה נמוך מ-SCR;
 3. דירקטוריון החברה הורה על אי תשלום ריבית או על דחיית תשלום סכום שטר ההון (קרן), אם ראה כי יש חשש ממשי קרוב ליכולתה של החברה לעמוד ב-SCR, או לפרוע במועדן התחייבויות שדרגת הקדימות שלהן גבוהה מזו של שטר הון זה, ובלבד שהתקבל לכך אישור מראש של הממונה;
 4. הממונה הורה על אי תשלום ריבית או על דחיית תשלום סכום שטר ההון (קרן), אם ראה כי יש פגיעה משמעותית ביחס כושר פירעון כלכלי או כי קיים חשש ממשי קרוב ליכולתה של החברה לעמוד ב-SCR.

ג. המרה של סכום שטר ההון (קרן) למניות רגילות של החברה

1. יתרת סכום שטר ההון (קרן) תומר למניות רגילות של החברה, בהתקיים אחד מאלה ("האירוע המכונן"):
- א. על פי הדוח הכספי הקודם לדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה, ההון העצמי של החברה נמוך מ-SCR, והחברה לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פירסום הדוח הכספי האחרון שלה; או
- ב. על פי הדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה, יחס כושר הפירעון הכלכלי של החברה נמוך מ-75% והחברה לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פירסום הדוח הכספי האחרון שפורסם על ידה; או
- ג. בחוות דעת או בדוח סקירה שצורפו לדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה טרם מועד תשלום סכום שטר ההון (קרן), הפנה רואה החשבון המבקר של החברה את תשומת הלב לביאורים המתארים ספקות משמעותיים הקיימים בדבר המשך קיומה של החברה כעסק חי.
2. על אף האמור לעיל, בהתקיים אירוע מכונן, תהא רשאית החברה, בהתאם לשיקול דעתה הבלעדי, להחליט על מחיקה של סכום שטר ההון (קרן) (חלף המרה של סכום שטר ההון (קרן) למניות החברה).

6. מועדי פירעון

להלן מועדי הפירעון החוזיים של כתבי ההתחייבות הנדחים*:

31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
213,604	259,574	שנה ראשונה
466,322	263,295	שנה שניה
361,274	956,393	שנה שלישית
957,332	432,947	שנה רביעית
2,513,327	2,828,812	שנה חמישית ואילך
4,511,859	4,741,021	סך הכל

(*) בהנחת פידיון מוקדם, ראה סעיף ב(3)(י) לעיל.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים (המשך)

7. תנועה בהתחייבויות הנובעות מפעילויות מימון

באלפי ש"ח	כתבי התחייבות	כתב רובד 1 התחייבות מכלל	הלוואה מתאגיד בנקאי	סך הכל כתבי התחייבות	סך הכל ויתרות זכות	ריבית לשלם בגין כתבי התחייבות נדחים והלוואות כלול בזכאים
יתרה ליום 1 בינואר 2020	3,974,027	-	111,938	4,085,965	35,214	4,121,179
שינויים כתוצאה מתדרימי מזומנים מפעילויות מימון						
תמורה מהנפקת כתבי התחייבות נדחים	-	450,000	-	450,000	-	450,000
פרעון כתבי התחייבות נדחים	(22,168)	-	-	(22,168)	-	(22,168)
ריביות ששולמו	-	-	-	-	(128,091)	(128,091)
סך הכל מזומנים שנבעו מפעילויות מימון	(22,168)	450,000	-	427,832	(128,091)	299,741
השפעת השינויים במדד	(5,443)	450	-	(4,993)	-	(4,993)
שינויים בריבית אפקטיבית	3,055	-	-	3,055	130,207	133,082
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	3,949,471	450,450	111,938	4,511,859	37,150	4,549,008
שינויים כתוצאה מתדרימי מזומנים מפעילויות מימון						
תמורה מהנפקת כתבי התחייבות נדחים	400,000	-	-	400,000	-	400,000
פירעון והחלפת כתבי התחייבות נדחים	(86,519)	-	(111,938)	(198,457)	(2,506)	(200,963)
עלויות הנפקה	(6,625)	-	-	(6,625)	-	(6,625)
ריביות ששולמו	-	-	-	-	(140,607)	(140,607)
סך הכל מזומנים שנבעו מפעילויות מימון	306,856	-	(111,938)	194,918	(143,113)	51,805
השפעת השינויים במדד	20,528	10,820	-	31,348	-	31,348
שינויים בריבית אפקטיבית	2,896	-	-	2,896	146,817	149,713
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	4,279,751	461,270	-	4,741,021	40,854	4,781,875

ג. תשקיף מדף בכללביט מימון

ביום 29 באוגוסט 2019, פירסמה כללביט מימון תשקיף מדף. תשקיף המדף מאפשר לכללביט מימון, בין היתר, להנפיק אגרות חוב (לרבות בדרך של הרחבת סדרות קיימות של אגרות חוב של כללביט מימון, ככל שתונפקנה), כתבי אופציה לאגרות חוב וניירות ערך מסחריים. ככלל, תמורת אגרות חוב שיונפקו על ידי כללביט מימון מכוח תשקיף המדף תופקד בחברה, שתהיה אחראית כלפי המחזיקים באגרות החוב לפירעון, ואשר תוכר אצל כלל ביטוח כהון רובד 2. ביום 26 באוגוסט 2021 הווארך תוקפו של תשקיף המדף עד ליום 28 באוגוסט 2022.

ד. דירוג

להלן פרטים בדבר דירוגי החברה וחברות הקבוצה וכן כתבי התחייבות שהונפקו על ידן, נכון למועד פירסום הדוח ושינויים במהלך תקופת הדוח:

חברה מדרגת	שם החברה	דירוג	תחזית	תאריך עדכון אחרון	תאריך אשרור אחרון
מעלות	החברה	(IFS) ⁽¹⁾ דירוג חוב כתבי התחייבות נדחים דירוג חוב (הון משני מורכב)	(AA+) (AA) (AA-)	יולי-21 ⁽²⁾	יולי-21 ⁽²⁾
מדורג	החברה	(IFS) ⁽¹⁾ דירוג חוב- כתבי התחייבות הון משני נחות דירוג חוב- כתבי התחייבות הון משני מורכב	Aa1(hyb) Aa2(hyb) Aa3(hyb)	יוני-21 ⁽³⁾	יוני-21 ⁽³⁾
חברת הדירוג הבינלאומית Moody's	כלל ביטוח אשראי	(IFSR)	A3	פבר-21 ⁽⁴⁾	ינו-22 ⁽⁴⁾

- (1) דירוג איתנות פיננסית של מבטח.
- (2) בחודש יולי 2021 הותירה מעלות את הדירוגים המוצגים בטבלה לעיל אך שינתה את התחזית משלילית ליציבה. בחודש דצמבר 2021 העמידה מעלות דירוג ותחזית זהים לכתבי התחייבות סדרה יב'.
- (3) בחודש יוני 2021, הותירה מדרוג את הדירוגים המוצגים בטבלה לעיל, אך שינתה את התחזית משלילית ליציבה. בחודש דצמבר 2021 העמידה מדרוג דירוג ותחזית זהים לכתבי התחייבות סדרה יב'.
- (4) כלל ביטוח אשראי מדרוג בדרוג (IFSR) A3 על ידי חברת הדירוג הבינלאומית Moody's. בחודש מרס 2020 הפך דירוג החברה הבינלאומי לפומבי. ב-14 לפברואר 2021, הודיעה Moody's לחברה כי הדירוג יוותר בעינו אך האופק ישתנה משלילי ליציב. בינואר 2022 התקבל אשרור לדירוג זה.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ה. שווי הוגן של התחייבויות בשל מכשירים פיננסיים נגזרים ומכירה בחסר

(1) מדידת שווי הוגן

השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות נקבע תוך התייחסות למחיר הרכישה המצוטט שלהן (Quoted closing) asking price) בסגירת המסחר, למועד הדיווח. במידה ולא קיים מחיר מצוטט, השווי ההוגן נמדד באמצעות טכניקת הערכה הכוללת את שיטת היוון תזרימי המזומנים העתידיים בגין מרכיב הקרן והריבית, המהווים על פי שיעורי ריבית שוק של התחייבויות דומות למועד החישוב, אשר נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (לפרטים נוספים, ראה ביאור 14)).

(2) היררכיית שווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את ההתחייבויות הפיננסיות בחלוקה לרמות בהיררכיית השווי ההוגן. לפרטים בדבר הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2 (ה) (3) לעיל.

ליום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	רמה 2	רמה 1	באלפי ש"ח
229,255	213,275	15,980	נגזרים
1,257,145	1,257,145	-	התחייבויות לרכישה חוזרת (REPO)
1,486,400	1,470,420	15,980	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	רמה 2	רמה 1	באלפי ש"ח
437,942	415,719	22,223	נגזרים
24,423	-	24,423	מכירה בחסר
462,365	415,719	46,646	סך הכל

ו. מידע נוסף לגבי נגזרים

להלן סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים, שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים, של חברות הקבוצה שהינן חברות ביטוח בישראל:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
6,801	4,339	מניות
1,875,331	1,496,529	מדד
738,472	2,333,470	מטבע זר
(113,233)	-	ריבית קבועה

ביאור 26: זכאים ויתרות זכות

ההרכב

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
201,614	204,159	עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת
113,154	124,990	הוצאות לשלם
61,356	81,704	הפרשות בגין תביעות משפטיות ⁽¹⁾
22,212	20,644	ספקים ונותני שירותים
4,297	6,886	מוסדות ורשויות ממשלתיות
42,247	44,499	חברות קשורות
91,689	98,179	חלקם של מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות
		חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
1,237,273	1,257,445	פיקדונות של מבטחי משנה
185,862	177,612	חשבונות אחרים
1,423,135	1,435,057	סך הכל חברות ביטוח ותוכני ביטוח
412,679	494,248	סוכני ביטוח
311,058	518,695	מבוטחים ועמיתים
50,802	57,992	הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים
33,570	37,359	ריבית לשלם בגין כתבי התחייבויות נדחים
63,141	63,932	פרמיה מראש
1,028,893	864,202	בטוחות בגין חוזים עתידיים לא סחירים
35,167	113,497	זכאים בגין רכישת נירות ערך
3,670	6,441	זכאים אחרים
3,898,684	4,172,484	סך הכל זכאים ויתרות זכות

(1) התנועה בהפרשות בגין תביעות משפטיות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
33,944	61,356	יתרה ליום 1 בינואר
(14,486)	(38,943)	הפרשות שמומשו במהלך השנה
41,898	59,291	הפרשות שנוצרו במהלך השנה
61,356	81,704	יתרה ליום 31 בדצמבר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

ש"ח באלפי	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
פרמיות בביטוח חיים	6,387,066	146,810	6,240,256
פרמיות בביטוח בריאות	1,407,792	72,332	1,335,460
פרמיות בביטוח כללי	2,941,759	1,394,610	1,547,149
סך הכל פרמיות	10,736,617	1,613,752	9,122,865
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורוחה ושינויים אחרים*)	(135,968)	(26,041)	(109,927)
סך הכל פרמיות שהורוחו	10,600,649	1,587,711	9,012,938

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020

ש"ח באלפי	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
פרמיות בביטוח חיים	5,731,150	146,775	5,584,375
פרמיות בביטוח בריאות	1,292,743	65,602	1,227,141
פרמיות בביטוח כללי	2,592,369	1,309,193	1,283,176
סך הכל פרמיות	9,616,262	1,521,570	8,094,692
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורוחה ושינויים אחרים*)	(121,454)	(55,056)	(66,398)
סך הכל פרמיות שהורוחו	9,494,808	1,466,514	8,028,294

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

ש"ח באלפי	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
פרמיות בביטוח חיים	5,985,992	136,355	5,849,637
פרמיות בביטוח בריאות	1,329,494	63,674	1,265,820
פרמיות בביטוח כללי	2,364,964	1,134,416	1,230,548
סך הכל פרמיות	9,680,450	1,334,445	8,346,005
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורוחה ושינויים אחרים*)	(13,752)	(69,560)	55,808
סך הכל פרמיות שהורוחו	9,666,698	1,264,885	8,401,813

(*) בדבר השינויים בפרמיה שטרם הורוחה בביטוח כללי, ראה ביאור 19.
בנוסף קיימים שינויים הנובעים מניכוי בגין סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית להטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה.

ביאור 28: רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
166,924	65,339	360,799	רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה נדל"ן להשקעה
1,944,680	442,735	844,578	השקעות פיננסיות
561,856	81,462	465,247	נכסי חוב סחירים
4,303,542	2,458,955	7,498,123	נכסי חוב שאינם סחירים
733,771	872,745	1,933,565	מניות
(7,053)	(20,901)	(23,699)	השקעות פיננסיות אחרות
(18,771)	(20,520)	289	מזומנים ושויי מזומנים
7,684,949	3,879,815	11,078,902	אחר
			סך הכל רווחים מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
5,464	(20,213)	90,100	רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים
58,877	57,858	49,626	הכנסות מנדל"ן להשקעה
64,341	37,645	139,726	שערוך נדל"ן להשקעה
			סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
562,196	123,143	848,923	רווחים מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית, הפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד בגין:
202,327	44,063	195,570	נכסים זמינים למכירה (א)
1,095	11,766	33,633	נכסים המוצגים בשויי הוגן דרך רווח או הפסד (ב)
765,618	178,972	1,078,126	נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)
			סך הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
1,138,356	951,867	1,587,786	הכנסות ריבית ⁽¹⁾ והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם בשויי הוגן דרך רווח והפסד
7,436	3,023	1,295	הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים בשויי הוגן דרך רווח והפסד
(36,208)	(54,480)	(13,689)	הפסד מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשויי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים ⁽²⁾
55,645	47,890	51,941	הכנסות מדיבידנד
9,680,137	5,044,732	13,924,087	סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
2,960	11,408	2,470	(1) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם נמדדים בשויי הוגן דרך רווח או הפסד שערכם נפגם
			(2) לענין הפרשי שער בגין התחייבויות פיננסיות, ראה ביאור 34 להלן.

א. רווחים נטו מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
616,050	344,274	932,187	רווחים נטו מניירות ערך שמומשו
(53,854)	(221,131)	(83,264)	ירידות ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
562,196	123,143	848,923	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשויי הוגן דרך רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(2,492)	(49,402)	(21,241)	שינויים בשויי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש
204,819	93,465	216,811	בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית
			בגין נכסים מוחזקים למסחר
202,327	44,063	195,570	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשויי הוגן דרך רווח או הפסד

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
1,971	15,465	33,150	רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים
(876)	(3,699)	483	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
1,095	11,766	33,633	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים

ביאור 29: הכנסות מדמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
458,428	456,489	514,061	דמי ניהול בענפי הפנסיה והגמל
485,403	304,866	688,619	דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים
445,413	456,746	520,000	דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים
20,733	28,580	52,806	דמי ניהול בגין חוזי השקעה
1,409,977	1,246,681	1,775,486	סך הכל הכנסות מדמי ניהול

ביאור 30: תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בשייר, בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בחיסכון ארוך טווח			
בגין חוזי ביטוח חיים			
732,544	747,332	853,832	תביעות ששולמו ותלויות מקרי מוות, נכות ואחרים
(88,601)	(90,140)	(98,791)	בניכוי ביטוח משנה
643,943	657,192	755,041	סך הכל
2,736,881	3,037,798	3,775,550	פוליסות שנפדו
226,585	102,632	89,429	פוליסות שמועדן תם
503,949	597,066	724,591	גמלאות
55,453	57,280	73,773	הוצאות ליישוב תביעות
4,166,811	4,451,968	5,418,384	סך הכל תביעות
9,852,451	5,025,040	11,844,707	גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר
217,270	157,974	705,038	גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ביטוח חיים בשל מרכיב התשואה
134,357	113,061	183,961	גידול בהתחייבויות בגין חוזה לניהול קופת גמל מבטיחת תשואה
14,370,889	9,748,043	18,152,090	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בשייר, בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בחיסכון ארוך טווח
סך הכל תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי			
1,901,903	1,500,422	2,777,631	ברוטו
(977,421)	(721,604)	(1,626,363)	ביטוח משנה
924,482	778,818	1,151,268	בשייר
סך הכל תשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח בריאות			
1,726,812	619,989	1,049,595	ברוטו
(221,401)	(130,345)	(79,119)	ביטוח משנה
1,505,411	489,644	970,476	בשייר
16,800,782	11,016,505	20,273,834	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

ביאור 31: עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
700,950	642,249	836,695	הוצאות רכישה:
531,188	516,311	531,700	עמלות רכישה
(47,665)	24,560	(194,394)	הוצאות רכישה אחרות
1,184,473	1,183,120	1,174,001	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
703,864	641,303	708,149	סך הכל הוצאות רכישה
91,832	82,254	90,931	עמלות שוטפות אחרות
1,980,169	1,906,677	1,973,081	הוצאות שיווק אחרות
סך הכל עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות			

ביאור 32: הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
891,644	921,753	961,216	שכר עבודה ונלוות ⁽²⁾
298,463	295,212	294,875	פחת והפחתות
75,507	68,095	63,524	אחזקת משרדים ותקשורת
52,586	40,690	47,226	שיווק ופירסום
34,747	29,996	30,965	ייעוץ משפטי ומקצועי
9,509	9,611	10,592	הוצאות תפעול קופות גמל בבנקים
304,932	310,165	346,115	אחרות ⁽³⁾
1,667,388	1,675,522	1,754,513	סך הכל⁽¹⁾
			בניכוי:
167,914	165,312	181,461	סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח
623,020	598,565	622,631	סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
876,454	911,645	950,421	הוצאות הנהלה וכלליות
446,779	455,254	466,510	(1) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך
(2) הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות תשלום מבוסס מניות, לפרטים נוספים בדבר ראה ביאור 37. לפרטים נוספים בדבר הפרשות בגין הטבות לעובדים, לרבות מענקי עמידה ביעדים והשלכות הסכם קיבוצי ראה ביאור 24(ד).			
(3) עיקר הסכום נובע מהוצאות מיכון שאינן פחת והפחתות.			

ביאור 33: הוצאות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
3,552	3,381	3,198	הפחתת נכסים לא מוחשיים (ביאור 6)
(515)	447	425	הפרשה לתביעות
2,038	(83)	(422)	חוזת מכביד
3,678	4,700	3,553	דמי סליקה
346	10	-	אחרות
9,099	8,455	6,754	סך הכל הוצאות אחרות

ביאור 34: הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
127,581	127,971	198,114	הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין כתבי התחייבות נדחים
65,150	-	-	עמלת פירעון מוקדם ⁽¹⁾
29,532	17,444	49,571	הוצאות ריבית למבטחי משנה
(6,737)	(6,367)	(5,303)	הפרשי שער, נטו בגין התחייבויות ⁽²⁾
16,207	15,857	16,445	הוצאות מימון בגין חכירות ⁽⁴⁾
888	179	1,224	עמלות והוצאות מימון אחרות
232,621	155,084	260,051	סך הכל הוצאות מימון
(1) ראה ביאור 25 לעיל.			
(2) נובע בעיקר מהפרשי שער חליפין בגין התחשבנויות מול מבטחי משנה.			
(3) לעניין הפרשי שער בגין השקעות פיננסיות, ראה ביאור 28.			
(4) ראה ביאור 40 לעיל.			

כללי

פעילויות הקבוצה חושפות אותה לסיכונים העיקריים הבאים: סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים ביטוחיים, סיכוני אשראי וסיכונים תפעוליים.

בביאור זה ניתן מידע בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים אלה, מטרות הקבוצה, מדיניות ותהליכים לגבי מדידה וניהול של הסיכון. גילויי כמותי נוסף נכלל לאורך כל הדוחות הכספיים.

א. תיאור הליכי ושיטות ניהול, מדידת ובקרת הסיכונים

בקבוצה מתכנסים באופן תקופתי פורומים מקצועיים בראשות המנכ"ל ובמסגרתם נדונים, בין השאר, גם היבטי סיכון בתחומי הפעילות של הקבוצה.

מדיניות ניהול הסיכונים של החברה והחברות המוחזקות על ידי (להלן: "קבוצת כלל ביטוח"), אשר אושרה על ידי הדירקטוריונים, מכוונת להבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים להם חשופה קבוצת כלל ביטוח, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ושמירה על יעדיה העסקיים ועל איתנותה הפיננסית של קבוצת כלל ביטוח.

ניהול הסיכונים בקבוצה מבוסס על שלושה "קווי הגנה":

- הגורמים העסקיים האחראים לזיהוי, הערכה, ניטור, הפחתה ודיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם ולבקרתם. אחריות זו כוללת, בין השאר, הגדרת תהליכים, נהלים פנימיים וקבלת החלטות. הגורמים העסקיים נעזרים ביחידות תומכות, ביניהן אקטואריה, החטיבה הפיננסית, רגולציה ויעוץ משפטי, ביטוח משנה ומערכות מידע.

- אגף ניהול סיכונים, בקרה ואכיפה משלים את פעילות ניהול הסיכונים של הגורמים העסקיים ואחראי על גיבוש מסגרת העבודה לניהול הסיכונים בקבוצה, על פיתוח כלים ושיטות להערכת הסיכונים וכן להערכת הסיכון הכולל אליו היא חשופה. אגף ניהול סיכונים עוסק באופן בלתי תלוי בגיבוש המלצות להנהלה ולדירקטוריון בדבר רמת הסיכון הכוללת והלימות ההון, בניתוח ודיווח על רמת החשיפה לסיכונים, באישור מוצרים, בניתוח התקשרויות עסקיות משמעותיות מהיבט הסיכון וביישום הוראות הממונה בדבר ניהול סיכונים. כחלק חשוב מתפקידו, אגף ניהול סיכונים מאתגר את זיהוי והערכת הסיכונים של הגורמים העסקיים ואת הפעולות הננקטות על ידם לטיפול בסיכון ומסייע בחיזוק יכולות הגורמים העסקיים לזיהוי והערכת סיכונים, לניהולם ובקרתם. אגף ניהול סיכונים פועל בשיתוף פעולה עם אגף אקטואריה, החטיבה הפיננסית ותחום SOX המהווים גם הם חלק מקו ההגנה השני.

- הביקורת הפנימית אשר מבקרת באמצעים בלתי תלויים ומאתגרת את התהליכים הפנימיים, הבקורות והמערכות המשמשים בין היתר, לניהול הסיכונים ועוקבת אחר תיקון הליקויים שזוהו על ידה.

הקבוצה פועלת ליישום מסגרת של ניהול סיכונים כולל (Enterprise Risk Management), במטרה ליצור מודעות לסיכון בכל פעילויותיה, ליצור יכולת להערכת הסיכונים השונים, להטמיע את מדידת הסיכונים בתהליכים העסקיים ולהתאים את החשיפה הכוללת ליכולת הקבוצה לשאת בסיכונים לאורך זמן. במסגרת זו ננקטות פעולות לבניית תשתית מיכנית ותהליכית לטיפול בסיכונים אליהם חשופה הקבוצה, מבוצע זיהוי, מיפוי, הערכה וכימות של סיכונים פיננסיים וביטוחיים מהותיים לזכויותיהם של העמיתים והמבוטחים ולחוסנם של הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן מבוצעת הערכה של הבקורות על סיכונים אלה, לרוחב פעילויות הקבוצה, תוך שיפור מתמיד ביכולת הכימות של הסיכונים השונים.

במסגרת יישום הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס על Solvency II (ראה ביאור 16(ה)) הקבוצה מעריכה את ההון הכלכלי הנדרש לפעילותה, בהתאם להוראות אלה. כחלק מניהול הסיכונים, הקבוצה פועלת לבקרה והערכה של פעילויות עסקיות משמעותיות גם בהיבטי ההון ולשילוב שיקולי הון כלכלי בתהליכי קבלת החלטות.

החברה בוחנת את הלימות ההון שלה אל מול הסיכון הכולל, גם בהתייחס להשפעת השינויים בגורמי הסיכון על הלימות ההון החשבונאית, הנקבעת בהתאם לתקנות ההון. בחינה זו מבוצעת על בסיס תרחישים לגורמי סיכון והערכות בדבר המתאמים ביניהם, ומספקת לחברה אינדיקציה לגבי הלימות ההון ביחס לסיכונים. דירקטוריון החברה קבע על בסיס ניתוחים אלה את הון היעד שלה (לפרטים נוספים, ראה ביאור 16(ה)(7)).

הדירקטוריונים בקבוצה קבעו מדיניות בדבר החשיפה לסיכונים, דרכי המדידה שלהם, המגבלות לסיכונים השונים ודרכי הבקרה והדיווח על סיכונים אלו ועוקבים אחר עמידה במגבלות שנקבעו באמצעות הדיווחים המוגשים להם. דירקטוריון החברה מינה ועדת ניהול סיכונים וטכנולוגית המידע להעמקת הפיקוח על נושאים אלה. הבקרה והפיקוח השוטפים אחר ניהול ההשקעות נעשים על ידי ועדות השקעה נפרדות לכספי נוסטר, לכספים המנוהלים בקרנות הפנסיה וקופות הגמל ולפוליסות תלויות תשואה.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

א. תיאור הליכי ושיטות ניהול, מדידת ובקרת הסיכונים (המשך)

להלן יפורטו תהליכים ושיטות למדידה וניהול של קטגוריות הסיכונים השונות:

סיכוני שוק ונזילות

סיכוני השוק בתיקים המנוהלים בקבוצה מנוהלים על ידי כנף, חברת ההשקעות של הקבוצה, תחת פיקוח של ועדות השקעה.

הקבוצה פועלת בהשקעותיה בכפוף להוראות הדין ולמדיניות ההשקעות, מדיניות האשראי ומדיניות ניהול הסיכונים שקבעו הדירקטוריונים ובכלל זה בכפוף למגבלות שנקבעו על ידם.

הסיכונים הפיננסיים ממותנים באמצעות שמירה על פיזור בין אפיקי השקעה, ענפים, מנפיקים ובין נכסים בארץ לנכסים בחו"ל, בחינה וניתוח של איתנות הגופים אליהם נחשפת הקבוצה ויכולת הפירעון שלהם טרם ביצוע ההשקעה ובמהלך חיי ההשקעה, בחינת פרופיל הנכסים ביחס לפרופיל ההתחייבויות מולן הם עומדים, בכלל זה בהתייחס להיבטי נזילות ועמידה במגבלות החשיפה לסיכוני אשראי וסיכוני שוק, הנקבעות על ידי הדירקטוריונים וועדות ההשקעה מעת לעת.

ועדות ההשקעה והדירקטוריונים עוקבים אחר חשיפה לאפיקי השקעה שונים ותוצאות תרחישים, מבחני רגישות ומדדי סיכון נוספים, על מנת לוודא שהחשיפות לסיכוני שוק תואמות את תיאבון הסיכון של הקבוצה. חישוב מדדי הסיכון וניתוחם מבוצע על ידי אגף ניהול סיכונים תוך שימוש במערכת ייעודית. מידע בדבר מדדי הסיכון והחשיפות אל מול המגבלות שנקבעו מוצג בפני ועדות ההשקעה והדירקטוריונים באופן שוטף ותומך את תהליכי קבלת ההחלטות וניהול ההשקעות.

ניתוחים תקופתיים אלה מהווים כלי בקרה על סיכוני השוק של תיקי הנכסים של הקבוצה. במקביל נערכות בקורות שוטפות ביחידת בקרת השקעות של כנף, המנהלת את ההשקעות, בהתייחס לעמידה בתקנות ההשקעה ובמדיניות ההשקעות והאשראי של תיקי ההשקעות השונים ובקורות תפעוליות בהתייחס לפעילות.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני שוק, ראה סעיף ג' להלן. לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני נזילות, ראה סעיף ד' להלן.

סיכונים ביטוחיים

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים, בכפוף למדיניות ניהול הסיכונים שאישר הדירקטוריון, על ידי המנהלים העסקיים של תחומי הביטוח השונים, בין השאר באמצעות קביעת הנחיות לחיתום וקבלת עסקים ומדרגי סמכויות וכן באמצעות העברת סיכונים למבטחי משנה במסגרת חוזים, או באמצעות ביטוחים פקולטטיביים, על-פי מדיניות השיירים שאושרה על ידי הדירקטוריון.

הסיכונים הביטוחיים ממותנים על ידי פיזור של חוזי הביטוח ושימוש בביטוח משנה ומוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור לפי ענפים, אזורים גיאוגרפיים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכו'.

במסגרת תהליך פיתוח מוצרים חדשים וכן טרם התקשרות בעסקאות משמעותיות מבוצעים זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר או בעסקה ונקבעות הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת ההתחייבויות הביטוחיות ונבחנת מדיניות החיתום.

כמו כן, בכדי להקטין את החשיפה לסיכונים, הקבוצה מיישמת מדיניות בדיקת תביעות קפדנית, בחינה שוטפת של תהליכי הטיפול בתביעות ומבצעת חקירות לאיתור מעילות והונאות. בנוסף, הקבוצה נוקטת במדיניות ניהול אקטיבי שוטף של התביעות, על מנת להקטין את החשיפה להתפתחויות בלתי צפויות העשויות להשפיע עליה לרעה.

הקבוצה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסויי ביטוח משנה מתאימים. אחת ממטרות מדיניות החיתום ומדיניות ביטוח המשנה הינה להגביל את החשיפה לקטסטרופות להפסד מרבי מוערך שנקבע מראש, בהתייחס להסתברות נתונה, על בסיס מודלים ו/או מחקרים ובהתאם לטעמי הסיכון של הקבוצה כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

ההערכה הכמותית הכוללת של החשיפה לסיכונים ביטוחיים מבוצעת על בסיס הוראות משטר כושר פירעון כלכלי אשר כוללת בחינת תרחישי קיצון לקטגוריות סיכון שונות ובחינת הסיכון הכולל בהתחשב במתאמים ביניהם.

החברה פועלת לביצוע הערכות פנימיות, על בסיס אותה מתודולוגיה ובהסתמך על פרמטרים שונים בהתאם לצורך.

ביאור 35: ניהול סיכונים(המשך)

א. תיאור הליכי ושיטות ניהול, מדידת ובקרת הסיכונים (המשך)

להלן יפורטו תהליכים ושיטות למדידה וניהול של קטגוריות הסיכונים השונות: (המשך)

סיכונים ביטוחיים (המשך)

אגף אקטואריה מבצע מחקרים, ניתוחי חשיפות ובדיקות תקופתיות של גורמי סיכון, כגון: בדיקות רווחיות לענפי פעילות, למוצרים ספציפיים ולעסקי קולקטיב, מחקרי תמותה, תחלואה, עתודות חסר וחשיפה לרעידת אדמה. ניתוחים אלה משמשים הן כבסיס להערכת הסיכונים, תוך שימוש במדדים סטטיסטיים ומבחני רגישות, בשיתוף עם אגף ניהול סיכונים, והן כחלק ממערך הבקרה על הפעילות הביטוחית.

החברה משתמשת במערכת ממוכנת לחישוב ההערכה המיטבית של ההתחייבויות הביטוחיות (Best Estimate) בביטוח חיים, ביטוח בריאות ופנסיה וביטוח כללי, לניתוח רווחיות ולביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים בתחומים אלה. במסגרת זו נבחנת גם הרווחיות של עסקים חדשים שנמכרו במהלך השנה.

הערכת חשיפת החברה בעסקי ביטוח הרכוש לסיכון רעידת אדמה בישראל, שהינו אירוע הקטסטרופה העיקרי אליו היא חשופה, מתבצעת באמצעות מודלים בינלאומיים והחברה רוכשת הגנה לסיכון זה בהתבסס על הערכה זו. הערכת החשיפה לסיכונים קטסטרופה אחרים נעשית בעיקר על ידי מחקרים פנימיים.

הערכות הסיכונים מובאות תקופתית בפני ההנהלות והדירקטוריונים של המבטחים בקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר הסיכונים הביטוחיים ראה סעיף ה' להלן.

סיכונים אשראי

בהתייחס לסיכונים אשראי בנכסי ההשקעה, הקבוצה פועלת בתחומי האשראי השונים באמצעות יחידות מתמחות. הדירקטוריונים וועדות ההשקעה של הגופים המוסדיים בקבוצה קבעו מדיניות אשראי מפורטת אשר קובעת הנחיות ומגבלות בהתייחס לסוגי אשראי, דירוגי אשראי, חשיפה לענפי משק, חשיפה גיאוגרפית, חשיפה לקבוצות לווים וללווים בודדים, לתיקים השונים המנוהלים על-פי מאפייניהם והרגולציה החלה עליהם. פעילות זו נתמכת בתשתית ניהולית, ארגונית ומיכונית להערכה של סיכונים האשראי, לבקרת הפעילות, לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים ולטיפול בהם. בגופים המוסדיים נקבע מדרג סמכויות לאישור אשראי, וכן קיימים דיווחים שוטפים להנהלה הבכירה, לוועדות ההשקעה, לוועדת האשראי ולדירקטוריונים לגבי חשיפות אשראי בתיקים.

תהליכי העבודה כוללים, בין השאר, בדיקות וניתוחים בעת מתן אשראי ובקרה שוטפת אחר הרכב ואיכות חשיפות האשראי, בכלל זה באמצעות מערכות ממוכנות העוקבות אחר החשיפות, בחיתוכים שונים ואל מול מגבלות שנקבעו, ברמת התיק הבודד, ברמת החברות השונות בקבוצה וברמת קבוצת כלל ביטוח. טרם התקשרות בעסקאות משמעותיות, נערך הליך זיהוי ובחינה מקיף של הסיכונים, בין היתר בהשתתפות אגף ניהול סיכונים.

בהערכת סיכונים אשראי בעסקאות מסויימות הקבוצה עושה שימוש גם במודל דירוג פנימי אשר פותח על ידה ואושר על ידי הממונה.

עסקאות אשראי בהיקף העולה על סף שנקבע מובאות לדיון ואישור מוקדם של ועדת האשראי ו/או ועדת ההשקעות הרלוונטית, לפי העניין, וזאת בהתאם למדרג הסמכויות שנקבע לאישור עסקאות אשראי.

הקבוצה מקיימת הליך שוטף לאיתור חובות רגישים ובעייתיים, הנבחן גם על ידי אגף ניהול סיכונים. בקבוצה מתכנס פורום חובות בעייתיים, הכולל צוות בעלי תפקידים רלבנטיים, אחראי על ביצוע תהליך שוטף של הערכת מצב החוב לגופים המוסדיים בקבוצה.

מחלקת בקרת השקעות בכנף מבצעת מעקב אחר חשיפות האשראי בגין ההשקעות שמבוצעות בכנף בתיקים השונים ועמיתם במדיניות האשראי שנקבעה לתיקים אלה. המעקב מבוסס על נתוני החשיפה הפרטנית לכל לווה, בכלל זה, נתוני השייכות לקבוצת לווים, הדירוג והסיווג הענפי. יחידת הבקרה בכנף מבצעת בקורות תפעוליות על פעילות האשראי כחלק מפעילותו של מערך הבקרה הארגוני.

מעבר למגבלות שנקבעו בהתייחס לסיכונים אשראי בפעילות ההשקעות, דירקטוריון הקבוצה קבע מגבלות בהתייחס לחשיפה הכוללת לצדדים נגדיים בכלל פעילויות הקבוצה. אגף ניהול סיכונים בוחן את האגרסיה של החשיפות השונות לצדדים נגדיים הנובעות מכלל פעילויות הקבוצה, בסיוע מערכות ממוכנות המאפשרות לעקוב אחר החשיפות ברמת תיקים בודדים, ברמת החברות השונות ובברמת הקבוצה, בחיתוכים שונים ובוחן את העמידה במגבלות שנקבעו. על בסיס המידע מבוצעים באגף ניהול סיכונים הערכה וניתוח של החשיפה לצדדים נגדיים, בהתייחס לנתונים כמותיים של החשיפה, כגון: התפלגות התיק לפי ענפים ודירוגים ומדדי ריכוזיות העוקבים אחר שינויים ברמת הסיכון בתיק.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכונים אשראי ובכלל זאת, מדיניות החשיפה למבטחי משנה, ראה סעיף ו' להלן.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

א. תיאור הליכי ושיטות ניהול, מדידת ובקרת הסיכונים (המשך)

להלן יפורטו תהליכים ושיטות למדידה וניהול של קטגוריות הסיכונים השונות: (המשך)

סיכונים תפעוליים

ניהול הסיכונים התפעוליים והבקרה מתבצע כחלק משגרת העבודה הארגונית, באחריות המנהלים העסקיים ובתמיכה מקצועית של אגף ניהול סיכונים. המערך הארגוני לניהול הסיכונים התפעוליים והבקרה כולל את הגורמים הבאים:

- מנהלי סיכונים תפעוליים ובקרה ביחידות העיסוקיות ועובדים הכפופים להם (להלן: "בקרים").
- מנהל ענף סיכונים תפעוליים ובקרה באגף ניהול סיכונים ועובדיו.
- "גורמי ההסדרה" הכוללים גורמים ייעודיים המתמחים בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים, בהם הממונה על האכיפה, ענף SOX, ענף הגנת הסייבר והמשכיות עסקית, והממונה על פניות הציבור.

בנוסף, הביקורת הפנימית מבצעת ביקורות בתחומי פעילות שונים, שגם במסגרתן מזוהים סיכונים תפעוליים ומוערכות החשיפה ויעילות הבקורות.

הבקרים כפופים למנהלי היחידות העסקיות. במסגרת תפקידם הם מזוהים חשיפות תפעוליות ביחידותיהם ופועלים להפחתתן תוך טיפול בתקניות התהליכים בהתייחס למכלול היבטים, בכללם מניעת מעילות והונאות, ציות לרגולציה ונהלים, עמידה במדיניות ונאותות הדיווח הכספי. הבקרים מוכוונים מקצועית באופן מטריציוני על ידי מנהל ענף סיכונים תפעוליים ובקרה באגף ניהול סיכונים, אשר במסגרת תפקידו אחראי על הנחיה מקצועית של הבקרים ואתגור פעילותם, תיאום בין גורמי ההסדרה ובין הבקרים, ניטור הממצאים, ריכוז תמונת החשיפות הכוללת ודיווח עליה.

הערכה כמותית של החשיפה לסיכונים תפעוליים מבוצעת גם במסגרת חישוב יחס כושר הפירעון בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי.

מדיניות ניהול הסיכונים שקבעו הדירקטוריונים בקבוצה מתייחסת גם לניהול הסיכונים התפעוליים. בנוסף, נקבעה מדיניות ספציפית לקטגוריות שונות של סיכונים תפעוליים, בהן מניעת מעילות והונאות, סיכונים סייבר, המשכיות עסקית, מיקור חוץ וציות, וזאת גם בהתייחס לדרישות הרגולציה בנושאים אלה.

הבקרה על הסיכונים

הקבוצה רואה בבקרה אפקטיבית רכיב חשוב במערך ניהול הסיכונים.

כמתואר בהרחבה לעיל, הקבוצה מפעילה מערך בקרה ארגוני. מערך זה אחראי על ביצוע בקרה על מכלול היבטים בפעילות הקבוצה, בכלל זה בקרה על הסיכונים לסוגיהם.

כמו כן פעילותם הבלתי תלויה של אגף ניהול סיכונים, אגף אקטואריה, אגף חשבונאות ראשית וענף SOX מספקת רובד בקרה נוסף על הסיכונים.

בפרט, אגף ניהול סיכונים מכמת, מנטר ומבקר את החשיפה הכוללת לסיכונים בפעילות הקבוצה ומבצע בקרות על הסיכונים הפיננסיים והביטוחיים, בכלל זה בקרה על עמידה במגבלות לסיכונים שוק בפעילות הנוסטרו של הקבוצה, במגבלות החשיפה למבטחי משנה, ובמגבלות החשיפה לצדדים נגדיים שנקבעו במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים ומעקב אחר הסיכונים בתיקי עמיתים. בנוסף, אגף ניהול סיכונים מבצע הערכה של איכות זיהוי והערכת הסיכונים בהתייחס לעסקאות מסוימות אשר מבוצעות בכסף.

בנוסף, המבקר הפנימי של החברה עורך ביקורות תקופתיות, בין השאר, בהתבסס על סקרי סיכונים.

ביאור 35: ניהול סיכונים(המשך)

ב. דרישות חוקיות מגופים מוסדיים

על גופים מוסדיים מוטלת חובה חוקית למנות מנהל סיכונים שתפקידיו העיקריים הינם:

- לוודא קיומם של תהליכים איכותיים לזיהוי סיכונים ביטוחיים ופיננסיים מהותיים הגלומים בנכסים המוחזקים כנגד חסכוניות עמיתים ומבוטחים ובנכסים אחרים של חברת הביטוח והגלומים בהתחייבויות חברת הביטוח או קרן פנסיה, לפי העניין, אשר עשויים להשפיע באופן מהותי על זכויות העמיתים והמבוטחים ועל חוסנו הפיננסי של הגוף המוסדי.
- כימות החשיפה והערכת ההשפעה הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו לפי כלים ואמות מידה שיוגדרו על ידי המבטח, והערכת אופן ניהולם של הסיכונים שזוהו.
- דיווח תקופתי למנהל הכללי, לדירקטוריון, לוועדות ההשקעה ולוועדת האשראי בדבר הסיכונים.
- מתן התייחסות לסיכונים הגלומים במוצרים חדשים, שינוי תקנון, כניסה לתחום השקעות חדש ובעת התקשרות בעסקה שעל פי קביעת הדירקטוריון יש לה פוטנציאל להשפעה משמעותית על התוצאות העסקיות של הגוף המוסדי או על כספי לקוחותיו.

הקבוצה מינתה מנהל סיכונים אשר פועל, בין השאר, ליישום הדרישות הרגולטוריות בתחום זה.

דרישות רגולטוריות שונות לעניין ניהול הסיכונים חלות על הגופים המוסדיים בקבוצה והעיקריות שבהן:

- הוראות החוזר המאוחד לעניין מינוי מנהל סיכונים, סמכויותיו, תפקידיו ודרכי עבודתו.
- דרישה לקביעת מדיניות חשיפה לסיכונים, תקרות חשיפה, נהלים וכלים למדידה ולבקרת הסיכונים.
- הוראות לעניין ניהול סיכונים האשראי, הערכתם והבקרה עליהם.
- הוראות לעניין ניהול החשיפה למבטחי משנה.
- הוראות לעניין הטיפול בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות, סיכונים סייבר, מיקור חוץ, ציות, מניעת הלבנת הון ובקרה על דיווח כספי (SOX).

בנוסף, על החברה חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי (לפרטים נוספים, ראה ביאור 16(ה)).

לעניין דרישות חוקיות ומדיניות ניהול ההון, ראה ביאור 16(ה).

ג. סיכונים שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי המדווח, השווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים במחירי שוק. סיכונים שוק כוללים, בין היתר, סיכונים הנובעים משינויים בשיעורי הריבית, בשיעורי מניות, במדד ובמטבע חוץ.

1. חוזים תלויי תשואה

מרבית ההתחייבויות תלויות התשואה של החברה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח, שלהם זכאי המוטב, תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של החברה, בניכוי דמי ניהול, כמפורט להלן:

א. לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.

ב. בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך – דמי ניהול קבועים.

ככלל, בגין מוצרים אלו לא קיימת לחברה חשיפה ישירה לסיכונים שוק דרך השפעתם על השווי ההוגן של ההשקעות. עם זאת, לחברה חשיפה עקיפה לסיכונים שוק דרך השפעתם הפוטנציאלית על דמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות תלויות תשואה שהוצאו עד שנת 2004, ועל ההיקף הכולל של ההתחייבויות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של החברה לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה. כמו כן, בתנאים מסויימים, עלולה להיווצר לחברה חשיפה לשינויים בריביות ובמרווחים המשפיעים על שיעורי היוון בהם עושה החברה שימוש בחישוב ההתחייבויות, בכלל זה ההשפעה על פקטור ה-K ועל ההתחייבויות לגמלא נדחית (לפרטים ראה ביאור 37(ה)). בנוסף, בגין מוצרים אלו לחברה חשיפה עקיפה לשינויים במדד המחירים לצרכן אשר ישפיעו על התשואה הריאלית שהושגה, ובהתאם על דמי הניהול המשתנים שייגבו.

לאור האמור, מבחינה רגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות, המפורטים בסעיפים הבאים, אינם כוללים חוזים תלויי תשואה, מלבד באמצעות השפעת הריבית על פקטור ה-K וההתחייבויות לגמלא נדחית בגין חוזים אלה.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

1. חוזים תלויי תשואה (המשך)

היקף ההתחייבויות במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד 31 בדצמבר 2021 הינו כ- 52 מיליארד ש"ח (אשתקד כ- 46.1 מיליארד ש"ח), כל שינוי של 1% בהיקף הצבירה משפיע על דמי הניהול הקבועים בסך של כ-3 מיליוני ש"ח. כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית בתיק זה משפיע על דמי הניהול המשתנים בסך של כ- 73 מיליוני ש"ח.

לפרטים על דמי הניהול שנגבו בתקופת הדוח, ראה ביאור 29.

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן ניתוח רגישות ביחס להשפעת השינוי במשתנים, המפורטים להלן, על הרווח לתקופה ועל הרווח הכולל.

ניתוח הרגישות הינו ביחס לנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה, שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו. ניתוח הרגישות אינו כולל כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה, ובפרט אינו מביא בחשבון השפעות עקיפות לנכסים בגין התחייבויות תלויות תשואה, באמצעות השפעתן על דמי הניהול שייגבו. כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים פיננסיים זמינים למכירה ולפיכך, בניתוח הרגישות לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך. ניתוח הרגישות, מביא לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.

יצוין גם כי הרגישויות אינן בהכרח ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.

ליום 31 בדצמבר 2021

שיעור ריבית		השקעות במכשירים הוניים		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ		באלפי ש"ח
1%+	1%-	10%+	10%-	1%+	1%-	10%+	10%-	
672,743	(506,864)	25,143	(24,812)	(28,869)	28,869	(233,269)	233,269	רווח והפסד
437,436	(214,735)	414,485	(414,154)	(28,869)	28,869	45,296	(45,296)	רווח כולל (הון עצמי)

ליום 31 בדצמבר 2020

שיעור ריבית		השקעות במכשירים הוניים		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ		באלפי ש"ח
1%+	1%-	10%+	10%-	1%+	1%-	10%+	10%-	
760,153	(504,321)	26,956	(26,714)	(17,675)	13,219	(155,775)	155,775	רווח והפסד
459,681	(118,815)	333,879	(333,638)	(17,675)	13,219	53,131	(53,131)	רווח כולל (הון עצמי)

(1) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית משקף השפעה של תזוזה מקבילה לאורך כל העקום והינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. ביחס למכשירים בריבית קבועה, החשיפה הינה ביחס לערך הפנקסי של המכשיר. ביחס למכשירים בריבית משתנה, החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי.

ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. על כן במבחני הרגישות לא הובאו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות בעלי סיכון ריבית ישיר ובריבית קבועה, נכסי החוב שאינם סחירים, המסווגים כהלוואות וחיובים (בסך כ-22 מיליארד ש"ח), מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה למעט האמור להלן, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. וכן שיעור הנכסים שהופעל עליהם ניתוח הרגישות לריבית עמד על כ-16% מסך הנכסים עבור חוזים שאינן תלוי תשואה. שיעור ההתחייבויות שהופעל עליהם ניתוח הרגישות מתוך סך ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה עמד על כ-0%.

ניתוח הרגישות כולל השפעה על ההתחייבויות הביטוחיות וזאת לאור, סביבת הריבית הנמוכה בה פועלת החברה בשנים האחרונות, אשר משפיעה על גובה ההתחייבויות הביטוחיות. ההשפעה של ירידה של 1% על הרווח הכולל לפני מס מוערכת כהפסד של כ-763 מיליוני ש"ח (אשתקד הפסד של כ-758 מיליוני ש"ח). ההשפעה של עליה של 1% על הרווח הכולל לפני מס מוערכת כרווח של כ-1,030 מיליוני ש"ח (אשתקד רווח של כ-1,164 מיליוני ש"ח). לפרטים נוספים בדבר חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בביטוח חיים בשנת הדוח ראה סעיף (ה)(1)(ד) להלן.

(2) השקעות במכשירים, שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לחברה אין מידע ביחס לתזרים זה בהתאם להגדרות ב-IFRS7 אינן כוללות השקעות במוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני.

(3) מטבע זר עיקרי הינו דולר, כמפורט בפירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה בסעיף 4 להלן.

(4) ניתוחי הרגישות ביחס לרווח הכולל מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח לתקופה.

(5) ניתוחי הרגישות בוצעו ביחס לרווח לתקופה לאחר מס וכן ביחס לרווח הכולל לאחר מס.

(6) מבחני הרגישות למטבע חוץ, המוצגים לעיל, כוללים רגישות בגין פריטים לא כספיים הנקובים במטבע חוץ, בסך של כ-4,212 מיליוני ש"ח, בגין עלייה של 10% בשערי החליפין של מטבע חוץ נכלל רווח של כ-17 מיליוני ש"ח ורווח כולל של כ-260 מיליוני ש"ח (2020: כ-19 מיליוני ש"ח וכ-191 מיליוני ש"ח בהתאמה) המטבע העיקרי במכשירים אלו הינו דולר.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מנכס או התחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן. תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות. יודגש כי שינויים בשווי ההוגן אינם מקבלים בהכרח ביטוי בערך הספרים של המכשירים הפיננסיים, ראה ביאור 3(ו). להלן יוצג פירוט הנכסים וההתחייבויות לפי החשיפה לסיכון ריבית:

ליום 31 בדצמבר 2021

באלפי ש"ח			סך הכל	תלוי תשואה	תלוי תשואה
נכסים עם סיכון ריבית ישיר					
נכסי חוב סחירים			30,476,997	24,016,563	6,460,434
נכסי חוב שאינם סחירים:					
אג"ח ח"ץ ופיקדונות באוצר			15,760,524	-	15,760,524
אחר			14,996,405	8,676,233	6,320,172
השקעות פיננסיות אחרות			7,764,649	7,078,350	686,299
מזומנים ושווי מזומנים			13,852,451	9,992,795	3,859,656
נכסי ביטוח משנה			4,418,206	315,463	4,102,743
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר			87,269,232	50,079,404	37,189,828
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)			57,575,122	45,377,117	12,198,005
סך הכל נכסים			144,844,354	95,456,521	49,387,833
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר					
התחייבויות פיננסיות			6,227,421	474,130	5,753,291
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה			126,236,569	93,460,783	32,775,786
אחרים			1,988,500	261,143	1,727,357
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר (*)			134,452,490	94,196,056	40,256,434
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר			3,531,687	826,372	2,705,315
הון			6,860,177	-	6,860,177
סך הכל הון והתחייבויות			144,844,354	95,022,428	49,821,926
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות			6,860,177	434,093	6,426,084
סיכון חוץ מאזני			2,031,843	926,777	1,105,066

(*) נכסים והתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר - כוללים מניות, רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות ונכסים בלתי מוחשיים וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים (חייבים ויתרות חובה, פרמיה לגביה ויתרות שוטפות של חברות ביטוח) שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית בגינם נמוך יחסית.

הערות:

(1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה - עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה, המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ), המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך, קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות, מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 כיסו אגרות החוב המיועדות כ-73% וכ-79% בהתאמה, מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו.

(2) בגין יתר השקעות כלל ביטוח, במסגרת עסקי ביטוח חיים ובראות, קיימת חשיפה לשערי ריבית שישירו בעת מיחזור ההשקעות, אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה לרבות בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-נושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה, זאת בכפוף לבחינת ריבית ההיוון בחלק מהתעודות לגמלה ולבדיקת נאותות העתודה (LAT) המחושבת על בסיס עקום ריבית חסרת סיכון. לפרטים נוספים בדבר שיעורי ריבית ההיוון של ההתחייבויות הביטוחיות, ראה סעיף (ה)1(ד) ו-(ה)2(ה)4(א) להלן.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020			באלפי ש"ח
סך הכל	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	
			נכסים עם סיכון ריבית ישיר
29,963,196	24,263,517	5,699,679	נכסי חוב סחירים
			נכסי חוב שאינם סחירים:
16,278,710	-	16,278,710	אג"ח ח"ץ ופיקדונות באוצר
12,510,650	6,696,981	5,813,669	אחר
8,223,598	7,660,924	562,674	השקעות פיננסיות אחרות
7,007,275	5,273,150	1,734,125	מזומנים ושווי מזומנים
3,629,329	250,992	3,378,337	נכסי ביטוח משנה
77,612,758	44,145,564	33,467,194	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
46,294,853	35,418,961	10,875,892	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)
123,907,611	79,564,525	44,343,086	סך הכל נכסים
			התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
4,974,224	295,326	4,678,898	התחייבויות פיננסיות
108,377,002	77,298,107	31,078,895	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
1,756,784	229,071	1,527,713	אחרים
115,108,010	77,822,504	37,285,506	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר (*)
3,279,545	1,098,752	2,180,793	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר
5,520,056	-	5,520,056	הון
123,907,611	78,921,256	44,986,355	סך הכל הון והתחייבויות
5,520,056	643,269	4,876,787	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות
1,456,795	632,402	824,393	סיכון חוץ מאזני

(*) נכסים והתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר - כוללים מניות, רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות ונכסים בלתי מוחשיים וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים (חייבים ויתרות חובה, פרמיה לגבייה ויתרות שוטפות של חברות ביטוח) שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית בגינם נמוך יחסית.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2021

נכסים

מטבע ישראלי		מטבע חוץ				התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾		סך הכל	באלפי ש"ח
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	ליש"ט	אחר	פריטים לא כספיים			
-	-	-	-	-	-	1,142,631	-	1,142,631	נכסים בלתי מוחשיים
-	-	-	-	-	-	3,003	-	3,003	נכסי מיסים נדחים
-	-	-	-	-	-	2,184,406	6,632	2,191,038	הוצאות רכישה נדחות
-	-	-	-	-	-	192,401	-	192,401	רכוש קבוע
-	-	-	-	-	-	396,046	-	396,046	נכס זכות שימוש
-	-	-	-	-	-	102,373	-	102,373	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות
-	-	-	-	-	-	-	3,140,825	3,140,825	בשיטת השווי המאזני
-	-	-	-	-	-	1,250,884	-	1,250,884	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה ⁽²⁾
-	-	-	-	-	-	-	315,463	4,418,206	נדל"ן להשקעה אחר
3,064	4,090,810	4,878	3,902	89	-	-	-	4,418,206	נכסי ביטוח משנה
-	1,355	-	-	-	-	-	-	1,355	נכסי מיסים שוטפים
87,660	228,889	46,029	751	4,285	-	48,729	91,611	507,954	חייבים ויתרות חובה
-	514,486	66,197	455	-	-	-	163,638	744,776	פרמיות לגביה
-	-	-	-	-	-	-	81,745,557	81,745,557	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
-	-	-	-	-	-	-	-	-	השקעות פיננסיות אחרות:
1,839,131	4,535,669	71,640	13,994	-	-	-	-	6,460,434	נכסי חוב סחירים
1,881,953	19,952,846	106,774	27,303	111,820	-	-	-	22,080,696	נכסי חוב שאינם סחירים
-	-	-	-	-	-	2,037,280	-	2,037,280	מניות
277,164	51,254	351,467	-	5,188	832	3,890,539	-	4,576,444	אחר
-	-	-	-	-	-	-	9,992,795	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
3,468,497	-	355,878	12,731	16,952	5,598	-	-	3,859,656	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
7,557,469	29,375,309	1,002,863	59,136	138,334	6,430	11,248,292	95,456,521	144,844,354	סך כל הנכסים

(1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתם לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין, היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

(2) ראה ביאור 35(ז) להלן.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך):

סך הכל	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה (1)	פריטים לא כספיים	מטבע חוץ					ש"ח	
			אחר	ליש"ט	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	באלפי ש"ח
6,860,177	-	6,860,177	-	-	-	-	-	-	סך כל ההון התחייבויות
32,775,786	-	-	-	-	5,553	34,646	32,719,021	16,566	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
93,460,783	93,460,783	-	-	-	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
759,733	-	759,733	-	-	-	-	-	-	התחייבות מיסים נדחים
59,107	-	-	-	-	-	-	-	59,107	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
4,172,484	1,087,515	51,485	-	140	722	342,071	928,000	1,762,551	זכאים ויתרות זכות
475,583	-	-	-	-	-	-	475,583	-	התחייבות בגין חכירה
53,280	-	-	-	-	-	-	53,280	-	התחייבויות מיסים שוטפים
6,227,421	474,130	-	432	-	25	229,405	1,490,174	4,033,255	התחייבויות פיננסיות
137,984,177	95,022,428	811,218	432	140	6,300	606,122	35,666,058	5,871,479	סך כל ההתחייבויות
144,844,354	95,022,428	7,671,395	432	140	6,300	606,122	35,666,058	5,871,479	סך כל ההון וההתחייבויות
-	434,093	3,576,897	5,998	138,194	52,836	396,741	(6,290,749)	1,685,990	סך הכל חשיפה מאזנית
-	-	37,431	(57,785)	(294,182)	(203,688)	(3,759,364)	1,904,069	2,373,519	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
-	434,093	3,614,328	(51,787)	(155,988)	(150,852)	(3,362,623)	(4,386,680)	4,059,509	סך הכל חשיפה

(1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתם לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין, היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020
נכסים

באלפי ש"ח	ש"ח							התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה (1)	סך הכל
	לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	ליש"ט	אחר	פריטים לא כספיים		
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	-	-	-	1,198,785	-	1,198,785
נכסי מיסים נדחים	-	-	-	-	-	-	3,172	-	3,172
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	-	-	-	1,989,446	7,198	1,996,644
רכוש קבוע	-	-	-	-	-	-	197,303	-	197,303
נכס זכות שימוש	-	-	-	-	-	-	407,999	-	407,999
השקעות בחברות מוחזקות המטופלות	-	-	-	-	-	-	100,410	-	100,410
בשיטת השווי המאזני	-	-	-	-	-	-	-	3,043,442	3,043,442
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה (2)	-	-	-	-	-	-	1,206,544	-	1,206,544
נדל"ן להשקעה אחר	-	-	-	-	-	-	-	250,992	3,629,329
נכסי ביטוח משנה	2,205	3,371,606	2,776	1,462	30	258	-	-	8,696
נכסי מיסים שוטפים	-	8,696	-	-	-	-	-	-	618,314
חייבים ויתרות חובה	319,956	47,746	127,344	4,463	-	-	48,173	70,632	647,848
פרמיות לגביה	18	453,688	73,454	338	-	-	-	120,350	70,798,761
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	-	-	-	70,798,761	-
השקעות פיננסיות אחרות:	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסי חוב סחירים	974,510	4,596,974	119,034	-	-	9,161	-	-	5,699,679
נכסי חוב שאינם סחירים	1,328,968	20,490,371	114,550	31,861	126,629	-	-	-	22,092,379
מניות	-	-	-	-	-	-	1,692,398	-	1,692,398
אחר	233,679	31,716	274,656	5,980	10,627	1,898	3,000,077	-	3,558,633
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	-	-	-	5,273,150	5,273,150
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	1,474,112	-	215,354	28,496	15,726	437	-	-	1,734,125
סך כל הנכסים	4,333,448	29,000,797	927,168	72,600	153,012	11,754	9,844,307	79,564,525	123,907,611

- (1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתם לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין, היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.
- (2) ראה ביאור 35(ז) להלן.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020 (המשך):

התחייבויות									
		ש"ח							
		מטבע חוץ							
באלפי ש"ח	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה (')	פריטים לא כספיים	אחר	ליש"ט	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
סך כל ההון	-	5,520,056	-	-	-	-	-	-	5,520,056
התחייבויות									
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	13,309	-	-	-	2,135	18,269	31,045,182	-	31,078,895
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	-	-	-	-	77,298,107
התחייבות מיסים נדחים	-	540,825	-	-	-	-	-	-	540,825
התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו זכאים ויתרות זכות	62,796	-	-	-	-	-	-	-	62,796
התחייבות בגין חכירה	1,610,404	52,181	-	-	2,957	157,522	747,797	-	3,898,684
התחייבויות מיסים שוטפים	-	-	-	-	-	-	471,519	-	471,519
התחייבויות פיננסיות	-	-	-	-	-	-	62,505	-	62,505
סך כל ההתחייבויות	3,292,550	24,424	14	9,285	16,823	1,222	1,334,580	-	4,974,224
סך כל ההון והתחייבויות	4,979,059	617,430	14	9,285	21,915	177,013	33,661,583	-	118,387,555
סך כל ההון והתחייבויות	4,979,059	6,137,486	14	9,285	21,915	177,013	33,661,583	-	123,907,611
סך הכל חשיפה מאזנית	(645,611)	3,706,821	11,740	143,727	50,685	750,155	(4,660,786)	-	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	1,239,036	120,764	57,224	(224,326)	(108,550)	(3,059,193)	1,975,045	-	-
סך הכל חשיפה	593,425	3,827,585	68,964	(80,599)	(57,865)	(2,309,038)	(2,685,741)	-	-

1. עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתן לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

5. פירוט החשיפה לענפי משק בגין מכשירים הוניים

ליום 31 בדצמבר 2021					
באלפי ש"ח	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל
% מסך הכל					
תעשייה	95,881	-	-	5,166	101,047
5%					
בינוי ונדל"ן ותשתיות	269,005	53,480	108,815	289,803	721,103
35%					
חשמל ומים	20,169	13,057	6,425	27,488	67,139
3%					
מסחר	49,236	13,365	-	-	62,601
3%					
תקשורת ושרותי מחשב	157,594	1,071	325,359	182,643	666,667
33%					
בנקים	237,802	23	-	22,598	260,423
13%					
שירותים פיננסיים	14,731	7,471	-	-	22,202
1%					
שירותים עסקיים אחרים	1,394	1,787	-	401	3,582
0%					
תרופות ושרותים רפואיים	8,027	5,419	74,270	44,800	132,516
7%					
סך הכל	853,839	95,673	514,869	572,899	2,037,280
100%					
ליום 31 בדצמבר 2020					
באלפי ש"ח	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל
% מסך הכל					
תעשייה	67,777	4,524	46,461	16,526	135,288
8%					
בינוי ונדל"ן ותשתיות	285,515	44,675	107,884	220,128	658,202
39%					
חשמל ומים	124,405	10,725	-	59,262	194,392
11%					
מסחר	55,453	4,409	-	-	59,862
4%					
מלונאות ותיירות	5,859	-	-	-	5,859
0%					
תקשורת ושרותי מחשב	108,436	-	25,791	55,354	189,581
11%					
בנקים	147,244	4,979	17,945	-	170,168
10%					
שירותים פיננסיים	61,888	14,508	-	8,209	84,605
6%					
טכנולוגיה	-	-	12,434	-	12,434
1%					
שירותים עסקיים אחרים	13,790	1,128	67,834	22,732	105,484
6%					
מזון	4,293	-	-	1,097	5,390
0%					
תרופות ושרותים רפואיים	13,680	1,215	3,608	52,630	71,133
4%					
סך הכל	888,340	86,163	281,957	435,938	1,692,398
100%					

ד. סיכוני מזילות

1. כללי

מדיניותה של החברה הינה לוודא קיומן של יתרות מזומנים הדרושות לה לעמידה בהתחייבויותיה הפיננסיות, בין היתר, באמצעות חלוקת דיבידנד מחברות מוחזקות.

קבוצת כלל ביטוח חשופה לסיכונים, הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים, ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד. יצוין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם.

חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות של כלל ביטוח במגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות אינו חשוף לסיכון המזילות בגלל אופיים של חוזי הביטוח השונים כמתואר להלן:

א. חוזים תלויי תשואה - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות בלבד. לפיכך, אם ערך ההשקעות ירד מכל סיבה שהיא, תהיה במקביל ירידה בזה בגובה התחייבויות כלל ביטוח. סך ההתחייבויות במסגרת חוזים אלה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 הסתכמו בכ-93.6 מיליארדי ש"ח וכ-77.3 מיליארדי ש"ח, בהתאמה.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

1. כללי (המשך)

חלק ניכר מההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח במגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות אינו חשוף לסיכון הנזילות בגלל אופיים של חוזי הביטוח השונים כמתואר להלן: (המשך)

ב. כ-73% מההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בענף ביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990 מגובים באגרות חוב מיועדות (ח"ץ), המונפקות על ידי בנק ישראל. כלל ביטוח זכאית לממש אגרות חוב אלו בעת שנדרש פידיון הפוליסות האמורות. היקף אגרות חוב ח"ץ לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 הסתכם בסך של כ-13.6 מיליארדי ש"ח וכ-14.2 מיליארדי ש"ח, בהתאמה.

ג. כ-89% מההתחייבויות לעמיתי קופת הגמל בר א' קרן גמולים בע"מ (להלן: "בר א") מבטיחת התשואה, ישנם פיקדונות בחשב הכללי, אשר בר א' זכאית למשוך בעת שנדרש פידיון כספי עמיתים. היקף פיקדונות אלו לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, הסתכם בסך של כ-2.1 מיליארדי ש"ח.

סיכון הנזילות הפוטנציאלי של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים של הקבוצה העומדים כנגד ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה ושאין מגובות באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) או פיקדונות בחשב הכללי. סכום נכסים אלו הסתכם בסך של כ-26.8 מיליארדי ש"ח (אשתקד כ-22.5 מיליארדי ש"ח) ומהווה כ-18% (אשתקד כ-18%) מסך הנכסים בדוח על המצב הכספי.

מתוך הנכסים שאינם כנגד התחייבויות תלויות תשואה, סך של כ-12.9 מיליארדי ש"ח (אשתקד כ-9.7 מיליארדי ש"ח) הינם נכסים סחירים ויתרות מזומנים ושווי מזומנים.

יצוין כי, על פי תקנות כללי השקעה, על חברות הביטוח המאוחדות להחזיק בנכסים נזילים כנגד ההתחייבויות שאינן נובעות מעסקי ביטוח בסכום שלא יפחת מ-30% מחלק ההון העצמי המינימלי הנדרש מהן. לעניין זה, נכסים נזילים, כהגדרתם בתקנות כללי השקעה, כוללים, בין היתר, אג"ח ממשלתיות, מזומנים ושווי מזומנים, אג"ח קונצרניות ופיקדונות בדירוג גבוה ולטווח קצר, מניות הכלולות במדדים מרכזיים, קרנות סל וקרנות נאמנות.

הגופים המוסדיים בישראל מנהלים את נכסיהם והתחייבויותיהם בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו בקשר לכך.

2. מועדי פירעון משוערים של סכומי התחייבויות

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של החברה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

א. מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות במגזר חיסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

כספי חיסכון - על בסיס מועדי פירעון חוזיים, דהיינו, גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקיצבה.

גמלאות בתשלום, אובדן כושר עבודה בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.

תביעות תלויות ועתודות הסיכון - מדווח תחת העמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".

ב. ההתחייבויות בביטוח כללי לעניין ביאור זה כוללות גם עודף הכנסות על הוצאות, ראה ביאור 3(ד)(2)(ב)(4)(4.3), הפרשה לסטיות בלתי צפויות, עתודה לפרמיה שלא הורווחה והינן בניכוי הוצאות רכישה נדחות. מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות האמורות לעיל נכללו בטבלאות כדלקמן:

התחייבויות בענפים סטטיסטיים, המוערכים על ידי אקטואר - מדווחות בעמודות על בסיס אומדן אקטוארי, המקצה לסך ההתחייבויות הבלתי מהוונות מועד משוער על פי ניסיון תשלומי התביעות בעבר.

התחייבויות ביטוחיות בענפי חבויות, שאינם סטטיסטיים, ועודפי הכנסות על הוצאות - מדווחים בעמודה של ללא מועד פירעון מוגדר.

התחייבויות ביטוחיות בענפי רכוש ואחרים, שאינם סטטיסטיים או שהאקטואר לא חותם על הערכתם - מדווחות בעמודה של זמן פירעון עד 3 שנים.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

2. מועדי פירעון משוערים של סכומי התחייבויות (המשך)

ב. (המשך)

ההתחייבויות חשופות לסיכון רזרבה, המפורט בסעיף ה' להלן. המודלים האקטואריים מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. אומדן התזרים חשוף לסיכון מודל ולסיכון הפרמטר הכולל את הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

ג. מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהן הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום, ההתחייבות נכללת על בסיס של המועד המוקדם ביותר שבו החברה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

מועדי הפירעון של התחייבויות בגין חוזי השקעה בבר א' חושבו על בסיס שיעור נטישה ושיעור פידיונות ממוצע.

ההתחייבויות במגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות^(*)

באלפי ש"ח	עד שנה **	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2021	2,365,947	6,818,185	3,968,857	2,782,358	3,106,036	2,974,893	22,016,276
ליום 31 בדצמבר 2020	2,369,152	6,751,039	3,888,704	2,508,171	2,963,098	2,660,495	21,140,659

(*) לא כולל התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה.
 (**) התחייבויות עד שנה כוללות סך של כ-49,114 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2020 סך של כ-68,184 אלפי ש"ח) העומדים לפירעון לפי דרישה. התחייבויות אלו סווגו כעומדות לפירעון עד שנה למרות שמועדי פירעון בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

באלפי ש"ח	עד 3 שנים	עד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 3 שנים	ללא מועד פירעון	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2021	3,789,125	1,144,866	1,293,964	764,244	6,992,199
ליום 31 בדצמבר 2020	3,310,848	925,514	1,043,330	1,106,109	6,385,801

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

באלפי ש"ח	ערך בספרים	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2021	2,055,901	166,619	558,528	505,986	353,062	471,464	242	2,055,901
התחייבויות בגין חוזי השקעה								
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה	9,870,167	-	-	-	-	-	9,870,167	9,870,167
כתבי התחייבות נדחים	4,741,021	413,406	2,023,500	3,250,592	-	-	-	5,687,498
זכאים ויתרות זכות התחייבות בגין חכירה	4,120,999	4,120,999	-	-	-	-	-	4,120,999
סך הכל	21,253,671	4,742,416	2,741,729	3,950,946	527,857	501,076	9,870,409	22,334,434
ליום 31 בדצמבר 2020	2,374,759	141,171	485,524	461,129	339,304	945,019	2,612	2,374,759
התחייבויות בגין חוזי השקעה								
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה	3,940,237	-	-	-	-	-	3,940,237	3,940,237
כתבי התחייבות נדחים	4,511,859	361,797	2,166,032	2,881,435	-	-	-	5,409,264
זכאים ויתרות זכות התחייבות בגין חכירה	3,846,503	3,846,503	-	-	-	-	-	3,846,503
סך הכל	15,144,877	4,386,433	2,805,284	3,532,098	515,668	1,006,879	3,942,849	16,189,210

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח

סיכוני ביטוח כוללים, בין היתר:

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של ההתחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי כל ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכות חברות הביטוח בקבוצה את ההתחייבויות הביטוחיות, מתבססים, לרוב, על ההנחה שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצגים את העתיד לקרות. חשיפת חברות הביטוח בקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות;

סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים העלולים לגרום, בין היתר, לכך שהסכום, שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי (MPL) הנעה בין 1.5% ל- 3.15% הינה כ-9 מיליארדי ש"ח ברוטו וכ-40 מיליוני ש"ח בשייר עצמי, נכון ליום 31 בדצמבר 2021.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכון ביטוחי, ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סיכוני ביטוח בביאורים 5, 19, 20 (א) ו-21.

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות

כללי

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר. באופן כללי, בהתאם להוראות הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות בישראל ובאופן עקבי לשנה קודמת. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח, פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:

- קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
- קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).

בגין מרכיבים ביטוחיים, המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו'), מחושבת ההתחייבות הביטוחית בנפרד כאמור להלן.

2. תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" עם פרמיה קבועה קיימות תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" עם פרמיה קבועה, כגון: תוכנית ביטוח "מעורב" וכדומה, המשלבת מרכיב של סכום חיסכון, במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית, עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית, כמו גם תוכניות סיכון טהור (בעיקר אי-כושר עבודה וסיעוד) עם פרמיה קבועה.

בגין מוצרים אלה מחושבת ההתחייבות הביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן: "הריבית התעריפית"), לוח התמורות או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות.

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" תלויי תשואה, נכללת בעתודה גם הפרשה בגובה יתרת הבונוס המצטבר בפועל. הבונוס משקף את הפער בין התשואה בפועל בניכוי דמי ניהול לבין הריבית התעריפית.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

3. התחייבויות לגמלאות בתשלום ולהשלמה לעתודה לקיצבה:
 התחייבויות לגמלאות בתשלום מחושבות על פי ההנחיות הקבועות בחוזר המאוחד שער 5, חלק 2, פרק 1(ג), בהתאם לתוחלת החיים הצפויה, על בסיס לוחות תמותה, אשר נבנו בהסתמך על הלוחות אשר פורסמו בשנת 2019 (להלן: "חוזר העתודות לקיצבה").
 התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה מחושבות עבור פוליסות שבתוקף (משולמות ומסולקות), המאפשרות תשלומי קיצבה לכל החיים, ואשר טרם הגיעו לשלב מימוש הקיצבה או שמבוטחיהן הגיעו לגיל פרישה אך טרם החלו לקבל קיצבה בפועל ("פוליסות").

א. חישוב ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה

התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה מחושבות, בין היתר, בהתאם להסתברות למשיכת הקיצבה בעת יציאתם לפרישה (מימוש הזכאות לקיצבה), בהתאם לצפי מסלולי הקיצבה שיבחרו המבוטחים ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה, שפורסמו בחוזר העתודות לקיצבה.

ככל שההסתברות למשיכת הקיצבה גבוהה יותר, ההתחייבויות הנדרשות להשלמה לעתודה לקיצבה גבוהות יותר. כמו כן, ככל שהפער בין לוחות התמותה המעודכנים במסגרת חוזר העתודות לקיצבה (המצביעים על התארכות תוחלת החיים) לבין לוחות התמותה שעל בסיסן תומחרו מקדמי הקיצבה המובטחים בפוליסות גדול יותר ההתחייבות לגמלאות בתשלום והתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה גבוהות יותר.

מעת לעת עורכת החברה מחקרים בהם היא בוחנת את שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקבל קיצבה, את תמהיל מסלולי קיצבאות שבוחרים המבוטחים הפורשים לקבל, אשר בהתאם להם נאמד משך הזמן שבו תשולם הקיצבה וכן פרמטרים אחרים המשפיעים על גובה ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה. שיעורי המימוש ומסלולי הקיצבאות מותאמים לתוכניות הביטוח וסוגי החיסכון השונים.

ב. הפרשה הדרגתית להשלמת העתודה לקיצבה על ידי שימוש בפקטור K

כמו כן, בהתאם לחוזר העתודות לקיצבה, ההפרשה להשלמה לעתודה לקיצבה נעשית בצורה הדרגתית בגין הכספים שנצברו בפוליסות עד לתום תקופת הדיווח, על ידי שימוש בערך K, אשר נקבע, ביישום לראשונה של חוזר העתודות לקיצבה, על מנת להשיג עתודה לתשלום קיצבה מלאה בהתאם לצפי מועד לקיחת הקצבה של המבוטחים (להלן: "K בסיסי", 0.2% עבור פוליסות מבטיחות תשואה ו-0.96% עבור פוליסות תלויות תשואה).

מדי רבעון, החברה בודקת כי ערך ה-K יביא לפריסה נאותה של העתודה לתשלום קיצבה, על בסיס ניתוח המתבסס על הנחות פיננסיות ואקטואריות שמרניות, שמעיד על כך שהרווחיות הצפויה מדמי הניהול ו/או המרווח הפיננסי הנובעים מהשקעות המוחזקות כנגד העתודה בשל הפוליסה ותשלומי הפרמיות עבור הפוליסה, עשויים להפיק הכנסות עתידיות למעלה מ-K הבסיסי המספיקות לכסות את כל ההוצאות, וכלל שקיים פער, מבוצע עדכון של ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה באמצעות עדכון ערך ה-K. ככל שפקטור K גבוה יותר, ההתחייבות להשלמת עתודה לקיצבה שתוכר בדוח הכספי תהיה נמוכה יותר והסכום שידחה וירשם בעתיד יהיה גבוה יותר.

כלל, ערך ה-K המשמש לפריסת ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה לא יעלה על שיעור ה-K הבסיסי. בתקופת הדוח, החברה עדכנה את צפי שיעור לקיחת גמלה בהתאם לגיל הפרישה ואת צפי טעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה (ראה סעיף ד(3) להלן). כתוצאה מכך, בקיזוז ההשפעות הפיננסיות על היקף הנכסים המנוהלים ועל עקום הריבית חסרת הסיכון (ראה סעיף ד' להלן) קטן צפי הרווחיות הצפויה מתחזית דמי הניהול ו/או המרווח הפיננסי וכפועל יוצא מכך עודכן שיעור ערך K כמפורט בטבלה להלן:

2019	2020	2021
0.0%	0.0%	0.0%
0.73%	0.68%	0.66%

ליום 31 בדצמבר

עבור פוליסות מבטיחות תשואה
 עבור פוליסות תלויות תשואה

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

אומדן העלות הכוללת של העלייה בתוחלת החיים עשוי להשתנות עקב מספר גורמים, הכוללים, בין היתר, שינויים בתוחלת החיים ובשיעור המבוטחים המממשים את זכאותם לקיצבה, שינוי בטעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה, גידול בצבירות החיסכון של המבוטחים עקב תשלומי פרמיות עתידיות ו/או גידול בהכנסות מהשקעות וכן שינויים בהנחות שיעורי ריבית ההיוון והנחות אחרות.

לפרטים נוספים בדבר סכום ההפרשה והעלות הכוללת, ראה ביאור 20 א.

בדבר שיעור ריבית היוון ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקיצבה ראה ב(1) להלן.

4. תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור בפרמיה קבועה (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו'), הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורתי". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. החישוב נעשה בשיטת "Net Premium Reserve". לשאר התוכניות מחושבת הרזרבה בגובה התביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו).

5. תוכניות ביטוחי הוצאות רפואיות, מחלות קשות ותאונות אישיות
תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות כוללות בעיקר כיסויים לניתוחים בארץ ולהשתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים.

ענף מחלות ואישפוז כולל את הכיסויים הביטוחיים הבסיסיים כדלקמן:

- כיסוי ביטוחי המקנה למבוטח זכות למימון שירותי רפואה פרטיים. במסגרת זו ניתנת למבוטח הזכות לבחור את מועד קבלת השירות הרפואי, זהות הרופא המטפל והמוסד הרפואי. הכיסוי הביטוחי האמור מעניק החזר בגין הוצאות רפואיות או פיצוי, בין היתר, בקשר עם ניתוח, השתלות ו/או טיפולים מיוחדים בחו"ל ועוד.
- כיסוי ביטוחי למקרה של גילוי מחלה קשה, במסגרתו זכאי המבוטח לקבל פיצוי בסכום שנקבע בעת הצטרפותו לביטוח.
- כיסוי ביטוחי בגין רכישת תרופות אשר אינן כלולות בסל הבריאות הממלכתי.
- בנוסף, ניתן לרכוש כיסויים נוספים, כנספח לפוליסה או כפרק בפוליסה הבסיסית, כגון שירותים אמבולטוריים (שירותים רפואיים שלא בעת אישפוז, לרבות התייעצות עם רופא מומחה, בדיקות, וטיפולים פיזיותרפיים).

ענף תאונות אישיות נמכר בחברה כפוליסה עצמאית או נספח לפוליסות בריאות מענף מחלות ואישפוז. הכיסויים הביטוחיים כוללים:

- מוות מתאונה
- נכות מתאונה או אובדן/פגיעה בתפקוד
- שברים עקב תאונה
- כוויות כתוצאה מתאונה
- פיצוי יומי עקב אישפוז כתוצאה מתאונה
- פיצוי בגין מצב סיעודי כתוצאה מתאונה

בגין תוכניות אלו הנמכרות כפוליסות פרט, מחושבת עתודה בשיטת "Gross Premium Reserve", אשר כוללת את זרם התקבולים הצפוי הכולל את כל מרכיבי הפרמיות ומנכה את עלות ההתחייבות, ההוצאות והעמלות הצפויות וצפי תשלומי ביטוח המשנה (אם קיים הסדר משנה לכיסוי). הנחות החישוב לגבי פרמטרים הקשורים להנחות תחלואה, הנחות דמוגרפיות והנחות כלכליות נעשו על בסיס מחמיר לעומת בסיס התמחור, כמקובל לחישוב רזרבות.

ענף נסיעות לחו"ל מורכב מסל של כיסויים ביטוחיים המיועדים למבוטחים בקשר עם שהותם בחו"ל, הכולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות אישיות, קיצור נסיעה, איתור, חילוץ ומטען. תקופת הביטוח בפוליסת נסיעות לחו"ל נקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל, או למשך כל ימי הנסיעה שיחולו במהלך שנה קלנדרית אחת.

בענף נסיעות לחו"ל התביעות התלויות מחושבות על בסיס דווח מחלקת התביעות של כלל ביטוח והערכה אקטוארית על בסיס ניסיון מצטבר בתיק.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

5. (המשך)

התביעות התלויות מחושבות על בסיס דווח מחלקת התביעות וכן מודל סטטיסטי של תשלומי התביעות על בסיס ניסיון עבר. החישוב בוצע על בסיס שיטות המשולשים (Bornhuetter-Ferguson, Chain Ladder) לסכומי תביעות משולמות, ותלויות ולכמות התביעות לפי חודשי נזק, כולל היוון וטווח סמך לענף תאונות אישיות תלמידים.

6. בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה, כשהיא מהווה לפי שיעור הריבית התעריפית שבמוצר.

7. ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין פרמיה שטרם הורווחה, עתודה לתביעות מתמשכות, תביעות תלויות, עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת. בנוסף, מחושבת הפרשה להשתתפות ברווחים המוצגת בסעיף זכאים ככל שרלוונטי.

8. ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללת בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות ונכות.

ב. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. שיעור ההיוון

א. בגין תוכניות ביטוח ומוצרי סיכון טהור עם פרמיה קבועה, הריבית המשמשת להיוון הינה, כדלקמן: בתוכניות ביטוח, מסוג "מעורב" (מסורתי) ו"עדיף", שאינן תלויות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות, ריבית תעריפית ריאלית בשיעורים של בין 3.5% ל-4.8%;

בגין מוצרים תלויי תשואה, שהונפקו בשנים 1991 ואילך, ריבית תעריפית ריאלית בשיעור 2.5%. בהתאם לתנאי הפוליסה שינויים בריבית יזקפו למבוטחים; בגין מוצרי סיעוד ובריאות פרט לטווח ארוך שאינם תלויי תשואה, ריבית תעריפית ריאלית בשיעור 2.5%.

ב. בגין התחייבויות עבור גמלאות בתשלום והשלמה לעתודה לקיצבה מבטיחי תשואה, שיעור ההיוון מחושב לכל קרן בנפרד ע"י שקלול תשואת השוק המוערכת על תמהיל הנכסים החופשיים (2.65% - 3.57%, אשתקד 2.65% - 3.40%) וריבית האג"ח ח"ץ ברוטו לקרן. השקלול מתבצע על בסיס משקל הנכסים החופשיים ומשקל אג"ח ח"ץ בקרן המגבים עתודות אלה.

בגין התחייבויות עבור גמלאות בתשלום והשלמה לעתודה לקיצבה משתתף ברווחים, בהתאם לתשואת השוק המוערכת על תמהיל הנכסים לרבות בגין מסלולי ההשקעות בהם הכספים מיועדים להיות מושקעים (3.38% - 3.54%, אשתקד 3.43% - 3.52%).

החברה עשויה להחליט על שינוי שיעור ההיוון כתוצאה משינויים בשיעור הריבית חסרת סיכון ו/או בשיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח. בדבר השפעות עדכון שיעורי הריבית המשמשים להיוון ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום ראה סעיף ד' להלן.

2. שיעורי תמותה ותחלואה

א. שיעורי התמותה, ששימשו לחישוב התחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (כלומר, לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קיצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי בגין אי כושר עבודה או סיעוד), זהים, בדרך כלל, לשיעורים אשר שימשו לקביעת התעריף, המאושר על ידי הממונה.

ב. ההתחייבות לקיצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם ללוחות תמותה, אשר פורסמו על ידי אקטואר האוצר בחוזר העתודות לקיצבה.

עלייה בהנחה של שיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לגידול בהתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה ולקטיון ההתחייבות לקיצבאות המשולמות לכל החיים.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ב. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

2. שיעורי תמותה ותחלואה (המשך)

ב. (המשך)

יצוין כי, בעשורים האחרונים קיימת מגמה הפוכה של הגדלת תוחלת החיים וקיצון בשיעור התמותה. הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקיצבה מביאה בחשבון הנחה בגין גידול עתידי בתוחלת החיים. בדבר השפעת עדכון לוחות תמותה בשנת 2019 ראה סעיף ד(2) להלן.

ג. שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה נקבעו על בסיס ניסיון כלל ביטוח ו/או נתונים ממחקרים של מבטחי משנה. בענפי סיעוד ואובדן כושר עבודה תקופת תשלום הקיצבאות שבה משתמשת החברה לחישוב ההתחייבויות נקבעת בהתאם לניסיון כלל ביטוח או מידע המתקבל ממחקרים של מבטחי משנה.

ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה ו/או תקופת תשלום הקיצבאות תעלה, כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה.

בדבר השפעת עדכון שכיחות ומשך תקופת תשלום תביעות סיעוד ומשך תקופת תשלום תביעות אובדן כושר עבודה ראה ד(5) להלן.

3. שיעורי לקיחת קיצבה בעת פרישה ובחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה

חוזי ביטוח חיים, הכוללים מרכיב חיסכון, בגין כספים שהופקדו עד שנת 2008, אפשרו שתי דרכים למשיכת הכספים: הונית (חד פעמי) או קצבתי עם מקדם מובטח להמרה לקיצבה, הניתנת גם היא לבחירה בין מסלולים שונים (כגון: כל החיים, זוגי, הבטחה ל-10 שנים ועוד). בחלק מהחוזים המבטח רשאי לבחור את אופן קבלת הכספים במועד משיכתם. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד ממסלולים אלו, החברה אומדת מעת לעת את שיעור מימוש הזכאות לקיצבה בעת פרישה ואת המסלול שיבחר. החל משנת 2008, הפקדות חדשות בכל התוכניות הן לקיצבה. בדבר השפעת עדכון שיעור לקיחת קצבה וצפי טעם המבטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת פרישה ראה סעיף ד(3) להלן.

4. שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות, בגין חלק מביטוחי הבריאות וכן על קיצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי כלל ביטוח עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פידיונות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון כלל ביטוח וכן על סוג המוצר, משך החיים של המוצר ומגמות המכירה. בדבר השפעת עדכון שיעור הביטולים לרבות התייחסות להשפעת "בור" דמי ניהול משתנים, בשנת 2019, ראה סעיף ד(3) להלן.

5. שיעורי המשכיות

ישנם ביטוחי חיים, בריאות וביטוחים סיעודיים קבוצתיים, בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבטחים באותם תנאים גם אם החוזה הקולקטיבי לא יחודש. בגין אופציה זו של המבוטחים קיימת לכלל ביטוח התחייבות, המבוססת על הנחות לגבי שיעורי המשכיות של הביטוחים הקולקטיביים ושיעורי המשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי. ראה סעיף ה1(א)8, בדבר השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות לעיל. ככל שההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש גבוהה יותר (ולכן שיעור המשכיות גבוה יותר), כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים, ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ג. ניתוחי רגישות בביטוח חיים ובריאות

ליום 31 בדצמבר 2021

שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה		שיעור לקיחת גמלא		באלפי ש"ח רווח (הפסד)
10%-	10%+	10%-	10%+	10%-	10%+	5%-	5%+	
(20,536)	19,464	277,801	(305,785)	1,028,363	(1,185,058)	176,054	(176,054)	(הפסד)

(*) לסכום העתודה המשלימה לגמלאות, ראה ביאור 20(א).

ליום 31 בדצמבר 2020

שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה		שיעור לקיחת גמלא		באלפי ש"ח רווח (הפסד)
10%-	10%+	10%-	10%+	10%-	10%+	5%-	5%+	
(18,878)	17,863	252,315	(263,298)	926,208	(1,033,943)	164,712	(164,712)	(הפסד)

(*) לסכום העתודה המשלימה לגמלאות, ראה ביאור 20(א).

ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות בשימוש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

ההשפעה על התוצאות הכספיות של עדכון הנחות בענף ביטוח חיים וסיעוד מפורטת להלן:

לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר
2019 2020 2021

2019	2020	2021	במיליוני ש"ח
			ביטוח חיים
(26)	144	83	שינוי שיעור ריבית היוון בחישוב ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום
(805)	(32)	28	שינוי בעתודות לגמלה בעקבות הקטנת צפי ההכנסות העתידיות משינוי ריבית (פקטור K)*
(831)	112	111	סה"כ השפעת השינויים בריבית על ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום
			שינוי הנחות תמותה בחישוב התחייבויות לגמלאות בתשלום ולהשלמה לעתודה לקיצבה (ראה סעיף 2)
(353)	-	-	שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה (ראה סעיף 3)
762	(9)	(28)	שינוי אומדן משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה (ראה סעיף 5(ב))
-	-	(59)	סך הכל ביטוח חיים
(422)	103	24	סיעוד במגזר בריאות
			שינוי הנחות אקטואריות בבחינת נאותות העתודה (LAT) (ראה סעיף 5(א))
-	-	(76)	השפעות פיננסיות בבחינת נאותות העתודה (LAT) (ראה סעיף 1(א) ו-4)
(537)	292	42	סך הכל סיעוד במגזר בריאות
(537)	292	(34)	סך הכל רווח (הפסד) לפני מס
(959)	395	(10)	

(*) לרבות השפעה בסך של כ-58 מיליוני ש"ח לאור עדכון אופן אמידה של התאמת הריבית לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות (ראה 1(א) להלן). אשתקד קיטון עתודה בסך של כ-30 מיליוני ש"ח לאור שינוי אומדן הנזילות המתאימה.

1. חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בביטוח חיים וסיעוד והוראות הממונה לעניין בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT). בשנת הדוח חלה ירידה בעקום ריבית חסר סיכון.

א. הוראות הממונה לעניין בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT)

בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד), החברה עורכת מדי תקופה בדיקת לגבי נאותות ההתחייבויות (LAT) בהתאם לחוזר ה-LAT. יצוין שבתקופת הדוח ובתקופה מקבילה אשתקד, פורסמו עדכונים והבהרות לחוזר LAT כדלקמן:

1. עדכון אופן אמידה של פרמיה אי נזילות - בחודש פברואר 2022 פרסם הממונה תיקון לחוזר המאוחד בדבר אופן אמידה של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון, בהתאם לסוג ההתחייבות, לחישוב בדיקת נאותות העתודה (LAT) וזאת לאור חלופת תקופה משמעותית מהתקופה בה גובשה הנוסחה הקיימת, כחלק מההיערכות ליישום IFRS 17 (ראה ביאור 4 לעיל) ונוכח הצטברות של שיטות ומדדי ייחוס פוטנציאליים נוספים. בהתאם להנחיות רשות שוק ההון, השינוי נעשה בדרך של שינוי אומדן חשבונאי מכאן ואילך והביא לכך שפרמיית אי-הנזילות ליום 31 בדצמבר 2021 תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. עדכון זה הביא לקיטון בסך של כ-235 מיליוני ש"ח של ההפרשה בגין בדיקת נאותות העתודה (LAT) בהתחייבויות של ביטוח סיעודי.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

1. (המשך)

א. הוראות הממונה לעניין בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT) (המשך)

2. הבהרה בנוגע להקצאת עודף שווי הוגן של נכסים אשר הביא לקיטון בבחינת נאותות העתודה (LAT) בביטוח סיעוד בסך של כ-300 מיליון ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד הנובע מנכסים שיוחסו בעבר למגזר ביטוח חיים ושבגנים קיים עודף שווי הוגן מעל ערכם בספרים.
3. שיעור מפרמיית אי נזילות במוצרי ביטוח סיעוד פרט, ביטוחי רכב חובה וחבויות בתקופה מקבילה אשתקד - התיקון עדכן את השיעור מפרמיית אי הנזילות, שניתן להוסיף הן לעניין הנחת תשואה והן לעניין הנחת ריבית היוון עבור פוליסות ביטוח סיעודי פרט, ביטוחי רכב חובה וחבויות, שלא בתקופת קצבה, לשיעור של 80% במקום 50% שהיה עד כה. עדכון זה הביא לקיטון בסך של כ-132 מיליון ש"ח של ההפרשה בגין בדיקת נאותות העתודה (LAT) בהתחייבויות של ביטוח סיעודי.
4. בגין נכסי חוב לא סחיר מסוג אגרות חוב לא סחירות שאינם אג"ח ח"צ, הלוואות ופקדונות בבנקים, יתרת עודף שווי הוגן בחברת כלל ביטוח בע"מ בסך של כ-986 מיליון ש"ח (830 מיליון ש"ח אשתקד). סך עודף שווי ההוגן שיוחס להתחייבות סיעוד הינו בסך של כ-835 מיליון ש"ח (714 מיליון ש"ח אשתקד), להתחייבות חיים סך של כ-13 מיליון ש"ח (25 מיליון ש"ח אשתקד) ולהתחייבות ביטוח כללי סך של כ-138 מיליון ש"ח (91 מיליון ש"ח אשתקד).

ב. חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה בהמשך לאמור בסעיף ב(1) לעיל, שיעורי ההיוון המשמשים לחישוב ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקצבה ולגמלאות בתשלום יכולים להשתנות כתוצאה משינויים בשיעור הריבית חסרת הסיכון ו/או בשיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח.

2. שינוי בהוראות המתייחסות לתוכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון הכוללות "מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים"

בחודש יולי 2019, פרסם הממונה טיוטת "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה" ונייר עמדה הדן בנושא זה (להלן: "הטייטה") אשר פורסם כסופי בחודש נובמבר 2019 (להלן: "החוזר"). החוזר מפרט הנחות ברירת מחדל מעודכנות שעל בסיסן ייחשבו חברות הביטוח את ההתחייבויות בגין פוליסות ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה על-פי שיעורי המרה מובטחים על בסיס הנחות דמוגרפיות עדכניות בהתאם לחוזר העתודות לקצבה. כמו כן, החברות המנהלות של קרנות פנסיה, הפועלות במתכונת של ביטוח הדדי, יחשבו על בסיס הנחות אלו את המאזן האקטוארי של הקרנות שבניהולן, ויקבעו בהתאם את המקדמים הכלולים בתקנונים שלהן, החל מהתקופות הבאות.

החוזר מתייחס, בין היתר, לשינוי בתוחלת החיים, ובכלל זה לשיפורים עתידיים, ולהשלכות הנובעות מכך על גובה העתודות ואופן בנייתן. בנוסף, החוזר כולל לוח תמותה חדש לגמלאים של חברות ביטוח, אשר לראשונה מתבססת, בין היתר, על ניסיון התמותה של גמלאים של חברות הביטוח.

בהמשך לאמור בביאור 35(ה)(1)(ב)2(ב) לעיל, ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקצבה ולגמלאות בתשלום מחושבת בהתאם ללוחות התמותה הכלולים בחוזר עתודות לקצבה על כן בדוחות הכספיים של שנת 2019, הגדילה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בסך של כ-353 מיליון ש"ח מתוכם בסך של כ-43 מיליון ש"ח בגין ההתחייבות לגמלאות בתשלום ובסך של כ-310 מיליון ש"ח בגין ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקצבה (ראה ב' לעיל) ללא השפעה בתקופת הדוח, לאור המגמות שעלו מהטייטה.

לפירסום חוזר ונייר עמדה הכולל אומדנים סופיים בנדון לא היה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)**ה. סיכונים ביטוח (המשך)****ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)****ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)**

3. שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה בהמשך לאמור בביאור 35(ה)(ה1)(ב)(3) ו-(4) לעיל, בדבר אמידה מעת לעת של שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה ואת שיעור הבטולים, בתקופת הדוח החברה עדכנה הנחות שונות בין היתר בדבר שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה אשר הביא לגידול בעתודה בסך של כ-58 מיליוני ש"ח ואת צפי טעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה אשר הביא לקיטון בעתודה בסך 40 מיליוני ש"ח וכפועל יוצא מכך, הגדילה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-28 מיליוני ש"ח (אשתקד 9 מיליוני ש"ח). בשנת 2019, החברה עדכנה הנחות שונות, בין היתר, לאור שיפור מודל קביעת שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה בעקבות מחקרים חדשים שביצעה, בדבר נטייה של לקיחת קצבה בשיעורים שונים בהתאם לגיל יציאה לפרישה, לאור ניסיון שנצבר בנושא, בשונה מברירת המחדל שנקבעה בחוזר העתודות לקיצבה. כפועל יוצא מכך, הקטינה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-539 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה. כמו כן, החברה עדכנה את שיעור לקיחת קצבה בהתאם לגיל וכן את שיעור הביטולים לרבות התייחסות להשפעת "בור" דמי ניהול משתנים. כפועל יוצא מכך, הקטינה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-223 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה.

4. מדיניות ההשקעה של הנכסים המנוהלים כנגד ההון וההתחייבויות הביטוחיות

מעת לעת אישרו ועדת ההשקעות ודירקטוריון החברה, ועדכנו את מדיניות ההשקעות והעמדתם בהתאם של הנכסים המנוהלים כנגד ההון וההתחייבויות הביטוחיות בתחומי חיים, בריאות וביטוח כללי, בתשומת לב לתשואה ולמח"מ ההתחייבויות ולנזילות הנדרשת.

בהמשך לאמור בביאור ב(1) לעיל בדבר שיעורי היוון הייתה לעדכונים השפעה בקביעת ריבית ההיוון אשר הקטינה בסך של כ-120 מיליוני ש"ח את ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה ולגמלאות בתשלום בתקופה מקבילה אשתקד. בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד) בדוחות הכספיים השנתיים בדבר התחשבות בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של הנכסים המגבים במסגרת בדיקת נאותות ההתחייבויות בהתאם לחוזר LAT הייתה לעדכונים הנ"ל השפעה אשר הקטינה בסך של כ-87 מיליוני ש"ח את ההפרשות שנדרשו נוכח ירידת שיעורי הריבית בביטוח סיעוד במגזר בריאות בשנת 2019.

5. שינוי הנחות אקטואריות באובדן כושר עבודה ובסיעוד

- א. בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד) בדבר בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT), ההנחות המשמשות לבדיקה נקבעות על ידי האקטוארים על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים. בשנת הדוח עודכנו הנחות שונות של פוליסות סיעוד, אשר הביאו לגידול בסך של כ-76 מיליוני ש"ח בהתחייבות, בעיקר בדבר שכיחות ומשך תביעות סיעוד.
- ב. בתקופת הדוח החברה בחנה את משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה וצפתה עליה. לאור כך הגדילה את ההתחייבויות בסך של כ-59 מיליוני ש"ח.

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי**(1) תיאור תמציתי של ענפי הביטוח העיקריים בהם פועלת הקבוצה**

הקבוצה כותבת חוזי ביטוח כללי בעיקר בענפי רכב חובה, חבויות, רכב רכוש וביטוח רכוש.

פוליסת ביטוח רכב חובה מכסה את בעל הפוליסה והנוהג מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975, בשל נזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש ברכב מנועי לנהג ברכב, לנוסעים ברכב, או להולכי רגל שנפגעו על ידי הרכב. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" (LONG TAIL), דהיינו, לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(1) תיאור תמציתי של ענפי הביטוח העיקריים בהם פועלת הקבוצה (המשך)

ביטוחי חבויות מיועדים לכיסוי חבותו של מבטח בגין נזק שהוא עלול לגרום לצד שלישי. סוגי הביטוח העיקריים הינם: ביטוח אחריות כלפי צד ג', ביטוח אחריות מעבידים, ביטוח חבויות אחרים, כגון: אחריות מקצועית, חבות מוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה. עיתוי הגשת תביעות וסילוקן מושפע ממספר גורמים, כגון: סוג הכיסוי, תנאי הפוליסה וחקיקה ותקדימים משפטיים. בדרך כלל, תביעות בתחום החבויות מתאפיינות ב"זנב ארוך" (LONG TAIL), דהיינו, לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

פוליסות לביטוח נזקי רכב רכוש ולנזקי רכב רכוש צד ג' מעניקות למבטח כיסוי לנזק רכוש. הכיסוי בדרך כלל מוגבל לשווי הרכב שניזוק ו/או לגבול האחריות לצד ג' בפוליסה. התעריף לביטוח רכב רכוש מחייב אישור, כמו גם אישור הפוליסה בכללותה, על ידי הממונה והינו תעריף סטטיסטי ובחלקו דיפרנציאלי (שאינו אחיד לכלל המבטחים ומותאם לסיכון). התעריף האמור מבוסס על מספר פרמטרים, הן אלה הקשורים לרכב המבטח בפוליסה (כגון סוג הרכב, שנת ייצור, וכיו"ב) והן אלה הקשורים לאפיוני המבטח (גיל הנהג, ניסיון תביעות וכו'). תהליך החיתום מתבצע בחלקו באמצעות התעריף עצמו ובחלקו באמצעות מערכת נהלים, שנועדו לבדוק את ניסיון התביעות של המבטח, הכוללים הצגת אישור העדר תביעות ממבטח קודם במשך שלוש שנים אחרונות, הצגת אישור מיגון עדכני וכו', ומשולבים באופן ממוכן בתהליך ההפקה של הפוליסות. במרבית המקרים, הפוליסות בביטוחי רכב רכוש מונפקות לפרק זמן של שנה. כמו כן, במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח ומתאפיינות ב"זנב קצר" (SHORT TAIL).

ביטוחי רכוש מיועדים להעניק למבטח כיסוי כנגד נזק פיזי לרכושו ואובדן רווחים עקב הנזק לרכושו. הסיכונים העיקריים המכוסים בפוליסות רכוש הינם סיכונים אש, התפוצצות, פריצה, רעידת אדמה ונזקי טבע. ביטוחי הרכוש כוללים לעיתים כיסוי לנזקי אובדן רווחים עקב הנזק הפיזי שנגרם לרכוש. ביטוחי רכוש מהווים נדבך חשוב בביטוחי דירות, ביטוחי בתי עסק, ביטוחים הנדסיים, מטענים בהובלה (ימית, יבשתית, אווירית) וכו'. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח ומתאפיינות ב"זנב קצר" (SHORT TAIL).

(2) עקרונות חישוב ההערכה האקטוארית בביטוח כללי

כללי

א. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים: הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה; פרמיה בחסר; תביעות תלויות; ועודף הכנסות על הוצאות והכל בתלות בענף הרלוונטי. ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה ועודף הכנסות על הוצאות מחושבים בדרך שאינה תלויה בהנחות כלשהן ולכן בפני עצמם אינם חשופים לסיכון רזרבה. לעניין האופן בו מחושבות הפרשות אלה ראה ביאור 3(ד)(2).

ב. בהתאם להוראות הממונה, התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות, באופן עקבי לשנה הקודמת. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח ולכל שנת אירוע/חיתום, נקבעת על סמך שיקול דעת, לפי מידת ההתאמה של השיטה לענף ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. ההערכות מתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של התפתחות תשלומי התביעות ו/או התפתחות סכום התשלומים וההערכות הפרטניות. ההערכות כוללות הנחות בדבר עלות התביעה הממוצעת, עלויות הטיפול בתביעות ושכיחות התביעות. הנחות נוספות יכולות להתייחס לשינויים בשיעורי הריבית, בשערי חליפין ובעיתוי ביצוע התשלומים. תשלומי התביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפויות עצמיות.

ג. השימוש בשיטות אקטואריות, המבוססות על התפתחות התביעות, מתאים בעיקר כאשר קיים מידע יציב ומספק בתשלומי התביעות ו/או בהערכות הפרטניות כדי להעריך את סך עלות התביעות הצפויה. כאשר המידע הקיים בניסיון התביעות בפועל אינו מספק, משתמש האקטואר, לעיתים, בחישוב המשקלל בין אומדן ידוע (בחברה ו/או בענף), כגון Loss Ratio, לבין התפתחות התביעות בפועל. משקל גדול יותר ניתן להערכה המבוססת על ניסיון ככל שהזמן עובר ומצטבר מידע נוסף על התביעות.

ד. כמו כן, נכללות הערכות איכותיות ושיקול דעת באשר למידה שמגמות העבר לא ימשכו בעתיד. לדוגמה: עקב אירוע חד פעמי, שינויים פנימיים, כגון: שינוי בתמהיל התיק, במדיניות החיתום ונוהלי הטיפול בתביעות וכן בגין השפעת גורמים חיצוניים, כגון: פסיקה משפטית, חקיקה וכו'. כאשר שינויים, כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות, לפי העניין.

ה. במספר תביעות גדולות בעלות אופי לא סטטיסטי, העתודה נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי כלל ביטוח, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(2) עקרונות חישוב ההערכה האקטוארית בביטוח כללי (המשך)

כללי (המשך)

1. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.

2. הערכת התביעות התלויות עבור חלק כללי ביטוח בפול, בעסקים נכנסים ובביטוחים משותפים המתקבלים מחברות ביטוח אחרות (מבטחים מובילים - "Leader"), התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול או על ידי המבטחים המובילים או על ידי תחשיב נפרד בכלל ביטוח.

(3) פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים בביטוח כללי

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטואריים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות:

א. Chain ladder - שיטה זו מתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות סכום התשלומים והערכות התביעות הפרטניות, התפתחות כמות התביעות ועוד), כדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הקיימות והעתידיות. השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר לאחר תקופה מספיקה מאירוע או חיתום הפוליסה, כאשר קיים מידע מספיק מתביעות שאירעו בעבר, על מנת להעריך את סך כל התביעות הצפויות.

ב. Bornhuetter-Ferguson - שיטה זו משלבת בין אומדן מוקדם (אפריורי), הידוע בחברות הביטוח המאוחדות או בענף, ואומדן נוסף, המבוסס על התביעות עצמן. האומדן המוקדם משתמש בפרמיות ושיעור הנזקים להערכת סך כל התביעות. האומדן השני משתמש בניסיון התביעות בפועל, על סמך שיטות אחרות (כגון: Chain ladder). הערכת התביעות המשולבת משקללת את שני האומדנים, כאשר ניתן משקל גדול יותר להערכה המבוססת על ניסיון התביעות ככל שהזמן עובר, ומצטבר מידע נוסף על התביעות. השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר במקרים בהם אין מספיק מידע מהתביעות או כאשר מדובר בעסק חדש או כזה ללא מידע היסטורי מספיק.

ג. הממוצעים - לעיתים, בדומה לשיטת Bornhuetter-Ferguson, כאשר ניסיון התביעות בתקופות האחרונות אינו מספיק, ישנו שימוש בשיטת ממוצעים היסטוריים. בשיטה זו נקבעת עלות התביעות על סמך עלות התביעה לפוליסה בשנים מוקדמות וכמות הפוליסות בשנים המאוחרות. בדומה, עלות התביעות מחושבת על סמך תחזית כמות תביעות (שיטת Chain ladder) והתביעה הממוצעת ההיסטורית.

ד. אחר - עבור תביעות מסוג מחלות מקצוע בביטוח חבות מעבידים, שהינן תביעות על בסיס נזק מתמשך, מחושבת הפרשה על בסיס עלות עתידית צפויה. בתביעות מסוג זה אין תאריך מסוים בו העובד נפגע והתגבשות הנזק הינה כתוצאה מחשיפה ארוכה לגורמי הסיכון. תביעות מסוג זה מאופיינות בפרק זמן ארוך מאוד מתחילת החשיפה לגורמי הסיכון (חשיפת המבטח) עד לדיווח על התביעה (תביעות זנב ארוך). התנהגות זו של קצב דיווח התביעות וחשיפת המבטח לנזקים מתמשכים, מחייבת הפרשה לכל שנת חשיפה בפוליסת חבות מעבידים, גם אם לא דווחו תביעות כלל או שהפוליסה פגה לפני שנים רבות.

בענפים רכב רכוש, מקיף דירות ותאונות אישיות בוצע מודל התפתחות של תשלומים ותלויות ברוטו ובתקופות שאינן בשלות נעשה שימוש בשיטת הממוצעים והן בשיטת Bornhuetter-Ferguson. המודל מחושב ברמת התביעות ברוטו. הערכת חלקם של מבטחי המשנה, ככל שרלוונטי, נעשה על פי הערכת התביעות הפרטניות בתוספת IBNR, על פי שיעור ה-IBNR שנקבע במודל האקטוארי ברוטו.

בענפים רכב חובה וחבויות בוצעו מודלים חצי שנתיים של התפתחות תשלומים והתפתחות תשלומים ותלויות. לתקופות שאינן בשלות נעשה שימוש בשיטת Bornhuetter-Ferguson, ו/או בשיטת Expected Loss Ratio. בענפי החבויות מודל התפתחות התביעות מבוסס על תביעות נטו מביטוח משנה פקולטטיבי. הערכת חלקם של מבטחי המשנה בחוזה הבלתי יחסי נעשה על פי הערכת התביעות התלויות הפרטניות לשנים ישנות ולשנים האחרונות לפי שיעור Loss Ratio.

בענפים אובדן רכוש והנדסי בוצע מודל התפתחות שנתי לפי תשלומים ותלויות.

בענפים בהם לא בוצעה הערכה אקטוארית, ביטוח מטענים בהובלה כלי שיט וכלי טיס, ענף ערבויות, ענפי סיכונים אשראי ועסקים נכנסים, נכללו התביעות התלויות לפי הערכת מומחים, כמפורט בביאור 3(ד)(2)(ב) בסעיף 4.2. בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ובהתאם לבחינה שערכה החברה באמצעות מומחה בלתי תלוי מחושבת עתודת עודף הכנסות על הוצאות במצטבר למשך 3 שנים. אשר להערכת החברה מייצגת את השמרנות הנדרשת בקשר לנוהג המיטבי.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית

א. העתודות לתביעות התלויות בענפי רכב חובה, חבויות ותאונות אישיות מהוונות לפי שיעור ריבית שנתי ריאלי שאותו קובע האקטואר הממונה. כחלק מהליך עריכת הדוחות הכספיים, האקטואר בודק מדי רבעון את שיעור ההיוון ביחס לאינדיקטורים הכוללים:

- תשואה הגלומה בתיק הנכסים העומד כנגד ההתחייבויות הביטוחיות, לאחר הפחתה בגין כשלי אשראי צפויים;
- תשואת השוק – המשתקף בעקום "תשואת פיקדונות" בהתאם למח"מ ולדירוג ההשקעות בתיק.

אינדיקטורים אלה נבחנים גם בשילוב עם בחינת הערכות מאקרו כלכליות בהתייחס להתפתחויות ארוכות הטווח בסביבת הריבית וזאת בהתייחס למח"מ של ההתחייבויות הרלבנטיות.

החברה עשויה להחליט על שינוי שיעור ההיוון במסגרת הבחינה הכוללת של נאותות התחייבויות הביטוחיות, כתוצאה משינויים מהותיים ומתמשכים בשיעור הריבית חסרת סיכון ו/או בשיעור התשואה הגלומה בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי ו/או שינויים בתשואת השוק.

בהמשך לאמור לעיל, לאור הירידה המהותית והמתמשכת בשיעור הריבית חסרת סיכון ובשיעור תשואת השוק, החברה עדכנה את אומדן ריבית ההיוון, בהתאם לנוהג המיטבי (ראה ה'1) להלן) בהתבסס על עקום הריבית חסרת הסיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות, ובהתחשב באופן שיעור הנכסים העומדים כנגד התחייבויות אלו. סך השפעת השינוי הביא להגדלת עתודות הביטוח בשייר בסך של כ-59 מיליוני ש"ח בשנת הדוח לאחר קיזוז סך של כ-24 מיליוני ש"ח בעקבות עדכון אופן אמידה של התאמת הריבית לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות (ראה ה'1ד(א)1 לעיל), אשתקד 30 מיליוני ש"ח. בשנת 2019 לא חל שינוי בשיעור ריבית ההיוון ועמד על 1.30%.

ההפחתה בגין ההיוון בשייר בכלל ביטוח, במועד עדכון המודל האקטוארי, הינה כ-151 מיליוני ש"ח בשנת הדוח (אשתקד כ-48 מיליוני ש"ח).

ב. בענפי רכב חובה, חבויות ותאונות אישיות תלמידים נכללה תוספת בגין מרווח לסיכון (סטיית תקן) בבסיס העתודה.

סכום התוספת בשייר בכלל ביטוח, במועד עדכון המודלים האקטואריים השונים הינה כ-146 מיליוני ש"ח (אשתקד כ-173 מיליוני ש"ח).

ג. בניתוח התפתחות התשלומים מוסיפה כלל ביטוח, על פי הצורך, זנב תביעות. בניתוח התפתחות סכום התשלומים והתביעות התלויות הפרטניות, שיקול הדעת האקטוארי בעיקרו אינו מאפשר IBNR שלילי ברמת כל שנת חיתום.

ד. ראה גם ביאור 19(ג).

ה. יישום עמדת הממונה בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי (להלן "הנוהג") אשר מהווה בסיס לקביעה סכום מינימאלי לעתודות הנדרשות.

הנוהג כולל, בין היתר, את הקביעות הבאות:

1. שימוש ב"זהירות" משמעה, כי לגבי עתודה שחושבה על ידי אקטואר, "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פרושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי ההתחייבות הביטוחית שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכונן לאומדן הסתברות של 75% לפחות.

יחד עם זאת, ככל שישנן מגבלות בניתוח הסטטיסטי, יפעיל האקטואר שיקול דעת ולדוגמא יתייחס:

א. לסיכון רנדומאלי (סיכון של סטייה רנדומאלית מתוצאות המודל האקטוארי).

ב. לסיכון סיסטמי (סיכונים שלא כלולים בתוך המודל, לדוגמא סיכון של שימוש במודל לא נכון או פרמטרים שגויים, או שינויים חיצוניים שלא באים לידי ביטוי במודל).

ריבית ההיוון המתאימה לבחינת הזהירות היא על פי עקום ריביות חסר סיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות. כמו כן בבחינה זו יש להתחשב באופן שיעור הנכסים בדוחות הכספיים העומדים כנגד ההתחייבויות.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית (המשך)

2. בחירת שיעור להיוון תזרים ההתחייבויות.
3. קיבוץ - לצורך עקרון הזהירות בענפים שאינם מקובצים (כהגדרתם בחוזר – ענפים שאינם מקובצים), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את כל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים מקובצים (מקובצים), ניתן להתייחס כולם כמקשה אחת. כמו כן, ניתן להתייחס להעדר מתאם מלא בין ענפים שונים לצורך הפחתת המרווח הכולל.
4. קביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום המאזן ולסיכונים שטרם חלפו. יצוין כי בהתאם לחוזר ה-LAT, יישום עקרון הזהירות כאמור לעיל מהווה חישוב מספק לעניין בדיקת נאותות העתודות בביטוח כללי.

(5) ניתוחי רגישות

ההערכה האקטוארית כפופה לאי וודאות משמעותית. האומדנים האקטואריים לחיזוי התביעות התלויות, מתייחסים לתוחלת התביעות. בגלל האופי הסטוכסטי של תשלומי התביעות, יש אפשרות של סטיות סביב התוחלת. בנוסף לכך, האומדן הסטטיסטי מבוסס על הנחות שונות, אשר לא בהכרח יתממשו. במידה ויחול שינוי באופן סילוק התביעות או לחילופין בהיקף התביעה ות המדווחות, עלול להיווצר פער בין ההערכה האקטוארית לבין התוצאה בפועל. גם שינוי בגובה התשואה, עלול לגרום לפערים בין ההערכות לתוצאה בפועל.

היות והמודל האקטוארי מבוסס על ניסיון העבר, הרי ששינוי לא צפוי בהנחות המודל או בהתנהגות התביעות, יגרמו לשינוי בעתודה.

יצוין שסיכונים אלו נלקחו בחשבון תחת דרישות עמדת הממונה באומדנים לסיכונים הסיסטמטיים.

1. ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי

בחודש יוני 2014, מונתה ועדה בין משרדית בראשות השופט (בדימוס) ד"ר אליהו וינוגרד לבחינת תיקון טבלאות תוחלת חיים ושיעור הריבית המשמשת לצורך היוון גמלאות על פי תקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח 1978 (להלן: "תקנות ההיוון" ו-"הוועדה"). בחודש יוני 2016 פורסם תיקון לתקנות (להלן: "התיקון") הכולל, בין היתר, עדכון של לוחות התמותה ושל שיעורי ההיוון לצורך חישוב הקצבאות האמורות.

תקנות ההיוון מסדירות, בין היתר, את ריבית ההיוון המשמשת לחישוב תביעות שיבוב אותן מגיש הביטוח הלאומי כלפי צדדים שלישיים, בהתאם לזכות המוקנית לו על פי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 (להלן: "החוק") במקרים בהם האירוע משמש עילה לחיוב הצד שלישי לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק הפל"ד.

בהתאם לתיקון, יעמוד שיעור הריבית לצורך היוון קיצבה שנתית על 2% במקום 3% שהיו קבועים בתקנות ההיוון ערב תיקון. כמו כן, קובע התיקון כי לוחות התמותה ושיעורי היוון הקצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ואחת לארבע שנים שלאחר מועד זה.

התיקון לתקנות ההיוון, נכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2017 ובעקבותיו נבחנה על ידי בתי המשפט, ההשפעה של שינוי שיעור ריבית ההיוון כאמור, גם לענין ביטוחי חובה וחבויות. עניין זה עמד להכרעה בבית המשפט העליון במסגרת תיק פרטני שהתנהל כנגד "הפול" (להלן: "התיק הפרטני"). בחודש אפריל 2018 הוקמה ועדה בינמשרדית (על ידי משרד המשפטים ומשרד האוצר) לבחינת סוגיית ריבית ההיוון בפיצוי הנזיקי על כל השלכותיה, אשר הגישה את מסקנותיה, בחודש יוני 2019 (להלן: "דוח וועדת קמיניץ"), בין היתר המליצה ועדת קמיניץ כי שיעור ריבית ההיוון בפיצוי נזיקין המשמש, בין היתר, להיוון תגמולי ביטוח למבוטחים, ימשיך לעמוד על שיעור קבוע של 3% לכלל הנזיקים (להלן: "ריבית ההיוון שנקבעה"). כן המליצה, כי ניתן יהיה לשנות את ריבית ההיוון שנקבעה, בהתאם למנגנון בדיקה שיבוצע אחת לשנתיים, על בסיס בדיקה ביחס לתשואה המתקבלת מהשקעה באג"ח קונצרני AA לתקופה של 25 שנים בחצי השנה שקדמה לאותו מועד. ככל שתמצא חריגה של למעלה מאחוז לכיוון מסוים, יעודכן שיעור הריבית על ידי החשב הכללי (להלן: "מנגנון העדכון") וזאת למעט בבסיבות חריגות, כמפורט בהמלצות הוועדה. בחודש אוגוסט 2019 ניתן פסק דין בתיק הפרטני, אשר אימץ את עיקרי מסקנות דוח וועדת קמיניץ (להלן: "פסק הדין בעניין הפול") והותיר את ריבית ההיוון על 3%.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית (המשך)

1. ריבית הון קצבאות ביטוח לאומי (המשך)

כמו כן קבע בית המשפט כי עד לתיקון חקיקה שיבוא בנושא, לצורך בחינת שינוי כלכלי מהותי שמצריך שינוי בשיעור ההיוון, הוא מאמץ את מנגנון העדכון. עוד נקבע במסגרת פסק הדין – ביחס לשיעורי ההיוון אשר ישמשו מבטחים לצורך ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי מאת המבטחים ולצורך תשלום תביעות שיבוב למוסד לביטוח לאומי, כי בתקופת הביניים, עד לתיקון תקנות ההיוון בהתאם להמלצות הועדה, תעמוד בתוקף הסכמת המבטחים לנכות מתגמולי הביטוח למבטחים את תגמולי הביטוח הלאומי, לפי ריבית היוון של 3%.

עם זאת נקבע כי נוכח הפגיעה במזיקים (לרבות חברות הביטוח), חזקה כי, עד לתיקון תקנות ההיוון, הביטוח הלאומי יחזור גם הוא אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "תביעות שיבוב של המל"ל").

על פסק הדין הוגשה בחודש ספטמבר 2019 בקשה לקיום דיון נוסף שנדחתה בחודש נובמבר 2020.

בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין נוסף של בית המשפט העליון, בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, בו חזר וקבע בית המשפט כי המוסד לביטוח לאומי מחויב לפעול בהתאם לחזקה שנקבעה בפסק הדין בעניין הפול, ולחזור אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "פסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי").

ככל שיתקבל תיקון חקיקה העולה בקנה אחד עם דוח ועדת קמינץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי כאמור לעיל, להערכת החברה לא יהיה בכך השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות.

1. סיכוני אשראי

1. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	שאינם סחירים	סחירים (*)	באלפי ש"ח
28,345,009	21,945,395	6,399,614	בארץ
196,121	135,301	60,820	בחו"ל
28,541,130	22,080,696	6,460,434	סך הכל נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	שאינם סחירים	סחירים (*)	באלפי ש"ח
27,550,278	21,941,685	5,608,593	בארץ
241,780	150,694	91,086	בחו"ל
27,792,058	22,092,379	5,699,679	סך הכל נכסי חוב

(*) לפרטים נוספים בדבר נכסי חוב סחירים, ראה ביאור 14(א) לעיל.
 ראה גם סעיף 2 להלן, בדבר פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.
 יצוין כי הנתונים לעיל אינם בגין נכסי חוב עבור חוזים תלויי תשואה. לפרטים בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה, ראה סעיף 2 להלן.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכונים אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים

א.1. נכסי חוב

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה
באלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ				
נכסי חוב סחירים				
3,539,530	-	-	-	3,539,530
2,860,084	159,872	-	698,350	2,001,862
6,399,614	159,872	-	698,350	5,541,392
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ				
נכסי חוב שאינם סחירים				
15,760,524	-	-	-	15,760,524
518,966	2,952	-	119,303	396,711
אגרות חוב ממשלתיות				
אגרות חוב קונצרניות				
פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים				
1,005,031	-	-	-	1,005,031
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:				
2,769,560	2,769,560	-	-	-
10,422	10,422	-	-	-
690,005	437,964	-	252,041	-
150,969	-	-	-	150,969
הלוואות על פוליסות				
הלוואות בשעבוד נדל"ן				
מובטחות בערבות בנקאית				
הלוואות בשעבוד מניות				
49,029	11,916	-	24,152	12,961
983,830	175,353	-	347,776	460,701
7,059	3,079	-	-	3,980
לא מובטחים				
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ				
21,945,395	3,411,246	-	743,272	17,790,877
28,345,009	3,571,118	-	1,441,622	23,332,269
293,674	-	-	167,872	125,802
מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי				
מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד (**)				
28,283,204	3,558,316	-	1,409,256	23,315,632
(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.				
(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית. ראה ביאור 14(z) לעיל.				

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14 (ז) לעיל.

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה
באלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל				
נכסי חוב סחירים				
4,990	-	-	-	4,990
55,830	-	35,719	20,111	-
60,820	-	35,719	20,111	4,990
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל				
נכסי חוב שאינם סחירים				
48,377	48,377	-	-	-
86,924	86,924	-	-	-
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל				
135,301	135,301	-	-	-
196,121	135,301	35,719	20,111	4,990
סך הכל נכסי חוב בחו"ל				
מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד (**)				
196,121	135,301	35,719	20,111	4,990

(*) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14 (ז) לעיל.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

א.1. נכסי חוב (המשך)

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה
באלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ				
נכסי חוב סחירים				
2,994,886	-	-	-	2,994,886
2,613,707	98,264	-	524,050	1,991,393
5,608,593	98,264	-	524,050	4,986,279
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ				
נכסי חוב שאינם סחירים				
16,278,710	-	-	-	16,278,710
564,432	18,237	-	82,536	463,659
652,923	-	-	-	652,923
2,450,239	2,450,239	-	-	-
12,145	12,145	-	-	-
360,493	130,935	-	229,558	-
139,496	-	-	-	139,496
43,678	19,990	-	14,171	9,517
1,430,169	399,927	-	437,912	592,330
9,400	2,173	-	-	7,227
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ				
21,941,685	3,033,646	-	764,177	18,143,862
27,550,278	3,131,910	-	1,288,227	23,130,141
187,880	-	-	187,880	-
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי				
27,456,666	3,079,130	-	1,268,168	23,109,368
מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד (**)				

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14 (ז) לעיל.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

א.1. נכסי חוב (המשך)

דירוג בינלאומי *				
ליום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	לא מדורג	BBB מ- BBB	BBB	א ומעלה
באלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל				
נכסי חוב סחירים				
14,511	-	-	-	14,511
76,575	5,634	22,845	48,096	-
91,086	5,634	22,845	48,096	14,511
נכסי חוב שאינם סחירים				
76,506	76,506	-	-	-
74,188	74,188	-	-	-
150,694	150,694	-	-	-
241,780	156,328	22,845	48,096	14,511
241,780	156,328	22,845	48,096	14,511

(*) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A+ ועד A.

(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד (**) מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14 (ז) להלן.

הטבלה להלן מציגה השוואה בין השווי ההוגן לערך בספרים של הנכסים העומדים במבחן הקרן והריבית שאינם בעלי סיכון אשראי נמוך. הערך בספרים נמדד בהתאם ל-IAS39 אך לפני הפרשה לירידת ערך.

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 31 בדצמבר 2021		באלפי ש"ח
שווי הוגן	ערך בספרים	שווי הוגן	ערך בספרים	
22,845	22,845	35,719	35,719	נכסי חוב סחירים
20,409	104,117	6,031	53,820	נכסי חוב לא סחירים

א.2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בארץ)

דירוג מיקומי *			
ליום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	לא מדורג	A עד BBB	AA ומעלה
באלפי ש"ח			
196,431	177,331	-	19,100
3,003	3,003	-	-
153,831	39,321	3,238	111,272
3,737,877	-	42,213	3,695,664
4,091,142	219,655	45,451	3,826,036

דירוג מיקומי *			
ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	לא מדורג	A עד BBB	AA ומעלה
באלפי ש"ח			
310,686	244,541	15,435	50,710
3,172	3,172	-	-
224,866	30,039	6,394	188,433
1,626,162	-	34,266	1,591,896
2,164,886	277,752	56,095	1,831,039

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A+ ועד A.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

א. 3. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים (בארץ)**

דירוג מיקומי *				
ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	לא מדורג	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
1,104,757	879,725	178,815	46,217	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

דירוג מיקומי *				
ליום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	לא מדורג	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
822,441	639,343	145,192	37,906	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות
* המקורות למת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידורג ודירוג פנימי. נתוני מידורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחנים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.				
** לקבוצה אין ערבויות פיננסיות שניתנו בארץ שלא מטופלות כחוזי ביטוח.				

א. 4. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בחו"ל)

דירוג בינלאומי *				
ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה
219,912	-	-	-	219,912
532,468	4,189	-	117,838	410,441
121,779	-	-	2,898	118,881
874,159	4,189	-	120,736	749,234

דירוג בינלאומי *				
ליום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה
227,198	-	-	-	227,198
337,808	67	-	10,077	327,664
107,963	-	-	-	107,963
672,969	67	-	10,077	662,825

* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחנים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

א. 5. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים (בחו"ל)**

דירוג בינלאומי *				
ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה
309	309	-	-	-

דירוג בינלאומי *				
ליום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה
1,952	1,952	-	-	-

* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחנים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

** לקבוצה אין ערבויות פיננסיות שניתנו בחו"ל ואשר לא מטופלות כחוזי ביטוח.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

3. מידע נוסף בדבר דירוג נכסי חוב

דירוג פנימי מבוסס על מודל שגיבשה כלל ביטוח. כלל ביטוח מבצעת תקופתית תיקוף למודל הפנימי אל מול דירוגי חברות דירוג חיצוניות ומודלים אחרים לדירוג אשראי. בדיקות אלו הראו מתאם טוב של הדירוג הפנימי לאמות המידה החיצוניות. כמו כן, בוצעה בקרה על המודל על ידי גורמים חיצוניים אשר אישרה את יכולת ההסתמכות על מודל הדירוג הפנימי.

4. מידע בדבר סיכוני אשראי בביאור זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף ז' להלן.

5. לעניין יתרות פרמיה לגבייה, ראה ביאור 12.

6. לגבי גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים, ראה ביאור 14(ב)(2).

7. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסיים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר 2021			באלפי ש"ח
סיכון חוץ מאזני	% מסך הכל	סכום	
-	0%	22,021	ענף משק
-	-	-	תעשייה
781,672	9%	2,490,948	בינוי ונדל"ן
34,063	4%	1,057,087	חשמל ומים
-	0%	1,523	מסחר
-	1%	151,766	תקשורת ושרותי מחשב
-	7%	1,940,695	בנקים
153,640	1%	229,853	שירותים פיננסיים
-	1%	321,682	שירותים עסקיים אחרים
16,400	0%	86,949	שירותים ציבוריים
119,291	10%	2,933,562	אנשים פרטיים
-	67%	19,305,044	אג"ח מדינה
1,105,066	100%	28,541,130	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020			באלפי ש"ח
סיכון חוץ מאזני	% מסך הכל	סכום	
-	0%	79,896	ענף משק
-	-	-	תעשייה
521,716	8%	2,288,475	בינוי ונדל"ן
54,532	5%	1,257,118	חשמל ומים
-	0%	27,375	מסחר
-	0%	18,484	מלונאות ותיירות
-	0%	105,139	תקשורת ושרותי מחשב
-	5%	1,322,473	בנקים
140,840	1%	274,029	שירותים פיננסיים
-	0%	82,578	שירותים עסקיים אחרים
32,800	2%	448,941	שירותים ציבוריים
74,505	10%	2,599,443	אנשים פרטיים
-	69%	19,288,107	אג"ח מדינה
824,393	100%	27,792,058	סך הכל

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

8. ביטוח משנה

א. מדיניות כלל ביטוח בניהול סיכוני אשראי בקשר עם מבטחי משנה

קבוצת כלל ביטוח מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את חברות הביטוח המאוחדות מחובתן כלפי מבטחיהן על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. חשיפה זו מנוהלת על ידי מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי וכן אחר קיום התחייבויותיו הכספיות.

בהתאם להנחיית הממונה קובעים הדירקטוריונים של חברות הביטוח המאוחדות, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מרביות למבטחי משנה ספציפיים ולקבוצות של מבטחי משנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר קבוצת כלל ביטוח, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. חשיפות אלו מנוהלות על ידי הערכה פרטנית של מבטחי המשנה שהחשיפה אליהם הינה משמעותית וניטור אינדיקציות לרמת הסיכון בהתייחס לכלל מבטחי המשנה עימם מתקשרת קבוצת כלל ביטוח. אגף ניהול סיכונים, מבצע מעקב רבעוני אחר החשיפות למבטחי משנה, המדווחות אליו, עוקב אחר מצבם הפיננסי של מבטחי המשנה הגדולים בהסתמך על מידע מגוון, כולל משווקי ההון הבינלאומיים וכן עורך בקרת אשראי על אנליזות שבוצעו ביחס למבטחי משנה ספציפיים. אגף ניהול סיכונים מדווח לדירקטוריונים מדי רבעון על החשיפה אל מול המגבלות שנקבעו.

כמו כן, חשיפות חברות אלו מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים.

כתוצאה מיישום המדיניות המתוארת לעיל, ריכוזיות החשיפה למבטח משנה בודד אינה גבוהה, אם כי החברה עשויה להיות חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד באירוע קטסטרופה.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

8. ביטוח משנה (המשך)

ב. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר 2021

נכסי ביטוח משנה בניכוי חלקם של מבטחי המשנה בהוצאות רכישה נדחות													סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2021	יתרות בחובה (זכות) נטו ⁽²⁾	בביטוח חיים	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חבויות	סך הכל נכסי ביטוח משנה	פיקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סך הכל חשיפה ⁽¹⁾	בין חצי שנה לשנה ⁽⁹⁾	חובות בפיגור מעל שנה ⁽⁹⁾
באלפי ש"ח	קבוצת דירוג	AA	Swiss Re	Scor	אחרים	סך הכל	A	Lloyd's	אחרים	סך הכל	BBB	נמוך מ: - BBBאו לא מדורג	סך הכל											
-	-	266,745	78,725	507,610	853,080	-	106,225	574,970	681,195	62,093	17,384	1,613,752												
127,601	47,952	264	52,221	1,462,193	40,678	846,976	2,251,294	1,301,243	415,118	223,558	311,375	98,553	53,720											
-	-	311,088	-	4,190	40,678	36,488	52	18,871	18,871	-	-	-	74,540											
264	4,269	917,941	4,190	424,066	40,678	846,976	2,251,294	1,301,243	415,118	223,558	311,375	98,553	53,057											
127,865	52,221	1,462,193	40,678	846,976	2,251,294	1,301,243	415,118	223,558	311,375	98,553	311,375	98,553	53,057											
-	-	336,309	-	52	52	348,509	300,561	47,948	-	-	-	-	146											
332	737	1,109,720	18,871	298,556	18,871	298,556	1,460,806	985,466	396,887	77,972	481	1,440	42											
332	737	1,446,029	18,871	298,608	18,871	298,608	1,809,315	1,286,027	444,835	77,972	481	1,440	42											
13	57	73,991	-	111,861	-	111,861	186,318	172,557	13,761	-	-	466	146											
146	42	74,540	-	-	-	-	73,100	64,020	8,439	-	641	1,440	42											
128,356	53,057	3,056,753	59,549	1,257,445	59,549	1,257,445	4,320,027	2,823,847	882,153	301,530	312,497	53,720	53,057											

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

8. ביטוח משנה (המשך)

ב. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020

נכסי ביטוח משנה בניכוי חלקם של מבטחי המשנה בהוצאות רכישה נדחות												חובות בפיגור
באלפי ש"ח	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2020	יתרות בחובה (זכות) נטו ⁽²⁾	בביטוח חיים	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חבויות	סך הכל נכסי ביטוח משנה	פיקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סך הכל חשיפה ⁽¹⁾	בין חצי שנה לשנה ⁽⁹⁾	מעל שנה ⁽⁹⁾
קבוצת דירוג AA ומעלה	333,543	(44,650)	146,155	33,117	177,520	117,626	474,418	149,534	53,703	226,531	-	-
Swiss Re	53,632	174,181	-	243,800	18,102	143,395	405,297	311,746	-	267,732	104,137	22,802
SCOR	510,016	(46,232)	104,306	37,551	216,999	865,724	1,224,580	445,565	1,349	731,434	317	121
אחרים	897,191	83,299	250,461	314,468	412,621	1,126,745	2,104,295	906,845	55,052	1,225,697	104,454	22,923
סך הכל	515,859	(9,838)	360	141,530	337,434	773,128	1,252,452	242,914	19,682	980,018	1,205	776
A	98,450	8,266	-	-	19,073	100,497	119,570	87,514	-	40,322	-	14
BBB	10,070	(4,872)	604	-	237	60,482	61,323	-	-	56,451	2	154
נמוך מ-BBB או לא מדורג	1,521,570	76,855	251,425	455,998	769,365	2,060,852	3,537,640	1,237,273	74,734	2,302,488	105,661	23,867
סך הכל	1,521,570	76,855	251,425	455,998	769,365	2,060,852	3,537,640	1,237,273	74,734	2,302,488	105,661	23,867

- סך הכל החשיפה למבטחי המשנה הינה: סך-כל נכסי ביטוח (חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות משנה), בניכוי הפיקדונות ובניכוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם ובתוספת (בניכוי) היתרות השוטפות בחובה (בזכות) נטו.
- לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של 5,607 (5,797 אשתקד) אלפי ש"ח. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.
- סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח מסתכם בסך של 6,631 (6,969 אשתקד) אלפי ש"ח המהווים 0.2% (אשתקד 0.3%) מסך החשיפה.
- הדירוג נקבע בעיקרו לפי חברת הדירוג P&S, במקרים בהם לא ניתן דירוג על ידי P&S, נקבע על ידי חברת דירוג אחרת והומר הדירוג לפי מפתח שנקבע בתקנות דרכי ההשקעה.
- סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נזק צפוי (MPL) הנע בין 1.08% ל-2.5% מסכום הביטוח, בהתאם לענפי הביטוח ולמאפייני הרכוש המבוטח הינה 9,940 מיליוני ש"ח (אשתקד: בין 1.5% ל-2.8% (MPL) מסכום הביטוח, בהתאם לענפי הביטוח ומאפייני הרכוש המבוטח הינה 9,581 מיליוני ש"ח), ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 15.8% (אשתקד: 16.9%).
- לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לשנת 2021.
- בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2003 אשר החשיפה בגינם 308 (208 אשתקד) אלפי ש"ח.
- הנתונים כוללים יתרות של חברות בישראל, שנכללו בהתאם לטבלת המרה לדירוג כאמור בסעיף ד לעיל, בסך של (2,189) (אשתקד (1,675)) אלפי ש"ח.
- לעניין התחשבות בין כלל ביטוח לבין מבטח משנה בקשר עם הסדרי ביטוח המשנה בגין הביטוח הסיעודי לחברי קופות החולים, ראה ביאור 39(א)(4)(2) לדוחות הכספיים.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ז. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2021

באלפי ש"ח	לא צמוד	צמוד מדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסיים ואחרים	סך הכל
מזומנים ושווי מזומנים	9,064,093	-	928,702	-	9,992,795
נכסים סחירים	8,301,124	13,180,188	8,561,127	32,420,429	62,462,868
נכסים בלתי סחירים	4,571,989	4,136,943	867,253	9,706,504	19,282,689
סך הכל הנכסים	21,937,206	17,317,131	10,357,082	42,126,933	91,738,352

ליום 31 בדצמבר 2020

באלפי ש"ח	לא צמוד	צמוד מדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסיים ואחרים	סך הכל
מזומנים ושווי מזומנים	4,663,393	-	609,757	-	5,273,150
נכסים סחירים	8,294,441	13,483,218	8,969,838	25,951,494	56,698,991
נכסים בלתי סחירים	2,670,295	4,154,594	947,527	6,327,354	14,099,770
סך הכל הנכסים	15,628,129	17,637,812	10,527,122	32,278,848	76,071,911

(*) מטבע חוץ עיקרי הינו דולר.

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

ליום 31 בדצמבר 2021

באלפי ש"ח	AA ומעלה	A עד BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סך הכל (**)
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	9,165,117	-	-	-	9,165,117
נכסי חוב אחרים - סחירים	9,021,272	2,338,844	-	342,750	11,702,866
נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים	2,599,404	2,005,784	-	3,502,383	8,107,571
סך הכל נכסי חוב בארץ	20,785,793	4,344,628	-	3,845,133	28,975,554
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי	684,766	537,960	-	-	1,222,726

ליום 31 בדצמבר 2020

באלפי ש"ח	AA ומעלה	A עד BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סך הכל (**)
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	11,061,749	-	-	-	11,061,749
נכסי חוב אחרים - סחירים	8,027,845	1,678,821	77,394	238,920	10,022,980
נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים	2,886,952	1,680,238	1,484	1,700,654	6,269,328
סך הכל נכסי חוב בארץ	21,976,546	3,359,059	78,878	1,939,574	27,354,057
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי	-	475,652	-	-	475,652

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סך הכל מייצג סיכון אשראי מרבי.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ז. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג בינלאומי *					באלפי ש"ח
A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סך הכל **	
11,281	962,014	2,023,264	720,683	3,717,242	סך הכל נכסי חוב בחו"ל

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג בינלאומי *					באלפי ש"ח
A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סך הכל **	
164,937	1,688,200	1,115,246	638,058	3,606,441	סך הכל נכסי חוב בחו"ל

(*) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות מחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סך הכל מייצג סיכון אשראי מירבי.

ביאור 35: ניהול סיכונים (המשך)

ח. סיכונים גיאוגרפיים

ליום 31 בדצמבר 2021

באלפי ש"ח	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות/תעודות סל*	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות	סך הכל חשיפה	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
ישראל	19,305,044	3,433,147	1,600,171	92,555	-	1,075,827	10,431,887	35,938,631	37,431	35,976,062
ארה"ב	-	-	332,216	957,821	335,696	100,372	2,203,428	3,929,533	-	3,929,533
בריטניה	-	-	-	-	-	-	702,767	702,767	-	702,767
גרמניה	-	-	-	-	-	-	1,058,815	1,058,815	-	1,058,815
שווייץ	-	-	-	-	-	-	501,790	501,790	-	501,790
שווקים מתעוררים	-	-	-	-	-	-	255,912	255,912	-	255,912
אחרים	-	-	104,893	19,897	5,188	74,685	1,878,399	2,083,062	-	2,083,062
סך הכל הנכסים	19,305,044	3,433,147	2,037,280	1,070,273	340,884	1,250,884	17,032,998	44,470,510	37,431	44,507,941

ליום 31 בדצמבר 2020

באלפי ש"ח	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות/תעודות סל*	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות	סך הכל חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
ישראל	19,278,946	3,249,129	1,396,580	83,555	-	962,650	7,813,608	32,784,468	16,428	32,800,896
ארה"ב	-	3,517	266,955	769,215	274,453	167,550	1,443,173	2,924,863	98,847	3,023,710
בריטניה	-	-	-	-	-	-	1,139,691	1,139,691	-	1,139,691
גרמניה	-	-	-	-	-	-	91,712	91,712	-	91,712
שווייץ	-	-	-	-	-	-	187,412	187,412	-	187,412
שווקים מתעוררים	-	-	-	-	-	-	674,060	674,060	-	674,060
אחרים	9,161	-	28,863	15,207	5,883	76,344	1,524,841	1,660,299	5,489	1,665,788
סך הכל הנכסים	19,288,107	3,252,646	1,692,398	867,977	280,336	1,206,544	12,874,497	39,462,505	120,764	39,583,269

(*) לרבות תעודות סל בחו"ל (ETF)

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין

א. חברה אם, בעל שליטה וחברות בנות

(1) כ-99.98% מהונה המונפק והנפרע של החברה מוחזק על ידי כלל החזקות, חברה אשר ניירות הערך שלה רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב-יפו.

בהמשך לאמור בביאור 1, נכון למועד פירסום הדוח, כלל החזקות הינה חברה ללא גרעין שליטה.

במהלך השנים 2013 עד 2019, מטעמי זהירות, החברה התייחסה לאי די בי חברה לפתוח בע"מ ("אי די בי פתוח") כבעלת שליטה בחברה.

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה וכלל החזקות מכתב מאת הממונה לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בכלל החזקות, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בכלל החזקות, ומצא כי נכון למועד זה אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בכלל החזקות בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על כלל החזקות לקבל מאת הממונה היתר שליטה בחברה.

בעקבות מכתב הממונה, החל מיום 9 בדצמבר 2019 אי די בי פתוח אינה נחשבת בעלת שליטה בחברה, לרבות לצורך עסקאות עם בעל שליטה.

בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל כלל החזקות והחברה מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בחברה" (אשר החליף את מכתב הממונה בנדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של כלל החזקות בחברה לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות והשתתפות באסיפה הכללית של החברה ("מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה היתר השליטה האמור. נכון למועד זה, טרם מוצו הדיונים בין כלל החזקות לממונה בקשר עם המכתבים האמורים.

למידע נוסף ראה ביאור 1 לעיל.

נכון למועד זה, למיטב ידיעת החברה, נתקבלו היתרים להחזקות אמצעי שליטה בחברה למספר גופים. בעלי העניין בחברה שמחזיקים מעל 5% ממניות כלל החזקות נכון למועד זה, הינם קבוצת הפניקס, קבוצת הראל ואלרוב נדל"ן ומלונאות בע"מ.

(2) באשר לחברות מוחזקות, ראה ביאור 9.

(3) במהלך העסקים הרגיל שלה, החברה ביצעה עסקאות עם בעלי השליטה (כלל החזקות וחברות בנות שלה) או שלבעלי השליטה יש בהן עניין אישי (להלן: "עסקאות בעל עניין") לרבות עסקאות עם חברות שבעלי השליטה בחברה הינם בעלי עניין בהן, וכן התחייבויות לביצוע עסקאות שהינן בתנאים מסחריים רגילים, במסגרת הספקת שירותי החברה לבעלי השליטה ולחברות המוחזקות על ידם (כגון: ביטוחים, שירותי תיווך בביטוח, שירותי ניהול קופות גמל ו/או קרנות פנסיה ושירותים פיננסיים שונים) ו/או במסגרת רכישת שירותים ומוצרים מבעלי השליטה ו/או מחברות המוחזקות על ידם ו/או במסגרת ההשקעות של הקבוצה (לרבות השקעות בניירות ערך, אשראי, נדל"ן וקרנות). ככל שעסקאות אלו מהוות עסקאות זניחות שאינן חריגות בהתאם לקווים מנחים וכללים שנקבעו בנוהל שאימצה החברה כקבוע בתקנה 41(א3)(1) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, הרי שלא יתוארו בנפרד בדוחות אלה.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים)

המנכ"ל והמנהלים הבכירים בקבוצה זכאים, בנוסף לשכר, להטבות שלא במזומן (כגון רכב, וכדומה). כמו כן, הקבוצה מפקידה עבורם כספים במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת ותוכנית הפקדה מוגדרת לאחר סיום העסקה. יו"ר הדירקטוריון זכאי לדמי ניהול.

מנהלים בכירים משתתפים גם בתוכנית כתבי האופציה למניות של החברה האם שהוענקו בשנים שקדמו לשנת הדוח ובשנת הדוח (ראה ביאור 37).

1. הטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים (לרבות יו"ר הדירקטוריון) כוללות⁽¹⁾:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021		2020		2019	
מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים	מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים	מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים
14	26,207	18	35,979	17	25,276
14	903	18	1,395	17	1,923
13	7,503	-	-	1	11
	34,613		37,374		27,210

* הנתונים אינם כוללים 2 אנשי מפתח ניהוליים שעזבו בחודשים ינואר ופברואר 2019.

** סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

(1) ההטבות כוללות הטבות לאנשי מפתח ניהוליים עד לסיום העסקתם, והטבות בגין אנשי מפתח ניהוליים החל מיום מינויים.

(2) הסכום נקבע על בסיס שווי כתבי האופציה ליום הענקתן, באופן שהשווי ההוגן של כל מנה נפרס על פני תקופת הבשלתה.

2. הטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים אשר הינם דירקטורים שלא מועסקים בחברה¹:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021		2020		2019	
מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים	מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים	מס' אלפי ש"ח	מס' אנשים
12	3,703	7	3,968	6	2,276

(1) הגמול הניתן לדירקטורים בחברה, למעט יו"ר הדירקטוריון, הינו הסכום המירבי לדירקטור חיצוני מומחה, בהתאם לדרגתה של החברה, והכל בהתאם למדיניות התגמול של החברה ולתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000. יציין כי החברה נושאת ב-80% מהתגמול לדירקטור משותף, ככל שמשולם לו תגמול על ידי החברה, בגין ישיבות משותפות. הסכום האמור הינו לאחר השתתפות כלל החזקות. ביחס לתנאי התגמול ליו"ר הדירקטוריון שמכהן גם כיו"ר דירקטוריון כלל החזקות, שבהם נושאת החברה ב-80% מהתגמול ממועד כניסת מינויו כיו"ר דירקטוריון החברה לתוקף, ראה סעיף 4 להלן.

3. החברה רוכשת (עבורה ועבור חברות הקבוצה) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה, ראה סעיף 6 להלן.

הסכום ששולם עבור החברה ועבור חברות הקבוצה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2021	2020	2019	
3,262	2,012	917	עבור ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

4. יו"ר הדירקטוריון

א. ביום 13 באוקטובר 2021 מונה מר סאמט כדירקטור בחברה וביום 2 בנובמבר 2021 אישר דירקטוריון החברה את מינויו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון, מינוי אשר נכנס לתוקף ביום 23 בדצמבר 2021 עם אישור הממונה.

במים 4 ו-11 בנובמבר 2021 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון כלל החזקות והחברה, בהתאמה, את תנאי כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון פעיל ב-80% משרה, החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון של החברה, והם יהיו בתוקף כל עוד מר סאמט מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברות. תנאי הכהונה אושרו על ידי האסיפה הכללית ביום 27 בדצמבר 2021, באופן רטרואקטיבי, החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון של החברה.

התמורה השנתית בגין כהונתו של היו"ר תהיה בסך כולל של 80% מהתקרה הקבועה בסעיף 2(ב) לחוק תגמול בכירים בתוספת מע"מ כחוק, דהיינו, סכום השווה ל-80% מעלות העסקתו הנמוכה ביותר של עובד בחברה (לרבות עובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), כפול 35 ("התמורה השנתית"), בתוספת מע"מ כחוק. כל עוד יכהן מר סאמט כיו"ר משותף של החברות, החברות יתחלקו בעלות התשלומים באופן בו החברה תישא ב-80% מהגמול וכלל החזקות תישא ב-20% מהגמול.

לאור האמור לעיל, נכון למועד זה, יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לתמורה שנתית בסך כולל של כ-2.56 מיליוני ש"ח. הסכום האמור לעיל יהיה צמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בחברה כאמור בחוק תגמול בכירים, וכן במקרה שבו יתברר כי רכיבים נוספים אינם נכללים בתקרת התגמול שנקבעה בחוק תגמול בכירים (לרבות תגמול בעד שעות נוספות). אחת לשנה יינתן עדכון לוועדת התגמול ולדירקטוריון בדבר עדכון התמורה השנתית כאמור לעיל (ככל שתהיה כזו). מובהר כי בכל מקרה התמורה השנתית לא תפחת מ-2.56 מיליוני ש"ח ולא תעלה על עלות כוללת בסך של 2.8 מיליוני ש"ח (לרבות עקב עדכון התמורה השנתית כאמור לעיל).

תנאי הכהונה האמורים הינם החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון החברה והם יהיו בתוקף כל עוד מר סאמט מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברה וכלל החזקות. יובהר כי אין באמור לגרוע מהחלטת האסיפה של כלל החזקות ביחס לתנאי כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון כלל החזקות, קרי במידה ויכהן כיו"ר של כלל החזקות בלבד - ימשיך לכהן ב-50% משרה ויהיה זכאי לשכר של 1.6 מ"ח ולא יותר מ-1.75 מ"ח.

תנאי הכהונה כוללים עלות נוספת שאינה מהותית בגין "עלות הוצאה עודפת" לפי חוק תגמול בכירים בשל העובדה שכפל ההוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה אשר נקבעה, בין השאר, בשים לב להוראות חוזר התגמול, יו"ר הדירקטוריון לא יהיה זכאי לרכיב משתנה כלשהו (במזומן או הוני).

יו"ר הדירקטוריון זכאי להחזר הוצאות בקשר עם מילוי תפקידו כמקובל בחברה ולפי נהלי החברה.

היו"ר יהיה רשאי לבקש כי החברה תעמיד לרשותו רכב הולם, שיוחזק במלואו על ידי החברה, או החזר הוצאות בגין שימוש ברכב פרטי של היו"ר ו/או טלפון נייד שיועמד לרשותו ו/או הטבות, החזר הוצאות ותנאים נוספים בהתחשב בתפקידו כיו"ר הדירקטוריון, והכל כמקובל בחברה, ובלבד שהעלות הכוללת השנתית לחברה בגין תנאי הכהונה לא תעלה על התמורה השנתית.

במסגרת התמורה השנתית נכלל גם תשלום ליו"ר הדירקטוריון בגין ימי היעדרות רגילים והיעדרות עקב מצב בריאותי, וזאת בהתאם מקובל בחברה.

ההתקשרות עם יו"ר הדירקטוריון אינה קצובה בזמן וכל אחד מהצדדים רשאי להודיע על הפסקת ההתקשרות בכל עת ומכל סיבה שהיא בהודעה מוקדמת בכתב בת 6 חודשים ("תקופת ההודעה המוקדמת"). תקופת ההודעה המוקדמת תחול גם בתום תקופת הכהונה, ככל שלא חודשה ו/או הארכה. הדירקטוריון יהיה רשאי לוותר על שירותיו של היו"ר בתקופת ההודעה המוקדמת, כולה או חלקה, וזאת מבלי שיגרעו זכויותיו לתנאים האמורים בתקופת ההודעה המוקדמת.

על אף כל האמור לעיל, במקרה בו תסתיים עבודתו של יו"ר הדירקטוריון בנסיבות חריגות (כדוגמת נסיבות בגין נשללת מעובד זכאות לפיצויי פיטורים), החברה רשאית להביא הסכם זה לסיומו לאלתר, מבלי מתן דמי הודעה מוקדמת.

במהלך תקופת ההסכם, יו"ר הדירקטוריון רשאי לעסוק בין כעובד ובין כנותן שירותים בתפקידים אחרים, בכפוף להיקף המשרה האמור לעיל שיוקדש לחברה ולקבוצה, בכפוף למגבלות בדבר הימנעות מניגוד עניינים ו/או תחרות בעסקי החברה והקבוצה ו/או הוראות הממונה.

במהלך תקופת כהונתו כיו"ר דירקטוריון, יכול ויידרש מר סאמט לכהן כדירקטור בחברות נוספות מקבוצת החברה, והוא יעשה כן ללא תשלום תמורה נוספת כלשהי (למעט כאמור ביחס לחברה). ככל ויידרש מר סאמט לכהן כיו"ר דירקטוריון של חברות נוספות כאמור בקבוצה, יכול ויהיה זכאי מר סאמט לתשלום תמורה נוספת, בכפוף לאישורים כפי שיידרשו על פי דין, ככל שיידרשו. יצוין כי מר סאמט לא היה זכאי לגמול דירקטורים נוסף מהחברה בגין כהונתו כדירקטור, טרם מינויו כיו"ר דירקטוריון החברה.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

4. יו"ר הדירקטוריון (המשך)

מר סאמט מעמיד את שירותיו כיו"ר דירקטוריון עצמאי ובהתאם לכך הוסכם בין החברה למר סאמט לא יחולו יחסי עובד מעביד. מר סאמט יישא בכל תשלום מס ותשלומי חובה על פי דין בגין כל תשלום וטובת הנאה שיקבל על תנאי כהונתו. על יו"ר הדירקטוריון יחולו הסדרי הביטוח, הפטור והשיפוי הקיימים ביחס לדירקטורים ונושאי משרה בחברה.

5. הסכם העסקת המנכ"ל

ביום 17 ביוני 2018 אישרו דירקטוריון החברה וכלל ביטוח את מינויו של מר יורם נוה כמנכ"ל החברה וכלל ביטוח, החל מיום 1 ביולי 2018.

בימים 5 ו-8 ביולי 2018, אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה וכלל ביטוח, בהתאמה, את תנאי ההתקשרות עם מר יורם נוה בהסכם העסקה לתקופה שאינה קצובה וזאת החל מיום 1 ביולי 2018, כאשר כל אחד מהצדדים יכול לסיים את ההתקשרות בהודעה מוקדמת בת 6 חודשים ("ההסכם"). ביום 14 באוגוסט 2018 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה את תנאי ההסכם.

להלן יפורטו עיקרי הסכם העסקת מר נוה (להלן: "המנכ"ל"):

שכר המנכ"ל יחושב בכפוף להוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בגין התגמול למנכ"ל לפי העלות הכוללת של רכיבי התגמול, לשנה, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים על פי הגבוה מבין: (1) שני מיליוני וחצי שקלים (2.5 מיליוני ש"ח) בשנה⁷ ("מגבלת הסכום"); או (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-35 (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי").

"מגבלת התגמול" - הגבוה מבין מגבלת השכר המינימלי ומגבלת הסכום.

השכר הקבוע עשוי להשתנות מעת לעת בהתאם למנגנון האמור לעיל ובעדכון ועדת התגמול והדירקטוריון, ובנוסף, השכר הקבוע עשוי להשתנות בהתאם ובכפוף להחלטת ועדת התגמול והדירקטוריון במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים.

יובהר כי ההחלטה כאמור מחייבת את החברה גם אם יתברר כי קיימת לחברה עלות נוספת בגין "עודף עלות שכר" כהגדרתו בחוק תגמול בכירים (לדוגמא כתוצאה מפרשנות הוראות חוק תגמול בכירים), קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי ההכנסה החייבת במס של החברה.

המנכ"ל יהיה זכאי להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה, מעבר למגבלת התגמול.

על אף כל האמור לעיל, מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, למנכ"ל לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליוני ש"ח (3.5 מיליוני ש"ח) בשנה (להלן: "מנגנון התגמול").

בהתאם לאמור לעיל, משכורתו החודשית של מנכ"ל החברה עומדת החל מינואר 2021 על סך של כ-205 אלפי ש"ח (ובנוסף שווי רכב), ובתוספת תנאים סוציאליים, כאשר ההוצאה בגין התגמול למנכ"ל לפי העלות הכוללת של רכיבי התגמול, לשנה, עמדה על סך של כ-3.2 מיליוני ש"ח. בגין ההוצאה האמורה יכול ויווצר "קנס מס" בהתאם לקבוע בחוק תגמול בכירים.

בנוסף, זכאי המנכ"ל להחזר הוצאות בקשר עם מילוי תפקידו, לטלפון נייד, לעיתון ולרכב הולם (בכפוף להחלפת הרכב אחת לתקופה כמקובל בחברה), לרבות ההוצאות הכרוכות באחזקתו ולרבות גילום שווי זקיפת ההטבה בגין הרכב והטלפון לצרכי מס וכן תנאים נלווים נוספים כקבוע במדיניות התגמול של החברה, והכל בכפוף למגבלת התגמול.

⁷ צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין אותם ניתן יהיה להפריש על סך רכיבי התגמול.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

5. הסכם העסקת המנכ"ל (המשך)

להלן יפורטו עיקרי הסכם העסקת מר נוא (להלן: "**המנכ"ל**"): (המשך)
בהסכם נכללו הגבלות אי תחרות בתקופת ההסכם. ההגבלות האמורות יחולו על המנכ"ל ביחס לתחומי הביטוח והפיננסים אף לתקופה של תשעה חודשים החל ממועד מתן ההודעה המוקדמת. במהלך תקופת ההודעה המוקדמת של 6 חודשים, יקבל המנכ"ל את מלוא המשכורת החודשית הצמודה וכן את מלוא התנאים הסוציאליים והתנאים הנלווים. החברה תהיה רשאית לוותר על עבודת המנכ"ל בפועל בתקופה זו וזאת מבלי שיגרעו זכויותיו לתנאים האמורים בתקופת ההודעה המוקדמת.

בהסכם נקבעו הוראות שונות והסדרים נוספים מקובלים. כן נקבע כי במקרה של הפסקת יחסי עובד מעביד מכל סיבה שהיא (למעט נסיבות חריגות בהן לא יהיה זכאי המנכ"ל לפיצויים בהתאם להוראות הדין בגין תקופת עבודתו עבור החברה), המנכ"ל יהיה זכאי לשחרור ו/או העברה לבעלותו של כל הכספים שנצברו לזכותו בביטוח המנהלים ובקרן ההשתלמות, על רווחיהם. בנוסף, אם וככל שהסכום שנצבר ברכיבי הפיצויים בביטוח המנהלים לא יגיע לסכום פיצויי הפיטורים לו יהיה המנכ"ל זכאי על-פי דין (לו היה מפוטר), תשלום החברה את ההפרש שיגיע למנכ"ל.

המנכ"ל אינו זכאי למענק שנתי משתנה בגין כהונתו כמנכ"ל.

יצוין כי בהתאם למדיניות התגמול, אין במדיניות התגמול לפגוע בזכויות שנצברו או שנוצרו בגין תקופות קודמות ולפיכך הוראות חוזר התגמול לא יחולו על מענק ההסתגלות שהופרש למר נוא בטרם כניסתו לתוקף של החוזר.

המנכ"ל ממשיך להיות זכאי למענק ההסתגלות בהתאם לקבוע בהסכם העסקתו הקודם, בו נקבע כי יהיה זכאי ל-6 חודשי עבודה ללא תנאים סוציאליים ותנאים נלווים לשכר. הוראות חוזר התגמול ביחס למענקי פרישה, חלות על השלמת מענק ההסתגלות כאמור לעיל.

על המנכ"ל ימשיכו לחול הסדרי הביטוח, פטור ושיפוי הקיימים ביחס לדירקטורים ונושאי משרה בחברה⁸.

כמו כן, המנכ"ל רכש באופן פרטי ביום 3 ביולי 2018 - 3,934 מניות של החברה.

במהלך תקופת כהונתו, עשוי המנכ"ל להתבקש על ידי החברה לכהן כדירקטור בחברות שונות בקבוצת החברה וזאת ללא תשלום תמורה נוספת כלשהי מעבר לתמורה המשתלמת לו מכוח ובהתאם להוראות ההסכם.

6. פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי, לנושאי משרה, שבתוקף לתום תקופת הדיווח

א. להלן תיאור ההסדר החל בגין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה בחברה:

1. החל מיום 1 בדצמבר 2014 רכשת החברה פוליסת ביטוח אחריות נושאי משרה לתקופה של שנה אחת, כל אחת מהפוליסות האמורות הינה משותפת לכלל החזקות ולחברות מקבוצת כלל החזקות לרבות כלל פיננסים. החברה אינה המבטחת בפוליסות האמורות. ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה לראשונה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה. במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליוני דולר. ביום 31 בדצמבר 2020 עודכנה מדיניות התגמול ונקבע כי עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה ובעלות שאינה מהותית לחברה. כמו כן כי החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.

בהתאם להחלטה האמורה התקשרה כלל החזקות בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיום 1 לדצמבר 2020 ועד ליום 30 בנובמבר 2021 ולאחר מכן מיום 1 בדצמבר 2021 ועד ליום 30 בנובמבר 2022 ("**הפוליסות לשנת 2021 ו-2022**"). במסגרתן רכשה כלל החזקות כיסוי ביטוח עבור נושאי משרה בכלל החזקות ולחברות המוחזקות על ידה, לרבות חברת כלל פיננסים בע"מ והחברות המוחזקות על ידה. גבול האחריות הכוללת של כל אחת מפוליסות הביטוח לשנת 2021 ו-2022 הינו עד 100 ו-130 מיליוני דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר, בהתאמה (הכיסוי מעל 100 מיליוני דולר בפוליסה לשנת 2022 לא יחול בגין פעילות עבר). סך הפרמיה השנתית הינו במסגרת הסכום ו/או המנגנון שאושר בהחלטת האסיפה הכללית כאמור לעיל.

⁸ המנכ"ל קיבל מהחברה כתב פטור וכתב שיפוי, בדומה לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

ב. להלן תיאור ההסדר החל בגין שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:

1. ביום 10 באוקטובר 2002, אישרה האסיפה הכללית של החברה התחייבות לשיפוי לדירקטורים, לנושאי משרה בחברה ובחברות נוספות בקבוצה עד לשיעור של 25% מהונה העצמי של החברה במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.

2. ביום 16 באפריל 2008, אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה הענקת כתבי שיפוי מעודכנים לנושאי משרה בחברות מסוימות בקבוצה, לרבות החברה, הדומים במהותם לכתבי השיפוי שאושרו כאמור.

3. ביום 3 במאי 2012, לאור תיקון 16 לחוק החברות, וכן בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה הענקת כתבי שיפוי חדשים על ידי החברה, לדירקטורים ולנושאי משרה בחברה ו/או בחברות נוספות בקבוצה (להלן: "**כתב השיפוי החדש**") עד לשיעור של 25% מההון המיוחס לבעלי המניות של החברה במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.

הוראות כתב השיפוי החדש גוברות על כל התחייבות או הסכמה קודמות (טרם שנחתם כתב השיפוי החדש), בין בכתב ובין בעל פה, בין החברה לבין נושא המשרה בעניינים האמורים בכתב השיפוי החדש, וזאת, גם ביחס לאירועים שאירעו טרם חתימת כתב השיפוי החדש. האמור כפוף לכך, שכתב שיפוי קודם שניתן לנושא המשרה, אם ניתן, יוסיף לחול ולהיות תקף ביחס לכל אירוע שאירע טרם חתימת כתב השיפוי החדש (אף אם הליך בגינו הוגש כנגד נושא המשרה לאחר חתימת כתב השיפוי החדש), אם תנאיו של כתב השיפוי החדש מרעים את תנאי השיפוי עבור נושא המשרה ביחס לאירוע כאמור, כפוף לכל דין.

ביום 28 ביולי 2013 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה תיקון להשמטות שנעשו בהגדרות של "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתב השיפוי החדש, שלא בהתאם להגדרות כפי שאלה מופיעות בתקנון החברה. בהתאם, הותאמו הגדרות "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתב השיפוי החדש להגדרות המופיעות בתקנון החברה.

4. ביום 18 בדצמבר 2016 ו-ביום 27 באוקטובר 2019 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת כאמור סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה. במסגרת מדיניות התגמול של החברה נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה ואושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה.

בהתאם העניקה החברה כתבי שיפוי לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה וכן לבעלי תפקידים נוספים.

ג. להלן תיאור ההסדר החל בגין פטור לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:

ביום 9 באוקטובר 2016 אישרו ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה מתן פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי. במדיניות התגמול שאושרה בדצמבר 2016 נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה כאמור לעיל.

בהתאם העניקה החברה כתבי פטור לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ג. יתרות של צדדים קשורים ובעלי עניין

ליום 31 בדצמבר 2021			ליום 31 בדצמבר 2020		
צד קשור/ בעל עניין					
באלפי ש"ח	צדדים קשורים אחרים	קבוצת כלל החזקות	חברות מוחזקות	צדדים קשורים אחרים ⁽²⁾	קבוצת כלל החזקות
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	1,409,920	-	12,355	796,785	-
השקעות פיננסיות אחרות:					
נכסי חוב סחירים	59,476	-	-	23,701	-
נכסי חוב שאינם סחירים	49,913	-	-	59,159	-
מניות	31,435	-	-	28,354	-
הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני ⁽¹⁾	34,235	-	-	9,324	-
הלוואות שניתנו	-	-	6,249	-	-
חייבים ויתרות חובה	2,372	9,949	-	2,193	10,183
פרמיות לגבייה	855	6	-	1,810	866
זכאים ויתרות זכות	220	46,728	12,842	203	25,919
התחייבויות פיננסיות אחרות	-	461,270	-	-	450,450*
(*) סווג מחדש, ראה בביאור 2(ו).					

(* סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו)).

(1) כלול בסעיף השקעות בחברות מוחזקות.

ביאור 36: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ד. סכומים שנכללו בדוח רווח והפסד בגין עסקאות עם צדדים קשורים ובעלי עניין ותיאור עסקאות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
צד קשור/ בעל עניין													
באלפי ש"ח	צדדים קשורים אחרים	קבוצת כלל החזקות	חברות מוחזקות	אי די בי פיתוח ואי די בי חברה לאחזקות בע"מ	קבוצת כלל החזקות	חברות מוחזקות	צדדים קשורים אחרים	אי די בי פיתוח ואי די בי חברה לאחזקות בע"מ	קבוצת כלל החזקות	חברות מוחזקות	קבוצת כלל החזקות	קבוצת כלל החזקות	חברות מוחזקות
פרמיות ברוטו	6,459	50,409	-	-	-	18,401	49,990	-	3,986	73,464	58,275	-	-
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו	308,913	-	(118)	-	15,526	-	1,176	-	-	58,753	120	(7,320)	
והכנסות מימון	5,701	-	-	-	1,615	-	-	-	-	15,187	418	-	
תשלומים בגין חוזי ביטוח	-	83,175	-	-	-	-	-	-	-	1,132	86,606	-	
עמלות ביטוח	1,366	258,179	-	-	1,036	-	-	-	-	4,122	210,820	-	
הוצאות הנהלה וכלליות	-	31,802	368	-	-	-	381	-	-	-	-	477	
הוצאות מימון													

ביאור 37: תשלום מבוסס מניות

א. פירוט תוכניות להקצאת כתבי אופציה למניות החברה

1. תוכנית 2015

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, ביום 24 למרס 2015 אימץ דירקטוריון כלל החזקות תוכנית תגמול הוני מותנית ביצועים לשנת 2015 (להלן: "תוכנית 2015"), לפיה תהא רשאית להעניק לעובדים שהינם בעלי תפקיד מרכזי⁹ (כהגדרת מונח זה בחוזר התגמול) כתבי אופציה.

כתבי האופציה ניתנים למימוש, כל אחד, למניה רגילה בת 1 ש"ח ערך נקוב של כלל החזקות, בהתאם לשווי ההטבה הכספי הגלום בכתבי האופציה במועד המימוש ובכפוף להתאמות ולתנאים, אשר העיקריים שבהם מפורטים להלן, בשלוש מנות שנתיות שוות.

מחיר המימוש של כתבי האופציה יהיה כפוף להתאמות בגין האירועים הבאים: חלוקת מניות הטבה; הסדר חילוף מניות (כגון: עסקת מיזוג או ארגון מחדש); הנפקת זכויות; תשלום דיבידנד במזומן; וכן פיצול, או איחוד, הון המניות של כלל החזקות, או כל אירוע הוני תאגידי בעל אופי דומה באופן מהותי. ההתאמות יבוצעו באופן שנקבע בתוכנית 2015. תוכנית 2015 אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

זכאותו של ניצע לאופציות ולמימושן תותנה בכפוף לעמידה בתנאי הסף לגיבוש הזכאות, לעמידה ביעד הרווח, כהגדרתו להלן, ולתנאי ההבשלה שהינם יעדים כמותיים ניתנים למדידה.

תנאי גיבוש הזכאות יהיו תנאי סף של (א) עמידת החברה ביחס כושר הפירעון המינימלי בגין אותה שנת מענק, כהגדרתו במדיניות התגמול של החברה או במדד אחר שיקבע במקרה של שינוי רגולטורי במשטר ההון ("יחס כושר פירעון מינימלי"); (ב) עמידת כלל החזקות ביעד שיעור התשואה על ההון בשיעור של 5% לפחות, בגין אותה שנה. בנוסף, כתנאי לגיבוש הזכאות, על כלל החזקות לעמוד ביעד של 70% לפחות מיעד מטרה שיקבע לעניין יעד הרווח ואשר יקבע בטווח שבין 250 מיליוני ש"ח לבין 600 מיליוני ש"ח, בגין כל שנת מענק ("יעד הרווח"). תנאי לזכאות לאופציות בגין שנת זכאות, הוא קיומם של תנאי הסף וכן עמידה ביעד הרווח (להלן: "תנאי הזכאות"). לא התקיים תנאי מתנאי הזכאות בשנת מענק מסוימת, הניצע לא יהיה זכאי לכל האופציות שהוקצו לו בגין אותה שנת מענק ואופציות אלה תחזרנה למאגר האופציות וניתן יהיה להקצות מחדש לניצע כלשהו.

התגבשות תנאי הזכאות ביחס לשנה מסוימת תבחן בסמוך למועד פירסום הדוח התקופתי ביחס לשנה הנבדקת ("מועד התגבשות הזכאות"). כתבי האופציה יבשילו בשלוש מנות. מועד ההבשלה הראשון של כתבי האופציה יהיה ביום 1 באפריל שיחול בסמוך לחלוף שנה, שנתיים ושלוש שנים ממועד ההתגבשות. תנאי להבשלה יהיו עמידה ביחס כושר פירעון מינימלי בתום השנה הקלנדרית הקודמת למועד ההבשלה¹⁰. כל מנה תפקע לאחר שנתיים ממועד הבשלתה ("מועד הפקיעה").

על אף האמור לעיל, אם תקופת האופציה של מנה כלשהי תסתיים במהלך תקופה אשר נקבעה על ידי כלל החזקות כתקופת חסימה בשל קיומו או פוטנציאל לקיומו של מידע פנים, אזי בכפוף לתנאי התוכנית, תקופת האופציה תוארך באופן אוטומטי, למשך תקופה נוספת במספר ימים השווה למספר הימים הכלולים בתקופת החסימה.

מנהל התוכנית רשאי לקבוע בעת הקצאת כתבי אופציה מחיר תקרה כהגדרתו לעיל, יצוין כי ביחס לכל כתבי האופציה שהוקצו בהתאם לתוכנית 2015, נקבע מחיר תקרה כאמור.

בשנת 2015 החליט דירקטוריון כלל החזקות לפרסם מתארים המתייחסים להקצאת עד 470,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית, לעובדים ולנושאי משרה של כלל החזקות ו/או חברות בשליטתה. כל כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.

כלל החזקות לא הקצתה אופציות לפי תוכנית 2015 החל משנת 2017. ביום 25 במרס 2021 החליט דירקטוריון כלל החזקות שלא להקצות עוד אופציות בהתאם לתוכנית האמורה, ולמחוק את יתרת האופציות המוחזקות במאגר האופציות ממרשם ניירות הערך של כלל החזקות. בחודש מרס 2023 צפויה לפקוע יתרת האופציות שטרם מומשה.

לפרטים נוספים, ראה סעיפים ב' ו-ג' להלן.

⁹ "בעל תפקיד מרכזי" הינו: כהגדרתו בחוזר התגמול וכפי שייקבע מעת לעת על ידי הדירקטוריון. נכון למועד זה, קבע הדירקטוריון כי מנהלי ערוצי ההפצה בחברה יכללו במסגרת הגדרה זו. בנוסף, ביחס למנהלי השקעות, מי שהשפעתו על פרופיל סיכוני ההשקעה של החברה ושל כספי החוסכים באמצעותה היא זניחה יוחרג מרשימת בעלי התפקיד המרכזי של החברה.

¹⁰ בהתאם למדיניות התגמול והחלטת הדירקטוריון "יחס כושר פירעון מינימלי" לעניין תוכנית אופציות 2015, ביחס לשנת 2021, לא יפחת מיחס של 125% לפי הוראות הממונה לעניין משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב תוך התחשבות בהוראות תקופת הפריסה שהוגדרה על ידי הממונה ואולם במצב של אי עמידה ביעד האמור כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי רחבי השפיע על כל ענף הביטוח בישראל, הדירקטוריון יהיה רשאי לקבוע כי החברה עמדה ביחס כושר הפירעון המינימלי. יחס כושר הפירעון הינו היחס הידוע האחרון שפירסמה החברה, לרבות פעולות הוניות שבוצעו עד למועד פירסום יחס כושר הפירעון.

א. פירוט תוכניות להקצאת כתבי אופציה למניות החברה (המשך)

2. תוכנית 2021

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, ביום 25 למרס 2021 אימץ דירקטוריון כלל החזקות תוכנית תגמול הוני מותנית ביצועים לשנת 2021 (להלן: "תוכנית 2021"), לפיה תהא רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה כתבי אופציה.

כתבי האופציה ניתנים למימוש, כל אחד, למניה רגילה בת 1 ש"ח ערך נקוב של כלל החזקות, בהתאם לשווי ההטבה הכספי הגלום בכתבי האופציה במועד המימוש ובכפוף להתאמות ולתנאים, אשר העיקריים שבהם מפורטים להלן.

מחיר המימוש לא יפחת ממוצע מחיר הסגירה של מנית כלל החזקות ב- 30 ימי המסחר האחרונים ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מנית כלל החזקות ביום המסחר האחרון בבורסה, למועד אישור הדירקטוריון. בנוסף, מעבר למתחייב ממדיניות התגמול, לכל מנה תתווסף פרמיה מדורגת על מחיר המניה - מחירי מימוש יהיו בפרמיה של 2.5%, 5% ו- 7.5% לכל מנה, למעט ביחס לאופציות מסוג ב' אשר הוקצו לעובדים מסוימים בהתאם להסכם הקיבוצי כאמור בביאור 24(ד) במחיר מימוש כאמור לעיל וללא פרמיה.

מחיר המימוש של כתבי האופציה יהיה כפוף להתאמות בגין האירועים הבאים: חלוקת מניות הטבה; הסדר חילוף מניות (כגון: עסקת מיזוג או ארגון מחדש); הנפקת זכויות; תשלום דיבידנד במזומן; וכן פיצול, או איחוד, הון המניות של כלל החזקות, או כל אירוע הוני תאגידי בעל אופי דומה באופן מהותי. ההתאמות יבוצעו באופן שנקבע בתוכנית 2021. תוכנית 2021 אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

הקצאת האופציות מסוג א' תהיה בשלוש מנות שיתפרסו על פני שלוש שנים, ותהיינה ניתנות למימוש החל מתום שנה (כאשר ביחס למנה הראשונה נדרשות לפחות שנתיים של הבשלה והחזקה), שנתיים ו-3 שנים ממועד ההקצאה, ועד לתום שנתיים ממועד ההבשלה (וביחס למנה הראשונה ממועד ההחזקה).

הקצאת האופציות מסוג ב' תהיה במנה אחת ותהיינה ניתנות למימוש החל מתום שנה (כאשר נדרשות לפחות שנתיים של הבשלה והחזקה) ובהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי, כמפורט בביאור 24.

כל מנה שהבשילה ניתנת למימוש עד שנתיים ממועד ההבשלה.

הבשלת כל מנת אופציות הינה בתנאי שהניצע הינו עובד הקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר של השנה שקדמה למועד ההבשלה, וכפופה לעמידה בכל התנאים הבאים: א. עמידה ביחס כושר פירעון מינימלי (125% לפי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב תוך התחשבות בהוראות המעבר שהוגדרו על ידי הממונה) ואי התקיימות נסיבות משהות של איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון בע"מ ("תנאי סף"); ב. העדר הפסד כולל (לאחר מס), לכלל החזקות; ו-ג. עמידה בתקרת השכר לפי חוק תגמול בכירים. יובהר כי כל מנת אופציה תפקע במידה של אי עמידה בתנאי הסף, ואולם במידה שלא התקיימו תנאים ב ו/או ג ניתן לדחות את מועד ההבשלה לשנה העוקבת בתנאי שכל התנאים יתקיימו, וזאת לתקופה של עד לארבע (4) שנים בסך הכל ממועד הבשלה המקורי. הניצע אינו חייב להיות עובד החברה במועד ההבשלה הדחוי למעט אם הדחיה בוצעה בשל אי התקיימות תנאי ג.

על אף האמור לעיל, אם תקופת האופציה של מנה כלשהי תסתיים במהלך תקופה אשר נקבעה על ידי החברה כתקופת חסימה בשל קיומו או פוטנציאל לקיומו של מידע פנים, אזי בכפוף לתנאי התוכנית, תקופת האופציה תוארך באופן אוטומטי, למשך תקופה נוספת במספר ימים השווה למספר הימים הכלולים בתקופת החסימה.

מנהל התוכנית רשאי לקבוע בעת הקצאת כתבי אופציה מחיר תקרה כהגדרתו לעיל, יצוין כי ביחס לכל כתבי האופציה שהוקצו בהתאם לתוכנית 2021, נקבע מחיר תקרה כאמור (ראו סעיף ג להלן).

בשנת 2021 החליט דירקטוריון כלל החזקות לפרסם מתאר המתייחס להקצאת עד 3,500,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית, לעובדים ולנושאי משרה של החברה ו/או חברות בשליטתה. הקצאת האופציות שיוצעו על פי המתאר כפופה לקבלת כל ההיתרים והאישורים הנדרשים על פי כל דין להצעת ניירות ערך לפי מתאר, להנפקתם ולפירסום המתאר. כתבי האופציה ניתנים למימוש למניות רגילות של החברה, בהתאם לשווי ההטבה הגלום באופציות, בכפוף להתאמות. שווי ההטבה מבוסס על הערכת שווי האופציות במועד הענקתן אשר עומד על כ- 15 ש"ח לאופציה, כאשר השווי ההוגן של כל מנה נפרס על פני תקופת ההבשלה.

בחודש יוני 2021 הקצתה כלל החזקות 2,276,800 אופציות מסוג א ו-105,467 אופציות מסוג ב' לנושאי משרה ולעובדים בכלל ביטוח ו/או בחברות בשליטתה.

המניות שתנבענה ממימוש אופציות אלו מהוות כ- 1.63% מהון כלל החזקות, בהנחת מימוש מקסימלי.

לפרטים נוספים, ראה סעיפים ב' ו-ג' להלן.

ביאור 37: תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. התנועה בכתבי האופציה ופרטים נוספים

מספר אופציות	ממוצע משוקלל של תוספת המימוש בש"ח	מח"מ בשנים	
717,681	70.47	1.30	יתרה ליום 1 בינואר 2019
(4,333)	69.71		חולטו במהלך 2019
(358,450)	70.92		פקעו במהלך 2019
354,898	70.03	1.24	סה"כ אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2019
(142,019)	70.45		פקעו במהלך 2020
212,879	69.75	0.88	סה"כ אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2020
2,382,267	57.76		הוקצו במהלך 2021
(48,695)	57.61		חולטו במהלך 2021
(127,533)	68.94		פקעו במהלך 2021
(58,469)	70.49		מומשו במהלך 2021
2,360,449	57.93	3.16	סה"כ אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2021
			מזה אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2021
26,877	71.95	0.95	בתוכנית 2015
2,333,572	57.77	3.18	בתוכנית 2021
			סך הכל אופציות שניתנות למימוש:
269,566	69.74		בסוף שנת 2019
170,211	69.25		בסוף שנת 2020
26,877	71.95		בסוף שנת 2021

(*) ממוצע משוקלל של יתרת משך החיים החוזיים עד לפקיעה.

(1) הממוצע המשוקלל של תוספת המימוש בגין החילוטיות והפקיעות, חושב על פי ערך תוספת המימוש לסוף כל שנה. טווח מחירי המימוש של האופציות למניות ליום 31 בדצמבר 2021 עומד על 55.13-72.42 ש"ח (2020-62.05-72.42 ש"ח, ו-2019 היו 60.64-74.50 ש"ח).

בהנחה תאורטית מקסימלית של מימוש כל כתבי האופציה מתוכנית 2013, מתוכנית 2015 ותוכנית 2021 כשמחיר מניית כלל החזקות בבורסה יגיע למחיר שבו, על פי תנאי תוכנית כתבי האופציה, מתבצע מימוש אוטומטי ובכפוף להתאמות, כמפורט בתוכנית 2013, בתוכנית 2015 ותוכנית 2021, יקנו כתבי האופציה שבמחזור למקבליהם, לימים 31 בדצמבר 2021, 2020 ו-2019 כ-1.63%, כ-0.16% וכ-0.27%, בהתאמה, מהון המניות המונפק והנפרע של כלל החזקות לאחר ההקצאה.

הנחה זו בדבר מימוש מלא של כתבי האופציה היא תיאורטית בלבד, לניצעים שיממשו את כתבי האופציה לא יוקצו מלוא המניות הנובעות מהם, אלא רק מניות בכמות המשקפת את סכום ההטבה הכספית הגלום בכתבי האופציה וזאת בהתאם לסכום ההטבה כפי שיהיה בפועל במועד המימוש דהיינו הפרש שבין השער של מניה רגילה של כלל החזקות, במועד המימוש לבין מחיר המימוש של האופציה.

ג. פרטים בדבר מדידת השווי ההוגן של תוכניות כתבי האופציה

השווי ההוגן של כתבי האופציה נאמד באמצעות מודל בינומי בהתייחס לכתבי האופציה שהוקצו כאמור לניצעים במסגרת תוכנית 2015 ותוכנית 2021.

ההנחות העיקריות של המודלים כוללות את שיעור הסגירה של המניה למועד המדידה, מחיר המימוש של המכשיר, התנודתיות הצפויה (על בסיס הממוצע של התנודתיות ההיסטורית במניות החברה, על פני אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה), אורך החיים הצפוי של המכשירים (על בסיס ניסיון העבר וההתנהגות הכללית של המחזיקים בכתב האופציה). ושיעור ריבית חסרת סיכון בהתאם לאורך החיים של כתבי האופציה (על בסיס עקום ריביות). תנאי שירות ותנאי ביצוע שאינם תנאי שוק אינם נלקחים בחשבון בעת קביעת השווי ההוגן.

להלן מפורטים הפרמטרים אשר שימשו ביישום המודלים והשווי ההוגן במועד ההענקה:

תוכנית ' 2021	תוכנית ' 2015	
2,333,572	313,333	מספר כתבי האופציות שהוענקו בניכוי חילופים עד לתאריך המאזן
61.51	61.70	ממוצע משוקלל של מחיר מניה (בש"ח)
57.77	68.73	ממוצע משוקלל של תוספת המימוש במועד ההקצאה (בש"ח)
36.31%	34.06%	ממוצע משוקלל של התנודתיות צפויה ⁽²⁾
3.96	5.75	משך חיים ממוצע לכתבי האופציה (בשנים) ⁽³⁾
0.50%	1.49%	ממוצע משוקלל של שיעור ריבית חסרת הסיכון ⁽⁴⁾
110	139-146	מחיר תקרה
36,792	4,550	שווי הוגן במועד ההענקה של סך כתבי האופציה שהוקצו על ידי החברה (באלפי ש"ח) ⁽⁵⁾

- (1) הנתונים המובאים הינם ממוצע משוקלל של ההקצאות במועדים השונים, לפי מנות, בניכוי חילופים והחלפות ניצעים.
- (2) התנודתיות הצפויה של מחיר המניה על פני אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה נקבעה על בסיס תנודתיות היסטורית של מחירי המניה של החברה והינה תחת ההנחה שהתנודתיות ההיסטורית של מחיר המניה מהווה אינדיקציה טובה למגמה הצפויה בעתיד.
- (3) משך החיים הממוצע החזוי לכתבי האופציה נקבע על בסיס ניסיון העבר וההתנהגות הכללית של המחזיקים בכתב האופציה, אשר לא בהכרח מייצגים את דפוס המימוש העתידי של האופציות למניות. בהתאם הונח שמימוש כתבי האופציה ייעשה במועד הפקיעה.
- (4) שיעורי הריבית חסרת הסיכון נקבעו על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (לפרטים נוספים, ראה ביאור 14(ו)(4)), כאשר תקופות שיעורי הריבית תואמים את אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה (על בסיס עקום ריביות).
- (5) השווי ההוגן המצטבר של כל ההענקות בכל אחת מתוכניות כתבי האופציה.

ד. הוצאות שכר בגין תשלומים מבוססי מניות

באלפי ש"ח	י"ר הדירקטוריון	מנכ"ל החברה	תוכנית 2013	תוכנית 2015	תוכנית 2021	סך הכל
בשנת 2019	-	-	(8)	-	-	(8)
בשנת 2020	-	-	-	-	1,690	1,690
בשנת 2021	-	-	-	-	19,563	19,563

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות

להלן פרטים בדבר תובענות שאין במהלך העסקים הרגיל, כדלקמן: תובענות מהותיות¹¹ שהגשתן כתובענה ייצוגית אושרה; בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות; תובענות ייצוגיות מהותיות ושאינן מהותיות שהסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו ותביעות מהותיות אחרות כנגד חברות הקבוצה.

סכומי התביעות שלהלן מוצגים בסכומים נכונים למועד הגשתן, כפי שצינו על ידי התובעים, אלא אם צוין אחרת.

יצוין כי ככלל, החשיפה לדרישות כספיות, פרטניות או רוחביות, כפופה לדיני ההתיישנות. תקופות ההתיישנות במוצרי הביטוח משתנה בהתאם לסוג המוצר והאירוע בגינו נטענת טענת ההתיישנות. החשיפה בגין התיישנות הינה מוגברת במיוחד בביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" ובביטוחים ארוכי טווח, בתחומי ביטוח חיים וביטוחי הבריאות, בהם פועלת כלל ביטוח. פרק הזמן הדרוש לבירור התביעה, שהינו לעיתים ארוך, במיוחד בתובענות ייצוגיות, מאריך את התקופה בגינה נדרשת החברה לבצע השבות, במסגרת תקופת ההתיישנות. בשנים האחרונות ישנה מגמה של הארכת תקופת ההתיישנות בחלק מענפי הביטוח.

א. תובענות ייצוגיות

בשנים האחרונות, כחלק ממגמה כללית בשווקים בהם פועלת הקבוצה, ניכר גידול משמעותי בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות כנגד חברות הקבוצה וכן בכמות התובענות כלפי חברות הקבוצה שבתי המשפט מכירים בהן כתובענות ייצוגיות. המגמה האמורה, אשר נובעת בין היתר מחקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו - 2006 (להלן: "החוק"), מריבוי תובענות ומגישות בתי המשפט, מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של החברה להפסדים בגין פסיקה לרעת חברות הקבוצה בתובענות ייצוגיות המוגשות כנגדן.

תובענה ייצוגית, כהגדרתה בחוק הינה תובענה המנוהלת בשם קבוצה אנונימית של בני אדם, שלא ייפו מראש את כוחו של התובע המייצג לכך, ואשר מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה.

ראשיתו של ההליך, בבקשה בכתב שמגיש התובע היחיד לבית המשפט אליו מוגשת תביעתו האישית, ובבקשה זו הוא מבקש לאשר את תביעתו האישית כתובענה ייצוגית. רק במידה שתתקבל הבקשה לאישור התובענה כייצוגית תוגדר התובענה כ"תובענה ייצוגית", והתובע יהפוך ל"תובע מייצג".

תובענה ייצוגית ניתן להגיש רק בתביעה כמפורט בחוק או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בגינו תובענה ייצוגית. יצוין כי החל משנת 2006, ההגדרה של תביעה שניתן להגיש במסגרתה בקשה לאישור תביעה ייצוגית כלפי חברות הקבוצה, הינה הגדרה רחבה וכוללת כל עניין שבין חברה לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו.

על מנת שתובענה תאושר כייצוגית צריך התובע להוכיח, בין היתר: (1) קיומה של "עילת תביעה אישית" לתובע הספציפי; (2) כי העילה מבוססת כדי כך שיש לו "עילת תביעה לכאורה". כאן בודק בית המשפט אם יש לתובע סיכוי לכאורה לזכות בסוף המשפט בתביעתו; (3) כי עילת התביעה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה מסוימת; (4) קיימת אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות תוכרענה בתובענה לטובת הקבוצה; (5) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת מושא התובענה, בנסיבות העניין; (6) התאמת התובע להיות התובע המייצג והתאמת עורכי דינו לייצג בתובענה.

ככלל, הליך בירור תובענה כייצוגית יכול שיקלו 4 שלבים: שלב א- הגשת הבקשה להכרה בתובענה כייצוגית בערכאה ראשונה; שלב ב- ערעור ברשות לערכאה גבוהה על החלטת הערכאה הראשונה; שלב ג- בירור התובענה לגופה בפני הערכאה הראשונה (בדרך כלל בפני אותו שופט שדן בבקשה בערכאה הראשונה); שלב ד- ערעור לערכאה גבוהה על ההחלטה לגופה.

יצוין כי היקפו ותוכנו של הדיון בתובענה הייצוגית לגופה, מושפע מן ההחלטה בדבר אישורה של התובענה כייצוגית. החלטה המאשרת תובענה כייצוגית, מתייחסת, בדרך כלל, לעילות תביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו; לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו; ועוד כיו"ב.

¹¹ יצוין כי ככלל בביאור זה תביעה תיחשב כמהותית ותתואר בהתאם להערכה שהחברה מבצעת במועד קבלת התביעה ככל שסכום החשיפה בפועל, נטו ממס, בהנחה שהתביעה תמצא כמוצדקת ומבלי להיכנס לסיכויי התביעה או לסכום הנקוב בה לגופם, חוצה את רף המהותיות של הקבוצה לעניין רווח על פי תחשיב ההפסד הכולל. החזוי חלקי הרווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים; מובהר, כי הרווח/הפסד המשיך לאירוע והרווח/הפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט. סיווג האמור, נכון למועד הגשת התביעה. עם זאת, נוכח התמשכות ההליכים המשפטיים, לעיתים על פני שנים, והתפתחותם, יכול ותביעה אשר לא נחשבה כמהותית במועד הגשתה, תהפוך כזו בהמשך, ובמקרה זה ינתן ביחס אליה גילוי במועד מאוחר יותר. בנוסף, יכול ותביעה תחשב כמהותית לצורך גילוי כאמור, במקום בהם אין בידה של החברה להעריך את סכום החשיפה.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

במסגרת החוק נקבעו תהליך ומגבלות בכל הנוגע להסדרי פשרה בתובענות ייצוגיות, שמקשות על כינון הסדרי פשרה בתובענות ייצוגיות. בכלל זה, נקבעה חובת גילוי נאות לבית המשפט ביחס לכל הפרטים המהותיים הנוגעים להסדר הפשרה, נקבעה זכות ליועץ המשפטי לממשלה ולגורמים נוספים המנויים בחוק להגיש התנגדות להסדר הפשרה המוצע וכן נקבעה חובת מינוי בודק ביחס להסדר הפשרה. בחודש ינואר 2021 פרסם משרד המשפטים "קול קורא: הזמנה לקבלת הערות מהציבור בנושא תיקונים בחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006" במסגרתו התבקש הציבור לתת התייחסות ביחס לתיקונים הנדרשים בחוק. כלל ביטוח שלחה את התייחסותה במסגרת התאחדות חברות הביטוח וזאת, בין היתר, בהתייחס לריבוי התובענות הייצוגיות בשוק הישראלי בכלל ובשוק הביטוח בפרט.

הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות להלן, מצויות בשלבים שונים של הבירור הדיוני, חלקן אושרו וחלקן מצויות בהליכי ערעור.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1א. תובענות מהותיות שהגשנת כתביעה ייצוגית אושרה

להלן פירוט של תובענות מהותיות שהגשנת כתביעה ייצוגית אושרה והן מצויות בשלבים שונים של ניהול ההליך לגופו, לרבות בירור התובענה לגופה בפני הערכאה הראשונה או ערעור לאחר קבלת ההחלטה לאישור התביעה או לדחיתה או לאחר קבלת פסק דין המאשר או דוחה את התביעה.

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
1.	3/2010 מחוזי-מרכז	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח ניצלה שלא כדין ובאופן פסול את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ח-2008 ("תיקון מס' 3") שקבע כי כספים שיופקדו בקופות גמל החל משנת 2008, יהיו ניתנים למשיכה כקיצבה בלבד ולא כמשיכה הונית (משיכה בסכום חד פעמי). לטענת התובע, בעת המרת הפוליסות ההונות שהיו בבעלות מבטוח, קודם לתיקון מס' 3, לפוליסות לא משלמות לקיצבה, היה על כלל ביטוח להצמיד לפוליסה את מקדם הקיצבה שהובטח למבטוח בפוליסה הקיצבתית שבבעלותו, בעוד שבפועל בחרה כלל ביטוח להצמיד לפוליסה ההונית שהומרה מקדם קיצבה חדש, בהתאם לתוחלת החיים כפי שהייתה בשנת 2009.	להורות לכלל ביטוח להצמיד לפוליסה ההונית של מבטוחיה אותו מקדם קיצבה שהיה קיים להם בפוליסה הקיצבתית קודם לתיקון מס' 3. לחילופין, לחייב את כלל ביטוח ויתר חברי הקבוצה להפקיד את מלוא כספי החיסכון הפנסיוני, באופן רטרואקטיבי החל ממועד כניסתו של תיקון מס' 3 (ינואר 2008) לתוקף וכן מעתה ואילך, לפוליסה הקיצבתית בעלת מקדם הקיצבה העדיף. לחילופין, לחייב את כלל ביטוח לפצות את התובע ואת יתר חברי הקבוצה בגובה הנזק שנגרם.	כל מי שהייתה בבעלותו קודם לכניסתו של תיקון מס' 3 לתוקף, הן פוליסה הונית של כלל ביטוח והן פוליסה קיצבתית (בין אם של כלל ביטוח ובין אם של חברת ביטוח אחרת), ואשר בעקבות התיקון הנ"ל לחוק לא הובטח לו מקדם קיצבה ¹² בפוליסה ההונית או שהובטח לו בפוליסה ההונית מקדם קיצבה גרוע ממקדם הקיצבה הקבוע בפוליסה הקיצבתית שלו.	בחודש ספטמבר 2015 החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת האישור כנגד כלל ביטוח, במסגרתה נקבע כי חברי הקבוצה הזכאים הם כל מבטוח שהיו בבעלותו קודם לתיקון מס' 3 האמור הן פוליסה הונית והן פוליסה קיצבתית (בין אם של כלל ביטוח ובין אם של חברת ביטוח אחרת), ואשר בעקבות התיקון הנ"ל לא קיבל מקדם קיצבה בפוליסה ההונית או שקיבל בה מקדם קיצבה גרוע מהמקדם בפוליסה הקיצבתית שלו, ובלבד שהפוליסה ההונית נוהלה על ידי כלל ביטוח. בחודש יולי 2020 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה, אשר תומכת בעמדתה של כלל ביטוח, ולפיה כלל ביטוח פעלה בקשר עם העניינים נשוא התובענה בהתאם למתווה שאושר לה על ידי רשות שוק ההון, וכי אין מקום להחליף בדיעבד את שיקול הדעת שהפעילה הרשות בעניין זה. בחודש אוגוסט 2021 ניתן פסק דין אשר דוחה את התובענה במלואה (להלן "פסק הדין"). בחודש ינואר 2022, לאחר שהתובע החליט שלא לערער על פסק הדין, הוגש ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון, על ידי עמותת חברתית.	התובע מעריך את מספר חברי הקבוצה ב-37,752 חברים ובהתאם הפיצוי הכספי לחברי הקבוצה מוערך ב-107 מיליוני ש"ח, בכל שנה ¹³ .

¹² מקדם קיצבה הינו המקדם המגלם תוחלת חיים ומשמש את המבטוח בגיל פרישה לצורך המרת סכום החיסכון אותו צבר המבטוח לקיצבה חודשית. הסכום המצויין מתייחס להערכת התביעה בגין שנת נזק אחת בלבד. יצוין כי התביעה הוגשה בחודש מרס 2010, בגין תיקון חקיקה משנת 2008.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
2.	4/2010	החברה וחברות מחוזי-מרכז	לטענת התובעים, במקרה של הפסקת הביטוח במהלך החודש, לאחר שפרמיית הביטוח בגין חודש זה נגבתה על ידי הנתבעות מראש, הנתבעות נמנעות מלהחזיר למבוטחים את החלק היחסי העודף של פרמיית הביטוח בגין אותו חודש, או לחילופין הן משיבות את פרמיית הביטוח בערכים נומינליים בלבד.	החזר סכומי הפרמיות העודפות שנגבו מאת חברי הקבוצה שלא כדין ו/או החזר של הפרשי שיערוך שלא כדין. בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות.	כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של אחת או יותר מן הנתבעות בפוליסת ביטוח כלשהי, למעט פוליסת ביטוח רכוש, או יורשו של מבוטח כזה בפוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהי, בין אם עקב ביטולה על ידי המבוטח ובין אם עקב קרות מקרה הביטוח.	בחודש יוני 2015 התקבלה החלטת בית המשפט לדחות את בקשת האישור כנגד כל הנתבעות ביחס לעיקר הטענות וביניהן: (א) כי יש לבצע החזר פרמיה יחסי במקרה של קרות מקרה הביטוח; (ב) כי יש לבצע החזר פרמיה יחסי במקרה של ביטול הפוליסה, כאשר נוסח הפוליסה אינו מתנה על סעיף 10 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, כנוסחו, בתקופה הרלבנטית לתביעה (ג) כי יש להצמיד את דמי הביטוח המושבים רק למדד חיובי ולא שלילי; (ד) כי יש להשיב את דמי הביטוח בצירוף ריבית מיוחדת; בנוסף נדחתה כנגד כלל ביטוח בלבד, בקשת האישור ביחס לטענה לאי-תשלום דמי ביטוח יחסיים בפוליסות ביטוח בהן יש התניה על סעיף 10 לחוק חוזה ביטוח ואשר נקבע בהן כי ביטול פוליסה יכנס לתוקף באופן מיידי, וזאת בהיעדר תשתית ראייתית (להלן: "טענת ההחזר היחסי"). הבקשה לאישור התביעה כייצוגית התקבלה כנגד כל הנתבעות, ביחס לכל מי שהוא או שהיה מבוטח בפוליסת ביטוח, למעט פוליסת ביטוח רכוש, אשר ביטל חוזה ביטוח, או אשר פוליסת הביטוח שלו התבטלה עקב קרות מקרה הביטוח, מחודש אפריל 2003 ועד ליום 14 במרס 2012, ואשר ניגבו ממנו דמי ביטוח בגין החודשים שלאחר חודש הביטול, והוחזרו לו בערכם הנומינלי ללא הפרשי הצמדה וריבית על פי חוק חוזה ביטוח (להלן: "טענת ההחזר הנומינלי"). בחודש ספטמבר 2016 הוגש לבית המשפט המחוזי הסדר פשרה ("הסדר הפשרה"), אשר בהתאם לו מתחייבות הנתבעות לתרום למטרות ציבוריות סכומים שנגבו ביתר מכוח טענת ההחזר היחסי וסכומים נוספים מכוח טענת ההחזר הנומינלי, וזאת בשיעורים חלקיים שנקבעו בהסכם הפשרה ובהתאם לקביעתו של בודק אשר ימונה על ידי בית משפט במסגרת הסכם הפשרה. בחודש פברואר 2017 ובחודש מרס 2017 התקבלו עמדות מאת המועצה לצרכנות והיועץ המשפטי לממשלה ("צדדים נוספים"), בהתאמה, אשר אינם מתנגדים להסדר הפשרה בכללותו אלא מציעים תיקונים בהסדר הפשרה, בין היתר ביחס לאופן ביצוע ההחזר הכספי לקבוצה וביחס לסוג הפוליסות שהסדר יחול לגביהן. בחודש יוני 2017 מינה בית המשפט בודק בתיק לבחינת הסדר הפשרה. במהלך שנת 2021 הוגשה לבית המשפט עמדת הבודק ביחס לכלל ביטוח, וכן הוגשו עמדות הצדדים לתיק ועמדת היועץ המשפטי לממשלה. הסדר הפשרה כפוף לאישור בית המשפט, אשר אין ודאות שיתקבל.	הסכום הנתבע על ידי כל התובעים כנגד כל הנתבעות בתובענה הוא 225 מיליוני ש"ח, ביחס לתקופה של עשר שנים. התובעים אינם מציינים מהו הסכום הנתבע מהחברה בלבד ואם התובענה תאושר כייצוגית.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1א. תובענות מהותיות שהגשנת כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
3.	5/2013 מחוזי ת"א	החברה וחברות ביטוח נוספות.	לטענת התובע הנתבעות מפרות את חובתן לצרף ריבית צמודה וכן הפרשי הצמדה כדין בגין תגמולי ביטוח המשולמים על ידין. על פי הטענה, המועד ממנו יש לחשב ריבית והפרשי הצמדה הינו החל ממועד קרות מקרה הביטוח ועד למועד התשלום בפועל. לחילופין יש לשלם הפרשי הצמדה ממועד קרות מקרה הביטוח ועד למועד התשלום בפועל וריבית החל מתום 30 ימים ממועד מסירת התביעה ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח בפועל.	לחייב את הנתבעות לשלם הקבוצה הפרשי הצמדה וריבית בגין תשלום החסר שבוצע. בנוסף/או לחילופין מתבקש בית המשפט להורות על מתן פיצוי לטובת הציבור כפי שיימצא לנכון.	כל מי שקיבל במהלך 7 השנים שקדמו להגשת התובענה ו/או יקבל עד מתן פסק הדין בתובענה, תגמולי ביטוח מהנתבעות, מבלי שצורפה לתגמולי הביטוח ריבית כדין ("הקבוצה הראשונה") והצמדה כדין ("הקבוצה השנייה").	בחודש אוגוסט 2015, התקבלה החלטת בית המשפט המחוזי לדחות את בקשת האישור כנגד הנתבעות ביחס לטענת אי תשלום הפרשי הצמדה ולקבל את בקשת האישור כנגד הנתבעות ביחס לטענה בדבר תשלום ריבית בחסר על תגמולי ביטוח ונקבע כי חברי הקבוצה הזכאים הם כל מבוטח, מוטב או צד שלישי, שבמהלך תקופה שתחילתה שלוש שנים קודם להגשת התובענה וסיומה ביום אישורה של התובענה כייצוגית, קיבל מן הנתבעות, שלא על פי פסק דין שניתן ביניהם, תגמולי ביטוח מבלי שצורפה להם ריבית כדין וזאת בתוך 30 יום מיום מסירת התביעה למבטח (ולא מיום מסירת המסמך האחרון הדרוש למבטח לשם בירור החבות) ועד מועד התשלום בפועל. בחודש אוגוסט 2016 מחקו הנתבעות באישור בית המשפט העליון בקשת רשות ערעור שהוגשה על ידן, בחודש אוקטובר 2015 שעיקרה השגה על קביעתו של בית המשפט המחוזי, לפיה הסדר פשרה קודם שכרתה החברה בשאלה דומה, אינו מקים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האישור ואינו מקנה לנתבעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טעותיהם להליך העיקרי.	התובע מעריך את הסכום המצטבר לקבוצה הראשונה בסך של 518 מיליוני ש"ח (היה ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל ממועד קרות מקרה הביטוח), ובסכום של 210 מיליוני ש"ח (היה ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל מ- 30 יום מיום מסירת התביעה לחברת הביטוח).
					בחודש בפברואר 2021 ניתן פסק דין חלקי, במסגרתו קבע בית המשפט כי התביעה הייצוגית מתקבלת, וחייב את הנתבעות בהשבה לחברי הקבוצה של הפרשי ריבית, כמפורט בפסק הדין (להלן: "פסק הדין"). בהתאם לפסק הדין, נקבע כי "יום מסירת התביעה" ממנו מתחיל מרוץ 30 הימים, שלאחריו תתווסף ריבית צמודה לתגמולי הביטוח בהתאם להוראות סעיף 28 (א) לחוק חוזה הביטוח, תשמ"א – 1981 (להלן: "חוק חוזה הביטוח"). הוא המועד שבו התקבלה לראשונה פניה בחברת הביטוח או אצל סוכן הביטוח, לפי המוקדם, המעידה על כך, שהמבוטח, צד ג' או המוטב (להלן: "הזכאים"), מעוניינים לקבל את תגמולי הביטוח, ללא צורך בצירוף מסמך כלשהו.	בשאלה דומה, אינו מקים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האישור ואינו מקנה לנתבעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טעותיהם להליך העיקרי.	התובע מעריך את הסכום המצטבר לקבוצה השנייה, לגביה בקשת האישור נדחתה, בגין הפרשי הצמדה, בסכום נוסף של 490 מיליוני ש"ח.
					עוד נקבע כי כאשר תגמולי הביטוח חושבו כערכם במועד שלאחר קרות מקרה הביטוח, תתווסף אליהם ריבית מאותו תאריך בלבד, וכאשר מדובר בהשבת כספים ששולמו לנותני שירותים בתשלום דחוי, יעשה חישוב הפרשי הריביות, החל ממועד התשלום בפועל. לעניין חברי הקבוצה שהגיעו בעבר להסדר פשרה עם הנתבעות, נקבע כי חברי קבוצה זו יהיו זכאים להשבת ריבית בגין התקופה שבין יום הגשת התביעה לבין יום השלמת איסוף המסמכים הדרושים לבירור החבות, בהתאם לאמור בפסק הדין.	בשאלה דומה, אינו מקים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האישור ואינו מקנה לנתבעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טעותיהם להליך העיקרי.	
					בית המשפט קבע כי הגדרת הקבוצה תכלול את כל הזכאים אשר במהלך התקופה, שתחילתה שלוש שנים קודם להגשת התובענות (שהוגשו כנגד כלל ביטוח בחודש מאי 2013) וסיומה ביום מתן פסק דין, קיבלו מהנתבעות, שלא על פי פסק דין בעניינם, תגמולי ביטוח מבלי שצורפה להם ריבית כדין. כן נקבע כי לצורך מימוש פסק הדין וחישוב גובה הפיצוי לחברי הקבוצה בהתאם לעקרונות שנקבעו בפסק הדין החלקי, יש צורך במינוי מומחה וקי הגמול לתובעים המייצגים ושכר טרחה לבאי כוחם ייקבעו במסגרת פסק הדין הסופי.	בשאלה דומה, אינו מקים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האישור ואינו מקנה לנתבעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טעותיהם להליך העיקרי.	
					בחודש מאי 2021 הגישו הנתבעות ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון. בחודש יוני 2021 ניתנה החלטת בית המשפט העליון אשר מורה על עיכוב ההליך בבית המשפט המחוזי, לרבות לעניין מינוי מומחה לצורך ביצועו של פסק הדין, עד להכרעה בהליך הערעורי	בשאלה דומה, אינו מקים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האישור ואינו מקנה לנתבעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טעותיהם להליך העיקרי.	

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
4.	1/2008 מחוזי ת"א –	החברה וחברות ביטוח נוספות	לטענת התובע, הנתבעות גובות תשלום תת שנתיות, תשלום הנגבה בפוליסות לביטוח חיים בהן תעריף הביטוח נקבע בסכום שנתי אך התשלום מבוצע במספר תשלומים (להלן: "תת שנתיות"), בסכום החורג מן הסכום המותר, וזאת לטענתו במספר דרכים: גביית תת שנתיות ביחס ל"גורם הפוליסה", גביית תת שנתיות בשיעור הגבוה מן השיעור המותר לפי חוזרי הפיקוח על הביטוח, גביית תת שנתיות ביחס לרכיב החיסכון בפוליסות לביטוח חיים וגביית תת שנתיות ביחס לפוליסות שאינן ביטוח חיים.	החזר כל הסכומים שגבו הנתבעות שלא כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן ביחס לעניינים המפורטים בתביעה.	כל מי שהתקשר עם הנתבעות או מי מהן בחוזה ביטוח ושגבה ממנו תשלום בגין מרכיב תת שנתיות הנורגים מהמותר.	הממונה הגיש את עמדתו בתיק, במסגרתה הוא קיבל את עמדת חברות הביטוח. בחודש יולי 2016 אישר בית המשפט את התביעה כייצוגית. הקבוצה שאושרה הינה כל מי שהתקשר עם הנתבעות או מי מהן בחוזה ביטוח ונגבה ממנו תשלום תת שנתיות ביחס לרכיבים הבאים: ביחס לרכיב החיסכון בביטוחי חיים מסוג "מעורב" שנמכרו על ידי כלל ביטוח בעבר, ביחס ל"גורם פוליסה" שהינו סכום חודשי קבוע המתווסף לפרמיה שמטרתו כיסוי הוצאות, וביחס לפוליסות בריאות, נכות, מחלות קשות, אובדן כושר עבודה וסיעוד (להלן: "רכיבי הגביה"). החלטת בית המשפט ניתנה על אף עמדת הממונה שניתנה לבקשת בית המשפט כאמור. עילת התביעה שבגינה אושרה התובענה כייצוגית היא גביה שלא כדין של תשלום תת שנתיות בגין רכיבי הגביה. הסעד המבוקש הוא החזר הסכומים שנגבו שלא כדין בשבע השנים שקדמו להגשת התובענה ואילך, דהיינו מינואר 2001 וצו עשה המורה לנתבעות לתקן את התנהלותן. בחודש דצמבר 2016 הגישו הנתבעות לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על ההחלטה לאשר את התביעה כייצוגית (להלן: "בר"ע") ובחודש מאי 2018 קיבל בית המשפט העליון את הבר"ע, דן בה כערעור וניתן פסק דין המקבל את הערעור ודוחה בהתאם את התובענה. בחודש יוני 2018 הגישו התובעים בקשה לקיים דיון נוסף בפסק הדין, ביחס לחלק מהקביעות בו. בחודש יולי 2019 ניתנה החלטה המאשרת עריכת דיון נוסף בעניין זה, בהרכב מורחב של 7 שופטים. בחודש פברואר 2020, הוגשה לבית משפט העליון עמדה מטעם היועץ המשפטי לממשלה במסגרת הדיון הנוסף, לפיה היועץ המשפטי סבור שאין מקום להתערב בהכרעה שנקבעה בפסק הדין בערעור, המתבססת על אימוץ עמדתה הפרשנית של רשות שוק ההון. בחודש יולי 2021, ניתן פסק דין בעתירה לדיון נוסף, ונקבע בו כי ההחלטה שאישרה את התובענה כייצוגית תחזור ותעמוד על כנה, כך שבקשת האישור תתקבל והתיק יחזור לבית המשפט המחוזי כדי שידון בתובענה הייצוגית לגופה. ההליך מצוי בשלב ניהול התביעה בבית המשפט המחוזי.	בחודש פברואר 2010 הגיעו הצדדים להסדר דיוני לפיו יימחקו מהבקשה ומהתובענה טענות התובע לפיהן החברה גבתה שיעור תת שנתיות גבוה מן המותר בקשר לפוליסות ביטוח שהונפקו לפני שנת 1992, וכי החברה גבתה שיעור תת שנתיות מקסימלי גם כאשר מספר התשלומים היה נמוך משנים עשר תשלומים. בהתאם לכך, תוקן הסכום הנתבע מהחברה והועמד על כ- 398.2 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1. תובענות מהותיות שהגשתי כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
5.	5/2011	החברה וחברות מחוזי-מרכז	לטענת התובע, בביטוח חיים משולב בחיסכון, הנתבעות גבו ממבוטחים, ללא כל עיגון בפוליסות ובלא הסכמה, סכומי כסף העולים לעיתים כדי שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטחים והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים" (להלן: "גורם פוליסה") שלא כדין ובהיעדר הוראה חוזית מתאימה וזאת על אף שעקרונות הותר לנתבעות במסגרת חוזרי הממונה לגבות בפוליסות ביטוח חיים גורם פוליסה.	תשלום הפיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה בפועל, בצירוף התשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שהסכום שנוכה מן הפרמיה עבור גורם הפוליסה לא הושקע עבורם ושינוי דרך הפעולה לעניין גביית גורם פוליסה.	כל מי שהיה בעל פוליסת ביטוח חיים משולבת בחיסכון אצל מי מהנתבעות ושנגבה ממנו סכום כלשהו כגורם פוליסה.	בחודש יוני 2015 הוגשה לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה, אשר לפיו אמורות היו הנתבעות לשלם סך של 100 מיליוני ש"ח בגין העבר (כאשר חלקה של כלל ביטוח מתוכו הינו כ-26.5 מיליוני ש"ח) וכן ליתן הנחה של 25% מהגביה העתידית בפועל של גורם הפוליסה. בחודש נובמבר 2016 החליט בית המשפט לדחות את הבקשה לאישור הסדר הפשרה, באשר לדעתו הוא אינו מהווה הסדר ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה. בנוסף, החליט בית המשפט לאשר, באופן חלקי, את ניהול התובענה כייצוגית, וזאת רק ביחס לפוליסות ביטוח חיים משולבות חיסכון שנערכו בין השנים 1982 עד 2003 (ביחס לכלל ביטוח בפוליסות מסוג "עדיף", "מיטב" ו"פרופיל"), אשר החיסכון שנצבר לטובת המבוטחים בפוליסות אלו נפגע בשל גביית גורם פוליסה, וזאת בעילה של הפרת פוליסת הביטוח, בשל גביה של גורם הפוליסה, באופן שפגע בחיסכון שנצבר לטובת המבוטחים וזאת בגין התקופה, שתחילתה שבע שנים קודם למועד הגשת התובענה, בחודש אפריל 2011. התביעה לא אושרה ביחס לסוגי פוליסות אחרים (להלן וביחד: "ההחלטה"). הסעדים הנתבעים, כפי שהוגדרו בהחלטת בית המשפט, הינם תיקון ההפרה על דרך של עדכון החיסכון הצבור לטובת המבוטחים בסכום החיסכון הנוסף שהיה נצבר לטובתם אילו לא היה נגבה גורם פוליסה או פיצוי המבוטחים בסכום האמור, וכן הפסקת גביית גורם הפוליסה מכאן ואילך. כן נפסק תשלום שכר טרחה לבאי כוח המייצגים וכן למתנגדים להסדר הפשרה ולבאי כוחם בסכומים שאינם מהותיים. ככל שתאושר התובענה לגופה, פוטנציאל התביעה הכולל ביחס לרכיב החיסכון בפוליסות הרלבנטיות, מוערך בסך של כ-700 מיליוני ש"ח עבור ארבע מן הנתבעות שהתקשרו בהסדר הפשרה (לרבות כלל ביטוח), בגין התקופה שמשנת 2004 עד שנת 2012 (כולל) וזאת בהסתמך על אומדן המתבסס על הערכת בית המשפט שניתנה בהסתמך על עמדת הממונה בהסתמך על נתונים שקיבל. סכום זה אינו כולל את התקופה שעד מועד קבלת ההחלטה וכן את סכומי הגביה בגין גורם פוליסה, אשר התקבלו משנת 2012 ואילך ואמורים להתקבל בעתיד. בחודש מאי 2017 הגישו הנתבעות בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט הן ביחס לאי אישור הסדר הפשרה והן ביחס לאישור החלקי של התובענה כייצוגית. בחודש בפברואר 2019 משכו הנתבעות את בקשת רשות הערעור, על פי הצעת בית משפט העליון, ולפיכך ההליך מצוי בשלב ניהול התביעה לגופה בבית המשפט המחוזי. הצדדים מנהלים ביניהם הליכי גישור ובמקביל הסתיימו הליכי הוכחות בפני בית המשפט המחוזי.	תביעתם של התובעים היא בגין גורם הפוליסה שנגבה מהם משנת 2004. על פי הערכות והנחות שונות שביצעו התובעים ביחס לגביית גורם פוליסה בשבע השנים שקדמו למועד התביעה על ידי הנתבעות והתשואות השנתיות הרלבנטיות, סכום התביעה לחברי הקבוצה, כנגד כל הנתבעות, הוערך על ידי התובעים, נכון למועד הגשת התביעה, בסכום נומינלי של כ-2,325 מיליוני ש"ח. מתוך סכום זה מיוחס לחברה, על פי חלקה הנתען בשוק, סך של כ-662 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתי כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
6.	2/2014	החברה	לטענת התובע, החברה מנצלת את העובדה שהמבוטח אינו משלם במשך זמן מה את רכיב החיסכון בפוליסת ביטוח חיים, הכוללת רכיב חיסכון ורכיב ריסק, ומפרה באופן יסודי ובוטה את תנאי הפוליסה על ידי ביצוע שינויים בפוליסה באופן חד צדדי (קיצור תקופת הפוליסה, הזזת מועד תחילת הביטוח והעלאת גיל המבוטח בתחילת הביטוח), וכפועל יוצא מעלה את מחיר הפרמיה הריאלית בניגוד לדין, על אף שהפרמיה עבור רכיב הריסק בפוליסה שולמה במלואה. בכך, לטענת התובע, גורמת החברה למבוטחים נזקים בסכומים משמעותיים.	לחייב את החברה לשלם את דמי הפרמיה העודפים שגבתה עקב הזזת תחילת הביטוח עד למועד אישור התובענה כייצוגית בתוספת הפרשי הצמדה וריבית חוקית מקסימלית. לקבל צו האוסר על החברה להמשיך ולגבות פרמיות בשיעורים העולים על השיעור הנקוב בפוליסה. לחילופין, לחייב את החברה בתשלום סכום והולם לטובת הציבור בכללותו בסכום השווה לדמי גביה שנגבו ולא הושבו למשלם בצירוף הפרשי הצמדה וריבית חוקית.	כל מי שהתקשרו ו/או היו מבוטחים בפוליסת ביטוח חיים ואשר לא שילמו את רכיב החיסכון בפוליסה זו במלואו ממועד עריכת הפוליסה ועד למועד הזכאות לגמלה חודשית לפי הפוליסה ואשר נגבו מהם פרמיות עודפות שלא כדין עקב הזזת תחילת הביטוח.	בחודש דצמבר 2017 אישר בית המשפט את התביעה כייצוגית. הקבוצה שאושרה הינה כל מי שהתקשרו ו/או היו מבוטחים בפוליסת ביטוח חיים הכוללת רכיב חיסכון ורכיב ריסק, ואשר לא שילמו את אחד הרכיבים בפוליסה במלואה ממועד עריכת הפוליסה ועד למועד הזכאות לגמלה חודשית על פי הפוליסה או עד לסילוקה או עד לפריעת הפוליסה, שלגביהם, המשיבה "הזיזה" קדימה את מועד תחילת הביטוח. התביעה אושרה בעילות של הפרת חוזה, הטעיה ועשיית עושר שלא במשפט. הסעדים הנתבעים הינם השבה של סכומי פרמיה עודפת שגבתה כלל ביטוח, לגישת התובעים, מעבר לסכומים הנקובים בפוליסה, וכן צו האוסר על כלל ביטוח להמשיך ולגבות פרמיות בשיעורים העולים על השיעור הנקוב בפוליסה. ההליך מצוי בשלב ניהול התביעה.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מהחברה מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-20 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1א. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
7.	7/2014	כלל פנסיה וגמל בע"מ וכן כנגד ארבע חברות מנהלות נוספות של קרנות פנסיה	לטענת התובעות, שתי עמותות הטוענות כי מטרתן היא סיוע לאוכלוסייה המבוגרת, הנתבעות העלו את דמי הניהול הנגבים מפנסיונרים של קרנות הפנסיה המנוהלות על ידן בשלב קבלת הקיצבה לדמי הניהול המרביים המותרים לגביה על פי הדין (0.5% מהיתרה הצבורה), תוך ניצול היותם של הפנסיונרים "קהל שבוי", וזאת בשעה שעמיתים פעילים משלמים בממוצע דמי ניהול נמוכים משמעותית. עוד נטען, כי הנתבעות אינן מגלות לעמיתיהן, כי מיד לכשיהפכו לפנסיונרים יועלו דמי הניהול שהם ישלמו לנתבעות לדמי הניהול המרביים.	לחייב את הנתבעות להשיב את דמי הניהול העודפים שנגבו מחברי הקבוצה שלא כדין בצירוף ריבית והצמדה; לחייב את הנתבעות להפחית את דמי הניהול הנגבים מן הפנסיונרים, כך שלא יעלו על דמי הניהול שנגבו טרם יציאתו של כל אחד מהם לפנסיה; לאסור על הנתבעות להעלות את דמי הניהול לעמיתים בסמוך לפני יציאתם לפנסיה.	כל מי שהוא עמית בקרן פנסיה חדשה מקיפה, המנוהלת על ידי אחת מהנתבעות, וזכאי לקבל פנסיית זקנה ו/או יהיה זכאי לקבל בעתיד פנסיית זקנה.	בחודש ספטמבר 2015 הגישו התובעות תשובה לתגובת הנתבעות לבקשת האישור ("תשובת התובעות") במסגרתה הועלתה, בין היתר, טענה חדשה, לפיה הנתבעות לא שלחו לעמיתיהן הודעה מוקדמת על העלאת דמי ניהול כנדרש בהתאם להוראות הדין. לבקשת בית המשפט, הוגשה בחודש ספטמבר 2017 עמדת הממונה אשר קובעת, בין היתר, כי בהתאם להוראות הדין וחוזר מחודש יולי 2014, ניתן היה לגבות בתקופת קבלת הקיצבה דמי ניהול בשיעור הנמוך מ-0.5% וכי לנתבעות לא הייתה חובת מתן הודעה רגולטורית על העלאה בדמי הניהול עם הגיע העמיתים לגיל פרישה. ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש מרץ 2022 החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת האישור נגד הנתבעות, בשאלה אם היה על הנתבעות להודיע לעמיתים מראש על שיעור דמי הניהול שיגבו מהם בתקופת הפנסיה, ואם כך - מהו הנזק שנגרם כתוצאה מכך שלא ניתנה הודעה. הקבוצה שאושרה הינם כל מי שהוא עמית בקרן פנסיה חדשה מקיפה, הנמנית על אחת מן המשיבות, וזכאי לקבל פנסיית זקנה לאחר שיצא לגמלאות בשבע השנים שלפני הגשת בקשת האישור ו/או יהיה בעתיד זכאי לקבל פנסיית זקנה. יצוין כי למקבלי קצבאות שפרשו ממחצית 2018 ניתנות הודעות בהתאם לתקנון התקני שפרסם המאסדר, ואשר נכנסו לתוקף משנה זו.	להערכת התובעות, דמי הניהול שנגבו על ידי הנתבעות שלא כדין מפנסיונרים קיימים נאמדים על סך של 48 מיליוני ש"ח, דמי ניהול שיגבו בעתיד על ידי הנתבעות שלא כדין מפנסיונרים קיימים נאמדים בסך של 152 מיליוני ש"ח, ודמי ניהול שיגבו בעתיד על ידי הנתבעות שלא כדין מפנסיונרים עתידיים בגין צבירה שנעשתה עד היום נאמדים בסך של 2,800 מיליוני ש"ח. הסכומים האמורים נטענים ביחס לכלל הנתבעות.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
8.	5/2015 מחוזי-ירושלים	כלל ביטוח וחברת ביטוח נוספת	לטענת התובע, לאחר שנים בהן אמו המנוחה הייתה מבוטחת בפוליסת ביטוח חיים קבוצתית, שמכרה כלל ביטוח לעמותת גמלאי קרן הפנסיה "נתיב" – דרום ומרכז (להלן: "העמותה" ו"הפוליסה", בהתאמה), ושילמה פרמיות כסדרן, ביטלה כלל ביטוח באופן חד צדדי ושלא כדין את הפוליסה, בשל היות הפוליסה הפסדית, ונמנעה מלהחזיר את הפרמיות שגבתה. בנוסף, לטענת התובע, גבתה כלל ביטוח באופן בלתי חוקי פרמיות מהמבוטחים בגין חודש יוני 2014, לאחר המועד בו הפוליסה בוטלה.	לחייב את כלל ביטוח לשלם לכל אחד מחברי הקבוצה, אשר לא נהנו מפירות הפוליסה, את מלוא הפרמיות שנגבו מהם בגין הפוליסה במשך השנים בהן היו מבוטחים, בתוספת ריבית והצמדה כחוק.	כל מי שבטוח אצל כלל ביטוח בפוליסה, אשר בוטלה ביום 2 למרס 2014, וכן כל המבוטחים במסגרת הפוליסה אשר כלל ביטוח גבתה מהם פרמיה בחודש יוני 2014.	בחודש מאי 2019 דחה בית המשפט את הטענה ביחס להשבה של כל הפרמיות ששולמו בגין הפוליסה לאורך השנים. בית המשפט אישר את התובענה כייצוגית כנגד כלל ביטוח וכנגד העמותה בעילות של הפרת הוראות חוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981, תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ט – 1999, הוראות הפוליסה וכן בעילה של רשלנות וקבע כי כלל ביטוח לא התריעה בפני המבוטחים כנדרש על ביטול חוזה הביטוח וכי העמותה הפרה, בין היתר, את חובות הנאמנות והזהירות המוטלות עליה כ"בעלת הפוליסה". הקבוצה שאושרה הינה מוטביהם של הגמלאים המבוטחים בחוזה הביטוח הקבוצתי שנפטר מיום ביטול חוזה הביטוח ועד למועד סיום תקופת הביטוח הקבועה בחוזה הביטוח (תקופה של שנתיים). הסעד הנתבע הוא תשלום תגמולי ביטוח לחברי הקבוצה. בחודש באוגוסט 2021 ניתן פסק דין (להלן: "פסק הדין") במסגרתו קיבל בית המשפט את התביעה, וקבע כי כלל ביטוח והעמותה לא התריעו בפני המבוטחים כנדרש על ביטול פוליסת ביטוח החיים הקבוצתית. בהתאם לכך, חויבה כלל ביטוח לשלם למוטביהם של הגמלאים המבוטחים בפוליסה, שנפטרו מיום ביטול הפוליסה (1 למאי 2014) ועד למועד סיום תקופת הביטוח (30 לאפריל 2016), את תגמולי הביטוח בהתאם לפוליסה (בסכום של 11,500 ש"ח לכל גמלאי שנפטר), בניכוי הפרמיות שהיה על הגמלאי לשלם בגין התקופה שמיום מועד ביטול הפוליסה ועד למועד פטירתו, ובתוספת הפרשי ריבית והצמדה כחוק מתום 30 יום ממועד פטירת המבוטח. כמו כן נפסקו גמול ושכר טרחה לתובעים ולבאי כוחם. בחודש אוקטובר 2021 הגישה כלל ביטוח ערעור על פסק הדין ובקשה לעיכוב ביצוע לבית המשפט העליון. הבקשה לעיכוב ביצוע התקבלה בחלקה, באופן שתשלום תגמולי הביטוח יעוכב עד להכרעה בערעור. לעניין תביעה מאוחרת שהוגשה כנגד כלל ביטוח וכנגד העמותה בשנת 2020 והסתיימה, בגין אותה פוליסה ראה ביאור 38א(3)(12) להלן.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-90 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1א. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9.	9/2015	כלל ביטוח ושלוש חברות ביטוח אחרות	לטענת התובעים, כאשר הנתבעות נותנות ניקוד בגין פעולת "השליטה על סוגרים" במסגרת בחינת תביעה לתגמולי ביטוח בפוליסות סיעוד, הן אימצו פרשנות לפיה על מנת שתוכר תביעת מבוטח בגין "אי השליטה על הסוגרים" היא צריכה להיות תוצאה של מחלה או ליקוי אורולוגיים או גסטרואנטרולוגיים בלבד במקום לנקד את הפעולה גם כאשר מקור המצב הרפואי והתפקודי הירוד של המבוטח אשר בגינו הוא "לא שולט על סוגריו", יכול להיות מחלה, תאונה או ליקוי בריאותי שאינם מתחום האורולוגיה והגסטרולוגיה.	לחייב את הנתבעות לפצות את חברי הקבוצה במלוא הנזקים שנגרמו להם בשל הפרותיהן, לכאורה, את ההסכם ולקיים את ההסכם מכאן ואילך ולחלופין להורות על מתן כל סעד אחר כפי שביט המשפט ימצא לנכון בנסיבות העניין.	כל מי שהיה מבוטח בביטוח שנמכר על ידי הנתבעות (או יורשיו, לפי העניין), וסבל ממצב בריאות ותפקוד ירוד כתוצאה ממחלה או תאונה או ליקוי בריאותי, אשר בגינו הוא לא שלט על סוגריו ו/או עשה שימוש קבוע בסטומה או בקטטר בשלפוחית השתן, או בחיתולים או בסופגנים למיניהם, ועל אף האמור לא קיבל מהנתבעות (לפי העניין) ניקוד בגין רכיב "השליטה על סוגרים" באופן שהביא לפגיעה בזכויותיו.	בחדש באפריל 2020 אישר בית המשפט, באופן חלקי, את ניהול התביעה כייצוגית כנגד כלל ביטוח ושלוש חברות ביטוח נוספות. הקבוצה שאושרה הינה כל מי שהיה מבוטח בביטוח סיעודי, וסבל מאובדן יכולתו העצמאית לשלוט על פעולת המעיים או פעולת השתן, כתוצאה משילוב של פגם בשליטה בסוגריו שאינו עולה לכדי אובדן שליטה אורגני עם מצב תפקודי ירוד, ועל אף האמור לא קיבל מחברת הביטוח ניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים" במסגרת בחינת תביעתו לקבלת תגמולי ביטוח סיעודי, באופן שהביא לפגיעה בזכויותיו לתגמולי ביטוח בתקופה שבין 8 בספטמבר 2012 לבין מועד אישור ניהול התובענה כייצוגית.	לטענת התובעים הנזק אינו ניתן להערכה בשלב זה אך הם מעריכים אותו בעשרות ואף במאות מיליוני שקלים. הנזק האישי של התובע מכלל ביטוח, לטענתו, מסתכם בסך של כ-32,500 ש"ח (ללא הפרשי הצמדה וריבית).
					בקשת התובעים לאשר את התובענה כייצוגית גם בגין קבוצת מבוטחים שאינם שולטים על הסוגרים בגין מגבלות פונקציונליות או ליקויי נידות או ניעות ועקב זאת מתרחש אירוע של אבדן צרכים וכן בגין קבוצת מבוטחים הסובלים מליקויים קוגניטיביים, אשר לא הוכרו כ"תשושי נפש", נדחתה.		
					עילות התביעה שהתביעה הייצוגית אושרה בגין הינן הפרת חוזה הביטוח הסיעודי שהביאה לאי תשלום תגמולי ביטוח סיעודי או לתשלום תגמולי ביטוח סיעודי בחסר, עקב אי הכרה במבוטחים כזכאים לניקוד בגין הפעולה של "שליטה על סוגרים". הסעד הנתבע הינו פיצוי חברי הקבוצה שלא קיבלו ניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים". ההליך מצוי בשלב ניהול התביעה.		

הצדדים מנהלים ביניהם הליכי גישור.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

1א. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
10.	10/2016	החברה	לטענת התובע, במסגרת התקשרות עם בעל פוליסה קבוצתית (קופת חולים) למכירת פוליסת ביטוח סיעוד קבוצתית, התחייבה כלל ביטוח להעניק למבוטחים בפוליסה הקבוצתית שיצטרפו לפוליסה הפרטית, הנחה בשיעור 20% על הפרמיה ולא עשתה כן ("הפוליסה הקבוצתית").	השבת הסכומים שנגבו ביתר מחברי הקבוצה.	בהתאם להחלטת בית המשפט - מי שרכש החל מיום 30 לאוקטובר 2009 ועד ליום 31 בדצמבר 2018 פוליסת ביטוח סיעודי פרטית של כלל ביטוח, שתקופת הזכאות בה היא לפיצוי כל החיים, בעת שהיה מבוטח בפוליסה הקבוצתית, וכלל ביטוח לא העניקה לו בפוליסת הפרט הנחה בגובה של 20% לפחות מהתעריף הנמוך ביותר הנהוג אצל כלל ביטוח במועד הרכישה בגין פוליסות פרט מקבילות לתוכנית שנבחרה על ידי המבוטח, למבוטח בגיל ובמצב בריאות דומה, ובלבד שאינו עולה על התעריף שאושר על ידי המאסדר.	בחדש ינואר 2021 אישר בית המשפט, באופן חלקי, את הבקשה. בקשת התובע הייצוגי לאשר את התובענה כייצוגית, גם בגין כל קבוצת מבוטחים המחזיקה בפוליסת סיעוד פרטית שתקופת הזכאות לפיצוי בה אינה לכל חיי המבוטח נדחתה.	התובע העריך בתביעתו את הנזק הנטען לכלל חברי הקבוצה בסך של 52 מיליוני ש"ח בגין נזק שנגרם לטענתו עד למועד הגשת הבקשה ו- 126 מיליוני ש"ח בגין הנזק שצפוי להיגרם לחברי הקבוצה במהלך 10 השנים הבאות.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות¹⁴

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
1.	7/2015	מחוזי – ת"א	החברה	לטענת התובע, החברה מחשבת את הזכויות לתשלום גמלה ו/או היוון גמלה המגיעים למבוטחים, המקפייאים את תשלום דמי הביטוח (במלואם או באופן חלקי) באופן זמני לתקופה מסוימת ו/או לא משלמים את דמי הביטוח במשך מספר חודשים, בניגוד להוראות הדין, בניגוד להוראות הפוליסה ולנוסחה המחייבת לחישוב הגמלה הכלולה בפוליסה (להלן: "הנוסחה המחייבת"), כן נטען שהחברה מסרבת למסור למבוטחים מידעים.	לחייב את החברה לחשב את הגמלה החודשית ו/או היוון הגמלה בהתאם להוראות הנוסחה המחייבת ולחייב את החברה לשלם לחברי הקבוצה שכבר ניזוקו את הפרשי הגמלה או את הפרשי היוון הגמלה שמגיעים להם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק. לחילופין, עותר התובע ליתן פסק דין הצהרתי, לפיו החברה מפרה את הוראות הפוליסות.	לעניין הסעדים הלא כספיים - כל מבוטחי החברה, בעלי פוליסות דומות לפוליסות של התובע (להלן: "המבוטחים"), אשר בתקופה או תקופות מסוימות לא שילמו, באופן זמני, את דמי הביטוח על פי הפוליסה. לעניין הסעדים הכספיים: כל המבוטחים שהחלו לקבל מהחברה גמלה חודשית הנמוכה מהגמלה החודשית שהייתה משולמת בהתאם לנוסחה המחייבת וכן מבוטחים אשר בחרו בהיוון גמלה ואשר חישוב היוון הגמלה שלהם נמוך מהיוון הגמלה שהיה משולם בהתאם לנוסחה המחייבת.	בחודש יוני 2016 אושרה בקשתם המוסכמת של הצדדים להעברת הדיון למותב שדן בתביעה נוספת של התובע, המתוארת בסעיף (א)(1)(6) לעיל בנושא חישוב הזכויות בפוליסות ביטוח חיים, כאשר המבוטח אינו משלם את מלוא דמי הביטוח (להלן: "ההליך הקודם"). מאחר ולהכרעה בהליך הקודם השלכות לשאלות העולות במסגרת הליך זה, החליט בית המשפט על עיכוב הדיון בהליך זה עד תום שמיעת הראיות בהליך הקודם.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם להערכת התובע בסכום שאינו פחות מ-25 מיליוני ש"ח.
2.	9/2015	מחוזי – ת"א	כלל פנסיה וגמל וכן כנגד ארבע חברות נוספות שהינן מנהלות של קרנות פנסיה	לטענת התובעים, עמיתים בקרנות הפנסיה שבניהול הנתבעות, מנגנון תגמול סוכנים ומתווכים בעמלות, בשיעור מתוך דמי הניהול הנגבים מהעמיתים, כפי שהיה נהוג אצל הנתבעות, מהווה הפרה של חובת הנאמנות כלפי העמיתים בקופות הגמל שבניהול הנתבעות, ומביא לגביית דמי ניהול גבוהים מהראוי על ידי הנתבעות.	לחייב את הנתבעות לשנות את מנגנון תגמול הסוכנים ולהשיב לעמיתים את דמי הניהול שנגבו ביתר.	עמיתי קופות גמל שבניהול הנתבעות, שנגבו מהם דמי ניהול תוך מתן עמלה לסוכנים הנגזרת מגובה דמי הניהול.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק לכלל חברי הקבוצה בסכום של כ-2 מיליארדי ש"ח, המשקף נזק בשיעור של כ-300 מיליוני ש"ח לשנה מאז שנת 2008.

¹⁴ לרבות בקשות כאמור שנדחו ושעל ההחלטה לדחותן הוגש ערעור.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
3.	12/2015	החברה וחברת ביטוח נוספת	לטענת התובעים הנתבעות גובות, ממבוטחים בפוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מ- 1 באוגוסט 1982 ושבמסגרתן נגבה רכיב תת שנתיות, כאשר הפרמיה משולמת לשיעורים במהלך השנה (להלן: "תת שנתיות"), שיעור ריבית אפקטיבית, הגבוה משיעור הריבית המירבי, שהתיר הממונה על הביטוח לחברות הביטוח לגבות בגין רכיב תת שנתיות. לטענת התובעים גביה כאמור הינה בניגוד לדין, לנוהל ולמקובל בתחום הפיננסים ותוך התעלמות ממועדי תשלום הפרמיות החודשיות ומכך שהפרמיה השנתית הולכת ופוחתת במשך השנה.	להורות לנתבעות לשנות את שיטת חישוב רכיב התת שנתיות, כך שיחושב בשים לב למועדי תשלום הפרמיות בפועל ובשים לב להפחתת הפרמיה השנתית מדי תשלום ותשלום. להשיב לחברי הקבוצה את סכומי רכיב התת שנתיות, שנגבו מהם ביתר החל מהמועד בו חויבו המבוטחים ברכיב התת שנתיות ועד למועד מתן פסק דין בתובענה, ולחילופין בשבע השנים שקדמו לתביעת התובע ועד למתן פסק דין בתובענה. לחילופין, עותר התובע ליתן פסק דין הצהרתי, לפיו שיטת חישוב רכיב התת שנתיות הנהוגה על ידי כלל ביטוח אינה חוקית או פסק דין הצהרתי אחר הנראה לבית המשפט נכון וצודק בנסיבות העניין.	מבוטחים בפוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מ- 1 באוגוסט 1982 ושבמסגרתן נגבה רכיב תת שנתיות, כאשר הפרמיה משולמת לשיעורים במהלך השנה.	בחודש מאי 2020 ניתן פסק דין במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש ספטמבר 2020 הגישו התובעים ערעור על פסק הדין.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה ביחס לכלל ביטוח מסתכם להערכת התובעים בסכום שאינו פחות מ- 50 מיליוני ש"ח.
4.	2/2016	כלל פנסיה מחוזי - מרכז בלוד	לטענת התובעות, עמותה הטוענת כי מטרתה לפעול עבור אוכלוסיות חלשות ואנשים בעלי צרכים מיוחדים, הנתבעות גובות ממקבלי קיצבאות נכות ושאיירים דמי ניהול בשיעור המירבי המותר על פי דין, תוך ניצול העובדה שאינם רשאים לנייד את כספיהם לקרן אחרת.	לחייב את הנתבעות להשיב לכל אחד ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או שאיירים את כל דמי הניהול שנגבו ו/או שייגבו מהם שלא כדין, בצירוף ריבית והצמדה, או לחילופין - להשיב לקרן הפנסיה את דמי הניהול שנגבו ו/או שייגבו שלא כדין ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או שאיירים ולבצע חלוקה צודקת והוגנת של הכספים.	כל מי שמקבל ו/או בעל זכות לקבל קצבת נכות וכן כל מי שמקבל ו/או בעל זכות לקבל קצבת שאירים וכן כל מי שהוא עמית בקרן פנסיה המנוהלת על ידי הנתבעות והיא ניזוק כתוצאה מגביית דמי הניהול בקשר עם קיצבאות הנכות והשאיירים.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	סכום התביעה הייצוגית לא כומת במסגרת כתב התביעה, אולם, בהתאם לחוות דעת אקטוארית שצורפה לבקשה, הועמד הנזק שנגרם לחברי הקבוצה, על בסיס אומדן ראשוני, על סך של כ-1 מיליארדי ש"ח, כנגד כלל הנתבעות.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
5.	8/2016 בית הדין האזורי - ת"א (1)	כלל פנסיה וגמל כלל ביטוח	עניין של חמשת התובעות בטענה כי הנתבעות גובות את סכומי ההוצאות הישירות שנגבו מהם ביתר.	התובעים בחמשת התובעות מבקשים לחייב את הנתבעות להשיב את סכומי ההוצאות הישירות שנגבו מהם ביתר.	העמיתים בקרנות הפנסיה, בקרן ההשתלמות, בקופת הגמל "כלל תמר" שבניהולן של הנתבעות והמבוטחים בביטוחי מנהלים אשר נגבו מהם הוצאות השקעות בשבע השנים שקדמו להגשתה של התובענה הרלבנטית.	בחודש מאי 2018 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת ההליכים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החברות המנהלות רשאיות לגבות הוצאות גם אם הדבר אינו מצוין במפורש בתקנון. בחודש יוני 2018 הוגשו תשובות הרשות לשאלות שהופנו אליה במסגרת ההליכים (1) ו- (4)5. ההליכים מצויים בשלב בירור הבקשות לאישור התובענות כייצוגיות. יציין כי בחודש מאי 2019 ניתנה החלטה בבית המשפט המחוזי מרכז המאשרת בקשה לאישור תובענה ייצוגית בעניין גביית הוצאות ישירות בפוליסות ביטוח חיים פרט ("החלטת האישור"). בהחלטת האישור נקבע שהיעדר הוראה ברורה בפוליסה בדבר גביית ההוצאות הישירות הינה הסדר שלילי, ומשכך הנתבעות לא היו רשאיות לגבות הוצאות אלו. בחודש ספטמבר 2019 הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת האישור (להלן: "בקשת רשות הערעור") ובחודש אוגוסט 2020 מסר היועץ המשפטי לממשלה את עמדתו לפיה יש לאשר את בקשת רשות הערעור ואת הערעור לגופו, באופן שהחלטת האישור תבוטל, מנימוקים שפורטו בעמדת היועץ המשפטי (להלן: "עמדת היועץ" ש"ג). הגופים המוסדיים בקבוצה אינם צד להליך האמור. בחודש אוקטובר 2020 צורפו המבקשים בהליכים (1)5 ו- (4)5 לבקשת רשות הערעור. בהתאם להחלטות בית הדין עמדת היועץ"ש צורפה להליכים 1-4. כמו כן הורה כי כל הבקשות (1-5) יעוכבו עד לאחר הכרעתו של בית המשפט העליון בבקשת רשות הערעור. בחודשים יוני 2021 וינואר 2022, הוגשו הודעות מטעם היועץ"ש, בהמשך לפירסום דוח הביניים והדוח הסופי של הוועדה המייעצת לממונה על שוק ההון בנושא בחינת ההוצאות הישירות, כאשר לגישתו של היועץ המשפטי, אין בהמלצות הוועדה ובממצאים המובאים בדו"ח כדי להביא לשינוי בעמדתו המשפטית וכדי להשפיע על ההכרעה המשפטית בהליך. זאת, בין היתר, לאור העובדה שהדוח עוסק בתחיקה עתידית, מהטעם שהממצאים של הדו"ח אינם סותרים את עמדת היועץ"ש, ומהטעם שהאמור בדו"ח עשוי אף לחזק את עמדת היועץ"ש בהיבטים שונים.	בתובענה 1 המתייחסת לקרנות הפנסיה, סכום התביעה הייצוגית הועמד על סך של כ- 341 מיליוני ש"ח בגין השנים 2009-2015 בתוספת הוצאות ניהול השקעות שגבתה הנתבעת מחברי הקבוצה בשנת 2016 ובתוספת התשואה שהיו משיגים הכספים שזכו כהוצאות ניהול ההשקעות. בתובענה 2, המתייחסת לקרן ההשתלמות, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ- 53 מיליוני ש"ח. בתובענה 3, המתייחסת לקופת הגמל תמר, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ- 181 מיליוני ש"ח. בתובענה 4, המתייחסת לביטוחי מנהלים, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ- 404 מיליוני ש"ח בתוספת הוצאות ניהול ההשקעות שחייבה הנתבעת את חברי הקבוצה בשנת 2016 וכן ריבית והצמדה. בתובענה 5, המתייחסת לקרן הפנסיה המנוהלת ע"י עתודות, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ- 41 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
6.	4/2017	תמורה לביטוח בע"מ ("תמורה"), נכדה של החברה, שהינה סוכנות ביטוח המנהלת הסדרים פנסיוניים, וכן כנגד שלוש סוכנויות ביטוח נוספות.	לטענת התובעים, הנתבעות סיפקו שירותים לעניין הסדרת ההפרשות הסוציאליות/פנסיוניות הן למעסיקים והן לעובדיהם, אולם גבו את התמורה מהעובדים בלבד בלא ידיעתם או הסכמתם, ובניגוד לחובות החלות עליהן מכוח הדין.	לחייב את הנתבעות לפצות את חברי הקבוצה על הנזקים שנגרמו להם (כל אחת את חברי הקבוצה הרלוונטיים לה), או לחילופין ליתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה.	כל מי שנמנה על מצבת לקוחות הנתבעות בזמן שהנתבעות סיפקו למעסיקו שירותי ניהול הסדר פנסיוני, במשך תקופה שתחילתה שבע שנים קודם למועד הגשת הבקשה החדשה ועד למועד בו החל המעסיק לשאת מאמצעיו בעלויות תפעול ההסדר הפנסיוני של העובד.	בחודש אוגוסט 2020 ניתן פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה במסגרתו נדחתה הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש אוקטובר 2020 הגישו המבקשים בבקשת האישור ערעור על פסק הדין האמור. בחודש יוני 2021 הוגשה לבית המשפט עמדת רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון, התומכת ככלל בעמדת הנתבעות.	סכום התביעה בגין הנזק שנגרם לכל חברי הקבוצה, הינו בסך כולל של כ-357 מיליוני ש"ח כנגד כלל הנתבעות, ומתוך סכום זה כ-88 מיליוני ש"ח יוחסו לתמורה.
7.	12/2017	החברה, שתי חברות ביטוח נוספות, שירותי בריאות כללית ומכבי שירותי בריאות.	לטענת התובעים, הנתבעות מסרבות, כביכול, לבטח בביטוח סיעודי אנשים המצויים הספקטרום האוטיסטי, או שקובעות תנאים בלתי אפשריים ובלתי סבירים עבורם ללא כל מתן הסבר או הצדקה להתנהלותן.	מתן צו הצהרתי כי הנתבעות הפרו בהתנהלותן את סימן ח' לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998, מתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (הודעת מבטח בדבר מתן יחס שונה לאדם או בדבר סירוב לבטחו), (תשע"ו-2016) (להלן: "חוק השוויון") וחקיקים נוספים, מתן צו עשה לנתבעות להפסיק להפלות את חברי הקבוצה ולקבוע נהלי עבודה ברורים באשר לטיפול יחידני ושוויוני ללא משוא פנים בבעלי מוגבלויות, מתן צו עשה שיוורה לנתבעות לבטח באופן רטרואקטיבי את חברי הקבוצה, אשר ימצאו כשירים לקבלת ביטוח סיעודי לאחר הליך חיתום שוויוני בהתאם לנהלים כאמור לעיל.	אנשים עם מוגבלות מסוג אוטיזם אשר ביקשו להיות מבטחים בביטוח סיעודי אצל מי מהנתבעות וקבלו מהנתבעות יחס שונה ומפלה שלא כדין בשל היותם אנשים עם מוגבלות מבלי שההחלטה התבססה על נתונים סטטיסטיים, אקטואריים ורפואיים אמנים ורלבנטיים לסיכון הביטוחי המסוים ו/או לא ניתן להם כל נימוק על כך כמתחייב מחוק השוויון והוראות דין נוספות בנושא וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת בקשת האישור.	בחודש ינואר 2020 הודיע היועץ המשפטי לממשלה כי הוא אינו מבקש להתייצב בהליך, וכי אין בהודעה זו בכדי לשנות מהעמדה שהוגשה על ידו בתיק דומה אחר במסגרתה הובעה העמדה כי הסתמכותה של חברת הביטוח על נהלי החיתום של מבטחי המשנה תואמת את הוראותיו של חוק השוויון.	התובעים אינם מכמתים את הנזק לכלל חברי הקבוצה, ואת הנזק האישי לתובעים הם מעריכים בעשרות אלפי שקלים לכל תובע.
ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.							

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
8.	11/2018	מחוזי-מרכז	לטענת התובעים, כלל ביטוח מפרה את חובתה החוזית על פי הפוליסה ומסרבת לשלם, לכאורה, למבוטחיה בפוליסות ביטוח מקיף לכלי רכב שהינם מעל 3.5 טון, פיצוי בגין ירידת הערך הנגרמת לכלי הרכב עקב מקרה הביטוח, זאת על אף שהפוליסה מכסה את ה"נזק" הנגרם לרכב ותוך השפעה על השומות שנערכות על ידי שמאי ההסדר.	סעד הצהרתי; חיובה של כלל ביטוח לשפות את כל מבוטחיה אשר היו מבוטחים בפוליסה ואשר לכלי הרכב שלהם נגרם ו/או ייגרם נזק של ירידת ערך כתוצאה ממקרה ביטוח, וכן כל סעד אחר הנראה לבית המשפט נכון וצודק בנסיבות העניין.	כל מבוטחי כלל ביטוח אשר רכשו ו/או ירכשו מכלל ביטוח פוליסה לביטוח מקיף לכלי רכב שאינו עד 3.5 טון ואשר כתוצאה ממקרה ביטוח כהגדרתו בפוליסה נגרם ו/או ייגרם לכלי הרכב שלהם נזק מסוג ירידת ערך.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובע מעריך את גובה הנזק שנגרם לחברי הקבוצה בכ- 75 מיליוני ש"ח. הנזק האישי של התובע הוערך בסך של 21,605 ש"ח.
9.	3/2019	מחוזי-י-ם	לטענת התובעים, הנתבעת מפיקה פוליסות תאונות אישיות למבוטחים תוך כדי שאלה רוכשים פוליסת ביטוח נסיעות לחו"ל וזאת בלא מתן הסכמתם ותוך הטעייתם.	צו להשבת הכספים אשר נגבו ע"י הנתבעת לכל אחד מחברי הקבוצה בגין תשלום פוליסת ביטוח תאונות אישיות במהלך שבע השנים האחרונות	כל מבוטח אשר בעת רכישת פוליסת ביטוח נסיעות לחו"ל, צורף באותו מועד, ללא מתן הסכמתו גם לביטוח תאונות אישיות, וחויב שלא כדיון, בתשלומי פרמיות חודשיות עד 7 שנים שקדמו למועד הגשת התביעה.	בחודש דצמבר 2020 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה. בהתאם להסדר הפשרה, מבוטחים מסוימים שלהם טענות ביחס להליך מכירת הביטוח יפנו לכלל ביטוח ותיעריך בדיקה בקשר עם הליך המכירה שלהם וכלל שיימצא כי נפל בו פגם, בהתאם לקריטריונים הקבועים בהסכם הפשרה, יהיו זכאים לפיצוי בשיעור הקבוע בהסכם הפשרה. כמו כן, הוסכם על תשלום גמול לתובעים ולב"כ בסכומים שאינם מהותיים. בחודש מרץ 2022 הוגשה התנגדות מטעם היועצת המשפטית לממשלה לבקשה לאישור הסדר הפשרה אשר נוגעת בין היתר לגובה שיעור ההחזר לזכאים ולמנגנון היידוע אודות הזכאות וכן למנגנון קביעת הזכאות. טרם התקבלה החלטת בית המשפט בעניין. ההסכם כפוף לאישור בית המשפט אשר אין ודאות כי יתקבל.	התובעים אומדים את גובה הנזק שנגרם לחברי הקבוצה בכ- 17 מיליוני ש"ח. סכום הנזק האישי הנתבע הינו - 1,044 ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
10.	6/2019	כלל ביטוח	לטענת התובעת, הנתבעת מפחיתה באופן שיטתי את תגמולי ביטוח אובדן כושר עבודה שהיא משלמת למבוטחיה מכוח פוליסות ביטוח אובדן כושר עבודה מסוג משתתפות ברווחים, על ידי ניכוי דמי ניהול וריבית תעריפית שלא כדין.	השבה בעין של הכספים שנשללו שלא כדין, לטענת התובעת, מחברי הקבוצה, וזיכוי החיסכון בפוליסות ביחס לכספי השחרור מפרמיה. כן עותרת התובעת להצהיר על בטלות הוראות בפוליסות ביחס לניכוי ריבית ודמי ניהול מהתשואה לה זכאים המבוטחים.	כל המבוטחים, או מי שהיו מבוטחים, בפוליסות אובדן כושר עבודה משתתפות ברווחים הכוללות מנגנון להצמדת תשלומי הפיצוי החודשי ו/או השחרור מפרמיה לתשואת תיק ההשקעות החל מהתשלום ה- 25, אשר כלל ביטוח שילמה להם פיצוי חודשי ו/או שחרור לתקופה העולה על 24 חודשים וניכתה מהתשואה, החל מהתשלום ה-25, ריבית ו/או דמי ניהול.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מוערך על ידי התובעת בסך של 2,402,836,000 ש"ח.
11.	10/2019	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גובה בפוליסות ביטוח חיים דמי ביטוח הכוללים תוספת "תת שנתיות" בגין תשלום הפרמיה המבוצע בתשלומים חודשיים מבלי שהדבר סוכם וגולה באופן ברור ומפורש בפוליסה. בכך, לטענת התובע, מפרה כלל ביטוח את הוראות הפוליסה, הוראות חקיקה נוספות, ומטעה באופן שיטתי את המבוטחים. בנוסף, טוען התובע כי דרישת התשלום של תוספת התת שנתיות הינה תנאי מקפח בחוזה אחיד.	מתן סעד הצהרתי המורה לכלל ביטוח לבטל את החיוב בגין תוספת "תת שנתיות" וכן לפצות את חברי הקבוצה, בשיעור הנזקים שנגרמו להם, ובכלל זאת להשיב לחברי הקבוצה את דמי הביטוח בגין "תת שנתיות" ששולמה על ידם עובר למועד הגשת התביעה. בנוסף עותר התובע להורות לכלל ביטוח לתקן את הדוחות השנתיים למבוטחים ולשלוח להם דוחות הכוללים פירוט בדבר תוספת "התת שנתיות" שנגבית מהם ועתידיה להיגבות עד מועד סיום הפוליסה ולאפשר להם לבחור בין תשלום מראש של דמי הביטוח בכל שנה ללא תוספת "התת שנתיות" לבין תשלום דמי ביטוח חודשיים הכוללים את תוספת "התת שנתיות".	כל מבוטח של כלל ביטוח שרכש ממנה פוליסת ביטוח חיים, במסגרתה חויב לשלם דמי ביטוח הכוללים תוספת "תת שנתיות", מבלי שצוין בפוליסה, באופן מפורש, כי הפוליסה כוללת תוספת "תת שנתיות" בגין תשלום הפרמיה בתשלומים חודשיים.	בחודש אוקטובר 2020 הגישו הצדדים לבית המשפט הסדר פשרה ובקשה לאישורו (להלן: "הסדר הפשרה"), שעיקרו כי כלל ביטוח תשלח לחברי קבוצה מסויימים שהוגדרו בהסכם הפשרה מכתב המיידע אותם על גביית תוספת "תת שנתיות" ועל אפשרותם לשנות את מתכונת תשלום הפרמיה העתידית למתכונת תשלום שנתית. כן הוסכם, כי במסגרת הסדר הפשרה תשלם כלל ביטוח לתובעים ולבאי כוחם גמול ושכר טרחה. בחודש דצמבר 2021 הודיע המבקש לבית המשפט על חזרתו מהסדר הפשרה. החברה עומדת על אישורו של הסדר הפשרה.	1.8 מיליארדי ש"ח

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	פרטים נוספים / סכום התביעה
12.	11/2019 בית הדין האזורי לעבודה בת"א	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גבתה דמי ניהול בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחיסכון מסוג "משתתף ברווחים" שהופקו לפני 12 בינואר 2004 (להלן: "הפוליסות הרלוונטיות") בשיעורים החורגים מן המותר ללא בסיס חוקי ו/או חוזי.	סעד של השבת סכום דמי הניהול שנגבו מחברי הקבוצה שלא כדין וכן צו עשה המורה לכלל ביטוח לשנות את דרך פעולתה לעניין גביית דמי הניהול בפוליסות הרלוונטיות מכאן ואילך.	כל מי שהיה או הינו מבוטח של כלל ביטוח בפוליסות הרלוונטיות ואשר כלל ביטוח גבתה ממנו במהלך 7 השנים שקדמו למועד הגשת התובענה ועד ליום אישור התובענה כייצוגית דמי ניהול החורגים מן המותר על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזי ביטוח), תשמ"ב - 1981 כנוסחן דאז ו/או על פי הוראות הפוליסה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. 120 מיליוני ש"ח.
13.	2/2020 מחוזי-מרכז	כלל ביטוח וחברת ביטוח נוספת	לטענת התובעים, עקב "חוסר ידיעה" בשל אי המצאת פוליסה לביטוח תאונות אישיות לתלמידים (להלן: "הפוליסה") למבוטחים ובני משפחותיהם ואי פרסומה של הפוליסה, נמנעים המבוטחים מלממש את זכותם לפיצוי מכוח הפוליסה ונגרמים להם נזקים.	מתן צווים נגד הנתבעות והמפקחת על הביטוח לגילוי מסמכים ונתונים; להורות על הארכת תקופת ההתיישנות; להורות על מינוי ועדה בהשתתפות גורמים בלתי תלויים שתוסמך לדון ולהכריע בכל התביעות האישיות על פי הפוליסה למשך שלוש שנים בגין כל המקרים שקדמו ל-25 באוקטובר 2016 (להלן: "הועדה") וכן תוסמך לדון בשאלת מסירת הפוליסה; להורות על פרוצדורה להעברת נטל הראיה; ליתן צו עשה המורה לנתבעות לפצות את התובעים בהתאם להחלטת הועדה; לפסוק פיצוי מיוחד לתובעים ושכ"ט לב"כ המייצגים.	הבקשה מסווגת את התובעים למספר תתי קבוצות, שעיקריהן כדלקמן: כל תלמיד בבית ספר או בגן במדינת ישראל אשר בוטח בפוליסת ביטוח תאונות אישיות על ידי הנתבעות ולא קיבל לביתו פוליסת ביטוח תאונות אישיות החל משנת הלימודים שהתחילה בספטמבר 2006 ו/או כל תלמיד שעילת תביעתו נגד חברת הביטוח התיישנה; בנוסף, בבקשה מסווגות תתי קבוצות נוספות בגין תלמידים, שנולדו אחרי 25 באוקטובר 1995, ואשר בין גיל 3 לגיל 19 (תקופת לימודיהם בישראל החל מגן חובה ועד סיום לימודיהם בכתה י"ב או י"ג) עברו מקרה תאונה, וכתוצאה ממנה סבלו היזק גופני, ואשר לא קיבלו תגמולי ביטוח על פי הפוליסה, בחלוקה לתתי קבוצות, לפי סוגי הנזק, אשר פורטו במסגרת הבקשה; בנוסף, תת קבוצת ילידי 1974 עד 1995 - שחבריה הם אנשים ו/או הורים ו/או יורשיהם שנולדו ו/או למדו בישראל בין השנים 1974 ל-1995 ואשר נפצעו או נהרגו לאחר שנת 1992 ושלא תבעו כי לא ידעו על הפוליסה והיקפה; ותת קבוצת כל המבוטחים - כל התלמידים והוריהם מאז ספטמבר 1992 ועד 18 בספטמבר 2016 בחלוקה לתתי קבוצות לפי עילות הנזק כפי שפורטו בתביעה.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. 1.4 מיליארדי ש"ח, בתוספת סכום נזק של כ-1.5 מיליארדי ש"ח המיוחס לשתי הנתבעות בגין פגיעה באוטונומיה.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
14.	3/2020	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח מפרה באופן שיטתי את הוראות הדין בכך שהיא גובה דמי ביטוח שלא כדין בגין ביטוח "ריסק זמני" (תשלום עבור כיסוי ביטוחי במצבים שבהם נפסקות ההפקדות השוטפות לפוליסת חיסכון ששלובים בה רכיבי ביטוח) באמצעות ניכויים מסכום החיסכון הצבור, בסכומים מופרזים, תוך הקטנת סכום החיסכון הצבור, מבלי ליידע את המבוטחים מראש אודות עריכת ביטוח ה"ריסק הזמני", תנאיו ותעריפיו ותוך הפרת החובה לשלוח למבוטחים דפי פרטי ביטוח מעודכנים במועד או בכלל.	(1) השבת כל הכספים שנגבו מהצבירה ו/או בדרך אחרת בגין כל התקופה שלאחר הפסקת עבודה (למעט במקרים בהם המבוטח ביקש בכתב לרכוש את הכיסויים הביטוחיים). לחילופין, השבת כל הכספים שנגבו בגין התקופה שלאחר 3 או 5 חודשים מתום סיום העסקתם, בהתאם להסדר התחיקתי הרלבנטי (להלן: "תקופת הריסק הזמני האוטומטית"), ובמקרים של ייקור דמי הביטוח, השבת דמי הביטוח העודפים גם בגין תקופת ה"ריסק הזמני" האוטומטית; (2) איסור על עריכת ביטוחי "ריסק זמני" לתקופה העולה על תקופת הריסק הזמני האוטומטית, למעט מבטחים שביקשו זאת בכתב; (3) חיוב כלל ביטוח בהשבת דמי הביטוח העודפים ממבטחים שנגבו מהם דמי ביטוח בכפל (בגין חודש החזרה לעבודה); (4) הוראות שונות שעניינן התנהלות עתידית (לרבות איסור ייקור פרמיות, מתן הודעות מראש בדבר רכישת ריסק זמני ועוד)...	הקבוצה המיוצגת לעניין הסעדים שאינם כספיים הינה כל המבוטחים בקופות גמל או בתוכניות ביטוח במסגרתן מופקדים כספי מעסיקים ו/או עובדים עבור ביטוח אובדן כושר עבודה ו/או ביטוח למקרה מוות או כל סיכון ביטוחי אחר.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	סכום התביעה הייצוגית מוערך בהערכה שמרנית, לטענת התובע, בלא פחות מ-7 מיליוני ש"ח לשנה. לטענת התובע, אין להחיל התיישנות כלשהי על התביעה. לחילופין, התביעה לסעדים כספיים חלה החל מ-7 שנים לפני הגשת התובענה, שהוגשה בשנת 2020, ועד אישור התובענה כייצוגית.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
15.	4/2020	כלל ביטוח בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו	לטענת התובעים, יש לחייב את המשיבות לפצות את חברי הקבוצה ולהיטיב את פרמיה נזקיהם בגין פרמיה עודפת ששולמה ועודה משולמת בגין ביטוחי רכב, עקב צמצום דרמטי בשימוש ברכבים בתקופת מגפת הקורונה (Covid 19) וההפחתה מהותית ברמת הסיכון.	פיצוי חברי הקבוצה, הטבת מלוא נזקיהם, מתן צו עשה המורה על התאמת הגבייה לסיכון לו חשופות המשיבות בפועל בתקופה הקובעת ו/או מתן פסק דין הצהרתי הקובע כי הפחתה מהותית בשימוש ברכב בנסיבות דוגמת מאורעות התקופה הקובעת מחייבת התאמה (הפחתה) של הפרמיה.	כל מי שהיה מבוטח אצל אחת או יותר מהמשיבות בביטוח חובה ו/או ביטוח מקיף ו/או ביטוח צד ג', במהלך התקופה או בחלקה, שתחילתה ביום 8 במרס 2020 וסיומה במועד הסרה מלאה ומוחלטת של הגבלות התנועה שהוטלו על תושבי ישראל עקב וירוס הקורונה.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש פברואר 2021, הורה בית המשפט לאחד את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית זו, ביחס לביטוחי רכב חובה ורכוש, עם בקשה לאישור תובענה ייצוגית נפרדת, העוסקת בעילות דומות, שבה כלל ביטוח אינה משיבה ("הבקשה הנפרדת") וזו הוגשה באפריל 2021.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען כנגד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 8 במרס 2020 ועד ליום 30 לאפריל 2020 בסכום של 103 מיליוני ש"ח, ולכל המשיבות יחדיו (למעט אחת) בסכום של כ-1.2 מיליארדי ש"ח. לחילופין, לגבי 8 מהחברות הנתבעות (שכלל ביטוח אינה ביניהן), נטען כי הנזק הינו כ-720,000 ש"ח. המבקשים מציינים כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגבייה.
16.	4/2020	כלל ביטוח בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו	לטענת התובעים, יש לחייב את המשיבות להשיב למבוטחיהן חלק מדמי הביטוח ששולמו להן בגין הפחתה משמעותית בסיכון עקב מגפת הקורונה (Covid 19), בפוליסות רכב חובה, פוליסות רכב רכוש מקיף או צד שלישי ופוליסות ביטוח תכולת דירה מפני גניבה.	חיוב כל אחת מהמשיבות בהשבת דמי הביטוח שנגבו על ידן ביתר כתוצאה מהפחתה בסיכון הטמון בפוליסות הביטוח מושא בקשת האישור והתובענה הייצוגית, וכן השבת כל סכום נוסף שייגבה על ידן לאחר הגשת בקשת האישור ועד לאישורה על ידי בית המשפט ו/או עד לביטול מגבלות התנועה והפעילות, לפי המוקדם, באופן בו תשוב רמת הסיכון לרמתה עובר לשינוי הנסיבות אשר הוביל להפחתת הסיכון כאמור.	כל מי שהתקשר עם כלל ביטוח, בחוזה ביטוח חובה לרכב ו/או חוזה ביטוח מקיף לרכב ו/או חוזה ביטוח צד שלישי לרכב ו/או חוזה ביטוח תכולת דירה, שבמועד הקובע להגשת בקשת האישור והתובענה הייצוגית, קרי ביום 19 במרס 2020, החזיק באחת או יותר מפוליסות הביטוח האמורות ואשר לנוכח ההפחתה בסיכון הקשור בכל אחת מהפוליסות האמורות, לא קיבל מכלל ביטוח החזר בפועל ו/או לא קיבל הודעה על החזר עתידי ו/או זיכוי בגין דמי ביטוח ששולמו על ידו ביתר לנוכח ההפחתה בסיכון כמפורט בבקשת האישור.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש פברואר 2021, החליט בית המשפט כי ביחס לכלל ביטוח וליתר הנתבעות (למעט אחת), תסולק התביעה והבקשה שלצידה בעניין ביטוחי הרכב וזו תידון במסגרת הבקשה המתוארת בסעיף (15) לעיל, ותיוותר לעניין ביטוח הדירה בלבד. התובעים הגישו ערעור לבית המשפט העליון על החלטת זו. הערעור טרם הוכרע.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען כנגד כלל ביטוח בגין תקופה של חודש, החל מיום 19 במרס 2020 בסכום של כ-76 מיליוני ש"ח, ולכל המשיבות יחדיו בסכום של כ-886 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
17.	4/2020	כלל ביטוח ו-4 חברות המחוזי המרכז	לטענת התובעים, הנתבעות מספקות, ללקוחותיהם שמשות חלופיות שאינן מקוריות ואינן נושאות תו תקן, וזאת בניגוד להתחייבויותיהם כלפי לקוחותיהם בהסכמים עימם.	פיצוי כספי לכל הלקוחות אשר בכלי הרכב שלהם הותקנה שמשה חליפית, שיאפשר להם להחליף את השמשה שהותקנה בכלי הרכב שלהם בשמשה מקורית; פיצוי כספי בסך 500 ש"ח לכל לקוח שכזה בגין הטרחה הכרוכה בביצוע ההחלפה; השבה לכל קבוצת הלקוחות שאחזו ואוחזים בפוליסה הכוללת כיסוי לשבר שמשות – של שווי החיסכון שחסכו המשיבות במסגרת ההתקשרות שלהם עם מתקיני השמשות, שהורשו להתקין שמשות חליפיות שאינן נושאות תו תקן ואינן מקוריות.	כל לקוח של הנתבעות, שאחז או אוחז בכתב כיסוי, בו קיימת התחייבות של כל אחת מהן לספק ללקוח שמשה חליפית נושאת תו תקן או שמשה מקורית וכן כל לקוח של הנתבעות, שאחז או אוחז בכתב כיסוי, בו קיימת התחייבות של כל אחת מהן לספק ללקוח שמשה חליפית נושאת תו תקן, או שמשה מקורית, אשר השמשה שסופקה לו אינה נושאת תו תקן וגם אינה מקורית.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים לא מכמתים את הנזק הכולל הנתבע עבור כלל חברי הקבוצות אותן הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.
18.	7/2020	כלל ביטוח ו-4 חברות המחוזי המרכז	לטענת התובעים, הנתבעות אינן מפחיתות, לכאורה, את פרמיות הביטוח למבוטחים שנקבעו להם החרגות בגין מצב רפואי קיים, על אף שההחרגות מפחיתות, על פי הנתען, את הסיכון הביטוחי ביחס לסיכון בפוליסות ביטוח של מבוטחים שלא נקבעו להם החרגות דומות.	פיצוי/השבה של כל הסכומים שנגבו ביתר מהמבוטחים הנכללים בקבוצה, לפי הטענה, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן.	כל מי שבוטח במהלך התקופה שתחילתה 7 שנים קודם ליום הגשת התובענה זו וסיומה ביום אישורה של התובענה כייצוגית, על ידי אחת או יותר מהנתבעות, בפוליסת ביטוח מסוג נכות, סיעוד, חיים, אובדן כושר עבודה, תאונות אישיות, בריאות (לרבות מחלות קשות, ניתוחים בארץ או בחו"ל, השתלות בארץ או בחו"ל, תרופות, טיפולים אמבולטוריים או כל כיסוי רפואי אחר) שקיימת בה החרגה בפוליסה. לעניין זה "ההחרגה" - תניה בפוליסה הקובעת שאירוע/פגיעה/מחלה או כל סיכון שהתממש אשר נבעו ו/או היו קשורים למצב רפואי קיים של המבוטח ביום רכישת הפוליסה אינם מכוסים על פי הפוליסה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים כי סך הנזק הכולל של חברי הקבוצה ביחס לכלל הנתבעות הינו בסך של 1.9 מיליארדי ש"ח, כאשר הם מציינים כי חלקה של כל אחת מהנתבעות הוא בהתאם לפלח השוק של תחום ביטוחי הבריאות והחיים לפי פרסומי הממונה על שוק ההון.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
19.	7/2020	כלל ביטוח בית המשפט המחוזי מרכז	לטענת התובע כלל ביטוח מיישמת שלא כדין חריג בפוליסה הקובע כי מקום בו למבוטח היה מום רפואי שאובחן ותועד ב- 12 החודשים הראשונים לחייו יישללו ממנו תגמולי הביטוח הסיעודי (להלן: "סעיף ההחרגה"). לטענת התובעים, כלל ביטוח דוחה תביעות לתגמולי ביטוח סיעודי גם במקרים בהם המום לא אובחן ולא תועד וכן טוענים כי לא היה מקום לכלול מלכתחילה את סעיף ההחרגה בפוליסה.	סעד הצהרתי הקובע כי סעיף ההחרגה בטל ולחלופין סעד הצהרתי הקובע כי פרשנות כלל ביטוח להוראת סעיף ההחרגה, לפיה ניתן מכוח הסעיף להחריג את זכאותם לקיצבה גם של קטינים שלא אובחנו באבחנה רפואית מתועדת בטרם מלאו להם 12 חודשים, בטלה. בנוסף, סעד הדרוש פיצוי כספי בגין מלוא הנזקים הממוניים והלא ממוניים בתוספת ריבית והצמדה כדין.	כל המבוטחים בביטוחים הסיעודיים של כלל ביטוח אשר מתקיימים בהם התנאים לקבלת גמלת ביטוח סיעודי, ואשר נדחו על יסוד סעיף החרגה בשל מום מולד או מחלה מלידה או מחלה שאובחנה בשנת החיים הראשונה; ובתוכה: קבוצה א' – מי שאירע להם אירוע ביטוח ותביעתם נדחתה על יסוד הנימוק שהתקיימו בשנת חייהם הראשונה תסמינים שיכולים היו להביא לאבחון מתועד ב- 12 החודשים הראשונים לחייהם וכן כל מי שהיו זכאים לקבלת הקיצבה אך נוכח המדיניות האמורה של כלל ביטוח לא פנו בדרישה לקבלה; קבוצה ב' – מי שאירע להם אירוע ביטוח ותביעתם נדחתה בשל קיומה של אבחנה רפואית מתועדת ב-12 החודשים הראשונים לחייהם וכן כל מי שהיו זכאים לקבלת הקיצבה אך נוכח קיומה של אבחנה כאמור לא פנו בדרישה לקבלתה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים אינם נוקבים בסכום הנזק הכולל של חברי הקבוצה אך מעריכים אותו בסכום העולה על 2.5 מיליוני ש"ח.
20.	9/2020	כלל ביטוח בית המשפט המחוזי חיפה	לטענת התובעת, כלל ביטוח אינה פועלת בהתאם להתחייבויותיה ונוהגת להשיב למבוטחיה סכום הנמוך משמעותית מהסכום אשר התחייבה לו במסגרת יישום של "סעיף בונוס היעדר תביעות", בפוליסות בריאות שנמכרו על ידי כלל ביטוח בעבר, אשר מקנה למבוטח זכות להחזר של חלק מדמי הביטוח ששילם במקרה של היעדר תביעות במשך תקופה שנקבעה בפוליסה.	הסעד לו התובעת עותרת, בין היתר, לחייב את כלל ביטוח לפצות את כל אחד מחברי הקבוצה הזכאים לבונוס היעדר תביעות בגין החלק היחסי של דמי הביטוח, שלא הוחזר להם בצירוף ריבית והצמדה.	כל מבוטחי כלל ביטוח בריאות פרטי וקבוצתי, בכלל פוליסות הבריאות ובכללן ביטוח אחריות מורחבת וביטוח אחריות מלאה ובשינויי שמות הפוליסות לאורך השנים, הכוללות סעיף 'בונוס היעדר תביעות', אשר לא תבעו ו/או נמנעו מלתבוע פיצוי במשך 3 שנים או כל תקופה אחרת על-פי הפוליסה, והיו זכאים להשבה של 10% מדמי הביטוח ששולמו או אחוז השבה אחר על פי תנאי הפוליסה וקיבלו סכום הנמוך מהסכום המגיע להם על פי תנאי הפוליסה, במהלך תקופת התובענה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	הנזק לחברי הקבוצה כולה מוערך על ידי התובעת בסכום כולל של 33,575,080 ש"ח בשבע השנים שקדמו להגשת התובענה.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
21.	9/2020	כלל ביטוח וחברת ביטוח נוספת	עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות פעלו בניגוד להוראותיהן של פוליסות מחלות קשות, ובאופן ספציפי לא נהגו בהתאם לתנאי הפוליסה הקובעת כי לאחר שאירע מקרה ביטוח ראשון ובמידה והמבוטח ימשיך להיות מבוטח בפוליסת הביטוח, סכום הביטוח וסכום הפרמיה החודשית יופחתו בשיעור של 50%.	הסעד לו עותרים התובעים הינו פיצוי חברי הקבוצה בגין נזקי העבר וכן סעד הצהרתי וצו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן.	כל הלקוחות /מבוטחים של המשיבות שהיו מבוטחים בביטוח מחלות קשות ו/או ביטוח מחלות קשות ואירועים רפואיים חמורים ו/או ביטוח דומה שהוגדר בשם אחר, שאירע להם אירוע ביטוחי ראשון כאשר לאחריו נגבתה מהם פרמיה גבוהה יותר מהמוסכם בניגוד לתנאי פוליסת הביטוח וזאת במהלך 7 השנים שקדמו למועד הגשת הבקשה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים כי סך הנזק הכולל של חברי הקבוצה ביחס לכלל ביטוח הינו בסך של 16,800,000 ש"ח.
22.	4/2021	כלל ביטוח ו-14 חברות נוספות	עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות מפרות את הוראות הדין בכך שהן מעבירות מידע פרטי אישי וסודי של לקוחותיהם, ללא הסכמת הלקוחות, לצדדים שלישיים (ובפרט לחברת גוגל ולשירות הפרסומות שלה) תוך פגיעה בזכות הלקוחות לפרטיות ובחובות המוטלות עליהן על פי דין.	הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם, להורות לנתבעות: לחדול מהעברת מידע על לקוחותיהן לצדדים שלישיים, לפעול בהתאם לדין לשמירה והגנה על פרטיות הלקוחות; לגלות את כל המסמכים המצויים בידיהן ואשר יסייעו לחקר האמת ולפצות בגין נזק ממוני ולא ממוני שנגרם לתובעים.	כל לקוחות הנתבעות, אשר עשו שימוש בשירותים הדיגיטליים באתרי האינטרנט וביישומונים שמפעילות הנתבעות במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התביעה ואשר מידע פרטי ו/או אישי ו/או סודי אודותיהם עבר לצד שלישי.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק המצרפי של כל חברי הקבוצה בסכומים המגיעים כדי מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
23.	7/2021	כלל ביטוח ו-6 חברות נוספות בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו	עניינה של התובענה בטענה שבעת קבלת גמלא מפוליסה משתתפת ברווחי השקעות שהונפקה בין השנים 1991 ל- 2004 מנכות הנתבעות מהתשואה החודשית, שנצברת בגין יתרת ערך הפדיון, ריבית שנתית בשיעור של 2.5% (או בכל שיעור אחר), וזאת ללא עיגון חוזי בתנאי הפוליסה ובניגוד לדין.	הסעדים העיקריים הנתבעים במסגרת התובענה הינם צו הצהרתי לפיו ניכוי הריבית מהתשואה החודשית מהווה הפרת הפוליסות ולחילופין סעד הצהרתי לפיו מדובר בתנאי מקפח בחוזה אחיד ובקשה להורות על בטלותו, להורות על השבת הסכומים שנוכו מהגמלא החודשית של חברי הקבוצה, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, החל בשבע שנים שקדמו למועד הגשת התובענה ועד להכרעה הסופית בה וכן להורות לנתבעות לחדול מניכוי הריבית מהתשואה החודשית.	מבוטחי הנתבעות, אשר רכשו מהנתבעות פוליסת ביטוח חיים הכוללת צבירת חיסכון משתתפת ברווחי השקעות, שהונפקה בין השנים 1991 ל- 2004, ואשר נוכתה ו/או תנוכה להם ריבית ששיעורה לא צויין בפוליסה על סמך ההוראה בפוליסה לפיה סכום הגמלא החודשית ישתנה "מדי חודש בחודשו על פי תוצאותיהן של ההשקעות בניכוי הריבית על פיה חושב סכום הגמלא החודשית וההוראות המתאימות לעניין זה בתוכנית הביטוח" ו/או כל הוראה דומה אחרת.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק המצרפי של כל חברי הקבוצה בסכום העולה (בהרבה) על 2.5 מיליוני ש"ח.
24.	10/2021	כלל ביטוח וחברה נוספת בית המשפט המחוזי לוד	עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות דוחות, שלא כדין, תביעות ביטוח של ילדים עם צרכים מיוחדים, במסגרת פוליסת ביטוח סיעודי, על אף שהם עונים, לטענת התובעים, על הגדרת מקרה הביטוח מכוח "תשישות נפש" על פי תנאי הפוליסה, וזאת מבלי שבוצעה בדיקה האם מצבם תואם להגדרה זו.	הסעדים העיקריים הנתבעים במסגרת התובענה הינם פיצוי הקבוצה במלוא הנזקים שנגרמו להם וחייב הנתבעות לקיים את הסכמי הביטוח.	כל מבוטחי הנתבעות עד גיל 21 (או יורשיהם), עם צרכים מיוחדים, המבוטחים בביטוח סיעודי שנמכר על ידי מי מהנתבעות והסובלים מ"תשישות נפש" ולא קבלו מן הנתבעות הכרה בגין היותם "תשושי נפש" ואת זכויותיהם על פי הפוליסה בגין תקופת העבר ובגין העתיד.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה נגד שתי הנתבעות ביחד בסך כולל של כ- 2.97 מיליארדי ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
25.	12/2021	כלל החזקות כלל ביטוח כלל פנסיה וגמל תל אביב-יפו	עניינה של התובענה בטענה לנזק נטען, שנגרם לעמיתים בקופות הגמל, בקרנות הפנסיה, בביטוחי החיים ובפוליסות חיסכון שמנוהלות על ידי חברות הקבוצה, נוכח החלטת המשיבים למכור את מניות חברת אלרוב נדל"ן ומלונאות בע"מ ("אלרוב") שהוחזקו על ידי חברות הקבוצה, במסגרת השקעות כספי המבטוחים והעמיתים, לחברת ישראל-קנדה (ט.ר.). בע"מ ("ישראל קנדה"), וזאת בשל סכסוך של חלק מן המשיבים עם בעל השליטה באלרוב ועל אף שבמועד חתימת ההסכם הייתה בידי חברות הקבוצה הצעה ממר אלפרד אקירוב לרכישת מניות אלרוב במחיר העולה לפחות ב-33% על המחיר ששילמה ישראל קנדה עבור מניות אלרוב.	הסעד לו עותר התובע הינו פיצוי בגין נזק כספי, המשקף לטענתו את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה.	הקבוצה אותה מבקש המבקש לייצג הינה כל מי שהיה עמית בקופות הגמל, קרנות הפנסיה, ביטוחי החיים ופוליסות החיסכון שמנוהלות על ידי חברות הקבוצה, שהחזיקו במניות אלרוב ביום 18 למרץ 2021.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובע מעריך את הנזק המצרפי של כל חברי הקבוצה בסכום של כ-134 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות תובענות מהותיות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו¹⁵

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
1.	7/2014	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גובה דמי ביטוח ביתר, בפוליסות חובה ו/או צד ג' ו/או מקיף מסוג "נהג נקוב" (להלן: "הפוליסה"), במקרים בהם הנהג הצעיר ביותר הצפוי להשתמש ברכב דרך קבע (להלן: "הנהג"), עתיד להגיע במהלך תקופת הביטוח לגיל ו/או לוותק נהיגה שהחל ממנו גובה כלל ביטוח דמי ביטוח מופחתים (להלן בהתאמה: "גיל מזכה" ו- "וותק מזכה"). לטענת התובע, על כלל ביטוח לחשב את דמי הביטוח בדרך אחרת, וזאת גם במקרה של חידוש הפוליסה לאחר תקופת ביטוח קודמת, וכן יש לחייב את כלל ביטוח לגלות למבוטחים בפוליסות רכב מכל סוג שהוא, באופן יזום, פרטי מידע שונים.	להצהיר ולקבוע כי על כלל ביטוח לחשב את דמי הביטוח בגין הפוליסות כמפורט בבקשה; לחייב את כלל ביטוח בגילוי יזום של פרטי מידע שונים כמפורט בבקשה; לאסור על כלל ביטוח לגבות מן המבוטח הוצאות מינהל או כל תשלום אחר בגין הנפקת תעודת ביטוח חובה חדשה, מקום בו ההנפקה החדשה נדרשת שלא באשמת המבוטח; לחייב את כלל ביטוח לפצות את חברי הקבוצות בגין הנזקים שנגרמו להם, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין ממועד גביית היתר ועד למועד הפיצוי ו/או ההשבה בפועל; לחייב את כלל ביטוח להשיב לחברי הקבוצה את מלוא התעשרותה של כלל ביטוח על חשבון חברי הקבוצות. להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצות או פיצוי לציבור, כפי שימצא בית המשפט לנכון בנסיבות העניין.	כל מי שרכש ו/או חידש ו/או ירכוש ו/או יחדש את הפוליסה אצל התובעת במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה ועד למועד מתן פסק דין סופי ואשר במהלך תקופת הביטוח הגיע ו/או יגיע הנהג הצעיר ביותר הצפוי להשתמש ברכב למדרגת גיל ו/או לוותק נהיגה שהחל מהם הוא זכאי להפחתת דמי הביטוח, כאשר בפועל לא קיבל את מלוא ההפחתה לה היה זכאי וכן מי שנמנה על הקבוצה האמורה לעיל וביטוח המקיף ו/או צד ג' שלו הינו מסוג של "כל נהג".	בחדש ינואר 2017 ניתנה החלטה על ידי בית המשפט הדוחה את טענות התובע, למעט ביחס לטענה בדבר קיומה של פרקטיקה נוהגת בדבר עדכון פוליסות והשבת דמי ביטוח עודפים, אשר ביחס אליה אושרה הבקשה לניהול התביעה כייצוגית.	סכום התביעה הכולל בתביעה הוערך על ידי התובע בסך של כ-26 מיליוני ש"ח. הערכת הנזק במסגרת תצהירי עדות ראשית מטעם התובע בתביעה הייצוגית עמדה על כ- 100 מיליוני ש"ח במצטבר בגין תקופה של 11 שנים.
		מחוזי - מרכז			חברי הקבוצה כפי שנקבעו בהחלטה הינם: "מבוטחי המשיבה בביטוח רכב חובה, מקיף וצד ג' בשבע השנים האחרונות, אשר הגיעו במהלך תקופת הביטוח למדרגת הגיל ו/או וותק נהיגה, המזכה בהפחתת דמי הביטוח, ואשר המשיבה נמנעה מלנהוג כלפיהם על פי הפרקטיקה הנוהגת, ואשר כתוצאה מכך לא קיבלו את ההפחתה."	בחדש פברואר 2022 ניתן פסק דין, במסגרת ניהול התביעה עצמה, אשר דחה את התובענה במלואה.	

¹⁵ האמור כולל תיאור תביעות שהסתיימו בשנת הדוח ולא דווחו בדוחות הכספיים לשנת 2020 וכן מתייחס לתביעות שבהם התקבלה החלטה לסלק את התביעה, או שהתקבל פסק דין, לרבות פסק דין המאשר הסדר פשרה. האמור אינו מתייחס למעקב אחר ביצוע יישום הסדרים (לרבות שינויים אשר יכול ויחולו במסגרת יישום ההסדרים ו/או הליכי בדיקתם) שנקבעו במסגרת ההחלטות הנ"ל ואשר יכול ואלה ימשכו על פני זמן ואף לא ניתן בהכרח להעריך את מלוא תוצאותיהם מראש.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א3. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
2.	11/2014	כלל ביטוח, תמורה סוכנות לביטוח (1987) בע"מ (להלן: "תמורה") וכנגד חברת ביטוח נוספת וסוכנות ביטוח נוספת	לטענת התובעים, אשר מחזיקים בכרטיסי אשראי של ישראלכרט וחברת כרטיסי אשראי לישראל ("כאל"), והתקשרו על מנת להפעיל את הפוליסה הבסיסית של כרטיסי האשראי, המוענקת בחינם, במהלך השיחה, נמכר להם מוצר שאינו הרחבה, תוספת או הגדלה של הפוליסות הבסיסית, אלא פוליסה רגילה שנמכרו במחיר מלא, כך שאותו אדם מבוטח פעמיים, מהשקל הראשון בכל הנוגע לכיסויים החופפים בשתי הפוליסות.	לחייב את הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה את הפרמיות העודפות ששולמו על ידי חברי הקבוצה במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה; ליתן צו המורה לנתבעות להביא בחשבון במסגרת מכירת הפוליסות את השווי הכלכלי של הפוליסות הבסיסיות ולגבות פרמיות אשר יביאו בחשבון שווי זה; ליתן גילוי מלא ונאות למתקשרים הטלפונים; לאפשר למחזיקי כרטיסי האשראי של ישראלכרט וכאל להפעיל את הפוליסות הבסיסית לא רק באמצעות מוקד טלפוני; לחילופין, להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, לרבות מתן הוראות בדבר פיקוח על ביצוע פסק הדין.	מחזיקי כרטיסי אשראי של ישראלכרט וכאל אשר היו זכאים לקבלת ביטוח נסיעות לחו"ל ללא צורך בתשלום נוסף, ואשר רכשו בשבע השנים האחרונות ביטוחי נסיעות לחו"ל מהנתבעים דרך המוקדים הטלפונים שהפעילו הנתבעות.	בחודש באפריל 2019 הגישו הצדדים בקשה לאישור הסדר פשרה. בהתאם להסדר הפשרה, כלל ביטוח תעמיד לרשות חברי הקבוצה, כהגדרתם בהסכם הפשרה, מאגר ימי ביטוח נסיעות לחו"ל ללא תשלום בשווי כולל של 5.6 מיליוני ש"ח ("השווי"), אשר יהיו ניתנים לניצול בהתאם להוראות הסכם הפשרה.	הנזק הנטען לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח הסתכם להערכת תובע בסכום של כ- 70 מיליוני ש"ח.
						ככל שלא ינוצלו מלוא הימים המאגר עד ליום 18.08.2026, החברה תתרום כ- 70% מהשווי שלא נוצל.	
						בחודש פברואר 2022 אישר בית המשפט את הסדר הפשרה בין הצדדים.	

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
3.	10/2015	כלל ביטוח	התובע מעלה טענות כנגד הגדרת "הנכות" בפוליסות נכות מתאונה אשר לטענתו יוצרת אי בהירות, וכן כנגד תנאי הפוליסה הדורשים קבלת הוכחה סבירה תוך שנה מתאריך התאונה ובהקשר זה נטען כי למרות שהחברה קיבלה "הוכחה סבירה" בדבר נכותם הצמיתה של מבוטחים כתוצאה מתאונות שאירעו החל מחודש יוני 2009, היא שילמה להם תגמולי ביטוח מופחתים או שדחתה את תביעתם לתגמולי ביטוח בגין הנכות. עוד כוללת התובענה טענות בעניין שקלול שיעורי נכויות בתשלום תגמולי הביטוח במקרה ולמבטוח יש יותר מאשר נכות אחת וכן טענות בעניין שיערוך תגמולי הביטוח ביחס להפרשי הצמדה וריבית.	לחייב את כלל ביטוח לשלם לחברי הקבוצה תגמולי ביטוח בגין נכות צמיתה כתוצאה מתאונה, לפי תנאי הפוליסה, וכן להורות לה לחדול מהתנהלותה המפרה.	כל מי שבטוח על-ידי כלל ביטוח בפוליסות נכות מתאונה אשר למרות שכלל ביטוח קיבלה "הוכחה סבירה" בדבר נכותו הצמיתה כתוצאה מתאונה שארעה החל מיוני 2009, היא שילמה לו תגמולי ביטוח מופחתים בגין נכותו או דחתה את תביעתו לתגמולי ביטוח בגין נכותו מחמת הסיבות המנויות בתובענה כולן או מקצתן.	בחודש יולי 2016, בעקבות הודעת התובע הייצוגי שהסכים לסילוק התביעה על הסף וחזר בו, סילק בית המשפט את התביעה על הסף. בחודש ספטמבר 2016, הוגש לבית המשפט העליון ערעור מטעם התובע הייצוגי כנגד פסק הדין אשר סילק את התובענה על הסף. בחודש נובמבר 2017 ביטל בית המשפט העליון את פסק הדין ככל שהדבר נוגע לסילוק התביעה על הסף והורה לתובע להגיש לבית המשפט המחוזי הודעת הבהרה בשאלה מהן העילות שבעטיין מתבקש ניהול התובענה, ואילו מטענותיו של התובע מקיימת את דרישת העילה האישית והתובע הגיש הודעת הבהרה כאמור ובחודש אפריל 2018 הורה בית המשפט המחוזי לתובע להגיש בקשה מתוקנת לאישור התביעה כייצוגית בעילות המסוימות שנקבעו על ידו. לאחר שבקשת ערעור שהגיש התובע לבית המשפט העליון על ההחלטה האמורה, נדחתה, הגיש התובע לבית המשפט המחוזי בקשת אישור מתוקנת המתייחסת לעילות המסוימות שנקבעו על ידי בית המשפט כאמור. בחודש נובמבר 2021 ניתן פסק דין על ידי בית המשפט המחוזי הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	המבקש מעריך את נזקה של הקבוצה על סך של 90 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
4.	9/2016	כלל ביטוח ושלוש חברות מחוזי – ת"א	לטענת התובעים, הנתבעות גבו וגובות, לכאורה, מן המבוטחים בפוליסות ביטוחי בריאות, פרמיות בגין כיסויים מיותרים שהמבוטחים אינם זקוקים להם וכי המשיבות מכרו למבוטחים, כביכול, במודע ובמכוון, פוליסות ביטוח בריאות הכוללות כיסויים אשר למבוטחים אין כל צורך בהם שכן הם מחזיקים בביטוח בריאות משלים מטעם קופת החולים אליה הם משתייכים, ואף התנו שירות בשירות, בהיעדר אפשרות לרכוש פוליסה מצומצמת שתכלול רק כיסויים שאינם כלולים בביטוחי הבריאות המשלימים של קופות החולים, ובכך נוצר "כפל ביטוח".	החזר של סכומי הפרמיות העודפים שנגבו שלא כדין לכאורה, צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כפי המתואר בתובענה וכן כל סעד נוסף אחר ככל שימצא בית המשפט לנכון בנסיבות העניין.	כל מי שמבוטח או שהיה מבוטח על ידי הנתבעות או מי מהן בפוליסות ביטוח בריאות אשר כוללת כיסויים חופפים, באופן מלא או חלקי, לכיסויים הכלולים בביטוחי הבריאות המשלימים של קופות החולים.	בחודש אוקטובר 2020 ניתן פסק דין במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש נובמבר 2020 הגישו התובעים ערעור לבית המשפט העליון על פסק הדין האמור והנתבעות הגישו ערעור על אי חיוב התובעים בהוצאות. בחודש מרץ 2022 ניתן פסק הדין של בית המשפט העליון, במסגרתו נדחה הערעור של התובעים והתקבל הערעור שכנגד של התובעים באופן שבית המשפט העליון חייב את התובעים לשלם לנתבעות הוצאות בסכום שאינו מהותי בשתי הערכאות.	סכום התביעה סכום התביעה הייצוגית נגד הנתבעות הועמד על סך נומינלי כולל של 4.45 מיליארדי ש"ח, כאשר החלק של כלל ביטוח מתוך סך זה, כפי שחושב על ידי התובעים, הינו 995 מיליוני ש"ח.
5.	9/2017	כלל ביטוח וחברות ביטוח נוספות מחוזי – ירושלים	לטענת התובעים, הנתבעות אינן מיישמות כנדרש את סעיף 5(ב) לחוק פסיקת ריבית והצמדה התשכ"א - 1961 (להלן: "חוק פסיקת ריבית והצמדה") ואינן משלמות, כעניין של מדיניות, ריבית והצמדה הנדרשים על פי אותו חוק ביחס לכל חוב שנפסק נגדן על ידי רשות שיפוטית ואשר לא שולם על ידן במועד שנקבע לתשלומו.	סעד הצהרה ביחס להפרת הוראות הדין, פיצוי חברי הקבוצה הנזקים, הנטענים, שנגרמו להם וחיוב הנתבעות לתקן את מדיניותן מכאן ואילך.	כל מי ששולמו לו על ידי הנתבעות סכומי כסף שנפסקו לזכותו על ידי רשות שיפוטית מבלי שתתווספו לתשלום הסכום הפסוק הפרשי הצמדה וריבית ו/או ריבית ו/או ריבית צמודה.	בחודש מרס 2021 הגישו הצדדים לאישור בית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה במסגרתו הוסכם בין היתר, כי הנתבעות, תתקנה את נוסח שטרי הסילוק בהם הן עושות שימוש, ככל שיש בכך צורך, כך שהמועד לתשלום תגמולי הביטוח יעמוד על 30 יום ממועד התקיימות התנאים לתשלום וכן הנתבעות יכבדו קבלת שטרי סילוק בהתאם למנגנון להמצאת שטר סילוק שנקבע בהסכם הפשרה. בחודש פברואר 2022 אישר בית המשפט את הסדר הפשרה בין הצדדים, לאחר שכלל בו תיקונים מסוימים	התובעים, בהיעדר נתונים מדויקים בנוגע לנזק המצרפי של הקבוצה, מעריכים את הנזק בעשרות מיליוני שקלים לפחות אם לא יותר מכך.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
6.	1/2018	כלל ביטוח וחמש מחוזי - מרכז ביטוח נוספות.	לטענת התובעת, אמון הציבור, חברת התובעות, נמנעות, שלא כדיון, מלשלם למבוטחייהן ו/או לצדדים שלישיים את רכיב המע"מ החל על עלות הנזקים כאשר הנזקים לא תוקנו בפועל.	לחייב את הנתבעות לשלם את רכיב המע"מ בשיעור החל על סכום הנזק לחברי הקבוצה; לקבוע ולהצהיר כי הימנעות הנתבעות מלשלם תגמולי ביטוח ו/או שיפוי בגין רכיב המע"מ החל על התיקון במקרים שבהם הנזק לא תוקן בפועל נעשית בניגוד לדיון; ליתן צו עשה המורה לנתבעות מעתה ואילך לכלול בתגמולי הביטוח שהן משלמות גם את המע"מ החל על עלות התיקון, וזאת גם אם הנזק לא תוקן בפועל, וכתוצאה מכך, גם במקרה שבו מקבל מבוטח או צד ג' תגמולי ביטוח ב"ערך שיפוי" ולא ב"ערך כינון", לחייב את הנתבעות לשלם לו תגמולי ביטוח בגין מלוא הנזק לרבות המע"מ.	כל מבוטח ו/או מוטב ו/או צד ג', בכל סוג ביטוח שהוא, אשר במועד הגשת תביעת הביטוח לא תיקן את הנזק שתבע בגינו, ואשר קיבל מחברת הביטוח תגמולי ביטוח ו/או שיפוי בגין הנזק מבלי שתגמולי הביטוח כללו את רכיב המע"מ החל על התיקון.	בחודש ינואר 2022 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	התובעת מעריכה שהפיצוי המגיע לחברי הקבוצה מכלל ביטוח בגין כל שנה הינו בסך 17,732,580 ש"ח. התובעת עותרת לקבלת הפיצוי למשך התקופה שמאז 4 ליוני 2001 או לחילופין למשך תקופה של 7 שנים מאז מועד הגשת התביעה הקודמת או לחילופי חילופין למשך תקופה של 7 שנים ממועד הגשת התובענה דנן.
7.	3/2018	כלל פנסיה בית הדיון האזורי לעבודה – ת"א של קרנות פנסיה.	לטענת התובעים, עמיתים בקרנות הפנסיה שבניהול הנתבעות, הנתבעות, דמי ביטוח שארים מעמיתים המצטרפים לקרנות הפנסיה שבניהולן, אשר אין להם שארים, מבלי שהן פועלות באופן אקטיבי לגלות ולהסביר לעמיתים כאמור שעליהם להימנע מרכישת כיסוי ביטוחי לשארים ותשלום עבורו, ומבלי שהן מבהירות לעמיתים שבחרו לוותר על כיסוי ביטוחי לשארים, בסמוך לתום תקופת הווייתור, שהווייתור עומד לפקוע.	מתן צו עשה המורה לנתבעות לזקוף לטובת קופת החיסכון של חברי הקבוצה את כל הכספים ששולמו על ידם ונזקפו לטובת דמי ביטוח שארים, בתוספת התשואה שהיו מקבלים הכספים לו היו נזקפים לקופת החיסכון במועד תשלומם לקרן הפנסיה. מתן צו עשה המורה לנתבעות לגלות, להבהיר ולהסביר כראוי לכל מי שמצטרף או מצורף לקרן כי אם אין לו שארים מוטב לו לוותר על רכישת ביטוח שארים.	כל מי שאין לו שארים, אשר צורף או הצטרף לקרן פנסיה המנוהלת על ידי מי מהנתבעות ואשר הקרן גבתה ממנו דמי ביטוח בגין ביטוח שארים, למרות שאין לו שארים, כמשמעות מונח זה בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.	בחודש ספטמבר 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	בכתב התביעה צויין שאין בידי התובעים להעריך כעת את שיעור הנזק המצטבר שנגרם לחברי הקבוצה כולה.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א3. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
8.	8/2018 בית הדין האזורי לעבודה בת"א	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח שילמה למבוטחים בפוליסות ביטוח מבטיחות תשואה שהופקו בין השנים 1962 ל - 1990 ("פוליסות מבטיחות תשואה") ריבית בשיעורים נמוכים מהשיעורים שהיה עליה לשלם בהתאם לפירסום של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "רשות שוק ההון") וכתוצאה מכך התעשרה שלא כדין על חשבון המבוטחים. כן נטען שכלל ביטוח לא שילמה למבוטחים ריבית פיגורים במקרים של איחור בפדיון הכספים מפוליסות מבטיחות תשואה.	תשלום ההפרש בין הריבית ששילמה כלל ביטוח בפועל למבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה לבין הריבית שהיה עליה לשלם על פי פירסום של רשות שוק ההון וכן עדכון פוליסות מבטיחות תשואה שטרם נפדו בהתאם לשיעורי הריבית שפורסמו על ידי רשות שוק ההון. בנוסף עותר התובע לתשלום הצמדה וריבית פיגורים כדין במקרים של איחור בפדיון הכספים מכוח פוליסות מבטיחות תשואה.	מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית בגין פוליסות אלו בשיעורים שפורסמו על ידי רשות שוק ההון וכן מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית פיגורים כדין בגין איחור בפדיון כספי הפוליסות.	בחודש יוני 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית. בחודש אוגוסט 2021 הגיש התובע ערעור לבית הדין ארצי על פסק הדין. בחודש פברואר 2022 ניתן פסק דין הדוחה את הערעור.	התובענה אינה מפרטת את הנזק המצטבר לכלל חברי הקבוצה (אך נטען שהנזק עולה על 2.5 מיליוני ש"ח).
9.	10/2019 מחוזי-ת"א	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גובה, שלא כדין, הפרשי הצמדה וריבית בגין דמי ביטוח בפוליסות רכב רכוש, המשולמים במועדים הקבועים במפרט הפוליסה. לחילופין, נטען כי במידה וייקבע בית המשפט כי כלל ביטוח זכאית לגבות הפרשי הצמדה וריבית כאמור, אזי חישוב הפרשי ההצמדה המבוצע על ידה אינו כדין, וכי הפרשי ההצמדה אמורים להיות מחושבים לפי השינוי בין המדד שפורסם לפי המאוחר מבין 30 ימים מיום תחילת תקופת הביטוח או מיום הגשת החשבון בעד דמי הביטוח, ובין המדד ליום התשלום בפועל (להלן: "החישוב הנטען")	להשיב לחברי הקבוצה את הסכומים בגין החיובים ביתר, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית ממועד נטילתם ועד השבתם.	כל מי שרכש מהנתבעת פוליסה לביטוח רכב פרטי, ואשר במסגרת מפרט הפוליסה נקבע כי דמי הביטוח ישולמו על פי סכומים ומועדים שנקבעו, ושילמם במועדים כאמור, ולמרות האמור, כלל ביטוח חייבה אותו בהפרשי הצמדה וריבית, וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת הבקשה. לחילופין, ככל שייקבע בית המשפט כי כלל ביטוח הייתה רשאית להוסיף הפרשי הצמדה וריבית ביחס לתשלומי דמי ביטוח, מבקש התובע להגדיר את הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג ככל מי שרכש מהנתבעת פוליסה לביטוח רכב פרטי, ואשר במסגרת מפרט הפוליסה נקבע כי דמי הביטוח ישולמו על פי סכומים ומועדים שנקבעו, וחויב בהפרשי הצמדה, אשר לא חושבו בהתאם לחישוב הנטען.	בחודש מרץ 2022 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	מוערך בסך שלא יפחת מ-5,000,000 ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
10.	2/2020	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח השתמשה בלוחות תמורה מיושנים ולא עדכניים לחישוב הפרמיות בפוליסות ביטוח חיים באופן שאפשר לה לגבות מהמבוטחים פרמיות הגבוהות מהפרמיות שהיה עליה לגבות, אם היתה עושה שימוש בלוחות תמורה עדכניים, וזאת בניגוד להוראות הממונה ובניגוד לדין.	השבת הפרמיות העודפות שנגבו מחברי הקבוצה בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין; וכן להורות לכלל ביטוח לעדכן לאלתר את לוחות התמורה בהתאם להנחיות ולהנחות שניתנו על ידי הממונה.	כל המבוטחים או בעלי הפוליסות שבטחו על ידי כלל ביטוח בפוליסות ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק), ושילמו, לטענת התובע, פרמיות ביטוח גבוהות מהפרמיות שהיה על כלל לגבות מהם, עקב השימוש שנעשה בלוחות תמורה מיושנים או לא עדכניים לצורך חישוב הפרמיות, וזאת החל מ – 7 שנים לפני הגשת התובענה ועד אישור התובענה כייצוגית.	בחודש נובמבר 2021 אישר בית המשפט בקשה בהסכמה להסתלקות מהתובענה הייצוגית ונתן לה תוקף של פסק דין.	התובע נמנע מלהעריך בשלב זה את הנזק המצטבר לכלל חברי הקבוצה.
11.	4/2020	כלל ביטוח ו-6 חברות ביטוח נוספות	לטענת התובעים, יש לחייב את המשיבות לפצות את חברי הקבוצה ולהיטיב את מלוא נזקיהם בדמות פרמיה עודפת ששולמה ועודה משולמת בגין ביטוח מקיף לבתי עסק (לרבות חנויות, משרדים, בתי מלאכה, מפעלים, קניונים, מלונות, מסעדות, בתי קולנוע, מתקני ספורט וכו'), עקב צמצום דרמטי בפעילות בתי העסק בעקבות החלטות הממשלה לצמצום הפעילות נוכח מגפת הקורונה (Covid 19) וההפחתה המהותית ברמת הסיכון לו חשופות המשיבות בהתאם.	פיצוי חברי הקבוצה, הטבת מלוא נזקיהם, מתן צו עשה המורה על התאמת הגבייה לסיכון לו חשופות המשיבות בפועל בתקופה הקובעת ו/או מתן פסק דין הצהרתי הקובע כי הפחתה מהותית בפעילות בתי העסק, בניסיונות דוגמת מאורעות התקופה הקובעת, מחייבת התאמה (הפחתה) של הפרמיה.	כל מי שהיה מבוטח אצל אחת או יותר מהמשיבות בביטוח עסק הכולל ביטוח אחריות מעבידים ו/או צד ג' בתקופה שבין 15 במרס 2020 ועד להסרה מלאה ומחלטת של ההגבלות שהוטלו על תושבי ישראל עקב וירוס הקורונה.	בחודש אוגוסט 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען כנגד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 15 במרס 2020 ועד ליום 30 לאפריל 2020 בסכום של 12.14 מיליוני ש"ח, ולכל המשיבות יחדיו בסכום של כ- 81.37 מיליוני ש"ח. המבקשים מציינים כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגבייה.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א3. תובענות ייצוגיות מהותיות תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
12.	8/2020	כלל ביטוח ועמותת גמלאי קרן הפנסיה "נתיב" – דרום ומרכז (להלן: "העמותה").	לטענת התובעים, כלל ביטוח ביטלה באופן חד צדדי ובלתי מוסרי את פוליסת ביטוח חיים קבוצתי, שמכרה לעמותה (להלן: "הפוליסה"), מבלי להודיע למבוטחים אודות הרצון לבטל ו/או לא להאריך את הפוליסה, בניגוד לחובתה בדיון.	הסעד לו עותר התובע הינו, בין היתר, לחייב את כלל ביטוח להחיות את הפוליסה ולחילופין, לשלם למטביהם של חברי הקבוצה את מלוא הפרמיות שגבנו מהם בגין הפוליסה במשך השנים בהן היו מבוטחים, בתוספת ריבית והצמדה כחוק. לחייב את כלל ביטוח לשלם לכל מהמבוטחים פיצוי בגין פגיעה באוטונומיה הצרכנית שלהם.	כל מי שבטוח אצל כלל ביטוח בפוליסה, אשר בוטלה ביום 1 למאי 2014.	בחודש אוגוסט 2021 בית המשפט אישר את בקשת כלל ביטוח לסילוק התביעה על הסף וחייב את המבקש בהוצאות בסכומים לא מהותיים. יצוין, כי בקשר עם הפוליסה נשוא תביעה זו, הוגשה כנגד כלל ביטוח וכנגד העמותה בקשה קודמת לאישור תובענה כייצוגית שאושרה (לעניין זה ראה סעיף (א)(א1)(8) לעיל (להלן: "התובענה הקודמת").	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-33 מיליוני ש"ח מתוכו סכום של 3 מיליוני ש"ח בגין נזק שאינו ממוני.
13	3/2021	כלל ביטוח בית המשפט המחוזי חיפה	עניינה של התובענה בטענה כי כלל ביטוח מפרה את הוראות הדין בכך שהיא מציגה מצגי שווא, ומטעה לקוחות בעת שהיא משווקת פוליסות ביטוח אשר אינן "קופות גמל" (כהגדרת מונח זה בדין), תוך שהיא מציגה תועלת למוצר, שאינה קיימת למעשה. לטענת המבקשת, כתוצאה מכך, המוסד לביטוח לאומי מקזז מקיצבאות המשולמות למבוטחים מאת הביטוח הלאומי, סכומים המשולמים מהפוליסה. לטענת המבקשת, אם היתה הפוליסה מוגדרת "קופת גמל", המוסד לביטוח לאומי לא היה מבצע קיזוז כאמור.	הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: (1) צו הצהרתי לפיו כלל ביטוח הפרה את הוראות הדין; (2) צו עשה המורה לכלל ביטוח למכור ולשווק את מוצריה כמתחייב על פי הוראות הדין; (3) השבת הסכומים ששולמו עבור הפוליסה שלגביה בוצעה ההטעה; (4) נזק לא ממוני בשל פגיעה באוטונומיה.	כל לקוחות כלל ביטוח, אשר רכשו במהלך שבע השנים האחרונות, את הפוליסה נשוא התובענה וכל פוליסה אחרת של כלל ביטוח, אשר בה היא מציגה מצג שווא דומה ו/או אשר נודע להם במהלך שבע השנים האחרונות עניין התרמית נשוא התובענה.	בחודש נובמבר 2021 אישר בית המשפט בקשה להסתלקות מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית ונתן לה תוקף של פסק דין.	הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם להערכת המבקשת ב-200 מיליוני ש"ח.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

4א. להלן פרטים בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שאינן מהותיות או שטרם הוגשו ולהוצאות נוספות

1. בנוסף לתובענות הייצוגיות המהותיות, המתוארות בסעיף (א)(1), לבקשות התלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות, המתוארות בסעיף (א)(2) ולבקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות שסולקו במהלך תקופת הדוח, המתוארות בסעיף (א)(3), תלויות ועומדות כנגד החברה ו/או חברות בנות שלה בקשות לאישור כתביעות ייצוגיות אשר להערכת החברה הן אינן מהותיות¹⁶ ולפיכך לא נכלל לגביהן תיאור מפורט בדוחות הכספיים. נכון למועד הדוח, מתנהלות כנגד החברה ו/או חברות בנות שלה 14 תביעות כאמור ואשר הסכום הכולל המצויין על ידי התובעים בתביעות האמורות הינו בסך של כ-413 מיליוני ש"ח¹⁷ (לעומת 17 תביעות בסכום של כ-294 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020).

2. בנוסף להליכים המשפטיים הנזכרים לעיל, מעת לעת קיימות חשיפות פוטנציאליות אשר בשלב זה לא ניתן להעריך או לכמתן, בגין מחלוקות מסחריות או התראות בדבר כוונה להגיש תביעות, לרבות תובענות ייצוגיות ונגזרות בעניינים מסוימים, או הליכים משפטיים ופניות ספציפיות שיכול ויבשילו בעתיד לתביעות, לרבות לתביעות ייצוגיות או להודעות צד שלישי כנגד החברות בקבוצה וכן קיימת גם חשיפה פוטנציאלית, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, להגשת תובענות ייצוגיות נוספות כנגד חברות הקבוצה בשל מורכבותם של מוצרי הביטוח של החברות, ביחד עם מורכבותה של הרגולציה החלה על פעילות החברות בקבוצה, העשויים להביא לכך שתתעורר מחלוקת בדבר פרשנותה של הוראת דין או הסכם, וזאת בשים לב לאפשרות הקיימת לממונה, בתנאים מסוימים, להורות למבטח להפסיק להנהיג תוכנית ביטוח או להורות להנהיג שינוי בתוכנית ביטוח וזאת גם ביחס לפוליסות שכבר שווקו על ידי המבטח, או בדבר אופן היישום של הוראות דין או הסכם, או אופן יישוב התביעה על פי ההסכם, החלים ומשפיעים על מערכת היחסים שבין החברות בקבוצה לבין הלקוח ו/או על מערכת היחסים בין החברה לבין צדדים שלישיים לרבות מבטחי המשנה. בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים (CUT OFF). בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים ליום 31 לדצמבר 2021.

חשיפה זו מוגברת במיוחד בתחומי חיסכון ארוך טווח וביטוחי הבריאות ארוכי הטווח בהם פועלת החברה, בין היתר, לאור העובדה שבתחומים אלו הפוליסות הופקו בחלקן לפני עשרות שנים, ואילו כיום, לאחר שינויים מהותיים ברגולציה ועל רקע התפתחות פסיקת בתי המשפט ועמדת הממונה, עשויה להינתן לאותן פוליסות פרשנות שונה בדיעבד ולהחיל ביחס אליהן סטנדרטיים פרשניים שונים מאלו אשר היו נהוגים במועד כריתתם. זאת ועוד, בתחומים האמורים, הפוליסות תקפות למשך עשרות שנים, ועל כן קיימת חשיפה שבאותם מקרים בהם תתקבל טענת לקוח ותינתן פרשנות חדשה לאמור בפוליסה, תושפע גם הרווחיות העתידית של אותה חברה בגין תיק הפוליסות הקיים. זאת, בנוסף לפיצוי שיכול להינתן ללקוחות בגין פעילות העבר.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות. לא ניתן לצפות מראש את מלוא סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדינמי של תובענות ייצוגיות ו/או הכרעות רחוביות של הממונה.

חשיפה כאמור נובעת, בין היתר, ממורכבותם של המוצרים האמורים, המאופיינים באורך חיים ממושך מאוד, וכפופים לשינויים מהותיים, מורכבים ותכופים, לרבות שינויים בהוראות רגולציה ומיסוי.

מורכבות שינויים אלה והחלתם לגבי מספר רב של שנים יוצרת חשיפה תפעולית מוגברת וזאת גם לאור ריבוי מערכות מיכון בגופים המוסדיים בקבוצה ומגבלותיהן, לאור תוספות ו/או שינויים לנוסח הבסיסי של המוצרים ולאור שינויים רבים ותכופים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי הרגולציה, הלקוחות (העובדים) ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויי הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות לחיסכון, לרבות בהקשרים של דיווחים לעמיתים והצורך ביצירת קשר ישיר מול מעסיקים וגורמים מתפעלים.

מורכבות ושינויים אלו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ולשיעורן, לרכיבים השונים של המוצר, לאופן שיוך הכספים לעובדים (לרבות בשל אי התאמות בין דיווחי המעסיק, לרבות במסגרת ממשק מעסיקים לבין נתוני הפוליסות), למוצרים ולרכיביהם, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם, למעמד התעסוקתי, האישי והחיתומי של הלקוחות ומשליכים, בין היתר, על המידע הנמסר להם. מורכבות זו מתעצמת לאור ריבוי הצדדים הפועלים מול החברות בקבוצה בניהול המוצרים ותפעולם, הכוללים בין היתר גורמים מפצים, מעסיקים, לקוחות ומבטחי משנה, לרבות לעניין הממשק השוטף מולם והנחיות סותרות שעלולות להתקבל מצידם או מצד הבאים מכוחם. הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור וטיפול בסוגיות אשר עלולות לנבוע מהמורכבויות האמורות, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי לקוחות ו/או מוצרים.

¹⁶ ראה הערה 11 לעיל לעניין רף מהותיות.

¹⁷ מספר התביעות האמור כולל תביעה אחת שהגשתה כתביעה ייצוגית אושרה בסכום נטען של 10 מיליוני ש"ח, תביעה אחת בה כלל ביטוח הינה נתבעת פורמאלית ולא מתבקשים סעדים כנגדה. הסכום האמור אינו כולל, תביעה אחת בה התובע לא נקב בסכום תביעה ואולם העריך אותו בעשרות מיליוני ש"ח וכן תביעה אחת בה התובעים לא נקבו בסכום התביעה ואולם העריכו אותו במיליוני ש"ח. למידע נוסף בדבר כל התביעות הייצוגיות ראה סעיף 99 להלן.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

4. להלן פרטים בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שאינן מהותיות או שטרם הוגשו ולהוצאות נוספות (המשך)

2. (המשך)

מורכבות נוספת בהיבט הפקדות מעסיקים, קשורה למנגנון שנקבע בחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, ולפיו רואים סכום שמעסיק חייב לקופת גמל, כהגדרתה בחוק זה, לעניין זכויות העובד או חליפו כלפי קופת הגמל, כאילו שולם במועדו, אלא אם קבע בית הדין האזורי לעבודה שהפיגור בגביית החוב חל שלא עקב רשלנותה או חל עקב נסיבות מוצדקות אחרות, ובכפוף לזכות השיפוי הקיימת לקופה מהמעסיק, בהתאם להוראות החוק. בנוסף, בהתאם לחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, קופת הגמל תקבל מאת מעסיק אשר לא העביר תשלומים לקופת הגמל במועד, ריבית פיגורים. קיימים קשיים בפרשנות הוראות הדין ויישומן. אחריות הגופים המוסדיים בקבוצה לגביית חובות מעסיקים לקופות כאמור, יוצרת חשיפה במקרה שנפלו ליקויים בהליך הגבייה.

כמו כן, הגופים המוסדיים בקבוצה מבצעים, באופן שוטף, הליך של טיוב נתונים במערכות המיכון בתחום החיסכון ארוך הטווח, אשר מטרתו להבטיח, כי רישום זכויות העמיתים והמבוטחים במערכות המידע יהיה שלם, זמין וניתן לאחזור וזאת בהתייחס לפערים המתגלים מעת לעת, לרבות לעניין מיכון סיווג הכספים הנחסכים, בהתאם לרבדי הוראות הרגולציה שניתנו במהלך השנים, ואלו מצויים בשלבים שונים של טיפול. הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקפן, עלויותיהן, ומלוא השלכותיהן של הפעולות האמורות, כמו גם את היקף פערי הטיוב העתידיים, שיכולים לנבוע משינויים רגולטוריים, וזאת בין היתר לאור מורכבות המוצרים, היותם מוצרים ארוכי טווח, נוכח ריבוי מערכות המיכון בתחום ומגבלותיהן. הגופים המוסדיים בקבוצה מעדכנים את ההתחייבויות הביטוחיות שלהם מעת לעת ובהתאם לצורך.

בהקשר זה יצוין כי בחודש דצמבר 2021 התקבל בכלל ביטוח מכתב שעניינו יישום של מגבלות רגולטוריות בעניין גביית עלויות כיסויים ביטוחיים לפי לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד – 1964, הכולל דרישות לביצוע השבה של סכומים שנגבו, לכאורה, בניגוד למגבלות שפורטו במכתב. החברה מצויה בדין ודברים מול הרשות בעניין יישום האמור במכתב ובשלב זה אין וודאות באשר למלוא הסכום שתידרש להשיב עקב המכתב האמור - והיא אינה יודעת להעריך, את מלוא ההשלכות הנובעות מהיישום שיידרש.

כמו כן קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לשינויים ולהתערבות רגולטורית משמעותית, בתחומי הביטוח והחיסכון השונים, בין היתר, כאלו המכוונות להפחתה ישירה או עקיפה של דמי ביטוח ודמי ניהול, להתערבות בהליכי מכירה, תוך עשיית שימוש שונה בכלים רגולטורים מגוונים, אשר יכול ותשליך על תנאי ההתקשרות, מבנה ההתקשרות ויחסי הגומלין שבין גופים מוסדיים, סוכנים, מעסיקים ולקוחות, באופן שיכול וישפיע על העומס וההוצאות התפעוליות, על הרווחיות, על שימורם של מוצרים קיימים ולרבות ביחס למודל העסקי של הענף ולתיק המוצרים הקיימים.

החשיפה לתובענות שטרם הוגשו כנגד חברות בקבוצה, מובאת לידיעת החברות במספר דרכים. זאת, בין היתר, באמצעות פניות של לקוחות, עובדים, ספקים, עמותות או מי מטעמם אל גורמים בחברות ובמיוחד אל הממונה על פניות הציבור בחברות בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד הממונה, ובאמצעות תביעות (שאינן ייצוגיות) המוגשות לבית המשפט ובאמצעות ניירות עמדה של הממונה.

יצוין כי ככל שמדובר בתלונות לקוח המוגשת ליחידה לפניות הציבור במשרד הממונה, הרי שבנוסף על הסיכון שהלקוח יבחר להעלות את טענותיו גם במסגרת תובענה ייצוגית, חשופות החברות בקבוצה אף לסיכון שהממונה יכריע בתלונה בדרך של הכרעת רוחב אשר תחול על קבוצה רחבה של לקוחות. בשנים האחרונות, חל גידול בחשיפה לסיכון האמור וזאת בשל המעורבות הגוברת שמגלה הממונה באמצעות ביקורות, טיפול בתלונות של לקוחות המגיעות לרשות ולרבות לאור העובדה כי מעת לעת נוהג הממונה לקבוע עמדה עקרונית בדרך של הכרעות רוחב, ניירות עמדה ואף טיוטות של ניירות עמדה, שמתפרסמות על ידו וכן במסגרת הוראות אופרטיביות הניתנות במסגרת דוחות ביקורת. לפרטים נוספים בדבר הכרעות רוחב וניירות עמדה ראה סעיף ד' להלן.

כמו כן, בהתאם להוראות הרגולציה במסגרת חוזר בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות ציבור, במקרים בהם פניית ציבור מצביעה על ליקוי מהותי, מערכתי, שעשוי לחזור על עצמו בהתנהלות הגוף המוסדי, על הגוף המוסדי לפעול לאיתור מקרים דומים שבהם אירע ליקוי דומה, וככל שנמצאו מקרים דומים - לבצע הפקת לקחים ולתקנם תוך פרק זמן סביר. תיקון זה עלול להרחיב את חשיפת הקבוצה להשלכות רוחביות בגין ליקויים כאמור.

החברות בקבוצה אינן יכולות לצפות מראש האם טענה של לקוח אשר הובאה לידיעת החברות, תוביל בסופו של דבר להגשת תובענה ייצוגית, או שתוביל להכרעה רוחבית או תהיה בעלת השלכות רוחביות זאת אף באותם מקרים בהם הלקוח מאיים לעשות כן, ובנוסף אין החברות בקבוצה יכולות להעריך מהי החשיפה הפוטנציאלית שעלולה להיווצר בגין טענות כאמור, ככל שאלו יתבררו וימצאו כמוצדקות על ידי רשות מוסמכת.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ב. פרטים מסכמים בדבר חשיפה לתביעות

להלן פירוט של סכום התביעות הכולל בתובענות ייצוגיות, מהותיות ושאינן מהותיות, אשר הגשתן כתביעה ייצוגית אושרה, בבקשות תלויות לאישור תובענות ייצוגיות, כפי שצויין על ידי התובעים בתביעתם (נומינלית) במסגרת כתבי הטענות שהוגשו כנגד חברות הקבוצה. יצויין כי במרבית המקרים מציינים התובעים כי הסכום הנתבע על ידם ננקב כהערכה בלבד, וכי הסכום המדויק יתברר במדויק במסגרת ההליך המשפטי. עוד יצויין כי הסכום האמור אינו כולל תביעות שהתובע המייצג לא ציין את סכומן. כמו כן, מובהר כי הסכום הנתבע אינו מהווה בהכרח כימות של סכום החשיפה בפועל של החברה, אשר יכול להיות לבסוף נמוך יותר או גבוה יותר¹⁸ וכי הסכום הנתבע מתייחס בדרך כלל לתקופה שקדמה למועד הגשת התביעה ולא כולל את התקופה שלאחר מכן.

סוג התביעה	מספר התביעות		הסכום הנתבע במיליוני ש"ח	
	בלתי מבוקר	בלתי מבוקר	בלתי מבוקר	בלתי מבוקר
א. תובענות שאושרו כתובענות ייצוגיות¹⁹				
1. צוין סכום המתייחס לחברה	7	2,240		
2. התביעה הוגשה כנגד מספר גורמים ולא יוחס סכום ספציפי לחברה	2	273		
3. לא צויין סכום התביעה ²⁰	1	-		
4. צוין סכום שנתי (ובהתאם הסכום הכולל הינו תלוי תקופה) ²¹	1	107		
ב. בקשות תלויות לאישור תובענות ייצוגיות				
1. צוין סכום המתייחס לחברה ²²	27	6,666		
2. התביעה הוגשה כנגד מספר גורמים ולא יוחס סכום ספציפי לחברה ²³	4	8,890		
3. לא צויין סכום התביעה / צוין טווח אפשרי ²⁴	9	-		
4. צוין סכום שנתי (ובהתאם הסכום הכולל הינו תלוי תקופה) ²⁵	1	7		

בנוסף למפורט בסעיפים (א) ו-(ב) לעיל, החברה ו/או החברות המאוחדות הינן צד להליכים משפטיים נוספים, שאינם במהלך עסקים רגיל, אינם תביעות ייצוגיות/נגזרות והן אינן תביעות מהותיות, שנקטו לקוחות, לקוחות בעבר, וכן צדדים שלישיים שונים, בסכום, נטען כולל של כ-26 מיליוני ש"ח (לעומת סך של כ-28 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020). עילות התביעה כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות במסגרת הליכים אלה רבות ושונות.

ג. חשיפה בשל הוראות רגולטוריות, ביקורות וניירות עמדה

כמו כן ובאופן כללי, בנוסף לחשיפה הכללית הקיימת לחברות מקבוצת החברה, בגין תובענות עתידיות, כמפורט בסעיף (א) (4) (א) לעיל, הרי שמעת לעת, לרבות בעקבות תלונות מבוססים, ביקורות ובקשות לקבלת מידע, קיימת גם חשיפה בגין התראות בדבר כוונת רשות מפקחת, לרבות הממונה, להטיל על גופים אלו עיצומים כספיים ו/או הוראות בדבר תיקון ו/או השבה ו/או ביצוע פעולות מסוימות ביחס לפעולות שבוצעו בעבר וזאת, בין היתר, ביחס למבוסס או קבוצה של מבוססים ו/או חשיפה בגין הכרעות רחביות, במסגרתן יכול ותינתנה הוראות אף על ביצוע השבה ללקוחות או על סעדים אחרים בגין הליקויים אליהן מתייחסות ההתראות או ההכרעות ו/או ניירות עמדה המתפרסמים על ידי גופים מפקחים ואשר מעמדם ומידת השפעתן אינם ודאיים. כמו כן, חברות הקבוצה מצויות מעת לעת בהליכי שימוע ו/או דיון עם רשויות מפקחות ביחס להתראות ו/או הכרעות ולעיתים מופעלות כנגדם סמכויות אכיפה, במסגרתם מוטלים עיצומים כספיים.

¹⁸ עוד יצויין, כי הסכומים המפורטים אינם כוללים סכומים שנדרשו על ידי התובעים בגין גמול לתובע הייצוגי ושכר טרחה לבא כוחו, ואינם כוללים תביעה כנגד עתודות כמפורט בסעיף (א) (2) (א) ואינם כוללים גידול בסכומי התביעה ביחס לתקופה שממועד הגשתה, ככל שרלבנטי.

¹⁹ לרבות תביעה, שאושרה כתובענה ייצוגית וניתן בה פסק דין המקבל את התביעה.

²⁰ במסגרת תובענות אלה קיימת תובענה שהוערכה במאות מיליוני ש"ח.

²¹ הסכום המצויין מתייחס להערכת התביעה בגין שנת נזק אחת בלבד. יצויין כי התביעה הוגשה בחודש מרץ 2010, בגין תיקון חקיקה משנת 2008. לפרטים נוספים אודות תביעה זו שאושרה כתביעה ייצוגית, נדחתה בדיון גופו, והוגש ערעור בגין פסק הדין שדחה את התביעה, ראה סעיף א(1) לעיל.

²² במסגרת תובענות אלה קיימת תובענה בה המבקשים העריכו את הנזק הנטען כנגד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 8 במרץ 2020 ועד ליום 30 באפריל 2020 בסכום של 103 מיליוני ש"ח וציין כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגביה.

²³ כולל תביעה אחת בה נתבע סכום של כ-1,413 מיליוני ש"ח המיוחס לחברה וסכום נוסף של כ-1,507 מיליוני ש"ח שלא יוחס לחברה.

²⁴ במסגרת בקשות אלו קיימות בקשות בהן, בקשה אחת לצירוף כנתבע פורמלי, שתי בקשות בהן התובע לא נקב בסכום תביעה ואולם העריך אותו במיליוני ש"ח רבים, בקשה אחת שהוערכה בעשרות מיליוני ש"ח, וארבע בקשות בהן התובעים לא מכמתים את הנזק הכולל אך מעריכים כי הוא עולה/ עולה במידה ניכרת על סך של 2.5 מיליוני ש"ח (סך סמכותו העניינית של בית המשפט המחוזי).

²⁵ הבקשה הוגשה במרץ 2020. לטענת התובע, אין להחיל התיישנות כלשהי על התביעה. לחילופין, התביעה לסעדים כספיים חלה החל מ-7 שנים לפני הגשת התובענה ועד אישור התובענה כייצוגית.

ביאור 38: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ג. חשיפה בשל הוראות רגולטוריות, ביקורות וניירות עמדה (המשך)

החברות בקבוצה, בוחנות את הצורך בביצוע הפרשות בדוחות הכספיים בקשר לתהליכים האמורים וזאת בהתבסס על חוות דעת יועציהם המשפטיים ו/או מצויים בהליכי לימוד של המשמעויות של הליכים כאמור, וזאת בהתאם לצורך ולעניין.

להלן פרטים בדבר עמדות או טיטות עמדות ממונה או הכרעות עקרוניות שיש להן או עשויה להיות להן השפעה על הקבוצה, כאמור:

1. החברה ניהלה בעבר דיונים מול הממונה בקשר עם טיטות הכרעה שעניינה, בהפקדות חד פעמיות של מבטחים בפוליסות המבטיחות תשואה (להלן: "הפוליסות"). בהתאם לטיטות מחוייבת החברה לנקוט פעולות מסוימות ביחס למבטחים שתשואת ההפקדות החד פעמיות בפועל, שנשאו את תשואת תיק חוזי ביטוח תלוי תשואה, הייתה שווה או עלתה על התשואה המובטחת בפוליסות ופעולות מסוימות ביחס למבטחים שתשואת ההפקדות החד פעמיות בפועל הייתה נמוכה מהתשואה המובטחת. לפיכך, בשלב זה, לאור העובדה שלא ידוע מה יהיה נוסחה הסופי של ההכרעה, אם וככל שתתקבל, אין באפשרות החברה להעריך את השלכותיה ומידת השפעתה על החברה, אם וככל שתפורסם.

2. בהתאם לדוחותיה הכספיים של עתודות, חברה מוחזקת על ידי כלל ביטוח (50%), במהלך שנת 2017 נערכה בקרן הפנסיה ביקורת מטעמו של הממונה בנושא זכויות עמיתים. ביום ה-7 באוגוסט 2019 התקבלה בעתודות טיטות דוח הביקורת לתגובת החברה. טיטות דוח הביקורת עוסקת בנושאים מרכזיים בפעילות קרן הפנסיה וביניהם: נושא הקבוצות, תקנון הקרן, דמי ניהול והוצאות ניהול, טיוב נתונים, דיווח אקטוארי ומשיכת כספים מהקרן. בהתאם לדיווחי עתודות, עתודות הגישה את התייחסותה לממצאי טיטות דוח הביקורת עד למועד שנקבע. כמו כן, ביום ה-7 באוגוסט 2019 התקבל בחברה מכתב מאת הממונה ובו, בשים לב לטיטות דוח הביקורת שנשלחה, הוראה מיידיית בדבר שינוי אופן תשלום לעמיתים בעת משיכת כספים. ביום 3 בדצמבר 2019 התקבל בעתודות מכתב הממונה בו מבטל הממונה לעת הזו את ההוראה האוסרת על שימוש בנוסחת הפדיון הקבועה בתקנון הקרן וזאת מבלי שיש לראות בכך נקיטת עמדה ביחס לנוסחת ערכי הפדיון הקבועה בתקנון הקרן. לחברה נמסר, כי נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, עתודות אינה יכולה להעריך את השפעת טיטות הדוח על דוחותיה הכספיים.

3. לפרטים בדבר מכתב הרשות שעניינו יישום של מגבלות בעניין גביית עלויות כיסויים ביטוחיים ראה סעיף (4א)(2) לעיל.

ד. בגין העלויות העשויות לנבוע מהתביעות והחשיפות המתוארות בסעיפים (א), (ב), (ג) ו-(ד) לעיל מבוצעות הפרשות בדוחותיה הכספיים של החברות המאוחדות הרלוונטיות, רק אם יותר סביר מאשר לא (more likely than not - דהיינו, ההסתברות עולה על 50%) שתיווצר חבות לתשלום הנובעת מאירועי עבר, ושסכום החבות ניתן לכימות או להערכה בטווח סביר. סכומי ההפרשות שבוצעו מבוססים על הערכת מידת הסיכון בכל אחת מהתביעות נכון למועד הסמוך למועד פירסום דוח זה (למעט חלק מהתביעות שהוגשו במהלך שני הרבעונים האחרונים, אשר בשל השלב המקדמי של הטיפול בהן לא ניתן להעריך את סיכויי ההצלחה בהן) לעניין זה יצויין כי אירועים המתרחשים במהלך ההתדיינות המשפטית עשויים לחייב ביצוע של הערכה מחודשת של סיכון זה. ככל שלחברה זכות לשיפוי מצד שלישי, החברה מכירה בזכות זו, אם וודאי למעשה (Virtually Certain) שהשיפוי יתקבל אם החברה תסלק את המחויבות.

הערכות החברה והחברות המאוחדות בדבר הערכת הסיכון בתביעות המתנהלות מתבססות על חוות דעת יועציהן המשפטיים ו/או על האומדן של החברות הרלוונטיות לרבות בדבר הסכומים של הסדרי הפשרה, שהנהלת החברה והחברות המאוחדות צופות, שיותר סביר מאשר לא, שישולמו על ידן.

יודגש כי בחוות דעת עורכי הדין ביחס למרבית הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שבהן לא בוצעה הפרשה, מתייחסת ההערכה של עורך הדין לסיכויי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית ואינה מתייחסת לסיכויי התביעה לגופה, אם תאושר כייצוגית. זאת, בין היתר, מהסיבה שהיקפו ותוכנו של הדיון בתביעה לגופה, לאחר שתאושר כתובענה ייצוגית יושפע מהחלטת בית המשפט בדבר אישור הבקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית, אשר מתייחסת בדרך כלל, לעילות התביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו, לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו ועוד כיוצ"ב.

לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשות לאישור התובענות כייצוגיות המדווחות המפורטות בסעיפים (א)(23), (א)(24) ו-(א)(25).

ההפרשה הנכללת בדוחות הכספיים, ליום 31 בדצמבר 2021 בגין כלל התביעות המשפטיות והחשיפות האמורות בסעיפים (א), (ב) ו-(ג) לעיל הינה בסך של כ- 256 מיליוני ש"ח (לעומת סך של כ-183 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020).

סכומים אלו כוללים הפרשות שבוצעו בגין התחייבות עבר בהתאם להערכת עורכי הדין ואינם כוללים את השפעת הערכות על אומדן התזרים העתידי אשר נכללים, במידת הצורך, בבדיקת נאותות העתודות.

ביאור 39: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה

א. אומדנים אקטואריים

1. סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בענפי הביטוח.
במהלך תקופת הדוח, חלו השפעות פיננסיות, עדכון פרמיית אי נזילות בהתאם לרגולציה, ירידה בעקום ריבית חסרת הסיכון ובוצעה התאמת הנכסים להתחייבויות אשר השפיעו על שיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח. לפרטים נוספים ראה ביאורים 39(ה)(1)(ד) וביאורים 39(ה)(2)(4)(א).
2. עדכון הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה, ראה ביאורים 39(ה)(1)(ד)(3).
3. שינוי אומדנים בחישוב תביעות תלויות בביטוח כללי.

ב. מינוי יו"ר דירקטוריון בחברה

מר דני נואה חדל לכהן כיו"ר דירקטוריון וכדירקטור בחברה ובכלל ביטוח ביום 20 באוגוסט 2020.

מיום 21 באוגוסט 2020 כיהנה הגב' מלי מרגליות כיו"ר זמני של דירקטוריון החברה עד למינוי יו"ר דירקטוריון קבוע.

ביום 3 בפברואר 2021, מונה מר סאמט חיים ליו"ר דירקטוריון הקבוע של החברה. ביום 13 באוקטובר 2021 מונה מר סאמט כדירקטור בכלל ביטוח. ביום 2 בנובמבר 2021 אישר דירקטוריון כלל ביטוח את מינויו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון של כלל ביטוח. המינוי כיו"ר הדירקטוריון כפוף לאישור הממונה.

לפרטים נוספים ראה ביאור 37(4).

ג. גיוס והחלפת חוב בחברת הבת כלל ביטוח

1. ביום 4 באוגוסט 2021, אישר דירקטוריון חברת הבת, כלל ביטוח, באישור עקרוני, בחינת ביצוע הנפקה לציבור של סדרה חדשה של כתבי התחייבות נדחים של החברה (סדרה יב'), מכוח תשקיף המדף שפירסמה כללביט מימון בע"מ, ביום 29 באוגוסט 2019, אשר תמורתה מיועדת להיות מוכרת כהון רובד 2 של כלל ביטוח, בכפוף למגבלות על שיעורו המרבי של הון רובד 2, בהתאם להוראות הדין.
- ביום 8 באוגוסט 2021 הודיעה מדרוג על מתן דירוג של Aa3.il(hyb) באופק יציב לגיוס כתבי התחייבויות נדחים בסך של עד 400 מיליוני ש"ח ע.נ. שבכוונת כלל ביטוח, חברת הבת של החברה, לגייס באמצעות חברת הבת שלה, כללביט מימון בע"מ, בדרך של הנפקת סדרה חדשה (סדרה יב').
- ביום 12 באוגוסט 2021, הודיעה מעלות S&P על מתן דירוג ilAA- בתחזית יציבה לגיוס כתבי התחייבות נדחים בסך של עד 400 מיליוני ש"ח ערך נקוב שבכוונת כלל ביטוח, חברת הבת של החברה, לגייס באמצעות חברת הבת שלה, כללביט מימון בע"מ, בדרך של הנפקת סדרה חדשה (סדרה יב').
- ביום 26 באוגוסט 2021 הנפיקה כללביט מימון בע"מ לציבור אגרות חוב (סדרה יב') בסך 400 מיליוני ש"ח, הקרן תיפרע בתשלום אחד ביום 31 במרס 2035, אלא אם כן תעשה כללביט מימון שימוש בזכותה לפרוע את אגרות החוב בפדיון מוקדם. הקרן והריבית אינן צמודות למדד. הריבית על אגרות החוב (סדרה יב') משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים החל מיום 31 במרס 2022, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2022 ועד 2034 וביום 31 במרס 2035. שיעור הריבית הנוקבה השנתי הינו 2.50% ושיעור הריבית האפקטיבית השנתי הינו 2.66%. בהנחת פדיון במועד הקובע לתוספת ריבית.
- עלויות ההנפקה הסתכמו לסך של כ- 5,391 אלפי ש"ח.
- לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לעיל.

2. בחודש דצמבר 2021, הוחלפו כ-103 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ז' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-117 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. בנוסף הוחלפו באותו מועד כ-206 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ח' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-218 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יב' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רובד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ז' וסדרה ח' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.

תנאי כתבי התחייבות סדרה ז' ותנאי כתבי התחייבות סדרה ח', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יב' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2021 בסך של כ-17 מיליוני ש"ח, לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לעיל.

ביאור 39: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה (המשך)

ד. עידכון אופק הדירוג של כלל ביטוח משלילי ליציב

בחודש יוני 2021 חברת מידרוג בע"מ פירסמה דוח דירוג המותיר את דירוג האיתנות הפיננסית (IFS) הקיים (Aa1) של כלל ביטוח, וכן הותיר את הדירוג הקיים (hyb) (Aa3) של כתבי ההתחייבות הנדחים (סדרה ג', ט' י' ו- י"א) שהנפיקה כלל ביטוח מימון.

אופק הדירוג שונה ליציב משלילי.

כמו כן, בחודש יולי 2021, פירסמה מעלות S&P, דוח דירוג המותיר את דירוגה של כלל ביטוח ברמה של (AA+) ושינתה את תחזית הדירוג ליציבה משלילית.

לפרטים נוספים לעניין הדירוג של כלל חברה לביטוח בע"מ, חברת בת של החברה וכלל ביטוח אשראי בע"מ, חברת בת של כלל ביטוח ראה ביאור 25 לעיל.

ה. מבצע "שומר החומות"

בעקבות ההסלמה במצב הביטחוני, שכללה הפרות סדר ברחבי הארץ וירי רקטות מרצועת עזה לאזור הדרום, ביום 10 במאי 2021, פתח צה"ל במבצע "שומר החומות". במהלך תקופת המבצע נורו אלפי רקטות מרצועת עזה לרחבי הארץ ונמשכו הפרות הסדר ברחבי הארץ, במהלכן נפגעו אנשים ונגרם נזק לרכוש. ביום 21 במאי הוכרזה הפסקת אש.

נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, לא הייתה לכך השפעה מהותית על תוצאות הקבוצה בשייר, וזאת בהתחשב גם בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961, חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970 והודעות מטעם רשות המיסים שפורסמו לציבור כי בכוונת מס רכוש לפצות בגין נזקים אלה.

ו. קביעת יעד ההון בכלל ביטוח – לפרטים ראה ביאור 6 (ג) לעיל.

ז. אופציות

לפרטים בדבר אופציות של החברה האם שהוקצו לנושאי משרה ולעובדים בחברה ו/או בחברות בשליטתה, ראה ביאור 37.

ח. נגיף הקורונה - לפרטים בדבר השפעות משבר הקורונה על הקבוצה והשפעות אפשריות ראה ביאור 1.

ט. הסכם קיבוצי בקבוצת כלל ביטוח- לפרטים נוספים בדבר עלויות שכר ורווחה שהכירה הקבוצה בדוחות הכספיים ראה ביאור 24(ד) (9).

י. התפתחויות בשווקים לאחר תאריך הדוח

בתקופה שלאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד אישור הדוחות הכספיים חלו ירידות בשווקי ההון אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין רוסיה לאוקראינה (לפרטים נוספים ראה ביאור 1 להלן).

בסמוך למועד פירסום הדוח הכספי, נרשמו תשואות ריאליות שליליות בפוליסות ביטוח משתתפות ברווחים אשר עד לכיסוי ההפסד, ימנעו מהחברה לגבות דמי ניהול משתנים בסך של כ-70 מיליון ש"ח לפני מס.

לאחר תאריך הדיווח חלה עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון. בהמשך לאמור בביאור 35(ה) (1) ו- (2ה) בדוחות הכספיים, עלייה בשיעורי הריבית עשויה להביא, לקיטון בהתחייבויות לגמלאות בתשלום ובהתחייבות להשלמה לעתודות לקצבה, לרבות בגין שינוי פקטור K, בביטוח חיים, בהפרשות בביטוח סיעוד כחלק מבדיקת נאותות העתודה (LAT) ולקיטון בהתחייבויות הביטוח בביטוח כללי בענפים חובה וחבויות ותאונות אישיות.

בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות הירידות בשווקים הפיננסים והעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתקופה זו על תוצאות הרבעון הראשון לשנת 2022 ואין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות הצפויות של החברה לשנת 2022 ועל יחס כושר פירעון כלכלי, וזאת בין היתר, לנוכח האירועים והשפעת ההתפתחויות האמורות על הערכת ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, בהתייחס להשפעת העלייה של עקום הריבית על שווי ההון של נכסי חוב ובהתייחס להמשך ההתפתחויות בשווקים הפיננסים.

ביאור 40: חכירות

א. חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת

1. גילויים בדבר נכסי זכות שימוש

סך הכל	כלי רכב	אתרים	מבנים	באלפי ש"ח
473,584	30,653	23,207	419,724	עלות
12,003	12,003	-	-	יתרה ליום 1 בינואר 2020
(2,592)	(17)	(76)	(2,499)	תוספות לנכסי זכות שימוש בגין חכירות חדשות בתקופה
(5,624)	(5,624)	-	-	עדכונים לנכסי זכות שימוש בגין הצמדות למדד
477,371	37,015	23,131	417,225	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
18,489	18,489	-	-	תוספות לנכסי זכות שימוש בגין חכירות חדשות בתקופה
10,986	424	401	10,161	עדכונים לנכסי זכות שימוש בגין הצמדות למדד
(13,958)	(13,958)	-	-	גרועות
492,888	41,970	23,532	427,386	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
34,704	9,047	2,004	23,653	פחת שנצבר
39,509	13,631	2,017	23,861	יתרה ליום 1 בינואר 2020
(4,841)	(4,841)	-	-	פחת לתקופה
69,372	17,837	4,021	47,514	גרועות מנכסי זכות שימוש
40,555	14,675	2,016	23,864	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
(13,085)	(13,085)	-	-	פחת לתקופה
96,842	19,427	6,037	71,378	גרועות מנכסי זכות שימוש
407,999	19,178	19,110	369,711	ליום 31 בדצמבר 2021
396,046	22,543	17,495	356,008	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2020
				יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2021

2. גילויים בדבר התחייבות בגין חכירה

סך הכל	כלי רכב	אתרים	מבנים	באלפי ש"ח
478,062	21,600	23,527	432,935	יתרה ליום 1 בינואר 2020
12,003	12,003	-	-	תוספות להתחייבות בגין חכירות חדשות בתקופה
(2,592)	(17)	(76)	(2,499)	עדכונים להתחייבות בגין חכירות בגין הצמדות למדד
15,857	365	681	14,811	הוצאות מימון
(31,020)	(14,012)	(2,433)	(14,575)	תשלום התחייבות בגין חכירה
(791)	(791)	-	-	גרועות התחייבות בגין חכירה
471,519	19,148	21,699	430,672	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
18,489	18,489	-	-	תוספות להתחייבות בגין חכירות חדשות בתקופה
10,986	424	401	10,161	עדכונים להתחייבות בגין חכירות בגין הצמדות למדד
16,445	377	638	15,430	הוצאות מימון
(40,976)	(15,152)	(2,447)	(23,377)	תשלום התחייבות בגין חכירה
(880)	(880)	-	-	גרועות התחייבות בגין חכירה
475,583	22,406	20,291	432,886	ליום 31 בדצמבר 2021

ניתוח מועדי פירעון התחייבות בגין חכירה

2020	2021	באלפי ש"ח
20,885	36,054	עד שנה
97,072	104,761	בין שנה לחמש שנים
353,562	334,767	מעל חמש שנים
471,519	475,583	סך הכל

ביאור 40: חכירות (המשך)

ב. חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה

הקבוצה מחכירה מספר מבנים מסחריים ובנייני משרדים (המסווגים כנדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים המטופלים כחכירה תפעולית. הסכמי החכירה הם לתקופות שונות (עד כ-38 שנים), שאינן ניתנות לביטול, בהתחשב באופציות של החוכרים לחידוש החוזים בתום התקופה.

להלן דמי החכירה המינימאליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה לרבות בגין תקופות אופציה לחידוש החוזים, אשר במועד ההתקשרויות היה סביר שתמומשנה:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
241,944	250,171	עד שנה
797,328	851,428	משנה ועד חמש שנים
1,791,173	1,686,060	יותר מחמש שנים
2,830,445	2,787,659	סך הכל
769,564	864,641	מתוכם דמי חכירה מינימאליים העתידיים להתקבל והמתייחסים לנכסים בהם החברה הינה חוכר בחכירה מימונית

לפרטים נוספים בדבר הסכמי החכרת נדל"ן להשקעה, ראה ביאור 10.

נספח א

תמצית נתונים המתייחסים בדוחות
הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו")

נספח ב

פירוט השקעות פיננסיות אחרות



נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח



סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' מנחם בגין 144
תל-אביב, 6492102
טל. +972 3 623 2525
פקס +972 3 562 2555
ey.com

**לכבוד
בעלי המניות של כלל חברה לביטוח בע"מ**

א.ג.ב.,

הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים על מידע כספי נפרד לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד, המובא לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר, 2021 ו-2020 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2021 ואשר נכלל בנספח א' לדוחות הכספיים של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של הכללים החשבונאיים שישמשו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בחוזר ביטוח 4-1-2010, על עדכוניו.

סומך חייקין
רואי חשבון

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון
מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס, 2022

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

להלן נתונים כספיים תמציתיים על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן: "דוחות הסולו"), הערוכים לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), למעט העיניינים הבאים:

המדיניות החשבונאית שפורטה בביאור 3, בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית, יושמה בהכנת דוחות הסולו, למעט המפורט להלן:

- א. מדידת ההשקעות בחברות מוחזקות על בסיס אקוויטי.
 ב. זכויות במקרקעין כוללות גם זכויות במקרקעין המוחזקות באמצעות חברה מוחזקת שהחזקת זכויות אלה הוא עיסוקה היחיד.

דוחות על המצב הכספי

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
		נכסים
839,517	806,352	נכסים בלתי מוחשיים
1,712,592	1,837,963	הוצאות רכישה נדחות
193,698	189,338	רכוש קבוע
342,451	333,355	נכס זכות שימוש
1,060,772	1,087,203	השקעות בחברות מוחזקות
3,043,442	3,140,825	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
1,206,544	1,250,884	נדל"ן להשקעה אחר
3,602,801	4,366,786	נכסי ביטוח משנה
-	-	נכסי מיסים שוטפים
632,199	510,560	חייבים ויתרות חובה
629,037	728,128	פרמיה לגבייה
70,798,761	81,745,557	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות:
5,413,221	6,112,832	נכסי חוב סחירים
19,706,270	19,644,375	נכסי חוב שאינם סחירים
1,692,398	2,037,280	מניות
3,500,778	4,475,493	אחרות
30,312,667	32,269,980	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,568,406	3,720,336	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
121,216,037	141,980,062	סך כל נכסים
		סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
79,564,525	95,456,521	

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

דוחות על המצב הכספי (המשך)

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
146,641	146,641	הון מניות
692,479	692,479	פרמיה על מניות
839,924	1,157,845	קרנות הון
3,785,137	4,801,904	יתרת עודפים
5,464,181	6,798,869	סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
		התחייבויות
28,653,107	30,287,056	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
77,300,076	93,463,075	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
528,655	741,023	התחייבויות מיסים נדחים
53,251	49,332	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
395,416	399,776	התחייבויות בגין חכירה
3,785,323	3,964,011	זכאים ויתרות זכות
61,804	49,499	התחייבויות מיסים שוטפים
4,974,224	6,227,421	התחייבויות פיננסיות
115,751,856	135,181,193	סך כל התחייבויות
121,216,037	141,980,062	סך כל הון והתחייבויות

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

ערן צ'רניסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית

יורם נוח
מנהל כללי

חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022

תאריך אישור הדוחות הכספיים

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

דוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
9,558,921	9,386,447	10,477,596	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,211,494	1,410,561	1,520,189	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
8,347,427	7,975,886	8,957,407	פרמיות שהורווחו בשייר
9,536,698	4,926,174	13,725,173	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
1,088,487	914,374	1,396,776	הכנסות מדמי ניהול
216,594	229,590	229,424	הכנסות מעמלות
-	152	303	הכנסות אחרות
19,189,206	14,046,176	24,309,083	סך כל ההכנסות
17,937,928	11,847,907	21,916,703	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
(1,287,609)	(955,609)	(1,839,486)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין
16,650,319	10,892,298	20,077,217	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
1,830,209	1,769,099	1,830,111	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
654,761	677,264	686,613	הוצאות הנהלה וכלליות
15,848	2,186	8,762	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
5,409	3,748	3,201	הוצאות אחרות
233,071	154,082	258,245	הוצאות מימון
19,389,617	13,498,677	22,864,149	סך כל ההוצאות
(7,930)	5,068	33,868	חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני,
(208,341)	552,567	1,478,802	רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
(67,116)	133,839	464,974	מיסים (הטבת מס) על הכנסה
(141,225)	418,728	1,013,828	רווח (הפסד) לתקופה

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

דוחות על הרווח הכולל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(141,225)	418,728	1,013,828	רווח (הפסד) לתקופה
			רווח כולל אחר:
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד:
(27,977)	(20,761)	(7,360)	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון
11,905	9,568	9,932	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד
937,454	468,998	1,363,814	שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון
			שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(612,786)	(344,115)	(928,503)	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח
33,450	112,112	31,770	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני שהועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
7,021	(92)	8,555	מס (הטבת מס) בגין פריטי רווח כולל אחר לתקופה שהועברו או יועברו לרווח והפסד
118,789	78,604	160,287	רווח (הפסד) כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
230,278	147,106	317,921	פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד:
(9,998)	10,309	3,883	רווחים (הפסדים) אקטואריים מתכנית הטבה מוגדרת
(1,525)	1,195	383	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, נטו ממס
(3,416)	3,524	1,327	מס (הטבת מס) בגין מרכיבים אחרים של רווח (הפסד) כולל
(8,107)	7,980	2,939	רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
80,946	573,814	1,334,688	סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

דוחות על השינויים בהון העצמי

מיוחס לבעלי המניות של החברה						
הון מניות	פרמיה על מניות	קרן תרגום	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן הון	יתרת עודפים	סך הכל
באלפי ש"ח						
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021						
146,641	692,479	(23,460)	833,870	29,514	3,785,137	5,464,181
-	-	-	-	-	1,013,828	1,013,828
רווח לתקופה						
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:						
-	-	(7,360)	-	-	-	(7,360)
-	-	9,932	-	-	-	9,932
-	-	-	1,379,673	-	-	1,379,673
-	-	-	(931,822)	-	-	(931,822)
-	-	-	31,759	-	-	31,759
-	-	-	-	-	4,466	4,466
-	-	(592)	(163,669)	-	(1,527)	(165,788)
-	-	1,980	315,941	-	2,939	320,860
-	-	1,980	315,941	-	1,016,767	1,334,688
146,641	692,479	(21,480)	1,149,811	29,514	4,801,904	6,798,869
ליום 31 בדצמבר 2021						

דוחות על השינויים בהון העצמי

מיוחס לבעלי המניות של החברה						
הון מניות	פרמיה על מניות	קרן תרגום	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן הון	יתרת עודפים	סך הכל
באלפי ש"ח						
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020						
146,641	692,479	(14,692)	677,996	29,514	3,358,429	4,890,367
-	-	-	-	-	418,728	418,728
רווח לתקופה						
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:						
-	-	(20,761)	-	-	-	(20,761)
-	-	9,568	-	-	-	9,568
-	-	-	468,676	-	-	468,676
-	-	-	(344,243)	-	-	(344,243)
-	-	-	112,395	-	-	112,395
-	-	-	-	-	12,125	12,125
-	-	2,425	(80,954)	-	(4,145)	(82,674)
-	-	(8,768)	155,874	-	7,980	155,086
-	-	(8,768)	155,874	-	426,708	573,814
146,641	692,479	(23,460)	833,870	29,514	3,785,137	5,464,181
ליום 31 בדצמבר 2020						

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

דוחות על השינויים בהון העצמי

מיוחס לבעלי המניות של החברה						
באלפי ש"ח	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן תרגום	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן הון	יתרת עודפים
סך הכל						
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019						
ליום 1 בינואר 2019	146,094	671,325	(2,271)	435,297	29,514	3,507,761
	4,787,720					
רווח לתקופה	-	-	-	-	-	(141,225)
	(141,225)					
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:						
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון	-	-	(27,977)	-	-	(27,977)
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד	-	-	11,905	-	-	11,905
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון	-	-	-	951,253	-	951,253
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	(615,915)	-	(615,915)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	33,450	-	33,450
רווחים אקטוארים מתוכנית הטבה מוגדרת	-	-	-	-	-	(12,065)
מס בגין פריטי רווח (הפסד) כולל	-	-	3,651	(126,089)	-	3,958
	-	-	(12,421)	242,699	-	(8,107)
רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס	-	-	(12,421)	242,699	-	(149,332)
	-	-	(12,421)	242,699	-	(149,332)
סך הכל רווח כולל לתקופה	-	-	(12,421)	242,699	-	(149,332)
	-	-	(12,421)	242,699	-	(149,332)
הנפקת הון מניות (בניכוי הוצאות הנפקה)	547	21,154	-	-	-	-
	547	21,154	-	-	-	-
ליום 31 בדצמבר 2019	146,641	692,479	(14,692)	677,996	29,514	3,358,429
	146,641	692,479	(14,692)	677,996	29,514	3,358,429

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

מגזרי פעילות

א. דיווח על מגזרי פעילות

באלפי ש"ח	חיסכון ארוך טווח			בריאות			כללי		
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019
פרמיות שהורווחו ברוטו	6,390,838	5,728,544	5,986,281	1,406,495	1,296,408	1,329,382	2,681,085	2,362,801	2,244,898
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	146,810	146,775	136,355	72,332	65,602	63,674	1,301,047	1,198,184	1,011,465
פרמיות שהורווחו בשייר	6,244,028	5,581,769	5,849,926	1,334,163	1,230,806	1,265,708	1,380,038	1,164,617	1,233,433
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	12,490,005	4,592,600	8,703,112	432,450	128,032	297,353	233,645	9,192	171,896
הכנסות מדמי ניהול	1,396,776	914,374	1,088,487	-	-	-	-	-	-
הכנסות מעמלות	22,144	23,653	23,930	6,054	5,134	4,283	201,226	200,803	188,381
הכנסות אחרות	121	137	-	-	-	-	-	-	-
סך כל ההכנסות	20,153,074	11,112,533	15,665,455	1,772,667	1,363,972	1,567,344	1,814,909	1,374,612	1,593,710
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	18,130,944	9,759,827	14,356,263	1,049,595	619,989	1,726,812	2,737,021	1,470,436	1,856,347
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(161,570)	(122,352)	(117,856)	(79,119)	(130,345)	(221,401)	(1,598,797)	(702,912)	(948,352)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	17,969,374	9,637,475	14,238,407	970,476	489,644	1,505,411	1,138,224	767,524	907,995
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	732,756	710,864	756,538	522,781	510,384	505,132	574,574	547,851	568,539
הוצאות הנהלה וכלליות	458,041	466,330	455,842	84,018	77,761	71,467	61,418	63,534	61,261
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	7,077	1,999	14,819	-	-	-	-	-	-
הוצאות אחרות	3,198	3,381	3,552	-	-	216	-	-	-
הוצאות (הכנסות) מימון	27,776	7,488	14,169	16,720	5,549	11,923	977	(742)	(1,459)
סך כל ההוצאות	19,198,222	10,827,537	15,483,327	1,593,995	1,083,338	2,094,149	1,775,193	1,378,167	1,536,336
חלק בתוצאות חברות מוחזקות, נטו	9,120	(9,493)	(15,994)	(2)	(702)	(48)	20,483	11,658	7,936
רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה	963,972	275,503	166,134	178,670	279,932	(526,853)	60,199	8,103	65,310
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על ההכנסה	172,395	97,161	59,951	13,955	(104,511)	74,376	32,508	26,904	27,261
סך כל הרווח (הפסד) הכולל לפני מיסים על ההכנסה	1,136,367	372,664	226,085	192,625	175,421	(452,477)	92,707	35,007	92,571

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

מגזרי פעילות

ב. דיווח על מגזרי פעילות

באלפי ש"ח	לא מוקצה למגזרים			התאמות וקיצוזים			סך הכל		
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	-	(822)	(1,306)	(1,640)	10,477,596	9,386,447	9,558,921
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	-	-	-	-	-	-	1,520,189	1,410,561	1,211,494
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	-	(822)	(1,306)	(1,640)	8,957,407	7,975,886	8,347,427
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	569,073	196,350	364,337	-	-	-	13,725,173	4,926,174	9,536,698
הכנסות מדמי ניהול	-	-	-	-	-	-	1,396,776	914,374	1,088,487
הכנסות מעמלות	-	-	-	-	-	-	229,424	229,590	216,594
הכנסות אחרות	182	15	-	-	-	-	303	152	-
סך כל ההכנסות	569,255	196,365	364,337	(822)	(1,306)	(1,640)	24,309,083	14,046,176	19,189,206
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	-	-	-	(857)	(2,345)	(1,494)	21,916,703	11,847,907	17,937,928
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	-	-	-	-	(1,839,486)	(955,609)	(1,287,609)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	-	-	-	(857)	(2,345)	(1,494)	20,077,217	10,892,298	16,650,319
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	-	-	-	-	-	-	1,830,111	1,769,099	1,830,209
הוצאות הנהלה וכלליות	83,058	69,265	65,938	78	374	253	686,613	677,264	654,761
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	1,685	187	1,029	-	-	-	8,762	2,186	15,848
הוצאות אחרות	3	367	1,641	-	-	-	3,201	3,748	5,409
הוצאות (הכנסות) מימון	212,772	141,786	208,439	-	1	(1)	258,245	154,082	233,071
סך כל ההוצאות	297,518	211,605	277,047	(779)	(1,970)	(1,242)	22,864,149	13,498,677	19,389,617
חלק בתוצאות חברות מוחזקות, נטו	4,267	3,605	176	-	-	-	33,868	5,068	(7,930)
רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה	276,004	(11,635)	87,466	(43)	664	(398)	1,478,802	552,567	(208,341)
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על ההכנסה	263,616	217,660	175,956	-	-	-	482,474	237,214	337,544
סך כל הרווח (הפסד) הכולל לפני מיסים על ההכנסה	539,620	206,025	263,422	(43)	664	(398)	1,961,276	789,781	129,203

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי-סולו

באלפי ש"ח	רכב חובה			רכב רכוש			ענפי רכוש ואחרים (1)			ענפי חבויות אחרים (2)			סך הכל ביטוח כללי	
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020
פרמיות ברוטו	598,671	531,941	460,012	790,255	686,131	677,136	931,504	836,014	786,924	498,290	422,980	333,780	2,818,720	2,477,066
פרמיות ביטוח משנה	258,572	235,875	288,121	88,974	178,191	97,771	711,872	632,139	583,340	267,763	202,609	112,438	1,327,181	1,248,814
פרמיות בשייר	340,099	296,066	171,891	701,281	507,940	579,365	219,632	203,875	203,584	230,527	220,371	221,342	1,491,539	1,228,252
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(14,453)	(58,343)	3,441	(79,840)	(1,034)	73,908	(6,996)	1,687	(13,813)	(10,212)	(5,945)	(6,285)	(111,501)	(63,635)
פרמיות שהורווחו בשייר	325,646	237,723	175,332	621,441	506,906	653,273	212,636	205,562	189,771	220,315	214,426	215,057	1,380,038	1,164,617
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	95,448	11,462	75,740	19,804	1,212	17,774	17,892	(1,608)	12,788	100,501	(1,874)	65,594	233,645	9,192
הכנסות מעמלות	45,381	51,183	61,423	6,077	6,104	1,286	127,038	128,873	112,135	22,730	14,643	13,537	201,226	200,803
סך כל ההכנסות	466,475	300,368	312,495	647,322	514,222	672,333	357,566	332,827	314,694	343,546	227,195	294,188	1,814,909	1,374,612
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	819,772	473,195	467,085	616,289	420,083	472,275	340,401	266,455	428,623	960,559	310,703	488,364	2,737,021	1,470,436
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(428,654)	(292,383)	(327,451)	(138,165)	(145,265)	(34,468)	(265,829)	(196,247)	(321,038)	(766,149)	(69,017)	(265,395)	(1,598,797)	(702,912)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	391,118	180,812	139,634	478,124	274,818	437,807	74,572	70,208	107,585	194,410	241,686	222,969	1,138,224	767,524
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	93,707	79,450	79,231	187,014	167,588	180,654	191,246	201,078	207,723	102,607	99,735	100,931	574,574	547,851
הוצאות הנהלה וכלליות	15,182	15,365	13,366	19,637	19,819	19,673	17,697	19,276	19,209	8,902	9,074	9,013	61,418	63,534
הוצאות (הכנסות) מימון	3,270	(104)	(700)	642	(390)	(141)	(1,242)	(349)	(557)	(1,693)	101	(61)	977	(742)
סך כל ההוצאות	503,277	275,523	231,531	685,417	461,835	637,993	282,273	290,213	333,960	304,226	350,596	332,852	1,775,193	1,378,167
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו	823	(2,060)	(2,470)	154	(386)	(463)	18,957	15,477	12,515	549	(1,373)	(1,646)	20,483	11,658
רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה	(35,979)	22,785	78,494	(37,941)	52,001	33,877	94,250	58,091	(6,751)	39,869	(124,774)	(40,310)	60,199	8,103
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על הכנסה	11,713	10,951	11,299	3,151	3,185	1,877	5,648	2,150	4,222	11,996	10,618	9,863	32,508	26,904
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מיסים על הכנסה	(24,266)	33,736	89,793	(34,790)	55,186	35,754	99,898	60,241	(2,529)	51,865	(114,156)	(30,447)	92,707	35,007
התחייבויות בגין חוזי ביטוח ליום 31 בדצמבר	2,770,326	2,433,094	2,286,995	592,839	474,510	474,972	1,093,724	956,158	1,030,048	3,047,599	2,556,333	2,548,267	7,504,488	6,420,095
ברוטו	1,288,616	1,014,270	836,177	87,894	124,808	83,490	809,252	677,081	713,827	1,566,997	1,079,219	1,068,771	3,752,759	2,895,378
משנה	1,481,710	1,418,824	1,450,818	504,945	349,702	391,482	284,472	279,077	316,221	1,480,602	1,477,114	1,479,496	3,751,729	3,524,717
שייר														

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות

א. נכסי חוב סחירים – הרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח	אגרות חוב ממשלתיות
2020	2021		
2,804,905	3,297,898		
			נכסי חוב אחרים
			ניתנים להמרה
		מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:	
25,873	31,697	שיועדו בעת ההכרה לראשונה	
			שאינם ניתנים להמרה
		מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:	
20,768	16,129	שיועדו בעת ההכרה לראשונה	
2,561,675	2,767,108	זמינים למכירה	
2,582,443	2,783,237	סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	
5,413,221	6,112,832	סך הכל נכסי חוב סחירים	
176	25	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	

ב. נכסי חוב שאינם סחירים – הרכב

ליום 31 בדצמבר 2020				ליום 31 בדצמבר 2021				באלפי ש"ח	אגרות חוב ממשלתיות מטופלות כהלוואות וחיובים
שווי הוגן ⁽¹⁾			ערך בספרים	שווי הוגן ⁽¹⁾			ערך בספרים		
רמה 3	רמה 2	סך הכל		רמה 3	רמה 2	סך הכל			
23,717,468	-	23,717,468	14,169,989	24,182,075	-	24,182,075	13,596,180		
23,717,468	-	23,717,468	14,169,989	24,182,075	-	24,182,075	13,596,180		
נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:									
-	2,283	2,283	2,283	-	1,906	1,906	1,906		
1,212,044	4,536,928	5,748,972	5,013,132	1,496,760	4,570,574	6,067,334	5,189,081		
-	614,997	614,997	520,866	-	965,502	965,502	857,208		
1,212,044	5,154,208	6,366,252	5,536,281	1,496,760	5,537,982	7,034,742	6,048,195		
24,929,512	5,154,208	30,083,720	19,706,270	25,678,835	5,537,982	31,216,817	19,644,375		
								53,334	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)
								89,503	

(1) בהמשך לביאור 3(ד)(1) בדיוק נאותות ההתחייבויות (LAT) החברה מתחשבת בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של נכסי חוב לא סחירים.
(2) בהמשך לביאור 2(ה)(3) החברה משתמשת בטכניקות הערכה שהן מתאימות לנסיבות ושקיימים עבורם מספיק נתונים הניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן.

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים – הרכב (המשך)

שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן עבור נכסי חוב שאינם סחירים לפי דירוג

שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים - בארץ, לפי דירוג מקומי ⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
(0.10)	(0.67)	AA ומעלה
1.49	0.55	BBB עד A
2.61	2.44	לא מדורג

שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים - בחו"ל, לפי דירוג בינלאומי ⁽²⁾

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
3.31	4.32	לא מדורג

- (1) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני חברת מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.
- (2) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר		ריבית אפקטיבית באחוזים
2020	2021	
0.07	(1.16)	נכסי חוב סחירים
2.12	0.67	צמוד למדד המחירים לצרכן
4.93	4.70	שקלי
		צמוד מט"ח
4.68	4.13	נכסי חוב שאינם סחירים
2.40	2.60	צמוד למדד המחירים לצרכן
4.04	3.53	שקלי
		צמוד מט"ח

ד. מניות*

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
1,145,858	1,123,531	סחירות
		זמינות למכירה
546,540	913,749	שאינן סחירות
		זמינות למכירה
1,692,398	2,037,280	סך הכל מניות
208,187	179,252	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

(*) ראה ביאור 14(ו).

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
סחירות		
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:
280,336	340,883	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
822,237	975,097	זמינות למכירה
3,326	5,350	מכשירים נגזרים
1,105,899	1,321,330	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
שאינן סחירות		
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:
6,162	7,238	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
2,135,109	2,842,312	זמינות למכירה
253,608	304,613	מכשירים נגזרים
2,394,879	3,154,163	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
3,500,778	4,475,493	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
95,330	108,490	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ו. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה להלן מציגה את הנכסים הפיננסיים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס עתי, תוך שימוש בשיטת הערכה בהתאם לרמות השווי ההוגן. להגדרת הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3(3) לדוחות הכספיים. לפרטים נוספים בדבר מדידות שווי הוגן ראה ביאור 14(ו) לדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	באלפי ש"ח
השקעות פיננסיות :				
6,112,832	-	125,695	5,987,137	נכסי חוב סחירים
1,906	-	1,906	-	נכסי חוב שאינם סחירים
2,037,280	913,749	47,350	1,076,181	מניות
4,475,493	2,854,264	297,102	1,324,127	השקעות פיננסיות אחרות (1)
12,627,511	3,768,013	472,053	8,387,445	סך הכל השקעות פיננסיות
309,963	7,511	297,102	5,350	(1) מזה בגין נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	רמה 3	רמה 2 (*)	רמה 1 (*)
באלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות :			
5,413,221	-	101,521	5,311,700
נכסי חוב סחירים			
2,283	-	2,283	-
נכסי חוב שאינם סחירים			
1,692,398	546,540	90,972	1,054,886
מניות			
3,500,778	2,139,316	253,608	1,107,854
השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾			
10,608,680	2,685,856	448,384	7,474,440
סך הכל השקעות פיננסיות			
256,934	-	253,608	3,326
(1) מזה בגין נגזרים			

(*) סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. התנועה בנכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
השקעות פיננסיות		
סך הכל	אחרות	מניות
2,685,856	2,139,316	546,540
179,806	159,044	20,762
431,197	237,205	193,992
1,132,238	881,386	250,852
(619,564)	(579,017)	(40,547)
(7,475)	(11)	(7,464)
-	31,708	(31,708)
(34,045)	(15,367)	(18,678)
3,768,013	2,854,264	913,749
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021		
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2021		
187,783	176,133	11,650

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
השקעות פיננסיות		
מניות	אחרות	סך הכל
318,978	1,786,970	2,105,948
(21,157)	47,649	26,492
51,854	137,276	189,130
151,184	506,571	657,755
(28,000)	(339,041)	(367,041)
(23,918)	(109)	(24,027)
97,599	-	97,599
546,540	2,139,316	2,685,856
יתרה ליום 1 בינואר 2020		
סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:		
ברווח והפסד		
ברווח כולל אחר		
רכישות		
מכירות		
דיבידנד שהתקבל		
העברות אל רמה 3 ⁽³⁾		
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020		
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2020		
(21,157)	51,576	30,419

- (1) בתקופת הדוח בוצע סיווג לא מהותי של מספר נכסים ממניות להשקעות פיננסיות אחרות.
- (2) בגין נכסים אשר החל בגינם השימוש בציטוט והועברו מרמה 3, ובגין השקעה אשר הפכה להיות מטופלת בשיטת השווי המאזני.
- (3) ההשקעה ב- IDE Technologies אשר בעבר טופלה לפי שיטת השווי המאזני, מטופלת כהשקעה פיננסית. לפרטים נוספים, ראה ביאור 9(א).

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

קשרים, התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות

א. כללי

במהלך העסקים הרגיל שלה, מבצעת החברה עסקאות עם החברות המוחזקות, במסגרת הספקת שירותי החברה ו/או במסגרת רכישת שירותים מהחברות המוחזקות (כגון: ביטוחים ושירותי תיווך בביטוח).

ב. כלל פנסיה וגמל בע"מ (להלן: "כלל פנסיה וגמל")

כלל פנסיה וגמל מקבלת מהחברה, שירותים שונים לרבות שירותי מטה, תפעול ושיווק. בגין שירותים אלו, מתבצעת הקצאת עלויות וההתחשבנות בין כלל פנסיה וגמל לחברה בהתאם למודל הקצאת הוצאות המשקף את הוצאות הנהלה וכלליות בפועל בגין פעילות הפנסיה והגמל בחברה המשויות לכלל פנסיה וגמל (להלן - "מודל הקצאת ההוצאות"). מודל הקצאת ההוצאות מתבסס על פרמטרים כלכליים וביניהם, בין היתר, היקפי הפעילויות, הערכות מנהלים בקשר עם תשומות זמן עבודה בפועל ועוד. בנוסף משלמת כלל פנסיה וגמל באמצעות החברה את כל עמלות הסוכנים בגין מוצרי הגמל והפנסיה. ההתקשרות בין החברה לכלל ביטוח ניתנת לביטול ע"י כל אחד מהצדדים בהודעה בת 60 יום.

בנוסף, עבור קופות הגמל שבבעלות החברה, מקבלת החברה מאת כלל פנסיה וגמל את כל השירותים והפעולות אשר יוחדו לחברה מנהלת בהתאם להוראות ההסדר התחיקתי. כלל פנסיה וגמל גובה מאת עמיתי קופות הגמל מידי חודש בחודשו את דמי הניהול שנקבעו בתקנון ובהסכמים הרלוונטיים עם העמיתים וזאת בנאמנות עבור החברה. בהתאם להוראות ההסכם, מועברים דמי הניהול הנגבים לחברה מיד עם קבלתם. בהתאם להסכם להעמדת השירותים לחברה, כלל פנסיה וגמל זכאית לקבל החזר הוצאות וכן תמורה בשיעור 3% מההפרש שבין הכנסות דמי הניהול של החברה ובין ההוצאות של החברה בגין מתן השירותים לקופות הגמל הנמכרות. בהתאם להסכם, רשאית החברה להעביר את ניהול הקופות לניהולה של חברה מנהלת אחרת לפי בחירתה ובאישור הממונה.

ג. עתודות הוותיקה

הסכם עם בעלי המניות בגין דמי טיפול

עתודות הוותיקה, חברה בשליטה משותפת של החברה, התקשרה עם בעלי מניותיה בהסכם לתשלום עמלות ודמי טיפול בגין שירותי שיווק וטיפול בלקוחות, בקרן הפנסיה עתודות. עתודות הוותיקה משלמת לכל אחד מבעלי מניותיה עמלות בשיעור זהה כלהלן:

1. מתוך סך כל הנכסים הצבורים של קרן הפנסיה, בכל עת, זכאיות בעלות המניות בעתודות הוותיקה, אחת לשנה, לעמלה בשיעור של 0.2%, בחלקים שווים ביניהן.
2. מתוך סך כל הפקדות העמיתים בקרן הפנסיה, זכאיות בעלות המניות בעתודות הוותיקה, אחת לשנה, לעמלה בשיעור של 3%, בחלקים שווים ביניהן.

התקשרות עם בעלי המניות בגין דמי ניהול

בגין שירותי ניהול, יעוץ והכוונה שמעמידים בעלי המניות לעתודות הוותיקה, כל אחד במסגרת מומחיותו, לרבות בגין כהונת הדירקטורים מטעם בעלי המניות בדירקטוריון עתודות הוותיקה ובוועדותיו (ולמעט בגין גמול ליו"ר הדירקטוריון), התחייבה עתודות הוותיקה לשלם לכל אחד מבעלי מניותיה דמי ניהול בסך של 65 אלפי ש"ח לחודש (הסכום צמוד למדד הידוע במועד חתימת ההסכם).

ד. בר א' קרן גמולים בע"מ (להלן: "בר א'")

לעניין הערבות לבר א', ראה ביאור 9(ג).

נספח א: תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

קשרים, התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

ה. כללביט מימון

כללביט מימון התאגדה בחודש נובמבר 2005 ותחום פעילותה היחיד הינו גיוס מקורות מימון בישראל עבור החברה באמצעות הנפקות של אגרות חוב ותעודות התחייבות.

החברה התחייבה כלפי הנאמנים למלא אחר תנאי התשלום של הריבית והקרן של תעודות ההתחייבות, אשר הונפקו על ידי כללביט מימון. התחייבותה של החברה אינה ניתנת לביטול או לשינוי מאחר שתלויות בה זכויות צד שלישי, דהיינו: מחזיקי תעודות ההתחייבות. בכל מקרה בו ייפדו תעודות ההתחייבות, כולן או מקצתן, בפידיון מוקדם, יהיו כללביט מימון ו/או הנאמן רשאים לדרוש מהחברה פירעון מוקדם של סכום מקביל ויחסי של הקרן, הפרשי הצמדה וריבית, מתוך הפיקדונות שהופקדו על ידי כללביט מימון בידי החברה, כאמור לעיל.

תמורת הנפקתן של תעודות ההתחייבות הופקדה בחברה כפיקדון נדחה בתנאי פירעון וריבית זהים לתנאי תעודות ההתחייבות. הפיקדון האמור הינו בדרגה שווה לכתבי ההתחייבות הנדחים שהנפיקה ו/או תנפיק החברה ובעל מעמד נדחה לעומת שאר התחייבויותיה של החברה כלפי נושיה.

במסגרת הסכם עם כללביט מימון, התחייבה החברה כלפי כללביט מימון, לשאת בכל הוצאותיה של כללביט מימון, לרבות: (א) הוצאות הנפקה של תעודות ההתחייבות; וכן (ב) כל הוצאות התפעול השוטף של כללביט מימון, לרבות הוצאות הביטוח של כללביט מימון (כולל הוצאות בגין ביטוח דירקטורים ונושאי משרה של כללביט מימון) וכן החזר הוצאות שיפוי לדירקטורים, אם וככל שתהיינה כאלה, בהתאם לכתבי שיפוי שהוצאו לדירקטורים ונושאי משרה של כללביט מימון. נכון למועד הדוח הכספי, לדירקטורים של כללביט מימון כתב שיפוי שניתן להם מכלל החזקות, בגין כהונתם כנושאי משרה בכלל ביטוח, ומכוח זאת חל גם על כהונתם כדירקטורים בחברות בנות שלה.

לפרטים נוספים בדבר הנפקות תעודות ההתחייבות על ידי כללביט מימון, ראה ביאור 25.

1. תשקיף מדף

ביום 29 באוגוסט 2019, פירסמה החברה וכלל ביט מימון תשקיף מדף, לפרטים נוספים ראה ביאור 25(ג).

2. מכשיר הון רובד 1

בחודש אוקטובר 2020 הנפיקה החברה לחברת האם מכשיר הון רובד 1, בסכום של 450 מיליוני ש"ח בריבית שנתית בשיעור של 4.53%, צמוד למדד המחירים לצרכן. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 בדוחות הכספיים המאוחדים.

ח. משטר כושר פירעון כלכלי

בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, על פי החישוב שביצעה החברה ליום 31 בדצמבר 2020, עומדת בדרישות ההון והן בעלת עודף הון מעל ההון הנדרש בהתאם להוראות לתקופת הפריסה והתאמת תרחיש מניות. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, כלל ביטוח ביצעה חישוב פנימי לא מבוקר ולא סקור של יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 30 ביוני 2021 שדווח לממונה ולהערכתה אין בו שינוי מהותי באשר למצב ההון של כלל ביטוח בהשוואה לדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2020.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 16 לדוחות הכספיים המאוחדים וגם סעיף 3.2.3 לדוח הדירקטוריון בדוחות המאוחדים.

נספח ב: מידע נוסף עבור השקעות פיננסיות אחרות

1. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר			
2020		2021	
עלות מופחתת ⁽¹⁾	הערך בספרים	עלות מופחתת ⁽¹⁾	הערך בספרים
באלפי ש"ח			
אגרות חוב ממשלתיות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
2,814,773	3,009,397	3,373,217	3,544,520
זמינות למכירה			
2,814,773	3,009,397	3,373,217	3,544,520
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות			
נכסי חוב אחרים			
שאינם ניתנים להמרה			
מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
20,521	21,466	15,096	17,316
2,543,739	2,642,943	2,709,815	2,866,901
שיועדו בעת ההכרה לראשונה			
זמינים למכירה			
2,564,260	2,664,409	2,724,911	2,884,217
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה			
ניתנים להמרה			
מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
26,095	25,873	33,146	31,697
26,095	25,873	33,146	31,697
סך הכל נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה			
5,405,128	5,699,679	6,131,274	6,460,434
סך הכל נכסי חוב סחירים			
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)			
	176		25

(1) עלות מופחתת - עלות בניכוי תשלומי קרן בתוספת (בניכוי) ההפחתה המצטברת על פי שיטת הריבית האפקטיבית של הפרש כלשהו בין העלות לבין סכום הפירעון ובניכוי הפחתה בגין ירידת ערך שנזקפה לרווח והפסד.

2. מניות

ליום 31 בדצמבר				
2020		2021		
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים	באלפי ש"ח
סחירות				
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:				
1,047,030	1,145,858	935,606	1,123,531	זמינות למכירה
1,047,030	1,145,858	935,606	1,123,531	סך הכל מניות סחירות
שאינן סחירות				
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:				
553,570	546,540	744,747	913,749	זמינות למכירה
553,570	546,540	744,747	913,749	סך הכל מניות שאינן סחירות
1,600,600	1,692,398	1,680,353	2,037,280	סך הכל מניות
	208,187		179,252	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

נספח ב: מידע נוסף עבור השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

3. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר			
2020		2021	
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים
באלפי ש"ח			
סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
280,337	280,336	340,884	340,883
804,584	867,987	1,042,841	1,070,273
1,868	3,326	2,102	5,350
1,086,789	1,151,649	1,385,827	1,416,506
סך הכל השקעות פיננסיות סחירות			
שאינן סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
14,511	6,163	9,102	7,238
1,639,487	2,147,213	2,114,021	2,848,087
3,797	253,608	9,809	304,613
1,657,795	2,406,984	2,132,932	3,159,938
2,744,584	3,558,633	3,518,759	4,576,444
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות			
-	95,733	-	118,776
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)			

הצהרות האקטואר



הצהרת אקטואר לעסקי ביטוח חיים

כלל חברה לביטוח בע"מ

פרק א' - הצהרת האקטואר

להלן הצהרה אקטוארית ביחס לעסקי החיים של החברה.

יש לקרוא הצהרה זו על כל חלקיה כמקשה אחת. תשומת לב מיוחדת מופנה לחלק ד' של ההצהרה לגבי הערות והבהרות.

סעיף א.1 - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.21, כפי שמפורט להלן.

אני עובדת שכירה של כלל חברה לביטוח בע"מ. אני מונית לתפקיד, בענפי ביטוח חיים המפורטים, מחודש אוגוסט 2021. אינני בעל עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

סעיף א.2 - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף א.1.3 להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה.
- ה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ו. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי האקטואר של המבטחים המובילים של הביטוחים המשותפים, ובכלל זה תיק ביטוח חיים של הסנה החברה הישראלית לביטוח, שנרכשה במשותף ע"י המבטח וע"י מגדל חברה לביטוח, בגין הפוליסות המנוהלות בידי מגדל חברה לביטוח.

2. פירוט נתוני סכומי ההפרשות

א. פירוט סכומי ההפרשות ברמת הברוטו והנטו

בנספחים א' ו ב' להלן, מפורטים סכומי ההפרשות באלפי ש"ח הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר כדלהלן:

- (1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות) כגון: אכ"ע והכנסה למשפחה) והוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) - Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)
- (2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות - א) עתודה לתוכנית עם צבירה; ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
- (3) חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: אכ"ע והכנסה למשפחה.
- (4) הפרשה בגין השתתפות ברווחים.
- (5) השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה - בבדיקה שנערכה לגבי נאותות העתודה סך ההפרשה ליום הדוח עומדת על 0 ש"ח.
- (6) אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות הממונה, כגון: השלמת העתודה לפוליסות גמלה
- (7) הפרשה בגין עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - הפרשה זו בוטלה וסווגה ברבעון הראשון של 2007 כחלק מההון העצמי של החברה.

ב. השפעת שינויים/עדכונים על ההפרשות

השפעת השינויים המפורטים להלן על ההפרשות, באלפי ש"ח, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר:

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח.
2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים - הוקטנה ההפרשה בסכום כולל של כ-28 מל"ש בברוטו, וכ-53 מל"ש בשייר, שנובע בעיקרו מהתאמת הנחות לפוליסות קצבה בתשלום ונדחות ומפוליסות אכ"ע בתשלום.

סעיף א.3 - חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בסעיף א.2 לעיל בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בסעיף א.2 לעיל, הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בסעיף א.2 לעיל, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

סעיף א.4 - הערות והבהרות

1. הערות והבהרות

א. סוגי העתודות וההנחות

פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו', נכללים בביאור 37 לניהול הסיכונים בדוחות הכספיים של כלל ביטוח.

ב. אי-ודאות סטטיסטית ואקטוארית

בחלקן, העתודות המחושבות בגין הכיסויים הביטוחיים מבוססות על הנחות שיעורי תמותה ושיעורי תחלואה המשקפים את נסיון החברה או הענף בפועל או המתבססים על נסיון מבטחי המשנה או על הנחיות רגולטוריות מבוססות. החישובים והמודלים, כולל הנחות העבודה, פותחו על פי הבנתי את הסביבה העסקית העכשווית של החברה ועל פי הערכתי להתפתחות הסביבה העסקית של החברה והתנהגות בעלי הפוליסות בעתיד. לכן, יש להכיר בכך כי התוצאות העסקיות העתידיות בסבירות גבוהה יהיו שונות מאלו שחזו על פי המודלים האקטואריים לחישוב העתודות.

ג. חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

בעתיד יתכנו שינויים והתפתחויות בכל הקשור לתנאי שוק ביטוח החיים בישראל, עקב שינויי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים בתנאים חברתיים וסביבתיים. גורמים אלו לא ניתנים לחיזוי מראש ועשויים להשפיע על העלות הסופית של התביעות ולכן על ההערכה האקטוארית להפרשות.

ד. התאמת נתוני הנספחים לדוחות הכספיים

הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם את הרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה.

2. התאמות ושינויים מהותיים

א. בחינת נאותות העתודה (LAT)

ביום 29 במרס, 2020 פורסם חוזר ביטוח 2020-1-5 "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - בדיקת נאותות העתודה (LAT)". החוזר קבע לעניין ביטוח חיים כי בדיקת ה-LAT תחושב תוך קיבוץ כל מוצרי ענף ביטוח חיים יחדיו, וזאת במקום חישוב עבור קבוצות פוליסות כפי שהגדיר הממונה בעבר.

שינוי זה מאפשר לבחון ביחד פוליסות המגלמות רווח, עם כאלו המגלמות הפסד. עקב כך והיות שיש יותר רווח מגולם מאשר הפסד מגולם בכלל הפוליסות במגזר ביטוח חיים, עולה כי לא נדרשת הפרשה עקב בדיקת ה-LAT במגזר ביטוח חיים.

ב.

התאמות בגין עתודות לתשלום קצבה

מדי תקופה בוחנת החברה את הנחות העבודה לחישוב העתודות לתשלום קצבה בהתאם להוראות חוזר הפיקוח שפורסם במרס 2013 בנושא חישוב עתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים.

מעת לעת עורכת החברה מחקרים בהם היא בוחנת את שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקבל קצבה בעת יציאתם לפרישה, את תמהיל מסלולי הקצבאות שבזמנים המבוטחים הפורשים לקבל, אשר בהתאם להם נקבע משך הזמן שבו תשולם הקצבה וכן פרמטרים אחרים הרלוונטיים להערכת ההפרשה.

בתקופת הדוח עדכנה החברה מספר דברים: את שיעורי הריבית להיוון העתודות לתשלום קצבה, את תמהיל מסלולי הקצבאות שבזמנים המבוטחים הפורשים לקבל, את הנחות לגבי גילאי פרישת המבוטחים, את שיעורי לקיחת הגימלה בכל גיל פרישה, הנחת הוצאות, ואת פקטור ה-K. פקטור ה-K אשר אותו, נכון לתאריך הדוח הכספי, החברה הותירה עבור פוליסות מבטיחות התשואה על שיעור של 0.0% (0% אשתקד) ועבור פוליסות תלויות תשואה עדכנה לשיעור של 0.655% (0.68% אשתקד). ההשפעה הכוללת של עדכונים אלו גרמה לקיטון בהפרשה לקצבאות בתשלום וקצבאות נדחות בסך של כ-82 מ"ש. לפרטים נוספים ראה ביאור 37.ה.1 - בדוחות הכספיים.

ההפרשה להשלמה לעתודה לקצבה מחושבת עבור פוליסות שבתוקף (משולמות ומסולקות), המאפשרות תשלומי קצבה לכל החיים, ואשר טרם הגיעו לשלב מימוש הקצבה או שמבוטחיהן הגיעו לגיל פרישה אך טרם החלו לקבל קצבה בפועל. סכום ההפרשה שנצבר בספרים במשך השנים עד ליום 31 בדצמבר 2021, הכולל את העדכונים לעיל, הסתכם לסך של כ-3,375 מיליוני ש"ח (לעומת כ-3,146 מיליוני ש"ח אשתקד). יתרת ההפרשות בגובה הסכום המוערך ליום 31 בדצמבר 2021 בסך של כ-2,119 מיליוני ש"ח (לעומת כ-1,939 מיליוני ש"ח אשתקד) תיזקף לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה, על פי נוסחה גיאומטרית המתחשבת, בין היתר, בפקטורי ריבית ההיוון K, כמפורט לעיל.

העלות הכוללת (הנובעות מהתארכות תוחלת החיים) של תשלומי הקצבה בגין קצבה נדחית, הצפויים להיות משולמים לאורך השנים בעתיד, בגין הכספים שנצברו בפוליסות לתום תקופת הדיווח, עומדת על סך של כ-5,494 מיליוני ש"ח (לעומת כ-5,085 מיליוני ש"ח אשתקד) עבור מלוא התיק (כולל חלק החברה בתיק הסנה).

אומדן העלות הכוללת של ההפרשה לקצבה נדחית עשוי להשתנות עקב מספר גורמים, הכוללים, בין היתר, שינויים בתוחלת החיים ובשיעור המבוטחים המממשים את זכאותם לקצבה, שינוי בטעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקצבה בעת הפרישה, גידול בצבירות החיסכון של המבוטחים עקב תשלומי פרמיות עתידיות ואו גידול בהכנסות מהשקעות וכן שינויים בהנחות שיעורי ריבית ההיוון והנחות אחרות.

ב.

התאמות בגין עתודות סיכון

החברה עורכת מחקרים בהם היא בוחנת בין היתר את משך התביעה של פוליסות אכ"ע. בתקופת הדוח עדכנה החברה מחקר זה והגדילה את ההתחייבות לאכ"ע בתשלום בברוטו בגובה של כ-66 מל"ש, ובשייר בגובה של כ-59 מל"ש. כמו כן, החברה מבצעת באופן שוטף הליך של מיכון ושיפור באופן חישוב התחייבויות על מנת שיביא לייעול ושיפור בהבאה ובאיכות הנתונים ובאופן החישובים האקטואריים. בתקופת הדוח הליך זה הביא לקיטון התחייבויות בברוטו בגובה של כ-11 מל"ש ובשייר בגובה של 29 מל"ש.



חתימה

דב' פרקש אולך, F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

Χ12 ΟΓΙΟ - Χ Π503

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיומים יוצאים מן הכלל - ברוטו
שם החברה: **כלל חברה לביטוח בע"מ**
נתונים ברוטו

31.12.2021 Di 17

באלפי ש"ח												
			סיכון מוות טהור		סיכון טהור או מורכב		היסכון בפיוליסות		היסכון וסיכון מוות			
			או מורכב סיכון מוות בפיוליסה		ההיסכון בפיוליסות (עדיף, מסולח)		ההיסכון בפיוליסות (קלאסי, מסורתי)					
כיסויים	סיעודי				מבטיח		מבטיח					
	קבוצתי	אחרים (1)	אביע	קבוצתי	פרט	משתתף	תשואה	משתתף	תשואה	סך הכל		
6	ב5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	ב1	א1			
6,642	0	0	142	9,188	66,053	2,991	18,436	5,718	30,304	139,474	תביעות תליות	
76,560	542,961	2,714,055	2,453,328	47,697	141,252	89,911,915	13,660,753	1,169,929	4,816,546	115,534,994	עתודה (סך הכל שורות 1 עד 6)	
3,258	0	0	9,004	0	599	237,077	12,369,224	0	4,620,627	17,239,790	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	
18,883	0	0	75,301	0	16,315	48,558,536	0	1,157,027	0	49,826,063	פוליסות שהונפקו בין השנים 2003-1991	
823	0	0	129,113	0	3,324	39,238,735	257	0	969	39,373,220	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	
22,965	0	0	213,419	0	20,237	88,034,348	12,369,481	1,157,027	4,621,596	106,439,073	סך הכל (1 עד 3א)	
53,595	4,581	2,139,856	103,504	21,704	98,715	0	0	0	0	2,421,955	פוליסות שאין כוללות מורכב היסכון	
0	532,829	301,189	2,135,510	0	0	0	0	0	0	2,969,529	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	
0	0	0	895	25,992	22,300	0	0	0	0	49,187	השתתפות ברווחים	
0	5,550	273,010	0	0	0	0	0	0	0	278,560	השלמה העובדת מבדיקת נאותות העתודה	
0	0	0	0	0	0	1,877,567	1,291,272	12,901	194,950	3,376,689	אחר	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	
כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכו'												
0												
השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים												
0	0	0	65,835	0	0	6,927	(81,736)	(367)	(7,186)	(16,527)	שינויים בהנחות	
0												
השפעת התאמת												
הפרשות בגין עסקים												
הבדלים בגובה הפרמיה												
קיימים												
1,587 (12,676) (11,089) 428												

נספח ב - טופס 1/2

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר
שם החברה : כלל חברה לביטוח בע"מ
נתונים ברוטו

ליום 31.12.2021

באלפי ש"ח											
כיסויים	חיסכון טהור או מרכיב			חיסכון וסיכון מוות			חיסכון טהור או מרכיב			סך הכל	
	החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)			החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)			החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)			החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)	
	מבטוח	משתתף	מבטוח	מבטוח	משתתף	מבטוח	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח
סיכונים	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח
קבוצתי אחרים ⁽¹⁾	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח	משתתף	מבטוח
6	בב	אא	4	בב	אא	2	בב	אא	1	בב	אא
4,481	0	0	142	8,582	61,818	2,991	18,437	5,252	30,268	131,972	תביעות תלויות
76,560	328,396	2,660,067	2,153,729	47,542	136,006	89,911,915	13,660,753	1,169,929	4,816,546	114,961,442	2 עתודה (סך הכל שורות 1 עד 6)
3,258	0	0	5,419	0	599	237,077	12,369,224	0	4,620,627	17,236,205	1א פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
18,883	0	0	72,911	0	16,315	48,558,536	0	1,157,027	0	49,823,673	2א פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003
823	0	0	129,113	0	3,324	39,238,735	257	0	969	39,373,220	3א פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004
22,965	0	0	207,443	0	20,237	88,034,348	12,369,481	1,157,027	4,621,596	106,433,098	4א2 הנפקת הפוליסה: סך הכל (אא עד 3א2)
53,595	4,581	2,139,856	91,520	21,550	93,469	0	0	0	0	2,404,572	22 פוליסות שאין כלליות מרכיב חיסכון
0	318,264	247,202	1,853,870	0	0	0	0	0	0	2,419,336	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	895	25,992	22,300	0	0	0	0	49,187	4 השתתפות ברווחים
0	5,550	273,010	0	0	0	0	0	0	0	278,560	5 השלמה הנובעת מבידוק נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	1,877,567	1,291,272	12,901	194,950	3,376,689	6 אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
כיסויים אחרים, לרבות: נזירות, כפל תאונה וכד'											
(1)											
השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים											
0	0	0	59,198	0	0	6,927	(81,736)	(367)	(7,186)	(23,164)	8א השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
שינויים בהנחות											
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1ב8 השפעת התאמת השינויים בהנחות
הפרשות בגין עסקים											
3ב8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2ב8 השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים
קיימים											
4ב8	(17,159)	0	(12,676)	0	0	0	0	0	0	(29,835)	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת אקטואר לעסקי ביטוח בריאות - חיים

פרק א' - הצהרת האקטואר

להלן הצהרה אקטוארית ביחס ביטוח בריאות - עסקים המדווחים בביטוח חיים של החברה:

סעיף א.1 - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות - עסקי חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן.
אני עובד שכיר של כלל חברה לביטוח בע"מ. מונית לתפקיד בחודש אוגוסט 2021. אינני בעל עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

סעיף א.2 - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לסעיף א.3 להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

- (1) ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984 - אין לחברה עסקים מסוג זה.
- (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח - אין לחברה עסקים מסוג זה.

2. נתוני הערכה לסכום העתודות

א. פירוט סכומי ההפרשות

להלן פירוט סכום ההפרשות המדווחות בדוח ביטוח חיים ברמת הברוטו וברמת השייר (ראה פירוט בטופסי 11 א ו-ב המצורפים להלן בנספחים לדין וחשבון).

תאור (באלפי ש"ח)	ביטוחי בריאות - חיים עסקי פרט
ברוטו	
תביעות תלויות	2,076
IBNR	9,973
תנאי חוזה ביטוח	0
סך הכל ברוטו	12,049
שייר	
תביעות תלויות	1,183
IBNR	9,973
תנאי חוזה ביטוח	0
סך הכל בשייר	11,157

ב. השפעת השינויים על הפרשות

להלן השפעת שינויים ברמת הברוטו והנטו עבור:

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובעים מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח.
2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח.

סעיף 3.א - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף ביטוח הבריאות של מחלות קשות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

סעיף 4.א - הערות והבהרות

1. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בביאור 37 לדוחות הכספיים.
2. **אי-וודאות סטטיסטית ואקטוארית**

התוצאות המוצגות בדו"ח זה מסתמכות, בין השאר, על חישוב של תביעות תלויות ושל חישוב תביעות IBNR המתבסס על מודל סטטיסטי עבור תשלומי תביעות עתידיות, הנשען על נסיון התביעות ששולמו בפועל בעבר, הן מבחינת קצב תשלומן והן מבחינת גובה הסכומים ששולמו.

מודלים אלו והנחות העבודה פותחו על פי הבנתי את הסביבה העיסקית הנוכחית של החברה ועל פי הערכתי להתפתחות הסביבה העיסקית של החברה בעתיד. לכן, יש להכיר בכך כי התוצאות העיסקיות העתידיות בסבירות גבוהה יהיו שונות מאלו שחזו על פי המודלים האקטואריים לחישוב העתודות.
3. **חשיפה להתפתחויות ושינויים עתידיים**

בעתיד יתכנו שינויים והתפתחויות בכל הקשור לתנאי שוק הביטוח בישראל, עקב שינויי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים בתנאים חברתיים וסביבתיים. גורמים אלו לא ניתנים לחיזוי מראש ועשויים להשפיע על העלות הסופית של התביעות ולכן על ההערכה האקטוארית להפרשות.

סעיף 5.א - שינויים מהותיים

לא היו שינויים מהותיים בתקופת הדו"ח.



חתימה

דב' פרקש אולך, F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן.
אני מכהנת כאקטוארית ממונה של ביטוח כללי מיום 10.06.2020. אני עובדת שכירה של המבטח. אינני בעלת עניין במבטח. (להלן: "המבטח").

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות, לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח, מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

- (1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") התבססה על חישוב שבוצע על ידי אקטואר הפול.
- (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי.
- (3) בוצעה הפחתה, בחישוב מרווח הסיכון בלבד, עבור העדר מתאם מלא בין הענפים השונים, בהתאם לעמדת הממונה לחישוב עתודות בביטוח כללי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

להלן הערכת סכום העתודות:

ליום 31 בדצמבר 2021		
באלפי ש"ח		
ברוטו	שייר	
תביעות תלויות¹		
ענפים שאינם מקובצים		
2,410,128	1,265,177	רכב חובה
910,450	629,863	חבות צד ג'
602,027	192,618	אחריות מקצועית
481,579	465,175	חבות מעבידים
213,530	170,886	רכב רכוש
44,825	23,252	אחריות המוצר
53,671	10,092	מקיף דירות
18,839	218	משכנתאות
4,735,049	2,757,281	סך הכל ענפים שאינם מקובצים
5,858,580	2,806,111	סך הכל ענפים שאינם מקובצים ומקובצים ²
הוצאות עקיפות		
95,853	95,853	פער בין עתודה לסיכונים שטרם חלפו לבין הפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
69,787	28,826	רכב חובה
32,330	23,332	רכב רכוש
אין פרמיה בחסר אין פרמיה בחסר		מקיף דירות
סך הכל התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי		
6,056,550	2,954,124	המחושבות לפי הערכה אקטוארית

1. בענפי חבויות המוערכים על בסיס שנת חיתום ובהם לא נדרש להצהיר על פרמיה בחסר, התביעות התלויות כוללות גם את רכיב הפרמיה בחסר במידה וקיים.
2. אובדן רכוש (כולל בתי עסק וביטוח חקלאי, 'הלומים וטרור), ביטוח הנדסי, כל הסיכונים, דמי מחלה ואחריות מנהלים.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענפים הבאים, כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה-1985:

- א) ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7)
 - ב) ביטוח לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 - סעיף 1(א)(8)
 - ג) ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9)
 - ד) ביטוח מקיף לדירות ובתי עסק - סעיף 1(א)(12)
 - ה) ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14)
 - ו) ביטוח מפני אבדן רכוש - סעיף 1(א)(15)
 - ז) ביטוח חקלאי, למעט ביטוח מפני נזקי טבע בחקלאות - סעיף 1(א)(17)
 - ח) ביטוח הנדסי - סעיף 1(א)(18)
 - ט) ביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים - סעיף 1(א)(22)
 - י) ביטוח מפני סיכונים אחרים - סעיף 1(א)(25)
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון;
 - ג. עמדת הממונה בנושא חישוב עתודות בביטוח כללי;
 - ד. כללים אקטואריים מקובלים.
 2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
 3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
 4. ההפרשות לתביעות תלויות המפורטות בפרק ב' בגין הענפים שאינם מקובצים - רכב חובה, אחריות כלפי צד שלישי (ללא אחריות מנהלים), אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, רכב רכוש, אחריות המוצר, דירות ובנקים למשכנתאות - מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
 5. סך ההפרשות לתביעות תלויות המפורט בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים המקובצים ושאינם מקובצים בכללותם, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
 6. ההפרשה להוצאות עקיפות המפורטת בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
 7. ההפרשות לפרמיה בחסר המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הורווחה ברמת השייר בניכוי הוצאות רכישה נדחות (ככל שקיים) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. העתודה הנקובה מבוססת על הערכה אקטוארית שבבסיסה אומדנים סטטיסטיים הכוללים מרכיב של אי וודאות. האומדן הסטטיסטי מבוסס על הנחות שונות המבטאות את מה שידוע לנו היום. הנחות אלו עשויות להשתנות בהתאם למידע חדש שיתקבל בעתיד, שינויים בסביבה החוקתית, המשפטית, החברתית והכלכלית ומאירועים שיקרו בפועל, אלה עלולים לגרום לשינוי בהערכות.
2. בתביעות גדולות בעלות אופי לא סטטיסטי, העתודה נקבעה (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים. בהתאם, התפתחות בהערכת מומחי החברה, עלולה להשפיע על עלות התביעות.
3. החל מחודש דצמבר 2015, החברה מיישמת את עמדת הממונה בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי. עמדת הממונה מפרטת, בין היתר, עקרונות בבסיס הערכת העתודות: מקצועיות, עקביות וזהירות.
- לעניין עקרון הזהירות, נקבע כי זהירות משמעה ש"העתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח". כלומר, קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. בענף חובה ובענפי החבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכונן לאומדן הסתברות של 75% לפחות. מרווח זה כולל הן את הסיכון הרנדומלי (סיכון של סטייה רנדומלית מתוצאות המודל), אשר ניתן לאמוד אותו בשיטות סטטיסטיות, והן סיכונים סיסטמיים (סיכונים שלא כלולים בתוך המודל, לדוגמא, סיכון של שימוש במודל לא מתאים), אשר דורשים שיטות אמידה איכותיות המאופיינות במידה ניכרת של שיקול דעת.
4. החל מחודש דצמבר 2020 החברה מהוונת את תשלומי התביעות העתידיים בענפי חובה וחבויות לפי עקום ריבית חסר סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות הביטוחיות ובהתחשב באופן שערך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות אלו.

5. בחודש פברואר 2022 עודכנו הנחיות רשות שוק ההון לצורך אמידה מעודכנת של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון ביישום עמדת רשות שוק ההון בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח כללי. בהתאם לאמידה המעודכנת, פרמיה אי הנזילות תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. שיעור פרמיה אי הנזילות המתווסף בהתאם לסוג ההתחייבות נותר ללא שינוי. החברה יישמה את החוזר והקטינה את ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי בכ 24 מיליוני ש"ח בשייר לפני מס.
6. בחודש מרס 2018 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח הלאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון החקיקה בוטל מנגנון הסדר השיבוב הפרטני, על פיו מבוצעת התחשבות נפרדת בגין כל תביעה, ותחתיו נקבע כי מבטח יעביר למוסד לביטוח לאומי, מידי שנה, סכום קבוע שנתי לצורך כיסוי חבותו עבור כל תביעות השיבוב מכוח פוליסות רכב חובה. בחודש יוני 2019 פורסמה טיוטת תקנות הביטוח הלאומי שאמורה היתה להסדיר את מנגנון קביעת הסכום הקבוע ולאפשר את כניסתו לתוקף של חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019. בעקבות שימוע שנערך לחברות הביטוח וטענות שהעלו חברות הביטוח בשימוע בנוגע לקשיים במימוש ההסדרה המוצעת לגבי תקופת העבר, היגיעו חברות הביטוח והמוסד לביטוח לאומי, בשיתוף משרד האוצר, לסיכום לפיו ייחתם הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח אשר קובע כי חברות הביטוח יעמידו מקדמה למוסד לביטוח לאומי בגין התחשבות עבור תביעות מהשנים 2014 עד 2018, ואילו האסדרה שתוכננה בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 תתוקן על ידי משרד האוצר כך שתבוטל חובת תשלום סכום גלובלי בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2018, ובמקום זאת ייקבע שהחל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי הביטוח שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2023-2024 - 10%, ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך - 10.95%, לפיכך, הסדר השיבוב המתוקן יחול רק על אירועים עתידיים החל משנת 2023 ואילו לגבי תקופת העבר ימשיכו הצדדים להתנהל באופן דומה למצב קודם לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 וליישב כל תביעת שיבוב בנפרד, אלא אם הצדדים יגיעו להסכמה פרטנית אחרת בעניין.
- בהמשך לאמור, בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה התואם את ההבנות שבין חברות הביטוח, המוסד לביטוח לאומי ומשרד האוצר. להערכת החברה לא תהיה לכך השפעה מהותית.
7. חוות הדעת האקטוארית עבור ענפים מקובצים ניתנת על סך הפרשות בגין כל הענפים (מקובצים ושאינם מקובצים) בכללותם, וזאת מפאת רמת אי ודאות גבוהה.
8. בענפים הבאים: ביטוח מטענים בהובלה, ביטוח כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי, מתן ערבויות ועסקים נכנסים לא נעשתה הערכה אקטוארית לתביעות תלויות בשל אופי הכיסוי ומיעוט הנתונים. כמו כן, העתודה עבור עסקאות מיוחדות בתחום רשלנות רפואית, המסווגות תחת ענף אחריות מקצועית, חושבה, בהתאם לפוליסת הביטוח, לסכום התביעות שמעל לסכום ההתחייבות לתשלום של המוסד הרפואי.


חתימה

גלית רובשטיין F.I.L.A.A
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

הצהרת האקטואר בביטוח בריאות

כלל חברה לביטוח בע"מ

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן.

אני מכהנת כאקטוארית ממונה של ביטוח כללי מיום 10.06.2020.

אני עובדת שכירה של המבטח. אינני בעלת עניין במבטח. (להלן: "המבטח").

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. **חוות הדעת האקטוארית**
 - א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים.
 - ב. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
 - ג. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
 - ד. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
 - ה. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח, מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
 - ו. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - (1) ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - אין עסקים נכנסים.
 - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי.
2. **נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית**

להלן הערכת סכום העתודות:

ליום 31 בדצמבר 2021		
באלפי ש"ח		
שייר	ברוטו	
תביעות תלויות		
		(א) ענפים שאינם מקובצים:
85,839	85,907	תאונות אישיות ¹
85,839	85,907	סך הכל ענפים שאינם מקובצים
85,839	85,907	(ב) סך הכל ענפים שאינם מקובצים ומקובצים
5,346	5,346	(2) הוצאות עקיפות
	אין	(3) הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח
	אין	(4) הפרשה בגין השתתפות ברווחים
סך הכל התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי		
91,184	91,253	המחושבות לפי הערכה אקטוארית

1. כולל ענפי תאונות אישיות ותאונות אישיות תלמידים.

פרק ג' - חוות הדעת

- אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה-1985:
- (א) ביטוח מפני תאונות אישיות סעיף 1(א)(5)
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
ג. כללים אקטואריים מקובלים.
 2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
 3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. העתודה הנקובה נגזרה מנתוני תביעות ומהערכה אקטוארית, שבהם אי ודאות סטטיסטית מובנית לעלות סך התביעות. בנוסף, יתכנו שינויים בסיכונים, בגורמים סביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי משפט אשר לא ניתן לחזותם מראש. עלות התביעות בפועל יכולה להיות גבוהה או נמוכה יותר. לכן, הערכה זו יכולה לעלות או לרדת במשך הזמן.
- החברה מהוונת את תשלומי התביעות העתידיים בתת ענף תאונות אישיות תלמידים לפי עקום ריבית חסרת סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות הביטוחיות.
2. בחודש פברואר 2022 עודכנו הנחיות רשות שוק ההון לצורך אמידה מעודכנת של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון ביישום עמדת רשות שוק ההון בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח כללי. בהתאם לאמידה המעודכנת, פרמיה אי הנזילות תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. שיעור פרמיה אי הנזילות המתווסף בהתאם לסוג ההתחייבות נותר ללא שינוי. השפעת השינוי אינה מהותית בשנת הדוח אין התפתחות מהותית בתביעות התלויות.
- 3.


חתימה

גלית רובשטיין F.I.L.A.A
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת אקטואר ביטוח סיעודי דצמבר 2021

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח סיעודי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31/12/2021 כפי שמפורט להלן. אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין בחברה או בחברה קשורה למבטח. התמנתי לתפקיד אקטואר ממונה בינואר 2019.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - (1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - אין לחברה עסקים נכנסים בתחום הסיעוד.
 - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי המבטחים המובילים של הביטוחים המשותפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א פרוט סכומי ההפרשות:

- בנספחים א' ו ב' להלן, מפורטים סכומי ההפרשות באלפי ש"ח הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר כדלהלן:
- (1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) והוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח).
 - (2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות -
 - א) עתודה לתוכנית עם צבירה;
 - ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
 3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.
 4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.
 5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה - לאור סביבת הריבית הנמוכה, נדרשה הפרשה מבדיקת נאותות העתודה.
 6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא - לא נמצא צורך בהפרשה נוספת.
 7. הפרשה בגין עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - הפרשה זו בוטלה וסווגה כחלק מההון העצמי של החברה.

ב. השפעת השינויים על ההפרשות:

להלן השפעת שינויים ברמת הברוטו והנטו עבור:

- (1) פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה: לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדוח.
- (2) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים נזקפו ל-LAT.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף ביטוח סיעודי:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוצגים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח סיעודי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. הערות, הבהרות והסברים

- א. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בבאור 37 לדוחות הכספיים של כלל ביטוח.
- ב. תיק הביטוח הסיעודי חשוף לשינויים רגולטורים וכן התפתחויות בתנאי השוק, כגון עידכון תוכניות הסיעוד הנמכרות על ידי השב"ן בקופות החולים. העתודה מבוססת על הנחות תחלואה, תמותה ומשך תשלום התביעה. הנחות אלה נתונות לשינויים דמוגרפיים וכלכליים אשר לא ניתן לצפותם מראש.

2. התאמות ושינויים מהותיים

במהלך שנת הדוח, חלה ירידה בעקום הריבית חסר הסיכון אשר גרמה לעדכון ריביות ההיוון ולגידול בהפרשה לבחינת נאותות העתודה בביטוח סיעודי (LAT). הפרשה זו קוזזה כתוצאה מהגידול בשווי הנכסים הלא סחירים וכן מעדכון הוראות חוזר רשות שוק ההון בנוגע לפרמיית אי נזילות.

בנוסף, בשנה זו חל גידול בהפרשה כתוצאה מעדכון ההנחות המיטביות (Best Estimate).

השפעת עדכון פרמיית אי-נזילות, בהתאם להוראות החוזר, הסתכמה קיטון בהפרשות בסך של כ-235 מיליון ש"ח (לפני ייחוס נכסים בלתי סחירים). השפעת עדכון מחקרים הסתכמה בהגדלת ההפרשות בסך של כ-76 מיליון ש"ח, אשר נבעה ברובה מעדכון מחקר תחלואה. ההשפעה הכוללת על בחינת ה-LAT גרמה לגידול בהתחייבויות בסך של כ-34 מיליון ש"ח, כאשר סך יתרת ההפרשה ל-LAT, לתאריך המאזן, עומדת על 278 מיליון ש"ח (244 מיליון ש"ח אשתקד).

3. עסקים בהם לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית

הנתונים כוללים הפרשות בגין עסקים משותפים בהם החברה אינה מובילה וההערכה האקטוארית נמסרה ע"י אקטואר החברה המובילה.

4. הסדרי ביטוח משנה

בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים (CUT OFF) בהתאם, ככל שהעתודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי התביעות, הקיימות והעתידיות, חברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021.


חתימה

עמרי הראל F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

נספח א - טופס 12א'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו
שם החברה: כלל חברה לביטוח בע"מ

31/12/2021

נתונים ברוטו באלפי ש"ח			
סך הכל	סיעודי		כיסויים אחרים ⁽¹⁾
	פרט	קבוצתי	
5א	5ב	6	
0	0	0	1 תביעות תלויות
3,257,016	542,961	0	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
0	0	0	1א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
0	0	0	2א2 פוליסות הכוללות מרכיב
0	0	0	3א2 חסכון (לרבות נספחים) לפי
0	0	0	4א2 מועד הנפקת הפוליסה:
0	0	0	סך הכל (1א2 עד 4א2)
2,144,437	4,581	0	2ב פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
834,019	532,829	0	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	4 השתתפות ברווחים
278,560	5,550	0	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	6 אחר
0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
0	0	0	(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'
0	0	0	8א השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	0	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	2ב8 השפעת התאמת ההפרשות
0	0	0	3ב8 בגין עסקים קיימים
0	0	0	4ב8 הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	שינויים אחרים

נספח ב - טופס 12ב'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר
שם החברה: כלל חברה לביטוח בע"מ

31/12/2021

נתונים ברוטו באלפי ש"ח			
סך הכל	סיעודי		כיסויים אחרים ⁽¹⁾
	פרט	קבוצתי	
5א	5ב	6	
0	0	0	1 תביעות תלויות
2,988,463	328,396	0	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
0	0	0	1א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
0	0	0	2א2 פוליסות הכוללות מרכיב
0	0	0	3א2 חסכון (לרבות נספחים) לפי
0	0	0	4א2 מועד הנפקת הפוליסה:
0	0	0	סך הכל (1א2 עד 4א2)
2,144,437	4,581	0	2ב פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
565,466	318,264	0	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	4 השתתפות ברווחים
278,560	5,550	0	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	6 אחר
0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
0	0	0	(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'
0	0	0	8א השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	0	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	2ב8 השפעת התאמת ההפרשות
0	0	0	3ב8 בגין עסקים קיימים
0	0	0	4ב8 הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	שינויים אחרים

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות דצמבר 2021

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31/12/2021 כפי שמפורט להלן. אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין בחברה או בחברה קשורה למבטח. התמנתי לתפקיד אקטואר ממונה בינואר 2019.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

(1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - ההפרשה נרשמת על פי חישוב שבוצע על ידי חברת הביטוח המוסרת.

(2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל -

אין לחברה בתחום הבריאות ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל.

2. נתוני הערכה לסכום העתודות

א. להלן פירוט סכומי ההפרשות באלפי ש"ח

להלן פירוט סכום ההפרשות המדווחות בדוח ביטוח כללי ברמת הברוטו וברמת השייר.

סך הכל	קבוצתי	פרט	תיאור (באלפי ש"ח)
ברוטו			
306,952	41,601	265,351	תביעות תלויות
6,227	2,041	4,186	הוצאות עקיפות
318,403	21,809	296,595	תנאי חוזה ביטוח
8,000	468	7,532	השתתפות ברווחים
639,582	65,918	573,664	סך הכל ברוטו
שייר			
287,129	41,601	245,528	תביעות תלויות
6,227	2,041	4,186	הוצאות עקיפות
305,249	21,809	283,441	תנאי חוזה ביטוח
8,000	468	7,532	השתתפות ברווחים
606,606	65,918	540,688	סך הכל בשייר

ב. השפעת השינויים על הפרשות

להלן השפעת השינויים ברמת הברוטו והשייר באלפי ש"ח עבור:

(1) פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובעים מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה:

מרכיב עתודה	סך הכל הפרשות
הפרשות בגין פוליסות חדשות ברוטו	8,232
הפרשות בגין פוליסות חדשות בשייר	7,773

(2) פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים ברוטו ושייר:

מרכיב עתודה	סך הכל הפרשות
סכום ההתאמה לעתודות בברוטו	2,975
סכום ההתאמה לעתודות בשייר	3,021

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים:

- הוצאות רפואיות
- מחלות קשות
- תאונות אישיות
- נסיעות לחו"ל
- שיניים

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

- א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו.
- ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח.
- ג. כללים אקטואריים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. הערות, הבהרות והסברים

א. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בבאור 37 לדוחות הכספיים של כלל ביטוח.

ב. חישוב העתודות הנובעות מתנאי החוזה נקבעו על בסיס מודל אקטוארי של תזרים מזומנים עתידי, המבוסס על הנחות דמוגרפיות וכלכליות והנחות עבודה אחרות אשר עלולות להשתנות בעתיד ויכולות להשפיע על הערכת העתודה לעיל.

ג. חישוב ההפרשות לתביעות תלויות ו-IBNR נקבע על בסיס מודל תחזית סטטיסטי לקביעת תשלומי התביעות העתידיים על בסיס נסיון העבר.

ד. המודלים והנחות לקביעת ההפרשות פותחו על פי הבנתי את הסביבה העסקית הנוכחית ועל פי הערכתי להתפתחות עתידית. ענף הוצאות רפואיות חשוף לאינפלציה רפואית עתידית כתוצאה מהתפתחויות רפואיות וטכנולוגיות. בנוסף, יש להכיר בכך כי המודלים חשופים לתנודות אקראיות וסטטיסטיות וקיימת סבירות שההוצאות העתידיות יהיו שונות מההפרשות שנקבעו על פי המודלים.

2. שינויים בהנחות ובשיטות אקטואריות

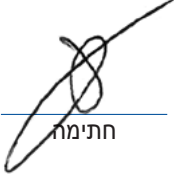
במהלך שנת הדוח החברה עדכנה את בסיס ההנחות העיקריות, המשמש לחישוב ההפרשות בגין פוליסות הבריאות פרט. הנחות אלו נקבעות מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים (השפעת העדכון ראה בפרק ב' סעיף 2.2).

3. שינויים מהותיים בהפרשות לעומת שנה אשתקד

לא היו שינויים מהותיים בתקופת הדו"ח.

4. עסקים בהם לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית

- א. בתת ענף נסיעות לחו"ל וקולקטיבים קיימת הפרשה עבור פרמיה שטרם הורווחה. החישוב מתבצע ע"י מחלקת כספים.
- ב. הנתונים בפרק ב' לעיל כוללים הפרשות בגין עסקים נכנסים, ההפרשות אלו נרשמו על פי חישוב שבוצע על ידי חברת הביטוח המוסרת.


חתימה

עמרי הראל F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

חלק ד

פרטים נוספים על התאגיד



שם החברה	:	כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה")
מס' חברה ברשם	:	52-002464-7
כתובת	:	ראול וולנברג 36, קרית עתידים, מגדל 8, תל אביב 6136902
כתובת דואר אלקטרוני	:	Talc@clal-ins.co.il
טלפון	:	03-6387504
פקסימיליה	:	03-7965678
תאריך המאזן	:	31.12.2021
תאריך פרסום הדוח	:	30.03.2022

תוכן עניינים

4.	תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה 10 א)
5.	שימוש בתמורת ניירות ערך (תקנה 10 ג)
6.	השקעות בחברות-בת וחברות קשורות שהינן חברות פעילות לתאריך הדוח על המצב הכספי
7.	הלוואות ושטרי הון לחברות בנות וקשורות של החברה
8.	רווחים והפסדים של חברות בנות פעילות וחברות קשורות פעילות והכנסות (במישרין ובעקיפין) מהן לשנה שנסתיימה ביום 31.12.2020
9.	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי
10.	מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר
11.	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה
12.	בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21 א)
13.	עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)
14.	החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה (תקנה 24)
15.	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים
16.	מרשם בעלי המניות (תקנה 24ב)
17.	הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2020
18.	נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2020 , לרבות נושאי משרה בכירה שכהונתם החלה לאחר תאריך הדוח (תקנה 26 א')
19.	מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)
20.	רואי החשבון של החברה (תקנה 27)
21.	שינוי בתזכיר או בתקנון (תקנה 28)
22.	החלטות והמלצות הדירקטוריון (תקנה 29)
23.	החלטות החברה (תקנה 29א)

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה 10 א)

סך הכל	רבעון ד	רבעון ג	רבעון ב	רבעון א	באלפי ש"ח
10,600,649	2,901,490	2,639,241	2,602,082	2,457,836	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,587,711	383,181	404,436	407,504	392,590	פרמיות שהורווחו ע"י מבטחי משנה
9,012,938	2,518,309	2,234,805	2,194,578	2,065,246	פרמיות שהורווחו בשייר
13,924,087	4,529,275	1,981,852	3,703,706	3,709,254	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
1,775,486	547,487	322,551	406,724	498,724	הכנסות מדמי ניהול ומניהול תיקים
249,196	69,498	59,621	58,462	61,615	הכנסות מעמלות
700	132	272	292	4	הכנסות אחרות
24,962,407	7,664,701	4,599,101	6,363,762	6,334,843	סך כל ההכנסות
					תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
22,140,886	6,724,335	3,835,294	5,608,489	5,972,768	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,867,052	391,253	360,599	378,412	736,788	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
20,273,834	6,333,082	3,474,695	5,230,077	5,235,980	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
1,973,081	507,848	504,545	486,324	474,364	הוצאות הנהלה וכלליות
950,421	283,286	218,578	229,616	218,941	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
8,762	8,762	-	-	-	הוצאות אחרות
6,754	1,955	1,799	1,765	1,235	הוצאות מימון
260,051	70,280	61,610	69,724	58,437	סך כל ההוצאות
23,472,903	7,205,213	4,261,227	6,017,506	5,988,957	חלק בתוצאות חברות כלולות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו
10,658	5,611	2,797	2,032	218	רווח (הפסד) לפני מסים על הכנסה
1,500,162	465,099	340,671	348,288	346,104	מסים על הכנסה (הטבת מס)
481,642	132,839	113,257	118,487	117,059	רווח (הפסד) לתקופה
1,018,520	332,260	227,414	229,801	229,045	בעלי המניות של החברה
1,013,828	330,874	226,299	228,554	228,101	זכויות המיעוט
4,692	1,386	1,115	1,247	944	רווח (הפסד) לתקופה
1,018,520	332,260	227,414	229,801	229,045	רווח למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה
8.51	2.78	1.90	1.92	1.92	רווח (הפסד) בסיסי למניה (בש"ח)
8.51	2.78	1.90	1.92	1.92	רווח (הפסד) מדולל למניה (בש"ח)
					מספר המניות ששימשו לחישוב רווח למניה
119,064	119,064	119,064	119,064	119,064	בסיסי
119,064	119,064	119,064	119,064	119,064	מדולל

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה 10 א) (המשך)

סך הכל	רבעון ד	רבעון ג	רבעון ב	רבעון א	באלפי ש"ח
1,018,520	332,260	227,414	229,801	229,045	רווח לתקופה
	-	-	-	-	רכיבים של רווח כולל אחר
(7,360)	(7,074)	(3,595)	(4,738)	8,047	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות שנזקפו לקרן הון
9,932	9,932	-	-	-	הפרשי תרגום מטבע חוץ שנזקפו לרווח והפסד
1,381,109	358,359	234,406	323,250	465,094	שינוי, נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרנות הון
(932,187)	(294,665)	(240,036)	(163,062)	(234,424)	שינוי, נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
31,759	6,529	9,455	9,080	6,695	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(164,627)	(24,562)	(410)	(56,721)	(82,934)	השפעת המס
318,626	48,519	(180)	107,809	162,478	סה"כ רכיבים של רווח נקי שיסווגו מחדש לאחר מכן לרווח והפסד
4,520	72	-	4,448	-	רווחים (הפסדים) אקטואריים מתכנית הטבה מוגדרת
(1,545)	(24)	-	(1,521)	-	מסים בגין מרכיבים אחרים של הכנסה כוללת
2,975	48	-	2,927	-	סה"כ רכיבים של רווח נקי (הפסד) שלא יסווגו מחדש לאחר מכן לרווח והפסד
321,601	48,567	(180)	110,736	162,478	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, לפני מיסים על הכנסה
1,340,121	380,827	227,234	340,537	391,523	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה
-	-	-	-	-	מיוחס ל:
1,334,688	379,243	225,917	339,116	390,412	זכויות אשר מקנות שליטה
5,433	1,584	1,317	1,421	1,111	זכויות שאינן מקנות שליטה
1,340,121	380,827	227,234	340,537	391,523	סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה

2. שימוש בתמורת ניירות ערך (תקנה 10 ג)

אין.

3. השקעות והלוואות – חברות בנות וחברות קשורות שהינן פעילות ומהותיות לתאריך הדוח על המצב הכספי

(תקנה 11)

3.1. השקעות בחברות בנות וחברות קשורות לתאריך הדוח על המצב הכספי

שם החברה	מספר המניה בבורסה	סוג מניה וע.ג.	מספר המניות	סך הכל ערך נקוב ש"ח	ערך בדוח הכספי הנפרד כמשמעותו בתקנה 9ג באלפי ש"ח	שעורי ההחזקה ב-%			שער הבורסה לתאריך הדוח הכספי על המצב הכספי בש"ח למניה	מדינת התאגדות שונה מן ישראל
						שעורי ההחזקה ב-%				
						בהון	בהצבעה	בזכות למנות דירקטורים		
חברות בנות וקשורות של החברה										
כלל ביטוח אשראי בע"מ ("כלל אשראי") ^[1]		רגילה בת 1 ש"ח	8,537,280	8,537,280	247,653	80.00	80.00	80.00		
החזקות עד"ך בע"מ ^[2]		רגילה בת 1 ש"ח	500	500	12,868	33.00	33.00	33.00		
נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ ^[5]		רגילה בת 0.0001 ש"ח	100	0.0001		100.00	100.00	100.00		
כלל פנסיה וגמל בע"מ ^[4]		רגילה בת 1 ש"ח	129,071	129,071	694,082	100.00	100.00	100.00		
כללביט מימון בע"מ		רגילה בת 1 ש"ח	1,000	1,000	-	100.00	100.00	100.00		

[1] לעניין התחייבות של החברה להשלמת הונה העצמי של כלל ביטוח אשראי ותקפותה, ראה ביאור 16(ד)(3) לדוחות הכספיים.

[2] לשעבר שגריר שרותי גרירה בע"מ.

[4] לעניין התחייבות של כלל החזקות להשלמת הונה העצמי של כלל פנסיה וגמל ותקפותה, ראה ביאור 16(ה)(8) לדוחות הכספיים. ביום 7 באפריל 2020, לאחר קבלת האישורים הנדרשים להעברת הבעלות בקופות המרכזיות הושלמה העברת הבעלות בקופות כנגד הקצאת 4,433 מניות נוספות של החברה לכלל ביטוח.

[5] בחודש נובמבר 2021 הושלם מיזוג נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ ונכסי חברות כלל בע"מ, חברות פרטיות בבעלות החברה עם ולתוך החברה. טרם המיזוג בוצעו המהלכים הבאים: 1. העברת החזקותיה של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ, חברת האם של החברה, במניה רגילה אחת בת 1 ש"ח ע.ג. של נכסי חברות כלל בע"מ, לחברה, כנגד הקצאת מניות של החברה לכלל החזקות בהתאם ליחסי ההון העצמי של החברה ושל נכסי חברות כלל בע"מ ליום 31.12.2020. 2. העברת 1% ממניות נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ (מניה אחת בת 0.0001 ש"ח) מכסף לחברה בדרך של חלוקת דיבידנד בעין.

3. השקעות והלוואות – חברות בנות וחברות קשורות שהינן פעילות ומהותיות לתאריך הדוח על המצב הכספי

(תקנה 11)

3.1. השקעות בחברות בנות וחברות קשורות לתאריך הדוח על המצב הכספי

שם החברה	מספר המניה בבורסה	סוג מניה וע.נ.	מספר המניות	סך הכל ערך נקוב ש"ח	ערך בדוח הכספי הנפרד כמשמעותו בתקנה 9ג באלפי ש"ח	שעורי ההחזקה ב-%			שער הבורסה לתאריך הדוח הכספי על המצב הכספי בש"ח למניה	מדינת התאגדות שונה מיראל
						בהון	בהצבעה	בזכות למנות דירקטורים		
עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ		רגילה בת 1 ש"ח	4,000,000	4,000,000	43,883	50.00	50.00	50.00		
כנף כלל ניהול פיננסים בע"מ ("כנף")		רגילה בת 1 ש"ח	1,000	1,000	5,716	100.00	100.00	100.00		

3.2. הלוואות ושטרי הון לחברות בנות וקשורות של החברה

נותן הלוואה	מקבל הלוואה	יתרת הלוואות ושטרי הון, כולל ריבית (צבורה) באלפי ש"ח	שיעור הריבית %	סוג הצמדה	שנות הפרעון

4. שינויים בהשקעות והלוואות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדו"ח

(תקנה 12)

4.1. שינויים בהשקעות –

פירעון הלוואות מכלל ביטוח- חברות שמוזגו

חברה	תאריך	שם החברה המוחזקת	מהות השינוי	סכומים באלפי ש"ח
כלל ביטוח		נכסי חברות כלל בע"מ	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	10,572
כלל ביטוח		חברות כלל חברה לביטוח בע"מ	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	65,835

5. רווחים והפסדים של חברות בנות וחברות קשורות והכנסות (במישרין ועקיפין) מהן לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

(תקנה 13)

הכנסות			סך רווח (הפסד) כולל לשנה		רווח (הפסד) כולל אחר לשנה		רווח (הפסד) לשנה	
דמי ניהול ושכר דירקטורים	ריבית	דיבידינד	מיוחס לזכויות שאינן מקנות שליטה	מיוחס לבעלים של החברה	מיוחס לזכויות שאינן מקנות שליטה	מיוחס לבעלים של החברה	מיוחס לזכויות שאינן מקנות שליטה	מיוחס לבעלים של החברה
			באלפי ש"ח					
-	-	-	5,433	21,727	741	2,959	4,692	18,768
-	-	-	-	824	-	-	-	824
-	-	-	-	9,952	-	4,783	-	5,169
1,530	-	-	-	5,775	-	1,812	-	3,963
-	-	-	-	(742)	-	290	-	(1,032)

כלל ביטוח אשראי בע"מ
החזקות עד"ך בע"מ
כלל פנסיה וגמל בע"מ
עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ
כנף כלל ניהול פיננסים בע"מ

6. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי

(תקנה 14)

לא רלבנטי.

7. מסחר בבורסה - נ"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר

(תקנה 20)

לא רלבנטי.

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה

(תקנה 21)

להלן פרוט התגמולים שניתנו בשנת 2021 (באלפי ש"ח) כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2021:

1. לכל אחד מחמשת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה או בחברות בשליטתה, אם התגמולים ניתנו בקשר עם כהונתו בחברה או בחברות בשליטתה ובין אם התגמולים ניתנו לו על ידי החברה או על ידי חברות בשליטתה;
2. לכל אחד משלושת נושאי המשרה הבכירה בעלי התגמולים הגבוהים ביותר בחברה שהתגמולים ניתנו לו בקשר עם כהונתו בחברה עצמה ושלא נמנה בסעיף 1 לעיל;
3. כל בעל עניין בחברה, שלא נמנה בסעיפים 1 ו-2 לעיל למעט חברה בת של החברה, אם התגמולים ניתנו לו על ידי החברה או על ידי תאגיד שבשליטתה בקשר עם שירותים שנתן כבעל תפקיד בתאגיד או בתאגיד בשליטתו, בין אם מתקיימים יחסי עובד מעביד ובין אם לאו ואף אם בעל העניין אינו נושא משרה בכירה.

שם	מין	תפקיד	היקף משרה	שיעור ההחזקה בהון התאגיד	שכר [1]	הפרשה נוספת	מענק [2]	תגמולים בעבור שירותים				תגמולים אחרים			סך הכל
								תשלום מבוסס מניות [5]	דמי ניהול	דמי ייעוץ	עמלה	אחר	ריבית	דמי שכירות	
יורם נוה [3]	זכר	מנכ"ל החברה וכלל החזקות	100%	0.01	3,234	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,234
ערן צ'רנינסקי [6][4]	זכר	מנהל חטיבה פיננסית	100%	-	1,765	-	569	577	-	-	-	-	-	-	2,911
יוסי דורי [7][4]	זכר	מנהל חטיבת ההשקעות	100%	-	1,526	-	657	577	-	-	-	-	-	-	2,760
משה ארנסט [8][4]	זכר	מנהל חטיבת חסכון ארוך טווח	100%	-	1,489	-	462	577	-	-	-	-	-	-	2,528
עלית כספי [9][4]	נקבה	מנהלת חטיבת ביטוח כללי	100%	-	1,437	-	448	577	-	-	-	-	-	-	2,462

יובהר כי פרוט התגמולים שניתנו בשנת 2021 בטבלה לעיל הינו כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2021 ואינו זהה בהכרח לחישוב שמבוצע לצורך בחינת עמידת תגמול נושאי המשרה במדיניות התגמול של החברה, המצורפת כנספח לדוח התקופתי לשנת 2020.

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (המשך)

(תקנה 21)

הערות לנתונים שבטבלה:

1. שכר צמוד למדד המחירים לצרכן, כהגדרת הצמדה למדד במדיניות התגמול של החברה (ראה סעיף 1 למדיניות התגמול) ("צמוד למדד"), למעט ביחס למנכ"ל, וליו"ר לשעבר אשר שכרם הוגבל בשנת הדוח, במגבלת התגמול הקבועה בסעיף 2(א) לחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים ("אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו (2016) בסעיף זה: "חוק תגמול בכירים" ו"מגבלת התגמול" והוא צמוד למדד, בהתאם למנגנון הקבוע בו. הסכום המצוין בטבלה כולל הפרשות לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין על סך רכיבי התגמול (שאינן כלולות בחישוב מגבלת התגמול, המתייחסת לתגמול בהתאם לסעיף 2(א) לחוק תגמול בכירים. הפרשות בגין סיום העסקה, חופשה שנתית ו/או פדיון ימי חופשה למי שחדל לכהן בתפקידו, דמי הבראה והטבות אחרות לרבות גילום בגין הוצאות רכב וטלפון נייד. על פי המנגנון הקבוע בחוק שכר בכירים, עלות שכרו של עובד בתאגיד פיננסי שתעלה על מגבלת התגמול, לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה בהתאם למנגנון הקבוע בחוק שכר בכירים. יצוין כי בהתאם למדיניות התגמול, החברה עשויה לשאת בהוצאה נוספת בגין עודף עלות שכר, ככל שנדרש, בגין רכיבים ששולמו החורגים מעלות זו. ועדת התגמול והדירקטוריון קבעו כי ביחס לנושאי משרה שאינם המנכ"ל והיו"ר, לא תעלה עלות שכרם על 3 מש"ח.

2. ככלל, הנתונים מתייחסים למלוא המענק המשתנה, המשולם במזומן, לו זכאי נושא משרה בגין שנת הדוח, בהתעלם מהסדרי הפריסה של המענק הנדחה, אם וככל שנדרש. סכומי התגמול המשתנה, אם וככל שמשולמים, המתקבלים בפועל יכולים להיות נמוכים יותר, באופן שביחס לנושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי שיעור של 50% מהתגמול המשתנה, משולם במזומן ואילו 50% נדחה וישולם כשהוא צמוד למדד, על פני 3 שנים, ותשלומם מותנה בעמידה ביעדים המפורטים במדיניות התגמול בהתאם. בשנת הדוח, ביחס לבעלי תפקיד מרכזי שהוענק להם תגמול הוני, ככלל, החברה תראה בחלק התגמול ההוני שהוענק (לפי השווי שנרשם בדוחות הכספיים בשנת הדוח), כרכיב תגמול שנפרס ונדחה ואת חלק התגמול המשתנה השנתי במזומן לו זכאי אותו בעל תפקיד מרכזי לשחרר ולשלם במזומן ללא דחיה, למעט אם רכיב התגמול ההוני לא יספיק ואז ייפרס ויידחה גם חלק מהמענק המשתנה המשולם במזומן. אין ודאות כי סכום תגמול שנדחה, ישולם. יצוין כי ככל שסך התגמול לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום⁸ ואינו עולה 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והכל כמפורט במדיניות התגמול של החברה. בסמוך לאחר אישור הדוחות הכספיים ישוחררו מענקים נדחים שנרשמו בדוחות בשנת 2020 וטרם שולמו. לפרטים נוספים אודות מענקים שנתיים לנושאי המשרה בקבוצה, ראו הערה 4 להלן.

3. לפרטים בדבר תנאי העסקתו של מר יורם נוה, מנכ"ל החברה, ראה באור 36(ב)(5) לדוחות הכספיים של החברה.

4. ככלל, תנאי העסקתם של נושאי המשרה בחברה, לרבות אלו המפורטים בטבלה לעיל (שאינם המנכ"ל או היו"ר ולמעט אם נאמר אחרת) (להלן בסעיף זה: "נושאי המשרה"), נקבעו בהסכם העסקה אישי המגדיר את משכורת הבסיס וכן תנאים סוציאליים ופנסיוניים כמקובל לנושאי משרה בקבוצת כלל, לרבות הפרשות לביטוח פנסיוני למרכיב הפיצויים והתגמולים, ימי חופשה והבראה. בהתאם לתנאי הסכם העסקה של נושאי המשרה, במקרה של פיטורין או התפטרות, ייתן הצד שמפסיק את ההתקשרות הודעה מוקדמת של בין חודשיים לארבעה חודשים מראש לצד השני. ככלל, במקרה של הפסקת עבודה כאמור יהיו זכאים נושאי המשרה בנוסף לפיצויי הפיטורים, למענק חד פעמי בגובה 4.5 עד 6 משכורות חודשיות (שכר יסוד) ללא תנאים סוציאליים וללא רכב, ובלבד שסיום יחסי העבודה לא נבע מהתפטרותו של נושא המשרה במהלך שנתיים ממועד תחילת העסקה והכל בכפוף לעמידה בתנאי מדיניות התגמול ובהתייחס להוראות המעבר כפי שנקבעו בחוזר התגמול, ככל שהן רלבנטיות ("מענק הפרישה"). נושאי המשרה זכאים לתשלום פיצויי הפיטורין בין בהתפטרות ובין בפיטורין. למעט בנסיבות שאינן מזכות על פי דין בתשלום פיצויי פיטורין. כחלק מתנאי העסקתם, זכאים נושאי המשרה לרכב שהחברה מעמידה לרשותם והחברה נושאת בגילום המס אשר חל עליהם בגין כך. בנוסף, זכאים נושאי המשרה למענק שנתי בהתאם לקריטריונים הנהוגים בקבוצה באשר למנהלים בדרגתם ובהתאם למדיניות התגמול של החברה (המפורסמת במסגרת הדוח התקופתי של החברה) כאשר בנוס המקסימלי של נושאי המשרה הבכירים בהתחשב ברווח השנתי (בלא להתחשב בתוספת מענקים מיוחדת בשיקול דעת כמפורט להלן), עמד בשנת הדוח על סכום מקסימלי של 500 אלפי ש"ח, וזכאותם לבונוס הינה בהתאם לעמידת החברה בתנאי הסף לקבלת מענק שנתי. בהתאם למדיניות התגמול ולעמידתם של נושאי המשרה ביעדים (המתייחסים לביצועיהם האישיים ו/או לביצועי היחידה עליהם מופקדים ו/או לביצועי החברה, כאשר היעדים יכולים להיות כמותיים או איכותיים, מדידים או נתונים לשיקול דעת). (להלן: "המענק השנתי"). היעדים לקבלת המענק השנתי, יקבעו לנושאי המשרה מדי שנה, למעט ביחס לרכיב שהינו בשיקול דעת שאינו מותנה בעמידה ביעדים ובשנת הדוח משקלו לא עלה על 20% מהמענק השנתי. כמו כן, ניתן להעניק מענק מיוחד, בשיקול דעת, אשר גובהו לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס (עלות הכולל גם את חלק המענק השנתי שבשיקול דעת כאמור לעיל). ולמעט ביחס למענקים מיוחדים, שהיעדים בגינם נקבעים מראש, כהגדרתם במדיניות התגמול של החברה. לפרטים נוספים, ראו נספח לדוח התקופתי. בכל מקרה, נושאי המשרה הבכירה לא יהיו זכאים למענק שנתי העולה על 1 מיליון ש"ח. לפרטים נוספים, ראו נספח לדוח התקופתי.

יצוין כי אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו ו/או שיצברו בגין תקופות הקודמות למועד כניסת חוזר התגמול ולמועד כניסתו של חוק תגמול בכירים לתוקף, והכל בכפוף ובהתאם להוראות הדין. החברה רוכשת עבור נושאי המשרה בקבוצה ביטוח נושאי משרה ולכל אחד מנושאי המשרה בחברה הוענקו כתבי פטור וכתבי שיפוי מהחברה.

⁸ כהגדרתה בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש].

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (המשך) (תקנה 21)

הערות לנתונים שבטבלה: (המשך)

5. סכום התשלום מבוסס מניות הינו על בסיס הערכת האופציות במועד הענקתן כאשר השווי ההוגן של כל מנה נפרס על פני תקופת ההבשלה. לפרטים נוספים בדבר תשלום מבוסס מניות, ראה ביאור 37 לדוחות הכספיים של החברה.
6. מר ערן צ'רנינסקי, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל החטיבה הפיננסית החל מאוקטובר 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר ערן צ'רנינסקי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים לרבות מענק מיוחד שניתן למר צ'רנינסקי בשנת הדוח ראה ס"ק 4 לעיל. השכר כולל הפרשה בגין מענק פרישה.
7. מר יוסי דורי, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל חטיבת ההשקעות ומנכ"ל כנף החל מאוגוסט 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר יוסי דורי כתבי אופציה שהוקצו לו לפי תכנית האופציות של החברה לשנת 2015 וחלקם פקעו, לפרטים אודות התכנית ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. למר יוסי דורי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים לרבות מענק מיוחד שניתן למר דורי בשנת הדוח ראה ס"ק 4 לעיל.
8. מר משה ארנסט, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל חטיבת חסכון ארוך טווח החל מספטמבר 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר ארנסט הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים ראה ס"ק 4 לעיל.
9. גב' עלית כספי, משנה למנכ"ל, מכהנת בתפקיד מנהלת חטיבת ביטוח כללי החל מינואר 2013. תנאי העסקתה נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. לגב' כספי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים ראה ס"ק 4 לעיל.

א. **תוכניות תגמול** - לפרטים נוספים ביחס לתוכניות תגמול הוני, ראה ביאור 37(א) לדוחות הכספיים. למדיניות התגמול של החברה, בהתאם לחוזרי האוצר בעניין מדיניות תגמול בגופים מוסדיים, ראה נספח "מדיניות תגמול" בחלק א' לדוח התקופתי.

גמול לדירקטורים ויו"ר הדירקטוריון

תשלומי החברה בכל אחת מהשנים 2021 ו-2020 לדירקטורים של החברה בגין כהונתם בדירקטוריון החברה ובעודות השונות (למעט תשלומים ליו"ר דירקטוריון החברה) עמדו על סך כולל של כ-3,252 אלפי ש"ח כ-3,698 אלפי ש"ח, בהתאמה. החל משנת 2020, ובהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 30 בדצמבר 2019, משולם לדירקטורים, למעט יו"ר הדירקטוריון, הסכום המירבי לדירקטור חיצוני מומחה, בהתאם לדרגתה של החברה, והכל בהתאם למדיניות התגמול של החברה. החברה משתתפת ב-80% מעלות שכר הדירקטורים המשותפים, המכהנים הן בחברה והן בכלל החזקות (לא כולל שכרם של דירקטורים חיצוניים בכלל החזקות המכהנים החל משנת 2021 גם כדירקטורים בחברה, שאינם זכאים עד לחידוש כהונתם כדירקטורים חיצוניים בכלל החזקות, לשכר בגין כהונתם בחברה ושכרם משולם רק על ידי כלל החזקות) וכלל החזקות נושאת ב-20% מהעלות.

החל מסוף חודש דצמבר 2021, עת מונה יו"ר הדירקטוריון מר חיים סאמט כיו"ר דירקטוריון החברה, החברה נושאת ב-80% מעלות שכרו. עד לאותו מועד נשאה כלל החזקות בשכרו והוא לא היה זכאי לגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברה. לפרטים בדבר תנאי כהונתו של מר חיים סאמט, יו"ר הדירקטוריון, ראה באור 36(ב) (4) לדוחות הכספיים של החברה.

ביום 8 במרץ 2022 פורסמו תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני) (הוראת שעה), התשפ"ב-2022 ("הוראת השעה") בנוגע לאופן תשלום גמול לדירקטורים בחברות ציבוריות ובחברות אג"ח בתקופת הגבלות הקורונה. בהתאם להוראת השעה, דירקטוריון חברה רשאי לקבוע, לעניין גמול השתתפות, אמות מידה שלפיהן תסווג השתתפות של דירקטור חיצוני בישיבת דירקטוריון או באיזה מועדותיו המתקיימת בתקופת ההגבלות, כהגדרתה להלן, תוך שימוש באמצעי תקשורת כאמור בסעיף 101 לחוק החברות, כהשתתפות בישיבה רגילה, אם הישיבה מטבעה הייתה נערכת בנוכחות המשתתפים ויש מניעה לקיימה בנוכחות המשתתפים, כולם או חלקם, בשל הגבלות שהוטלו לפי חיקוק שתכליתו התמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה או שיש הצדקה אחרת להשתתפות בה באמצעי תקשורת בשל הגבלות כאמור ("השתתפות מזכה"). אמות מידה שקבע הדירקטוריון כאמור יחולו על כל הדירקטורים החיצוניים שכינהו בחברה בתקופת ההגבלות.

אם קבע הדירקטוריון אמות מידה כאמור, הדירקטוריון יידרש לבחון ביחס לכל ישיבה מקוונת אם יש לסווגה כהשתתפות מזכה, בהתאם לאמות המידה שקבע, וככל שיש ישיבה תסווג כהשתתפות מזכה, היא תיחשב כישיבה רגילה וישולם בגינה גמול השתתפות מלא, חלף גמול מופחת (60% מגמול ההשתתפות) עבור ישיבה שהתקיימה באופן מקוון.

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (המשך) (תקנה 21)

הערות לנתונים שבטבלה: (המשך)

9. (המשך)

א. תוכניות תגמול – (המשך)

הוראת השעה תחול באופן רטרואקטיבי החל מיום 15 במרץ 2020 (יום התחילה) והיא תימשך כל עוד עומדת בתוקף ההכרזה על מצב בריאותי מיוחד או על מצב חירום בשל נגיף הקורונה מכוח חוק סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף-2020 ("תקופת ההגבלות").

מכוח חוזר התגמול, האמור חל גם ביחס לדירקטור חיצוני או בלתי תלוי או נציג חיצוני בגוף מוסדי. בהתאם להחלטת הדירקטוריון ומדיניות התגמול של החברה, האמור חל גם על דירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, למעט יו"ר הדירקטוריון.

דירקטוריון החברה טרם דן וקבע את אמות המידה כאמור.

ב. **דמי ניהול לבעלי עניין** – לפרטים בדבר דמי ניהול המשולמים מחברות בקבוצת כלל החזקות, ראה סעיף 10(ג)(2) להלן.

9. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

כלל החזקות, חברה אשר ניירות ערך שלה רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ ואשר מידע לגביה מתפרסם לציבור, מחזיקה כ-99.98% מזכויות ההצבעה בחברה.

נכון למועד פרסום הדוח, כלל החזקות הינה חברה ללא גרעין שליטה.

במהלך השנים 2013 עד 2019, מטעמי זהירות, החברה התייחסה לאי די בי חברה לפתוח בע"מ ("אי די בי פתוח") כבעלת שליטה בחברה לעניין תקנה 21א.

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה וכלל החזקות מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בכלל החזקות, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בכלל החזקות. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הרשות, מתבססים על מצגי כלל החזקות, העלו כי נכון למועד זה, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בכלל החזקות באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בכלל החזקות בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ("חוק הפיקוח") ולפיכך על כלל החזקות לקבל מאת הממונה היתר שליטה בחברה.

בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל החברה וכלל החזקות מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בחברה" (אשר החליף את מכתב הממונה בנדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של כלל החזקות בחברה לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל החזקות והשתתפות באסיפה הכללית של כלל החזקות ("מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה והיתר השליטה האמור. בין כלל החזקות לממונה מתנהלים דיונים בקשר עם המכתבים האמורים.

לפרטים נוספים בעניין מתווה השליטה לרבות מינוי דירקטורים בחברה ראו באור 1ב(3) לדוחות הכספיים של החברה.

10. עסקאות עם בעל שליטה⁹

(תקנה 22)

כלל החזקות הינה בעלת השליטה בחברה ומחזיקה ב- 99.98% מהונה המונפק והנפרע.

עד ליום 9 לדצמבר 2019, החברה התייחסה לאי די בי פתוח ולבעלי השליטה בה לרבות הנאמן למניות השליטה כבעלי שליטה בחברה וזאת למען הזהירות בלבד, ובהתאמה התייחסה גם לעסקאות עם חברות שהגורמים האמורים הינם בעלי עניין בהן ("הגורמים מקבוצת אי די בי") כעסקאות שלבעל השליטה בחברה יש בהן עניין אישי.

א. עסקאות זניחות

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, אימצו קווים מנחים וכללים לסיווגה של עסקה של החברה או חברה מאוחדת שלה עם בעל עניין בה כעסקה זניחה כקבוע בתקנה 41(א3)(א) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010 ("תקנות דוחות כספיים"). כללים וקווים מנחים אלו משמשים גם לבחינת היקף הגילוי בדוח התקופתי ובתשקיף (לרבות בדוחות הצעת מדף) לגבי עסקה של החברה, תאגיד בשליטתה וחברה קשורה שלה עם בעל שליטה או בעל עניין או שלבעל השליטה או בעל העניין יש באישורה עניין אישי כקבוע בתקנה 22 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 ("תקנות דוחות תקופתיים") (להלן: "עסקאות בעל עניין"). יצוין כי הקווים המנחים והכללים כאמור משמשים גם לצרכי סיווג עסקאות בהתאם להוראות סעיף 117(א2) לחוק החברות התשנ"ט-1999 ("חוק החברות"). לפרטים אודות הנוהל ראו סעיפים ה ו- ו' להלן.

כאמור, נכון למועד זה לכלל החזקות אין בעל שליטה ובהתאם אמות המידה ישמשו את החברה בעתיד בעיקר לעניין סיווג של עסקאות עם בעלי עניין שאינם בעלי שליטה וכמפורט בנוהל צדדים קשורים, בסעיף 10.2.1.2(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד, וכן לעניין אופן האישור של עסקאות עם נושאי משרה או שלנושאי משרה יש בהן עניין אישי, בהתאם לנוהל לאיתור ואישור עסקאות בעלי עניין, כמפורט בסעיף ג להלן.

ביום 13 במרס ו- 30 במרס 2022, דנו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, בהתאמה, בקווים המנחים ובכללים כאמור לעיל ובאמות המידה שנקבעו, ובמסגרת זו הוצגו בפניהם ממצאי יחידת הבקרה בעניין (בהתאם לנוהל כמפורט להלן), והחליטו לאשר אותם.

במהלך העסקים הרגיל שלהן, החברה וחברות מאוחדות וקשורות שלה, מבצעות או עשויות לבצע עסקאות זניחות, שאינן חריגות עם בעלי עניין כאמור או עם חברות שלבעל העניין יש עניין אישי באותן חברות וכן עם מי שיש להן או עשויות להיות להן התחייבויות לביצוע עסקאות לרבות עסקאות מן הסוגים ובעלות מאפיינים כמפורט להלן:

1. עסקאות רכישת שירותים ו/או מוצרים ו/או השקעות:

(א) עסקאות עם תאגידים בנקאיים ומוסדות פיננסיים, לרבות פקדונות ושירותי בנקאות נלווים, הסכמי אשראי ומסגרות אשראי; (ב) עסקאות רכישה של מוצרים ושירותים; (ג) ניהול ושירותים לנכסי נדל"ן מניב; (ד) השקעות פיננסיות במסגרת קונסורציום ו/או רכישת ניירות ערך במסגרת הנפקות לציבור ו/או הנפקות פרטיות לגופים מוסדיים ו/או עסקאות פרטיות; (ה) השקעה בקרנות ו/או רכישת זכויות בקרנות; (ו) שירותי דירוג חברות או הנפקות וחיתום הפצת ני"ע, תיווך בני"ע וברוקראז'; (ז) שירותי תיווך בעסקי ביטוח, פנסיה וגמל על ידי סוכנויות ביטוח; (ח) שכירות ניהול והשכרת נכסים; (ט) רכישה ומכירה של נכסים ביחד עם בעלי עניין; (י) שירותי ניהול השקעות/אשראי, לרבות דירוג אשראי; (יא) רכישת שירותים פיננסיים ו/או כלכליים לרבות, ייעוץ כלכלי ועסקי, שירותי חבר בורסה, שירותי חיתום ובנקאות השקעות; (יב) שירותי מחשוב ותוכנה.

2. עסקאות מכירות שירותים ו/או מוצרים

(א) מכירת פוליסות ביטוח שהוצאו על ידי המבטחים בקבוצת כלל החזקות בכל ענפי הביטוח לבעלי העניין בחברה ו/או לאחרים כאשר לבעלי העניין יש עניין אישי בהתקשרות ו/או לעובדי גופים כנ"ל (לרבות ביטוח נאמנות עובדים, ביטוחי נכסים רכוש וחביות, ביטוחי מנהלים, ביטוחי אחריות מקצועית וכו'); (ב) מתן שירותי תיווך בעסקי ביטוח על ידי סוכנויות ביטוח; (ג) מתן שירותי ניהול קופות גמל ו/או קרנות פנסיה לתאגידים ו/או לעובדיהם, לרבות הלוואות בהסתמך על החיסכון הצבור בקופות הגמל או בפוליסות הביטוח; (ד) הענקת שירותים בנקאיים, פיננסיים ו/או כלכליים לרבות, פקטורינג, מימון ומשכנתאות; (ה) השכרת נכסים.

יצוין כי הליך אישור תביעות של צד קרוב, לקבלת תגמולי ביטוח, אף שמהווה יישום של תנאי הפוליסה, אושר למען הזהירות על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון במסגרת נוהל נפרד בו אושרו מראש הליכי אישור של תביעות אלו.

⁹ יצוין כי לאור האמור בסעיף 9 לעיל, העסקאות המתוארות בסעיף זה כוללות, בין היתר, עסקאות שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה בחברה (קרי כלל החזקות, אף שהחברה הינה חברה בת בבעלות מלאה של כלל החזקות) או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות בעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי.

10. עסקאות עם בעל שליטה (המשך)

(תקנה 22)

ב. עסקאות שאינן מנויות בסעיף 270 (4) לחוק החברות ואינן זניחות

לעניין עסקאות כאמור שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות בעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי, ראו דוחותיה הכספיים של החברה לשנת 2019.

ג. עסקאות המנויות בסעיף 270 (4) לחוק החברות

לעניין עסקאות כאמור שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה בכלל החזקות או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות בעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי, ראו דוחותיה הכספיים של החברה לשנת 2019.

להלן פרטים, לפי מיטב ידיעת החברה, בדבר עסקאות חריגות של הקבוצה עם כלל החזקות, בעלת השליטה בחברה לרבות עם חברה שבשליטתה, או עסקאות חריגות של החברה עם צדדים שלישיים אשר לכלל החזקות או לחברה שבשליטתה עניין אישי בהן, אשר ההתקשרות בעסקאות כאמור בוצעה במהלך השנה שקדמה למועד דוח זה, או אשר הינן בתוקף במועד דוח זה:

(1) תשלום לכלל ביט מערכות

החברה וכן חברות בשליטתה מקבלות שירותי מחשב מסוגים שונים לרבות פיתוח ותמיכה במערכות מידע, מחברת כללביט מערכות בע"מ (להלן: "כללביט"), חברה בבעלותה המלאה של כלל החזקות, בעלת השליטה בחברה. התמורה בגין שירותים שניתנים על ידי עובדי כללביט, משולמת בהתאם לעלויות בפועל בתוספת 1%. ככל שניתן שירות ייעודי או מפותח מוצר ספציפי לחברה ע"י כלל ביט מערכות, החברה נושאת במלוא העלויות הכרוכות בשירות או המוצר בהתאמה, כאמור לעיל. ככל שניתנים על ידי כלל ביט מערכות שירותים כלליים לכל או חלק מחברות קבוצת כלל החזקות, החברה משלמת את חלקה היחסי בעלויות האמורות על פי היחס בין מספר עמדות המחשב של החברה לעומת סך עמדות המחשב של החברות הרלבנטיות. תמורת שירותי המחשב האמורים, שילמו החברות האמורות לכללביט בשנת הדוח סך של כ- 229 מיליוני ש"ח.

(2) מתן שירותי ניהול

החברה מעניקה שירותי מטה שונים, בעצמה ובאמצעות צדדים שלישיים, ובעיקר: ביקורת פנים, יעוץ משפטי, חשבונות, מיכון, מיסים, השקעות ומשאבי אנוש לחברות מקבוצת כלל החזקות. בתמורה מקבלת החברה החזר הוצאות מאותן החברות בסכום שנקבע על פי מודל העמסת עלויות. סך ההחזר שקיבלה החברה בשנת הדוח מכלל החזקות ומחברות בקבוצת כלל החזקות (לא כולל חברות בבעלותה המלאה של החברה) עמד על סך של 1,591 אלפי ש"ח.

(3) התחייבויות כלל החזקות כלפי הממונה

לסטטוס התחייבות שניתנו בעבר על ידי כלל החזקות כלפי הממונה להשלמת הון בחברה ובכלל פנסיה וגמל וכן על ידי החברה להשלמת הון בכלל ביטוח אשראי ולהודעת הממונה מיום 8 בדצמבר 2019 בעניין היותה של כלל החזקות חברה ללא גרעין שליטה ראה ביאור 16(ה) (8) בדוחותיה הכספיים של החברה.

(4) שכר דירקטורים

החברה משתתפת ב-80% משכר הדירקטורים, המכהנים הן בכלל החזקות והן בחברה (לא כולל שכרם של דירקטורים חיצוניים בכלל החזקות המכהנים החל משנת 2021 גם כדירקטורים בחברה, שאינם זכאים עד לחידוש כהונתם כדירקטורים חיצוניים בכלל החזקות, לשכר בגין כהונתם בחברה ושכרם משולם רק על ידי כלל החזקות). החל מחודש דצמבר 2021, עת מונה יו"ר הדירקטוריון מר חיים סאמט גם כיו"ר דירקטוריון, החברה משתתפת ב-80% משכרו. סך התשלומים ששילמה החברה בשנת הדוח לכלל החזקות בגין השתתפותה כאמור עבור שני דירקטורים עומד על כ- 60 אלפי ש"ח.

(5) ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

לפרטים בדבר התקשרויות החברה בפוליסות לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה, לרבות לעניין חשיפת החברה בגין תביעות מכח פוליסות אלו, ראה דוחותיה הכספיים של החברה לשנת 2019, סעיף קטן (7) להלן וסעיף 18(ד) (1) להלן.

10. עסקאות עם בעל שליטה (המשך)

(תקנה 22)

ג. עסקאות המניות בסעיף 270 (4) לחוק החברות (המשך)

(6) ביטוחים קבוצתיים

פעילות החברות בקבוצה מבוטחת במסגרת מערך ביטוחים כולל, המתחדש מעת לעת. לרוב, הפרמיה עבור כל אחת מהפוליסות נקבעת מול החברה במרוכז, עבור כל חברות הקבוצה המכוסות באותה פוליסה ומשולמת בתשלום שנתי אחד. מעת לעת נבחנת התאמת מערך ביטוחי הקבוצה הקיים לצרכי הקבוצה, ובכלל זה נבחן גם גובה הפרמיות המשולמות. ייחוס הפרמיה לכל אחת מחברות הקבוצה המשתתפות ברכישת הכיסוי הביטוחי, מתבצע לפי מפתח חלוקה בהתאם לפרמטרים הרלבנטיים לסוג הפוליסה/הכיסוי. קביעת הפרמטרים הרלוונטיים הינה בהתאם למהות הסיכון לפי אמות מידה מוכרות בשוק הביטוח המשפיעות על סיכויי התממשות.

(7) שכירות משרדי הקבוצה

החברה שוכרת את משרדי החברה בקרית עתידים עברה ועבור חברות קבוצת כלל החזקות. השתתפות חברות הקבוצה בחלקן היחסי בדמי השכירות של משרדיהן אשר הושכרו להן בשכירות משנה הינו בהתאם לתחשיב שיופק על ידי המשכירות שייגזר מחלקה היחסי של כל חברה בקבוצת כלל בשכירות משנה בבניין עתידים מתוך סך השטח המושכר לקבוצת כלל בבניין עתידים. בשנת הדוח שולם לכלל החזקות סכום של 5 מיליוני ש"ח מחברות בנות

(8) קבלת שירותי תיווך בביטוח, גמל ופנסיה

החברה מקבלת שירותי תיווך בביטוח, גמל ופנסיה מחברות בקבוצת כלל החזקות. העמלות ששילמה החברה וחברות בנות שלה בשנת הדוח לסוכנויות ביטוח מקבוצת כלל החזקות הינם בסכום של 85 מיליוני ש"ח ומהוות כ-6% מסך הוצאות עמלות בשנת הדוח

(9) עסקת מכלול

בחודש מרס 2020 מימשה החברה אופציה לרכישת 20% מהון המניות של מכלול מימון בע"מ (להלן: "מכלול"), חתמה על תיקון להסכם מסגרת האשראי משנת 2018, במסגרתו נערכו שינויים בתנאי מסגרת האשראי, וערבויות חוק מכר שהעניקה כלל ביטוח למכלול, ובנוסף קיבלה, 8% נוספים מהון המניות של מכלול. עם קבלת המניות, מכרה החברה את מלוא המניות לכלל פיננסים בע"מ (להלן: "כלל פיננסים"), חברה בת בבעלות מלאה של כלל החזקות, שקודם לכן הייתה חברה לא פעילה. בנוסף, הקצתה מכלול לכלל פיננסים 7% ממניות מכלול, וזאת בהתאם לשווי מכלול על פי הערכת שווי שערכה החברה.

החברה ממשיכה להעמיד אשראי וערבויות חוק מכר למכלול תחת הסכם מסגרת האשראי.

לצורך רכישת מניות מכלול הנפיקה כלל פיננסים בשנת 2020 לחברה שטר הון על סך 35,500 אלפי ש"ח.

שטר ההון אינו צמוד למדד המחירים לצרכן ואינו נושא ריבית.

מועד הפירעון של שטר ההון יהיה בהתאם להסכמת הצדדים אך לא מוקדם מתום חמש שנים.

(10) שטר הון מכלל החזקות

בחודש אוקטובר 2020 השקיעה כלל החזקות במכשיר הון רובד 1 נוסף שהונפק לה על ידי החברה בסכום של 450 מיליוני ש"ח בריבית שנתית בשיעור של 4.53%, צמוד למדד המחירים לצרכן. יתר תנאי המכשיר, לרבות תקופת הפדיון, הינם בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי ביחס למכשירים מסוג זה. לפרטים נוספים ראה ביאור 39(ג) לדוחות הכספיים.

10. עסקאות עם בעל שליטה (המשך)

(תקנה 22)

להלן יובא פירוט ביחס לנהלים ואמות מידה אשר אומצו על ידי החברה, בקשר עם עסקאות והתקשרויות עם בעל שליטה בכלל החזקות (ככל שיהיה), בעלי עניין בכלל החזקות, נושאי משרה וצדדים קשורים:

א. נוהל צדדים קשורים

יצוין כי חוק הפיקוח קובע הוראות ייחודיות לעניין מבטח ללא גרעין שליטה, בין היתר בקשר עם אופן מינוי דירקטורים ודיווח על החזקת אמצעי שליטה במבטח ללא שולט. לאור מבנה האחזקות בחברה, בהיותה מבטח בשליטת חברה ללא גרעין שליטה ולאור העובדה שהוראות חוק הפיקוח ביחס למבטח ללא שולט, אינן חלות עליה וכן לאור העובדה כי בגופים מוסדיים בקבוצה קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, לרבות לאור העובדה שהגופים המוסדיים מנהלים כספי עמיתים, אישרו ביום 12 ו- 26 במרס 2020 ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה נוהל לעניין הליכי אישור של עסקאות עם מי שנחשב בעל עניין בכלל החזקות (שאינו בעל שליטה), דירקטורים, וגורמים נוספים, במסגרתו נקבעו פרוצדורות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים והשקעות בהם וכן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים. נוהל זה עודכן על ידי האורגנים המוסמכים בחודש נובמבר 2020. לפרטים בדבר נוהל צדדים קשורים ראה סעיף 10.2.1.2(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד.

ב. נוהל איתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין

חוק החברות קובע כי עסקאות מסוימות של חברה אשר לנושאי משרה בחברה יש בהן עניין אישי ועסקאות של חברה ציבורית עם בעל שליטה (לרבות כאלו אשר לבעל שליטה יש בהן עניין אישי) (להלן ביחד: "עסקאות עם בעלי עניין"), טעונות קבלת אישורים מיוחדים, בהתאם לצד לעסקה, לסוג העסקה לתנאיה. יודגש, כי לפי הפרשנות הנוהגת לחוק החברות, עסקה של חברה פרטית שבשליטת החברה, עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, עשויה להיחשב כאילו היא עסקה של החברה, כחברה ציבורית (הגם שהחברה הציבורית אינה צד לה), ולדרוש קבלת אישורים בחברה ובהתאם הובא הנוהל לאישור החברה.

ביום 23 בנובמבר 2014 אימצה ועדת הביקורת נוהל לאיתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין המסדיר התקשרויות של החברה עם בעלי שליטה בכלל החזקות ועם נושאי משרה. להלן פירוט עיקרי הנוהל אשר אושר בכפוף לשינויים שאינם מהותיים על ידי ועדת הביקורת ביום 13 במרס 2022¹⁰

במידה שמדובר בעסקה הנוגעת לחברה בת או חברה כלולה של כלל החזקות ("חברה מוחזקת"), יש לבחון את השפעת העסקה על חלקה היחסי של כלל החזקות, דהיינו ביחס לשיעור החזקתה של כלל החזקות בחברה המוחזקת, תוך הפעלת מבחני הזניחות הנזכרים להלן.

¹⁰ ביחס לעסקאות בעלי שליטה הנוהל מסדיר את אופן ביצוע הליך תחרותי והליכים חלופיים וכן פרוצדורות להליכי סיווג ואישור של עסקאות כאמור נוכח העובדה כי למועד זה, אין לכלל החזקות בעל שליטה ובהתאם אמות מידה אלו אינן רלבנטיות לחברה. אמות מידה אלו פורטו בדוח התקופתי לשנת 2018 של החברה.

10. עסקאות עם בעל שליטה¹¹ (המשך)

(תקנה 22)

הליכי אישור עסקאות:

- **עסקה עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש בה עניין אישי:**
 - 0 **עסקה חריגה** – תאושר בהתאם להוראות חוק החברות.
 - 0 **עסקה שאינה חריגה ואינה זניחה** – תובא לאישור של ועדת ביקורת לסיווג העסקה ולאישור עצם העסקה.
 - 0 **עסקה שאינה חריגה והיא זניחה** – אושרה מראש ובלבד שתבוצע בהתאם להוראות הנוהל. הבחינה של עסקאות כאמור תבוצע על ידי נושא המשרה האחראי על התחום הרלוונטי בקבוצה (וככל שיש לו עניין אישי בביצוע העסקה – על ידי הממונה עליו).
- **עסקה עם נושא משרה או שלנושא משרה יש בה עניין אישי¹²:**
 - 0 **עסקה חריגה** – תובא לאישור ועדת ביקורת והדירקטוריון.
 - 0 **עסקה שאינה חריגה ואינה זניחה¹³** – תובא לאישור ועדת הביקורת או הדירקטוריון.
 - 0 **עסקה שאינה חריגה והיא זניחה** – ביום 17 בפברואר 2009 אישר דירקטוריון החברה תיקון לתקנון החברה במסגרתו נקבע כי עסקה עם נושא משרה, או עסקה שלנושא משרה יש בה עניין אישי, תאושר על ידי נושא משרה אחר ובלבד שהיא אינה עסקה חריגה (למעט עסקה בנוגע לתנאי כהונה והעסקה דירקטוריון החברה קבע באותו מועד כי הבחינה האם מדובר בעסקה זניחה תבוצע על ידי נושא משרה רלבנטי בהתאם לנוהל חברה פנימי בנושא איתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין כפי שמאושר על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון מידי שנה.
- **עסקה קמעונאית שאינה חריגה והיא זניחה ביותר** – אושר מראש (לרבות ביחס לדירקטורים חיצוניים) ביצוע עסקאות "קמעונאיות" ממוצרי הקבוצה בהתאם לתעריפונים, כמפורט בסעיף ה' להלן.

קריטריונים לסיווג העסקה

חוק החברות קובע כי "עסקה חריגה" הינה עסקה שעומדת באחד משלושת הקריטריונים הבאים:

(א) עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה (ב) עסקה שאינה בתנאי שוק (ג) עסקה העשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכוש או התחייבויותיה.

נושא המשרה הרלוונטי או האורגן הרלוונטי כאמור לעיל, יבחן את העסקה הנבדקת וייקבע האם העסקה מקיימת את שלושת הקריטריונים **להיותה של העסקה חריגה**.

- לצורך בחינת חריגות, עסקה תחשב כעסקה **במהלך העסקים הרגיל** של החברה לאחר בחינה עובדתית על רקע פעילותה הכללית השגרתית של החברה המתקשרת בעסקה, באופן שסוג המוצר או השירות הנרכשים או ההתחייבויות שנלקחות הינו במהלך העסקים הרגיל של החברה, בתחומי עיסוקה או נדרשים לשם עיסוקה השוטף.
- לצורך בחינת החריגות כאמור, עסקה תסווג כ**עסקה מהותית** בהתאם לנוהל מהותיות שאומץ על ידי החברה, כמפורט בסעיף 10.2.1.4 לדוח תיאור עסקי התאגיד. עסקה תסווג כ**עסקה זניחה** בהתאם לנוהל הזניחות שאומץ על ידי החברה, כמפורט בסעיף ו' להלן.
- לצורך בחינת החריגות כאמור – בחינת **תנאי שוק** תבוצע על סמך אינדיקציה חיצונית אובייקטיבית לתנאי השוק של העסקה, ולפיכך יש לאתר עסקאות דומות לאלו הנערכות עם בעל השליטה או עם נושא המשרה, אשר נערכו עם צדדים שאינם קשורים, ולהשוות בין העסקאות. ההשוואה תבוצע במידת האפשר, אל מול עסקאות דומות מבחינת תחום הפעילות, סוג המוצר או השירות וכן מבחינת היקפה הכספי של ההתקשרות, שאינן עם צד קשור, למעט במקרים מיוחדים ומטעמים שיפורטו. במסגרת זו, ייעשה מאמץ לבחון גם עסקאות דומות אשר בוצעו בשוק שלא על ידי החברה.

החברה תבצע בקרה לצורך בדיקת נאותות סיווג עסקאות בפועל על ידי ההנהלה בהתאם לאמות המידה שנקבעו:

- יחידות הבקרה הרלבנטיות יקיימו בקרה תקופתית ביחס לעסקאות צדדים קרובים.
- המבקר הפנימי יערוך ביקורת פנימית אודות קיום הוראות הנוהל אחת לשנתיים.
- ועדת הביקורת תקיים דיון בדבר אמות המידה הקבועות בנוהל זה מדי שנה קלנדרית, במסגרתו תקבל דיווח אודות דוח הביקורת ומצאי בקרה מהותיים כאמור.

¹¹ יציין כי לאור האמור בסעיף 9 לעיל, העסקאות המתוארות בסעיף זה כוללות, בין היתר, עסקאות שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה בחברה או ככלל החזקות או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי.

¹² בעסקאות השקעה על עסקאות בתחום ההשקעות, עם צד קרוב, יחולו גם ההוראות הקיימות בהתאם לדיון לרבות חוזר גופים מוסדיים 2013-9-13 "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים" ולרבות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התש"ז-2007, ולפיכך עסקאות מכספי עמיתים או מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, יובאו לאישור של ועדת ההשקעות הרלבנטית בנוסף או במקום אישור האורגנים האמורים ועסקאות השקעה מכספי נוסטרו יובאו לאישור ועדת ביקורת, בנוסף או במקום אישור האורגנים האמורים.

¹³ לעניין תיאור נוהל זה, "עסקה זניחה" – בהתאם לנוהל הזניחות של החברה (ראה סעיף ו' להלן).

10. עסקאות עם בעל שליטה¹⁴ (המשך)

(תקנה 22)

ג. נוהל זניחות

מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל ייערכו הבחינה הכמותית והבחינה האיכותית באופן המתואר להלן:

1. בחינה כמותית

א. עסקת ביטוח

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם היקפה נמוך מ- 15 מיליוני ש"ח. למען הסר ספק, מובהר כי היקף העסקה ייבחן בהתאם לסך ההכנסות מהעסקה בשנה קלנדרית ובעסקאות ביטוחי חיים ומוצרי חיסכון ארוך טווח היקף העסקה ייבחן בהתאם לסך דמי הניהול בגין העסקה בשנה קלנדרית.

ב. עסקת רכש של מוצרים ו/או שירותים

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם היקפה בשנה קלנדרית נמוך מ- 10 מיליוני ש"ח והיא אינה עוסקת בקבלת שירותים מבעל השליטה (הסכם ניהול) לפי סעיף 270(4) לחוק החברות.

ג. עסקת השקעה / רכישת או מכירת נכס קבוע (נכס שאינו שוטף) / קבלת התחייבות כספית

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם כל אמות המידה המפורטות להלן הינן בשיעור של פחות מעשירית האחוז (0.1%).

יצוין כי הנתונים שיבדקו יהיו על בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים, הסקורים או המבוקרים (האחרונים שפורסמו טרם ביצוע העסקה) של החברה.

ד. עסקת השקעה/רכישת או מכירת נכס קבוע (נכס שאינו שוטף)

שני מבחנים מצטברים:

- בעסקה מנכסי הנוסטרו ו/או המשתתף - היקף הנכסים נשוא העסקה מהמקורות האמורים חלקי סך כל הנכסים במאזן המאוחד של החברה.
- בעסקה מנכסי קופות הגמל ו/או קרנות הפנסיה - היקף הנכסים נשוא העסקה מהמקורות האמורים חלקי סך כל נכסי העמיתים בקופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה.
- בעסקת מכירה מנכסי הנוסטרו - הרווח/ההפסד השנתי המיוחס לבעלי המניות של החברה, נטו לאחר מס, במונחי רווח והפסד או רווח כולל, בפועל או החזוי, המשוך לעסקה, לפי המחמיר, חלקי הרווח או ההפסד המיוחס לבעלי המניות של החברה, נטו לאחר מס, במונחי רווח והפסד או רווח כולל השנתי של החברה (קרי לארבעה רבעונים) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שקדמו לביצוע העסקה ואשר פורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים. מובהר כי הרווח/ההפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט.

ה. קבלת התחייבות פיננסית כספית

היקף ההתחייבות נשוא העסקה חלקי סך כל הנכסים במאזן המאוחד של החברה.

2. בחינה איכותית

בחינת השיקולים האיכותיים של עסקת בעל העניין עשויה להוביל לכך שעסקה תיקבע ככזו שאינה זניחה אף שעל פי הבחינה הכמותית לפי סעיף 1 לעיל, היא נמצאה כעסקה זניחה. כך למשל, ולשם הדוגמאות בלבד, עסקה לא תיחשב בדרך כלל כזניחה אם היא נתפסת על ידי הנהלת החברה, כאירוע משמעותי מאוד, אף כי אינו מהותי בהתאם לקריטריונים הכמותיים הנזכרים לעיל, כגון במקרים בהם כרוכים בעסקה סיכונים וחשיפות משמעותיים מאוד, או אם במסגרת העסקה נכנסים לתחום פעילות חדש ומשמעותי, או יוצאים מתחום פעילות קיים ומשמעותי. ובהר כי ביחס לעסקאות אשר במסגרתן מועברת פעילות של תאגיד, כולו או עיקרו (לרבות בדרך של העברת ניירות ערך) יובאו בחשבון המבחנים הקבועים בתקנה 6(ב) לתקנות ניירות ערך(עסקה בין חברה לבין בעל שליטה בה), תשס"א 2001.

עסקאות נפרדות אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות (לדוגמא ניהול משא ומתן מרוכז לגבי מכלול העסקאות), ייבחנו כעסקה אחת.

¹⁴ יצוין כי לאור האמור בסעיף 9 לעיל, העסקאות המתוארות בסעיף זה כוללות, בין היתר, עסקאות ש שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה בכלל החזקות או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות בעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי.

11. מניות וניירות ערך אחרים המוחזקים על ידי בעל עניין בתאגיד ו/או בחברה מוחזקת שפעילותה מהותית לפעילות התאגיד

(תקנה 24)

עסקה שיש לסווגה כעסקה זניחה על-ידי חברה מוחזקת תיחשב כעסקה זניחה גם ברמת החברה המחזיקה. עסקה של חברה מוחזקת אשר יש לסווגה כעסקה לא זניחה בחברה מוחזקת עשויה להיות מסווגת כעסקה זניחה על פי אמות המידה הרלוונטיות ברמת החברה המחזיקה.

עסקה קמעונאית שאינה חריגה והיא זניחה ביותר

אושר מראש ביצוע עסקאות "קמעונאיות", במסגרתן החברות בקבוצה מוכרות פוליסות ביטוח לגורמים פרטיים ועסקים קטנים, לרבות פוליסות ביטוח כללי, בריאות וחיים, קרנות פנסיה וקופות גמל ושירותים נלווים להם, המסופקים ליחידים ועסקים קטנים. עסקאות אלה מאושרות ככל שסכום הפרמיה או דמי הניהול בגין העסקה, לפי העניין, לפי תעריפון החברה אינם עולים על 50,000 ש"ח לשנה, למעט ככל שמדובר בהפקדות למוצר פנסיוני. ככל שמדובר בהפקדה למוצר פנסיוני/חיסכון, עסקה שוטפת זניחה ביותר הינה עסקה שדמי הניהול הנגבים בגינה הינם לפי תעריפון החברה¹⁵ ובלבד שאם מדובר בהפקדה חד פעמית היא אינה עולה על 1.5 מיליון ש"ח לשנה. האישור כאמור ניתן בכפוף לכך שהעסקאות כאמור מבוצעות בהתאם לתעריפונים הכוללים מחירים (פרמיות, דמי ניהול), מדרגי הנחות ותנאי חיתום שנקבעו מראש וחלים על כל ההתקשרויות הקמעונאיות של החברה (להלן: "עסקה שוטפת זניחה ביותר").

א. מניות וניירות ערך אחרים המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד

1. החזקה במניות רגילות של החברה

שם בעל העניין	מס' ת.ז. / מס' חברה	מניות רגילות 0.1 ש"ח ע.ג.	% בהון	% בהצבעה
כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ	52-003612-0	119,038,221	99.98	99.98

2. החזקה בכתבי אופציה של החברה: אין

3. החזקה בתעודות התחייבות של החברה נכון למועד פרסום הדוח: אין

¹⁵ יובהר כי בביטוח מנהלים או בקרן פנסיה או קופת גמל תעריפון החברה יהיה לפי ההסדר המקובל לעובדי החברה גם ביחס לבעלי עניין.

11. מניות וניירות ערך אחרים המוחזקים על ידי בעל עניין בתאגיד ו/או בחברה מוחזקת שפעילותה מהותית לפעילות התאגיד (המשך)

(תקנה 24)

ב. מניות וניירות ערך אחרים המוחזקים על ידי בעל עניין בחברה מוחזקת שפעילותה מהותית לפעילות תאגיד*

שם בעל העניין	מס' חברה	שם הנייר	מס' נייר ערך בבורסה	כמות	% מסך אגרות חוב שבמחזור
הפניקס אחזקות בע"מ (נכון ליום 15 במרס 2022)	520017450	כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ז')	1132950	52,252,740	19.98%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ח')	1132968	19,226,663	8.11%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ט')	1136050	59,322,297	14.01%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה י')	1136068	217,578,893	22.67%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה יא')	1160647	321,624,602	19.65%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה יב')	1179928	58,104,661	7.91%
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ (נכון ליום 10 במרס 2022)	520033986	כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ז')	1132950	10,394,892	3.98%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ח')	1132968	15,755,035	5.98%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה ט')	1136050	46,048,987	10.87%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה י')	1136068	44,227,888	4.61%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה יא')	1160647	222,986,790	13.63%
		כלביט מימון בע"מ- אג"ח (סדרה יב')	1179928	125,931,411	17.14%

ג. מרשם בעלי המניות*

(תקנה 24ב)

שם בעל המניות	ת.ז.ח.פ.	כתובת	מספר המניות
יורשי דוד אלבק ז"ל ASTRO ASSURANCE כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (* למיטב ידיעת התאגיד)	951111111 520036120	צרפת ראול וולנברג 36 תל אביב - יפו	25 26,563 119,038,221

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021¹⁶

(תקנה 26)

שם: חיים סאמט, יו"ר	ת.ז. 007249675
יליד:	1945
מען להמצאת כתבי בי דין:	יחזקאל אלחנן 15, תל אביב, מיקוד: 6525015
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת מאזן, ועדת ניהול סיכונים, ועדת איתור.
דירקטור בלתי תלוי:	לא
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2021
השכלה:	תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. בעל רישיון עריכת דין
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	מכהן כדירקטור בחברה מאוקטובר 2021 וכיו"ר מדצמבר 2021. מכהן מינואר 2021 כדירקטור בכלל החזקות ומפברואר 2021 כיו"ר כלל החזקות. כיהן כדירקטור בבנק לאומי לישראל בע"מ, שותף בכיר במשרד עו"ד שניצר גוטליב סאמט ושות', כיהן כסגן יו"ר הדירקטוריון ויו"ר ועדת הכספים של מוזיאון ת"א לאמנות בע"מ. חבר בחבר הנאמנים ויו"ר ועדת הביקורת באוניברסיטת תל אביב ודירקטור בחוות פטריות תקוע בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	לא

שם: ד"ר רחל אדטו	ת.ז. 06627004
יליד:	1947
מען להמצאת כתבי בי דין:	רחוב הנביאים 26, תל אביב
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת ביקורת, ועדת תגמול, ועדת תובענות ייצוגיות, יו"ר ועדת איתור פנימית, ועדת טכנולוגיות מידע
דירקטור בלתי תלוי:	כן
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2017
השכלה:	M.D. לרפואה מהאוניברסיטה העברית והדסה בירושלים; התמחות וקבלת תואר מומחית במיילדות וגינקולוגיה; מוסמכת במנהל עסקים (MBA), התמחות במימון מאוניברסיטה העברית בירושלים- התמחות משנית ביחסי עבודה ושווקי; עו"ד, בוגרת תואר במשפטים (LLB) מהקרייה האקדמית אונו
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	רופאה עצמאית; דירקטורית חיצונית, חברה ועדת מאזן, ועדת ביקורת וועדת תגמול בחברות ביו- לייט בע"מ וגולדבונד בע"מ כיהנה כיועצת בתחום הבריאות במגדל חברה לביטוח בע"מ וכחברה כנסת מטעם מפלגת קדימה.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעלת כשירות מקצועית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

¹⁶ ביום 20 באוגוסט 2020 סיים את כהונתו יו"ר הדירקטוריון הקודם מר דני נוה. לחברה לא מונה יו"ר דירקטוריון עד למינויו של מר חיים סאמט כיו"ר הדירקטוריון בדצמבר 2021. במהלך תקופה זו מר אלי שמש ועמוס ערן שימשו כיו"ר ישיבות הדירקטוריון. בשנת הדוח סיימו את כהונתם ה"ה יוסי גיל (חודש מאי 2021), איריס לונשטיין (כיהנה בחודשים מאי עד ספטמבר 2021), עמוס ערן ודרור ברזילי (בחודש אוקטובר 2021).

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

(תקנה 26)

שם: פרופ' אורלי שדה בן עמי	ת.ז. 024214504
יליד:	1969
מען להמצאת כתבי בי דין:	רמת חן 4, רמת גן
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת מאזן, ועדת ביקורת, ועדת תגמול וועדת השקעות נוסטרו.
דירקטור בלתי תלוי:	כן
האם הוא עובד של התאגיד, לא	לא
חברת בת, חברה	
קשורה או של בעל עניין:	
מכהן כדירקטור משנת:	2017
השכלה:	B.A בניהול כלכלה ו-M.B.A במנהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב; PhD למנהל עסקים מימון מאוניברסיטת יוטה.
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	פרופסור למימון, חברת סגל בכיר עם קביעות בבית הספר למנהל עסקים, האוניברסיטה העברית ירושלים; פרופסור אורח למימון אוניברסיטת ניו יורק; כיהנה כחברת מליאה ברשות ניירות ערך, כיהנה כחברת ועדה מייעצת באגף שוק ההון במשרד האוצר.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

(תקנה 26)

שם: גד ארבל יליד:	ת.ז. 007943319 1948
מען להמצאת כתבי בי דין:	השלום 96, מבשרת ציון
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	יו"ר ועדת ביקורת, חבר ועדת מאזן, ועדת תגמול, ועדת ניהול סיכונים, ועדת תובענות ייצוגיות וועדת איתור
דירקטור בלתי תלוי:	כן
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2017
השכלה:	בוגר בכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים ו-מוסמך במנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית בירושלים.
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	יו"ר ועדת ביקורת קרן בוקסנבאום נטע וחבר ועדת ביקורת ביה"ס סם שפיגל. חבר ועדות תקציב וקרנות של האוניברסיטה העברית בירושלים. כיהן כחבר ועדת המנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, כדירקטור בתאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה (הפול), כדירקטור חיצוני בפסגות קרנות נאמנות בע"מ ובאלרון תעשיות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

שם: אלי שמש יליד:	ת.ז. 060395787 1953
מען להמצאת כתבי בי דין:	יחזקאל שטרייכמן 2 א' תל אביב
נתינות:	ישראלית, איטלקית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת ביקורת, ועדת מאזן, ועדת טכנולוגיות מידע ויו"ר ועדת ניהול סיכונים
דירקטור בלתי תלוי:	לא
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2018
השכלה:	B.A בכלכלה וחטיבה מוגברת בסטטיסטיקה ו-M.B.A במנהל עסקים התמחות במימון וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב. לימודי תעודה בנושא הגנת סייבר בארגון מהטכניון.
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	ראש חטיבת הבריאות, משנה למנכ"ל איילון חברה לביטוח בע"מ
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

(תקנה 26)

שם: סמי מועלם	ת.ז. 047443072
יליד:	1947
מען להמצאת כתבי בי דין:	בועז 10 רמת השרון
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת תגמול
דירקטור בלתי תלוי:	לא
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2021
השכלה:	רו"ח מוסמך, חבר לשכת רו"ח
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	יועץ כלכלי עצמאי ודירקטור בחברות ס.מ. מעוף ייעוץ והשקעות בע"מ ומופת (מ.פ.) בע"מ, דירקטור חיצוני בכלל החזקות החל משנת 2016
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

שם: מליניאק רוני	ת.ז. 065013914
יליד:	1955
מען להמצאת כתבי בי דין:	הראל 12, רמת גן
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריון:	ועדת השקעות נוסטרו, ועדת ניהול סיכונים
דירקטור בלתי תלוי:	לא
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין:	לא
מכהן כדירקטור משנת:	2021
השכלה:	תואר ראשון בכלכלה וסטטיסטיקה מאוניברסיטת ת"א ותואר שני במנהל עסקים מאוניברסיטת ת"א.
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	מכהן כדירקטור בכלל ביטוח מאוקטובר 2021, כדירקטור חיצוני בקרסו נדל"ן בע"מ ממרץ 2022, וכדירקטור בשותפויות האפ ונצ'ר פרנקלין רסידנסס ניו יורק והאפ שבע ניו יורק ונצ'ר. בעלים ומנכ"ל של חברת רוני מליניאק ניהול והשקעות בע"מ. כיהן כדירקטור חיצוני וחבר ועדת השקעות בהפניקס אחזקות בע"מ (עד ינואר 2020). כיהן כדירקטור חיצוני ברשת חנויות רמי לוי שיווק השקמה 2006 בע"מ (עד אוקטובר 2021), כיהן כדירקטור בחברת דירה להשכיר החברה הממשלתית לדיור ולהשכרה בע"מ (עד דצמבר 2021) כיהן כדירקטור בחברת מכלול מימון בע"מ (אוגוסט-אוקטובר 2021).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

(תקנה 26)

ת.ז. 008059925 1944 יעקב מרידור 19, תל אביב ישראלית ועדות תובענות ייצוגיות, ועדת תגמול, ועדת איתור וועדת טכנולוגיות מידע לא לא 2021 בוגרת במשפטים בשלוחת תל אביב של האוניברסיטה העברית ירושלים. קורסים להכשרת דירקטורים במרכז הבינתחומי ולימודי הכשרה בקריאת ד"חות כספיים.	שם: ורדה אלשיך יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור בלתי תלוי: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה:
דירקטוריות חיצוניות בחברת דניה סיבוס בע"מ מחודש מאי 2021. דירקטורית בכלל החזקות מינואר 2016. עד שנת 2013 כיהנה כסגנית נשיא בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו וכמנהלת מחלקת הפירוקים הכינוסים, ההבראות ופשיטות הרגל. החל משנת 2013 משמשת כיועצת ומלווה בהסדרי חוב ותהליכי מכירה, בוררת ומגשרת במשכן לבוררות בתל-אביב. חברת וועדות שמונו ע"י חברות בנושאי תביעות נגזרות, מתן יעוץ למשרדי עורכי דין ומתן חוות דעת בתחום עיסוקה בעבר. לא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לא	התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית: האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח
ת.ז. 069257210 1955 בן צבי 38, גבעתיים ישראלית חבר ועדת ביקורת, ועדת מאזן וועדת השקעות נוסטרו כן לא 2021 בוגר בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; רו"ח מוסמך, חבר לשכת רו"ח. בעלים ודירקטור בחברת דני וקנין ניהול והשקעות בע"מ; דירקטור בחברת לוקאוויל ישראל בע"מ; דירקטור בחברת מיילסטונס מערכות מדידה וניהול מים (אס פי סי) בע"מ; דירקטור בארד בע"מ; דירקטור בחברת קוואדרו תשתיות לאומיות בע"מ; דירקטור בחברת דאבל מ ניהול והשקעות בע"מ; דירקטור בחברת אילקס מדיקל בע"מ; דירקטור בקיי דבליו דוידסון אחזקות בע"מ; דירקטור חיצוני, יו"ר ועדת ביקורת ותגמול בחברת קרדן ישראל בע"מ; דירקטור חיצוני וחבר ועדת ביקורת ותגמול בחברת אלומי קפיטל בע"מ. כיהן בעבר כדירקטור וחבר ועדת ביקורת, תגמול והשקעות בחברת נשר מפעלי מלט ישראלים בע"מ (עד 09/2018); כיהן כדירקטור, וחבר ועדת ביקורת, תגמול והשקעות בחברת משאב ייזום ופיתוח בע"מ (עד 09/2018); כיהן כדירקטור בלתי תלוי וחבר ועדת ביקורת ותגמול בחברת גלובל כנפיים ליסינג בע"מ (עד 12/2020). לא	שם: דניאל ווקנין יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור בלתי תלוי: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה:
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית כן	התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית: האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח

12. הדירקטורים של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

(תקנה 26)

שם: ישראל גלעד	ת.ז. 050629005
יליד:	1951
מען להמצאת כתבי ב' דין:	מירון 9, מבשרת ציון
נתינות:	ישראלית
חברות בועדות דירקטוריות:	חבר ועדת תובענות ייצוגיות, ועדת ניהול סיכונים, ועדת ניהול טכנולוגיות מידע
דירקטור בלתי תלוי:	לא
האם הוא עובד של התאגיד, לא	לא
חברת בת, חברה	
קשורה או של בעל עניין:	
מכהן כדירקטור משנת:	2021
השכלה:	בוגר במשפטים ובכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; LL.D (ד"ר) למשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים; קורס חשבונאות למנהלים מהאוניברסיטה הפתוחה.
התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור:	חבר סגל קבוע במכללת שערי מדע ומשפט בהוד השרון; חבר המועצה להשכלה גבוהה ויו"ר הוועדה התחומית למדעי החברה, מנהל עסקים ומשפטים.
	כיהן כדירקטור חיצוני, יו"ר ועדת ביקורת, יו"ר ועדת תגמול, יו"ר ועדת דוחות כספיים, יו"ר ועדה לניהול סיכונים וחבר בוועדת ניהול ההון בחברת הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ עד חודש ינואר 2021. מכהן כדירקטור בכביש חוצה ישראל בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת החברה:	לא
האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
האם הוא בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח	כן

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021¹⁷

(תקנה 26א)

בינואר 2013, החברה בחנה מחדש את הסיווג של מנהליה כ"נושאי משרה" על פי הוראות חוק החברות (להלן: "נושא משרה") ובהסתמך על חוות דעת משפטיות בנושא, הדירקטוריון החליט כי נושאי משרה בחברה יחשבו רק מנהלים, אשר כפופים במישרין למנכ"ל או מנהלים, אשר תפקידם הוא מסוג התפקידים אשר מקובל ומצופה באופן סביר, על בסיס הנהוג בחברות כדוגמת החברה, כי יבוצע על ידי מי שכפוף למנכ"ל. בהתאם, בעלי תפקידים בחברה אשר נושאים בתואר סמנכ"ל או סמנכ"ל בכיר, אך אינם ממלאים אחד אחד מבין התנאים המפורטים לעיל, אינם נכללים עוד בגדר מי שהחברה רואה בו "נושא משרה" על פי חוק החברות. כפועל יוצא, מההחלטה האמורה צומצמה רשימת בעלי התפקידים אשר החברה רואה בהם כנושאי משרה.

שם: יורם נה	ת.ז. 028865301
יליד:	1971
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	מנכ"ל
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	מנכ"ל כלל החזקות, מנכ"ל כלל פיננסים בע"מ, יו"ר כלל ביטוח אשראי, יו"ר כלל פנסיה וגמל ומכהן כדירקטור בחברות בנות של החברה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	תואר ראשון (בוגר) במשפטים וכלכלה מאוניברסיטת חיפה, תואר שני (מוסמך) במשפטים וכלכלה מ - Erasmus University of Rotterdam
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת משאבים בכלל ביטוח, מנכ"ל ודירקטור כלל פיננסים.
השנה שבה החלה כהונתו:	2014 (מכהן כמנכ"ל משנת 2018)

¹⁷ לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2020¹⁸ (המשך)

(תקנה 26א)

שם: משה ארנסט	ת.ז. 24416604
יליד:	1969
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת חסכון ארוך טווח
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	מנכ"ל כלל פנסיה וגמל, מכהן כדירקטור בעתודות
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	בוגר במשפטים (LLB) מאוניברסיטת בר אילן, מוסמך במנהל עסקים (MBA) בהתמחות מימון, מאוניברסיטת בר אילן
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	כיהן כמנהל חטיבת המטה בחברה. כיהן כדירקטור בכלל פנסיה וגמל, מכהן כדירקטור בעתודות ובחברות בנות מקבוצת כלל החזקות.
השנה שבה החלה כהונתו:	2006

שם: ערן שחף	ת.ז. 027985894
יליד:	1971
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, המבקר הפנימי
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	המבקר הפנימי בחברה ובגופים מוסדיים נוספים מקבוצת כלל החזקות
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	ל
השכלה:	עורך דין, בוגר במשפטים (LLB), בוגר בלוגיסטיקה וכלכלה (BA) ומוסמך במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת בר אילן, מוסמך במשפטים מאוניברסיטת תל אביב (LLM).
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	המבקר הפנימי של החברה ושל חברות מקבוצת כלל החזקות; חבר דירקטוריון לשכת המבקרים הפנימיים (IIA ישראל) ויו"ר ועדת המבקרים הפנימיים של הגופים המוסדיים בלשכה ;
השנה שבה החלה כהונתו:	2014

¹⁸ לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2020¹⁹ (המשך)

(תקנה 26א)

שם: הדר ברין - וייס		ת.ז. 27788421
יליד:		1970
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף יעוץ משפטי ורגולציה	
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף יעוץ משפטי ורגולציה של כלל החזקות ושל הגופים המוסדיים והחברות בקבוצת כלל החזקות	
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא	
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או בעל עניין אחר בתאגיד:	לא	
השכלה:	בוגרת ומוסמכת במשפטים מאוניברסיטת תל אביב	
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף יעוץ משפטי ורגולציה בקבוצת כלל החזקות.	
השנה שבה החלה כהונתו:	2013	
שם: אבי בן נון		ת.ז. 017879156
יליד:		1982
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי	
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	מנהל אגף ניהול סיכונים בקרה ואכיפה של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצת כלל החזקות	
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא	
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא	
השכלה:	בוגר כלכלה ומנהל עסקים ומוסמך במנהל עסקים (M.B.A) מהאוניברסיטה העברית בירושלים	
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	סמנכ"ל, מנהל פעילות הדירוג וראש תחום מוסדות פיננסים בחברת מידרוג	
השנה שבה החלה כהונתו:	2020	
שם: עלית כספי		ת.ז. 59169730
יליד:		1964
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהלת חטיבת ביטוח כללי	
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	מכהנת כיו"ר דירקטוריון בטח -תורן ודירקטור בחברות בנות מקבוצת כלל החזקות לרבות כלל ביטוח אשראי	
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא	
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא	
השכלה:	בוגרת תואר ראשון בהנדסת תעשייה וניהול (BSC), מאוניברסיטת בן גוריון; מוסמכת תואר שני במנהל עסקים (M.S.M) מאוניברסיטת בוסטון באנגליה.	
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	מנהלת חטיבת ביטוח כללי בחברה, יו"ר דירקטוריון בטח -תורן ודירקטורית בכלל ביטוח אשראי ובחברות בנות מקבוצת כלל החזקות	
השנה שבה החלה כהונתו:	2013	

¹⁹ לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021²⁰ (המשך)

(תקנה 26א)

שם: דרור זסלר	ת.ז. 054307145
יליד:	1956
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהל מערך התביעות בחברה
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד,	דירקטור בכלל פנסיה וגמל
בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	לא
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה	לא
אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	השכלה:
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	בוגר תואר ראשון במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה מוסמך במדיניות
השנה שבה החלה כהונתו:	ציבורית מאוניברסיטת חיפה
	מנהל מערך התביעות בחברה.
	2015

שם: שלומי תמן	ת.ז. 54141767
יליד:	1957
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהל מערך סוכנים
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד,	אין
קשורה שלו או בבעל עניין בו:	לא
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה	לא
אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	השכלה:
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	בוגר תואר רב תחומי באוניברסיטת חיפה, מוסמך במשפטים
השנה שבה החלה כהונתו:	מאונברסיטת בר-אילן.
	משנה למנכ"ל, מנהל מערך הסוכנים, מנהל מרחב מרכז ומשנה
	למנהל מערך העסקים בחברה
	2015

שם: גלי שבד	ת.ז. 22387260
יליד:	1967
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	משנה למנכ"ל, מנהלת אגף שיווק, אסטרטגיה ודוברות
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד,	אין
בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	לא
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה	לא
אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	השכלה:
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	תואר ראשון במדעי המזון מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים,
השנה שבה החלה כהונתו:	תואר שני במנהל עסקים מטעם אוניברסיטת UK Heriot Watt
	מנהלת אגף שיווק, אסטרטגיה ודוברות בחברה, סמנכ"ל שיווק
	ואסטרטגיה בחברה.
	2013

²⁰ לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021²¹ (המשך)

(תקנה 26א)

ת.ז. 57693236 1962 משנה למנכ"ל, מנהל החטיבה הפינסית דירקטור בכללביט מימון, כלל פנסיה וגמל ובחברות בנות נוספות בקבוצה לא לא בוגר כלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב, רואה חשבון, חבר במועצה המקצועית של לשכת רואי חשבון בישראל. מנכ"ל ומנהל כספים של מגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ ושל מגדל אחזקות וניהול סוכנויות ביטוח בע"מ. ראש חטיבת פיננסים ואקטואריה במגדל חברה לביטוח בע"מ. 2018	שם: ערן צ'רניסקי יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:

ת.ז. 035881549 1978 משנה למנכ"ל, מנהלת מערך שרות, משאבי אנוש ותפעול דירקטורית בכללביט מערכות בע"מ לא לא בוגר BA בינתחומי אוניברסיטת ת"א, BA מדעי הרוח, אוניברסיטת חיפה משנה למנכ"ל, מנהלת מערך שרות, משאבי אנוש ותפעול, סמנכ"ל בכיר, מנהלת תחום שרות בכלל ביטוח 2018	שם: ליאת שטראוס יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:

ת.ז. 028047959 1971 משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת ההשקעות מנכ"ל כנף ודירקטור בחברות בנות בקבוצה לא לא בוגר תואר ראשון ושני במנהל עסקים בהתמחות מימון, המכללה למנהל בהצטיינות. מנהל חטיבת ההשקעות ומנכ"ל כנף, מנהל אגף נוסטרו בחטיבת ההשקעות בכלל ביטוח 2018	שם: יוסף דורי יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:

²¹ לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

13. נושאי משרה בכירה של התאגיד נכון ליום 31 בדצמבר 2021²² (המשך)

(תקנה 26א)

שם: **דיויד ארנון**²³

ת.ז. 027850791

יליד:

1970

משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות ומערך הלקוחות
דירקטור בכלל החזקות סוכנויות בע"מ

תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:

התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה
קשורה שלו או בבעל עניין בו:

האם הוא בעל עניין בתאגיד:

לא

האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או

לא

של בעל עניין אחר בתאגיד:

השכלה:

ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:

בוגר תואר ראשון מנהל עסקים, אוניברסיטת מרילנד, בוגר תואר שני
מנהל עסקים, אוניברסיטת קורנל.משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות ומערך הלקוחות בכלל ביטוח
ודירקטור בכלל החזקות סוכנויות בע"מ, מנכ"ל סטנדרד ביטוחים
מקבוצת הראל

2018

השנה שבה החלה כהונתו:

שם: **מירי גלבורט**

ת.ז. 022921217

יליד:

1967

משנה למנכ"ל, ממונה על מערכות המידע

תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:

משנה למנכ"ל, מנכ"ל כללביט מערכות בע"מ וממונה על מערכות
המידע בגופים המוסדיים בקבוצת כללהתפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה
קשורה שלו או בבעל עניין בו:

האם הוא בעל עניין בתאגיד:

לא

האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של

לא

בעל עניין אחר בתאגיד:

השכלה:

מוסמך במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת בר אילן ובוגר מדעי
המחשב, כלכלה ופסיכולוגיה (BA בהצטיינות) מאוניברסיטת בר אילן.
משנה למנכ"ל, מנכ"ל כללביט מערכות בע"מ וממונה על מערכות
המידע בקבוצת כלל, סמנכ"לית-מ"מ מנהל מערכות מידע, מנהלת
תחום מידע ארגוני, תהליכים ומערכות בריאות ומנהלת תחום ביטוח
חיים וניהול פרויקטים אסטרטגיים בקבוצת כלל

ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:

2021

השנה שבה החלה כהונתו:

שם: **משה בר סימן טוב**

ת.ז. 033409897

יליד:

1976

משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות

תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:

התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה
קשורה שלו או בבעל עניין בו:

האם הוא בעל עניין בתאגיד:

לא

האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של

לא

בעל עניין אחר בתאגיד:

השכלה:

מוסמך בכלכלה ומנהל עסקים (MBA) מהאוניברסיטה העברית, בוגר
בכלכלה ומנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית.מנכ"ל משרד הבריאות, דירקטור בע"י נופר אנרג'י בע"מ וב-
UpHealth inc

ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:

2022

השנה שבה החלה כהונתו:

²² לרבות מי שהחל את כהונתו לאחר תקופת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי.

²³ חדל לכהן ביום 6 במרס 2022 כנושא משרה בחברה.

14. מורשה חתימה של התאגיד

(תקנה 26ב)

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

15. רואי החשבון של החברה

(תקנה 27)

קוסט פורר, גבאי את קסירר רואי חשבון: מנחם בגין 144, תל אביב.
סומך חייקין רואי חשבון: הארבעה 17 תל-אביב.

16. שינוי בתזכיר או בתקנות

(תקנה 28)

אין

17. החלטות והמלצות הדירקטוריון

(תקנה 29)

(א) המלצות הדירקטוריון בפני האסיפה הכללית והחלטות הדירקטוריון שאינן טעונות אישור אסיפה כללית

1. תשלום דיבידנד או ביצוע חלוקה בדרך אחרת או חלוקת מניות הטבה: אין
2. שינוי ההון הרשום או המונפק של התאגיד: אין
3. שינוי תזכיר או תקנון התאגיד: אין
4. פדיון מניות: אין
5. פדיון מוקדם של אגרות חוב: אין
6. עסקה שלא בהתאם לתנאי השוק בין התאגיד ובעל עניין בו: אין

(ב) החלטות אסיפה כללית שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות המנהלים: אין

(ג) החלטות אסיפה כללית מיוחדת:

בהתאם להנחיות הממונה, התבקשה החברה על ידי הממונה, להימנע משינוי הרכב הדירקטוריון עד קבלת המלצות הוועדה למינוי דירקטורים. לאור התארכות עבודת הוועדה, באסיפה כללית מיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 25 באפריל 2021 הוחלט על מינויים מחדש עד למועד האסיפה השנתית או אסיפה מיוחדת שתתכנס לשם כך, של הדירקטורים שכיהנו בדירקטוריון החברה, שאינם דירקטורים בלתי תלויים, ה"ה אלי שמש ועמוס ערן.

בנוסף, לאור סיום כהונתו של מר יוסי יגיל כדירקטור חיצוני בחברה, באסיפה כללית מיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 20 במאי 2021 הוחלט על מינויה של הגב' איריס לוונשטיין כדירקטורית חיצונית בחברה. הגב' לוונשטיין כיהנה כדירקטורית בחברה עד ליום 12 בספטמבר 2021 אז סיימה 9 שנות כהונה כדירקטורית חיצונית בגופים מוסדיים בקבוצת כלל.

באסיפה כללית מיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 30 בספטמבר 2021 הוחלט על מינויו של מר סמי מועלם כדירקטור בחברה, בהמשך להודעתה של הגב' מיה ליקוורניק על החלטתה לוותר על מועמדותה לכהן כדירקטורית בחברה, אשר אושרה באסיפה השנתית של החברה ביום 12 בספטמבר 2021.

באסיפה כללית מיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 27 בדצמבר 2021 אושרו תנאי כהונתו של מר חיים סאמט, יו"ר דירקטוריון החברה, המכהן גם כיו"ר דירקטוריון כלל החזקות, בהתאם למדיניות התגמול של החברה ולהוראות הדין.

18. החלטות החברה

(תקנה 29 א)

- (א) אישור פעולות לפי סעיף 255 לחוק החברות: אין
- (ב) פעולה לפי סעיף 254 (א) לחוק החברות אשר לא אושרה: אין
- (ג) עסקאות הטענות אישורים מיוחדים לפי סעיף 270(1) לחוק החברות, ובלבד שמדובר בעסקה חריגה: אין
- (ד) פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי, לנושא משרה, שבתוקף בתאריך הדו"ח:

1. להלן תיאור ההסדר החל בגין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה בחברה:

- 1.1. לתיאור ההסדר החל בגין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ראה ביאור 38(ב)6(א) בדוחות הכספיים
- 1.2. מדיניות תגמול של החברה כוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה (להלן: **ההסדרים**). במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר, עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה ובעלות שאינה מהותית לחברה. כמו כן כי החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.
- 1.3. בהתאם להחלטה האמורה התקשרה כלל החזקות בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיום 1 לדצמבר 2019 ועד ליום 30 בנובמבר 2020 ("**הפוליסה לשנת 2021**"), ובהמשך התקשרה בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיום 1 לדצמבר 2021 ועד ליום 30 בנובמבר 2022 ("**הפוליסה לשנת 2022**"), במסגרתן רכשה כלל החזקות כיסוי ביטוח עבור נושאי משרה כלל החזקות ולחברות המוחזקות על ידה, לרבות החברה וכלל פיננסים. גבול האחריות הכוללת של פוליסת הביטוח לשנת 2021 הינו עד 100 מיליון דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר ולשנת 2022 עד 130 מיליון דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר (הכיסוי מעל 100 מיליון דולר בפוליסה לשנת 2022 לא יחול בגין פעילות עבר).

2. להלן תיאור ההסדר החל בגין שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:

- 2.1. ביום 10 באוקטובר 2002 אישרה האסיפה הכללית של כלל החזקות התחייבות לשיפוי לנושאי משרה בחברה ובחברות נוספות בקבוצה עד לשעור של 25% מהונה העצמי של כלל החזקות במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה האם לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.
- 2.2. ביום 16 באפריל 2008 אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון של כלל החזקות הענקת כתבי שיפוי מעודכנים לנושאי משרה בחברות מסוימות מקבוצת כלל החזקות לרבות החברה הדומים במהותם לכתבי השיפוי שאושרו כאמור.
- 2.3. ביום 3 במאי 2012 אישרה האסיפה הכללית של כלל החזקות כתבי שיפוי חדשים ומתוקנים לנושאי משרה בחברה ו/או בחברות נוספות בקבוצה, לאור תיקון 16 לחוק החברות, וכן בהתאם להוראות חוק יעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011.
- 2.4. ביום 28 ביולי 2013 אישרה האסיפה הכללית של כלל החזקות ביצוע תיקון להשמטות בהגדרות של "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתבי השיפוי שאושרו באסיפה הכללית של כלל החזקות מיום 3 במאי 2012.
- 2.5. הוראות כתב השיפוי החדש גוברות על כל התחייבות או הסכמה קודמות (טרם שנחתם כתב השיפוי החדש), בין בכתב ובין בעל פה, בין החברה לבין נושא המשרה בעניינים האמורים בכתב השיפוי החדש, וזאת, גם ביחס לאירועים שאירעו טרם חתימת כתב השיפוי החדש. האמור כפוף לכך, שכתב שיפוי קודם שניתן לנושא המשרה, אם ניתן, יוסיף לחול ולהיות תקף ביחס לכל אירוע שאירע טרם חתימת כתב השיפוי החדש (אף אם הליך בגינו הוגש כנגד נושא המשרה לאחר חתימת כתב השיפוי החדש), אם תנאיו של כתב השיפוי החדש מרעים את תנאי השיפוי עבור נושא המשרה ביחס לאירוע כאמור, כפוף לכל דין.
- 2.6. כלל החזקות מעניקה מעת לעת כתבי שיפוי לדירקטורים ו/או נושאי משרה בכלל החזקות ו/או בחברות בנות כאמור, בהתאם להחלטות דלעיל.
- 2.7. בחלק מהחברות הבנות בקבוצה הוענקו כתבי שיפוי לנושאי המשרה בהן מאותן החברות באופן שסכום השיפוי בהם אינו עולה על 25% מההון העצמי של אותן חברות או על 1 מיליון ש"ח.
- 2.8. ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה. במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה ואושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, תביא החברה. הוראה זו כלולה גם במדיניות התגמול העדכנית של החברה לשנים 2020 – 2022, מיום 6 בנובמבר 2019.

18. החלטות החברה

(תקנה 29 א)

3. להלן תיאור ההסדר החל בגין פטור לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:

- 1.1 ביום 9 באוקטובר 2016 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה מתן פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה עקב הפרת חובת הזהירות כלפיה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.
- 1.2 ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול, במסגרתה נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק פטור כאמור. הוראה זו כלולה גם במדיניות התגמול העדכנית של החברה לשנים 2020 – 2022, מיום 6 בנובמבר 2019.
- 1.3 בהתאם להחלטות האמורות, מעניקה החברה כתבי פטור לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כלל חברה לביטוח בע"מ



יורם נוח
מנהל כללי



חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022

חלק ה

דוח הדירקטוריון וההנהלה,
בדבר הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי
הצהרות המנהלים (SOX)



דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של כלל ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של החברה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של החברה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) והוראות המפקח על הביטוח. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקורות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת החברה בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2021, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2021, הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
כלל ביטוח
מנהל חטיבה פיננסית

יורם נה
מנהל כללי

חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022

הצהרה (certification)

אני, יורם נוה, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לשנת 2021 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה; וכן-
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של החברה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.



יורם נוה
מנהל כללי

30 במרס 2022

הצהרה (certification)

אני, ערן צ'רנינסקי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לשנת 2021 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה; וכן-
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידע סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של החברה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית

30 במרס 2022